

ქველი ქართული ენის ძეგლები

№ 15 №

ჭილ-ეტირატის იადგარი

გამოსცეს და გამოქვეყნა დაურთეს

ა. შანიძემ, ა. მარტიროსოვმა

და

ა. ჯიშიაშვილმა

ა. შანიძის რედაქციით

„ჰილ-ეტრატის იადგარის“ სახელწოდებით ცნობილია ხელნაწერი, რომელიც დატულია საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტში სამ წიგნად (H—2123 I, II, III). იგი ძველი ქართული ენისა და ჰიმნოგრაფიული ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლთაგანია, წარმოადგენს საგალობელთა კრებულს, რომელთა უმრავლესობა წარმოშობით VII—VIII საუკუნისაა და გადაწერილია იერუსალიმში არა უგვიანეს XI საუკუნისა. ძეგლის ერთი ნაწილი დაწერილია კილზე (პაპირუსზე), მეორე კი — ეტრატზე (პერგამენტზე), რაც საერთოდ იშვიათი მოვლენაა.

ტექსტი წარმოდგენილია მთლიანად. მას ერთვის ძეგლის ზოგადი დახასიათება და ვრცელი გამოკვლევა ორთოგრაფიულ და ენობრივ თავისებურებათა შესახებ.

წინასიტყვაობა

ძველი ქართული ენისა და ლიტერატურის ძეგლებს შორის ჭილ-ეტრატის იადგარს განსაკუთრებული ადგილი უკავია. შინაარსით იგი ჰიმნოგრაფიული ლიტერატურის მეტად მნიშვნელოვანი ძეგლია, მაგრამ, პირველ ყოვლისა, იგია ქართული ენის ძეგლი, რომლის ორთოგრაფიასა და სხვა ენობრივ მოვლენებს მრავალი თავისებურება ახასიათებს. ამიტომ მისი გამოცემა აუცილებელიც არის და საშუაოც.

ამ გამოცემას, პირველ რიგში, საენათმეცნიერო მიზნები აქვს დასახული. ახლა, როდესაც ჭილ-ეტრატის იადგარის ტექსტი მთლიანად არის დაბეჭდილი, იგი სათანადო სამსახურს გაუწევს სხვა დარგის სპეციალისტებს, რომ საფუძვლიანად შეადარონ სხვა ჰიმნოგრაფიულ ძეგლებს და გამოარკვიონ მისი აღმოცენებისა, შედგენილობისა და სხვა საკითხები.

ორიოდე ნაწევრები ამ ძეგლიდან ცნობილი იყო წინანდელი გამოცემების მიხედვით: თავის დროს კ. კეკელიძემ აქედან დაბეჭდა აბოს საგალობლები¹, ხოლო მე — სტეფანე პირველმოწამისა და აბოს საგალობლების ნაწილი². ძეგლი მთლიანად მხოლოდ ახლა იბეჭდება³.

ჭილ-ეტრატის იადგარის ტექსტი მე აღრიდანვე მაინტერესებდა. რადგანაც იგი ძველი ქართული ენის უძველეს ძეგლთაგანია და მრავალ მხრივ არის საყურადღებო. შიგ მკაფიოდ არის წარმოდგენილი აღმოსავლურ ხელნაწერთა (იერუსალიმისა და სინას მთის ხელნაწერთა) ორთოგრაფიული თავისებურებანი. ამიტომ ჯერ კიდევ 1939 წელს დაევაღე ჩემს მაშინდელ ასპირანტებს არამ მარტიროსოვსა და ალექსანდრე ჭიშკაშვილს, გადმოეწერათ ტექსტი და მოეზადებინათ იგი გამოსაცემად. ამასთანავე მათ მიეცათ სადისერტაციო თემებად საკითხები ამ ძეგლის შესახებ. ეს დაევაღე მათ პირნათლად შეასრულეს, სადისერტაციო ნაშრომები დაწერეს და შემდეგ წარმატებითაც დაიცვეს და კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხი მოიპოვეს ფილოლოგიურ მეცნიერებათა დარგში⁴. სადისერტაციო ნაშრომების თეზისები დაიბეჭდა თავის დროს⁵.

¹ К. Кекелидзе, Литургические грузинские памятники в отечественных книгохранилищах и их научное значение, Тифлис, 1908, с. 357—358.

² ა. შანიძე, ძველი ქართული ენის ქრესტომათია, ტფილისი, 1935.

³ მთლიანად, ვაშბოთ, თუმცა ბოლო ფურცლების ნაფუთების ტექსტი არ შემოვიტანია, რადგანაც ძეგლის ენისთვის მას ახალი არაფერი შემოაქვს.

⁴ ამჟამად პროფ. ა. მარტიროსოვი მუშაობს ენათმეცნიერების ინსტიტუტის ქართველურ ენათა განყოფილებაში, ხოლო დოქ. ა. ჭიშკაშვილი განაგებს ზოგადი ფილოლოგიის კათედრას უცხო ენათა ინსტიტუტში.

⁵ არამ მარტიროსოვი, ჭილ-ეტრატის იადგარის ორთოგრაფიული და ფონეტიკური თავისებურებანი. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპო-

მალე საბჭოთა კავშირი მსოფლიო ომის ალში იქნა ჩათრეული ჰიტლერელი ფაშისტების მიერ და ჰილ-ეტრატის იადგრის ტექსტის გამოცემის საქმე გადაიღო. გადადება, რა თქმა უნდა, არ ნიშნავდა საქმეზე ხელის აღებას. დიდი დავიანებით, მაგრამ მაინც იადგრის ტექსტი მოექცა ჩვენი საერთო ყურადღების ცენტრში.

1975 წელს, როცა რეალურად დადგა საკითხი ჰილ-ეტრატის იადგრის ტექსტის გამოცემისა, გამომცემლებმა საჭიროდ ცნეს, კიდევ ერთხელ შეედარებინათ დედნისთვის ადრე გადმოწერილი და სასტამბოდ დამზადებული ტექსტი. ამ მიზნით გამოვიყენეთ ხელნაწერის ფოტოპირები, რომლებიც გადააღებინა ენათმეცნიერების ინსტიტუტმა ხელნაწერთა ინსტიტუტში დაცული მიკროფილმიდან.

გამოცემას ახლავს ხელნაწერის აღწერილობა, რომელიც ამ სტრიქონების ავტორს ეკუთვნის, და ა. მარტიროსოვისა და ა. ჯიშიაშვილის გამოკვლევები ამ ძეგლის შესახებ, რომლებიც გადახედულია და რამდენადმე შეესებოდა.

ა. შანიძე

ვებლად წარმოდგენილი სადისერტაციო ნაშრომის თეზისები. 1941, 8 გვერდი (დისერტაცია დაცულ იქნა 1941 წლის 1 ივლისს).

ალექსანდრე ჯიშიაშვილი, ჰილ-ეტრატის იადგრის მორფოლოგიურ-სინტაქსური თავისებურებანი. ფილოლოგიურ მეცნიერებათა კანდიდატის სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი სადისერტაციო შრომის თეზისები. 1941, 8 გვერდი (დისერტაცია დაცულ იქნა 1941 წლის 17 ივნისს).

**[თთუესა ღეკემბერსა კე შობად უფლისა
ჩუენისა იესუ ძრისტამდსი]**

(აკლია)

[1 ე] ჩუენ¹ ძალნი, ვიკადრებთ ქებასა და უღირსითა შევ-
სწირავთ ბაგითა...

ვითარ განუ...

სზუანი. განზრახვით გარდამოსლვასა შენსა მაღლით მამისა
მიერ კორცთა შესხმად შიშით განგენმოდეს შენ ბჭენი ცათანი,
ღმერთო ჩუენო, რომელი იშევ ქუაბსა და ბაგასა დაიდევ საზუევ-
ლითა. შენ სთაგან ხილვისა არა ... რო შელსა გაქებს
ყოველი სული შენ.

... საუკუნეთა სიტყუ საჲ დღეს ქალწულისაგან ნათლად
სოფელსა გამოუბრწყინდი, წმიდაო ძრიელო, რომლისაგან შემრ-
წუნებულ იქმნა ეროდე. მასკულავისა დადგრომითა შენ მიგიპყრეს
ძღუენი მოგუთა, რო შელსა ი გი ვ ე.

[V] დ(ასნი უ)კორცთა ანგელოზთანი დ(ა მთავ)არანგელოზ-
თანი, (მთ)ა(ერ)ობანი შენ ძალთა თანა თაყუანის-გ(ე)მენ, წმიდაო
უკუდაო, ს[ულო] ჭეშმარიტისა ღმრთის მეცნიერებისაო, რომელი
თაყუანის-ცემულ ხარ ძისა თანა და თქუენ შორის იდიდების მაჲად,
რო შელსა გაქებს ყოველი...

ოხითაჲ, კმაჲ ა. ყოველთა დაბადებულთა შემოქმედი ღმერთი
მამისა თანა მჯღომარეჲ, შენ, ღმრთისმშობელო, რომელმან კორ-
ცითა შევ, რომელი მწყემსთა ანგელოზთა მიერ ბეთლემს ღმერთი
გამოუბრწყინდა და ვარსკლავისა მიერ მოგუთა ეუწყა და თაყუანის-
სცეს. ჩუენცა უღირსნი ესე, ღმრთისმშობელო, შენგან შობილსა
ქრისტესა თაყუანის-ვსცემთ და გადიდებთ შენ, კურთხეულო ღე-
დათა შორის.

ალელუიჲ. შენ თანა არს მთავ ვიდრე: გშევ შენ...

[2 ჭ] ღირს-იქმნეს მეო... სულისა წმიდისა ზეგ... ბანითა მით
მეორ...თა სულისა წმიდისა ზეგ...

..... მგალობელნი... ბისანი ვედრებასა... შევსწირავთ სულსა
წმიდასა და...

აქებდითსა, კმაჲ ა.... ლად გამოსჩნდ(ი)... დაბლით უწოდე ლთა (ძმ)ად, რომელ გეს ადგომად, გაქებთ (შენ), რომელმან ალავეს ყ...

[V] ...ვეს შენი საკუირ(ველთ მო)ქმედებაჲ, რომელმან გა(ნა-ნა)თლენ ეკლესიანი, გა(ლობ)ასა შენდა შევსწირავთ...

...მიერ თქმული აღას(რუ)ლე, ქრისტე, და ნათესავისა...საგან კაცთა გამოუ... ზოლო მოციქულნი ღირს... თუალით ხილვ.....ა კელით მსახუ....დ შენდა ოხითა ვნენ სულნი ჩუენნი.

ოხითაჲ, [კმაჲ] ა. ეჰა...

[3 ჭ] ეწამების ერთგ... მონად და კუალ... აჩინებს მამად, პირველ სა]უკუნეთა ძისა ღ[მრთი]საგან გამოგუიბრწყი[ნდა], კორცნი შეიმოსნა ნათ[ესა]ვისაგან ყოვლად წმიდისა ქალწულისა...თა ჩუენი...

ცხოვრებისა საუკუნისაჲთა სულნი განანათლენ, ეგრეთ შენცა, სანატრელო, მეგობრებაჲ მიგემაღლა თუისის(ა) უფლისაჲ და მისგან (დ)აცვად მართალი სარწმუნოებაჲ მოღუაწებით ეკლესიათა... მეოხებით(ა) ქრისტეს ღმრთისაგან სულთა ჩუენთათუის ღზინებაჲ და დიდი წყ...

[V]... დიდა ცხო... უკუნისამდე.

დასადებელი. ცანი...

... დ გუერდი.

დასადებელი. ეფუცა...

[ველ]თა ბანისაჲ, კმაჲ ა გუერდი. მღ... განწმიდლნი მეუფენი... მსაჯულნი ერთა თა[ნა თ]აყუანის-სცემენ ძალ[სა ჯ]უარისა შენისა-სა, უფალო, და ჩუენ შენ მიერ განათლებულნი ვლადებთ და ვიტყუით: მამაო ჩუენო, რომელი ხარ ცათა შინა, წმიდა არს სახელი შენი, კაცთ მოყუარე.

სხუაჲ. დავითის მიერ წინაწარმეტყუელისა... ისა და... დ მთავრისა სიტყუათა, (რომ)ლისა მიერ თქუმითა აღმას(რ)ულებელ იქმენ ქალწულისაგან შობ(ი)ლი ქრისტე ღმერთი ჩუენი. წინაჲთჲ [4 ე] წოდებულ იყავ უფალი უფლებათაჲ მარჯუენით მამისა თანა მჯდომარეჲ, ზოლო მეორედ განეცხადე ძედ შობილი დედისაგან. განმათავისუფლებელ მექმენ ჩუენ, ყოველთა დამბადებელო უფალო, ძრიელებითა შენითა მოგუმაღლე ჩუენ ადგომად და ცხოვრებაჲ საუკუნოჲ.

სიწმიდის შემოყვანებისაჲ, კმაჲ ა. კორცი უფლისაჲ, სისხლი მაცხოვრისაჲ წინა-ადგს, ზეცისა ძალნი უზილაჲად გამსახურებენ, ღლადებენ და იტყუიან კმითა ღიდებულითა: წ მ ი დ ა ხ ა რ, წ მ ი დ ა ხ ა რ, წ მ ი დ ა ხ ა რ შენ, უ ფ ა ლ ო.

თითუესა ღეკემბერსა კჳ

სტეფანეძი

დასადებელი

უფალო ღაღატყავსა, კჳა ბ. ვადიდებდეთ მამასა და ძესა და წმი-
დასა სულსა კსენებასა² ყოვლად ქებულისა და პირველ-მოწამისა შე-
ნისა სტეფანეძისა, უფალო.

[V] ღღეს განწყობანი შემოკრიბნა დიდებულმან საგალობელმან
წინამძღუარმან მოწამეთა შენთამან, ქრისტე, პირველ-მოწამემან შენ-
მან, უფალო, წმიდამან სტეფანე.

განანათლნა მოწამენი შენმან სიმკნემან, ოღეს წარმართთა მოუ-
წოდე სიტყუითა, ქრისტემს მსახურო, წინამძღუარო მოწამეთაო.
წმიდაო სტეფანე.

ანგელოზთა დიდებასა ღირს...

შენ ხარ სიქადული მღდელთა და ყოველი აბრამეანი³ ღღეს გან-
წესებული კსენებაჲ პირველმოწამისა შენისა სტეფანეძი, უფალო,
ქებით აღესრულების⁴.

აკურთხევდითსა, კჳა ა. რომელმან ყოველივე სიტყუითა აღას-
რულა და საცთურისაგან წარმართთაჲსა მი[5 ე]კსნა ჩუენ, ყ რ მ ა ნ ი
აკურთხევდით, მღდელი უგალობდით, ერნი
უფროჲსად.

(ქვისა დაკრებითა) და სატანჯველითა ილუაწა წმიდამან სტეფანე
და მადლობით იტყოდა: ყ რ...

ასპარესსა მას ძლევისასა მკნედ ღგა წმიდაჲ სტეფანე და მად...
ი გ ი ვ ე.

განსაკითხავსა მას ძლევისასა ილუაწა წმიდამან სტეფანე და.
მად... ი გ ი ვ ე.

ადიდებდითსა. შენ, რომელი გიხილა ბჭ...

შემდგომად შობისა და დიდებისა შენისა, ქრისტე, მოწამეთა შენ-
თაჲ ქადაგი პირველვე იწამა მოწამეჲ შენი.

შემდგომად ჯუარცმისა და ადგომისა შენისა, ქრისტე, მოწამეთა
შენთაჲ...

გუირგუინი ეკლესიათაჲ შენ ხარ, ქრისტე, და მოწამეთა. მიოხ-
გუეყვენით ჩუენტუის წმიდანო მო...

კურთხეულ არს უფალი, რომელმან გა...

[V] აქებდითსა, კჳა ბ. გაქებთ შენ, ქრისტე, რომელი ასდგე და
ახარე მოციქულთა, გუირგუინ ექმენ მარტუილთა, აცხოვნე სოფელი.

სიწმიდეჲ შეიმოსე, სტეფანე, ნეტრეულო პირველ-ღიაკონო და.
პირველ-მოწამეო, ანგელოზთა-თანაზიარო, მეოხ-გუეყავ სულთა.
ჩუენტათუის.

² კსენებასა.

³ აქ რაღაც უნდა აკლდეს.

⁴ ამ საგალობლის გასწვრივ მარცხენა აშიაზე ცხრა სტრიქონად მიწერილია: გალობათა.
ღვედორობასა (ასეა) კპოენე.

ვითარცა შურიტა სათნოებისათა მაცხოვარმან გუირგუინოსან გყო შენ, პირველ-მოწამეო სტეფანე, რამეთუ წინა აუდეგ შენ მთავართა და ეელმწიფეთა და ქრისტე აიარე და ერსა მას ურჩულოსა არცხუენდი და ეტყოდე: ძეო ღმრთისაო, ნუ შეურაცხავ ამათ ცოდვასა ამას, არამედ შეივედრე სული ჩემი.

პირველ-მოწამემან შენმან, უფალო, იხილნა ცანი განხმულნი. [6 ჭ] და შენ მჯდომარედ დაუ(საბა)მოხსა მამისა თანა. გამობრ(წყინდა) პირითა ვითარცა ანგელ[ოზისაათა] და მოიღო სამძალი (ძლი)ვისა და გუირგუინი (მოღუა)წებისა და შენ მიერ, რომელი გა(მოსჩნ)დი მაცხოვრად ჩუენდა, მისითა მეოხებითა მოჰმადლე ერსა შენსა მშუიღობა და დიდი წყალობა.

ოხითა ერთი მწუხრი, ერთი სამხრად, კმაა...

დიდებულო პირველ-მოწამეო სტეფანე, მიმსგავსე(ბულ) იქმენ მაცხოვრისა და ჯუარცმული იტყოდ(ე): მამაო, შეუნდვენ ამა(თ ცო)-დვანი ესე. [V] (შე)ნ ქვა-დაკრებული ღალა(დებ)დი: უფალო, ნუ შეურაცხავ (ამ)ათ ცოდვასა ამას, რომლი..... მიერ მიკსნენ ჩუენ, ქრისტე (ღმერთო), და შეგუიწყალენ ჩუენ.

სხუა, დ გუერდი. ლოცვასა, მეუფისაო წმიდაო (სტე)ფანე, ერის მთავარ იქმენ... ბისა და ღმრთეებაჲ კერპთა დაჰკსენ და მათი იგი მძლავრებაჲ შეურაცხ-ყავ და აწცა, ერსა შორის დიდებულო, ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ, ქრისტესა ევედრე სულთა ჩუენთათუის.

ფსალმუნი, დ გუერდი. იქადოდიან შენდამი... ვიდრე: ჰყავ იგი. დასადებელი... უებდენ შენდა...

ალელუიამ, კმაა... დაადგ თავსა მისსა...

[7 ჭ] კელთა ბანისა, კმაა დ გუერდი. გიხაროდენ უფლისა მიერ, სტეფანე გუირგუინ-შემოსილო, მიმსგავსებულო (ანგე)ლოზთაო. ამისთუ(ის)შენ პირველად სწა(მ)ე ქ(რისტე)ასა მეუფისა ჩუენისა... და საცთური ურჩ... და ჰურიათა და... ენ, მეოხ-გუეყავ სულთა ჩუენთათუის.

სიწმიდის შეძოყვანებისა, კმაა ბ გუერდი. ვითარმედ გ... შენ, წმიდაო სტეფანე, ქერობინ... რამეთუ შ... განისუენ... სერაბინად რამეთუ სუ... აღიდებდე მას [V] [ან]გელოზად, რამეთუ ჯორცნი (შე)ურაცხ-ჰყვენ ძლივად, რამეთუ შენ (მ)იერ იქმნებიან კურნე(ბა)ნი და უფრომსად მა(დ)ლნი. მეოხ-გუეყავ (ც)ხორებისა ჩუენისათუის.

თთუესა დეკემბერსა 28

პეტრე-(კავ)ლეთად

დასადებელი

(უფალო ღალა)ტყავსა, კმაა ა. (მოციქუ)ლნო უფლისანო, ქადაგნო ჰეშმარიტებისანო და საცთურისა დამკსნელნო, რომელი აიარეთ ქრისტე ღმერთი ჩუენი, მას ევედრენით ცხორებად სულთა ჩ...

ყოვლად ქებულნო წმიდანო მოციქულნო, (რომელ)თა საცთური კერპთა [8 ჭ] დასტრგუნეთ ძალი[თა] სულისა წმიდისაათა, სარ-

წ(მუ)ნობაჲ სამებისაჲ და(ამტ)კიცეთ ყოველთა კიდეთა, ვითარცა (გაქ)უს კანდიერებაჲ ქრისტეს ღმრთისა მი(მართ)...

მართლისა სარწმუნოებისათვის მკნედ მოღუაწენო, ივნე(თ) ვითარცა მკნეთა მკედართა ქრისტეს ღ[მრთის]ათა და..... მას სათ-(ნ)ო-ეყვენით. იღუაწეთ აწცა ეკლეს(ი)ათათუის კეთილად ზრუ(ნ)ვა-თა დაცვად მისი თქუენ მ(ი)ერ. (წყალ)ობაჲ, წმიდანო მოციქულნო....

გალობათა ათენაგენასა ჰმოვნე.

კურთხეულ არსსა. [V] (გ)ანაძირიელენ, ქრისტე, წმიდანი (მოციქუ)ლნი შენნი დადგრომად... ბელად სატანჯველსა... გამოცდილება-სა თა შენთა, ქრისტე, სატანჯვე(ელი შ)ეურაცხ-ყვეს და შენისა სასუ(ფევე)ელისათა...

წმიდათა მოციქულთა ას(წ)ავეს სოფელსა დიდებაჲ წ[მიდი]სა სამებისა ერთარსე(ბ)ისაჲ და იტყოდეს: კ უ რ...

ყოველ(ნ)ი მ...

აკურთხევდითსა, გ. ... შენდა შესწირვიდეს მოციქულნი სატან-ჯველსა შინა სიხარულით, დაღადებდეს და იტყოდეს: ა კ უ რ თ ხ ე ვ-დ ი თ ყოველნი საქმენი უფლისანი...

[9 ე] უქადაგეს მოციქულთა ყოველსა სოფელსა სახარებაჲ სა-სუფეველისაჲ დიდებად და სიტყუად. ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ ...

იხარებდეს მოციქულნი ღუაწლსა შინა, მოსაგებელსა რაჲ ხე-ღვიდეს და გალობით...

აქებდითსა. მეოხ გ...

გიხაროდენ, მოციქულნო, უფლისა მიმართ, რამეთუ ღუაწლი კე-თილი მოიღუაწეთ და წინა აუღევით მეფეთა და მძლავრთა, სძლეთ ცეცხლსა და მახუილსა არა პრიდეთ, მკეცთა მიერ⁹ ველურთა შეიჭა-მებოდეს კორცნი თქუენნი, ქრისტესა ანგელოზთა თანა ქებასა შეს-წირევდით, ზეცისა გუირგუინი მიიღეთ, ითხოვეთ მონიჭებად მშუი-დობაჲ სოფელსა და დიდი წყალობაჲ.

კურთხეულ არს უფალი, რომელმან განაძირიელნა წმიდანი მო-ციქულნი ძლევად საცთურსა ძლევისასა.

აღადებდითსა ზემო დამირჩეს და ქუემო დაწერენ, დედა ალქატი იყო

[V] შენ ყოვლად ქებულო და უბიწოო, შენ ზეცათაო და დიდებისა მეუფეო, რომელი აგიარეს წმიდათა მოციქულთა და მიიღეს გუირ-გუინი ძლევისაჲ, გ ა ...

შენ, რომელმან ადიდენ წმიდანი მოციქულნი და კანდიერებაჲ მიანიჭე მათ მეოხებად ჩუენდა, გ ა ლ ო ...

მოციქულნო უფლისანო, რომელთა გაქუს სარწმუნოებაჲ შეურ-ყვეელი, ძალი ძალლით შეგიმოსიეს და წარმართნი საცთურისაგან ღმრთის მსახურებასა მოაქციენით, აწ მეოხ-გუეყვენით ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

5 მიმართ. ამავე სტრიქონის გასწვრივ მარჯვენა აშიაზე შვიდ სტრიქონად მიწერილია: გას-დიდენით, წმიდანო მოციქულნო, თქუენ. გარდა ამისა, დედანში, მარცხენა აშიაზე 12 სტრი-ქონად მიწერილია: ოკითაჲ, სალმუნი, კრლთა ბანისაჲ ყრთ ათენაგენასა ჰმოვო.

დეკემბერსა კო იონებისა და იაკობისა დახადებულნი განცხადებასა წინა პოვნებ

დასადებელინი მღვდელთ მოძღუართანი თითუესა იანვარსა ერთსა

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ღირსნო მღვდელთ მოძღუარნო, წმიდასა საკსენებელსა [10 ე] თქუენსა გალობით და მადლობით აღვასრულებთ, რამეთუ თქუენ ქრისტემს მონანი ხართ ჭეშმარიტნი, კ ა დ ნ ი ე რ ე ბ ა ა გ ა ქ უ ს, მ ე ო ხ - გ უ ე ყ ვ ე ნ ი თ ს უ ლ თ ა ჩ უ ე ნ თ ა თ უ ი ს.

ღირსნო მღვდელთ მოძღუარნო, ეკლესიათა იყვენით დიდება და მღვდელთ მოძღუარებისა სიქადულ და ღმრთისა მიმართ უბრალოდ მოხუედით ნათელსა მას დაუსრულებელსა. ამისთუისცა ერსა შორის წმიდათასა განისუენებთ, ნეტრეულნო.

ღირსნო მღვდელთ მოძღუარნო, ყოველსა ქუეყანასა განკდა კმაჲ სათნოებათა თქუენთაჲ, ეშმაკათასა სძლეთ სიმრაველსა, ანგელოზთასა მიეწიფენით კრებულსა, [V] ღუაწლი თქუენი სიმკნით მოიღუაწეთ, კ ა დ ნ ი ე რ ე ბ ა ა გ ა ქ უ ს, მ ე . . .

ეჰა წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, ყუაგილ-გარდაფენილა საკსენებელი თქუენი და ბრწყინვალე არიან ძალნი თქუენნი, განათლებულ არიან საყოფელნი თქუენნი და თქუენ მარადის გიხარის. მოიცენენით⁶ სულნიცა ჩუენნი წინაშე უფლისა, ნეტრეულნო.

უგალობდითსა, კმაჲ ა. ფარა...

მღვდელთ მოძღუართა ქრისტემსთა ღირსად პატივ-ვსცემდეთ, ვითარცა შემამკობელთა ბრწყინვალედ ეკლესიათასა სარწმუნოებითა და აწცა ოხითა მათითა აცხოვნნეს სულნი ჩუენნი.

[11 ჭ] წვალეზაჲ დათრგუნეს მღვდელთ მოძღუართა შენთა, ქრისტე, და მართლითა სარწმუნოებითა ეკლესიაჲ შეამკვეს და სამებისა ერთარსებაჲ დიდებაჲ ასწავეს.

სამებისაჲ დაიცვეს სარწმუნოებაჲ ღირსთა მღვდელთ მოძღუართა, სისხლნი მათნი დასთხინეს და მტკიცედ მოღუაწებითა ქრისტემსთუის მოწყდეს და მის თანა მკუიდრ იქმნეს⁷.

სატანჯველთა და მკეცთა მიერ ჯორცნი გალინეს მღვდელთ მოძღუართა, ღალადებით იტყოდეს: უ გ ა ლ ო ბ დ ი თ უ ფ ა ლ ს ა...
მოიხილესა. [V] მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდით...

დაიცვენ შენნი მოსავნი მეოხებითა მღვდელთ მოძღუართაჲთა, ქრისტე.

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან განადიდა ღღეს ქუეყანასა საკსენებელი ღირსთა მღვდელთ მოძღუართაჲ.

⁶ როგორც ჩანს, გადამწერს ეს ნაწევები გამორჩენია და ფურცლის ბოლოს მიუწერია არა თავის ადგილას.

⁷ მოიცენით.

⁸ ასეა.

დიდება შენდა, დიდება შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან სრულ-ჰყავ მღელეთ მოძღუართა შენთა შრომაჲ კეთილისაჲ და მათ მიერ შეცთომილნი სარწმუნოებად მოგუაქციენ.

დიდება შენდა, დიდება შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან სრულითა სიბრძნითა აღავსენ მღელეთ მოძღუარნი და მათ მიერ ეკლესიაჲ შეამკვე სარწმუნოებითა.

[12 ჭ] განძრიელდითსა. განძრიელე მე, ქრისტე, რომელმან მღელეთ მოძღუართა საცსენებელი განაბრწყინე⁹, რამეთუ არა...

სარწმუნოებითა კეთილად მსახურებისაჲთა ღირსთა მღელეთ მოძღუართა აღავსეს სოფელი და ანგელოზთა თანა იხარებენ შენ მიერ მეუფისა ქრისტეასა.

შეამკვნეს კეთილად მსახურებითა ღირსთა მღელეთ მოძღუართა ყოველნი ეკლესიანი სამებისა ერთარსებისა დიდებითა ღმრთისა ჩუენისაჲთა.

უფალო მესმასა. გამოუბრწყინდა მაღლი შენი მღელეთ მოძღუართა და სოფელი განანათლეს სარწმუნოებითა. მეოხებითა შენითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

[V] სულითა წმიდითა გამობრწყინდეს მღელეთ მოძღუარნი, დასცეს წვალებაჲ და სარწმუნოებაჲ კეთილად მსახურებისაჲ მორწმუნეთა დაუმტკიცეს.

სამებისა ერთარსებისა დიდებითა ღირსნი მღელეთ მოძღუარნი განათლდეს, რომლისათუის აწცა გამობრწყინებულნი მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

ღამითგანსა. ღამითგან ავიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ, მაცხოვარ, ღირსთა მღელეთ მოძღუართა შენთასა, მათითა მეოხებითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

[13 ჭ] ნათლად გამობრწყინდეს ცხოვრებისად ღირსნი მღელეთ მოძღუარნი შენნი და სოფელი განანათლეს მართლმადიდებლობისა სარწმუნოებითა შენისა ცხოვრებისაჲთა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

მეოხებითა, უფალო ჩუენო, ღირსთა მღელეთ მოძღუართა შენთაჲთა შენდობაჲ ცოდვათაჲ მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა, რომელნი გაქებთ შენ, მხოლოო მრავალ-მოწყალეო.

ღალატყავსა. შეამკვეს ეკლესიაჲ შენი სარწმუნოებითა, ქრისტე, წმიდათა მღელეთ მოძღუართა დიდებად ძეჲ ღმრთისაჲ თანა-არსი სულით წმიდითურთ, ერთი ღმრთეებაჲ.

[V] სარწმუნოებით განმკნდეს მღელეთ მოძღუარნი შენნი, ქრისტე, ერსა ასწავეს არარიდებად ჯორცთაჲ შენ ვნებულისათუის და საცხოვრებელად სულთა ჩუენთათუის.

მეოხებითა მღელეთ მოძღუართა შენთაჲთა გევედრებით შენ, მაცხოვარ, შენდობაჲ ცოდვათაჲ მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა, რომელნი გიგალობენ შენ თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

კურთხეულ არსსა. რომელი მაყლოვანსა შინა გა...

⁹ განბრწყინე.

წვალებისა ნისლი წმიდათა მღვდელთ¹⁰ მოძღუართა განაქარვეს, სარწმუნოებითა ერი დაამტკიცეს. კ უ რ თ ხ ე უ ლ...

[14 ე] ჯორცნი მათნი მკეცთა მისცნეს მღვდელთ მოძღუართა, ღუაწლსა შინა უხაროდა, ღაღადებდეს და იტყოდეს...

სატანჯველსა და ცეცხლსა ღირსნი შენნი მღვდელთ მოძღუარნი წამებულნი შენთუის, მაცხოვარ, დაუცხრომელად შენ გიგალობდეს, ღაღადებდეს და იტყოდეს...

მეოხებითა, ღმერთო, წმიდათა მღვდელთ მოძღუართა შენთაჲთა შეიწყალენ მონანი შენნი, რომელნი სარწმუნოებით შენ ყოვლითა გუ-ლითა გიგალობთ: კ . . .

სამებისა ერთარსებითა წმიდათა მღვდელთ მოძღუართა განანათლნეს მორწმუნენი მართლმადიდებლობითა დიდებად. კ უ...

აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შესწირვიდეს მღვდელთ მოძღუარნი, სარწმუნოებასა მართლმადიდებლობისასა აგამაღლებდეს და იტყოდეს: ა კ . . .

[V] მკეცთაგან არა შეძრწუნდეს მპუინვარებისა მღვდელთ მოძღუარნი, იწამნეს მკნედ. ა გ ა მ ა ლ ე...

სარწმუნოებაჲ მართლმადიდებლობისაჲ მღვდელთ მოძღუართა ეკლესიასა მიუპყრეს და გალობით...

ადიდებდითსა. შენ ზეცისა ბჭეა...

რომელმან გამოაჩინნა სოფელსა წმიდანი მღვდელთ მოძღუარნი განმანათლებელად სულიერად და მათ მიერ ეკლესიაჲ შეამკო, ვა-ღ ი დ ე ბ თ...

ნათლითა ეკლესიაჲ შეამკვეთ, წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, ერსა არწმუნეთ ყოვლითა გულითა ქადაგებად სამებისა ერთარსებაჲ.

აქებდითსა, კჲმა ა. [15 ე] წმიდათა მღვდელთ მოძღუართა საკსენებელსა მოვედით, ერნო, ვაქებდეთ გალობითა და შესხმითჲ სულიერითა ქადაგთა მადლისათა, მნათობთა სოფლისათა, წყაროთა სამარადისოთა, რომელთაგან აღმოგუიციენდების მორწმუნეთა კურნებაჲ. ამათითა მეოხებითა მშუიდობა-ყავ და აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, თქუენ აწ ცათა შინა იქცევით. ეჲ საღმრთონო მღვდლობისა თაენო, ანგელოზთასა ზედავთ საყოფელსა და ნეტართა კაცთა დიდებასა დიდად შუენიერებასა, მათ თანა მაცხოვრისა წინაშე მდგომელნო, მეოხ-გუეყვენით, ღირსნო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

[V] წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო საკუირველთ მოქმედნო ღმრთისანო, რომელნი სათნოჲთა მოქალაქობითა გამოჰბრწყინდით¹¹ და მნათობ სოფელსა ექმნენით, ევედრენით მაცხოვარსა და მეუფესა ქრისტესა მონიჭებად სულთა ჩუენთა მშუიდობაჲ და დიდი წყალობაჲ.

სხუანი, კჲმა დ გუერდი. დიდნი მღვდელთ მთავარნი ნების მყოფელნი ქრისტემსნი, შემამკობელნი ეკლესიათანი, ბრწყინვალენი

¹⁰ მღ^ლთლ.

¹¹ გამობრწყით (ქარაგმის ქვეშ).

მნათობნი სოფლისანი წმიდანი მღვდელთ მოძღუარნი, ღირსებისა კრებულნი, ღუაწლსა შინა მკნენი, საკუთრველთ მოქმედნი, რომელთამე მახუილნი შეკრნეს, რომელთამე დაუყვნეს [16 ჭ] მკეცთა პირნი მათნი, რომელთა აგზებული იგი ცეცხლი უწესოასა მის საცთური-საჲ სარწმუნოებითა დაშრიტეს, რომელნი აწ ცათა შინა სუფევენი და მეოხ არიან ცხორებად სულთა ჩ...

ჭეშმარიტი მოქალაქობაჲ ღირსებისა გულს-მოდგინებითა მწირობისა ამის ცხორებისაჲ სარწმუნოებით აღასრულეთ, წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, რომელთა მოციქულთა მწრაფლ ქადაგებული¹² ეკლესიათა მიერ სოფელსა დაამყარეს მართალი სარწმუნოებაჲ, სამებისა ერთარსებაჲ თაყუანის-ცემად ერსა ასწავეს, მათითა მეოხებითა, მაცხოვარ, მონებისაგან მტერისა იკსნენ სულნი ჩუენნი, გევედრებით.

[V] რომელნი წვალეხასა წინა-აუდეგით და მწრაფლ მოაქციენით, საცთური დაჰქსენით, რამეთუ გაქუნდა მახუილი სულისაჲ თანა-შემწედ და ბრძოლად მტერისა მიმართ სახითა ჯუარისაჲთა.

წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, შეუშფოთებელსა მართლმსახურებისა რჩულის დებასა ვითარცა საფასესა ქველის მოქმედებისათუის განუყოფდით ყოველსა კაცსა, ეკლესიათა ილუწიდით. აწცა ევედრენით მაცხოვარსა და ღმერთსა, რაჲთა იკსნეთ სულნი ჩუენნი მონებისაგან მტერისა, წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო.

[17 ჭ] მწყემსნო სულიერნო სამწყსოთა მიერ ქრისტემსთა გამორჩეულნო, რომელნი საღმრთოსა ტაბლასა წინა განმზადებულსა ზედა-მდგომელ და მკურ... ველ იქმნენით, წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო. ესე უკდავი და ცხოველს-მყოფელი საიდუმლოჲ თქუენ მიერ მოძღურებითა შეწყნარებად ერსა ასწავეთ ეკლესიასა შინა, რომელსა მოვიღებთ წინამდებარესა ამას ზედა განმწმედელსა ლოდსა. შეწევნითა სულისა წმიდისაჲთა ღირსმცა ვართ ჩუენ ყოველნი ერთობით ყოველსა ჟამსა...

სხუანი, კმაჲ დგუერდი. შუენის სახლსა მშუიდობისა ქონებად მღვდელთ მოძღუარი [V] წმიდაჲ შემოსილი, გულისხმის-მყოფელი მადლისაჲ, მორწმუნეთა მდიდართა მიმართ მიმნიჭებელი კეთილთა საქმეთა, ზოლო გლახაკთა აქუს მკურნალი უძრულებათა მათთაჲ. მათ მიერ მოჰმადლე ერსა მშუიდობაჲ და დიდი წყალობაჲ.

ღირსნო და სათნონო ღმრთისანო წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო, გამობრწყინდეს საქმენი თქუენნი კეთილნი უფროჲს მზის თუალისა ბრწყინვალისა, რამეთუ დასლვამან მზისამან დღეჲ ღამედ დაადგრინის, ზოლო დასავლით მოძღურებითა თქუენითა ბნელსა შინა ნათელი გამოუბრწყინდა სოფელსა, რომელსა გაქუს კადნი...

[18 ჭ] სხუანი. ეჰა წმიდანო მღვდელთ მოძღუარნო...

კელნი თქუენნი იყვნეს მოქმ...

შრომის მოყუარე იყვე...

12 ქლგე'ბული.

და აწ გვედრებით თქვენ...

ოხითაჲ. მწყემსნო სულიერნო სამწყსოთა მიერ...

ზემო სწერია მეორესა ფურცელსა¹³.

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ. ნეტრეულ არიან საკსენებელნი თქუენნი, წმიდანო მდღელთ მოძღუარნო, მოციქულნო და მონანო ქრისტემსნო, რამეთუ თქვენ მწირობით ქადაგებაჲ მოციქულთაჲ სოფელსა დაამყარეთ და წარმართნი კერპთ მსახურებისაგან და საცთურისა გამოიყვანენით მოძღურებითა პირისა თქუენისაჲთა. დიდ არიან საკსენებელნი თქუენნი და მრავალ არიან მადლნი თქუენნი და აწ თქვენ გეტყუის უფალი ძალთაჲ: მზიარულ იყვენით სასუფეველსა ზედა.

[V] სიწმიდისაჲ. დიდითა წყალობითა შენითა, ქრისტე, ღირსმყვენ ჩვენ წარდგომად წინაშე საკუთხეველსა შენსა წმიდასა და თქუმად ალელუიამ.

თთუჲსა დეკემბერსა კთ

იაკობ მოციქულისაჲ და იოანე მახარებელისაჲ

და ს ა დ ე ბ ე ლ ნ ი

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ დ. რომელი მიუწდომელისა ბუნებისა ღმრთეებისაჲსა იქმენ მახარებელ და ქადაგ ჭეშმარიტისა განკაცებისა, რომელი ორთაგან ბუნებათა ერთი ძეჲ და უფალი ქრისტე ღმერთი ჩუენი იქადაგა შენ მიერ, პატიოსანო მოციქულო, რომლისაჲცა მკერდსა მიეყრდენ და გამოიხუენ მიერ საუნჯისაგან სიმდიდრისა სირღმენი სარწმუნოებისანი [19 ე] მიცემად ჭეშმარიტთა მოწაფეთა. მას ევედრე, სანატრელო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

რომელი გამოუთქმელთა საიდუმლოთა იქმენ მსახურ და საშინელისა ხილვისა ზიარ მთასა მას ზედა წმიდასა, დიდებულო მოციქულო, რომლისათუისცა აუთქ უფალსა შენსა უქცეველად სასმელი მისი შესმად ესე თუით სიკუდილი¹⁴ მისთუის, ამისთუისცა...

მახუილი ეროდემსი მიითუალე ქედსა შენსა, რამეთუ ისწრაფდი მისლვად უფლისა თუისისა. რომელმან მოგცა შენ გუირგუინი ძლევისაჲ, მას ევედრე, სანატრელო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

ოხითაჲ და გალობათა დასადებელი ყოველი მოციქულთაჲ ამსახურო. ათნაგენასა¹⁵ ჰპოვო.

[V] ს ა მ ხ რ ა დ

ფსალმუნი, კმაჲ ბ. ყოველსა ქუეყანასა...

დასადებელი. ცანი...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. ყოველთა წარმართთა...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ. მოციქულნო და მოწამენო ქრისტემსთა

¹³ იხ. ფურც. 17.

¹⁴ სიკუდილი.

¹⁵ ათენასა.

მათ ვნებათანო და მერმისა მის გამოჩინებისა დიდებისა ზიარნო, არა თუ სიბრძნისა ზღაპართა შეუდეგით და გუეწყა თქუენ უფლისა იესუ ქრისტესისა მოსლვაჲ და ძალი, არამედ თუით-მხილველ იქმნენით მისსა მას დიდებასა, რომლისათუის აწცა ნუ დასცხრებით მეოხებად ჩუენდა, ოდეს დღეჲ განათლდეს და მთიები გამობრწყინდეს გულთა შინა ჩუენთა.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. ანგელოზთა ერნი შეჴდა დიდებასა შესწირვენ.

ალელუიაჲ. რომელმან აცხოვნა¹⁶ პენი კაცთანი¹⁷.

ალელუიაჲ. და ჩუენ ქუეყანისანი, კსნილნი საცთჳრ თარცა ერთითა პირითა ვიტყუით: ალელუიაჲ.

[20 ე] იანვარსა ე

ც ი ს კ რ ა დ

ღამის თევად-ღა გათენებოდის

და ს ა დ ე ბ ე ლ ნ ი

აქებდითსა, კმაჲ ბ გუერდი. მზისა აღმობრწყინებასა მთუარეჲ და ვარსკულავნი არა ბრწყინვენ. ნ ა თ ლ ი ს ა მ ო მ ც ქ მ ე ლ 'ს ა. უ გ ა - ლ ო ბ დ ე თ და ვ ი ტ ყ ო დ ი თ: ა ლ ე ლ უ ი ა ჲ

ქრისტეს გამოჩინებასა აჩრდილი კედელთაგან ზოჳკლდა ნ ა თ... ი გ ი ვ ე.

ჭეშმარიტებისა გამოჩინებასა რჩული და წინაწარმეტყუელნი დასცხრეს. ნ ა თ... ი გ ი ვ ე.

[იანვარსა] 3

ბანცხადებაჲ

მწუხრისა უამსა თქუან

წარდგომაჲ, კმაჲ დ გუერდი. შენ შეჴქმენ თაბორი და ერმონი. სასელითა შენითა იხარებდენ, ხოლო ნათლის-ღებასა შენსა, ქრისტე, იორდანეს გსედვიდეს და ბორცუნი ვითარცა კრავნი ცხოვართანი იმ-ლერდეს, რამეთუ ქუეყანით მშუილობაჲ აღმოსცემნდი და სიძარბოჲ ზეცით გამოშინდი, კაცთმოყუარე უფალო, დიდებაჲ შენდა.

[V] დასადებელი. გამოსლვასა...

დიდებაჲ და იბაკოჲ, კმაჲ დ გუერდი. გშუენის, იოანე, სურნელე-ბაჲ, გშუენის ნათლის-მცემელსა ქებათა იგი შესხმაჲ, რამეთუ ამან ქა-დაგა დასაბამი ცხოვრებისა ჩუენისაჲ, რომელი იმლერდა საშოსა დელი-სასა და ქადაგებდა უდაბნოსა ზედა, ვითარმედ შეინანეთ. მეუფისაჲ

¹⁶ ასეა.

¹⁷ ამას მოსდევს „აა“ (ქარაგმით), რომელიც ზედმეტი ჩანს.

2. კილ-ეტრატის იადგარი

ესე ახოვანი წინამორბედი ნათლისაჲ, რომელი კრავსა მას პირველვე გუაუწყებდა და მაცხოვარსა ევედრების სულთა ჩუენთათუის...

მეორეჲ, კმაჲ დ გუერდი. შენ, მაცხოვარ, დღეს მოხუედ იორდანედ, ნათელი მოიღე იოანესგან უცოდველმან, რამეთუ მოსდრიკენ ცანი ვითარცა კამარანი კელსა ქუეშე წინამორბედისასა, მოუდრიკე უზრწნელი [21 ჭ] თავი შენი. მაშინ კმაჲ მამისაჲ ზეგარდამო წამე-ბით ისმოდ: ეგე არს ძეჲ ჩემი საყუარელი, რომელი საუკუნითგან სათნო-ვიყავ. დიდებაჲ შენდა.

დ ა ს ა დ ე ბ ე ლ ნ ი

უფალო დაღატყავსა. ნათელი ნათლისაგან გამოუჩნდი სოფელსა ქრისტე მაცხოვარი ჩუენი, გამოჩინებული ღმერთი. მოვედით, ერნო, თაყუანის-ვსცეთ მას.

სხუანი. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან ჯერ-იჩინე ნათლის-ღებაჲ კორცითა დღეს იორდანისა წყალთა. ვღალადებთ და ვიტყუით: დიდებაჲ აურაცხელსა შენსა, ქრისტე, სახიერებასა, კაცთმოყუარე.

[V] დღეს განსწმიდე ბუნებაჲ წყალთაჲ, მაცხოვარო ჩუენო, და მათ მიერ მოგუაწიჭე მოტევებაჲ ცოდვათაჲ, რომელთა ჰრწამს განგებულებაჲ შენი, რომლისათუისცა გადიდებთ შენ, ქრისტე ღმერთო, თანა...

დღეს წყლითა და სულითა წმიდითა, ქრისტე ღმერთო, ბუნებაჲ კაცთაჲ, დაძულებული ცოდვისაგან, განაახლე, რომლისათუის დაუცხრომელად მორწმუნენი თანა მამით და სულით წმიდითურთ გადიდებთ, მხოლოო ქველის მოქმედ, შენ.

სხუანი. დღეს ნათლის-ღებითა შენითა, ქრისტე, უფროჲსად ქველის მოქმედ [22 ჭ] მაცხოვარო ჩუენო, ბუნებაჲ წყალთაჲ განსწმიდე და მას შინა ნათელ-ღებულნი გიღალადებთ, კაცთმოყუარე.

ცროდეთ, ღრუბელნო სიმაღლესა საბანელისასა, რამეთუ მადლი იორდანეს დაენერგვის, უზრწნელებაჲ წყალთაჲ დაეთესვის, ცოდვაჲ წყალთა მიერ განიხრწნების, ამისთუისცა გიღალადებთ: რომელი ჩუენთუის განსცხადენ, ღმერთო ჩუენო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

სხუანი. დღეს განშუენებით წინაწარმეტყუელთა კმანი გუირგუინოსან იქმნებიან აღსრულებითა, რამეთუ წყალნი ზესკნელს ცათა იქმნებიან შეხებითა უზრწნელსა თავსა უფლისასა და წმიდაჲ იგი გულითა წინამორბედი ძწოლით [V] დაღალდებს და იტყუის: ვითარ კჳდრო ნათლის-ცემად, რომელსა უჰყრიან დაბადებულნი?

დღეს მზეჲ იგი სიმაღლისაჲ იორდანისა მდინარესა კორცითა გამოჩნდების და ნათელი ღმრთეებისაჲ წყალთა მათ შინა განბრწყინდების და უბრალოჲ იგი კელითა წინამორბედი შიშით გუიჩუენებს ყოველთა მეუფესა და იტყუის: აჰა კრავი ღმრთისაჲ, რომელმან აიხნეს ცოდვანი სოფ...

დღეს ყოველნი ცის კიდენი იხარებენ, რამეთუ ყოველთა მეუფე-

მან მონისა ხატისა შემოსითა წყალთა მათ შინა შემუსრა თავები ეე-შაპისა და პირველი იგი ცოდვად ჩუენი საბანელითა განწმიდა [23 ჭ] და მონიჭა მორწმუნეთა უხრწნელებისა იგი სამოსელი.

ოხითაჲ. ქრისტეს ნათლის-ღებასა წყალნი განიწმიდნეს მოსა-ტევებელად ცოდვათა, იხარებდეს ანგელოზნი, ცანი იშუებდეს, კიდენი ქუეყანისანი გალობით ღაღადებდეს: ღმერთი, უფალი და გამოგუი-ჩნდა¹⁸ ჩუენ.

ფსალმუნი, კმად დ. უფლისაჲ...

დასადებელი. კმად უფლისაჲ ძრი...

ალელუიამ, კმად დ. მოვედით, უგალ(ობდეთ) უფალსა...

კელთა ბანისაჲ, კმად ბ. განმანათლებელი ჩუენი, რომელი განანა-თლებს ყოველსა კაცსა, იხილა წინამორბედმან, რაჟამს ქრისტე ნათ-ლის-ღებად მოვიდა. იხარებდა სულითა და ძწოდა, კელითა უჩუენებ-და მას და ეტყოდა ერსა: აჰა ესერა ნუგეშინის-მცემელი [V] ჩუენი, რომელმან აიხნეს ცოდვანი სოფლისანი. შეუცოდებელო ქრისტე ღმერთო ჩუენო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

სიწმიდისაჲ, კმად ბ გუერდი. გიხილეს შენ წყალთა, ღმერთო, და შეეშინა ღიდევისაგან შენისა. ვერ შეგადგმენ თუალთა მათსა¹⁹ ქერო-ბინნი, არცალა გიხილვენ სერაბინნი, არამედ შიშით დგანან და იფარ-ვენ, რომელთამე უტუირთავ, და რომელნიმე ადიდებენ სახელსა შენ-სა. მიუთხრობთ²⁰ ქებასა შენსა და ვიტყუით: რომელმან ნათელ-ილე იორდანესა იოანესგან, შეგუიწყალენ ჩუენ.

წყლის კურთხევად-ღა გავიდოდიან, ამას იტყოდიან.

კმად დ გუერდი. ანგელოზთა მკედრობანი შეძრწუნდეს, გიხილეს რაჲ [24 ე] დღეს იორდანესა განმუიმლებული²¹ შენ, მაცხოვარ, მდგომარეჲ წყალთა მათ შინა ნათლის-ღებასა და უხრწნელი თავი შე-ნი მოდრეკილი ნათლის-ღებად იოანესა. რამეთუ ნეფსით შენითა დაგლახაკებითა სოფელი განათავისუფლე, უფალო, ღიდებაჲ შენდა.

შინა-ღა შევიდოდიან, ამას იტყოდიან

კმად დ გუერდი. მსგავსად კმისა მის, რომელ ღაღადებდა უდაბ-ნოსა ზედა: განმზადენით გზანი უფლისანი, მოხუედ, მაცხოვარო ჩუენო, ხატი მონებისაჲ შეიმოსე, ნათლის-ღებასა ითხოვ, რომელმან არა²² იცოდე ცოდვად. გიხილეს შენ წყალთა, ღმერთო, და შეეშინა. შეძრწუნებულ იქმნა სულითა წინამორბედი, ღაღადებდა და იტყოდა: ვითარ ნათელს-ილებს²³ ნათელი ნათლისაჲ, ვითარ კელი დასდვას მო-ნამან უფალსა? განმწმიდე მე და წყალნიცა ესე, ღმერთო, რომელმან აიხუენ ცოდვანი სოფლისანი.

18 გამოგამოჩნდა.

19 მრთა.

20 მრთობთ.

21 ასეა.

22 ასეა.

23 ილბრსს.

[V] შ უ ა ლ ა მ ი ს ა ნ ი

პირველი დასადებელი, კმა ბ. ოდეს იოანე ქადაგებდა იორდანედ, მაშინ დაჯსნდა რჩულისა მსახურება და გამოჩნდა მადლი ცხორებისათუის ჩუენისა.

ფსალმუნი. შესწირევედით უფლისა...

ბ

იოანე დგა იორდანესა ზედა. ღუმილ იყო ყოველთა წყალთა, საკურველი დიდი იქმნა, რამეთუ მონაჲ უფალსა ნათელს-სცემდა.

ფსალმუნი. ეაკურთხოთ უფალი ყოველსა...

გ

სიხარული იქმნა ღღეს ყოვლისა სოფლისაჲ ოდეს მოხუედ²⁴, მაცხოვარ, იორდანედ²⁵, ნათელი მოიღე იოანესგან ჩუენისა შეწევნისათუის.

[25 ე] ფსალმუნი. თქუეს ურჩულოთა...

დ

შიშმან შეიპყრა წინამორბედი იოანე, ოდეს შემოქმედი ყოველთაჲ გიხილა იორდანეს მამისა მიერ წამებული განწყმელასა მას წყალთასა.

ფსალმუნი. ვითარცა სურინ...

ე

მსგავსად ტრედისა იხილა სული...

ფსალმუნი. ღმერთი ჩუენი შესა...

ვ

მამისა მიერ სული წმიდაჲ გარდამომავალი ქრისტესა ზედა იხილა იოანე, რომლისა მიერ წმიდაჲ სამებაჲ განცხადებულ არს, თაყუანის იცემების...

ფსალმუნი. შენ გშუენის გალობაჲ...

ზ

ღმერთი განკაცებული მონისაგან ნათელს-იღებდა. არა თუ სიწმიდეჲ მოიღო, არამედ რაათა აჯოცნეს ცოდვანი სოფლისანი. მოვედით, ერნო, და სიხარულით თაყუანის-ვსცეთ ღმერთსა გამოჩინებულსა.

[V] ფსალმუნი. კმითა ჩემითა უფალი...

²⁴ მეორდება.

²⁵ მეორდება ასე: მცხერდანედ.

ჟ კ მ ა ა ბ

გაქებთ შენ ღმერთსა, რომელი მოხუედ დაბადებულთა შენთათვის, რამეთუ გამოსჩნდი იორდანესა ზედა, ნათელი-მოიღე იოანესგან, რომელმან აიხნა ცოდვანი სოფლისანი.

ფსალმუნი. უფალი სუფევს, შუე...

თ

შენ იორდანეს ნათელი მოიღე, მაცხოვარ, წყალნი განსწმიდენ და ნები მონისაჲ შეიხე და ცოდვანი სოფლისანი აკოცენ²⁶. დიდ არს საიდუმლოჲ გამოჩინებისა შენისაჲ! უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ფსალმუნი. უგალობდით უფალსა გა...

ი

კ მ ა ა გ უ ე რ დ ი²⁷. მაღლისა მიერ მოივლინა იოანე იორდანესა, რაჟამს ქრისტე ნათელს-იღებდა, ცანი განეხნეს და კ მ ა ა მამისაჲ ზე-გარდამო წამებდა: ეგე არს ძეჲ ჩემი საყუარელი, სათნო-ვიყავ...

ფსალმუნი. გამოსლვასა ის...

ია

გარდამოჰკედ იორდანესა...

ფსალმუნი. უფალო, ჭეშმარიტებაჲ შევიყუარე, გამოუ...

[26 ჭ] უგალობდითსა, კ მ ა ა. უგალობდეთ გალობითა ახლითა მაცხოვარსა და ღმერთსა, რომელმან მონებისაგან მტერისა განმათავისუფლნა ჩუენ თუისისა ღმრთეებისა გამოცხადებითა და მიჰსნა²⁸ ჩუენ, რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე ბ ი თ დ ი...

მონისაგან ნათლის-ღებაჲ თავს-იღევ, ქრისტე, რაჟთა მონანი შენნი უხრწნელებად გარდასცვალნე. უფროჲსად ქველის მოქმედ მაცხოვარ, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

ნათლის-ღებასა შენსა, ქრისტე, იორდანეს დღეს ზეცით გარდამო მამისა კმამან ძედ შენ გწამა და სულისა წმიდისა გამოცხადებითა ერთა გიცნეს სამებისა წმიდისა მგალობელთა.

[V] ს ს უ ა ნ ი. შემოქმედი ყოველთაჲ მოხუედ და შთაჰკედ სიმდაბლით იორდანესა, იოანესგან ნათელი-მოიღე, რაჟთა შენ მიერ განწმდეს ნათესავი კაცთაჲ და გალობდეს შენდამი: უ გ ა...

გაყენებდა და შეგივრდებოდა შენ წინამორბედი შენი, მაცხოვარ, და გეტყოდა: ვინაჲ ღირს ვარ მე განბანად დამბადებელისა? ხოლო შენ სიმდაბლით სათნო-იჩინე ნათლის-ღებაჲ მონისაგან და სიხარულით

26 ასეა.

27 გა (ქარაგმით).

28 ასეა.

უღალადებდა ერსა: უგალობდეთ უფალსა, რამეთუ დიდებით დი...

[27 ჭ] რაჟამს შთაჰყედ იორდანედ დამბადებელი წყალთაჲ ნათლის-ლებად და სული წმიდაჲ ხილვითა ტრედისაჲთა მოვიდა შენ ზედა და კმაჲ ისმა მამისაჲ მალლით, შეძრწუნდა წინამორბედი და სიხარულით ეტყოდა ერსა: უგა...

მოიხილესა. მიეცით, ერნო, დიდებაჲ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა, რომელმან ნათელ-ილე დღეს იორდანისა წყალთა და მათ მიერ ცოდვანი სოფლისანი აჰკოცენ²⁹.

დამიცვენ ჩუენ, ქრისტე, ნათლის-ლებითა შენითა და კუალად შეცოდებულნი განმად[ი]დენ ჩუენ ცხოვრებად სინანულითა და გუაცხოვნენ ჩუენ, მრავალმოწყალე.

[V] იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ, რომელმან ნათელ-ვილე დღეს იორდანისა წყალთა და არა დავაკლდი წიაღთაგან მამისათა და³⁰ სულისაგან წმიდისა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან წინამორბედსა მოუდრიკე თავი შენი ნათლის-ლებად და მორწმუნენი შენ თანა განანათლენ ნათლის-ლებითა.

სხუანი. მიეცით, ერნო, დიდებაჲ ქრისტესა... ქრისტე, რომელმან განსწმიდენ ცოდვანი სოფ... დამიცვენ შენნი მოსავენ³¹ ქრისტე ღმერთო.

განძირეულდითსა. განმადრილე მე, ქრისტე...

განანათლე, ქველის მოქმედ, ნათლის-ლებითა შენითა კაცთა ნათესავი, რამეთუ არაჲინ არს წმიდა შენსა...

[28 ჭ] ძეჲ მამისა თანა-არსი და მარადის სულისაჲ დღეს საცნაურ იქმენ³¹ კორციელად ნათლის-ლებითა, მაცხოვარ³², ნათესავის(ა)-თუის კაცთაჲსა.

ქალწულო, გიხაროდენ, უბიწოო, რომელმან გა...

სხუანი. ამას დღესა ქრისტეს ნათლის-ლებისასა ზღუად აივსო სიხარულითა, რამეთუ ანგელოზნი ზეცით მოვიდეს და მსახურებაჲ შეწირეს მისა და კაცნი ღმერთსა ღმრთად იცნობენ და აიარებენ: დიდებაჲ შენდა, ქრისტე, რომელი მოხუედ დღეს იორდანისა წყალთა.

ამას დღესა ქრისტეს ნათლის-ლებისასა იოანე განშუენდების [V] და სამოსელი უზრწნელებისაჲ შეემოსების, რომლისათუის იორდანეჲ კუალად ქცეული იხილვებოდა და წინამორბედი სიხარულით ღალადებდა და იტყოდა: დიდებაჲ მოსლვასა შენსა, ქრისტე ღმერთო, რომელი მოხუედ დღეს იორდანისა წყალთა.

განმადრილე მე, ქრისტე, რომელი უწინარეჲს საუკუნეთა მამისა

²⁹ ოცნ.

³⁰ განმეორებულა.

³¹ გაღამწერს ჭერ შეცდომით „იქმნა“ დაუწერია, შემდეგ ე ჩაუმატებია, მაგრამ ზედმეტი ა-ს წალა დაეიწეებია.

³² ც ასო ისეჲ დაწერილი, რომ შეიძლება ე-დაც იქნეს წაკითხული (მეხრ). თუ ე-დ წავიკიზხავთ, მაშინ „მეოხ ხარ“ გამოვა.

თანა განაგებდი და აღსასრულსა ჟამთასა იშევ ქალწულისაგან ღმერთი ჩუენი, რაათა...

უფალო მესმასა. გამოუბრწყინდა მადლი შენი წარმართთა და იხილეს ყოველთა კიდეთა დიდებაჲ შენი, რამეთუ ნათელ-ილე, ქრისტე, და ყოველი სოფელი აცხოვნე.

მოსცა უფსკრულმან კმაჲ თუისი და გადიდებდა შენ, ქრისტე მაცხოვარო ჩუენო, რამეთუ წყალთა მიერ ყოველი სოფელი აცხოვნე.

[29 ე] წმიდა ხარ, უფალო მაცხოვარო ჩუენო, რომელი პირველ საუკუნეთა მამისაგან იშევ და აღსასრულსა ჟამთასა ქალწულისაგან კორციელ იქმენ, ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

დღეს იხარებენ ყოველნი კიდენი შეწყნარებითა მადლისა³³ ნათლის-ღებისა შენისაჲთა. სამებასა ვადიდებდეთ ერთსა ღმრთიებასა.

სხუანი. რომელი პირველ საუკუნეთა მამისა თანა წყალთა ზედა იქცეოდე და თუისისა შექმნულისა ქალწულისაგან შობაჲ კორციელად თავს-ილევ ნებითა მამისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, რომელმან განანათლე სოფელი წყლითა და სულითა წმიდითა, მაცხოვნენ ჩუენ.

რომელი წიაღთაგან მამისათა მარადის განუშორებელ ხარ, დღეს მოხუედ იორდანედ ნათლის-ღებად მონისა შენისა იოანესგან, რომლისათუისცა შეძრწუნებული [V] ეედრებით იტყოდა: უფალო, მე შენგან მიკმს ნათლის-ღებაჲ, შენ ჩემდა მოხუალა? ქრისტე ღმერთო, მაცხოვნენ ჩუენ.

შთასლვასა შენსა, ქრისტე, ნათლის-ღებად იხილა ყოველმან დაბადებულმან იორდანეჲ კუალად ქცეული და კმაჲ ისმა მამისაჲ მადლით თანა-მოსლვითა სულისა წმიდისაჲთა, რომელმან წამა შენთუის და თქუა: ეგე არს ძმ ჩემი საყუარელი. მაგისი ისმინეთ და სცხოვნდეთ³⁴ უკუნისამდე.

ღმერთი უფალი და გამოგუიჩნდი ჩუენ, ნათელი ჭეშმარიტი, რომელი მოხუედ და ჯერ-იჩინე შთასლვაჲ წყალთა მათ შინა დამბადებელმან ყოველთამან, რაათა ჩუენ მორწმუნენი ცოდვათაგან განგუწმიდნე, ქრისტე, ნათლის-ღებითა შენითა მაცხოვნენ ჩუენ.

ღამითგანსა. [30 ე] ღამითგან ავიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ, უფალო, რომელმან ნათელ-ილე დღეს იორდანისა წყალთა და ყოველთა მორწმუნეთა მადლსა შენსა მონიჭებ³⁵.

ნათელი გამოგუიბრწყინდა ჩუენ ცხოვრებისაჲ ნათლის-ღებითა შენითა, უფალო, რამეთუ ამით დასთრგუნე, ქრისტე, საჭურველი მტერისაჲ და განგუანათლენ ჩუენ ნათლის-ღებითა შენითა.

სხუანი. ღამისა ლოცვასა შევსწირავთ შენდამი, ქრისტე, დღეს ერი მორწმუნეთაჲ და უფროასად დიდების-მეტყუელებს კრებული

33 მრღლითა.

34 სცრენდეთ.

35 მწკბ.

წინაწარმეტყუელთაჲ შენდამი, რომელმან ნათელ-ილე და ჩუენ შე-
ნითა განგუანათლენ ნათლის-ლებითა, რამეთუ ნათელ ხარ შენ, რო-
მელმან დაჰბადე ნათელი.

მაცხოვარ, მარადის მადიდებელნი შენისა ღღესასწაულისანი სი-
ხარულით აღვასრულებთ და ქებით გადიდებთ შენ, ქრისტე, რომელმან
ნათელ-ილე და ჩუენ განგუწმიდენ ცოდვათაგან და საცთურისაგან, რა-
მეთუ...

[V] მოსლვასა სულისა წმიდისასა მალლით შენ ზედა, ქრისტე,
ღღეს განწმდეს იორდანისა ღელვანი და ჯამა მამისაჲ წამებდა შენ მი-
სათუის, რაჟამს მდინარეთა წყალთა მათ შინა ნათელს-ილებდ კელითა
მონისა თუისისა იოანესითა და ჩუენ მოგუანიჭე განწმიდაჲ ცოდვა-
თაჲ საბანელითა მით, რამეთუ ნათელ ხ...

ღალატყავსა, ჯამა ა გუერდი. ვღალატყა...

იშეე ქალწულისაგან კორციელად თანა-არსი მამისაჲ და ნათელ-
ილე იორდანესა, რადთა აცხოვნო ნათესავი კაცთაჲ.

ღღეს განწმიდნა წყალთაჲ³⁶ ბუნებაჲ და ყოველთა, რომელთა
ქრისტეს მიერ ნათელ-გუილებიეს³⁷, მოვილოთ მოტევებაჲ ცოდვა-
თაჲ.

სხუანი. ღალადებასა შენდა შევსწირავთ, ვითარცა იონა მუცელსა
ვეშაპისასა, რომელმან ნათელ-ილე³⁸ იორდანესა იოანესგან და აღ-
მომიყვანენ ჩუენ სირღმეთაგან ცოდვათა ჩუენთაჲსა.

[31 ჭ] ღღეს მოენიჭა მალლი სულისა წმიდისაჲ მდგომარეთა
იორდანისათა³⁹ ნათლის-ლებითა მაცხოვრისაჲთა, რამეთუ ნათელ-
ილო ქრისტემან იორდანესა და ყოველი ძალი მტერისაჲ შემუსრა.

ღღეს განცხადნა სამებაჲ წმიდაჲ წყალთა მათ ზედა იორდანისა-
თა და ჩუენ ყოველთა მოგუანიჭა ცხორებაჲ და მოტევებაჲ ცოდვათაჲ.

რომელმან შორის მოწაფეთა აუწყე დაპყრობად სასუფეველი
ღმრთისაჲ წყლითა და სულითა წმიდითა და მიჰმადლე ერსა შენსა ნა-
თელი უკუდავებისაჲ ნათლის-ლებითა შენითა.

კურთხეულ არსსა, ჯამა ა. რომელი მაყლოვანსა შინა გამოუ...

რომელმან განსწმიდე, ქრისტე, წყალთა ბუნებაჲ და მას შინა
მორწმუნენი სულისა წმიდისა თანა-ზიარ ჰყვენ, კ უ რ თ ხ ე უ . . .

[V] რომელმან ჯერ-იჩინე, ქრისტე, ნათლის-ლებაჲ მონისაგან,
რადთა მონანი ღირს-ჰყვენ შენისა⁴⁰ ღმრთეებისა გამოცხადებასა. კ...

ღღეს ყოველნი მორწმუნენი შენისა ღმრთეებისა გამოცხადებასა
ანგელოზთა თანა ღალადებით და გალობით ვიტყუით: კ უ . . .

სხუანი⁴¹. საკუირველი საკუირველბათაჲ, უფროჲს დიდებული,
წინაშე მონისა მდგომარეჲ ზეცისა მეუფეჲ მოუდრეკს თავსა, რო-

36 წყლთა.

37 გოილებიეს.

38 თლ.

39 იორდნსთა.

40 განმეორებულია, მაგრამ ოს გამოკლებით (შნსა).

41 სხნნი.

მელმან მოდრიკნა ცანი, და ძწოდეს ანგელოზთა წესნი, რაჟამს დამბადებული მონისაგან ნათელს-ილებდა. დაუცხრომელად ვლალადებთ და ვიტყუით: ღმერთო მამათა...

[32 ჭ] რომელმან სიმრავლედ ზღუათად დაამყარე, დღეს მოხუედ იორდანედ, მოუდრიკე მონასა უზრწნელი თავი შენი ნათლის-ლებად, რომლისათვისცა, იხილეს რად წყალთა მათ განშიშულებად შენი⁴² და უკუნ-იქცეს კუალსა და მამად ზეცით გარდამო წამებითა იტყოდა: ეგე არს ძეა ჩემი საყუარელი, რომელი მე სათნო-ვიყავ... ი გ ი ვ ე.

რომელი უფალ ხარ ცათა და ქუეყანისა და შემოქმედი ყოველთა საუკუნეთად, ეშინოდა იოანეს კელისა შეხებად და იტყოდა: ვხედავ დამბადებელსა, შემრწუნებულ ვარ და მეშინის დამბადებელისა კელისა შეხებად. რომელი კაცთ მოყუარებით განსცხადენ ჩუენთუის, დაუცხრომელად ედ... ი გ ი ვ ე.

ალვიარებთ მორწმუნე...

[V] აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შევსწირავთ ანგელოზთასა, რომელმან ნათელ-ილე იორდანე.... ა გ ა მ ა ღ...

შენ, ქრისტე, გაკურთხევთ, ვითარცა მოწყალე ხარ, რომელმან ნათელ-ილე იორდანესა. ა...

იხილა რად წინამორბედმან, ქრისტე მოწყალე, გარდამოსლევად შენ ზედა სულისა წმიდისა⁴³ და გალობით იტყო...

დღეს განაახლე ყოველი ბუნება კაცთად ნათლის-ლებითა შენითა. ამისთვისცა გიღალადებთ: აკ...

სხუანი. განჰკორციელდი საშოსა ქალწულისასა თანაარსი მამისა და სულისა წმიდისა, სიტყუო მამისა მიერ მოსრულო⁴⁴, აკოცად ცოდვათათუის პირველ შექმნულისა კაცისათა. მღდელნი აკურთხევდით ძესა მამისა მიერ მოსრულსა და ღმერთსა მამათა ჩუენთასა.

[33 ჭ] პირველ საუკუნეთა ძეა თანა დიდებული მამისა და სულისა წმიდისა იორდანედ მოხუედ დღეს ნათლის-ლებად იოანესგან, განშიშულდი⁴⁵ კორციითა, აცხოვნე პირველ შექმნული ადამ. მღდელნი აკ...

სიწმიდით მონიჭა მადლი. მსგავსად ტრედისა გარდამომავალი სული წმიდაა წყალთა განსწმედდა და მამად ზეგარდამო წამებდა: ეგე არს ძეა ჩემი საყუარელი. დაუცხრომელად ვაკურთხევთ ძესა მამისა მიერ... ი გ ი ვ ე.

პირველ საუკუნეთა სიტყუად დღეს მოხუედ იორდანედ ნათლის-ლებად იოანესგან, ზოლო ზეცით გარდამო ზრახვად იგი საიდუმლოა ისმოდა. დადუმნეს მდინარენი და აღმოდირდეს⁴⁶. [V] და მოსლევასა

42 შენი და.

43 წმ'დსა.

44 მო'რლო.

45 გ'შიშულდი.

46 „დიოდეს“ ფორმის წინ წაშლილია რამდენიმე ასო (ალბათ შეცდომით დაწერილი), რომელთაგანაც უკანასკნელი (თ) გარკვევით იკითხება.

სულისა წმიდისასა ღელვანიცა დაჟუნეს. რომელსა იორდანეს ბრძანებით ცანი განგეზმოდეს, ქრისტე, გაქებთ შენ და გაკურთხევთ შენ.

ადიდებდითსა. შენ ზეცისა ბჭედ, კარავი...

რომელმან ნათელ-ილე მონისაგან იორდანესა და წყალნი განს-წმიდენ და მათ მიერ — კაცნი, ვითარცა ღმერთსა და კაცსა გალობით გადაიდებთ.

რომელმან მოანიჭა სოფელსა მადლი სულისა წმიდისაჲ ნათლის-ღებითა მისითა, ვითარცა ღმერთსა და უფალსა ცხორების მომცემელსა, გალობ...

სხუანი. განუყოფე...

რომელი ანგელოზთა მიერ იხილ...

რომელი მამისა მიერ იწამა ძეჲ...

სხუანი. [34 ე] რომელი მამით და სულით წმიდითურთ თაყუანის-იცემების ძეჲ და ღღეს ქუეყანასა ზედა განცხადებულად სამეზაჲ წმიდაჲ ეცნობა ყოველსა ერსა იორდანესა ზედა, ოდეს ძეჲ ღმრთისაჲ ნათელს-ილებდა და მამაჲ ზეგარდმო წამებდა და სული წმიდაჲ გარდამოვალი იხილეს ვითარც ტრედი მის ზედა.

რომელი აღსასრულსა ჟამთასა განჰკაცენ ცხორებისათუის ჩუენისა, ქრისტე ღმერთო, ღღეს მოხუედ იორდანედ ნათლის-ღებად იოანესა, ხოლო მონაჲ იგი შეძრწუნებული შიშით ღაღადებდა და იტყოდა: ვითარ განწმიდოს მიწამან წყაროჲ, ანუ ვითარ ვიკადრო დღებად კელი ჩემი თავსა მისსა, რომლისა კელსა შინა მისსა არიან ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი?

[V] შენ, სამებაო წმიდაო, იორდანესა ზედა განეცხადე ყოველსა ერსა: მამაჲ წამებითა, ძეჲ ნათლის-ღებითა და სული წმიდაჲ სახედ ტრედისა შენ ზედა გარდამოსლვითა. არამედ მორწმუნეთა ვითარ ეცნობა სამებისა ერთარსებაჲ, განათლდეს გონებანი მათნი და დაუცხრომელად ადიდებდეს მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა, ერთარსებასა, ერთღმრთეებასა, სამებასა განუყოფელსა.

სხუანი. რომელი თანა-დაუსაბამოჲ...

რომელი ზეცით გარდამოჰ...

დაამტკიცე უ...

აქებდითსა. რაჟამს განშიშულდი⁴⁷ კორცითა, მაცხოვარ, წყალთა მათ ზედა იორდანისათა, მტერი იგი დამალული მას შინა ნათლის-ღებითა დასტრგუნე [35 ე] და მოუწოდე მორწმუნეთა გალობად და ქებად შენდა.

მოსლვასა სულისა წმიდისასა სახედ ტრედისა შენ ზედა, ქრისტე, აჩუენებდა წინამორბედი ერსა და ეტყოდა: ეჰა ძეჲ და კრავი ღმრთისაჲ კორცითა გამოგუიჩნდა⁴⁸.

⁴⁷ გ' შიშულდი.

⁴⁸ გამოგჩნდა.

წინამორბედისაგან იქადაგა განშიშულებული⁴⁹ ღმერთი წყალთა შინა და ჰრწმენა მისი სოფელსა და ადიდებდეს თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

დაამტკიცებდა კმაჲ მამისაჲ სიტყუასა მას წინამორბედისასა, ღრუბლით გამო რაჲ ესმოდა, ღალადებით იტყოდა: ეგე არს ძმ ჩემი საყუარელი, რომელი მე სათ...

ნათელ-ილო ქრისტემან იორდანესა კელითა წინამორბედისაჲთა, იმსახურა ანგელოზთაგან და იდიდა მორწმუნეთაგან ძმ თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

[V] მანქანებაჲ ეშმაკისაჲ დაჯნდა ნათლის-ღებითა მაცხოვრისაჲთა, რამეთუ დაემტკიცნეს წარმართნი სარწმუნოებასა ახალსა.

წყალთა დინებაჲ დაუტევეს, რაჟამს იცნეს დამბადებელი თუისი და ხელვიდეს მას ზედა სულსა წმიდასა სახედ ტრედისა მომავალსა.

სხუანი. დღეს შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ მონისაგან ნათელს-ილებს და ყოველი დაბადებული⁵⁰ სიხარულითა აივსო, რამეთუ ანგელოზნი ზეცით მოვიდეს და მსახურებაჲ შეწირეს მისა, რომელმან წყარონი იგი მდინარეთანი შეიმოსნა და მზეჲ იგი სიმათლისაჲ იორდანეს განიბანა და სული წმიდაჲ იქცეოდა ზედა წყალთა.

[36 ჭ] დღეს ნათელსა მოიღებს ჭეშმარიტსა რომელი განანათლებს ყოველსა კაცსა მომავალსა სოფლად. განვერენით ჩუენ საცთურისაგან და შევეყვებით ჭეშმარიტებასა, რამეთუ დღეს განშუენდების ქრისტეჲს შემოსილი იგი კრებული. ოხრის ზღუაჲ და მას შინა მყოფნი იხარებენ. ი გ ი ვ ე.

დღეს იორდანეჲ პატიოსან იქმნა და ყოველი ურჩულოებაჲ დაითქა, რამეთუ იხილვა ქრისტე წყალთა მათ შინა მამისა მიერ წამებული და შეიწყნარა მდინარემან წყაროჲ იგი მოწყალეებისა [V] და ცეცხლი იგი საიდუმლოჲ შეზავა წყალთა და უფალმან მონისაგან ნათელი მოიღო და ... ი გ ი ვ ე.

სხუანი. შენ, მაცხოვარ, მოხუედ იორდანედ განთავისუფლებად დასაბამითგან დამონებულთა ცოდვითა. ე რ ნ ...

იორდანეჲ შეძრწუნებულ იქმნა, რაჟამს გიხილა შენ შემოქმედი შექმნულისაგან ნათლის-ღებად და ე რ ნ ი ა ნ გ ე ლ ო ზ ...

აღმოსლვასა შენსა, ქრისტე, მიერ წყლით ცანი განეხნეს⁵¹ და კმაჲ მამისაჲ ზეგარდამო წამებდა: ეგე არს ძმ ჩემი საყუარელი, რომლისა ანგელოზნი ქებასა შესწ...

[37 ჭ] ს ა მ ხ რ ა დ

ოხითაჲ, კმაჲ ა. საიდუმლოჲ განგებულებისა შენისა სიბრძნისაჲ, მიუწდომელო, ნათლად სოფელსა გამოუბრწყინდა, მო-რაჲ-ხუედ

⁴⁹ იქადა განშიშულებული. გა წინა სიტყუასაც ეკუთვნის (იქადაგა) და შემდგომსაც (განშიშულებული). რედ.

⁵⁰ დ'დბდლი.

⁵¹ ასეა.

ჯორცითა უნებელი ნათლის-ღებად მონისაგან, რომლისათუის იორ-დანეჲ კუალად ქცევითა და ბორცნი⁵² სიმღერითა დაბადებისა შენისა პატივისა აჩუენებდეს ერსა, გარდამოსლვითა შენ ზედა სულისა წმიდისათა მალლით, მამისა ემამან ძედ შენ გწამა. რომლისათუის ჩუენცა, შენ მიერ ვსნილნი, ზეცისა თანა გალობასა შენდა შევსწირავთ, შენ, მძლესა სიკდილისასა⁵³, გიღალაღებთ: გამოუთქმელო უფალო, დიდებაჲ შენდა.

[V] ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. ღმერთი უფალი და გამოგ...

დასადებული. აუარებდით...

ალელუიამ. რაჲ არს შენ... ვიდრე: კუალსა.

კელთა ბანისაჲ. იორდანისა ღელვათა შენ, წყაროჲ ცხორებისაჲ, შეგიწყნარეს და ნუგეშინის-მცემელი ჩუენი სახედ ტრედისა მოვიდა, მოუდრეკს თავსა რომელმან მოდრიკნა ცანი, ღალაღებს და ეტყუის მონაჲ შემოქმედსა: რაჲსა მიბრძანებ მე უფროჲს რჩულისა? რამეთუ მე მიკმს შენ მიერ ნათლის-ცემაჲ, განმანათლებელო ქრისტე ღმერთო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ა გუერდი. შენ, ქრისტე, ნათელი მოიღე იორ-დანესა კელითა მონისა შენისა იოანესითა, ანგელოზნი თანა-დგეს, სამებასა წმიდასა შეგამკობდეს ქებით, გალობასა ამას იტყოდეს: წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, უფალო.

თთუესა იანვარსა ზ წმიდისა აბოჲსი

და ს ა დ ე ბ ე ლ ნ ი

უფალო ღალატყავსა, [38 ჭ] კმაჲ დ. ეჰა დიდებუ(ლი) საკუირველი წმიდისა და ახოვანისა ქრისტესისა აბოჲსი, რამეთუ რომელი-იგი ისმაიტელი იყო რჩულითა, შური აიღო წმიდისა მოციქულისა პავლესი, რაჲთა ზე-აქუნდეს სახელი მისი ყოველთა კიდეთა სოფლისათა. მოვედით მო რ წ მ უ ნ ე ნ ო, ვ ა დ ი დ ე ბ დ ე თ ს ა კ ს ე ნ ე ბ ე ლ ს ა მ ი ს ს ა და უ გ ა ლ ო ბ დ ე თ ქ რ ი ს ტ ე ს ა⁵⁴, რომელმან ღირსად გუირგუინოსან ყოიგი.

რაჟამს წარადგინეს იგი წინაშე მძლავრისა მის აგარეანისა, აიძულებდა მას და ეტყოდა, რაჲთამცა უარ-ყო ქრისტეჲ, ზოლო მან აიარა ბეჲ მამისა თანა და არა უარ-ყო სამებაჲ წმიდაჲ. მოვედით, მო რ წ მ უ ნ ე ნ ო, ვ ა დ ი დ ე ბ დ ე თ ... ი გ ი ვ ე.

ესე აბოჲსნი დ ზატეჲსა, რომელ მეოთხესა სწერია⁵⁵ მ.ო... ა ერ.ბერ...

[V] მაშინ განრისხნა გულის წყრომითა მძლავრი იგი და ფერი პირისა მისისაჲ ექცეოდა ზედა წმიდისა მოწამისა ქრისტესისა აბო-

⁵² ასეა.

⁵³ ასეა.

⁵⁴ ქ.ე.

⁵⁵ ამის შემდეგ ასოები გადალეულია დე ზოგი მათგანი არ იკითხება.

მსა, ზოლო იგი უფრომს ღაღადებდა და იტყოდა: დაღაცათუ ცეცხლითა და ტანჯვითა აღმასრულოთ მე, არა უარ-ვეო სამებაჲ წმიდაჲ. მოვედით, მორწმუნენო... იგივე.

მაშინ აიჭურვოდეს ურჩულონი იგი წყობად ზედა წმიდისა მოწამისა ქრისტეჲსისა აბოასა⁵⁶, ზოლო მან სიხარულით მოუდრიკა მახუილსა ქელი თუისი, რამეთუ სუროდა მისლვად უფლისა თუისისა და ისწრაფდა შესლვად სასუფეველსა მისსა. მოვედით... იგივე. აკურთხედითსა⁵⁷. ყოველნი საქმენი ღმრთისანი და ყოველი...

რაჟამს შეკრბეს⁵⁸ მოზუცებულნი ისმაიტელთანი [39 ე] წინაჲ ურაკპარაკთა მათთა და განიზრახვიდეს იგინი წმიდისა მოწამისა ქრისტეჲსისა აბოასთუის. მღდელნი აკურთხევდით, რომელმან განაძრიელა იგი, ერნი უფროსად აამაღლებდით⁵⁹ მას უკუნისამდე.

მაშინ უბრძანა მძლავრმან მან მოწოდებაჲ წმიდისა აბოასი და ეტყოდა მას: უკუეთუ ესე ესრედთ არს აბო⁶⁰, რასა-ესე შეგწამებენ შენ, მღდელნი აკურთხევდით, რომელმან ძრიელეებაჲ მიჰმადლა, ერნი...

მიუგო წმიდამან მოწამემან უფლისამან⁶¹ აბო⁶⁰ და რქუა მას: მშობელნი ჩემნი თუ ისმაიტელ არიან, ზოლო მე მსახური ვარ ჭეშმარიტისა ძისა ღმრთისაჲ. მღდელნი აკურთხევდით, რომელმან განაძრიელა იგი, ერნი...

მაშინ განრისხნა მძლავრი იგი და ფერი პირისა⁶² მისისაჲ ექცეოდა ზედა წმიდისა და ახონისა⁶³ ქრისტეჲსისა აბოასა. იგივე.

ადიდებდითსა, კმაჲ დგუერდი. ღღეს ღაღადებდა აბო⁶⁰ შორის სიმრავლესა წარმართთასა⁶⁴: ვითარ მიმეღოს მე ცხორებაჲ კაცობრივი და ვითარ წარმეკუეთოს თავი აბოს⁶⁵, [V] ვითარ მომმართოს⁶⁶ მახუილმან, ვითარცა ნაყოფმან კეთილმან, ვითარ აღმევისოს მე გული სისხლითა, ვითარცა მანანაჲთა. მიჰსენ მე, უფალო, აგარეანთაგან.

სოლო სიმრავლეჲ აგარეანთაჲ ღაღადებს და ეტყუის აბოს⁶⁵: მოიქეც რჩულისა ჩუენისაებრ და იყო შენ ყოველთა უფესთაჲს. ზოლო აბო⁶⁰ ღაღადებდა და იტყოდა: არა მიჰმს მე თქუენგან ქრთამი ოქროჲ, არცა ანთრაკი, არცა ვეძიებ ცხორებასა ამის საწუთრომსასა,

56 აბოასი.

57 ამის პირდაპირ მარცხენა აშიაზე წითურად მიწერილია თითქო: ა კ ა და ორიოდე სხეა ასოც, რომლებიც გადაღებულია და აღარ იკითხება.

58 შეკრდეს.

59 ამაღლებდით.

60 აბოა.

61 ამ სიტყვას მოსდევს და, რომელიც ზედმეტი ჩანს.

62 ამ სიტყვის წინ განმეორებით სწერია პირი.

არამედ რაათა ვიხილო სული წმიდაჲ მარჯულ⁶⁷ მამისა მჯდომარეჲ, რომლისა სიტყუანი მისნი ტკბილ არიან უფროჲს თაფლისა მის გოლეულისა. არამედ ვითარ გნებაჲს, წარმართნო, აღმასრულებო, რამეთუ არავინ არს მიმღებელ სულისა წმიდისა.

მაშინ მოწყუიდეჲ აბო⁶⁸ მახუილითა და გუამი მისი დაწუჲს ცეცხლითა და წარიყვა [40 ე]ნეს იგი ანგელოზთა ღმრთისათა წინაშე უფლისა. იხილა და რქუა მას: გისაროდენ, აბო⁶⁹, რომელ არა შეგაწუხა მახუილმან, არცა სატანჯველთა, არცა სიმრავლემან აგარეანთამან. ამისთუისცა ღირს-იქმენ შესლვად სასუფეველსა ცათასა და ცხორებასა წარუაღსა⁷⁰.

აქებდითსა, ჯამა ა გუერდი. ტანჯვასა დაუთმო ისმაიტელთასა წმიდამან აბო⁷¹, მენდა და ეშმაკნი განასხნა და მსხუერპლად შეწირნა ქორცნი თუისნი და ქრისტესა ქადაგებდა. ვითარცა მნათობმან და მოღუაწემან ყოვლისა სოფლისამან ილუაწა და სიკუდილი შეურაცხ-ყო და ზრუნეჲა ამის სოფლისაჲ დაუტეჲა და შენ მხოლოსა სათნო-გეყო და აწ მეოხ არს სულთა ჩუენთათუის დიდსა წყალობასა.

სუროდა მისლვად უფლისა თუისისა სანატრელსა მოწამესა ქრისტეჲსსა აბო⁷², დგა წინაშე მძლავრისა მის, [V] ჰხედვიდა მახუილსა აღმართებულსა, არა შეშინდა შინებისაგან მათისა, არამედ განიძუარცა სამოსელი, მოუდრიკა მახუილსა თავი თუისი და დასთხინა სისხლნი თუისნი. და აწ მეოხ არს სულთა ჩუენთათუის დიდსა წყალობასა.

შეიმოსა სამოსელი ღირსთა მამათაჲ საყუარელმან ქრისტეჲსმან აბო⁷³, ურმითა მიაქუნდა ვითარცა ეტლითა ადგილსა მას შესაწირავსა, ვითარცა მსხუერპლი კეთილი და საკუმეველი სუნელი და ნელსაცხებელი პატიოსანი ცეცხლისაგან შეიწირა და საფლავი მისი წყალთა ზედა. და აწ მეოხ... იგივე.

დღესასწაულსა მას შუენიერსა ნათლის-ღებასა მაცხოვრისასა, მეორედ შობასა დიდისა მოწამისა აბოჲსსა⁷⁴ იხარებდეს მდინარენი და მნათობდეს ღელვანი, რამეთუ სათნო-იყო ქრისტემან მის თანა წყალთა შინა. მაშინ განიკურნებოდეს უძრულეპანი კაცთანი და სიხარულით აივსნეს⁷⁵ მორწმუნენი. და აწ მეოხ...

[41 ჟ] ოხითაჲ. რომელი გალობაჲ ანუ ვითა...

ფსალმუნი, აღელუიჲ, სახარებაჲ — ყოველი წმიდათაჲ ამსახურო.

ჯელთა ბანისაჲ, ჯამა ბ. მოვედით, მორწმუნენო ქრისტეჲსნო, ვჰყოფდეთ ჯსენებასა წმიდისა აბოჲსსა⁷⁶, რომელმან შეურაცხ-ყო განწყობილებაჲ იგი აგარეანთაჲ და შეურაცხ-ყო ცეცხლი და მახუილი სახელისათუის ქრისტეჲსისა, მოიგო გუირგუინი დიდებისაჲ წმიდათა მისთა თანა.

67 ანუ.

68 ასუა.

69 აბოჲსა.

70 აიოღნეს.

71 წმწსაბოჲსა (პირველი ა ორივე სიტყვას ეკუთვნის). რედ.

მ წ უ ზ რ ი

ზატიკისანი

უფალო ღაღატყავსა, კმა ბ. სიხარუ...

შიშმან შეიპყ...

მსგავსად ტ...

აკურთხევდითსა. ყოველნი საქმენი შენნი [გ]აქებენ დაუცხრო-
მელად...

რომელი ხარ ბუნება⁷² - თანაარსი მამისა და გარდამოჰყედ იორ-
დანესა, [V] ნათელ-ილე იოანესგან, გაკურთხევთ. გ ი . . .

რომელი მამისა თანა და ძისა თანა იდიდები სული წმიდა და
გარდამოჰყედ იორდანისა მდინარესა, განსცხადენ სამება წმიდა,
გაკურთხევთ.

ადიდებდითსა. გამოუკლეველმან⁷³ ღმერთმან, რომელმან ჩუე-
ნისა...

საუკუნეთა შემოქმედი⁷⁴ ღმერთი, რომელი მამისა თანა განაგებ
და ღვთის მოვიდა იორდანედ ნათლის-ღებად იოანესგან, გულისხმა-
ვეთ სამებისა ერთარსება. შ...

აქებდითსა. ეაქებთ ღმერთსა მამასა მოწყალესა, რომელმან კაცთ
მოყუარების მოავლინა ძე თვისი ზეცით ქუეყანად, მკნელი და მაც-
ხოვარი ნათესავისა კაცთადასა.

იოანე დგა იორდანესა ზედა, ნათელს-სცემდა⁷⁵ ერსა და ეტყოდა:
განმზადდენით გზანი უფლისანი. აჰა მოვალს მეუფე ცათა და ქუეყა-
ნისა.

[42 ზ.] შეურდა იოანე, აყენებდა მას და ეტყოდა: რომლისაგან
ძწიან ძალნი ცათანი, შენ ჩემდა მოხუალა ნათლის-ღებად? მე მივმს
შენ მიერ ნათლის-ღებად.

? განაკრძალებდა უფალი იოანეს და ეტყოდა: აცადე, ესრე ჯერ-
არს აღსრულებად ყოველი სიმართლე. ნუ გეშინინ, მოყავ კელი
შენი. მიყო კელი მისი თავსა ზედა მაცხოვრისასა, მეყსეულად განეხ-
ნეს⁷⁶ ცანი, გარდამოჰყა სული წმიდა ვითარცა ტრედი თავსა ზედა
უზრწნელსა უფლისასა. კმა იყო ზეცით მამისა მიერ და თქუა: ეგე
არს ძმ ჩემი საყუარელი, რომელი საუკუნითგან სათნო-ვიყავ⁷⁶.

ფსალმუნი. მოვედით უფლისა...

დასადებელი. ვაკურთხოთ...

72 ბუნებ^ა.

73 ასეა.

74 ეს სიტყვა მიწერილია მარცხენა აწიაზე სამ სტრიქონად.

75 გ^რნსს.

76 ხელნაწერში ეს ერთი მთლიანი საგალობელი ისეა წარმოდგენილი, რომ ხუთი ეგონება:
კაცს: 1. იოანე; 2. შეურდა; 3. განაკრძალებდა; 4. მიყო კელი; 5. კმა იყო. (რედ.)

დ ღ ე ს ა მ

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ გ. [V] დღეს გამოგუიჩნდა ჩუენ მეუფეა⁷⁷ მეუფეთაჲ წმიდასა იორდანესა და მას წესნი ანგელოზთანი აქებენ მეუფესა ქრისტესა.

დღეს იხარებენ ძალნი ცათანი დიდებულსა და საკუირველსა იორდანეს⁷⁸ ნათლის-ღებასა უფლისასა იოანესგან, რომელი ყოველთა დაუკუირდა.

აკურთხევდითსა. სიბრძნეჲმან და სიტყუამან ჩუენთუის ყოველივე აღასრულა განგებულებით. წყალთა მათ ზედა იორდანისათა წინამორბედმან დამბადებელსა ნათელს-სცა. მ ღ დ ე ლ ნ ი ა კ უ . . .

რაჟამს დამბადებელი იგი ნათლის-ღებად მოვიდა, იორდანეჲ უკუნიქა კუალსა და ბორცუნი, ვითარცა კრავნი ცხოვართანი იმღერდეს. მ ღ დ ე . . .

[43 ჭ] რომელმან წყალთა მიერ იორდანისათა მეორედ შობაჲ აჩუენა და სიმრავლეჲ ცოდვათაჲ საბანელითა განწმიდა, მ ღ . . .

ადიდებდითსა. ღელვათა იორდანისათა მო...

რომელმან წინამორბედისაგან ნათელ-ილო იორდანესა და ზეცით მამისა მიერ იწაჲ ძედ, ანგელოზთა კრებულნი განკუირვებულ იყვნეს საკუირველებასა მას, გა...

ნათელ-ილო ქრისტემან და განწმიდნა იორდანისა ღელვანი, რომელსა ღმრთის-მეტყუელებენ მრავალ-თუალნი ქერა(ბინნი)⁷⁹ და ექუს-ექუს-ფრთენი⁸⁰ სერაბინნი, გა...

აქებდითსა. დღეს გამოგუიჩნდა ჩუენ მეუფეა ჩუენი ქრისტე, რომელი იყო მოსაყდრეჲ მამისა თანა უკუნისამდე. მოვედით, ერნო, ეაქებდეთ...

ქადაგი ქრისტესი, წინაწარმეტყუელი იოანე [კმობდა]: განმ...

[V] წინამორბედმან იოანე დაამ...

დღეს უხარის იოანეს⁸¹ და პატიოსან იქმნების მონაჲ, რამეთუ ნათელ-ილო ქრისტემან და განცხადნა სული წმიდაჲ, გარდამომაჲალი სახედ ტრედისა.

ფსალმუნი. მასხურე მე...

დასადებელი⁸². მასმინე მე...

მეოთხესა დღესა

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ დ. ნათელი მოვიდა სოფლად, დაუტევნეთ...

77 გ'მფა.

78 ეს სიტყუა მეორდება.

79 კილის მარდვი აგლეჯილია, მაგრამ კავებში ჩასმულ ასოთა ნაშთები გარკვევით ჩანს.

80 ექუს ფრთენი.

81 ინ'ნს.

82 ასეა.

წმიდაო იოანე, პატიოსან. ცათ...

ღმერთი განკაცებული სიმდაბლით ნათელს-იღებდა იორდანესა იოანესგან.

სანატრელ და დიდებულ...

აკურთხევდითსა. თანა-მფლობელი მამისაჲ, ქრისტე, რომელმან შეამკვნა ცანი ვარსკულავითა და ქუეყანაჲ ნაყოფიერ ყო საშუები-ლად კაცთა, ყოველნი ს...

[44 ე] ნათლის-ღებასა ქრისტემსა, რომელსა ზედა გარდამოქ-და სული წმიდაჲ მსგავსად ტრედისა, ყოველნი...

ადიდებდითსა. ღმერთი განკაცებული გამოსცხადენ წყალთა ზედა, ქრისტე, რომელმან ნათელ-იღე იორდანესა იოანესგან. გ ა . . . რამეთუ შენგან არს წყაროჲ ცხორებისაჲ, ქრისტე, და ნათლითა შენითა ვიხილეთ ჩუენ ნათელი. გ ა . . .

აქებდითსა. შემოქმედი ცათაჲ და დამბადებელი ანგელოზთაჲ, რომელსა ვერ იტუირთვე[ნ] ქერაბინნი, არცაღა იხილვენ სერაბინნი, კელითა მონისაჲთა ნათელ-იღო.

ვიხილეთ ჩუენ ქრისტე იორდანეს ნათელ-ღებული, რომელსა შეემოსა [ნათელი] ვითარცა სამოსელი კელსა ქუეშე წინამორბედი-სასა.

რომელმან განსწმიდე ყოველთა ბუნებაჲ ბანითა შენითა იორდა-ნესა, ცოდვანი სოფლისანი აქოცენ. უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ფსალმუნი. გიხილეს შენ წ...

დასადებელი. კმითა ჩემითა...

მე-მ-[სა]დღესა

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ახლისა რჩ...

მამისა მიერ სული წმიდაჲ გარ...

მაღლისა მიერ მოივლინა...

[V] აკურთხევდითსა. წინამძღუარსა...

ნათლის-ღებასა ქრისტემსა იორდანესა იოანესგან ა კ უ რ თ...

რომელმან კაცთ მოყუარებისათუის სიმდაბლით ჯერ-იჩინა ნათ-ლის-ღებაჲ, ა კ . . .

ადიდებდითსა. შენ, ქრისტე, რომელსა გიგალობენ ძალნი ცათა-ნი, მთავარანგელოზნი გაქებენ, დღეს მოხუედ იორდანედ ნათლის-ღებად იოანესგან. გ...

მოხუედ მახარებელად შ...

შენ, ქრისტე, რომელმან გუირგუინოსან ჰყავ წმიდაჲ იოანე, მი-სითა მე...

აქებდითსა. დღეს ნათლის-ღებასა ყოვლისა ერისასა იორდანისა გარე-შემოსასა იოანეს მიერ ნათლის-ცემასა სათნო-იყავ ნათლის-ღებაჲ ქრისტე უცოდველმან წყალთა მათ შინა ჩუენ ცოდვილთათუის. რო მ ლ ი ს ა თ უ ი ს ც ა ნ ი დ ა ქ უ ე ყ ა ნ ა ი ხ ა რ ე ბ ე ნ . შე ნ გ შ უ ე ...

დღეს ნათლის-ღებად შთასლვასა შენსა, ქრისტე, იორდანისა გარე-შემოსასა, იოანეს მიერ ნათლის-ცემასა [45 ე] და სულისა წმიდისა ზეგარდამოსლვასა ანგელოზნი შეგამკობდეს გარემოჲს საბანელსა მას. რ ო მ ლ ი ს ა თ უ ი ს ც ა ნ ი და ქ უ ე ყ ა ნ ა დ ი ხ ა - რ ე ბ ე ნ. შე ნ გ შ უ ე . . .

დღეს ნათელ-ილო ქრისტემან და განათლდეს ყოველნი კაცნი ნათლის-ღებითა თუისითა, რამეთუ ზეგარდამო წამებაჲ ესმოდა ნათლისაგან მამისა: ეგე არს ძეჲ ჩემი საყუარელი, რომელი მე სათნო-ვიყავ. რ'ი... ი გ ი ვ ე.

ფსალმუნი. აჩუნა უფალმან მაცხო...

დასადებელი. უგალობ[დეთ?], რამეთუ საკ...

მე-3[სა] ღმრსა

კმაჲ ბ გუერდი, უფალო ღაღატყავსა.

უ[ფ]სკარულნი შეძრწუნდეს, რაჟამს გიხილეს დამბადებელი თუისი და იორდანეჲ ივლტოდა. ანგელოზნი განკუირდეს ჯელისა და-ღებასა წინამორბედისასა. რ ო მ ე ლ მ ა ნ ნ ა თ ე ლ - ი ღ ე ჩ უ ე ნ - თ უ ი ს და ნ ა თ ლ ი ს - ღ ე ბ ი თ ა შე ნ ი თ ა მ ა ც ხ ო ვ ნ ე ნ ჩ უ ე ნ, უ ფ ა ლ ო, დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა.

სამებაჲ გამოცხადნა იორდანესა ზედა ნათ[V]ლის-ღებასა შენსა, ქრისტე, რაჟამს მამისა მიერ იწამე და სული წმიდაჲ საზედ ტრედისა მოვიდა შენ ზედა. რ ო მ ე ლ მ ა ნ ნ ა თ ე ლ - ი ღ ე . . . ი გ ი ვ ე.

აკურთხევდითსა. რომელმან სათნო-იყო ქალწულისაგან ჯორცთა შესხმაჲ და აკოცნა ცოდვანი სოფლისანი, უ ფ ა ლ ს ა უ გ ა . .

რომელმან იორდანეს ნათელი მოიღო და განანათლა ნათესავი კაცთაჲ, უ ფ ა ლ ს ა უ გ ა ლ ო ბ . . .

ცანი ცათანი და ანგელოზ...

ადიდებდითსა. ნათელი ჭეშმარიტი, სიმართლისა მზეჲ, რომელი მოივლინა ზეცით მამისა მიერ, იშვა წმიდისაგან ქალწულისა, განანათლნა მყოფნი ბნელისანი.

ადიდებს სუ...

გამოუთქმელი და⁸³ საკუირველი დიდი საიდუმლოჲ გამოუჩნდა სოფელსა — ქრსტე მაცხოვარი ჩუენი, მო-რაჲ-ვიდა იორდანესა, ნათელ-ილო იოანესგან და განანათლნა მყოფნი ბნელისანი.

ნათელი მამისა მიერ მო...

აქებდითსა. გაქებენ შენ, ქრისტე, მთავ...

სანთელო ჭეშმარიტო წმიდაო ი[ოანე] წინამორბედო, ქადაგო ქრისტემსო იოანე, საყდართა დი...

[46 ჭ] ნათელ ხარ შენ, ქრისტე, და ნათელი შენ მიერ არს, ოხი-თა ნათლის-მცემლისაჲთა გუაცხოვნენ ჩუენ.

მოგუმადლე ჩუენ, უფალო...

ფსალმუნი. რამეთუ შენგან არს წყა...
დასადებელი. მოჰფინე ...

მე-ზ[სა]დღესა

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ გ გუერდი. ვლალატყავ შენ...
რომელმან იორდანნი...

ნათელ-ილო ქრისტემან იორდანესა და განანათლნა ძენი კაცთანი, რომლისათუისცა წამებდა კმაჲ მამისაჲ გამოჩინებითა სულისა წმიდისაჲთა.

აკურთხევდითსა. რომელი ქალწულისაგან უბიწოჲსა მეუფეჲ იშვა უთესლოდ ქრისტე ღმერთი ჩუენი, რომლისაგან ძწი...

ნათელ-ილო ქრისტემან იორდანესა და განანათლნა ძენი კაცთანი. უგალობთ მღ...

წამებდა კმაჲ მამისაჲ გამოჩინებითა სულისა წმიდისაჲთა. უგალობთ მღ...

[V] ადიდებდითსა. გადიდებთ შენ სახ...

დღეს დიდსა უქორცოთა ანგელოზთა კრებულსა დაუკუირდა⁸⁴, რამეთუ უფალმან მონისაგან ნათლის-ღებაჲ თავს-იღუა და კელი მონისაგანისაჲ შეიხო შემოქმედმან ყოველთამან. ამისათუისცა ჩუენ ნათელ-ღებულნი მოვიდეთ, ვიხარებდეთ და ვიშუებდეთ და უმეტესად ვდღესასწაულობდეთ, რამეთუ ქრისტემან კრულებანი ჩუენნი განკსნნა. რომლისათუისცა სულისა წმიდისა განახლებულნი ამას მეუფესა მშუიდობისასა ანგლოზთა თანა გალობით ვადიდ...

[47 ჭ] ანგელოზთა განწყობილ...

აქებდითსა. ვაქებთ ღმერთსა მამასა მოწყალესა, რომელმან კაცთ მოყუარებისათუის მოაველინა ძმ თუისი მკსნელად სოფ...

რომლისათუის ქადაგებდა წინამორბედი და ეტყოდა ერსა: განმზადენით გზანი უფლისანი.

ნათელ-ილო ქრისტემან იორდანესა, განწმიდნეს წყალნი და განათლდეს ძენი კ...

ნათლის-ღებასა შენსა, ქრისტე, ანგელოზნი შეგამკობდეს და ძენი კაცთანი გიგალობდეს შენ, გიხილეს შენ რაჲ უხილავი მდგომარეჲ წყალთა ზედა და იტყოდეს: უგალობთ უფალსა, რამეთუ დი...

რაჟამს სული წმიდაჲ გარდამოკდა მამისა მიერ შენ ზედა და სიმ-რაველე ანგელოზთაჲ გიგალობდა შენ, [V] წყალთა ბუნებანი განწმდეს დღეს იორდანეს, რამეთუ მათ ზედა განცხადნა სამებაჲ წმიდაჲ, კმაჲ, რომელი ღალადებდა და თქუა: იგე არს ძმ ჩემი, რომელი მე სათნო-ვიყავ.

შემძწუნებულ იქმნა სულითა წინამორბედი, რაჟამს იხილა იორდანეჲ კუ...

⁸⁴ დაუკურდა.

რად არს შენდა, ზღუაო, რამეთუ იხი...
 ღმერთი, უფალი და გამოჩნდა შენ ზედა, რომელმან განანათლა
 ნათესავი კაცთაჲ.
 ფსალმუნი. იხილეს ყოველთა კი...
 დასადებელი. უგალობდ...
 აღელუიამ. დადადებდით ღმრთისა⁸⁵ ყოველი...

დღესა მე-მ-[-სა]

უფალო დადატუავსა⁸⁶ განცხადებისანი ამხაზურნე და ესე გალობათა კუირაესა ზატეისა
 სოქუნე.

უგალობდითსა, კმაჲ დ გუერდი. უგალობდეთ უფალსა მაღალსა...
 დღეს განთავისუფლდა ადამ და განიკნა [48 მ] კრულებისაგან
 ნათესავი კაცთაჲ, რამეთუ შემუსრა უფალმან წყალთა მათ შინა თა-
 ვები ვეშაპისაჲ ნათლის-ღებითა. ესე არს ღმერთი ჩუენი და ვადი-
 დოთ ესე, რომელმან აიხნა ცოდვანი სოფლისანი, ღმერთი მამისა
 ჩუენისაჲ. ა ვ ა მ ა ლ ლ ო თ⁸⁷ ესე, რამეთუ დი...

დღეს იხარებენ ცანი და დღესასწაულობენ ანგელოზნი, უგალო-
 ბენ ძენი კაცთანი, რამეთუ გამოჩნდა ღმერთი ჯორცითა. ესე არს
 ღმერთი ჩუენი და ვადიდოთ ესე, რომელმან განწმიდნა წყალთა ბუ-
 ნებანი⁸⁸, ღმერთი მამისა ჩუენისაჲ და ა ვ ა მ ა ლ ლ ო თ ესე, რა-
 მეთუ დი...

მოიხილესა. მოვედით ერნო, დიდებასა შევესწირ...

განამართლოს უფალმან ერი თუისი მშუიდლობით, რომელნი გან-
 წმიდნა მაღლითა ნათლის-ღებისაჲთა და ნუგეშინის-სცეს მონათა
 თუისთა, რომელნი იჩინნა საბანელსა შორის მეორედ შობისასა, [V]
 რამეთუ ესე არს ღმერთი ჩუენი, მხოლოდ მრავალ მოწ...

იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი ჩუენი, რომელი სამეხით გან-
 ცხადნა იორდანესა ზედა, მამაჲ ზეგარდამო წამებით ნათლის-ცემასა
 ძისასა და სული წმიდაჲ მსგავსად ტრედისა გარდამოსრული. რა-
 მეთუ ესე არს... ი გ ი ვ ე.

განძრიელდითსა. ძრიელსა ღმერთსა განმანათ...

რომელი მამისაგან არა განეშორე და ქუეყანასა ზედა გამოსჩნდი
 დღეს, იორდანისა წყალთა სათნო-იჩინე ნათლის-ღებაჲ, წყალნი
 განსწმიდენ და ცოდვანი სოფლისანი აპკოცენ, რამეთუ არა...

რომელმან შეჰმუსრე თავები ვეშაპისაჲ მის, ღუმილით წყალთა
 შინა გიხილეს შენ წყალთა, ღმერთო, და შეეშინა, შეძრწუნდეს უფს-
 კრულნი და მოსცეს ღუმილი და განიკურნეს ვნებანი სოფლისანი.

⁸⁵ განმეორებელია.

⁸⁶ ღლწყევსა.

⁸⁷ ავმღლნ (ზღრ. მომდევნო საგალობელი).

⁸⁸ ბუნებანი.

უფალო მესმასა. [49 ე] მესმა და გულისხმა-ყვავ, რამეთუ მოსლვასა შენსა, უფალო, განანათლე სოფელი, ნათლის-ღებითა შენითა აჰოცენ ცოდვანი. არამედ გევედრებით მერმესა მას საშინელსა მოსლვასა დაჰფარენ ურჩულობებანი ჩუენნი და ღირს-მყვენ ჩუენ დაურჩელად წარდგომად წინაშე შენსა და შემიწყალენ ჩუენ.

მდინარეთა⁸⁹ ზედა გამოსცხადენ, მაცხოვარ, ღელვანი წყალთანი განსწმიდენ, ცოდვანი სოფლისანი აჰოცენ, ზოლო ზღუასა ზედა სლვაჲ შენი იხილეს უფსკრულთა, შეძრწუნდეს; რომელმან შეაძრწუნი სიმდიდრეჲ ზღუისაჲ და ოხრასა ღელვათა მისთასა დააცხრობ, დ ი დ ე ბ ა ა მ . . .

ივლენ ზღუასა ზედა მოციქულნი შენნი, უფალო, აღძრვად ნათესავთა მრავალთა სარწმუნოებითა შენდა მომართ; რამეთუ იორდანისაგან განსწმიდე სოფელი ცოდვათაგან, მეორედ შობაჲ მოჰმადლე და სული წმიდაჲ მიანიჭე. უფალო, დ ი დ ე ბ ა ა მ ა ლ ს ა შ ე ნ ს ა .

შენ, გამოუცდელი ქორწინებისაგან...

[V] ღამითგანსა. ღამესა აჰყრობითა კელთა ჩუენთათა შევსწირავთ შენდა სულიერსა გალობასა, გაკურთხევთ⁹⁰ შენ, რომელი გამოსცხადენ წყალთა მათ ზედა იორდანისათა, გევედრებით: მშუილობაჲ შენი მომეც ჩუენ, მაცხოვარო ჩუენო.

უფალო ღმერთო მაღალო, მკლავი შენი მტკიცეჲ გამოუცხადენ ნათესავსა კაცთასა სულისა წმიდისა მოვლინებითა და ზეგარდამო წამებითა არწმუნე სოფელსა განუყოფელი არსებაჲ და გევედრებით... ი გ ი ვ ე . . .

სულითა მაცხოვარებისა შენისაჲთა აუწყებდა წინამორბედი მოსლვასა შენსა, კაცთ მოყუარე, იტყოდა რაჲ: მოვალს უძრიელღმისი ჩემსა. რომლისათუის გაყენებდა და გევედრებოდა: მე შენგან მიკმს ნათლის-ღებაჲ, უფალო, რამეთუ შენ ხარ განმწმედელი წყალთაჲ და განმანათლებელი ნათესავისა კაცთაჲსაჲ, რომლისა... ი გ ი ვ ე .

ღალატყავსა. წინაწარმეტყუელი შევრდომილი უფსკრულთა ზღუისათა ღალადებდა: აღმოედინ⁹¹ [50 ე] განხრწნისაგან ცხორებაჲ ჩემი. რომლისა თანა ჩუენცა გევედრებით: შთასლვითა შენითა იორდანესა აღმომიყვანენ ჩუენ სირღმეთაგან⁹² უმეცრებისათა და განგუნათლენ ჩუენ ცოდვათაგან, მრავალმოწყალე.

შთა-რაჲ-ჰქედ მდინარეთა, გიხილეს შენ უფსკრულთა და შეძრწუნდეს დაუთმობელისაგან ძრიელებისა, ვერ იკადრებენ შეხებად ცეცხლსა ღმრთეებისასა, არამედ გზედვიდეს რაჲ განწმედასა, იხარებდეს, საიდუმლოდ დიდებისა მიცემითა შენ მაცხოვარსა სულთა ჩუენთასა გადიდებდეს.

⁸⁹ მდარნთა.

⁹⁰ გგარკ.

⁹¹ ასეა.

⁹² სღრღმეთაჲ მეორედ წაშლილის ადგილას არის დაწერილი (გადასწორება ჰმოწმობს, რომ გადამწერს „სირღმეთაგან“ უნდა გამოეყვანა).

რომელნი ჯმითა ქებისაჲთა და აღსარებისაჲთა შევსწირავთ შენდა გალობასა, ღმრთისა გამოცხადებისა საიდუმლოსა. ღიდების-მეტყუელებით გევედრებით შენ: გამოცხადენ სამებაჲ წმიდაჲ გულ-თა ჩუენთა და განანათლენ სულნი ჩუენნი, მკსნელო სულთა ჩუენთაო, და მაცხოვნენ ჩუენ.

კურთხეულ არსსა. [V] რომელმან ბაბილოენს⁹³ შორის საჯმილსა გამოსაზა ეკლესიაჲ⁹⁴, რომელსა შინა ყრმანი ცუარითა ნათელ-ღე-ბულნი დაუცხრომელად გიგალობდეს, ჩუენცა მათ თანა განბანილნი მარადის გაკურთხევთ შენ, გამოჩინებულსა ღმერთსა მამათასა.

რომელსა შეიმოსა ნათელი ვითარცა სამოსელი, ითხოვდა ნათ-ლის-ღებასა მონისაგან, არამედ მიანიჭე წყალთა განწმედაჲ და კაცთა ნათესავსა მოტევებაჲ ცოდვათაჲ. ამისთუისცა ყოველნი მორწმუნენი მარადის გაკურთხევთ შენ, ღმერთსა მამათასა.

რომელი უფლებ ძალთა ზედა ზღუისათა და ოხრასა ღელვათა მისთასა, ღღეს იორდანისა გარე-შემოსაჲ სათნო-იჩინე, განაქარვე ყოველი ძალი მტერისაჲ დამალული მას შინა და (ჰ)ყვენ⁹⁵ ესენი მეო-რედ მშობელ ცხოვრებად საუკუნოდ. ამისთუის... ი გ ი ვ ე.

აკურთხევდითსა. დაუსაბამოჲ ღმრთისა სიტყუაჲ მოვიდა აღს-რულებად საიდუმლოსა განგებულებით იორდანესა ზედა და წინა-მორბედსა ეტყოდა: [51 ჭ:] შენ მე ნათელ-მცე წყლითა, ზოლო მე შენ-სულითა წმიდითა და ჩემ თანა მორწმუნენი, რომელნი ღაღადებენ და იტყოდ...

ქადაგი ჭეშმარიტებისაჲ შიშით აღასრულებდა ბრძანებასა უფ-ლისასა შეუტოდებელისასა, ნათლის-ღებად რაჲ მოვიდოდა მისა მი-მართ, იტყოდა: შენ მე მკსნელად გიცი⁹⁶, შენ მაცხოვარ, მე განმწმი-დე, მაცხოვარო⁹⁷ ჩე...

კრებული ანგელოზთაჲ გხედვ(იდეს) რაჲ უხილავსა მდგომარესა წყალთა შინა და შიშით შეპყრობილნი განიზრახვიდეს და იტყოდეს: ვითარ დაუსაბამომან ღმერთმან ზატი მონებისაჲ შეიმოსა და ნათლის-ღებითა მისითა სოფელი განანათლა. ა კ უ რ⁹⁸...

ადიდებდითსა. [V] ღიდებულო ღმრთისმშობელო, რომელ...

გარდამოსლვასა სულისა წმიდისასა შენ ზედა მაღლით სახედ ტრედისა ნათლის-ღებასა შენსა, ქრისტე, იორდანესა ღღეს კელითა მონისა თუისისა⁹⁹ იოანესითა, ვად(იდებთ)...

მაშინ გამოჩნდა მარჯუენეჲ მაძისაჲ მაღლით, რომელმან წამა შენთუის და თქუა: ეგე არს ძეჲ ჩემი, რომელი მე სათნო-ვიყავ... მღუიძარებასა და მარხვასა ანგელოზთა სხსა(?)

93 ბბ^რ ლს.

94 ეკლ^რ სჲაჲ.

95 ყვენ.

96 ამას მოსდევს „შენ“, რომელიც ზედმეტია.

97 ზელნაწერში ასოები გადაღუულია, თითქო „მცხრ“ იკითხება.

98 აკ^რ.

99 ოსხისა

აქებდითსა. ერთი ღმრთეებად სამებად განუშორებელი, რომელი ანგელოზთა და ძალთაგან დაუცხრომელად იდიდების.

ოთხ-ხატედნი¹⁰⁰ ცხოველნი გაქებენ შენ, უწინარეას საუკუნეთა მამასა ღმერთსა. მთავრობანი, საყდარნი გაქებენ [52 ჭ] ყოვლად წმიდასა სულსა, ყოველთა ღმერთსა.

იოანე წყალთა ზედა დადგა...

დიდი საიდუმლოდ და საშინელი, რამეთუ მონამან უფალსა ნათელს-სცა.

ოთხთა¹⁰¹.....

სერაბინ — ქერაბინნი მ...

წმიდა ხარ¹⁰², წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, რომელი მ...

ჩუენთუის, რომელნი ვიკადრ...

ვითარ განუშორებელ არ...

რამეთუ შენდა შუენის პატივი და თაყუან...

ფსალმუნი. ნეტარ არიან, რომელთა მ (...)

დასადებელი. ნეტარ არს კაცი, რომელსა მი...

ზატყისა, რომელ კუირაჲ¹⁰³ დახდეს¹⁰⁴, მუნ სოქუნე გალობათა.

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა. მოვედით, მორწმუნენო, ვიხარებდეთ, რამეთუ დიდი განგებულებაჲ და გამოუთქმელი საიდუმლოდ ქრისტემან [V] კაცთ მოყუარებისათუის სოფელსა გამოუბრწყინა: შობაჲ კორციითა ქალწულისაგან — შემოქმედმან კაცთამან, ნათლის-ღებაჲ იორდანესა — დამბადებელმან წყალთამან, რომელმან არა იცოდა ცოდვაჲ, ნეფსით სიკუდილი ჯუართა — სიკუდილისა მომაკუდინებელმან, კაცებით დაღებაჲ საფლავსა და ღმრთეებით აღგომაჲ მესამესა დღესა. მოვედით, მორწმუნენო, ვიხარებდეთ, რამეთუ აღგა ქრისტე მკუდრეთით, დათრგუნა სიკუდილი, ჯოჯოხეთი წარმოტყუენა, ადამ აღადგინა, საცთური განაქარვა, სოფელი განანათლა. მოვედით, ქრისტემან [53 ჭ] მორწმუნენო ერნო, ვიხარებდეთ, რომელნი მოველით აღნათქუმსა ადგომისასა და სახარებასა საუკუნოსა.

თითუმსა იანვარსა იზ-სა

ანტონისი

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. ჯსენებასა შენსა, მამაო ანტონი, მორწმუნენი აღვასრულებთ. რომელი ზეცასა სულითა გა-

100 ოთხ ტდნი.

101 ეს სტრიქონი საერთოდ კარგად არ იკითხება.

102 წმდსრ.

103 კ რა.

104 ასეა.

ნახლდი და ქუეყანასა¹⁰⁵ ზედა იდიდები, მეოხ [გ]უეყავ ქრისტეს მამართ ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

უდაბნოსა¹⁰⁶ აუარე, მამაო ანტონი, რ[ომელმან] შეურაცხ-ჰყავ საწუთროდ [ესე] სოფელი [სი]ყუარულის[ათ]უის ქრისტესისა და ა[ნგელოზ]თა თანა მეოხ ზარ სულთ[ა] [ჩუე]ნთათუის.

[V] რომელი ჭურად რჩეულად გამოსჩნდი და სარწმუნოებითა მტერსა მას სძლე და ღმრთის მსახურებითა მადლი მოიგე, რომელსა ვაქუს კადნიერებად, ქრისტე(სა) ევედრე ცხორებად სულ...

სხუანი, ჳმაჲ დ. ღირსო მამაო, რომელი ფართთა სარწმუნოებისათა შეიჭურე, მზაკვარებათათუის მტერისათა ქრისტეს მამართ სძლე და გუირგ[უინოსან] იქმენ წმიდათა თანა და დიდი იგი ჳმაჲ გესმა: მოვედით, კურთხეულნო მამისა ჩ[ემისა]ნო და დაიმკუიდრეთ გან[მზადებული თქუენთუის ს[ასუფე]ველი.

ღირსო მ[ამაო] და რჩეულო მონაო, რ[ომელი] [უბ]იწოათა მოქალა[54 ე]ქობითა გამობრწყინდი და ღმერთსა ყოველთასა სათნოეყავ, მას ევედრე, ღირსო, ცხო...

კურთხეულნო მამისანო და ძისა გამორჩეულნო, სულისა წმიდისა განახლებულნო, ამის სამებისა წმიდისა სარწმუნოებასა ზედა დამყარებულნო, სანატრელნო ჭეშმარიტნო, მეოხ-გუეყვენით სულთა ჩუენთათუის.

უგალობდითსა, ჳმაჲ დ. განმტკიცებულთა მარხვითა ღირსთა მამათა მოთმინებითა სძლეს ვნებათა და ქრისტეს სიკუდილი კორციითა მკნედ დაუცხრომელად თავთა თუისთა აქუნდა და გალობით ღაღადებდეს: რ ა მ ე თ უ დ ი დ . . .

მოაკუდინნეს ასონი ღირსთა მამათა მღუიძარებითა, ლოცვითა, მოთმინებითა ყოვლითა, ჯუარი აიღეს და ევლტოდეს სოფელსა და უდაბნოს უგალობდეს ქრისტესა ღმერთსა: რ ა მ ე თ უ . . .

მეოხ-გუეყვენით დაუცხრომელად, ღირსნო მამანო, ვითარცა ვაქუს კადნიერებად ქრისტეს მაცხოვრისა მამართ მონიჭებად ჩუენდა შენდობად ცოდვათა, რომელნი სარწმუნოებით უგალობთ მისსა ქველის მოქმედებასა, რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე ბ ი თ დ ი დ ე ბ უ ლ ა რ ს .

მოიხილესა. [V] იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ ქრისტემან ღმერთმან ჩუენმან წმიდათა მამათა სასუფეველი მიანიჭა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, უფალო, რომელმან განამტკიცენ წმიდანი მამანი აღსრულებად მცნებათა შენთა და მკუიდრ ჰყვენ ივინი ანგელოზთა თანა უკუნისამდე.

განძირელდითსა. უფლისა მიერ ღმრთისა ჩე...

მოთმინებითა ქრისტე სულთა თქუენტა დაიმკუიდრეთ. მას ევედრენით, ღირსნო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

105 ამის შემდეგ ფურცელი დაზიანებულია. იგი გამოგლეჯილია შუაზე მეთათე სტრიქონიდან მოყოლებული ქვემოთ. ამიტომ ფრჩხილებში ჩასმული ასოები გადალეულია, ზოგისა კი ნაწილი ჩანს.

106 უდაბნოსა.

ლოცვისა დაუცადებულად მოთმინებითა ქრისტეჲ სულთა...
ი გ ი ვ ე .

ღამითგანსა. რომელმან გამოაბრწყინე და განანათლე ცისკარი
და გამოაჩინე დღეა მეოხებითა ღირსთა შენთაჲთა, აცხოვნენ¹⁰⁷ სულ-
ნი ჩუენნი, იესუ ძეო ღმრთისაო.

ბრძოლაჲ აქუნდა ნების მყოფელთა შენთა, უფალო, სძლეს
მტერსა სარწმუნოებითა დამტკიცებულთა შენსა მცნებასა, ქველის
მოქმედ.

ნებანი მოიძულნეს ღირსთა შენთა, უფალო, მოაკუდინეს კორც-
თა ზრახვაჲ და ვითარცა ანგელოზნი სოფელსა შინა ცხოვნდებოდეს.

[55 ე] მეოხებითა, უფალო, ღირსთა მამათაჲთა გევედრებით,
ქველის მოქმედ, გუაცხოვნენ ჩუენ, მხოლოო მოწყალეო.

უფალო მესმასა¹⁰⁸. მესმა სმენაჲ შენი, უფალო, რამეთუ გამოს...

შეურაცხ-ყვეს სოფლისა ამის საშუებელი ღირსთა შენთა, უფა-
ლო, და სუროდა დიდებულისა სასუფეველისა შენისათუის, მაცხო-
ვარ.

არა დაეცნეს სენთაგან ღირსნი შენნი მიღებითა, ქრისტე ღმერ-
თო, შენითა შეწევნითა.

მარადის ღირსთა შენთა საცსენებელისა აღმასრულებელნი გე-
ვედრებით შენ, მეოხებითა მათითა მაცხოვნენ ჩუენ.

ღალატყავსა. სირღმესა...

აუდგეს ბრძოლად მტერისა ღირსნი შენნი, უფალო, მკნედ და
მოთმინედ სძლეს და ანგელოზთა თანა მათ მიერ იხარებენ.

კურთხეულ არსსა. რომელი მთა...

სძლეს ზაკვასა მტერისასა ღირსთა შენთა, უფალო, რომელთა
შეიყუარეს ჯუარი შენი და გალობით გადიდებდეს: კ უ რ თ . . .

[V] დაუტევნეს მახლობელნი მათნი ღირსთა შენთა, უფალო, და
შენ შეგიდგეს ჯუარცმითა კორცთა მათთაჲთა და გიღალადებდეს:
შ ე ნ კ უ . . .

სძლეს ვნებათა ღირსთა შენთა მოთმინებითა მარხვისაჲთა¹⁰⁹ და
გიღალადებდეს: შ ე ნ კ . . .

სამებასა თა...

აკურთხევდითსა. ყოველნი საქმე(ნი)...

ღირსნი დ...

ანგელოზად გამოშჩნდი ქუეყანასა ზედა და ცხორებაჲ გაქუნდა
უფლისა მიერ სათნოჲ და სრული. მომიკსენენ ჩუენ წინაშე ღმრთისა,
ნეტრეულო.

ღმერთი შეიყუარე, ღმრთის მსახურო, და გსუროდა¹¹⁰, რამეთუ

107 აცხოვნენ.

108 ამ სტრიქონის გასწვრივ მარჯვენა აშიაზე ათ სტრიქონად მიწერილა: შემინდვეთ: შეეს-
ცეთ და ესეთ დაეწერე. ვითა კამს, ეგრე თქუთ.

109 მარხვისათა.

110 გსროვროდა.

სულნი მოიპოვენ და იქმენ შენ მსხუერპლ წმიდა მაქებელ ღმრთისა, რომელი მაღალთა შინა იდი...

მოვედით ყოველნი მო...

სხუანი. რომელმან ბაბილოენსა ყრმათა შური აიღე, ღირსო, და ფიცხლითა შრომითა თავისა თუისისა საცმილი აიგზენ. რომლისათუისცა მადლითა ღმრთისაჲთა ვითარცა იგი სხურებული უგალობდ: ა კ უ რ თ ხ ე ე . . .

რომელმან მარხვისა შრომითა კორცნი გან(ჰ)კაფენ, პატიოსანო, და ბუნებისასა მას სძლე რჩულსა ძალითა, ღმრთეებისა [56 ჭ] მადლითა, რომლისათუისცა სარწმუნო იქმენ, ღირსო ღმრთისაო, და უგალობდ: ა კ . . .

ადიდებდითსა. ვადიდებდეთ ყოველნი ქ...

საწუთროჲ ესე სოფელი შეურაცხ-ჰყავ, წმიდაო ანტონი, და საჭურველი ზეცისაჲ შეიმოსე, სარწმუნოებითა მტერსა მას სძლე და გუირგუინოსან იქმენ წინაშე უფლისა. რომელი მაღალთა შინა იდიდები, მეოხ-გუეყავ ჩუენ.

სარწმუნოებისა ფრთენი შეიმოსენ, წმიდაო ანტონი, და მიემსგავსე გურიტსა მას უდაბნოჲს მოყუარებითა, ღმრთის მსახურებითა მტერსა მას სძლე და შენ მიერ მრავალნი ღმრთის მსახურად გამოჩნდეს. რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტჱს მიმართ, მას ევედრე ცხო... სულ...

[V] უდაბნოჲსა ჭურო რჩეულო წმიდაო ანტონი, რომელსა გაქუნდა ქრისტეჲ თანა-შემწედ ბრძოლად მტერისა მიმართ და შენნი მობაძენი ღმრთის მსახურად გამოჩნდეს, ერსა შორის წმიდათასა დიდებულ ხარ, რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტჱს მიმართ, მეს...¹¹¹.

სხუანი. საუცართაგან ეგუიპტისათა იელტოდე და სოფლისა ამის ზღუაჲ უგუმელად ღელავათაგან განჰვლე სულითა, ამაღლესა სძლე, ღირსო, ჯუარითა ქრისტჱსითა.

ცხოვრებისაჲ მის სასოებაჲ გაქუნდა, ღირსო, და სიყუარული განთქმული, უშურველი სარწმუნოებაჲ ჰპოვე და ქრისტესა სათნოეყავ და ანგელოზთა თანა იხარებ.

[57 ჭ] შეამკვენ ღირსნი შენნი, ქრისტე, მადლითა მინიჭებად კურნებაჲ. ჩუენცა ოხითა მათითა შეგუიწყალენ ჩუენ.

აქებდითსა. საცსენებელი შენი...

დაღაცათუ განგუეშორე შენ ჩუენგან, მწყემსო კეთილო, არამედ [არავე]¹¹² შორს ხარ ჩუენგან სულითა. საყუარელისა [ჩუენი]სა წი-

¹¹¹ ასე უნდა იკითხებოდეს: მე[ოხ გუეყავ] ს[ულთა ჩუენთათუის].

¹¹² ფრჩხილებში ჩასმული ასოები მეტისმეტად გადალუღლია, მაგრამ მათი კვალი თითქმის აშკარაა.

ნაშე¹¹³ სდგა და ანგელოზთა თანა განწესებულ ზარ, არამედ მეოხ-გუეყავ ჭრისტეს მიმართ, რადთა შეიწყალნეს სულნი ჩუენნი.

წინამძღუარო ღმრთის მსახურებისაო ღირსო მამაო ანტონი, რომელი ექმენ გზა ცხორების მორწმუნეთა ჭრისტჱსთა და სრბაჲ შენი სიმკნით აღასრულე, მეოხ-გუეყავ სულთა ჩუენთათუის.

[V] ღირსო მამაო ანტონი და ქადაგო ღმრთის მსახურებისაო, განეფინა მადლი ბაგეთაგან შენთა, რომლითა განათლდეს მორწმუნენი შენნი, მოთმინებით გუირგუინი უხრწნელი მოიღე და სარწმუნოებით სასუფეველი დაიმკუიდრე, მეოხ-გუეყავ სულთა ჩუენთათუის. გეჲ...

სხუანი, კმაჲ ა გუერდი. განმტკიცებული მარტოდ მყოფებისაგან კრძალვითა და მკნეჲ ბრძოლასა შინა უჩინოჲსა მტერისაჲ მამაჲ ანტონი, რომელმან დაუტევა სოფლისა ამის საშუებელი და შეგიდგა შენ, ჭრისტე, რომელმან განაძრიელნი შენნი მორწმუნენი, ამისითა მეოსებითა, მაცხოვარ, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

[58 ჭ] საფუძველ იქმენ მონაზონებისა, ნეტრეულო, და მიემსგავსე გურიტსა მას უდაბნოჲს მოყუარებითა და შენ მიერ მრავალნი კადნიერ ჰყვენ და მოიგეს გუირგუინი დაუჭნომელი და ცხორებაჲ წარუალი. ა მ ი ს ი . . . ი გ ი ვ ე.

სხუანი, კმაჲ ბ გუერდი. საცსენებელსა შენსა¹¹⁴, ღირსო მამაო, ქადაგო ჭეშმარიტებისაო, წმიდაო ანტონი, სიხარულით ვდღესასწაულობდეთ მორწმუნენი და ჩუენ თანა იხარებს სიმრავლეჲ მართმადიდებლობისაჲ. კ ე თ ი ლ ო მ ო ლ უ ა წ ე ო, მ ა რ თ ა ლ ო ქ ა დ ა გ ო, ღ ი რ ს ო მ ა მ ა ო, მ ე ო ხ - გ უ ე ყ ა ვ ც ხ ო რ ე ბ ა დ ს უ ლ თ ა ჩ უ ე ნ თ ა თ უ ი ს.

სიბრძნესა და შუენიერებასა იტყოდა [V] პირი შენი, ღირსო, წინაშე უფლისა სიმართლესა და ჭეშმარიტებასა იტყოდა ენაჲ შენი, ამისთუისცა დაგაწესა შენ ჭრისტემან მართალთა მათ თანა სასუფეველსა ცათასა. კ ე თ ი ლ ო მ ო ლ უ ა წ ე ო და მ ა რ თ ა ლ ო ქ ა დ ა გ ო, ღ ი რ ს ო . . . ი გ ი ვ ე.

თანა-შეერთე, ღირსო¹¹⁵, ანგელოზთა და მოციქულთა თანა მოიგე პატივი ცათა შინა და მოიპოვე გუირგუინი წმიდათა თანა მოწამეთა და მარადის იხარებ მართალთა მათ თანა სასუფეველსა ცათასა. კ ე თ . . . ი გ ი ვ ე.

ოხითაჲ, კმაჲ ა გუერდი. ბრწყინვალე არს სახელი შენი, მამაო ანტონი, და დიდებულ საცსენებელი შენი, რამეთუ შენ უდაბნოჲს ღუაწლი კეთილი მოიღუაწე და სამთა ყრმათა საკმილი მარტოდ მყოფებითა დაითმინე, ცხორებაჲ საუკუნოჲ და-[59 ე] იმკუიდრე. მ ე ო ხ - გ უ ე ყ ა ვ ჭ რ ი ს ტ ჱ ს მ ი მ ა რ თ ც ხ ო რ ე ბ ა დ ს უ ლ . . .

¹¹³ საეკვოა, რომ იყოს: სიყუარულსა ჩუენსა წინაშე.

¹¹⁴ განმეორებულია.

¹¹⁵ ამის შემდეგ დაწერილია „კრებულსა“, მაგრამ შემდეგ გადამწერს წაუშლია.

ფსალმუნი, კმაჲ გ გუერდი. ვინმცა...

აღელუიამ, კმაჲ გ. შევიყუარე¹¹⁶...

დასადებელი. ყურად-ილე...

ჯელთა ბანისაჲ. კურთხეულსო მამისაო და¹¹⁷ ანგელოზ(თა) თანა-
ზიარო წმიდაო მონაო ქრისტემსო ანტონი, რომელმან შეურაცხ-
ჰყავ საწუთროჲ ესე სოფელი, სიყუარულისათუის ქრისტემსისა იქ-
ცოდე უღაბნოთა მათა ნაკლულევანი, ჭირვეული, დიდებულ ხარ
და სანატრელ წმიდათა მოციქულთა და მოწამეთა თანა. გვედრებით
შენსა სიწმიდის მოყუარებასა ქრისტეს მიმართ, მეოხ-გუეყენით
ცხოვრებად სულთა ჩუენთათუის.

სიწმიდისაჲ. ერნი წმიდათანი, უხილავად გმსახურებენ, ღალა-
დებენ და იტყუიან: წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, შენ უფალო.
სავსე არიან ცანი და ქუეყანაჲ დიდებითა შენითა, მაცხოვარო ჩუენო.

თთუესა იანვარსა კჳ

მამათაჲ

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ღირსნო მამანო, გამობრ-
წყინდეს საქმენი თქუენნი არა ხოლო თუ კაცთა შორის, არამედ ან-
გელოზთაცა შორის, ნების მყოფელნო ქრისტემსნო, [V] რამეთუ
მოღუაწებითა თქუენითა მზემან სიმართლისამან გამოაბრწყინა¹¹⁸
შრომაჲ თქუენი სიხარულითა, აღავსენით ზეცისა ძალნი და კაცთა
ნათესავნი მხიარულებითა. მონაზონებისა სიქადულნო, მეოხ-
გუეყენით სულთა ჩუენთათუის.

ღირსნო მამანო, არა¹¹⁹ ეცით ძილი თუალთა თქუენთა, არცა
რული წამთა თქუენთა, ვიდრემდის სულნი და ჯორცნი სენთაგან გა-
ნათავისუფლენით და განუმზადეთ თავი თქუენი სულთა გამობრწყი-
ნებად, რამეთუ მო-რამ-ვიდა მაცხოვარი თანა მამითურთ, სავანეჲ
თქუენ თანა დაიდვა ერთარსებითა სულისა წმიდისაჲთა. ნების მყო-
ფელნო ქადაგნო, წმიდანო მამანო, მეოხ-გუეყენით სულ-
თა ჩუენთათუის¹²⁰.

მაღლნი კურნებათა თქუენთანი, პატიოსანნო და ნეტრეულნო
მამანო, ღმრთივ მონიჭებულებითა სულითა ვნებათა სენნი განსდევნე-
ნით და სიმდაბლითა და მარხვითა აღასრულებით წელნი ცხოვრებისა
7 თქუენისანი და ანგელოზთა თანა მოქალაქე იქმნენით. მეოხებაჲ
გაქუს ქრისტემს მიმართ სულთა ჩუენთათუის.
ქრისტემსი მცნებაჲ უბიწოდ დაიმარხეთ, წმიდანო და ნეტრე-

¹¹⁶ „აღელუიამ გრ შევიყუარე“ მიწერილია მარჯვენა აშიაზე.

¹¹⁷ განმეორებულა.

¹¹⁸ გამბრწყინა.

¹¹⁹ ასეა.

¹²⁰ ამ სტრიქონიდან დაწყებული ზემოდან ქვემოთ მარცხენა აშიაზე წითელი მელნით მიწე-
რილია: სსწნი თორენდეს (აქა სოქნე, თო გინდეს, აქ(ბ)დ(თ)სა.

ულნო მამანო, რომელთა აღავსებით საუნჯენი თქუენნი [60 ე] ნაყოფითა და აღაშენეთ საფუძველი თქუენი კლდესა ზედა სიმაართლისასა და სარწმუნოებით განმართლდეს პირნი თქუენნი. მეოხ-გუეყვენით სულთა ჩუენთათუის.

სამებისა¹²¹ წმიდისა მოცემული სული ჭეშმარიტად აღასრულეთ, წმიდანო და ნეტრეულნო მამანო, და ღმრთის მეცნიერებისაჲ იგი ქებაჲ განეფინა გულთა თქუენთა და სიმდაბლისა სანთელნი აღანთენით მოსლვისათუის უფლისა და ანგელოზთა თანა-მოქალაქე იქმნენით. მეოხ-გუეყვენით...

უგალობდითსა, კმაჲ ა. კორცნი განჰკაფენით მარხვითა, ღირსნო, და გონებანი განსწმიდენით ლოცვად. ღაღადებით¹²² უგალობთ უფალსა, რამეთუ დი...

მოქალაქობაჲ ანგელოზებრივი ქუეყანასა ზედა გამოაჩინეთ და მადლითა მრავლითა ღმრთისა მიერ შეიმკვენით. მეოხ-იყვენით, ღირსნო, ცხოვრებად სულთა ჩუენთათუის.

მოიხილესა. მარხვითა და მოთმინებითა ილუაწეს ღირსთა, მღუიძარებითა [V] და ლოცვითა გონებანი განსწმიდნეს და ანგელოზთა თანა ცათა შინა იხარებენ.

უდაბნოს დამკუიდრებულნი ღირსნი იხარებდეს და სენი ცეცხლისაჲ გალობითა დაშრიტეს და მოქალაქობაჲ ანგელოზებრივი ქუეყანასა ზედა აჩუენეს.

განძრიელდითსა. ღირსთა შენთა, ქრისტე, ამას სოფელსა ძრიელად ილუაწეს და მარხვითა და ცრემლითა კორცნი მოაკუდინნეს.

ყოველთა საფრკეთა მტერისათა ურიდად წინა-აუდგეს ღირსნი მამანი და დიდებისა ღირს-იქმნეს.

მოთმინებითა და მარხვითა და ლოცვითა ვნებათა სძლეს ღირსთა მამათა და ანგელოზთა თანა იხარებენ.

მეოხ-იყვენით, ნების მყოფელნო უფლისანო, სულთა ჩუენთათუის ქრისტესს მიმართ ღმრთისა ჩუენისა.

უფალო მესმასა. საკმილი¹²³ დაშრიტეს ვნებათაჲ ღირსთა მამათა მარხვითა, მოთმინებითა და ლოცვითა, და აწ ქრისტე(ს) თანა იხარებენ.

წყობასა მზაკეარისასა ღირსთა მამათა დაუთმეს, ლოცვითა სძლეს და აწ ცათა შინა იხარებენ.

[61 ჭ] სიგლაზაკეა სულისაჲ აიღეს ღირსთა მამათა ქუეყანასა ზედა და ჯუარი(თა) კორცნი მოაკუდინნეს და სულითა განახლდეს.

საქსენებელსა ღირსთა შენთასა გაქებთ მონანი შენნი, ქრისტე მაცხოვარ, და გვედრებით: მეოხებითა მათითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

ღამითგანსა. ჯუარი აიღეს ღირსთა შენთა, უფალო, და შენ შე-

121 სრგბს.

122 ღღდრბთ.

123 სრკმლი.

გიდგეს, კორცნი მოაკუდინნეს და ანგელოზთა თანა სულითა იხარებენ და გადიდებენ შენ.

მტერსა სძლეს, ვნებათა დაუთმეს ღირსთა შენთა, უფალო, ჯუარითა შენითა მოქადულთა და კადნიერებაჲ მიიღეს შენ მიერ, ღმრთისა ჩუენისაგან.

საჯსენებელსა ღირსთა შენტასა, ქრისტე, გევედრებით, მივსნენ ჩუენ საცთურთაგან [V] ამპარტავანებისათა, უფალო, და შენი მშუიდლობაჲ მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა.

მეოხ-იყვენიტ ჩუენთუის მარადის, ღირსნო მამანო, უფლისა ქველის მოქმედისა მიმართ, ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ, რაჲთა მოვილოთ მისგან მშუიდლობაჲ და დიდი წყალობაჲ.

ღაღატყავსა. მარხვითა და შრომითა კორცნი მოაკუდინნეს ღირსთა შენთა, უფალო, და სძლეს ზაკვასა.. მეოხებითა მათითა შეგუიწყალენ და გუაცხოვნენ ჩუენ.

დაუთმეს ვნებათა ღირსთა შენთა სიმკნითა, დაუცხრომელად, უფალო, შენდა მიმართ ლოცვითა და ანგელოზთა თანა უკუენითი უკუენისამდე შენდა მიმართ იხარებენ.

შეურაცხ-ყვნეს კორცნი ქრისტეს ნების მყოფელთა მარხვითა, სიმკნითა, ასონი¹²⁴ მოაკუდინნეს და სამებასა დატევნულ¹²⁵ ყვნეს იგინი¹²⁶.

[62 ზ] კურთხეულ არსსა. დაუთმეს ღირსთა მამათა ღელვასა ვნებისასა მარხვითა და ლოცვითა, დაუცხრომელად ღაღადებდეს და იტყოდეს]: კ უ . . .

[ას]ონი განაცხოველნეს ვნებისა მოკდინებითა¹²⁷ ღირსთა მამათა, სულითა მღუიძარე იყვნეს და გევედრებოდეს შენ, უფალო ღმერთო.

საჯსენებელსა, უფალო, ღირსთა შენტასა, გევედრებით, შეგუიწყალენ ჩუენ, რომელნი სარწმუნოებით ყოვლითა გულითა გიღაღადებთ და ვიტყუით: კ უ რ თ . . .

აკურთხევდითსა. ღირსთა შენთა, უფალო, შენდამი სურვილითა დაუტევნეს მახლობელნი მათნი სოფელსა და გიღაღადებდეს: ა კ . . . ჯუარითა შეჭურვილთა ღირსთა შენთა მზაკვარებაჲ ეშმაკისაჲ განაქარვეს და გალობით იტ...

[V] კორცნი განწმიდნეს მარხვისა ლოცვასა მოთმინებითა, ღირსნი შენნი ღაღადებდეს და იტყოდეს: ა კ . . .

სამებასა ერთარ....

ადიდებდითსა. მარტოებითა სიგლაზაკითა სიმკნითა სძლეთ ღელვასა ვნებათასა, ღირსნო მამანო, და აწ ანგელოზთა თანა იხარებთ.

¹²⁴ ესენი.

¹²⁵ დატევნულ.

¹²⁶ ამ ფურცელს ჩამოხეული აქვს აშია ზემო მხარეს, რის გამოც წინა გვერდზე სტრიქონთა ბოლოები დაზიანებულია: აკლია ასოები. ამის გარდა, აქა-იქ ასოები გადაღეულიც არის.

¹²⁷ ასეა.

შრომითა მარხვისაათა კორცნი [მ]ოაკუდინენით¹²⁸, წმიდანო მამან[ო], ვნებათა საჭუმილი დაშრიტეთ შეწევნითა ღმრთისაათა.

საკსენებელსა, ღმერთო ჩუენო, ღირსთა მამათასა მოგუმაღლე მონათა შენთა შენლობაჲ ცოდვათაჲ და დიდი წყალობაჲ.

[63 ჭ] კაცთ მოყუარე, მეოხებითა ღირსთა მამათაათა გევედრებით, შენლობაჲ ცოდვათაჲ მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა.

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. ღირსნო მამანო, წმიდასა საკსენებელსა თქუენსა ქრისტე...

ღირსნო მამანო, ყოველსა ქუეყანასა გან...

ეჰა წმიდანო მამანო, ყუავეილ...

ესე იწვარსა ერთსა სწერიან სრულად. სსუანი კულა უფალო დადატყავსა სწერიან.

ფსალმუნი, კმაჲ ბ გუერდი. რამეთუ უფალსა უყუა...

დასადებელი. ზოლო მშუიდა...

აღელუიაჲ. შეგიყუარო, შენ უფალო, ძ...

სსუამ ყოველი ანტონისი ამსახურო.

თთუმესა იანვარსა კთ

ჯუარის გამოჩინებაჲ, რომელი კოსტანტინე
მეფესა გამოუჩინდა ზეცით

დ ა ს ა დ ე ბ ე ლ ნ ი

უფალო დადატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. [V] საკუირველებათა...

მოვედით, ერნო, დიდებულისა ცნობითა ჯუარისა, რომელსა თაყუანის-ვსცემთ, რამეთუ ძელმან სამოთხესა შინა სიკდილი აღმოაცენა, ზოლო აქა ცნობებაჲ აღმოაყუავეილა შეუცოდებელისა ქონებითა, დამსჭულვითა უფლისაათა, რომლისათუისცა ყოველი თესლები უხრწნელებისა მოსილებითა ვლადადებდეთ: რომელი ძე უარითა სიკუდილი დასტრგუნე და ჩუენ განგუათავისუფლენ, დიდებაჲ შენდა.

ჯუარი შენი, ქრისტე, დამალული, ქუეყანასა ზედა მდებარეჲ, რომელი ვითარცა ჯოჯოხეთი წარმოიტყუენა, ცათა შინა იხილვებოდა და ოდესმე მოსემს მიერ განწყობითა კელთაათა წინა-გამოსახვითა. [64 ე] ამაღლეკი უკუნაქცია, ზოლო აწ თუით ქრისტე, ამაღლებულმან ჯუარსა ზედა, ყოველნი კაცნი საცთურისაგან იკსნნა. რომლისა თაყუანის-ცემით ვლადადებთ: რომელი ძე უა... ი გი ვე.

ოხითაჲ, უფალო მოსემს ზე ოდესმე შენისა წინაწარმეტყუელისა ვითარცა სახეჲ ჯუარისაჲ ეჩუენა, სძლევიდა მტერთა მიმართ, ზოლო აწვე მითვე ჯუარითა შენითა შეჭურვილნი შეწევნასა ვითხოვთ დამტკიცებად ეკლესიათა შენთა, მონიჭებად მეუფისა ჩუენისა ვითარცა კოსტანტინეს სახედ მრავლითა წყალობითა შენითა, კაცთ მოყუარე.

გალობათა სვედებერსა იდ ჰპოვნე.

ა

ფსალმუნი, კმაჲ გ. ყავ ჩუენთა...

დასადებელი. რამეთუ შენ უფალი შე...

აღელუიად, კმაჲ ბ. იყოს იგი ვითარცა ზეა დანერგუ...

კელთა ბანისაჲ. უთხრეს ცათა დიდებაჲ...

სიწმიდისაჲ. ვინ არს ვითარ...

თითუისა ფეხერჰალსა ბ

მ ი გ ე ბ ე ბ ა დ

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ დ. [V] რომელი ნეფსით ჩრუილ¹²⁹ იქ-
მენ ქალწულისაგან და დას...

გულისხმა-ყო მოხუცებულმან...

გიგალობთ შენ, ქალწულო ღმრთისმშო...

სხუანი. მწუხრისა გალობასა და სიტყუიერსა მსხუერპლსა შენ-
და, ქრისტე, შევსწირავთ, რომელი ქერაბინთა ზედა მჯდომარე ხარ
და მკლავთა ზედა მიწისაგანისათა დასჯელი, რაჲთა რჩული აღეს-
რულოს და ქუეყანისანი თანა-შეაერთნე ზეცისათა. რომელი თუით
რჩულის მდებელ ხარ, დაემორჩილე რჩულსა, რაჲთა ჩუენ განგუა-
თავისუფლნე წყევლისაგან. რომელი ცათა შინა კელით უქმნელთა ტა-
ძართა შინა განისუენებ, დღეს სიონად მოხუედ, რაჲთა რჩული აღე-
სრულოს და მოხუცებულმან სუიმეონ შენდა მიმართ დაღატყო¹³⁰: გი-
ხილე, რომლისათუისცა მსუროდა.

ნათელი მოვიდა სოფლად, დაუტევენთ...

უგალობდითსა. [65 ე] უგალობთ უფალსა, რომელი ქალწული-
საგან უბიწოჲსა უქცეველად ჩრუილ იქმნა ყოველთა ცხოვრებისათუის
და მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა დაჯდომად ჯერ-
იჩინა, რამეთუ დ...

ეუწყა სულისაგან წმიდისა მოხუცებულსა სუიმეონს არა ხილ-
ვად სიკუდილი, ვიდრემდე იხილოს მაცხოვარი, და ესე დღეს მიიქუა
მკლავთა თუისთა ზედა. უღადადებდა ყოველსა ერსა: ესე არს ძმ
ღმრთისაჲ, რომელმან აცხოვნნეს სულნი ჩუენნი.

დღეს მოხუცებულმან სუიმეონ მკლავთა ზედა მიიქუა უფალი და
სიხარულით იტყოდა: აწ, უფალო, განმიტევე მე, რამეთუ გიხილე,
რომლისა მსუროდა, რაჲთა წარვიდე და ჯოჯოხეთსა მყოფთა უქა-
დაგო, ვითარმედ განკორციელდა ღმერთი.

სხუანი. რომელმან ადამის მონისა ხატი შეიმოსე, ქრისტე, ძეო
ღმრთისაო, და ბუნებაჲ ღმრთეებისაჲ კაცობრივითა დაიფარე, ტაძ-
რად მიიყუანე, ვითარცა ყრმაჲ მოხუცებულმან სუიმეონ მკლავთა

129 ჩ'ლ.

130 ღლ'ტყო.

ზედა მიგიქუა, ღალადებდა და იტყოდა: [V] უგალობთ ქრისტესა, ძესა ღმრთისასა, გალობითა ახლითა, რამეთუ დი...

აღივსო სიხარულითა და სულითა წმიდითა წინაწარმეტყველი და მოხუცებული სუიმეონ, გიხილა რაჲ მიყვანებული ტაძრად და სიხარულით უღალადებდა ერსა: ესე არს ძმ ღმრთისაჲ, რომელსა მოველოდე. რომლისათუის ღალადებდა... ი გ ი ვ ე.

მოიხილესა. მიეცით, ერნო, დიდებამ ქრისტესა, ღმერთსა ჩუენსა, რომელი გამოგუიჩნდა ჩუენ მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა.

დაგუიცვენ შენნი მოსაენი მეოხებითა, მაცხოვარ, წინაწარმეტყველისა შენისა სუიმეონისთა.

მეოხ -იყავ, წინაწარმეტყველო, სოფლისათუის, ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ მაცხოვრისა მიმართ.

იხილეთ, იხილეთ, რამეთუ მე ვარ, რომელი მაღალთა შინა მარადის მყოფ ვარ მამისა თანა, მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა დაეჯედი, ვითარცა კაცთ მოყუარე ვარ.

დიდებამ შენდა, დიდებამ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელი მამისა და სულისა წმიდისა თანა ვითარცა ღმერთ ზარ, თაყუანისიციემები და მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა განკაცებული დასჯედი.

[66 წ] განძრიელდითსა. უფლისა მიერ ღმრთისა...

განძრიელდა გული ჩემი უფლისა მიმართ და ამაღლდა რქამ ჩემი ღმრთისა მიერ ჩემისა, რომელმან განადიდა დღეს სახელი წინაწარმეტყველისა სუიმეონისი.

სიხარულითა აივსო დღეს მოხუცებული სუიმეონ მკლავთა ზედა მიქუმითა მაცხოვრისაჲთა და ღალადებდა: ა წ განმითევე მონაჲ შენი, უფალო.

სხუანი. მოლოდებისაებრ გამოჰსნასა ისრაელისასა გიხილა შენ მკსნელი ნათესავისა კაცთაჲსაჲ ანა წინაწარმეტყველმან განკაცებული კაცთ მოყუარ[ე]ბით(ა) მკლავთა ზედა [V] მოხუცებულისა სუიმეონისთა. მის თანა აგიარებდა ღმერთსა და იტყოდა, რამეთუ არა...

შენ, პირველ საუკუნეთა ღმრთისა და ჩრუილად გამოჩინებულისა ყრმისა, სულისა მიერ წმიდისა წინააფვე ეუწყა მართალსა სუიმეონს არა ხილვად სიკდილი, ვიდრემდე იხილოს ჳორციელად მოსრული უფალი, რომლისათუის მი-რაჲ-გიქუა მკლავთა ზედა, ღალატყო, რამეთუ არა...

უფალო მესმასა. მესმა სმენამ შენი, უფალო, და შემე...

გიხილეთ შენ, რომელი ჩრუილ, მაცხოვარ, და მოწყალე [ხარ] და ვადიდებთ აურაცხელსა შენსა სიმდაბლესა.

[67 წ] მეოხებითა წინაწარმეტყველისა შენისა სუიმეონისთა¹³¹

131 სემსრსთა.

ცხოვრებისა ჩუენისათუის მშუიდობა-ყავ, ვითარცა ღმერთ ხარ და კეთილ-მოყუარე.

სხუანი. დღეს უხილავი სიტყუა ღმრთისაჲ და უცვალელები გარე-შეუწერელი დამბადებელი ცათაჲ, შემოქმედი ანგელოზთაჲ, დღეს ჯორცილ[ა] შესხმული იგი წმიდისაგან ქალწულისა მიყვანებული, ტაძარსა შინა მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა დასჯელი, რომელმან მოანიჭე მორწმუნეთა ნათელი და ცხოვრებაჲ საუკუნოჲ.

დღეს გამოუთქმელ არს სიმდაბლე ღმრთეებისაჲ, საყდრად ქე-რობინად გამოჩნდეს მკლავნი¹³² მოხუცებულისა სუიმეონისნი¹³³.

[V] ტაძარსა შინა მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა დასჯელი, რომელმან მოანიჭე.... იგივე.

ღამითგანსა. შენდამი აღვიმსთობთ¹³⁴, ქრისტე ღმერთო, აღმს-თობასა ჭეშმარიტსა, რომელი ქალწულისაგან ჩუენ აღმოგუიბრწყინ-დი და მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა დასჯელი, მეოხ ხარ...

შენი მშუიდობაჲ მომეც ჩუენ, ქრისტე ძეო ღმრთისაო, რომელ-მან ჯერ-იჩინე დღეს მიქუმაჲ, ვითარცა ჩრუილმან მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა, რაჲთა აცხოვნო ნათესავი კაცთაჲ.

მამისა და სულისა წმიდისა თანა თაყუანის-ცემულსა და ქუეყა-ნასა ზედა ღმერთსა ჯორცილ შესხმულსა მორწმუნენი [68 ჭ] უგა-ლობთ, რომელმან აცხოვნა სულნი ჩუენნი.

სხუანი. ამის მეუფისაჲ წინაწარმეტყუელთა ქადაგეს შობაჲ ქალწულისაგან, რომელმან უდაბნოსა მანანაჲ მოსცა ერსა თუის-სა, ესევე სძითა ვითარცა ჩრუილი დედისაგან იზარდებოდა, ზოლო სუიმეონ ტაძარსა შინა მკლავთა ზედა მიგიქუა, რომელი ქერაბინთა ზედა მარადის მჯდომარე ხარ, შეგუიწყალენ დაბადებულნი შენნი, ქრისტე ძეო ღმრთისაო.

აღესრულნეს წინაწარმეტყუელთა კმანი შენთუის, მაცხოვარ, რამეთუ ღმერთმან და სიტყუამან მამისა მიერ მოსრულმან მიწისა-განისანი ჯორცილნი შეიმოსნა, რომელმან შემოსნა ცანი ვარსკულავი-თა. შენვე მკლავთა ზედა ს[უი]მეონისთა დასჯელი, რომელი მაღალ-თა შინა მ[ამი]სა თანა მჯდომარე ხარ, შეგუიწყალენ[ს] ჩუენ.

[V] ვითარ მიხედა მართალმან წმიდასა ქალწულსა, მირბიოდა მისსა და იტყოდა: გზა-მეცით მე, რაჲთა ვიხილო, რომელსა-იგი წი-ნათვე ვხედვედ, რაჲთა წარვიდე და ჯოჯოხეთსა მყოფთა უქადაგო, ვითარმედ განჯორციელდა ღმერთი.

ღაღატყავსა. რამეთუ სირღმემან უფსკრულთა...

სათნო-იყავ მკლავთა ზედა დაჯდომაჲ შენისა წინაწარმეტყუე-

132 მკ'ელნი.

133 მომღვენო სტრიქონი არ იკითხება.

134 აღვიმსთობთ.

ლისა სუიმეონისთა. უფალო, ვითარცა ჩრუილ იქმენ, რაათა აცხოვნ-
ნე შენნი მორწმუნენი, მხოლოო მოწყალეო.

მიგიქუა მკლავთა ზედა შენ, ქრისტე, მოხუცებულმან სუიმეონ
და სიხარულით ღაღადებდა: აწ განმიტყევე მე, უფალო, რამეთუ გიხი-
ლე ყოველთა მაცხოვარი.

სხუანი. ჭირსა ჩემსა ვღალატყავ შენდამი ვითარცა იონა უფს-
კრულად დათქმული ღელვათა: აღმომიყვანე და მაცხოვნე მე, მხო-
ლოო[ჩრუილა]დ გამოჩინებულო უფალო.

[69 ე] რომელმან დაჰბადენ ცანი სიტყუითა¹³⁵ მამისადათა,
ღმრთისა დედად იწოდე, ქალწულო, რაათა შენ გამო ჩუენ გუიქადა-
გოს სუიმეონ ჩრუილად გამოჩინებული ღმერთი.

შეამკვე სასძლოდ შენი, სიონ, რამეთუ დღეს შემოვალს მეუფეა
დიდებისაჲ, რომელსა მიიქუამს წინაწარმეტყუელი სუიმეონ, რომე-
ლი აცხოვნებს სულთა ჩუენთა, ჩრუილად გამოჩინებული ღმერთი.

კურთხეულ არსსა. რომელი მთასა...

იშევ ქალწულისაგან, ვითარცა ჯერ-იჩინე, უფალო, და მკლავ-
თა ზედა სუიმეონ ტაძარსა შინა მიგიქუა და გაალო...

აღსრულებად რჩულისაჲ ჯერ-იჩინე, კაცთ მოყუარე, ტაძრად
მიიყვანე მოხუცებულისა სუიმეონისა. გა...

მეოხებითა მოხუცებულისა სუიმეონისითა, უფროჲსად ქველის
მოქმედ, მოტევებად ცოდვათაჲ მოგუმაღლე მონათა შენთა, რომელნი
სარწმუნოებით ყოვლითა გულითა გიღალადებთ შენ: კ...

სხუანი. დიდ არს ძალი ღმრთეებისა შენისაჲ, უფალო, რომელი
თანა-მოსაყდრეა ზარ მამისაჲ. თავი თუისი დაიმდაბლე და ქალწუ-
ლისაგან კორციელად გამოსჩნდი, ხოლო ტაძარსა შინა მოხუცებულ-
მან მიგიქუა.

სოფელსა განეცხადე [V] მაცხოვარი სულთა ჩუენთაჲ, რომელ-
სა თაყუანის-გცემენ ანგელოზთ-მთავარნი. ჩუენცა ერთობით ვღა-
ღადებთ და ვიტყუით: ღმერთო მამა...

ანგელოზთა მეუფეა სუიმეონ მკლავთა ზედა მიგიქუა, სიხარუ-
ლით ღალატყო: რომელი ქერაბინთა ზედა იდიდები, სიტყუაჲ ღმრთი-
საჲ ქალწულისაგან ჩრუილად გამოსჩნდი, რაათა აცხოვნო ნათესავი
კაცთაჲ, რომელსა თაყუანის-გცემენ... ი გ ი ვ ე.

აკურთხევდითსა. რჩულისა მომცემელმან ქრისტემან ინება
რჩულისა ქუეშე ყოფად და იკსნა ნათესავი კაცთაჲ. ყოველ...

მეუფეა ქრისტეა, რომელი მიიქუა მოხუცებულმან სუიმეონ
მკლავთა ზედა, დღეს ქადაგა ღმერთი. ყოველ...

პირველ საუკუნეთა ღმერთი, რომელი განკაცნა ყოველთათუის
ცხორებისა, მკლავნი აკურთხნა მოხუცებულისა სუიმეონისნი. ყო-
ველ...

სხუანი. შობილსა ქალწულისაგან და დაჯდომილსა მკლავთა

[70 ე] ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა, ვაკურთხევთ და უფ...

უწყებულსა სულისა წმიდისასა განუმტკიცებიან მკლავნი მოხუცებულსა სუიმეონს და მიიქუამს დაუსაბამოსა ღმერთსა ყოველთასა. ვაკურთხევთ და უფროდსად ავამაღლებთ მეუფესა საუკუნეთასა უკუნისამდე.

სხუანი. შენ, რომლისაგან ძწიან ძალნი ცათანი, დღეს სუიმეონ მკლავთა ზედა მიგიქუა და სიხარულით იტყოდა, რამეთუ იხილეს ყოველთა კიდეთა მაცხოვრებად ღმრთისა ჩუენისაჲ. უგალობთ.

ბოლო ზემოთაჲვე.

შენ, რომელი მამისა თანა განაგებდი, დღეს სუიმეონ მკლავთა ზედა მიგიქუა, ღაღადებით იტყოდა: აჩუენა უფალმან მაცხოვრებად თუისი. მოვედით, ერნო, თაყუანის-ვსცეთ და უგალობდეთ... იგივე.

ადიდებდითსა. შენ ღრუბელი ნათლისაჲ ქერაბინთა საყდართა უმეტესად გამოსჩნდი, მკლავთა ზედა იტუირთე ღმერთი. გალო...

[V] შემკობილმან სასპლომან სიონისმან მეუფეჲ დიდებისაჲ შეგიწყნარა მოხუცებულმან სუიმეონ და ქადაგა ღმერთი. გა...

მეუფეჲ ქრისტეჲ შეგიწყნარა მოხუცებულმან სუიმეონ და ღალატყო: აწ განმიტევე მონაჲ შენი, უფალო, მსგავსად სიტყუისა შენისა მშუიდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვრებაჲ შინი. გალობით გა...

სხუანი. საყდართა ქერობინთა მიემსგავსნეს მკლავნი მოხუცებულისა სუიმეონისნი მიქუმიტა მაცხოვრისაჲთა¹³⁶, რომლისა მიმართ მადლობით ღაღადებდა: აწ განეთავისუფლდი, რამეთუ გიხილე მაცხოვარი და უფალი.

რომლისაგან ძწიან ძალნი ცათანი, დღეს სუიმეონ მიგიქუა, გმადლობდა ღმერთსა და იტყოდა: აწ, უფალო, განმიტევე მონაჲ შენი... იგივე.

სარწმუნოებით მოწოდებული ერი წინა მიგვეგებოდა ტაძარსა უფლისასა ჩჩუილად გამოჩინებულსა ღმერთსა და იტყოდეს: შეგუიწყალენ ჩუენ, რომელი მოხუედ ქსნად სოფლისა.

[71 ჭ] გმადლობთ შენ, ქალწულო უბიწოო, რამეთუ პირველ საუკუნეთა ღმერთი ჯორციტა შენგან გამოგუიბრწყინდა, სუიმეონ მკლავთა ზედა მიიქუა და იტყოდა: აწ განმიტევე მე, რამეთუ გიხილე ყოველთა მაცხოვარი.

აქებდითსა, კმაჲ აგუერდი. ყოვლად წმიდაო ქალწულო უსძლოო, დედაო ღმრთისმშობელო გამოუცდელო ქორწილისაო, შენ გაქებთ, შენ ვაკურთხევთ, შენგან შობილსა ქრისტესა თაყუანის-ვსცემთ და ვიტყუით: შ...

საყდრად ქერობინად იწოდა წმიდაა ქალწული მარიამ, ეტუირ-
თა¹³⁷ სიტყუა ღმრთისაჲ კორციელად, რომელმან განანათლა სო-
ფელი.

მოწყალეა და კაცთ მოყუარეა მოჰყვანდა წიაღითა, რომელი მი-
იქუა სუიმეონ ტაძარსა შინა უფლისასა მკლავთა თუისთა ზედა,
[V] აკურთხევდა ღმერთსა და იტყოდა: **რომელი მოხუცედ**
ქსნად სოფლისა, შეგუიწყალენ, უ...

განმანათლებელი სოფლისა ცოდვილთაჲსა და სიქადული
მღვდელთ მოძღურისაჲ, რომელი მიიქუა სუიმეონ მკლავთა თუისთა
ზედა, იჯმნიდა თუისისა უფლისაგან და იტყოდა: იხილეს თუალთა
ჩემთა მაცხოვარებაჲ შენი, განმათავისუფლენ ჩუენ, ქრისტე ღმერთო
ჩუენო.

სზუანი. მაღალთა შინა ანგელოზთა მიერ ქებული ღმრთისაჲ
ქალწულისაგან ჩრუილად გამოსჩნდი¹³⁸ ცხორებისათუის ჩუენისა,
შენ და დიდებასა შევსწირავთ...

ქალწულისაგან იშევ და რჩულის მდებელ იქმენ, რაჲთა რჩუ-
ლისა ქუეშე მყოფნი გამოგუიქსნენ, მკლავნი წმიდა ჰყვენ [72 ჭ] მო-
ხუცებულისა სუიმეონისნი. **შენ... იგივე.**

პირველ საუკუნეთა მამისაგან იყავ ძეა, აღსასრულსა ჟამთასა
იშევ დედისაგან, სუიმეონ მოხუცებულმან მკლავთა ზედა მიქმული¹³⁹
გქადაგა: უფალი არს ესე ცხორებისაჲ. **შენ... იგივე**

სზუანი. შენ, რომლისათუის მთავრობათა ზეცისათა დაუკუირდა,
რამეთუ გზედვიდეს მკლავთა ზედა მოხუცებულისა სუიმეონისთა
ჩრუილად გამოჩინებულსა ღმერთსა. იზარებენ ცანი და მხიარულ არს
ქუეყანაჲ, ზღუაჲ და ყოველი, რაჲ არს მას შინა, განმათავისუფლებე-
ლო სულთა ჩუენთაო მაცხოვარ. ქებაჲ შენდა და დიდებაჲ მოსლვასა
შენსა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, **შენგან შუენის გალო-**
ბაჲ მა...

ამისთუისცა წინაწარმეტყუელნი პირველვე ქადაგებდეს [V]
[წმი]დისაგან ქალწულისა ჩრუილად გამოჩინებულსა ღმერთსა,
ხოლო წესნი უკორცოთა ანგელოზთანი განკუირვებით ღაღადებდეს
და იტყოდეს, ვითარ განუშორებელი მამისაგან მკლავთა ზედა მოხუ-
ცებულისა სუიმეონისთა გამოჩნდა. ამისთუის მორწმუნენი დაუც-
ხრომელად შენ გაქებთ, ყოვლად ძრიელო მაცხოვარ, ქებაჲ შენდა,
ქრისტე.

წმიდაჲ სუიმეონ ქალწულსა მას ეტყოდა: ესე არს მრავალთა
დაცემაჲ და აღდგენაჲ, რომელსა ერი ნათლისაჲ გარე-მოადგს. გიზა-
როდენ ყოვლად წმიდაო ქალწულო, კურთხეულო დედათა შორის,
ტაძარო სულისა წმიდისაო, რამეთუ შენგან გამოგუიბრწყინდა მზეა

¹³⁷ ეტუერთა.

¹³⁸ „ჩრუად გამოსჩნდი“ მიწერილია ოთხ სტრიქონად მარცხენა აშიაზე.

¹³⁹ 9 კმლი.

იგი სიმართლისაჲ და მოეფინა ნათელი მისი ყოველსა ზედა ქუეყანას(ა). გიხაროდენ, დამტევნელო დაუტევნელისაო, რამეთუ შენ მიერ განუქარვე ყუედრებაჲ იგი [73 ჭ] დედათაჲ და შენგან გამოგუიჩნდა ჯორციტ შესხმულად ყოველთა ღმერთი, რომელმან სიმდაბლით ჯერიჩინა დაჯდომად მკლავთა ჩემთა ზედა, რომელსა ვერ იტუირთვიდეს ოთხ-ხატედნი¹⁴⁰ ქერობინნი. აწ განვთავისუფლდი საწუთრომსა ამის ცხორებისაგან, რომელი გიხილე, რომელსაცა მოგელოდე. აწ წარვიდე და უქადაგო მყოფთა ჯოჯოხეთისათა განქორციელებაჲ შენი, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, ყოვლად... ი გ ი ვ ე.

სხუანი. დღეს იხარებენ ანგელოზნი ცათა შინა და კაცნი ანგელოზთა თანა ქებასა შენდა შესწირვენ, რამეთუ მოხუცებულმან სუიმეონ მკლავთა ზედა მიგიქუა შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ.

მოწყალეჲ და კაცთ მოყუარეჲ გიხილეს წიაღთა ქალწულისათა მიყვანებული ტაძრად ვითარცა ჩჩუილი მიქუმაღ სუიმეონისა შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ.

ლიტანიისანი

კმაჲ ა გუერდი. ნათლითა ჭე...

[V] **სხუაჲ, კმაჲ ა გუერდი.** კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა, ღმერთი უფალი ჯორციტა გამოჩნდა — იესუ ქრისტე. აწ მოვედით და მივეგებოდით მას, რამეთუ ესე არს ღმერთი მოწყალეჲ, უფალი კაცთ მოყუარეჲ და მაცხოვარი, რომელი მოვალს სახელითა უფლისაჲთა და მოსლვად არს, რომლისა ვერ ღირს ვართ ზილვად მისა, რამეთუ მან აქოცოს სოფლისაგან ყოველი სიმრავლეჲ ცოდვათაჲ მისითა კაცთ მოყუარებითა. ალელუია, ალელუია.

სხუაჲ, კმაჲ დ. დღეს გამოუთქმელი და უხილავი უხილავთა შემოქმედისა მისა ღმრთისაჲ საყდარი ზეცისა წესთაგან იხილვებოდა, რამეთუ რომელი-იგი იყო და არს თანა-განმგებელი მამისაჲ და სულისა წმიდისაჲ ურცხუინელად.

[74 ე] ღმრთეებაჲმან სათნო-იყო კაცებაჲ და მიიხუნა ჯორცნი კაცობრივნი ჩუენისა ცხორებისათუის, რომლისათუისცა სამყარონი ცათანი ძწიან. ესე თუით სუიმეონ მკლავთა ზედა მიიქუა და წინაწარმეტყუელებით ამას იტყოდა: აწ განუტევე მონაჲ შენი, უფალო, მსგავსად სიტყუისა შენისა მშუიდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა მაცხოვარებაჲ შენი.

სხუაჲ, ბ გუერდი. შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ...

სხუაჲ, გ გუერდი. შეამკვეს სასძლოჲ შენი, სიონ, და შეიწყნარეს ძეჲ შენი ქრისტე. მოიკითხე მარიამ ზეცი(სა) ბჭეთა თანა, რამეთუ

ესე საყდრად ქერობინად გამოჩნდა, ამას ეტუირთა მეუფემ დიდებისაჲ ქრისტეჲ. ღრუბელი ნათლისაჲ ხარი შენ, ქალწულო. მას მოჰყვანდა ძმ უწინარემს მთიებისა შობილი, რომელი მიიქუა სუიმეონ მკლავთა თუისთა ზედა, უღალადებდა ყოველსა ერსა: უფალი არს ესე სიკუდილისაჲ და ცხორებისაჲ და მაცხოვარი სულთა ჩუენთაჲ.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. სუიმეონ მიემსგავსა შობისა შენისა სახუეველთა [V] გარე-შესხმითა შენდა კელთაჲთა, რომელსა გიჰყრიან კელთა დაბადებულნი, რამეთუ ყოველთათუის სიმდიდრეჲ შენი სიგლახაკედ გარდასცვალე. უქცეველო უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ფსალმუნი, კმაჲ დ. იხილეს....

დასადებელი. აჩუნა...

ალელუიამ, კმაჲ დ გუერდი. ისმინე...

კელთა ბანისაჲ. სუიმეონ წინაწარმეტყუელო და მართალო, შენ...

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ბ. დღეს იხარებენ ყოველნი, რომელნი სარწმუნოებით მოელოდეს გამოქსნასა ისრაელისასა, რამეთუ ყოველთა მაცხოვარი მკლავთა ზედა მიიქუა წმიდამან სუიმეონ, უქადაგა წარმართთა ნათელი ჭეშმარიტი, რომლისა მიმართ ვღალადებთ ანგელოზთა გალობასა და ვიტყუით: წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ ქერობინთა ზედა, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

[75 ე] დღესა კორცით აღებასა

ს ა მ ხ რ ა დ

ფსალმუნი, კმაჲ ა გუერდი. აღავსე პი...

დასადებელი. შენ, უფალო, გესა...

ალელუიამ. ღალადებდეთ¹⁴¹ ყოველნი ღმრთისა...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა. წინამწარ განვიწმიდნეთ თაჲნი ჩუენნი, ძმანო, სამეუფოჲთა ღირსებითა, რამეთუ აჰა ესერა მოვალს ჩუენდა სიმდიდრეჲ კეთილისა მოგებისაჲ. ვნებისასა მას წინა-განმზადებს¹⁴² გზათა და უფალსა დააგებს შეცოდებულთა. რომლისათუისცა მხიარულებითა მისითა შეწყნარებით ვღალატყოთ ქრისტეს ღმრთისა: რომელი ასდევ მეუდრეთით, დაურჩელად დაგუიცვენ მადიდებელნი შენნი, მხოლოო შეუცოდებელო და მრავალ მოწყალო.

სიწმიდისაჲ. კრებული მთავარანგელოზთაჲ დაუცხრომელითა კმითა გაქებენ, გადიდებენ სამებასა ერთარსებასა: წმიდა ხარ,

¹⁴¹ ღლ'დბთ.

¹⁴² გ'ნმზადებს.

წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, უფალო. სავსე არი-
ან ცანი და ქუეყან (ამ)...

[V] მწუხრი

ფსალმუნი, კმაჲ ბ. აუარებლით უფალსა.

დასადებელი. აუარებლით უფალსა, რამეთუ კეთი...

ყველით აღებასა კუირაესა

სამხრად

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. ილოცეთ და მიეცით უფალსა,
ღმერთსა ჩუენსა...

დასადებელი. განცხადებულ არს...

აღელუიამ, კმაჲ ბ. ეკრძაღეთ...

? კელთა ბანისაჲ. ვიწყოთ, ერნო, უბიწოჲსა მარხვისა¹⁴³, რომელ
არს სულთა ცხორებაჲ. ელამუნებოდეთ (?) უფალსა შიშით. ზეთი სი-
ხარულისაჲ ვიცხოთ თავთა ჩუენთა და წყლითა სიწმიდისაჲთა პირნი
ჩუენნი განვიბანეთ. ნუმცა მრავლის მეტყუელ ვართ ლოცვასა შინა,
არამედ, ვითარცა გუისწავიეს, ესრემთ ვლადებდეთ: მაჲაო
ჩუენო, რომელი ხარ ცათა შინა, მოგუიტიევენ
შეცოდებანი ჩუენნი, ვითარცა კაცთ მოყუარე
ხარ.

სიწმიდისაჲ, ვიდრე ბზობამდე, კმაჲ ბ. რომელნი ქერობინთა
საიდუმლოსა ვემსგავსებით და ცხოველს მყოფელსა სამებასა სამ
გზის წმიდასა გალობასა შენდა შევსწირავთ ვითარცა მეუფისა ყო-
ველთაჲსა შემწყნარებელთა ანგელოზთაებრ უხილავთა [76 ჭ] ძღუე-
ნისა შემწირველთა წესისა. აღელუიამ.

მწუხრი

უფალო დადატყავსა, კმაჲ დ. შენ, მხოლოო შეუცოდებელო, მო-
გუმაღლე ცოდვილთა ამათ შენი მოწყალებაჲ, რაჲთა არა გამოც-
ხადნენ დაფარულნი გულისა წყლულებანი წინაშე საყდართა შენთა.
შეიწირე ვედრებაჲ მონათა შენთაჲ მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა
შენთაჲთა.

ვისწრაფოთ, ერნო, და შეურდეთ უფალსა, ვიდრე კარისა მის
დაქშვამდე, რაჲთა გუილხინოს წყლულებათა ჩუენთა და მოგუიტიე-
ნეს შეცოდებანი ჩუენნი და მიგუიყვანნეს ნათელსა მას უკუდავებისა-
სა. მეოხებითა... იგივე.

მოვედით და შეურდეთ უფალსა ჟამსა შეწყნარებისასა, [V]
რაჲთა ღირს-ვიქმნნეთ ცხორებასა საუკუნესა. აღვიმსოთ წინაშე
მისსა და დავამშუდიდოთ უფალი, რამეთუ დიდ არს ღმერთი და მეც-

143 მრხესა მრხესა.

ნიერ და ხედავს დაფარულთა გულისა წყლულებათა, რაათა მოგუი-
ტევენს შეცოდებანი ჩუენნი და გუიძლოდის ნათელსა უკ... ი გ ი ვ ე .

ოხითაჲ, ვიდრე ბზობამდე. ვისწრაფოთ, ერნო, წინა-განსა-
ზღვრებად მომავალისა უბიწოისა, რამეთუ ჟამი სინანულისაჲ და
დღეჲ ცხორებისაჲ, მონანულთა კელი მპყრობელი და განწმედიტა
თავთაჲთა უნებელისა ღმრთეებისა კაცობრივი ვნებაჲ აღვასრულოთ,
რაათა ესრეთ ღალადებად შეუძლოთ: აღდეგ, ღმერთო, შე-
მიწყალენ ჩუენ და მიკსნენ ჩუენ სახელისა
შენისათუის.

ფსალმუნი, კჲმაჲ გ. ჟამსა შეწყნარებისა...

დასადებელი. ისმინე ჩემი, უფალო, რამეთუ ტკბილ არ..

აქებდითსა, კჲმაჲ დ.

ორშაბათსა

[77 ზ] ქებაჲ ცისკრისაჲ შევწიროთ ქრისტეს მე...

ძმ მამისა მიერ მოივლინე...

ვითარცა ცხოვართა წყმედულთა...

სხუანი. საშინელი მოსლვაჲ შენი, უფალო, დღესა მას საშინელ-
სა დაუღამებელსა, ოდეს დაეცეს ნ[ეს]ტუსა ადგომისათუის, მას ჟამ-
ს[ა] იკსენ სული ჩემი, მოწყალე, [და] ნუ შიმცემ მე კელთა [მავნე-
ბელთა ჩემთასა.

რაჟამს დაიდგას¹⁴⁴ საყდარი [შენისა?] სარჩელისაჲ და დასჯდ(ე)
[განკი]თხვად შენთა დაბადებ[ულ]თათუის და განაჩინებ[დე] მ[არ-
ჯუენით რჩეულთა] [შენ]თა, მას ჟამსა ღირს-მყავ [შენდა]მი, მო-
წყალე, და ნუ მი[შცემ] მე კელთა მავნებელთა [ჩემ]თასა.

[V] რაჟამს გამოჩნდებოდიან წინაშე შენსა, უფალო, საქმენი
კაცთანი დაფარულნი და ცხადნი, მაშინ დამიფარენ მეცა მარჯუენე-
მან შენმან მე ცოდვილი და საწყალობელი გონებითა. ამისთუისცა
ქებასა შევსწირავთ შენდამი, ქრისტე, მიკსენ მე სიმრავლეთაგან
ცოდებათა ჩემთაჲსა.

უფალო დაღატყავსა, [კჲმა]ჲ ა გუერდი. მოგუხედენ ლოცვასა
ჩუენსა, [მო]გუიმართე თხოვაჲ ჩუენი [და] ღირს-გუყვენ ჩუენ, მაც-
ხოვარ, გალობად და [დიდე]ბად შენდა¹⁴⁵.

კმისა ჩემისაჲ ისმინე [და] მიკსენ მე რისხვისაგან ბოროტისა,
[რამეთუ?] ელიან მართალნი ლოცვასა [....] ჩუენ შენდა მიმართ და
ელი[ან] [შენ]გან გუირგუინსა და დიდსა წყალობასა. [კადნიერე-
ბაჲ?] ჩუენი მოგუიტევენ, შეცო[დებანი ჩუენნი?] ოხითა წმიდისა
[მოწამისა]თა...

ოხითაჲ, კჲმაჲ ა გუერდი. [78 ზ] სულიერებრი, ძმანო, ავიდოთ
მარხვაჲ. ენითა ნუმცა ვიტყუით ბოროტსა და ნუცამცა დაუგებთ ძმა-

¹⁴⁴ ამ ზმნაში ს გამოტოვებულია, ალბათ, მომდევნო სიტყვის დასაწყისი ასოს გამო.

¹⁴⁵ შრნთა.

თა საფრევესა, არამედ ცრემლითა სინანულითა განვაბრწყინეთ ლამპარნი სულთა ჩუენთანი, ვღალატყოთ ქრისტესა: მოგუიტივენ შეცოდებანი ჩუენნი, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

ფსალმუნი. მსხუერპლ...

დასადებელი. მიწყალე მე, ღმერთო, დი...

სამშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. სივრცესა წყალობათა შენთასა ვისწრაფოთ შესლვად, მოქცევთაგან ღელვათაჲსა მივსენ მე, წინამძღუარო ყოველთაო ქრისტე, რომელნი ჭირსა შინა ვღალადებთ: შეგუიწყალენ ჩუენ.

შენ უწყნი მხოლომან დაფარულნი ყოველთანი, სინანულით შემიწყალე მე, ღმერთო, შეგივრდები.

[V] რამეთუ ურჩულობაჲ ჩემი მე უწყი და ცოდვაჲ ჩემი წინაშე ჩემსა არს მარადის. შენ შეგივრდები, შემიწყალე მე, ღმერთო.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა. [სიმრავლეჲ] ურჩულობათა ჩემთაჲ უგულბებელს-ჰყავ, ქრისტე ღმერთო, რამეთუ შენ მიერ არს ღბინებაჲ, მხოლოო ქველის მოქმედ, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი, გვევდრებით.

რამეთუ სირღმეჲ ცოდვათა ჩემთაჲ დამთქამს მე, უფალო, და ყოველი გულის-თქუმაჲ ჩემი აღძრავს¹⁴⁶ სულსა ჩემსა, რომლისათუის გვევდრებით შენ, წინამძღუარო სოფლისაო: წინამძღუარ მექმენ მე საყუდელად ამიერთგან ცხოვრებასა ჩემსა და შემიწყალე მე.

ოხითაჲ, კმაჲ გ გუერდი. სულიერებ[რი] [მარხ]ვაჲ დავიმარხოთ, გან[...]ოთ ყოველი კელით წერილი [79 ე] უმსჯავროებისაჲ, ვეველტიმცა საცთურსა ცოდვისასა, მიუტევნეთ ძმათა თანა-ნადებნი, რაჲთა ჩუენცა მოგუიტივენეს შეცოდებანი ჩუენნი, რაჲთა ესრეთ ღალადებად შეუძლოთ: წარემართენ ღოცვაჲ ჩემი ვითარცა საკუმეველი შენ წინაშე, უფალო.

ფსალმუნი. მიწყალე მე, ღმერთო, მი...

დასადებელი. საფარველსა...

ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა. რომელმან ცისკარი აღმოაბრწყინე, ქრისტე მაცხოვარ...

რომელმან ცისკარი აღმოუბრწყინე იაკობსა...

სიმრავლეჲ ცოდვათა ჩემთაჲ უგულბებელს-ჰყავ და სულნი ჩუენნი შენითა მშუილობითა დაიცვენ, ქრისტე ღმერთო, მხოლოო მრავალ მოწყალე.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. აპყრობაჲ კელთა ჩემთაჲ...

შენ მხოლომან უწყნი გულისა ჩე...

შენ უწყნი მხოლომან დაფარულნი ყოველთანი. სინანულით შე-
გიერდები, შემეწყალე მე, ღმერთო.

ოხითაჲ ყოველთა ოთხშაბათსა და პარასკევსა. შენდა შეუენის
გალობაჲ, ღმერთო.

ფსალმუნი. მიწყალე მე, ღმერთო...

დასადებელი. უფროჲს განმბა...

სუთშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ გუერდი. [V] სიმრავლეჲ ცოდვათა ჩემთაჲ
მრავალ-მოწყალებითა შენითა ავოცე, უფალო, ვითარცა მხოლოჲ
ქველის მოქმედ ხარ და კაცთ მოყუარე.

გარდარეულთა ცოდვათა ჩემთაგან მივსენ მე და ვედრებაჲ ჩემი
შეიწირე, ქრისტე, და მაცხოვრე მე, მრავალ-მოწყალე.

მომმადლე მე, უფალო, სიმრავლეჲ წყალობათა შენთაჲ, რომლი-
თა შეიწყალნი ყოველნი მონანულნი და აწ შემეწყალე მე.

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ ბ. ღაღადებაჲ ჩემი შევედინ წინაშე
მეუფისა უფლისა და კმაჲ ვედრებისა ჩემისაჲ შეიწირე, მაცხოვარო !
ჩუენო.

შენდამი არს გალობაჲ ჩემი მარადის, რომელი სასწაულ ექმენ
მრავალთა, შემეწიე და მაცხოვრე მე, ღმერთო ჩემო, ჯუარითა შენითა
წმიდითა.

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. ვცოდე წინაშე შენსა, უფალო, რომე-
ლი ხედავ დაფარულთა და უჩინოთა გულისა ჩემისათა. უკუეთუ და-
ვიდუმო, მამხილებელად მაქუს მე ცოდვაჲ ესე, არამედ მი-თუ-გითხ-
რა განცხადებულად, მაქუ მე მკნეღად, რომლისათუისცა გივედრები:
[80 ე] უწყი უძრულებაჲ ჩემი და შემეწყალე.

ფსალმუნი. ნუ განმაგდებ მე...

დასადებელი. მოიხილე შე...

პარასკევსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. მაცხოვარ, შენ მოხუედ ცოდვილთათუის,
ავოცენ¹⁴⁷ ურჩულოებანი ჩუენნი შენითა მოწყალებითა.

ვიდრე წარდგომადმდე ჩემდა სარჩელად ღლეჲსა მას განკითხვი-
სასა მომეც მე ჟამი სინანულისაჲ და შემეწყალე მე, ღმერთო.

ემბაზ არს ჩემდა ცუარი ცრემლთაჲ, საკურნებელ—სინანულით
ვედრებაჲ, მაცხოვარ, და შემეწყალე მე, ღმერთო.

ფსალმუნი. ვითარცა საკუმეველი წინაშე შენსა...

დასადებელი. უფალო, ვღაღატ...

ყოველთა ოთხშაბათ-პარასკევსა

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ. ჯუარი ქრისტესი აიღო წმიდამან თეოდორე საჭურველად და საძლეველად, ყოველი საცთური კერპთაჲ მით დაქსნა¹⁴⁵, გუირგუინი ზეცისაჲ მოიღო, ზღუდე გუექმნა და მეოხ სულთა ჩუენათუის.

[V] წარუდგინეს წმიდათა მოწამეთა კორცნი მათნი მსხუერ-პლად ცხოვლად სათნოდ ღმერთსა, მეტყუელი იგი მსახურებაჲ მათი და არა თანა-ხატ ექმნეს სოფელსა ამას, არამედ გარდაიკვალნეს განახლებითა გონებისა მათისაჲთა. უფალო, ოხითა მათითა შეგუი-წყალენ და მაცხოვნენ ჩუენ.

რომელთა ამის სოფლისა საშუებელი...

დიდებულთა უძლეველთა წმიდათა მოწამეთა შენთა, ქრისტე, აქუნდა ხატი შენი გულთა მათთა დასამტკიცებელად სულთა კრძა-ლულთა.

დიდ არს დიდებაჲ, რომელ მოიგეთ, წმიდანო მოწამენო, სარ-წმუნოებითა. არა ხოლო თუ ვნებითა მტერსა მას სძლეთ, არამედ შემდგომად სიკუდილისა სულთა [უკე]თურთა სდევნით, სნეულთა განკურნებთ სულითა და კორციითა.

[81 ჭ] მკურნალნო, მეოხ-გუეყვენით სულ..

ქსენებაჲ წმიდათაჲ სიხარულ არს მოშიშთა უფლისათა, რამე-თუ ივნეს ქრისტემსთუის და მის მიერ გუირგუინი მოიღეს და აწ მეოხ არიან სულთა ჩუენათუის.

წმიდანი შენნი, ქრისტე, შენ მიერ იქადოდიან, მხიარულ იყვენ...

ღაიკუიდრეს წმიდათა მოწა...

დასაბამითაგანნი მცნებანი ღმრთისანი აღასრუ...

ქსენებასა ღმრთისმშობელისასა..

უგალობდითსა. მარჯუენეჲ შენი, უფალო, დიდებულ არს ძალი-თა, რამეთუ წმიდანი შენნი იქსნენ ურჩულოჲსაგან მტერისა.

[V]მოწამენი შენნი, უფალო, აღიდენ, ვითარცა მოწყალე ხარ, რამეთუ აიარეს სახელი შენი პატიოსანი.

შეზღუდვილთა წმიდათა მოწამეთა შენთა, უფალო, სარწმუნოე-ბითა საჭურველი მტერისაჲ დათრგუნეს ჯუართა შენითა.

მეოხებითა წმიდათა შენთაჲთა, უფალო ქველის მოქმედ, სასუ-ფეველსა შენსა ღირს-მყვენ ჩუენ, მაღიდებელნი შენნი.

მოიხილესა. მივსცეთ დიდებაჲ უფალსა, რომელმან გუიჩუენა ჩუენ საკსენებელი წმიდათა მოწამეთა მისთაჲ. დ[აგუი]ცვენ შენნი მოსაენი მე[ოხ]ებითა, ღმერთო, წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა.

[82 ჭ] მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან განადიდა საკ-სენებელი დიდებულთა მისთა მოწამეთაჲ. ყოვლად ქებულნო მოწა-მენო უფლისანო, დაუცხრომელად მეოხ-გ...

განძრიელდითსა. განძრიელდა გული მოღუაწეთა წმიდათაჲ სარწმუნოებითა წმიდისა სამებისაჲთა და არა შეძრწუნდეს მძლავრთა და მეფეთა შინებისაგან.

სატანჯველისა მოთმინებითა აიარებდეს წმიდანი მოწამენი ქრისტეს სახელსა და გუირგ[უინოსა]ნ ყვნა იგინი მხოლომან ქიქელის მო[ქმედმან] მისსა სასუფე[ველს]ა.

[V] აიარებდეს წინაშე მეფეთა წმიდანი ქრისტე ღმერთსა და აიარა იგინიცა წინაშე მამისა და სულისა წმიდისა.

ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ, წმიდანო მოწამენო, მეოზ-გუეყვენით დაუცხრომელად სულთა ჩუენთათუის, რაჲთა ვიცსნნეთ და მივემთხუინეთ ჩუენცა ქრისტჲს სასუფეველსა.

უფალო მესმასა. მესმა სმენაჲ ძრიელებისა შენი[საჲ], რამეთუ წმიდანი შენნი განაძრი[ელენ] მოთმინება[სა სატა]ნჯველთა და [ჩუენ ვლალადებთ?]: დიდებაჲ ძალსა შენსა, უფალო.

[83 ჳ] უძრულებაჲ ჯორცთაჲ მკნეთა მოწამეთა შენთა შეურაცხევეს, მისცნეს მძლავრთა, მოიღუაწეს და განძრიელბულნი გამსახურობდეს შენ, ქრისტესა ღმერთსა.

აგიარეს შენ, ქრისტე, წმიდათა მოწამეთა, დაუთმეს ტანჯვასა მტკიცედ და განძრიელბულნი გამსახურობდეს შენ, ქრისტე ღმერთო.

თუალთა წინაშე აქუნდა წმიდათა შენთა, ქრისტე, შენი უსრწნელი სისხლი, ჯორცნი მათნი მისცნეს სატანჯველსა და მოიღეს შენ[გან] [სა]სუფეველი, მაცხოვარო ჩუენო.

[V] მეოზებითა, უფალო, წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა საფრცინსაგან მტერისა მიკსნენ მაქებელნი შენნი და ღირს-მყვენ სასუფეველსა შენსა.

ღამითგანსა. ღამისაჲ განვლეს ბნელი, მოწყალე, მოწამენი ნათლითა შეიმოსნეს და შენ მიერ საცთური მტერთაჲ დათრგუნეს და შენსა სასუფეველსა ღირს-იქმნეს. [ჯუარ]ი აიღეს წმიდათა მოწამეთა [შენ]თა, ქრისტე, და მძლავრთ შინებისაგან არა შეძრწუნდეს, გილალადებდეს და [იტყო]დეს გუიკსნენ ჩუენცა [საც]თურისაგან, მხოლოო [84 ე] ქველის მოქმედო უფალო.

სარწმუნოებითა განმტკიცებულთა წმიდათა მოწამეთა შენთა, ქრისტე, ჯორცნი მათნი სიკუდილსა მისცნეს, ღლადებდეს და¹⁴⁹ იტყოდეს: ჩუენ ქრისტესსნი ვართ მსახურნი და მისთუისცა მოვწყდებით.

ღალატყავსა. შთამაგ...

წმიდანი შენნი, ქრისტე, სატანჯველსა შინა შენ მიერ იქაღოდეს შენითა შეწყვენითა.

განძრიელბულთა ჯუარითა წმიდათა მოწამეთა შეურაცხევნეს მძლავრნი სარწმუნოებითა და შენ მხოლოჲ მეუფეჲ შეგიყუარეს და გადიდებდეს შენ.

მოხებითა, უფალო, წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა მშუიღობ[აჲ] შენი მოჰმადლე ერსა შენსა.

ყოვლად ქებულნო მოწამენო უფლისანო, დაუცხრომელად ითხოვეთ ქრისტიანსგან სულთა ჩუენთათუის ღვინებ[აჲ] და ღიდი წყალობაჲ.

კურთხეულ არსსა. [V] სამთა ყრმათა საკმილსა...

ქრისტჱს მოწამეთა ჯუარითა განზრახვასა ურჩულოთასა სძლეს, ყოველი საც(თური)...

ღიდი ძრიელებაჲ მიანიჭე წმიდათა მოწამეთა, რომლისათუისცა სატანჯველსა დაუთმეს და სიზარულით შენ, ქრისტე, დაუცხრომელად გიღაღადებდეს და იტ(ყოდეს)...

აგიარეს შენ, ქრისტე, წმიდათა მოწამეთა გუემასა შინა კორცთასა და დაწუვასა და შენდამი სიყუარულითა გიგალობდეს¹⁵⁰ და იტყოდეს: კ უ . . .

იშუებდეს სატანჯველსა შინა მკენი შენნი მოწამენი, ისწრაფოდეს განშორებასა კორცთაგან და შენდამი მიცვალებასა, ღაღადებდეს და იტ...

იხარებდეს სატანჯველსა შინა წმიდანი მოწამენი, სწავლასა სოფლისასა არა დააცადებდეს, კორცთა შეურაცხ-ჰყოფდეს¹⁵¹, უფალსა [85 ე] აღიღებდეს, ღაღადებდეს და იტყოდეს: კ უ რ . . .

სამებაჲ აგიარეს...

აკურთხევდითსა. კრებული მოწამეთაჲ და სუ...

რომელმან მიანიჭა წმიდასა თევდორეს გუირ...

რომელმან სატანჯველსა შინა წმიდათა მოწამეთა ძრიელებაჲ მიჰმად...

რომელმან დაადგა მოწამეთა გუირ...

სხუანი. გაკურთხევენ შენ, უფალო, ყოველნი წმიდანი შენნი, რომელთა შეურაცხ-ყვეს საწუთროჲ ესე სოფელი და შენ მხოლოჲ მეუფეჲ საუკუნოჲ შეგიყუარეს მათ თანა.

გაკურთხევენ შენ, უფალო, კრებული წმიდათა მოწამეთაჲ, რომელნი წარდგეს წინაშე მძლავრთა და კელმწიფეთა თავნი მათნი მისცნეს სიკდილდ და კორცნი მათნი შეწირნეს მსხუერპლად ცხოვლად სათნოდ შენ...

გაკურთხევენ შენ, უფალო, სულები წმიდათა მოწამეთაჲ, რომელთანი სათნო-იყვნეს შრომანი მათნი. და ღირსად სიმკნისა მათისა¹⁵² დაუმარხე მათ გუირგუინი დაუჭნომელი და ცხორებაჲ წარუალი მათთა.

[V] აღიღებდითსა. გადიდებთ შენ, ქალწულო...

განაძრიელენ, ქრისტე, წმიდანი შენნი მოწამენი ღუაწლსა შინა და მოგუანიჭე ჩუენ მათ მიერ ღიდი წყალობაჲ.

¹⁵⁰ გვ' ლბდლს.

¹⁵¹ შეურაცხყოფდეს.

გადიდებთ შენ, ქრისტე, ძეო ღმრთისაო, და გიგალობთ შენ საკ-
სენებელსა მოწამეთა შენთასა.

გაკურთხევთ შენ ღმერთსა ისრაელისასა, რომელმან სრულ-ჰყავ
ლუაწლი წმიდათა მოწამეთა შენთაჲ.

გევედრებით შენ, ქრისტე, მოგუანიჭე ჩუენ მოტევებაჲ ცოდვა-
თაჲ მეოხებითა წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა.

კურთხეულ არს უფალი, რომელმან განაპრიელნა წმიდანი მო-
წამენი ძლეჲად საცთურსა მტერისასა.

წმიდანო მოწამენო, ჩუენთუისცა მეოხ-იყვენით მაცხოვრისა
მიმართ შეწყნარებად სულთა ჩუენთა.

მოციქულთა და მოწამეთა ქრისტეჲსთა, რომელთა ქადაგეს
მცნებაჲ მაცხოვრისაჲ გალობითა ღმრთის შუენიერებისაჲთა,
ამა[.]დ...

რომელნი საუკუნითგან სათნო-გეყვენეს ღმრთისმშობელისა
მიერ მოციქულნი და მოწამენი, [86 ჭ] რომელთა ქადაგ[ეს] ადგო-
მაჲ შენი, მათითა ოხითა¹⁵³, ქრისტე ღმერთო, აცხოვნენ სულ...

წარუმართე ფერკთა მა...

აქებლითსა, კჲმაჲ ბ გუერდი. გაქებენ შენ, ქრისტე, მთავარანგე-
ლოზნი, რომელმან გუირგუინოსან ჰყვენ წმიდანი მოწამენი და მია-
ნიჭე მათ შენი სასუფეველი.

წმიდანო მარტუილნო, სოფლისა მეოხნო, ითხოვეთ ღმრთისა-
გან სოფლისა მშუიდობაჲ, სნეულთა განკურნებაჲ, ცოდვათა მოტევე-
ბაჲ, შეცთომილთა მოქცევაჲ და ჩუენ ცოდვილთათუის დიდი წყა-
ლობაჲ.

წმიდანო მოწამენო, სოფლისა მეოხნო, ჩუენთუისცა მეოხ-იყვე-
ნით, მიიღეთ ვედრებაჲ, შეწირეთ ღმრთისა მიმართ, რაჲთა მოავლი-
ნოს წყალობაჲ.

[V] წმიდათა შენთა, უფალო, არა უარ-გყვეს, არცა განდგეს
მცნებათაგან შენთა. მათითა ოხითა, უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ყოველი სოფელი და ყოველი ერი პატივ-სცემს ნაწილსა თქუენ-
სა, ლუაწლისა მძლენო წმიდანო მოწამენო, რამეთუ თქუენ სულიერად
ილუაწეთ და გუირგუინი ზეცისაჲ მოიგეთ. ამისთუის მღდელთა ხარო
სიქადულ, მეფეთა — ძლევა, ეკლესიათა — შუენიერება.

უფალო, თუმცა არა მოწამე...

რომელთა წამეს შენთუის მრავა...

ლუაწლისა მძლეთა...

ჯუარითა შენ გევედრებით და წ¹⁵⁴...

მიწყალენ ჩუენ, უფალო, შემწყნარებელო...¹⁵⁵

თმენით გუირგუინოსან ი...

იქადიან წმიდანი დიდე....

153 ოხ'თთა.

154 და აწ?

155 შმწყენ.

[87 ჭ] ექმნა ჯუარი შენი, ქრისტე, საჭურველ და გუირგუინ მო-
წამეთა შენთა, ქრისტე, მით სძლეს ძალსა მტერისასა, დაკსნეს საც-
თური კერპთა ძალითა ჯუარისადათა, განძრიელდებოდეს მათი...

წმიდაჲ თეოდორე წარდგა წინაშე მძ¹⁵⁶...

წმიდამან თეოდორე ბრძოლა...

ოხითაჲ, კმაჲ ბ. დღეს დიდი სიხარული არს იერუსალემსა ზე-
ცისასა მუნ, სადა-იგი არს ბევრეული ანგელოზთაჲ პირმშოთა კრე-
ბულებანი, მუნ არიან მოციქულთა საყდარნი, წინაწარმეტყუელთა
მთავრობანი, მუნ არიან მარტუილთა გუირგუინნი, მართალთა სულ-
ნელებანი ჩუენ ყოველთა[ნი]¹⁵⁷.

[V] სხუაჲ, კმაჲ ბ. დასაბამითგანნი მცნე...

სხუაჲ, კმაჲ დ გუერდი. რომელი გალობაჲ ანუ ვითარი ქებაჲ
გშუ...

ამათგანი ხხუასცა მოწამეთასა სთქუა.

ფსალმუნი. პატიოსან არს წინაშე უფლისა...

დასადებელი. მრწმენა...

ალელუიამ და დასადებელი ყოველი მოწამეთაჲ სთქუა.

ბ

შესაწირავნო სულიერნო, მეტყუელნო მსხუერპლნო, სათნონო
ღმრთისანო, ღმრთისა მიერ ცნობილნო და ღმრთისა მცნობელნო
ცხოვარნო, რომელნი ზართ ბაკსა მას შინა მკეცთ შთაუღლსა, მეოზ-
გუეყენით ჩუენ[88 ჭ]თუისცა თანა¹⁵⁸-სამწყსო ყოფად სასუფე-
ველსა.

სხუაჲ. ვინ არა განკუირდეს, რომელნი გზედვენ.

სხუაჲ, კმაჲ ბ. რომელნი საუკუნითგან სა...

სიწმიდისაჲ, კმაჲ დ. შენდა მსხუერპლსა შევსწირავთ და სა-
ხელსა შენსა ვადიდებთ, რომელმან გუირგუინოსან ჰყვენ წმიდანი
მოწამენი, რამეთუ ესე არიან მეოზ ჩუენდა, უფალო ღმერთო, მოსლ-
ვასა შენსა.

მე-ბ-სა კუირაესა

ფსალმუნი, კმაჲ ა გუერდი. შევსცეთი...

დასადებელი. ცხოვნდეს...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. ნაწილი ჩ..

კელთა ბანისაჲ. ცოდვანი ჩემნი უგულებელს-ჰყვენ, უფალო, რო-
მელი იშვე ქალწულისაგან და გულნი ჩუენნი განსწმიდენ და მყვენ
ჩუენ ტაძარ სულისა წმიდისა. ნუ განმიშორებ მე პირისაგან, [V]
რომელსა გაქუს აურაცხელი დიდი წყალობაჲ.

156 გმ¹ძ.

157 ჩ¹თ ყ¹ლო

158 ნანა.

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ ბ. ღმრთისმშობელისა მიერ ცოდვათა ჩემთათუის წყალობა-ყავ, ღმერთო, და მაცხ...

ღატქმული ცოდვათა ღრმითამო ვღაღადებ¹⁵⁹: წყალობა-ყავ, ღმერთო, და მა...

განწირული ცოდვითა შეგივრდები შენ: ღზინება ყავ...

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. მოხედე¹⁶⁰ ლოცვასა... მდა...

დასადებელი. უფალო, ისმინე ლოც...

მე-ბ-სა ორშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. ვედრებასა ჩუენ ცოდვილთასა ნუ უგულებელს-ჰყოფ, კაცთ მოყუარე, არამედ შეიწირე, ქრისტე, შენ, ძეო ღმრთისაო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

[89 ე] შეგივრდებით შენ, გვეედრებით შენ, სოფლის მაცხოვარ, შეგუიწყალენ ჩუენ.

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ღაღადებაჲ ჩემი შევედინ შენ წინაშე...

ვღაღატყავ და ვთქუ: უფალო, შენ ხარ სას...

მწუხრისა ვედრებასა ბაგეთა ჩემთასა ნუ უგულებელს-ჰყოფ, კაცთ მოყუარე, არამედ შევედინ წინაშე შენსა ლოცვაჲ მონათა შენთაჲ.

მწუხრისა გალობასა შევსწირავთ შენდამი, ქრისტე, შეიწი...

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. დავიმარხოთ მარხვაჲ სიწმიდით არა ზაკულითა გულის-სიტყუისა ქონებითა, არამედ განმარტებულთა გულითა ღმერთსა შეურდეთ. ნუმცა ვართ მწუხარე, არამედ ყოველი უკეთურებაჲ განვაგდოთ ჩუენგან, განვჰკსნნეთ საკრველნი უმსჯავროებისანი, რაჲთა მივეწიფნეთ ადგომასა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისასა. ვღაღადებთ ანგელოზთა გალობასა და ვიტყუით: წმიდაო ღმერთო, წმიდაო ძრიელო, წმიდაო უკუდაო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. იყვენენ ყურნი...

დასადებელი. ღრმითა...

მე-ბ-სა სამშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. [V] ქანანელი დედაკაცი მოუჰდა მრავალსა შენსა მოწყალებასა მკმობარეჲ: შემიწყალე მე. ამითვე კმითა მეცა¹⁶¹ გიკმობ: შეგცოდე, შემიწყალე.

დედაკაცი იგი ცოდვილი მოუჰდა მრავალსა შენსა კაცთ მოყუარებასა ცრემლითა და განგბანნა ფერკნი და თმითა თუისითა წარგ-ქოცნა. გვეედრებოდა: ცოდვილ ვარ¹⁶², შემიწყალე მე, უფალო.

¹⁵⁹ ღრმით ამოღადებ.

¹⁶⁰ მოხედა.

¹⁶¹ მე მეცა.

¹⁶² ცდურღ.

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ბ. რომელმან მოსდრიკენ ცანი და გარდამოკედ ქუეყანად, მოყავ ყური შენი ვედრებასა ჩემსა.

ურჩულოებათა ჩემთაგან გარე-მიიქციე, უფალო, პირი შენი და ყოველნი ცოდვანი ჩემნი ავოცენ, გევედრები.

მომიკსენე მე, მაცხოვარ, ცოდვილი ესე, ოდეს მოხუიდე გარჩად დიდებით ქუეყანად და შემიწყალე მე, ღმერთო.

ოხითაჲ, [90 ე] კმაჲ ბ გუერდი. ცოდვილსა ამას მილხინე, მაცხოვარ, რამეთუ შეიწყალნი ყოველნი.

რომელი ყოვლად ძრიელ ხარ და უგულებელს-ჰყენი ცოდვანი კაცთანი სინანულითა.

ფსალმუნი. უფალო, ისმინე ლოცვისა ჩემისაჲ, რომელი...

დასადებელი. უფალი ნათლ...

მე-ბ-სა ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. ცოდვანი ჩემნი განმრავლდეს და ურჩულო ვიქმენი. მომიტევენ და ნუ მოიკსენებ ურჩულობათა ჩემთა.

რაჟამი მოვიკსენი მე მრავალნი ცოდვანი ჩემნი და მოვიკსენი მე დღეჲ იგი საშინელი სარჩელისაჲ, სულთქმითა სულისა ჩემისაჲთა განკჳდა გული ჩემი და ვთქუ, რაჲთა მე განვერი.

ვიდრე არს-ლა ჟამი დაღადებად უფლისა მიმართ და განხმულ არიან კარნი სინანულისანი, ვთქუ ვედრებით: შეგცოდე, მაცხოვარ, მომიტევენ [V] და ნუ მოიკსენებ ურჩულობათა ჩემთა.

ყოველნი ცოდვანი ჩემნი შენ უწყნი, მხოლომან, მაცხოვარ. ამისთვისცა გევედრები: ოხითა წმიდისა ღმრთისმშობელისაჲთა წყალობა-ყავ და მაცხოვნე მე.

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. ურჩულოებაჲ ჩემი, დაფარულთა მეცნიერო, განმკურნე, რამეთუ შენ გიცი, მხოლოო, ქველის მოქმედად და კაცთ¹⁶³ მოყუარედ.

რამეთუ სიმრავლეჲ გარდარეულთა ცოდვათა ჩემთაჲ, მაცხოვარ, საშინლად დამთქამს მე და ურჩულოებაჲ ჩემი აღსძრავს სულსა ჩემსა. აღმიპყარ კელი და მაცხოვნე მე ვითარცა პეტრეს, ღმერთო, და შემიწყალე მე.

ფსალმუნი. შეგესემინ თა...

დასადებელი. ვთქუ: ვიმარხენ...

თუ კულა წიგნსა არა იკითხვიდე, ფსალმუნი „ვითარცა საკუშეველი“ სოქუა ოთხშაბათსა, პარაკევსა.

მე-ბ-სა ხუთშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა. ღმერთო მრავალ-მოწყალე, ღზინება-ყავ, შე...

[91 ჭ] მზის თუალი სიმართლისაჲ გა...

მომეც ჩუენ, უფალო, შენი მშუიდობაჲ და მიკსნენ ჩუენ მრავალ-
თაგან ცოდვათა ჩუენთა, სულო ცხოველს-მოყფელო, და შემი-
წყალებ ჩუენ.

უფალო დადატყავსა, კმაჲ ა გუერდი¹⁶⁴. ცოდვასა არა დაესცხრე-
ბი და კაცთმოყუარებისა შენისასა ღირს-ყოფასა ვერ გულისხმა-
ვყოფ, არამედ მომაქციე მე შეცთომილი, მხოლოო ქველის მოქმედ
და კაცთ მოყუარე.

რომელმან შეცოდებანი უწყნი და შენდობასა მიჰმადლებ ჯუა-
რითა შენითა, მაცხოვრე მე, უფალო ჩემო, ვითარცა კაცთ მოყუარე
ხარ.

[V] ცოდვილი ესე ვლადებ შენდამი, ქრისტე: წყალობა-ყავ
და მაცხოვრე მე, სულგრძელო ღმერთო და მრავალ-მოწყალო.

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. ვცოდეთ, უფალო, მამით ჩუენი-
თურთ¹⁶⁵ და ურჩულო ვიქმნენით, არამედ რომელი-ეგი ღმრთისა
სიტყუაჲ ხარ, ნუ განაქარვებ აღთქმასა შენსა და ნუ განმაშორებ
წყალობასა შენსა ჩემგან.

მე-ბ-სა პარასკევისა

აქებდითსა, კმაჲ ა. ქებაჲ ღმრთის მგალობელთაჲ აღმავალი
ვპოვე მტერისა წინა-აღდგომად, უფალო, არამედ, ვითარცა იესენ
პეტ[რე] ზღუასა შინა მიახლებუ[92 ჭ]ლი დათქმად, მეცა გულს-მოდ-
გინებაჲ მომეც დათმენად კელითა შენითა მტკიცითა და შემეწყა-
ლებ მე.

შენდა გშუენის გალობაჲ, ღმერთო, სიონს, რომელმან შეამკვენ
ეკლესიანი დიდებითა. ერი შენი მოსრულ ვართ და გვედრებით: შე-
მიწყალებ ჩუენ, ვითარცა სახიერ და კაცთ მოყუარე...

სიქადუ(ლო) სოფლისაო ღმრთისმშობელო, ევედრე შენგან შო-
ბილსა ღმერთსა, რამთა მოგუანიჭოს ჩუენ აურაცხელი დიდი წყა-
ლობაჲ.

უფალო დადატყავსა, კმაჲ გ. ახილვასა შენდამი...

ისმინე, უფალო, ვედრებაჲ ჩუენი, მოგუიტევენ შეცოდებანი
ჩუენნი.

[V] შემეწიე მე, უფალო ღმერთო ჩემო, და მაცხოვრე მე და ნუ
მარცხუნ მე სასოებისაგან ჩემისა, ქრისტე მკსნელ(ო) კაცთ მოყუა-
რე, და შემეწყალებ მე.

წმიდაო, რომელი წმიდასა შინა იდიდები, მილხინე შეცოდე-
ბულსა მონასა შენსა.

მომხედენ კმასა ლოცვი...

სოფლის მაცხოვარ, ნუ და...

164 კ'ა ა გ'ი განმორებულია.

165 ჩ'ნითთურთ.

ფსალმუნი. შეგესემინ ჩ...
დასადებელი. შენდა გშუე...

მე-2-სა შაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ გ გუერდი. დამბადებელსა ღმერთსა და შემოქმედსა ყოველთასა, რომელსა კმსახურებენ დასნი ანგელოზთანი, ჩუენცა ერთ[ო]ბით¹⁶⁶ ვლადებთ: შენ გშუენის გა... [...] დაუსაბამო მა[...] დიდებულ ხარ წმიდათა შენ(თა) [93 ჭ] შორის, გაქებთ შენ, რომელი ხარ მაღალთა შინა.

წმიდაო ძრიელო ქრისტე მეუფეო, რომელმან მოიც ძლევით მოლუაწებაჲ წმიდათა შენთა, გევედრებით შენ, რომელი ზი მარჯულ მამისა.

წმიდაო უკუდაო სულო განმანათლებელო, რომელმან მოიც მაღლი ცნობად მოციქულთა ჭეშმარიტად, სამებასა წმიდასა თაყუანისგცემთ, რომლისა მიერ ცხოვნდა ყოველი სოფელი.

დიდებაჲ შენდა, ქრისტე მოციქულთა სიქადულ(ო), მოწამეთა სიხარულო, რომელთა ქადაგეს სამებისა წმიდისა ერთარსებაჲ.

ს ა მ ხ რ ა დ

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. საკუირვე..
დასადებელი. აღდევინ...

აღელუიამ. იქადიან წმიდანი..

გელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა გუერდი. სატანჯველსა შინა რაჲ იყვნეს წმიდანი...

მე-2-სა კუირავსა

ფსალმუნი. ყურად-ილე...

[V] დასადებელი. მე ღმერთსა ვხადე დ...

აღელუიამ, კმაჲ ბ. განცხადებუ...

გელთა ბანისაჲ, კმაჲ ბ. შევინანე მედგრობაჲ ჩემი, უფალო, ვითარცა უძლებმან მან შვილმან, უწყი, რამეთუ სიმდიდრეჲ მაღლისა შენისაჲ ცხოვრებით არა-წმიდებასა შინა განვაბნიე, არამედ შენთა მათ საუნჯეთაგან მოწყალებაჲ შენი მოგუმაღლე, რომელმან სახიერებაჲ შენი აჩუენე. მის თანა ჩუენცა შეგუიწყალენ ჩუენ.

მ წ უ ხ რ ი

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ ა. სიტყუათა ჩემ...

მოყავ, უფალო, ყური შე...

ისმინე, უფალო სიმართლისაო, შეიწირე [94 ე] ლოცვაჲ მონათა შენთაჲ და გარდამოგუივლინე¹⁶⁷ ჩუენ ზეცით წყალობაჲ შენი.

¹⁶⁶ ამ და მომდევნო ორი სტრიქონის დასაწყისი ასოები ჩამოხეულია.

¹⁶⁷ ვარსთამაშონი.

ფსალმუნი, კმაჲ გ გუერდი. მოიხილე ჩემი...
დასადებელი. სლვანი ჩემნი..

მე-გ-სა ორშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ გ. ზეცისა ძალთა თანა გაქებთ შენ...

ეკლესიასა წმიდათასა გიგალობთ...

ნუგეშინის-მცემელსა სულსა წმიდასა კმითა ტკბილითა უგალობთ და ვიტყუით: წმიდაო უკუდაო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

უფალო დალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. მქონან მე ვითარცა უძლებსა ცოდვანი ჩემნი მრავალნი, არამედ ვლალადებ ვითარცა მეზუერეა იგი: შეგცოდე, ღმერთო, შემეიწყალე მე.

დამდაბლებული ცოდვათა ჩემთაგან ურიცხთა¹⁶⁸ აღმომიყვანე მე, ქრისტე, მეუფეო საუკუნეო, მივსენ მე, უფალო, და მაცხოვრე მე.

ოხითაჲ, კმაჲ ა გუერდი. ფრიად მრავალ¹⁶⁹ არიან წყალობანი შენნი, უფალო, რამეთუ მოშიშთა შენთა სულითა წმიდითა [V] განამტკიცებ, რადთა არა შეირყინენ და ცოდვილთაგან არა გარე-მიიქცევ პირსა შენსა, მონანულთა შეიწყნარებ, შეცთომილთა მოაქცევ. ყოველნი შეგივრდებით, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. სახელისა შენისათუის...

დასადებელი. შენდამი, უფალო, ავიღე...

მე-გ-სა სამშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. ზღუდე მექმენ მე კსნისა ცოდვათა და ურჩულოება[თა] ჩემთაგან, უფალო, დიდითა შენითა წყალობითა.

დალაცათუ უძლებისა მის შეცოდებაჲ მაქუს მე, არამედ ვითარცა მამამან სახიერმან შემეიწყალე და მაცხოვრე მე, უფალო.

პირველ აღსრულებამდე, სულო ჩემო, სინანულად მოისწრაფე, რადთა მსაჯულმან სიმაართლისამან შეგამკოს შენ. ვლადატყავ: შეგცოდე, ღმერთო, შემეიწყალე მე.

[95 ე] დაუსაბამოო ღმერთო, გამოუთქმელო გ..

უფალო დალატყავსა, კმაჲ ბ. მწუხრისა გალობასა შეესწირავთ შენდამი, ქრისტე, შეიწირე, გვევდრები და შემეიწყალე მე, ღმერთო.

ვცოდე შენდამი, მაცხოვარ, ვითარცა უძლებმან მან შვილმან, შემიწყნარე მე, მამაო, სინანულითა და შემეიწყალე მე, უფალო.

აღმიჰყარ კელი მეცა, ქრისტე, ძალითა ჯუარისა შენისაჲთა ვითარცა პეტრეს ზღუასა შინა და შემეიწყალე მე, ღმერთო.

ოხითაჲ, კმაჲ დ. სინანულსა განვფენ, რომელი დადგრომილ ვარ ცოდვასა შინა, შენდობასა ვითხოვ, რომელსა არა მაქუს მოქცევაჲ,

¹⁶⁸ ასეა.

¹⁶⁹ მრავალ.

არამედ, ვითარცა მხოლოდ ქველის მოქმედ ხარ, შემინწყალე მე, უფალო, რომელი ყოველთა თესლთა ზედა სულგრძელ ხარ და ყოველთა შემწყნარებელ.

ფსალმუნი. მომხედენ კმ...

დასადებელი. სიტყუათა...

მე-3-სა ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. [V] რაჟამს მოვიქსენნი მე მრავალნი ცოდვანი ჩემნი, მაშინ ყოვლადვე ვერ ვიკადრი ახილვად ზეცად, არამედ მოტეეებაჲ მომბადლე და შემინწყალე მე, ღმერთო.

ყოველი ცხორებაჲ ჩემი ურჩულობით აღვასრულე, შენ მხოლოსა შეგივრდები, მრავალ-მოწყალებითა შენითა ულზინე განწირულსა სულსა ჩემსა და შემინწყალე მე, ღმერთო.

ცოდვაჲ დაფარული მიუთხრა მსაჯულსა, აუარო მეცნიერსა ყოველთასა, ვედრებით ვღალატყო საშინელსა მას განკითხვასა და შემინწყალე მე, ღმერთო.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ. რომელი შეცთომილ ვარ ურჩულობათა ჩემთაგან, მე სინანულით შეგივრდები და გვეედრები: მამაო მოწყალო, მომხედენ ღოცვასა ჩემსა.

ვითარცა უძღები იგი შვილი მო[96 ჭ]ვივლტი შენდამი, მხოლოო, რომელი შემწყნარებელ ხარ და ეძიებ შეცთომილთა. მამაო მოწყალო, აკოცენ ცოდვანი ჩემნი.

შენ მხოლოსა შეგცოდე, უფალო, და ბო...

ფსალმუნი. შენ, უფალო, გესავ, ნუ...

დასადებელი. მოყავ ჩემ...

მე-3-სა ხუთშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ დ. ურჩულობებაჲ გონებისა ჩემისაჲ შეაძრწუნებს სულსა ჩემსა საშინელისა განკითხვისა შენისათუის, ღმერთო, არამედ მომაქციე მე ვითარცა უძღები იგი შვილი სინ[ან]ულად, კაცთ მოყუარ[ე].

შეგივრდები¹⁷⁰ სინანულით შენსა სახიერებას[ა], [V] ღმერთო, და გვეედრები: მიქსენ მე ღელვათაგან ცოდვათა ჩემთაჲსა და ღირს-მყავ მე მარჯუენითა¹⁷¹ შენთა თანა, მხოლოო მრავალ-მოწყალო.

შენ, მეუფეო, რომელი ხუილოდ უკუღეველსა ზღუასა ზედა და დააცხრვე აღძრვაჲ მისი, დააყუდე მარადის ღელვა-გუემული გულის სიტყუადცა ესე ჩემი და [ღ]ირს-მყავ მე შესლვად [ს]იწმიდესა შენსა, უფალო, დიდითა შენითა წყალობითა.

¹⁷⁰ შგოვრდები.

¹⁷¹ მარჯოენნეთა.

უფალო ღაღატყავსა, კჳაჲ გ. შეცოდებული მე შეგივრდები, უფალო ყოვლისა მპყრობელ(ო), [97 ჭ] და ვევედრები მრავალსა შენსა სულგრძელებასა, კაცთმოყუარე, და შემიწყალებე მე, ღმერთო.

მოწყალე მექმენ მე, მამაო, და ვითარცა-იგი ოდესმე უძლებსა მას შვილსა, წ[ა]რწყმედულ მომიძ[ი]ე შენითა ქველის მოქმედებითა და შემიწყალებე [მე, ღმერთო].

ოხითაჲ, კჳაჲ გ. [...] უფალო, ღმერთო ჩემო, რ[...] ყოველთა მაცხოვარ [...], [V] რამეთუ ღელვანი სენთანი აღმაშფოთებენ მე და სიმძიმეა ურჩულობათა ჩემთაჲ დამთქამს, მომიც მე ძალი შეწევნისაჲ და ნათელსა აღმომიყვანი მე სინანულისასა, ვითარცა მხოლოდ ქველის მოქმედ ხარ და კაცთ მოყუარე.

ფსალმუნი. უფალსა შეგესმინ ჩე...

დასადებელი. ხადილსა...

მე-გ-სა პარასკევსა

[აქებდით?]სა, კჳაჲ ბ¹⁷² [...?]. [ანგ]ელოზთა ქებ(ასა) [98 ჭ] ღაღადებდეს მოციქულნი ზღუას[ა] შინა დათქმისაგან და იტ[ყო]დეს: გუაცხოვნენ ჩუენ და ჩუენ, დაცემულნი ესე, გევედრებით, მოგუიტევენ შეცოდებანი ჩუენნი.

გულის წყრომასა რისხვისა შენისასა ჩუენ ვერ დაუთმობთ, რამეთუ მტერნი ქუეყანისანი ვართ, მრავალ-მოწყალე(ო) მკსნელ(ო), მომტევებელ(ო), მონანულთა ცხოვართა ზედა სამწყსოჲსა შენისათა ნუ განრისხდები.

უფალო ღაღატყავსა, კჳაჲ დ. [V] [დი]დების-მეტყუელებით გალობაჲ მონათა შენთაჲ შეიწირე, კაცთ მოყუარე, და უგულუბელს-ყვენ შეცოდებანი ჩუენნი, ვითარცა მხოლოდ სახიერ ხარ და კაცთ მოყუარე.

რომელი ვითარცა ღმერთ ხარ, განიკითხავ უჩინოთა გულისათა და ვითარცა მწყემსი სულ-გრძელებით შეცთომილთა ეძიებ მოქცივად სამწყსოსა შენსა. მომიძიე მონაჲ შენი შეცთომილი ვითარცა ცხოვარი დადგრომად სამწყსოსა შენსა და შემიწყალებე მე.

[99 ე] დიდ არს დიდებაჲ სინანულისაჲ მოქცივად შეცოდებულისა ¹⁷³. დიდ არს ცხოვებაჲ, რომელნი სარწმუნოებით შენდა მოივლტიან. რომლისათუისცა გევედრები შენ, სახიერ, მოწყალებისა მამაო, ვითარცა უძლები იგი შვილი და შემიწყალებე მე.

ვინ არს, რომელი მოივლტოდის საყუდელსა ამას და არა ცხოვნდეს, ანუ რომელი შეურევებულ იყოს და მიივლტოდის სამკურნალოსა და არა განიკურნოს. მკურნალო განწირულთა(ო), ვიდრე სრულად არაღ წარწყმედულ ვარი, მაცხოვრე.

¹⁷² ზ განმეორებულია.

¹⁷³ შეცოდებულისაჲ.

ფსალმუნი. აგიაართ შენ, ღმერთსა...
დასადებელი. მე მიუთხრო....

მე-გ-სა შაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. ცისკრისა ქებასა შესწირვენ შენდა მთავარ-
ანგელოზნი, რომელსა გაქებს ყოველი სული, ღმერთო, და გადიდებს.

[V] ცისკრისა¹⁷⁴ ქებასა შეესწირაუთ ანგელოზთა თანა შენდამი,
ქრისტე, შეიწირე, ღმერთო, და მაცხოვნენ ჩუენ.

გიგალობთ¹⁷⁵ შენ, ქრისტე, რომელმან მოსცენ წმიდანი მოწამე-
ნი შენნი ნათლად სოფელსა. მეოხებითა მათითა შეგუიწყალენ ჩუენ.

გაქებთ შენ, ქრისტე, წმიდათა შენთა შორის და მეოხს-ვიყოფთ,
რადთა ვცხოვნიდეთ, ღმერთო, და გაქებდეთ შენ.

ფსალმუნი, კმაჲ ბ. ყოველსა ქუეყანასა...

დასადებელი. ცანი...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. ყოველთა წარმარ...

კელთა ბანისაჲ. განაწესნა ქრისტემან ეკლესიათა პირვე...

მე-დ-სა კუირაესა

ფსალმუნი. ისმინე ჩემი, უფალო, რამეთუ ტ...

დასადებელი. რამეთუ მჭირს მე მს...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. შენ უფალო, გესაუ...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ბ. ყოვლისა მპყრობელო მაღალო, უწყი
რავდენ [100 ე] შემძლებელ არიან ცხორებად ცრემლნი, რამეთუ
ეზეკიელ ბჭეთაგან სიკუდილისათა აღმოიყვანე და მეძავი იგი
ურიცხთა მათგან შეცოდებათა განათავისუფლე, ხოლო მეზუერეჲ
იგი უფროჲს ფარისეველისა მის განამართლე და გვედრებით შენ:
ჩუენცა მათ თანა განგუწმიდენ და შეგუიწყალენ ჩუენ.

მ წ უ ხ რ ი

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. პირველ საუკუნეთა სიტ-
ყუაო ღმრთისაო, რომელმან დასაბამსავე მამისა თანა განაგე და ჩუენ-
თუის ზეცით ქუეყანად გარდამოჰკედ, რომელმან ასწავი კაცთა ცხო-
რებად სინანული, მ რ ა ვ ა ლ - მ ო წ ყ ა ლ ე, მ ა ც ხ ო ვ ნ ე ნ.

რომელი წყლულ ვარ ცოდვითა და დაცემულ ვარ ურჩულოებითა,
აღმიჰყარ კელი ვითარცა პეტრეს, განმკურნე ვითარცა განრღუეული
იგი, მომიტევენ მე ვითარცა დავითს ნათანის მიერ, მ რ . . . ი გ ი ვ ე.

[V] ისმინე ლოცვისა ჩემისაჲ, შეიწირე¹⁷⁶ კედრებაჲ ჩემი, მომი-

174 ცისკრისა.

175 გვლობთ.

176 შმიწირე.

ტევენ მე შეცოდებანი ჩემნი, განმწმიდე ვითარცა წიღოანი იგი, შემინყალე მე მწრაფლ ვითარცა ავაზაკი იგი, მ რ ა ვ ა ლ . . . ი გ ი ვ ე .
ფსალმუნი, კმაჲ ა გუერდი. რამეთუ ტკბილ არი...
დასადებელი. ცხოვრდ...

მე-დ-სა ორშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. ანგელოზთა კმითა ფსალმუნებისაჲთა და კურთხევისაჲთა აქებდით ზეცათა ღმერთსა.

ძენი სიონისანი სიხარულითა და გალობითა აქებენ¹⁷⁷ წმიდასა სულსა. ყოველი დაბადებული აქებდით. უგალობდით მას კმითა ტკბილითა.

განმრავლდეს ცოდვანი ჩემნი შენ წინაშე, გევედრები და ვითხოვთ შენგან...

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ელაღატყავ შენდამი, ისმინე ჩემი, მომხედენ და შემინყალე მე.

ვისწრაფოთ, ერნო, აღსარებაჲ ცოდვათა ჩუენთა¹⁷⁸, აღმოვთქუათ ქებაჲ მამისა და ძისა¹⁷⁹ და წმიდისა სულისა, ერთობით [101 ჭ] ვიტყოდით: შე გ ც ო დ ე , შე მ ი წ ყ ა ლ ე მ ე , უ ფ ა ლ ო .

სარწმუნოებისა მკუიდრნო ერნო ქრისტემსნო, მოვედით დიდისა მის ღლისათუის, თავნი თუისნი განვიწმიდნეთ ცრემლითა სინანულისაჲთა, იობისებრ ვიტყოდით: გა ნ მ კ უ რ ნ ე მ ე , უ ფ ა ლ ო , უ ძ რ უ ლ ე ბ ა თ ა ჩ ე მ თ ა გ ა ნ .

ვევედრნეთ ქრისტესა მშუილობისა წინამძღუარსა, რომელი ზედავს დაფარულთა და უჩინოთა გულისათა და მისცემს სინანულსა ცოდვილთა. მეზუერისაებრ ვიტყოდით: მი ლ ზ ი ნ ე , უ ფ ა ლ ო , მო წ ყ ა ლ ე ბ ი თ ა შე ნ ი თ ა .

[V] ოსითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. ვინ შეცოდებული და შენანებული არა შეწყნარებულ იქმნა შენგან, უფალო. მეზუერეჲ იგი სულთქუმი-თა განმართლდა და მეძავმან მან ცრემლითა გარდარეულთა მათგან ცოდვათა მოტევებაჲ პოვა. რომლისათუის მეცა შეგივრდები ვედრებით: შე მ ი წ ყ ა ლ ე და მა ც ხ ო ვ ნ ე მ ე .

ფსალმუნი. ლოცვანი ჩ...

დასადებელი. მრწმე...

მე-დ-სა სამშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. განმამართლე მე ვითარ მეზუერეჲ და ვითარ მეძავი იგი განმწმიდე მე და ვითარ ავაზაკი შემინყალე.

177 აქრზ.

178 ჩნთა.

179 ასეა.

[102 ჭ] წყალობა ყავ ვითარ განრღუეულსა მას და ვითარ გან-
ბოკლებული იგი განმწმიდე მე და ვითარ ქანანელი შემიწყალე.

მომადლე მე სინანული, განმწმიდე მე ცოდვათაგან, რამეთუ
ტკილ ხარ და მრავალ-მოწყალე.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ. ვლადღებთ შენდამი, მაცხოვარ,
მეზუერიისა კმასა: მილხინე შეცოდებულსა ამას და შემიწყალე მე,
ღმერთო...

შეცოდებულსა ამას ნუ უგულებელს-მყოფ, კაცთ მოყუარე, არა-
მედ მომაქციე შიშსა შენსა და შემიწყალე მე, ღმერთო.

სინანულით შეგივრდები, უფალო, შენითა სახიერებითა მილ-
ხინე შეცოდებულსა ამას და შემიწყალე მე, ღმერთო.

[V] ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. შეცოდებული მე შეგივრდები ვი-
თარცა მეზუერეჲ იგი, მოწყალე მექმენ მე, მაცხოვარ, ანუ ვითარცა
ავაზაკსა მას, რომელსა სისხლითა კელნი შეებღალნეს და მანვე სარ-
წმუნოებით სამოთხეჲ დაიმკუიდრა, ანუ ვითარცა პეტრეს, რომელ-
მან უარ-გყო შენ და კუალად ცრემლითა ცოდვაჲ იგი განიბანა. უღირ-
სი ესე მაცხოვრე მე, კაცთ მოყუარე.

ფსალმუნი. ისმინე, უფალო, კმაჲ ლოც...

დასადებელი. შენდამი, უფალო, ვ...

მე-დ-სა ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ დ. [103 ჭ] სიმრავლეთაგან ცოდვათა ჩემთაჲსა
დაცემულ ვარ და გვევდრები: შემიწყალე მე, ღმერთო.

ვითარცა მეზუერეჲ იგი და მეძავი იგი გიღალადებ და გივიდრები:
შემიწყალე მე, ღმერთო.

მოყავ ჩემდა კელი შენი და აღმომიყვანე მე მღუიმიისაგან ცოდვა-
თა ჩემთაჲსა, ვითარცა პეტრე დათქმისაგან¹⁸⁰ მეცა სირღმეთაგან
ცოდვათა ჩემთაჲსა მივსენ, ღმერთო, და შემიწყალე მე.

მინდა ცრემლთაგან ავოცაჲ შეცოდებათა ჩემთაჲ, უფალო, კელ-
თა წერილთა და სინანულით სათნო-ყოფად შენდა¹⁸¹, არამედ მტერი
მატუნებს და მსძლავრობს¹⁸² სულსა ჩემსა. ვიდრე სრულად არღა
წარწყმედულ ვარი, მაცხოვრე მე.

[V] უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ. სიმრავლეთაგან ცოდვათა
ჩემთაჲსა მოვივლტი შენდამი, მაცხოვარო ჩუენო, შეცოდებათა ჩემ-
თაგან მივსენ მე ვითარცა-იგი ოდესმე მეზუერეჲ იგი და შემიწყა-
ლე მე.

ვითარცა მეძავი იგი ცერმლით შეგივრდები, მაცხოვარ, და ვი-
თარცა მეზუერეჲ იგი სულთქმით¹⁸³ გიღალადებ: მომაქციე მე შიშსა
შენსა და შემიწყალე მე, ღმერთო.

180 ღღოშსგნ.

181 შნთა.

182 ასეა.

183 ასეა.

წმიდაო დედოფალო ღმრთისმშო...
 ფსალმუნი. ჳმითა ჩემითა...
 დასადებელი. დღესა ჳირისა...

მე-დ-სა ხუთშაბათსა

აქებდითსა, ჳმა ბ. რომელმან შეჳქმენ ყოველი დაბადებული
 მგალობელად შენდა, ჳრისტიე...

[104 ჳ]... ცისკრისა ლოცვაჲ ჩუენი და, ღმერთო, შე მ ი წ ყ ა-
 ლ ე მ ე...

რომელმან ურჩულობაჲ ჩემი უწყი და საიდუმლოსა განიკითხავ,
 მომე¹⁸⁴ ჟამი სინანულისაჲ და მაცხოვრე მე, ვითარცა კაცთა მოყუარე
 ხარ.

ცისკარსა ამას, უფალო, წყალობასა გთხო¹⁸⁵...

ყოველისა ჳირისაგან და თითოეული უ..

უფალო დაღატყავსა, ჳმა ბ. ვლღატყავ შენდამი, უფალო, ის-
 მინე ჩემი ღმრთის მ..

ვითარცა მეზუერეჲ იგი გიღაღადებ შენ: მილხინე, ღმერთო, შე-
 ცოდებულსა ამას დიდითა შენითა წყალობითა.

შენდამი არს გალობაჲ ჩემი მარადის...

რომელთა მოვიღეთ ნიში ჯუა..

წმიდასა ჯუარსა შენსა¹⁸⁶ ჩუენ ვითარცა...

ოხითაჲ, ჳმა დ გუერდი. შენ მეუფესა და უფალსა ანგელოზნი
 დაუცხრომელად გაკურთხევენ და მეცა შეგივრდები ვითარცა მეზუ-
 ერეჲ იგი დაღადებით: ღ მ ე რ თ ო , მ ი ლ ხ ი ნ ე და შე მ ი წ ყ ა-
 ლ ე მ ე.

[V] ფსალმუნი. შეგესემინ ღმერთსა...

დასადებელი. კიდითგან ქუეყანი...

მე-დ-სა პარასკევსა

აქებდითსა, ჳმა ა. შეგცოდე შენ, მაცხოვარ, შეგივრდები სინა-
ნულით: ნუ განმაგდებ მე პირისა შენისაგან, არამედ მომაქციე, გე-
ვედრები, და შემიწყალე მე, კაცთ მოყუარე.

ვითარცა მეზუერისაჲ მის შეიწირე სულთქუმაჲ და მეძვისა მის
 ცრემლი, უფალო, მეცა ცოდვილი ესე მომიჳსენე, ვითარცა კაცთ
 მოყუარე ხარ.

მწიკულევანებაჲ სულისა ჩემისაჲ, კაცთ მოყუარე, განმბანე
 ცრემლითა, მაცხოვარ ქველის მოქმედ, და მომმადლე მე ლხინებაჲ
 და დიდი წყალობაჲ.

184 ასეა.

185 ასეა.

186 განმეორებულია.

უფალო ღალატყავსა, კმა გ.

გაჩინებული¹⁸⁸ ღლე მარტას ცხრასა არს, შენ საღა გინებს, ყავ.[105 ვ] თუ კლა სხუას
საღა მიხდეს შაბთსა, ყოველი წმიდათაი ამსახურო.

საკსენებელსა წმიდათა ორმოცთასა, უფალო, ანგელოზთა გან-
წყობილებად ღლეს იხარებს და ჩუენ ქუეყანი[სანი] შეესწირავთ შენ-
და ღალატყავსა, რამეთუ მათ მიერ დასთრგუნე მტერი და გულნი
მორწმუნეთანი განანათლენ. მათითა მეოხებითა, უფალო, მოჰმადლე
ერსა შენსა დიდი წყალობად.

სუროდა წმიდათა ორმოცთა ანგელოზთა მოქალაქობისა, დაუ-
ტევეს ამაოებად ცხორებისაჲ ამის და სოფლისა მპყრობელსა მას
ბნელსა სძლეს და სათნო-გეყვნეს შენ. რომლისათუისცა მეოხებითა
მათითა, მაცხოვარ, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

ცხორებად შემოსილისა ვენაჯისა შტო...

ნათელ არს და უხა...

[V] წმიდათა შენთა, უფალო, სარწმუნოები...

სხუანი, კმა გ გუერდი. ღუაწლით შემოსი...

ღუაწლი კეთილი მოიღუაწეთ...

გალობათა თვედრობასა ჰპოვნე.

ღალატყავსა, კმა გ. ვღალატყავ სუ..

არა შეძრწუნდეს შინებისაგან მძლავრთაჲსა მოწამენი შენნი,
ქრისტე, არამედ იგუემნეს ფრიად და დაუთმეს მტკიცედ მოლოდებით
შენსა მოსლვასა.

ფარი სარწმუნოებისაჲ აიღეს წმიდათა მოწამეთა და ბრძოლად
დაჯსნეს ურჩულოჲსა¹⁸⁹ მტერისაჲ.

ნეფსით სიკუდილისა მიმღებელთა დათრგუნეს საცთური ქრის-
ტეჲს მოწამეთა.

კურთხეულ არსსა. სამთა ყრ...

საჭურველითა ჯუარისა შენისაჲთა ყოვლად ქებულთა წმიდათა
ორმოცთა ამპარტაყანებაჲ მტერისაჲ დათრგუნეს¹⁹⁰ და გალობით
ატყოდეს: კ უ რ თ ხ ე უ ლ . . .

[106 ჭ] იხარებდეს სატანჯველსა შინა ყოვლად ქებულნი წმი-
დანი მოწამენი, აგიარებდეს შენ წინაშე მეფისა და გ ა . . .

გვედრებით შენ, ქრისტე, ძეო ღმრთისაო, ღირს-მეყვენ ჩუენ
გალობად შენდამი წმიდითა გულითა საკსენებელსა ყოვლად ქებულ-
თა მოწამეთა შენთასა და მეოხებითა მათითა აცხოვნენ სულნი ჩუენ-
ნი, რაჲთა ყოველნი...

¹⁸⁷ ასეა.

¹⁸⁸ ასეა.

¹⁸⁹ ოვრჩოვლოჲსა.

¹⁹⁰ დათრგოვნეს.

მეოხებითა, უფალო, წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა, შეცოდებულთათუის მონათა შენთაჲსა შენდობა-ყავ, რაჲთა ყოველნი ვ ღ ა.. სამებასა..

[V] აკურთხევდითსა. სულები და სულნი მართალთანი, უ ფ ა ლ ს ა უ გ ..

მოციქულნი, წინაწარმეტყუელნი და მოწამენი უ ფ ა ლ ს ა უ. . .

მადლი მოციქულთაჲ, წმიდანი ორმოცნი, კრებული ანგელოზთაჲ, ა კ . . .

მოსაგებელსა რაჲ ხედვიდეს ღუაწლისასა, სძლეს ძალსა მტერი-სასა და იტყოდეს: უ ფ ა ლ ს ა უ გ ა . . .

სხუანი. მოღუაწებისა განსაკითხავი წინა ძეს დღეს და წმიდანი ორმოცნი მოსწრაფებით ღმრთის მეტყუელებისასა შესწირვენ გალობასა: ყოველნი ს ა ქ . . .

ღამე ბნელსა შინა დარჩილნი ყინელითა და ნიავისაგან დაიბძარვოდეს კორცნი [107 ჭ] მათნი და ტკივილითა განკაფულნი მოთმინებით იტყოდეს: ყ . . .

ახალ შუენიერი წმიდათა ორმოცთა მსხუერპლი, რამეთუ მყინვარისაგან ყოველნი შეიწირნეს და ძლევისა გალობასა ღაღადებდეს და იტყოდეს: ყოველნი ს ა ქ მენი უ ფ ა ლ ს ა უ გ ა . . .

ადიდებდითსა. ვადიდებდეთ ყოველნი წმიდათა ორმოცთა კსენებასა, რომელთა ცეცხლი და წყალი განვლეს და ქრისტესა ევედრებიან ცხოვრებისათუის სულთა ჩუენთაჲსა.

რომელთა ბრძოლასა სიმკნით და¹⁹¹ ტბასა შინა ძრიელებით წყალთა მიერ მტერი წარმოტყუენეს და ქრისტესა ევედრე... ი გ ი ვ ე .

[V] რომელთა სძლეს მძლავრთა, ურმითა მოჰქონდეს ღიდებით შემოსილნი ვითარცა ეტლითა. მათითა მეოხებითა, ქრისტე ღმერთო, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

სხუანი. უძლეველთა წმიდათა ორმოცთა საკსენებელსა მოვედით, მორწმუნენო, ყოველნი ვადიდებდეთ, რამეთუ სახილველ იქმნნეს ანგელოზთა და კაცთაგან და ძლევისა გუირგუინი ქრისტესგან მოიღეს და აწ მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

დასსა წმიდათა ანგელოზთასა დაუკუირდა წმიდათა მოწამეთა ღუაწლი, რამეთუ კორციელ იყვნეს და ტანჯჳჲა შეურაცხ-ყვეს [108 ჭ] და მიემსგავსნეს ვნებასა მაცხოვრისასა და მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

მეფეთა და მძლავრთა შიში¹⁹² განაგდეს ქრისტემს მკედართა და სიმკნითა ძრიელად ქრისტე აიარეს, ყოველთა ღმერთი და მეუფე, და მეოხ არი... ი გ ი ვ ე .

მეოხებითა, უფალო, წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა შეცოდებათა ჩუენთაგან გუიკსნენ ჩუენ, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ და სასუფეველსა შენსა ღირს-მყვენ ჩუენ.

¹⁹¹ განმეორებულისა.

¹⁹² შიშით.

აქებდითსა. შენ, მადიდებელსა, მაცხოვარ, წმიდათა მოწამეთა შენთასა და ნათესავისა კაცთაჲსა მფარველსა, ქრისტე, გაქებთ შენ, რაათა აცხოვნენ¹⁹³ სულნი ჩუენნი.

[V] შე[უ]რაცხ-ყვეს სოფელი ესე წმიდათა ორმოცთა და სურო-და უხრწნელისათუის ქრისტემს სასუფეველისა. გვედრებით: მე-ოხებითა მათითა ცხორებისა ჩუენისათუის მშუილობა-ყავ, ვითარცა ღმერთ ხარ და კაცთ მოყუარე.

იშუე[ბ]დეს სატანჯველსა შინა წმიდანი მოწა[მენ]ი და უხარო-და სასოებითა სასუფეველისა შენისაჲთა, უფროჲსად ქველის მოქმედ ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

ჯუართა მოქადულთა წმიდათა მოწამეთა მტერისა ძალი დათრ-გუნეს და სასუფეველსა შენსა ღირს იქმნეს.

მტერსა სძლეს ყოვლად ქე[109 ე]ბულთა წმიდათა მოწამეთა შენდამი, ქრისტე, მართლ აღსარებითა და სასუფეველსა შენსა სიხარულსა ღირს იქმნეს.

ქრისტემსი მცნებაჲ უბიწოდ დაიმარხეთ, წმიდანო მოწამენო, მადლი მოიღეთ, მადლსა მიაწიჭებთ, განჰკურნებთ უძრულებასა სულთა და კორცთა ჩუენთასა. რომელთა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტემს მიმართ, მას ევედრენით შეწყნარებად სულთა ჩუენთა.

მეოხებითა წმიდათა შენთაჲთა გვეედ...

სხუანი. კმაჲ ბ გუერდი. მკნედ მოითმენდეს სატანჯველთა მათ, იხარებდეს სასოებით, ურთიერთას იტყოდეს წმიდანი ორმოცნი: ნუ ზოლო სამოსელი ჩუენი განვიძარცოთ, არამედ დამუელებული კაცი ჩუენგან განვიშოროთ. დაღაცათუ ფიცხელ არს ზამთარი, არამედ ტკბილ არს სასუფეველი, წყლულება არს ყინელი, არამედ ჰამო არს განსასუენებელი და აწ ნუმცა დავბრკოლდებით ჩუენ, მკნენო [V] მკედარნო, მცირედ მოთმინე ვიქმნენთ¹⁹⁴, რაათა გუირგუინი დიდებისაჲ შევიმოსოთ ქრისტემს ღმრთისაგან და მაცხოვრისა სულთა ჩუენთაჲსა.

დაჰყრიდეს სამოსელსა მათსა ყოველნი, შევიდეს ტბასა მას და მყინვარსა, ურთიერთარს იტყოდეს წმიდანი ორმოცნი: და რომელი-იგი სამოთხეს შინა წარვწყმიდეთ სამოსელი უხრწნელებისაჲ, განხრწნადი ესე დღეს არა შევიწყნაროთ, და რომელი-იგი გუელისა მიერ შევიმოსეთ, განვიძარცოთ აწ ყოველთა ადგომასა და შეურაცხ-ვეყოთ მყინვარი ესე დაღნობადი და კორცნი მოვიძულნეთ, რაათა გუირგუინი დი... ი გ ი ვ ე.

ხედვიდეს, ვითარცა საშუებელსა მას, შევიდოდეს ტბასა მას და მყინვარსა, გულს-მოდგინედ იტყოდეს¹⁹⁵ წმიდანი ორმოცნი: [110 ე] ნუმცა შევშინდებით ჩუენ მყინვარსა ზამთრისასა, რაათა განვერნეთ ცეცხლსა გეჰენიასა საშინელსა. დაღაცათუ მოგუვარდეს ფერჯი

¹⁹³ რაცხოვნენ (ა ეკუთენის რ-საც და მომღვენო სიტყვასაც).

¹⁹⁴ ვიქმნეთ.

¹⁹⁵ იტვდეს განმოვრებულია.

ჩუენი, არამედ ვიდოდითვე სასუფეველსა, დაღაცათუ კელნი ჩუენნი, არამედ აჰმალდეთ წინაშე უფლისა და აწ არა ვრიდოთ მოკდავთა¹⁹⁶ კორცთა ჩუენთა, არამედ დავითმინოთ, რაათა გან... ი გ ი ვ ე.

მოითმენდეს ფიცხელთა საღმობათა მათ, ისწრაფდეს ვითარცა უტკიველნი, ურთიერთას იტყოდეს წმიდანი ორმეოცნი: ვითარცა-ესე საწუთროსა ამას კორციელთა უფალთა სათნო-ვეყვნით, ეგრეთვე წინა-აუდგეთ ბოროტსა მტერსა ჩუენსა, რაათა მოვილოთ პატივი სულთა ჩუენთა და ნუმცა დავაკლდებით სასუფეველსა ღმრთისასა, არამედ მისა გსუროდენ¹⁹⁷, სადა-იგი გუირგუინი დიდებისაა შევიმო-სოთ... ი გ ი ვ ე.

[V] ოზითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. ერთსა მას წმიდათაგანსა მათა მიქცევად ჰგონებდეს, ვიდრე სულიერ-ლა იყო. დაუტევეს ურჩულოთა მათ, ხოლო დედამან მან თუისმან შური აბრაამისი აიღო, აიკიდა ძმ თუისი და ევედრებოდა: იქმენ შენ მეორეჲ ისაკ, მიითუალე მოკლვაჲ მოყუასთა შენთა თანა. მათ ყოველთა ოზითა, მაცხოვარ, შეგუიწყა-ლენ ჩუენ.

ფსალმუნი, კმაჲ ბ. კურთხეულ არს უფალი, რომელმან არა...

დასადებელი. შეწევნა არ...

ამის შაბათისა დასადებელნი ქუმო ჰმოენე მერეესა ფურცელსა კმაჲ მესამეჲ.

სხუაჲ.

ფსალმუნი. გავლეთ¹⁹⁸ ჩუენ...

დასადებელი. დაღადებდით ღმრთისა ყოველი ქუ...

ალელუიჲ. ესე ყოველი მოიწია...

კელთა ბანისაჲ, სიწმიდისაჲ — ყოველი თევდორობასა ჰმო.

მე-მ-სა კუირაესა

ფსალმუნი, კმაჲ ა გუერდი. სლუანი ჩემნი...

დასადებელი. გამოაჩინე პი...

ალელუიჲ, კმაჲ გ. გუერდი. უფალო, ნუ გულის წყრომი...

[111 ჭ] კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. განზრახვათა ჩემთაგან დაცემული ავაზაკთა მიერ წარვიტყუენე საწყალობელი გონებითა, ფიცხლად¹⁹⁹ რაჲ ვიწყალ, ყოველი გუამი ჩემი შეძრწუნებულ იქმნა და ამის გამო ეძე მე შიშუელი და ვითხოვ ცხოვრებისასა მას გზასა. მღელმან რაჲ მიხილა წყლულებისაგან აღსარებული უსაზომოდსა მისგან სენისა, უგულებელს-მყო და არა მომხედნა, ხოლო ლევიტელ-მან მან ვერ დაითმინა [V] სულის განმხრწნელი იგი სენი, ამანცა მიხილა და თანა-წარმკა, ხოლო შენ, რომელმან სათნო-იყავ არა სამარიადთ, არამედ ქალწულისა მარიამისგან²⁰⁰ განჰკორციელდი.

¹⁹⁶ ასეა.

¹⁹⁷ ასეა, მაგრამ მოსალოდნელი იყო გ უ ს უ რ ო დ ე ნ.

¹⁹⁸ ასეა.

¹⁹⁹ ფიცხლად.

²⁰⁰ ქ/წ მმ/რსგნ.

ქრისტე ღმერთო, კაცთ მოყუარებაჲ შენი მომხადლე დასხმითა ჩემ ზედა დიდისა შენისა წყალობისაჲთა.

უფალო დადატყავსა, კმაჲ გ გუერდი. სიმრავლეთაგან ცოდვათა ჩემთაჲსა დაცემულ ვარ და გვეედრები: შემიწყალე მე, ქველის მოქმედო ღმერთო, და მაცხოვნე მე.

სირღმესა ცოდვათა ჩემთაჲსა შთავრდომილ ვარ და გვეედრები: აღმოშიყვანე მე ვითარცა პეტრე ღელვათაგან და მაცხოვნე მე, ღმერთო ჩემო.

[112 ჭ] დაცემული ცოდვათა ჩემთაგან შეგივრდები შენ ვედრებით: აღმმართე²⁰¹ მე ვითარცა განრღუეული იგი წყალობითა შენითა და მაცხოვნე მე.

მე-ე-სა ორშაბათსა

კმაჲ ბ გუერდი. ანგელოზთა ერნი შენ...

ანგელოზთა ერნი, ძალნი და სიწმიდენი დიდებასა შესწირვენ შენდა მიმართ, უფალო.

რომელი ზეცით გარდამოჰქედ და ქალწულისაგან კორცნი შეიმოსენ, ძეო ღმრთისაო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

რომელსა გიგალობენ ანგე...

მიწყალენ ჩუენ, უფალო, შემიწ...

უფალო დადატყავსა, კმაჲ ბ. შევიმოსოთ სინა[ნულისა] სამოსელი [V] და დავიმდაბლნეთ მარხვითა სულნი ჩუენნი და ყოვლითა გულითა ვევედრებოდით ქრისტესა ღმერთსა, რაჲთა მოგუიტევნეს შეცოდებანი ჩუენნი.

განმზადებულითა გულითა და მარხვითა წადიერებისაჲთა ღირსმყვენ ჩუენ, უფალო, სინანულით ცხორებისა მიმთხუევად, რაჲთა უბიწოდ დავიცვნეთ სულნი ჩუენნი და დაურჩელად თაყუანის-ვსცეთ კაცთ მოყუარესა ღმერთსა.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. კელთა ავაზაკთასა ვემსგავსე მე, უფალო ყოველთაო, ცოდვათა ჩემთაგან დაცემული, მათ მიერ უწყალოდ განლეული, არამედ ნუ განმიტევენ მე [113 ჭ] თუნიერ კურნებისა, რამეთუ არა სამარიტელ ხარ, არამედ უზრწნელისა მარიამისგან გამოხუედ²⁰², იესუ მაცხოვარო ჩუენო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. შეგესემინ, ღმერთო, ლ...

დასადებელი. შიშისაგან მტე...

მე-ე-სა სამშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. ცისკრისა ქებასა შევსწირავთ შენდამი, უფალო, ისმინე ვედრებისა ჩემისაჲ და შემიწყალე მე, ღმერთო.

²⁰¹ აღმართე.

²⁰² გამოხუედ.

ცოდვათა და ურჩულობათა ჩემთა განგარისხეს შენ, არამედ, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ, მილხინე და შემიწყალე მე, უფალო.

[V] წყალობაჲ შენი, უფალო, უზუად მისცი ყოველსა კაცსა, რომელნი ითხოვენ შენგან. ნუ განმაშორებ წყალობასა შენსა ჩემგან, არამედ მოგუმაღლე ჩუენ სინანული და მოტევებაჲ ცოდვათაჲ, რაჲთა ყოველსა ჟამსა დიდება[სა] შევსწირვიდეთ შენდამი, ღმერთო, რომელი სუფევს უკუნისამდე.

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. მწუხრისა ვედრებასა შესწირავს შენდა ღმობიერი სული ჩემი, მოწყალე, სიტყუითა განმკურნე მე ვითარცა განრღუეული იგი და შემიწყალე მე.

[ი]ორდანესა ზედა განწმიდენ [114 ე] ცოდვანი ჩემნი, მრავალმოწყალე, და²⁰³ უდებებითა ჩემითა შევაგინე სული ჩემი, არამედ მეორედ ბანად მომცენ მე ცრემლნი სინანულად და შემიწყალე მე.

ძრიელებაჲ ჯუა..

ოხითაჲ, კმაჲ გ გუერდი. ვითარცა რომელი-იგი შეეარდა კელთა ავაზაკთასა და იწყლა იგი, მეცა შევრდომილ ვარ ურჩულობათა ჩემთაგან და წყლულა სული ჩემი. ვისამე მივივლტოდი, რაჲთა განვიკურნო, გარნა შენ მკურნალისა სულთა და კორცთაჲსა? მოავლინე ჩუენ ზედა, ღმერთო, დიდი შენი წყალობაჲ.

ფსალმუნი. ღმერთო, ისმინე ლოც...

დასადებელი. ღმერთო, სახელითა²⁰⁴...

მე-5-სა ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ. გაქებენ შენ, ქრისტე, ანგელოზნი ცათა შინა, წმიდანი გაკურთხევენ და ჩუენდა მეოხ არიან.

[V] უგალობდეთ უფალსა გალობითა ახლითა, ღმერთსა დიდებულსა და ცხორების მომცემელსა..

ქებულ ხარ შენ, ქრისტე, ცათა შინა და დიდებულ ქუეყანასა ზედა. ცოდვათა ჩუენთაგან შენ გუილხინე, მაცხოვარ, ვითარცა მხოლოდ მრავალ-მოწყალე ხარ.

ძლევითა ჯუარისაჲთა დაემტკიცნეს ეკლ...

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. მრავალთა ცოდვათა ჩემთა შემადრწუნეს მე და ღმობიერმან მოვისწრაფე შენდა, რომელი მკურნალი ხარ სულთაჲ და წმიდა-მყოფელი; ნუ თუნიიერ ღმობისაგან განძიტევებ მე, არამედ შემიწყალე და მაცხოვნე მე, უფალო.

ურჩულობაჲ ჩემი, უფალო, არა არს კორცითა, არამედ უძრულ ვარ მე სულთა, საცთურისაგან ამის სოფლისა ოტებული მოვივლტი შენდა, რომელი მკურნალი ხარ სულთაჲ და წმიდა-მყოფელი. შემიწყალე და განმკურნე მე, უფალო.

203 და ზეორდება.

204 სს^რ ლთა.

განმძარცუა მე ცოდვამან ჩემმან და ვევედრები [115 ე] კაცთ მოყუარებასა შენსა, სამოსელ ცხორების მექმენ მე, ქრისტე, მორწმუნეთა შენთა მეოსებითა ღმრთისმშობელისადათა და მ ა ც ხ ო ვ ნ ე მ ე, უ ფ ა ლ ო.

ფსალმუნი. ნეტარ არიან, რომელნი...

დასადებელი. რამეთუ საყუარელ...

მე-მ-სა ხუთშაბათსა

აქებდითსა, [კმაჲ] ბ გუერდი. ყოველსა ჟამსა...

[კვედრებაჲ ჩემი ესე ცოდვათა ჩემთათუის მომიტევენ მე, უფალო.

ყოველსა ჟამსა შეძრწუნებულ არს სული ჩემი ესე ცოდვათა ჩემთათუის. მომიტევენ მე, კაცთ მოყუარე.

სახიერ, შეიწირე ვედრებაჲ ჩემი ესე და ნუ მოიკსენებ ურჩულობათა ჩემთა.

გაქებს შენ ყოველი თესლები, ყოვლად წმიდაო სახარულევანო წყაროო ცხორებისა ჩუენისაო.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. წარემართენ, ქრისტე, ღოცვაჲ მონათა შენთაჲ ვითარცა საკმეველი შენ წინაშე, უფალო.

[V] ღმრთისმშობელისა მიერ გევედრებით შენ, ისმინე ვედრებისა ჩუენისაჲ და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ვღალადებთ შენდამი ვედრებით შეცოდებულნი ესე: წყალობასა შენსა ნუ განგუაშორებ, უფალო.

მოეც სასწაულად მოშიშთა შენთა ჯუარი შენი, უფალო, რომლითა შეჰმუსრე სიმტკიცეჲ სიკუდილისაჲ, ღმერთო, და მაცხოვნენ ჩუენ.

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. მბრძოლი ჩუენი მტერი დასთრგუნე, ქრისტე, სახითა ჯუარისა შენისადათა, ღელვათაგან გუემული განზრახვაჲ ჩუენი დააყუდე, სიტყუაო ღმრთისაო, შენითა ყუდროებითა, შეჰმუსრე ვეშაპისა მის მრავალ-სახეჲ იგი თავები, რომელმან უწყნი მისნი მრავალ-სახენი მზაკუვარებანი [116 კ:] და უგულეხელს-ჰყვიენ შეცოდებანი ჩუენნი, მხოლოო სახიერო, სულგრძელო და მრავალმოწყალო.

ფსალმუნი. შევიყუარე..

დასადებელი. რამეთუ მოყო ყური...

მე-მ-სა პარასკევსა

აქებდითსა, კმაჲ ბ გუერდი. ყოველნი ანგელოზნი გაქებენ..

წმიდანი შენნი იქადოდინ, რომელნი...

კმასა მას ნესტუისა...

ოდეს მოხუდიდ გარჩად ცხოველთა და მკუდართა²⁰⁵, ოდეს გამო-

ჩნდებოდიან საქმენი კაცთანი დაფარულნი და ცხადნი, ოდეს განარ-
ჩევდე ცოდვილ[თა] მართალთაგან, [V] ვაკურთხევდეთ მამასა მოწ-
ყალესა. ისმინე ჩემი, უფალო მრავალ [-მოწყალე].

სიქადულ არს ჯუ...

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. ვლალატყავ და ვთქუ...

ვლალატყავ შენდამი, ი[სმი]ნე ჩემი, რომელი წმიდათაგან იდი-
დები.

სხუანი. საშინელ არს მსაჯული და საშინელ არს განკითხვაჲ,
წინა-დადგომაჲ და არა მაქუს სიტყუის-მიგებაჲ, არამედ შენდამი
ვლალადებ: შემიწყალე მე, უფალო.

[117 ჭ] შეტომილი ესე...

მ სულო ჩემო წარმავალისა სიჭაბუკისა დარჩილო, მოიკსენე
დღეჲ იგი საშინელი სარჩელისაჲ და აწვე ღალადებ: მო-
მიკსენე მე, უფალო... იგივე.

და აწვე მომიტევენ მე თანა-ნადებნი ცოდენი ჩემნი[ი], ვიდრე
წარდგომადმდე წინაშე საყდარსა მას [საშინე]ლსა, და აწვე...
იგივე.

ნათლითა შეიმოსნეს წმიდანი მოწამენი...

წმიდათა მღდელთ მოძღუართა სიმკნით...

ფსალმუნი. შევედინ შენ წინაშე ლ...

დასადებელი. უფალო ღმერთო ცხორებისა ჩე...

მე-მ-სა შაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ გ. სივრცეჲ ცისაჲ და სიმრავლეჲ თესლებისაჲ .
[V] შენ გიგალობს დაბადებულთურთ, ღალადებენ და იტყუიან: მიე-
ცით დიდებაჲ ღმერთსა.

ბალნი ცათანი და ერნი ანგელოზთანი გაქებენ და იტყუიან: წმი-
და ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

კ[ურთხეულ არსსა]. [...] და სულ [...] მართალთა [...]
[გიგ]ალობს. ჩუენცა მათ თანა ვლალადებთ: შეგუიწყალენ
ჩუენ, უფალო ჩუენო.

მეოხებითა წმიდათა მღდელთ მოძღუართაჲთა გივედრებით შენ,
ქრისტე ღმერთო ჩუენო, შეგუიწყალენ და გუაცხოვენ.

[118 ჭ] ამაჲ შაბათსა ყოველი მღდელთ მოძღუართაჲ ამახურო.

ფსალმუნი. მართალი [...]

დასადებელი. დანერგულ...

ალელუიამ. იხარებდით მართ...

მე-მ-სა კურიამსა

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. ვლალატყავ ყოვლითა გუ...

დასადებელი. ეკმა-ვყავ...

ქელთა ბანისაჲ, კჳაჲ გ გუერდი. [...] შეიკრიბა სიმდიდრეჲ [...] სოფლისა ამის [...] შეემოსა²⁰⁶, ლაზარეს არა-გამოზრდითა ჯოჯოხეთი დაიმკუიდრა. მას მოეგებვოდა ცეცხლი იგი უშრეტი, ხოლო აჲან განსუენებაჲ პოვა წიადთა [V] აბრაჰამისთა. რომელმან აღმართნი დაცემულნი და მაღალნი დაამდაბლნი, შეგვედრებით შენ-სა სიწმიდის მოყუარებასა, ღმერთო, ცოდვილი ესე მომიკსენე, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

უფალო ღაღატყავსა, კჳაჲ გ.

ზემო ხოქუნე.

მე-მ-სა შაბათსა

ვცოდე შენდამი ურჩებით, ქრისტე ღმერთო, და ცრემლით შეგივრდები, მომიტევენ შეცოდებანი ჩემნი, მხოლოო კაცთ მოყუარე.

რომელმან განსწმიდე წიღოანი იგი, განმწმიდე მეცა ურჩულობათა და მრავალთაგან ცოდვათა ჩემთა, მხოლოო კაცთ მოყუარე.

[119 ე] რომელმან განამართლე მეზუერეჲ იგი, ქრისტე ღმერთო, და შეიწირე სინანული და სულ-თქუმაჲ მისი, მომიტევენ მეცა ცოდვანი ჩემნი, მხო... ი გ ი ვ ე.

ვითარცა მოგზაურ ექმენ ავაზაკსა მას და შეიყვანე იგი სასუფეველსა შენსა, მომიკსენე მეცა უღირსი ესე, კაცთ მ...

ფსალმუნი. ცნედ, რამეთუ სახელი შენი...

დასადებელი. ღმერთო, ვინ გემს...

მე-მ-სა შაბათსა

აქებდითსა, კჳაჲ გ. გაქებენ შენ, ქრისტე, ანგელოზნი ცათაგან ჰალალთა შინა და ჩუენ ქუეყანისანი შეცთომილნი შეგივრდებით: მოგუიტივენ²⁰⁷ შეცოდებანი ჩუენნი.

იხარებენ ანგელოზნი ცათა შინა და იტყუიან: დიდებაჲ მაღალთა შინა ღმერთსა, რამეთუ ძიებად მოვიდა ცხოვართა, რომელნი წარწყმედულ იყვნეს.

ღაღადებს უფალი და ეტყუის შეცთომილთა: მოვედით, შეინანეთ, რამეთუ უღელი ჩემი ტკბილ არს და წყალობაჲ ჩემი მკურნალ²⁰⁸.

[V] ს ა მ ხ რ ა დ

ფსალმუნი, კჳაჲ გ. საკსენებელად...

დასადებელი. ნეტარ არს კაცი, რომელსა ეში...

აღელუიად. ცხორებაჲ მართალ...

²⁰⁶ შემოსა (ჰარაგმით).

²⁰⁷ გგ'ტუნ.

²⁰⁸ მკ'ნლ.

მე-3-სა კუირაესა

მ წ უ ხ რ ი

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. სიტკბოებითა შენითა, უფალო...

რომელმან შეიწირე პეტრეჲსი სინანული და ავა..

რომელმან მოაქცინი ცოდვილნი სინა...

სხუანი, კმაჲ ა. ცოდვანი ჩემნი განმრავლდეს და ურჩულობანი ჩემნი აღმებატნეს თავსა ჩემსა, არამედ, წყალობა-აურაცხელო უფალო, ისმინე ლოცვისა ჩემისა და მსგავსად დავითისა მიწყალე მე და აკოცენ ცოდვანი ჩემნი.

შემწყნარებელი მონანულთაჲ და მკურნალი განწირულთაჲ შენ ხარ, ქრისტე, რომელმან აღმართნი დაცემულნი და განაძრიელნი დაცემადნი. თუალნი ყოველთანი შენ გესვენ, უფალო, ის... ი გ ი ვ ე.

ფსალმუნი. კეთილი უყავ...

დასადებელი. მიწყალე მ...

ღმერთმან დაგაჭიროს, ყოველთა შემინდევთ: ესე დასადებელნი არა ამის აღვილისანი, განა დედანი ურვილნი მქონდეს.

[120 ე] მე-3-სა ორშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ გ გუერდი. გაქებთ შენ დაუსაბამოსა მამასა შემოქმედსა ყოველთასა, რომელმან სიტყუითა ქუეყანაჲ წყალთა ზედა დააფუძნე, წმიდაო ღმერთო და მაცხოვარო სულთა ჩუენთაო, გაქებთ შენ.

გაქებთ შენ სიტყუასა ღმრთისაგან განჯორციელებულსა ჩუენთუის წმიდისაგან ქალწულისა, რომელმან ინებე ქსნაჲ ნათესავისა კაცთაჲსაჲ, წმიდაო ძრ... ი გ ი ვ ე.

გაქებთ შენ ცხორების მომცემელსა და ჭეშმარიტად ნუგეშინისმცემელსა სულსა წმიდასა, რომელმან აღაღეს მადლითა დიდებულნი შენნი მოციქულნი, წმიდაო უკუდაო... ი გ ი ვ ე.

ნათელი გამოგუიბრწყინდა ჩუენ წარუვალი ქრისტე ღმერთი ჩუენი, რომელმან მოგუცა²⁰⁹ ბეჭედი თუისი ჯუარის(აჲ) ძლევად მტერისა, რომლითა დაითრგუნა სიკუდილი [V] და წარმოიტყუენა ჯოჯოხეთი. ამას თაყუანის-გისცემთ, რამეთუ ამის მიერ ვიკსნენით.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. მოწყალეო მხოლოო სახიერო, ნუ უგულებელს-ჰყოფ ვედრებასა ჩემსა, არამედ მომეც მე სინანულისა ცნობაჲ, რადთა ვღალატყო ვითარცა მეძავემან მან: შეგცოდე, ღმერთო, შემიწყალე მე.

მოყავ ჩემდა კელი შენი, რამეთუ ჰნებაჲს მტერსა წარწყმედაჲ

209 მოქცა (=მოქუცა).

ჩემი, არამედ ისწრაფე განრინებაჲ ჩემი მისგან, უფალო, და მაცხოვრ-
ნე მე.

და აწვე მომიტევენ მე თა...

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. რომელნი ბნელსა შინა ცოდვათასა ვი-
დოდეს, ნათელი გამოუბრწყინე, მაცხოვარ, ჟამსა მას მარხვისასა და
დღეცა იგი დიდი ვნებისა შენისაჲ მიჩუენე ჩუენ, რამთა ვლადატ-
ყოთ: აღდეგ, ღმერთო, შემეწიე²¹⁰ ჩუენ.

ფსალმუნი. უფალო ღმერთო ძალთაო, ის...

დასადებელი. რაბამ²¹¹ საყუარელ არი...

მე-3-სა სამშაბათსა

აქებდითსა, [121 ჭ] დ გუერდი. შემოქმედსა²¹² ცათასა ერნი ან-
გელოზთანი გაქებენ და იტყუიან: მას²¹³ მხოლოსა შეუენის ქებაჲ.

ოთხ-ხატედნი²¹⁴ ცხოველნი ქერაბინ-სერაბინნი გაქებენ...

ი გ ი ვ ე.

და ჩუენ, ქუეყანისანი, ქმნულნი კელთა შენთანი, გაქებთ და გა-
კურთხევთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ.

ცოდვათა სიმრავლეჲ მთქამს²¹⁵ და გვეედრები, ქრისტე, დაუძი-
ნებელითა თუალითა: მოიხილე ჩემ ზედა, ღმერთო ჩემო, და შემეწყა-
ლე მე.

ქველის მოქმედ მაცხოვარ, დამიფარენ მარჯუენებან შენმან, რა-
მეთუ ჭირი მახს მე და არავინ არს მწე ერისა შენისა. ნუ უგულე-
ბელს-გუყოფ, კაცთ მოყუარე, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

[V] უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა²¹⁶. მოვედით, მორწმუნენო, და
ვევედრებოდით ქრისტესა ცოდვათა ჩუენთათუის და კმაჲ იგი ავაზა-
კისაჲ მის შევწიროთ და ვთქუათ: მომიჯსენე მე [უფალო, ოდეს მო]-
ხუიდე [სუფევეითა შენითა].

რომელმან შეცოდება[ნი კაცთანი] უწყნი [და სი]ნან[უ]ლი ვნე-
ბისა²¹⁷ სულისა ჩემისაჲ, განმკურნე, ქრისტე ღმერთო, და შემეწყა-
ლე მე.

210 შემეწიე.

211 რ(ამეთუ?).

212 შემოქმედა.

213 მის.

214 ოთხატედნი.

215 მკრმ.

216 ერთ ღმრთეს (121) ფერცელი მომდევნოს (122-ს) მისწვება. გათიშვისას წინა
გვერდს აქაიქ ავსტეჯია მეორეზე კილის ზედაპირი. ამის გამო წინა გვერდზე დაფარულია,
მეორეზე კი ავსტეჯილი დაწერილი ადგილები. ამას გარდა, ნაწილი ასოებისა ძალიან გადა-
ლულა და ძნელად იკითხება. 121 v-ზე კარგად იკითხება მხოლოდ პირველი და მეორე სტრი-
ქონი, რიგთანად ირჩევა ბოლო სტრიქონები (12 — 17), სადაც მოცემული წაკითხვა თითქმის
უღებოა, რამდენაზე სავსეა შუა სტრიქონების წაკითხვა, განსაკუთრებით მარჯვენა ნახევარ
მხარეს (რედ.).

217 ენობა.

რაჟამს გამოჩნდებოდიან წინაშე შენსა, უფალო, საქმენი კაცთანი დაფარულნი და ცხადნი და მიაგებდე კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთა-ებრ, [122 ჭ] მას ჟამსა დამიფარე მე ფრთეთა მათ ქუეშე მოწყალე-ბისა შენისათა და ნუ მეუფლებინ მე ცეცხლი იგი უშრეტი.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. განვიწმიდნეთ თავ[ნი ჩუენნი], ძმა[ნი], ყოელისა ადა..... მოწყალებითა, ნუმცა [შე]ვიჭამებით ურ-თიერთას ცილის-წამებითა, რამეთუ მოგუეახლა ჟამი, ოდეს სიძეა იგი გამოვიდეს მიგებად კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთაებრ, [V] შე-მცა-ვალთ ქრისტეს ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა და კმაჲ იგი ავა-ზაკისაჲ მის შევიწროთ და ვთქუათ: მო მი გ ს ე ნ ე მე, უ ფ ა ლო, ო დ ე ს მო ხ უ ი დ ე ს უ ფ ე ვ ი თ ა შე ნ ი თ ა.

ფსალმუნი. წყალობაჲ შენი, უფალო...

დასადებელი. არა შემეშინოს...

მე-3-სა ოთხშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ დ გუერდი. რაჟამს, მაცხოვარ, ბაგენი აღვახნე ქებად და კელნი ავიპყრნე ვედრებად შენდობასა ცოდვათასა და სიმ-რავლესა წყალობათა შენთისა ვითხოვდე, შენ მომძაღლე და შემიწყა-ლე მე.

[123 ჭ] გულსა ჩემსა შემუსრვილსა და დამდაბლებულსა შევს-წირავ შენდამი, მაცხოვარ, შეიწირე, გვედრები, მომხილენ და შემი-წყალე მე, ჭეშმარიტო მამაო, მრავალ-მოწყალეო.

სადილსა ჩემსა შენდამი მოყავ ყური შენი, ლოცვაჲ ჩემი შეი-წირე, შემწყნარებელო მხოლოო, მომძაღლე მე მშუდილობაჲ შენი.

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ გ. მოვიდა უფალი, მოვიდა ცსორებად, კსნად ცოდვილთა და შეწყნარებად მონანულთა.

[V] ისარებენ ცანი და იხარებს ქუეყანაჲ მოსლვასა შენსა, ქრის-ტი, რომელი მოხუედ შეწყნარებად მონანულთა.

ქალწულო უბიწოო, ქალწულო სანატრიელო, ევედრე ქრისტე-სა) ღმერთსა, რათა შეიწყალნეს სულნი²¹⁸ ჩუენნი.

სასოო სოფლისაო, იღუ...

ფსალმუნი. სულ-გრძელ დი...

დასადებელი. მოყავ, უფალო, ყ...

მე-3-სა ხუთშაბათსა

აქებდითსა, კმაჲ გ გუერდი. ცისკრისა ქებასა შევსწირავთ შენ-დამი, უფალო, რომელი ურჩულოებათა ჩემთაგან შეპყრობილ ვარ და გვეედრები: უფალო, უფალო, შე მი წყა ლ ე მე, ვ ი თ ა რ ც ა კ ა ც თ მო ყ უ ა რ ე ხ ა რ.

ღათქმული ცოდვათა ჩემთაგან აღმომიყვანე მე, ღმერთო ჩემო, და საშინელსა მას განკითხვასა მოწყალე მექმენ მე, ვითარცა-იგი

²¹⁸ შწყრესლნი (= შეიწყალნეს სულნი). ხ ეკუთენის წინა სიტყვასაც და მომღვენოსაც.

[124 ე] პეტრეს: უფალო, უფალო, შემიწყალე მე, ვითარცა კა...

შეცოდებული სული ჩემი შეგივრდების შენ, უფალო, რომელი მზედ სიმართლისად გამობრწყინდი²¹⁹, განმკურნე მე, ვითარცა განრღუეული იგი, უფალო, შემიწყალე მე ვითარცა კ...

ქალწულო, რომელმან შევ შემოქმედი ღმერთი, ნუ დ...

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ დ. ვღაღატყავ შენდამი: ისმინე ჩემი, მომხედენ და შეგესემინ კმისა ჩემისაჲ ჟამსა მწ...

რომელმან უპირატეას თხოვისა ჩუენისაჲ უწყი გულისაჲ თხოვაჲ შედრებელთაჲ მიცემად წყალობაჲ შენი და ჩუენ ცოდვილნი შევივრდებით, ვითარცა ავაზაკი, რომელი გვევდრებოდა...

მოწყალესა ღმერთსა ყოველნი ვაკურთხევდეთ...

და შენი მეორედ მოსლვაჲ ნიშითა ჯუ...

ოსითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. საიდუმლოსა ენებისა შენისასა მიახლებულნი, მაცხოვარ, ღირს-მყვენ გალობად შენდა წმიდითა გულითა, მიითუალე მარხვაჲ და ვედრებაჲ ჩუენი, წმიდაო, რომელმან მარხვითა შენითა და ლოცვითა [V] განგუიწესე საცხოვრებელად ვედრებაჲ. აწცა შეიწყნარე ლოცვაჲ ჩუენი ღმრთისშმოებელისა მიერ და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. უფალო, შეგესემინ ლოც...

დასადებული. მსთუად შეგესე...

მე-3-სა ჰარასკმესა

აქებდითსა, კმაჲ დ გუერდი. საშინელსა მას განკითხვასა სული-სა ამის²²⁰ განახლებასა ღირს-მყავ მე, უფალო, განწმედილი წარდგომად წინაშე შენსა და შემიწყალე მე.

რამესა არა განიზრახავ, სულო ჩემო, საქმეთა შენათუის ბოროტთა, ვიდრე არს-ლა ჟამი სინანულისაჲ? ამიერითგან შეურდი და თქუი: შეგცოდე, ღმერთო, შემიწყალე მე.

ღმერთო ქველის მოქმედ, ბოროტი მტერი განმაშორებს მე შენგან და ჰნებავს ჩემი წარ...

სულგრძელო და ძრიელო, რომელმან დასაბამსავე შექმენ კაცი, ნუ უგულებელს-ჰყოფ მოსავთა შენთა.

[125 ე] რომელი ზი ზედა ქერაბინთა, ცრემლით შეგივრდები. მოწყალეებასა შენსა: ისმინე, მკსნელო, ვედრებისა ჩემისაჲ.

სხუანი. დიდნი მღდელთ მ...

და სხუანი. ეჰა წმიდანო მღდ...

ფსალმუნი. რომელთა უყუარს...

219 ასეა.

220 სრლისა მის.

და უამის წირვასა ყოველი მღვდელთ მოძღუართა²²¹ ამსახურო. თუ გინდეს, ბერძენი კულა²²² ყოველსა ლაზარეისსა²²³ იტყუიან.

მე-6-სა შაბათსა ლაზარემსი

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ დ გუერდი. ეტყოდა უფალი იერიქოს მოწაფეთა თუისთა: გუალე, წარვიდეთ ბეთანიად, რამეთუ სასწაული ღმრთისაჲ დღეს გამოცხადებულ არს. წარვიდა უფალი ბეთანიად მოწაფითურთ²²⁴. იხილნა რაჲ მარიამ და მართაჲ, რამეთუ ცრემლით სტიროდეს ლაზარეს. შეურდა მართაჲ უფალსა და რქუა²²⁵ მას: უფალო, თუმცა აქა ყოფილიყავ, არამცა²²⁶ მომკუდარ იყო ლაზარე, მეგობარი შენი.

[V] რქუა მას: გრწმენინ ღმერთი და იხილო შენ დიდებაჲ უფლისაჲ, ოთხი ღათუ დღეჲ არს მდებარეჲ სამარესა შინა. უკმო მას: ლაზარე, აღდეგ და გამოვედ გარე! აღდგა მკუდარი იგი, გამოვიდა. უქადაგა: ყოველი ძალ-გიც, ქრისტე, ყოველნი შენ გაქებენ, ყოველნი შენ გადიდებენ, მაცხოვარ, დიდებაჲ შენდა.

კურთხეულ არსსა, კმაჲ გ. სამთა ყრ...

აღადგინე საფლავით ლაზარე, უფალო, ოთხისა დღისაჲ, შეკრული მჩრუითა²²⁷, და გალობით შენ გილაღადე[ბთ]: კ (უ რ) თ . . .

დღეს სარწმუნოებასა მართაჲ დაამტკიცებს აღდგინებითა მკუდრეთით ლაზარეისითა, ქრისტე, დ[ა] გ[ილაღადებთ]...

მეოხებითა, უფალო, ლაზარეს მეგობრისა შენისაჲთა ჩუენ ცოდებათგან განგუათავისუფლენ, რაჲთა ყოველნი ვღალადებდეთ და ვიტყოდით: კ უ რ . . .

სამებასა²²⁸ თა....

აკურთხევდითსა. [126 ჭ] წინა-აუწყებდა უფალი ადგომასა თუისსა, დღეს ბეთანიად მოვიდა მაცხოვარი, რაჲთა აღადგინოს ლაზარე, მეგობარი თუისი. მ ღ დ ე ლ ნ ი...

უწოდა ქრისტემან საფლავით ლაზარეს და უღალადა: ლაზარე, აღდეგ და გამოვედ გარე. აღდგა მკუდარი იგი ოთხისა დღისაჲ და აქებდა. მ ღ დ ე . . .

რომელმან აღადგინა საფლავით ლაზარე ოთხისაჲ²²⁹ დღისაჲ... მ ღ . . .

ერთარ...

²²¹ ასეა.

²²² კ'ლა.

²²³ ლაზარეისა.

²²⁴ მწესთ (უეკელია, რომ აქ ს შეცდომითაა დაწერილი რ-ს ნაცვლად).

²²⁵ რქა.

²²⁶ არამცა.

²²⁷ მჩრუთა.

²²⁸ სამებისა?

²²⁹ ასეა.

ადიდებდითსა, კჳამა გ გუერდი. გადიდებთ შენ, უხრწნელო ქალ-წულო²³⁰, სიტყუისა [V] ღმრთის მშობელო, მეოხ-იყავ დაუცხრომელად მვედრებელთა შენათუის.

ვადიდებთ ყოველნი კაცთა მოყუარებასა შენსა, [ღმერთო] მაცხოვარო ჩუენო, დიდებაო მონათა შენთაო და გუირგუინო მორწმუნეთაო, რომელმან განადიდე დღეს საკსენებელი ღირსისა შენისა ლაზარესი.

წინა-აუწყე, ქველის მოქმედ, შენი აღდგომაჲ საფლავით აღდგინებითა ლა[127 ჭ]ზარესითა. და ღალადებით იტყოდა: შენ ხარ ღმერთი ჩუენი მრავალ-მოწ...

დღეს საფლავისაგან აღადგინე ლაზარე ოთხისა დღისაჲ და ღალადებით იტყოდა: შენ ხარ ცხოვრებაჲ ჩემი და აღგომაჲ, მაცხოვარ, მრავალ-მოწყალე.

აქებდითსა, კჳამა გ გუერდი. დღეს აღადგინე, მაცხოვარ, ოთხისა დღისაჲ საფლავით ლაზარე და მისითა ქველის მოქმედებითა²³¹, მისითა მიცემითა,²³² მოწაფენი შენნი განამტკიცენ, რაჲთა ვნებასაცა შენსა კორცითა არა ურწმუნო იქმნენ [V] შენისა ღმრთიებისა, რამეთუ შენ ხარ ცხოვრებაჲ და აღგომაჲ მორწმუნეთა შენთაჲ, ქრისტე.

ოთხ-ნივთიერნი კორცნი განხრწნილისა ლაზარესნი შემოქმედმან სიტყუითა კუალად შეამტკიცენ, რამეთუ ოთხისა დღისა მკუდარსა უკმე, ქრისტე, და კმასა შენსა გამოვიდა შეკრული. რომლისათუისცა დამტკიცებულ ვართ ყოველნი და გურწამ შენ ღმერთი ბუნებით და უქცეველად განკაცებული ცხოვრებისათუის სულთა ჩუენთაჲსა.

[128 ჭ] ვითარცა ეტყოდე, უფალო მართას²³³, მე ვარ აღგომაჲ, საქმით სიტყუაჲ აღვასრულე, საფლავით აღვადგინე ლაზარე. მეცა სირღმეთაგან ცოდვათა ჩემთაჲსა აღმომიყვანე მე, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

სხუანი, კჳამა ა გუერდი. ეტყოდა უფალი მოწაფეთა თუისთა: გუალე და მივიდეთ ბეთანიად. ლაზარე, მეგობარმან ჩემმან, დაიბინა, ხოლო მე მივიდე და განვაღუიძო იგი, რაჲთა ჰრწმენეს ყოველთა, რამეთუ მე ვარ ღმერთი მძინარეთაჲ.

[V] ეტყოდა უფალი მოწაფეთა თუისთა განცხადებულად: ლაზარე, მეგობარი ჩემი, მოკუდა, ხოლო მე მივიდე და აღვადგინო იგი, რაჲთა რწმენეს ყოველთა, რამეთუ მე ვარ ღმერთი, აღგომაჲ და ცხოვრებაჲ შესუენებულთაჲ.

მოვიდა უფალი ბეთანიად ნუგეშინის-ცემად მარიამისა და მართაჲსა და უჩუენა ყოველსა ერსა დიდებაჲ მისი და ლაზარე ოთხისაჲ მკუდარი აღადგინე საფლავით.

230 ამას მოსდევს სტყოა, რომელიც ზედმეტი ჩანს.

231 მკმრდღთა.

232 მისტა მიკმთა.

233 ნოჩთას.

მოვიდა მარიამ მაცხოვრისა და შეურდა ფერკთა უფლისათა, ცრემლითა დაჰბანნა ფერკნი მისნი და თმითა თუისითა წარკოცნა.

მოიღო მარიამ ნელსაცხებელი და იწყო ცხებად²³⁴ ფერკთა უფლისათა. [129 ე] და სუნნელებად დიდძალი მიეფინებოდა ზედა ყოველსა ერსა, რომელნი მოსრულ იყვნეს ზრახვად მარიამისა და მართაისა.

ოხითად, კმაჲ დ გუერდი. კურთხეულ ხარ შენ, უფალო, რომელი მოხუედ ბეთანიად, აღადგინე ლაზარე ოთხისა დღისაჲ მკუდრითთ. რომელთა იხილეს და რწმენა, დაღადებდეს და იტყოდეს: რომელი მოხუედ და მოსლვად ხარ, იესუ მაცხოვარო ჩუენო, დიდებაჲ შენდა.

სუჟაჲ, კმაჲ ბ. დიდებაჲ, დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ მოსლვასა შენსა! შენ, მაცხოვარ, მოხუედ ბეთანიად, აღადგინე ლაზარე ოთხისა დღისაჲ და მკუდარი იგი თანა-მოგზაურ²³⁵ ჰყავ, შეხუედ ქალაქად წმიდად იერუსალემდ. ქადაგო ადგომისაო, მაცხოვარო სულთა ჩუენთაო, დიდებაჲ შენდა.

ფსალმუნი, კმაჲ ბ. უფალო, აღმოიყვა...

დასადებელი. აგამალო...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. მოაქცია სული ჩე...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა. მარიამ და მართაჲ მაცხოვარსა ეტყოდეს: უფალო, თუმცა აქა იყავ, არამცა²³⁶ მომკუდარ იყო ლაზარე მეგობარი შენი. ზოლო ქრისტემან მაცხოვარმან ჩუენმან, ადგომამან [V] შესუენებულთამან, ოთხისა დღისაჲ საფლავით აღადგინა ლაზარე. მოვედით ყოველი თესლები, ამას თაყუანის-ვსცეთ, რომელი მოვიდა ნეფსით ჯორცითა ვნებად ჩუენთუის.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ა გუერდი. ერნი წინაშე დგანან წმიდათა ანგელოზთანი და შენ გადილებენ მაცხოვარსა ჩუენსა, რამეთუ წმიდა ხარ.

ბზობასა

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან ჯერ-იჩინე²³⁷ კიცუსა ზედა დაჯდომად და ყრმათაგან ებრაელთა ბაიაჲ შეიწირე და დაგიფენდეს ყრმანი შტოებსა წმიდასა ქალაქსა²³⁷ გზასა ზედა.

სიმრავლეჲ მორ...

ყრმანი ებრაელთანი ბაიათა მიგეგებოდეს შენ, ქრისტე, მაცხოვარსა სოფლისასა, გიღაღადებდეს და იტყოდეს: ოსანა მადალთა შინა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლი...

234 ცხებათ.

235 თნამგზორ.

236 არამცა.

237 წრსა ქლქსა.

კიცუსა ზედა მჯდომარესა ქრისტესა მეუფესა ყოველნი უგალობთ, ვღალადებთ და ვიტყუით: დიდებაჲ მადალთა შინა ღმერთსა, ქუეყანასა ზედა მშუიდობაჲ, კაცთა შორის სათნოებაჲ, რომელი მოვიდა ცხორებად ჩუენდა.

[130 ე] დაუფენდა ერი იგი გზასა ზედა შტოებსა და რომელნიმე სამოსელსა, გიღალადებდეს და იტყოდეს: ოსანა მადალთა შინა, კურთხეულ ხარ შენ, მაცხოვარ.

ბაიად აქუნდა ყრმებსა მას ძლევისა გალობასა წინაშე შენსა, უფალო, რომელმან ჯერ-იჩინე ცხორებისათუის ჩუენისა ვნებაჲ და წარმართთა²³⁸ მოწოდებაჲ, კიცუსა ზედა დაჯდომითა წინა-აუწყე. გიგალობდეს შენ, მაცხოვარ: ოსანა მადალთა შინა. კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა, რომელი აცხოვნებს შეცთომილთა მხოლოდ მრავალ-მოწყალეა.

სხუანი, ჳმაჲ დ. კურთხეულ არს მომავალი დიდებითა და ანგელოზთა თანა ძრიელებითა და მაცხოვარებითა, რომელი აცხოვნებს ნათესავსა კაცთასა.

კიცუსა²³⁹ ზედა მჯდომარესა რტოებითა მიგეგებვოდეს ყრმანი ებრაელთანი, ჳმითა მადლითა მეუფესა გიგალობდეს შენ: ოსანა ძესა დავითისსა, რომელი მომავალ არს²⁴⁰ ჳორციითა ვნებად, აჳოცად ცოდვათა სოფლისათა და ცხორებად ნათესავისა კაცთაჲსა.

უგალობდითსა. [V] ფარაო...

რომელი ჳორციელ იჳმნა ჩუენთუის ქალწულისაგან ღმრთისა სიტყუაჲ, ვადიდებთ ყოველნი²⁴¹.

რომელი კიცუსა ზედა ღღეს დასჯედი და მოწოდებაჲ აუწყე წარმართთა ეკლესიასა, რაჲთა ყოველნი ვღალადებდეთ და ვიტყოდით: უგა...

რომელმან სიტყუითა ღმრთი...

სხუანი. უგალობდით²⁴² გალობითა ახლითა დაუსაბამოსა ღმერთსა მკსნელსა ისრაელისასა, რომელი მოვიდა ღღეს სიმდაბლით კარაულითა იერუსალემდ, რომელსა ყრმანი ებრაელთანი ბაჲათა²⁴³ მიგეგებვოდეს და სიხარულით იტყოდეს: უგალობდეთ...

აქუნდა რტოები ბაიადსაჲ ყრმებსა, წინა-მიგეგებვოდეს²⁴⁴ და რომელნიმე სამოსელსა მათსა დაუფენდეს, რომელი მადალთა შინა ანგელოზთა მიერ იჳების, და სიხარულით იტყოდეს: უგალობდეთ უფალსა...

238 წარმართა.

239 ეცსსა.

240 მერს.

241 ყლთი.

242 ოგრლბთ (უგალობთ?).

243 არა გეგონია, რომ იკითხებოდეს ბაჲათანი. აჳ „ნი“ უთუოდ შეცდომით არის მიწერილი.

244 მიგგრბლს.

მოიხილესა. მოიხილე, ცა...

დაიცვენ შენნი მოსავნი, რომელმან კიცუსა ზედა დაჯდომად ჯერ-იჩინე, ქრისტე ღმერთო. მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან ყრმათაგან ებრაელთა ბაიად შეიწირე.

დიდება შენდა, დიდება შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან დაიმდაბლე თავი თუისი გ...

სხუანი. მიეცით, ერნო, დიდება ღმერთსა ცათა შინა ანგელოზთა მიერ ქებულსა, და ქუეყანასა ზედა ყრმათა თანა რტოებითა [131 ჭ] მივეგებოდით და ვიტყოდით: რამეთუ მართალ...

წმიდა არს უფალი, უფალი ღმერთი ჩუენი, რომელი გარდამოცდა ზეცით, ქალწულისაგან უბიწოხსა ჯორციელ იქმნა უქცეველად და საყდართა წილ ჯერ-იჩინა დაჯდომად კიცუსა ზედა, რაათა ჩუენ მოგუიწოდოს²⁴⁵ და ყრმათა თანა... ი გ ი ე.

დიდება შენდა, დიდება შენდა, უფალო, რომელმან ჯერ-იჩინე დაჯდომად კიცუსა ზედა, შეხუედ იერუსალემდ და ებრაელთა ყრმანი წინა-მივეგებოდეს და იტყოდეს: რამეთუ მართალ და წმიდა ხარ, შეგუიწყალენ ჩუენ, უფალო.

განძრიელდითსა. განმძრიელე მე, ქრისტე...

კიცუსა ზედა დასჯელი, ქრისტე, ღღეს და შეიწირე ყრმათაგან ქებაჲ. ოსანა, გილაღადებდეს, კურთხეულ ხარ შენ, მაცხოვარ.

დაგიფენდეს ყრმანი შტოებსა წმიდასა ქალაქსა წინა გზასა შენსა და ესენი აღავსენ შენითა სარწმუნოებითა, უფალო.

[V] სხუანი. განაძრიელენ, უფალო, გულნი ჩუენნი გალობად შენდა მეუფისა დიდებისაჲსა, რომელი მონებრივითა ხატიითა კიცუსა ზედა მჯდომარეჲ იხილვე ღღეს, რაათა არა²⁴⁶...

ძლევად შემოსილნი ყრმანი რტოებითა ბაჲაჲსაჲთა ქებასა შესწირვიდეს, ღაღადებდეს და იტყოდეს: გუაცხოვნენ ჩუენ, რომელი მოხუედ შეცთომილთათუის, რამეთუ არავინ არს წმიდა.

უფალო მესმასა. გამოუბრწყინდა მაღლი შენი წარმართთა²⁴⁷ და ყრმანი რტოებითა გაქებდეს შენ: ოსანა, გილაღადებდეს შენ, მაცხოვარ.

კიცუსა დასჯელი ჯორციელად, ქრისტე, რომელი თანა-არსი მამისაჲ ხარ ღმრთეებითა, რომლისათუისცა სიმდაბლესა ფლობისა [132 ჭ] შენისასა ვადიდებთ.

სხუანი. გამოუბრწყინდა მაღლი შენი ებრაელთა ყრმათა და რტოებითა ბაიადსაჲთა წინა-მოვეგებოდეს და იტყოდეს: ოსანა მადალთა შინა, კურთხეულ არს, რომელი მოვალს

245 მგწოდოს.

246 რაჲ.

247 წრმართა.

დღეს სიმდაბლით და კუალად მოსლვად არს. დიდებითა ღმრთეებისა მათა.

კიცუსა ზედა მჯდომარეა რაჲ გიხილეს ებრაელთა ყრმათა, და-გიფენდეს საძოსელსა მათსა გზასა ზედა და ღაღადებდეს, იტყოდეს: ოსანა ძესა დავითისსა, დიდებაჲ მალალთა შინა ღმერთსა, რომელი... იგივე.

მოვედით, მორწმუნენო, და ვისწაოთ ღმრთის მეცნიერებისა ესე გალობაჲ ყრმათაჲ. განვფინეთ გულნი ჩუენნი [V] საძოსელთა მათ წილ, სიხარულით მივეგებოდით მეუფესა კიცუსა ზედა მჯდომარესა და ვიტყოდით: გუაცხოვნენ ჩუენ, მგალობელნი შენნი, მაცხოვარ, რომელი მოხუედ დღეს სიმდაბლით და კუალად მოსლვად ხარ დიდებითა ღმრთე... .

ღამითგანსა. ღამითგან აღვიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ, უფალო, რომელი კიცუსა დასჯელი დღეს და შენითა ღმრთეებითა აღავსენ ყოველნი კიდენი.

რომელი რჩულისა მდებელ ხარ და რჩულისა აღმასრულებელ, საუნჯეჲ სიხარულისაჲ სოფელსა გამოსჩნდი, ამას თაყუანის-გცემთ. თაყუანის-გცემთ შენ, ქრისტე, მამისა და სულისა წმიდისა თანა, [133 გ] ძლევისა გალობასა ყრმათა თანა შევსწირავთ ვითარცა მძლესა სიკუდილისასა და შენ, ქრისტე, გადიდებთ.

სხუანი. ღამესა ამსთობილნი ვემსგავსენთ ყრმათა მგალობელთა, რომელნი წინა-მივეგებოდეს რტოებითა ბაიამსა მათა, სიხარულით გიგალობდეს და გაკურთხევდეს, ქებით შეგასხმიდეს ქრისტესა ჯორციელად მომავალსა ვნებად ნეფსით, შენი მშუიდობაჲ მოგუმადლე ჩუენ, ქრისტე ღმერთო, რომელნი დაუცხრომელად გიგალობთ შენ.

ნათლად გამოუბრწყინდი ყრმათა დღეს, რომელთა გიხილეს განკაცებული და ღმრთად აგიარეს შენ, ხოლო დაბრმეს თუალნი გონებათა მამათა მათთანი, რამეთუ მოხუცებულნი იძლინეს და ყრმანი მეცნიერ იქმნეს²⁴⁸ [V] გალობად შენდამი მომავალსა ვნებად ნეფსით თუისით. შენი მშუიდობაჲ... იგივე.

ღაღატყავსა. ვღაღატყავ პირი...

გიღაღადებდეს შენ ყრმანი ებრაელთანი, კაცთ მოყუარებაჲ აქუნდა. აცხოვნე, ქრისტე, რომელი ხარ მალალთა შინა, შეცოდებული ნათესავი კაცთაჲ.

სხუანი. ღაღადებაჲ იონამსი მუცლით გამო ვეშაპისა მათ ისმა სასმენელთა შენთა, უფალო, რაჟამს შთავიდა იგი სირღმესა ზღუისასა, ხოლო შენ მრავალ-მოწყალებითა შენითა აღმოიყვანე იგი უფსკრულთაგან ჯოჯოხეთისათა უნებელად.

საიდუმლოჲ ახალი ისწავეს ყრმათა, რომელი პირველ საუკუნეთა წინაწარმეტყუელისაგან გუეუწყა, ვითარმედ პირთაგან ჩრუილთა მწოვართაჲსა [134 ე] ღაემტკიცოს ქებაჲ.

დღეს ესმა ყოველსა სიმრავლესა ერისასა, ყრმანი რაჲ შეგას-
ხმიდეს და ძედ ღმერთისად შენ გზადოდეს, მომავალსა დღეს
მეუფესა უკუდავსა ერთობით ყოველნი ვაკურ-
თხევედეთ.

საკუირველი უცხოჲ და სახეჲ წარმართთა მოწოდებისაჲ! მა-
ღალთა შინა მარჯულ მამისა მჯდომარეჲმან დღეს ქუეყანასა ზედა
სათნო-იყო კიცუსა ზედა დაჯდომაჲ, რაჲთა წარმართნი გამოგუიკს-
ნნეს კერპთ მსახურებისაგან და ებრაელნი სამოსელსა მათსა დაუ-
ფენდეს და სიხარულით იტყოდეს: მომავალსა დღეს...
ი გ ი ვ ე.

კურთხეულ არსსა. ყოველნი საქმენი შენნი...

კიცუსა დასჯედი, მეუფეო, და ყრმანი ებრაელთანი გიღალადებ-
დეს შენ ღმერთსა მამათა ჩუენთასა.

კიცუსა დასჯედი, მოწყალე, რაჲთა აცხოვნო შეცთომილი ნათე-
საიი კაცთაჲ, და ყოველნი თაყუანის-გცემთ შენ სარწმუნოებით თანა-
არსსა [V] მამისასა და სულისა წმიდისასა²⁴⁹.

სხუანი. სამთა ყრმათა ბაბილონს მძლავრსა არცხუინეს, რამე-
თუ იზრასეს წარწყმედაჲ მათი და შესთხინეს საკმილსა მას. არამედ
შენ გარდამოჰქედ მათ შორის და დაიცვენ ივინი ცუარითა უნებელად,
ხოლო აქა დღეს ებრაელთა ყრმათა არცხუინეს მშობელთა მათთა,
რამეთუ ვიცნეს შენ და კმითა მაღლითა ღალადებდეს და იტყოდეს:
ღმერთო მამათა...

დაუკუირდა მთავარანგელოზთა, რაჟამს გიხილეს შენ ყოველთა
შემოქმედი ღმერთი მჯდომარეჲ კიცუსა ზედა და ყრმანი მათ წილ
მგალობელად შენ წინაშე, რომელთა აქუნდა კელთა მათთა შტოები
ბაიასაჲ და კმითა მაღლითა..... ი გ ი ვ ე.

[135 ე] შეძრწუნდეს ქერობინნი და სერაბინნი დღეს, რამეთუ
ჟესთა საყდართა მსგავსად სათნო-იყავ დაჯდომაჲ კიცუსა ზედა ახ-
ლისა მოწოდებისათუის წარმართთაჲსა, რაჲთა ჩუენ, მომწყუდარნი,
ახლად ერად შენდა გამოგუაჩინე, რომელნი დაუცხ...
ი გ ი ვ ე.

შენ, სამებაო წმიდაო, სამთა მათ ყრმათა შორის გამოსჩნდი
ალსა მას შინა ბაბილონს, გიხილა მძლავრმან მან მეოთხედ უბრ-
წყინვალეს მზის თუალისა და თაყუანის-გცა. ამასვე ღმრთეებით
განშორებასა მამისაგან და სულისა წმიდისა ძესა ყრმანი კორციელი-
თა ხილვითა ვითარცა მეუფისა ძლუენსა ბაიასა შესწირვიდეს, ღა-
ღადებდეს და იტყოდეს: ღმერთო მამათა...

აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შესწირავთ ანგელოზთასა,
ვითარცა ყრმანი ბაიადთა შესხმით ვიტყოდით: კურთხეულ
არს მომავალი...

[V] მოვედით და მივეგებვოდით მომავალსა ვნებად ნეფსით.
თუისით და გალ...

მოვიდა უფალი განთავისუფლებად რჩულისა ქუეშე დამონებულ-
თათუის და გალობით... ი გ ი ვ ე.

სხუანი. დღეს განმზიარულდა იერუსალემი²⁵⁰, რაჟამს შეხუედ,
მაცხოვარ, მჯდომარე კიცუსა ზედა ზეცისა მეუფეა, ზოლო კაცებ-
რივი²⁵¹ ბუნებაა რაა იხილეს ყრმათა, ღმრთის მეცნიერებით აღია-
რებდეს და ძლევისა გალობასა დაღადებდეს და იტყოდეს: მ დ დ ე ლ -
ნ ი ა კ უ რ თ ხ ე ე დ ი თ ღ მ ე რ თ ს ა, რ ო მ ე ლ ი მ ო ვ ი დ ა
დღეს სიმდაბლით ქსნად დაბადებულთა თუის-
თათუის, ერნი უფროასად აამაღლებდით მეუ-
ფესა უკუდავსა და ნეფსით ვნებად ჩუენთუის
მოსრულსა, რამეთუ უფროას და მაღალ არს
სახელი მისი²⁵² უკუნისამდე.

დღეს აღესრულნეს წინაწარმეტყუელთა კმანი, რომელსა
[136 ჭ] იტყოდეს შემოსლვისათუის მაცხოვრისა, რომელი ქალაქად
წმიდად იერუსალემდ²⁵³: აჰა ესერა მოვალს მეუფეა შენი მშუიდო-
ბით მჯდომარეა კარაულსა ზედა და ებრაელნი წინა-მიგეგბოდეს
რტობითა და სისარულით იტყოდეს: მ დ დ ე ლ ნ ი . . . ი გ ი ვ ე.

დღეს აღივსნეს შურიტა ურჩულონი ჰურიანი, რაჟამს შემო-
ხუედ, მაცხოვარ, იერუსალემდ²⁵⁴ აღსრულებად წერილსა და გულის
წყრომით იტყოდეს ყრმათა მიმართ მათთა, ვითარმედ ესევეთარი
ღმრთის მეცნიერებისა გალობაა ისწავეს, რომელსა იტყოდეს შენდა
მიმართ: ო ს ა ნ ა ძ ე ს ა [V] დ ა ვ ი თ ი ს ს ა, კ უ რ თ ხ ე უ ლ
ა რ ს მ ო მ ა ვ ა ლ ი ს ა ხ ე ლ ი თ ა²⁵⁴ უ ფ ლ ი ს ა მ თ ა, მეუფეა
ისრაელისა. მ დ დ ე ლ ნ ი . . . ი გ ი ვ ე.

ადიდებდითსა. ქრისტემან წარავლინნა მოწაფენი თუისნი
დაქსნად ურჩულოსა ნათესავისა საცთურისა. კ ი ც უ ს ა ზ ე დ ა
მ ჯ დ ო მ ა რ ე ს ა ყ რ მ ა თ ა თ ა ნ ა შ ტ ო ე ბ ი თ ა გ ა დ ი დ ე ბ თ.

რომელი მოვიდა აღდგინებად ბნელსა შინა მსხდომარეთა, ლა-
ზარე მომკდარი სიტყუითა აღადგინა. კ ი ც უ ს ა . . .

რომელმან საშოსა ქალწულისასა ადამ შეიმოსა, სიკუდილი
თავს-იდვა კორცათა ნეფსით თუისით. კ ი . . . ი გ ი ვ ე.

სხუანი. დავითის მიერ²⁵⁵ თქმულთა აღმასრულებელად ყრმანი
გამოჩნდეს, რომელთა შეურაცხ-ყვეს გულის წყრომაა მოხუცებულ-
თა მათთა და შენ მიერ განბრძნობილნი გალობასა შესწირვიდეს
[137 ჭ] შენდამი და იტყოდეს: გ უ ა ც ხ ო ვ ნ ე ნ ჩ უ ე ნ, ძ ე ო
დ ა ვ ი თ ი ს ო, რ ო მ ე ლ ი მ ო ხ უ ე დ ნ ე ფ ს ი თ ვ ნ ე ბ ა დ.

ქებისა შენისა დამამტკიცებელად ყრმანი ღირს-იქმნნეს, რო-
მელთა არად შეჰრაცხეს განრისხება მდღელთ მოძღუართა მათთადა,

250 იმრსში.

251 კერბრვი.

252 ში და სი-ს შორის იკითხება ლთ.

253 იმრმდ.

254 სრლლთა.

255 მიერ.

არამედ დაგიფენდეს გზასა ზედა სამოსელსა მათსა და იტყოდეს: მოვედით, ერნო, ვადიდებდეთ, რომელი მოვალს ნეფსით ვნებად.

გალობით მეტყუელნი ებრაელთა ყრმანი დაუდუმებულად დიდების-მეტყუელებით წინა მიგეგებოდეს შენ უკუდავსა მეუფესა. [V] ჩუენცა მათ თანა გალობით ვლალადებთ და ვიტყუით: მოვედით, ერნო...

აქებდითსა. უფალო, რომელი მაღალთა შინა ანგელოზთა მიერ იქები და ქუეყანასა ზედა დღეს ვითარცა კაცი კიცუსა ზედა დასჯელი და ყრმათაგან ებრაელთა ბაიაჲ შეიწირე, რომელნი გილალადებდეს: მსანა მაღალთა შინა, კურთხეულ ხარ შენ, მაცხოვარ.

ქრისტე, მოსლვითა შენითა კერპთაგან წარმართთაჲსა და საცთურისაგან ეშმაკისა იესენ სოფელი. მეუფეო მშუილობისაო, შეიწირე ქებაჲცა ჩუენი.

ანგელოზთა მიერ მამისა თანა ქებულსა და ქუეყანასა ზედა ყრმათა თანა შენ [138 ჭ] გაქებთ, რადთა ქუეყანისანი თანა-შეგუაერთნე ზეცისათადა, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ და მრავალ-მოწყალე.

ბაიაჲ შენ მიგიპყრეს²⁵⁸ ებრაელთა ყრმათა დღეს. რომლისათვის ჩუენცა დაუცხრომელად შენ გაქებთ: ოსანა... იგივე.

დაჯდომამ კიცუსა ზედა რაჲ სათნო-იყავ, ქრისტე, ახლისა ერისა შენისა მოწოდებასა აუწყებდ, დასცხრა სახეჲ აჩრდილისაჲ პირველისა რჩულისაჲ მაღლისა გამობრწყინებითა შენითა ჩუენდა მომართ. ამისთვისცა გილალადებთ: კურთხეულ ხარ შენ, რომელი მოხუედ ნეფსით ვნებად.

სხუანი. ისწავეთ სიმართლეჲ, რამეთუ დაჰქსნდა საცთური, მოვალს მეუფეჲ [V] ძრიელი, მთავარი მშუილობისაჲ, რომელმან განგუწმიდნეს ჩუენ ურჩულოებათა ჩუენთაგან.

მოსლვაჲ შენი, ქრისტე, წყარო ცხორების ექმნა მორწმუნეთა შენთა, რამეთუ მეუფეჲ საუკუნეჲ გიხილეს კიცუსა ზედა მჯდომარეჲ, რომელი განისუენებს ქერობინთა ზედა, რომელი მოვალს სახელითა უფლისაჲთა. კმითა მაღლითა ღალადებდეს და იტყოდეს: ოსანა მაღალთა... მოვედით, ერნო, მივეგებვოდით რადთა განგუწმი... იგივე.

ლიტანიადლა გავილოდაჲ

კჲაჲ ა. მონისა ხატითა ღმერთი განკაცებული...

მე-ბ, კჲაჲ ბ. მხიარულ იყავ, ასუ...

სხუაჲ. რომელი ზის მარჯულ მამისა საყდართა დიდებისათა, ქუეყანასა ზედა კაცთა შორის იქცეოდა ვითარცა კაცი, რომელი ანგელოზთა მიერ [139 ე] იდიდების მაღალთა შინა, კარაულსა ზედა

258 მიგპყრს.

7. კილ-ეტრატის იადგარი

მჯდომარე დღეს შემოვალს უფალი. გიხაროდენ, ასულო სიონისაო, რამეთუ აჰა ესერა რომელმან შეგქმნა შენ, მოვალს შენდა მშუილობით, განახუენ ბჭენი შენნი და შეიწყნარე ევმანუელ მკსნელი ჩუენი. ესრეთ ვლალადებთ და ვიტყუით: **კ უ რ თ ხ ე უ ლ ა რ ს, რ ო მ ე - ლ ი მ ო ვ ა ლ ს ს ა ხ ე ლ ი თ ა უ ფ ლ ი ს ა მ თ ა, კ უ რ თ ხ ე - უ ლ ა რ ს მ ო მ ა ვ ა ლ ი . . .**

სხუაჲ. დღეს აღესრულა წინაწარმეტყუელებაჲ ზაქარიაჲსი...

ოხითაჲ, კმაჲ ა. ყოველთა ადგომაჲ წინა ვნებისა შენისაჲ გურ-წმენა, მკუდრეთით რაჲ აღადგინე ლაზარე, ქრისტე ღმერთო. რომლისათუის ჩუენცა ვითარცა ყრმანი ძლევისა გალობასა შენდა შევ-სწირავთ, შენ მძლესა სიკუდილისასა გილალადებთ: **ჰ ს ა ნ ა მ ა - ღ ა ლ თ ა შ ი ნ ა, კ უ რ თ ხ ე უ ლ ა რ ს მ ო მ ა ვ ა ლ ი ს ა ხ ე - ლ ი თ ა უ ფ ლ ი ს ა მ თ ა . . .**

ფსალმუნი. მთანი იხა...

დასადებელი. უგალობდით უფალსა გალ...

ალელუიამ, კმაჲ ა გუერდი.

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა. უფალო, უფალო ჩუენო, ვითარ...

საკუირველი და დიდებული, რომელი იხილა დღეს ნათესავმან კაცთამან სიმდაბლით მჯდომარეჲ [V] კიცუსა ზედა ზეცისა²⁵⁷ მეუ-ფეჲ და ყრმანი ებრაელთანი შტოებითა წინა მიგეგებვოდეს და სიხა-რულით შეგასხმიდეს: **ჰ ს ა ნ ა მ ა ღ ა ლ თ ა შ ი ნ ა, კ უ რ თ ხ ე - უ ლ ა რ ს მ ო მ ა ვ ა ლ ი ს ა ხ ე ლ ი თ ა უ ფ ლ ი ს ა მ თ ა, რ ო - მ ე ლ მ ა ნ მ ო გ უ ა ნ ი ჭ ა ჩ უ ე ნ მ ო ტ ე ვ ე ბ ა მ ც ო დ ვ ა - თ ა მ ჯ უ ა რ ი თ ა და ს ი ს ხ ლ ი თ ა თ უ ი ს ი თ ა. ვ ი თ ა რ - ც ა მ ხ ო ლ ო მ მ რ ა ვ ა ლ - მ ო წ ყ ა ლ ე ხ ა რ.**

სიწმიდისაჲ²⁵⁸, კმაჲ ა გუერდი. მოსლვასა მას შენსა დიდებით, რაჟამს დაიდგნე საყდარნი და დასჯდე განკითხვად, შემიწყალე მე.

მ წ უ ხ რ ი²⁵⁹

უფალო ღალატყავსა. ვლალადებ შენდამი, ქრისტე...

რაჟამს დასცენ საყუირსა და აღდგებოდინა ყოველნი მკუდარნი და ჰყოფდე განჩინებზსა, შემიწყალე მე... **ი გ ი ვ ე.**

რაჟამს გამოჩნდებოდინა საქმენი დაფარულნი და ცხადნი წინა-შე შენსა და ჰყო...²⁶⁰ მას ჟამსა დაფარენ ცოდვანი ჩემნი და ნუ მოი-ქსენებ ურჩულობათა ჩემთა, არამედ ღირს-მყავ მე მარჯუენითთა შენთა თანა, შემიწყალე მე. ვლალადებ... **ი გ ი ვ ე.**

[140 ე] **ოხითაჲ, კმაჲ ა.** მიძლოდე მე, მხოლოო ჭეშმარიტო, გზა-თა სიმართლისათა და მაცხოვრე წყალობითა შენითა, რომელი მო-ხუედ და მოსლვად ხარ.

²⁵⁷ ზც'ცსა.

²⁵⁸ ამის გასწვრივ მარცხენა აშიაზე მიწერილია:: ალელუიამთა.

²⁵⁹ ეს სიტყვა მიწერილია მარცხენა აშიაზე.

²⁶⁰ აქ რაღაც უნდა აკლდეს.

უსალმენი, კმაა გ გუერდი. კურთხეულ...

ვიდრე: იჟავნ, იჟავნ.

დასადებელი. ღმერთო, სარჩელი შენი..

მე-ზ-სა ორშაბათსა

უგალობდითსა, კმაა ა გუერდი. ღმერთი გამოჩნდა კორციტა თანა-განმგებელი მამისაჲ, რომელმან დღეს გამოუცხადა ვნებაჲ თუისი მოწაფეთა თუისთა, რომელნი ღირს იქმნნეს თუალითა ზილ-ვად და კელით[ა] მსახურებად მისა, ღაღადებდეს და იტყოდეს: უ გ ა-ლ ო ბ დ ე თ უ ფ ა ლ ს ა, რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე ბ ი თ დ ი . . .

ათორმეტა²⁶¹ მათ მოწაფეთა შენთა შორის, უფალო, ორთა მათ ძეთა ზებედეასთა იკადრეს თხოვად შენგან დასხდომად სასუფეველსა შენსა, რომელსა ვერ იკადრებენ თუალთა შედგმად ქერაბინნი, არამედ შიშით ფრთეთა [V] პირთა მათთა იფარვენ, ღაღად... ი გ ი ვ ე .

მაშინ სხუათა მათ მოწაფეთა შენთა, უფალო, სიმდაბლით ეტყოდე და სულ-გრძელებით: რომელსა უნდეს თქუენ შორის თავი თუისი დიდ ყოფად, იჟავნ იგი თქუენდა მსახურ. ვითარცა ძმ კაცისაჲ მოვიდა მიცემად სული თუისი საჯსრად მრავალთათუის, რომელნი ღაღადებდეს და იტყოდეს: უ გ . . .

მეოხებითა, უფალო, წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა მშუიდობაჲ სოფელსა მოანიჭე, რაჲთა ყოველნი ვლ...

ვითარცა აღავსენ მოციქულნი შენნი, უფალო, სულითა...

აკურთხევდითსა, კმაა ა. სამთა ყრმათა ღირსთა მგალობელთა ქალდეველთა აგზებულნი იგი ცეცხლი ცუარად გარდააქციეს და ღმერთსა ყოველთასა დიდების-მეტყუელებდეს და იტყოდეს: ა კ უ . . .

რომელმან ჯსნისათუის ყოვლისა სოფლისა სათნო-იყო ქალწულისაგან კორცთა შესხმაჲ, ნეფსით ჩუენთუის ვნებად მოვიდა, რაჲთა დღეს მოწაფეთა თუისთა დიდებული ადგომაჲ თუისი გამოუცხადოს. ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ ყ ო ვ ე ლ ნ ი ს ა ქ . . .

[141 ჭ] რომელი სიმრავლისა სახიერებისა და სულ-გრძელე-ბისაგან იკადრა თხოვად დედამან იაკობისმან და იოანესმან დასხდომად იგი²⁶² მისა მარჯულ და მარცხენით, ზოლო მან შეუძლებელ ყოიგი დიდებისათუის მამისა და ღმრთისა. ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ ყ ო ვ ე ლ ნ ი . . .

ადიდებდითსა. შენ, რომელმან პირველ განგებულებით საიდუმლოჲ ვნებისა შენისაჲ მოციქულთა აუწყე და ჩუენისა ჯსნისათუის [V] განზრახვით ნეფსით ვნებად მოხუედ, გ ა . . .

შენ, რომელმან მოციქულთა აუწყე სიმდაბლე და თხოვაჲ მათი შეუძლებელ ჰყავ დიდებისათუის მამისა და ღმრთისა, გ ა დ ი დ ე ბ თ გ ა . . .

261 ათორმეტთა.

262 ასეა.

შენ, რომელმან თავთა მათ მოწაფეთა და დედისა მათისაჲ წადი-
რებით თხოვაჲ არა სათნო-იყავ და მოციქულნი სარწმუნოებით
უშურველ ჰყვენ, გა ლ . . .

აქებდითსა, კჲმაჲ გ გუერდი. ქებაჲ ცისკრისაჲ შენდა გშუენის²⁶³,
უფალო, რომელმან ცისკრისა აღმობრწყინებითა წარმართებულსა
იაკობს მოასწავე [142 ჭ] განკაცებაჲ და მოციქულთა მგზავრ ვნებაჲ
შენი აუწყე, რომლითა იკსენ სოფელი.

ვაქებთ, ქრისტე, შენსა სულ-გრძელებასა, რომელმან შორის
მოწაფეთა ამპარტავანებაჲ აიღე და სიმდაბლეჲ ღმრთის მსახურები-
საჲ დაჰნერგე, რაჲთა ვნებასაცა შენსა არა შეორგულდენ. მათ მიერ
ჩუენცა, უფალო, შეგუიწყალენ.

რომელმან სასუმელი ცხორებისა ჩუენისათუის თავს-იდეჲ და
ზეცისა სუფეჲჲ შენი მამისა თანა გამოუცხადე, ოხითა მათითა ჩუენ-
ცა, უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

რომელი გამოუთქმელ ხარ ღმრთეებითა და ქველის მოქმედ-
ებითა, უ გა . . .

[V] უფალო დაღატყავსა, კჲმაჲ ა. მწუხრისა მსხუერპლსა შევს-
წირავთ შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელი წიაღთაგან...

ვამე, რაჲსა ვემსგავსე უნაყოფოსა მას ლელუსა და მეშინის მე
წყევლისა მისგან და მოკუეთისა, არამედ შენ, ზეცისა მოქმედო ქრის-
ტე ღმერთო, უნაყოფოჲ სული ჩემი ნაყოფიერად გამოაჩინე²⁶⁴. ვითარ-
ცა უძღები იგი შეილი შემიწყალე და შემიწყნარე.

განკჲფენ წინაშე შენსა ღოცვასა ჩემსა, რომელსა ძალ-გიც
ცხორებაჲ ჩემი და ვაჩუენოთ ნაყოფი სინანულისაჲ, რაჲთა ღირს-
ვიქმნეთ შენდობასა ცოდვათასა და დიდსა წყალობასა.

[143 ჭ] დედაჲ თავთა მათ მოწაფეთაჲ გევედრებოდა დასხდომად
მათა შენ თანა სასუფეველსა, ხოლო შენ, მაცხოვარ, რომელმან მოს-
ცი მადლი მადიდებელთა, ჩუენცა ღირს-მყვენ სასუფეველსა შენსა
და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ყოველნი მორწმუნენი შიშით და ძწოლით მოვედით ვნებასა
მაცხოვრისასა და ნუმცა რაჲ გუაქუს კორციელებრი განზრახვაჲ
გულთა ჩუენთა, რამეთუ მეუფეჲ მეუფეთაჲ დღეს გამოუცხადებს
მოწაფეთა ვნებასა თუისსა. ზიარმცა ვართ საიდუმლოსა ვნებისა
შენისასა, ქრისტე ღმერთო, რაჲთა განწმედილნი ადგომისაცა მადლ-
სა ღირს-ვიქმნეთ...

ოხითაჲ, კჲმაჲ ა გუერდი. მოიწიენით, მორწმუნენო, მაცხოვრი-
სასა ვნებასა ქრისტეჲს ღმრთისა ჩუენისასა, აურაცხელსა სულ-
გრძელებასა მისსა²⁶⁵ ვადიდებდეთ, [V] რაჲთა მისითა კაცთ მოყუა-
რებითა მის თანა აღმადგინეს მომწყუდარნი ცოდვითა, ვითარცა სა-
ხიერ არს და კაცთ მოყუარე.

263 მოსალოდნელი იყო ან „შენ გშუენის“, ან „შენდა შუენის“.

264 გმრჩნე.

265 მიღა.

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. შეგესემინ ჩუენი ღმერთსა...
დასადებელი. შენ გშუენის გალ...

მე-8-სა სამშაბათსა

მოიხილესა, კმაჲ ბ გუერდი. მიეცით, ერნო, დიდებაჲ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა, რაჟამს გესმას კმაჲ იგი სანატრელი. განაბრწყინენთ სულთა ჩუენთა ღამპარნი, რაჟათა ღირს-ვიქმნენთ ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა შესლვად ქორწილსა მას სამეუფოსა.

ისილეთ უფალი, რამეთუ მოწყალე არს. მოვედით და შეუერდეთ ცრემლითა ვიდრე განშჯამდე, რაჟათა გუიქსნეს ჩუენ ცეცხლისა მისგან საშინელისა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, ქრისტე, ძეო ღმრთისაო, რომელი მოხუედ ვნებად ნეფსით კორციითა. მოგუიქსენენ ჩუენ მეორედ მოსლვასა შენსა, რაჟამს [144 ე] განარჩევედ ცოდვილთა მართალთაგან. გევედრები, ღირს-მყავ მე მარჯუენით სამწყსოთა შენთა თანა.

სხუანი. მსგავსად ბრძენთა მათ თანა ქალწულთა აღვანთენთ სანთელნი ჩუენნი, აღვაგოთ ზეთი ჭურჭელთა ჩუენთა და მივეგებვოდით სიძესა მას, რაჟათა შევიდეთ ქორწილსა მას სამეუფოსა.

სანთელი იგი, რომელ არს სიწმიდეჲ, ზეთი იგი — წყალობაჲ და სიზარული და სიძეჲ იგი — თავადი ქრისტე და ქორწილი იგი — რომელ არს სასუფეველი.

ქრისტეს მოყუარენო ერნო, მოვედით და მივემსგავსენთ ბრძენთა მათ ქალწულთა მღუიძარებითა, რაჟათა ჩუენცა ღირს-ვიქმნენთ შესლვად ქორწილსა მას სამეუფოსა.

მეუფეჲ ქრისტე გუასწავებს ჩუენ მრავალთა წყალობათა თუისთა. აიხუენთ სანთელნი თქუენნი და განმზადებულნი მოვედით და დაიბკუიდრეთ სასუფეველი.

აკურთხევდითსა, კმაჲ ბ. რომელთა საკმილი სენთაჲ დაშრიტით და ღამპარნი სულთანი აღანთენით, სიძესა²⁶⁶ მივეგებვოდით ანგელოზთა თანა გალობითა და ვიტყოდით: ყოველნი საქმენი უფლისანი უფალსა უგალობდით დ...

[V] მეორედ მოსლვასა შენსა განარჩევასა სამწყსოთასა გევედრები ღირს-ყოფად და დადგინებად მარჯუენითა შენთა თანა, რომელნი ვლადებთ და ვიტყუით...

გევედრებით შენ, ქრისტე, რაჟათა არა მეუფლოს ჩუენ ცეცხლი იგი უშრეტი, არამედ რაჟათა ღირს-ვიქმნენთ რჩეულთა შენთა თანა და ვიტყოდით: ყოველნი საქ...

აღიდებდითსა. მთისაგან სამოთხისა ლოდი სარწმუნოებისაჲ გამოისახე ქალწულისაგან უქცეველად შობითა, ქრისტე ღმერთო, და ხრწნილებაჲ დაჰქსენ, გალობით გა...

²⁶⁶ ამას მოსლევს ორი ასო ქმ, რომელიც გლოსა გვგონია, აშიიდან ტექსტში გადასული გაღწერის დროს.

იგავითა მით და საცნაურითა ქუეყანისადათა და ზეცისადათა სა-
ყუარელთა²⁶⁷ შენთა მეორედ დიდებით მოსლვამა შენი აუწყე, ქრისტე
ღმერთო, სასწაულითა ჯუარისადათა დამტკიცებად მორწმუნე-
ნი. გა... .

სარწმუნოთა მათ მიერ გონიერთა მნეთა საადუმლოთა ღმრთი-
სათა ცოდვითა ჩუენთაგან გუილხინე, მაცხოვარ, [145 ე] რაათა
ღირს-ვიქმნეთ ქორწილსა მას შენ სიძისა უკუდავისასა. გა ლ ო ბ ი თ
გ ა... .

სამოსელი ზრწნილებისაჲ სულითა განმძუარცე²⁶⁸ მე, უფალო,
მეოხებითა ღმრთისმშობელისადათა და ბრწყინვალითა მით სასიძო-
ბელითა შეამკვენ ჯორცნიცა ჩემნი ადგომასა. გა ლ ო ბ ი თ გა დ ი-
დ ე ბ თ... .

აქებლითსა, კმაჲ გ გუერდი. საყდართა შენთა სარჩელთა, უფალო,
რაჟამს დასჯდე განკითხვად და შჯიდე თუითოეულთა²⁶⁹, დამიცევ მე
საფარველითა ჯუარისა შენისადათა, უ ფ ა ლ ო, უ ფ ა ლ ო, დ ი-
დ ი თ ა შე ნ ი თ ა წ ყ ა ლ ო ბ ი თ ა.

მრავალთა ცოდვითა ჩემთაგან დაცემული შეგივრდები ვედრე-
ბით: მივსენ მე ურჩულობათა ჩემთაგან, უ ფ ა ლ ო, უ ფ ა ლ ო
დ ი დ... . ი გ ი ვ ე.

მსაჯულო, სამართალსა ნუ უგულებელს-ჰყოფ ქმნულსა კელთა
შენთასა, არამედ ღირს-მყავ მე მარჯუენითა²⁷⁰ შენთა თანა, უ ფ ა-
ლ ო, უ ფ ა ლ ო დ ი... .

[V] რომელი მოვიდა ნეფსით ვნებად²⁷¹ კორცითა და მეორედ
მოსლვად არს გაშჩად ცხოველთა და მკუდართა, ამას ევედრნეთ
ცრემლითა სინანულისადათა, რაათა ღირს-გუყვნეს ჩუენ მარჯუე-
ნითთა მისთა თანა.

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ გ გუერდი. კმასა მას საშინელსა ნეს-
ტუისასა, ოდეს ყოველი სული შეკრებობრის სარჩელად და გხედვი-
დენ [შენ] ყოველთა უფალსა საყდართა შენთა საშინელთა მჯდომა-
რესა, და შენ წინაშე წარმოდგომილთა ყოველთა დაბადებულთა
შემძრწუნებულთა, საყდართა შენთა სარჩელთა²⁷², უფალო, განწმედი-
ლი ღირს-მყავ წარდგომად წინაშე შენსა მარჯუენით და კაცთ მოყუა-
რებისა შენისა სიბრძნითა განანათლენ სულისა ჩემისა ლამპარნი,
რაათა შენ მიერ შევიდეთ სასუფეველსა შენსა, მხოლოო შეუცოდე-
ბელო და მრავალ-მოწყალეო.

[146 ჭ] აჰა შენ ტალანტი, უფალი გარწმუნებს სულსა, შიშით

267 სრურთა.

268 განმძარცე.

269 ასეა.

270 მრჯნეთა.

271 ენბთ.

272 სრჩილთა.

მიიღე ნიჭი, მიაგასხე, რომელმან მოგცა, განუყავ გლახაკთა და მოიგე მეგობრად უფალი, რაათა დასდგე მარჯუენით მისა, ოდეს მოვიდეს დიდებითა და გესმეს სანატრელი იგი კმაჲ: შევედ, მონაო, სიხარულსა უფლისა შენისასა მას, ღირს-მყავ, მაცხოვარ, განწმედილი დიდითა შენითა წყალობითა.

ოხითაჲ, კმაჲ გ გუერდი. შესაძრწუნებელი უფლისა განკითხვაჲ გულისხმა-ვეოთ, ერნო, არა დაეფაროთ ტალანტი სარწმუნოებისაჲ, არცა დაეშრიტნეთ ზრუნვითა ლამპარნი სულთა ჩუენთანი, არამედ ზეთითა კაცთ მოყუარებისაჲთა ესენი განვაბრწყინენეთ, რაათა მოვილოთ მშუილობაჲ ქრისტეს ღმრთისა [V] ჩუენისაგან და დიდი წყალობაჲ.

უსალმუნი. შენდამი, უფალო, ავიღე...

დასადებელი. ნუცა მეცინი...

მე-8-სა ოთხშაბათსა

განძრიელდითსა, კმაჲ ა²⁷³. რომელმან განგებულეზაჲ ცხორებისა ჩუენისაჲ ჯუარიტა ჯერ-იჩინე, მო-რაჲ-ხუედ ვნებად ნეფსით თუისით, რ ა მ ე თ უ ა რ . . .

რომელი ღმერთ ხარ, იმსახურები ანგელოზთაგან, დღეს ჯელთაგან ცოდვილისათა შეიხე ნელსაცხებელი, რ ა მ ე თ უ ა რ . . .

ერთმან ათორმეტთაგანმან²⁷⁴ განიზრახა მიცემაჲ შენი ურჩულთა მღღელთ მოძღუართა, რომლითა დათმენაჲ სულგრძელებისა შენისაჲ იქმნა ჩუენდა ცხორება, უფალო.

აკურთხევდითსა. ყოველთა შემოქმედისა ღმრთისა კაცობრივისა ბუნებისა მორწმუნენი [147 ჭ] გალობით და დიდების-მეტყუელებით აღვასრულებთ: მ ღ დ ე ლ ნ ი ა კ უ . . .

განზრახვაჲ ვნებისაჲ დღეს²⁷⁵ მოწაფისაჲთა დაამტკიცეს ქრისტესთუის ჰურიათა, რომლითა ჩუენ მძლავრებისაგან მტერისა ვიკსნენით. მ ღ დ ე ლ ნ ი ა კ . . .

რომელმან კაცთ მოყუარებისათუის პირველ დაფლვისა გამოსახა ცოდვილისაგან სიმდაბლით ნელსაცხებლისა შეწირვითა²⁷⁶, მ ღ . . .

ადიდებდითსა. გადიდებთ შენ ზეცისა სძალსა, ღმრთისა დედასა და ქალწულსა, რომელმან გამოუთქმელად შევ ქრისტე ღმერთი ჩუენი. ამისთუისცა ყოველი თესლები გნატრის შენ.

[V] გადიდებთ შენ ზეცისა სიძესა, შობილსა ქალწულისაგან, რომელი ნეფსით ჯორციტა მოხუედ ვნებად ჯუარიტა, რომლითა განგუათავისუფლენ ჩუენ საუკუნოჲსა ბნელისაგან.

შენსა ფასისათუის უკდავებისა მიცემად ვნებისათუის განი-

273 კ' ა ა' განმეორებულია.

274 ათორმეტთაგ.

275 აჲ რალაჲ სიტყვა გამოტოვებული უნდა იყოს.

276 აჲ საგალობელს სადლაჲ რალაჲ უნდა აქლდეს.

ზრახა დღეს მოწაფემან ურჩულოთა მღვდელთ მოძღუართა, არამედ მათ ექმნა დარჩილება, ზოლო ჩუენ — დიდება და ცხორება.

წადიერებით ნელსაცხებლითა შენდა მოივლტოდა ცხორებად, რომელი შეიწირე, ქრისტე, ცოდვილისაგან სიმდაბლით, მის თანა ჩუენცა მოგუანიტე შენდობად ცოდვათა და დიდი წყალობად.

აქებდითსა, კმაჲ გ. [148 ჭ] დღეს შეკრბეს ურჩულონი ჰურიანი სიტყუად ამოსა შენთუის და იზრახეს ზრახვაჲ ურჩულოებისაჲ, რომელი ვერ დაამტკიცეს.

დღეს შევიდა იუდა წინაშე მღვდელთ მოძღუართასა და ეტყოდა მათ მიცემასა შენთუის და იგინი აუთქმიდეს მას წარწყმედისა ფასსა სასწ...

დღეს დაუტევა იუდა საფასეჲ მოუკლებელი ნეფსით ცათა შინა და მოასწავებდა ურჩულოთა ჰურია[თა] წარწყმედულისა ფასსა სასწორით.

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ გ. ჯუარისა მიერ ჩუენისა კსნისათუის განზრახვაჲ დღეს²⁷⁵ მოწაფისაჲთა დაამატკიცეს ურჩულოთა [V] ვნებისათუის უფლისა. აწ მოვედით, მორწმუნენო, ამისა ქებასა შევსწირვიდეთ, რომელმან აცხოვნა სულნი ჩუენნი.

რომელი შეუხებელ და უხილავ ხარ ღმრთეებითა, იხილვე მონისა ხატითა, შეიხე კელთაგან ცოდვილისათა ნელსაცხებელი და მოგუანიტე ჩუენ მის თანა შენდობად ცოდვათა და დიდი წყალობად.

ერთმან ათორმეტთაგანმან²⁷⁷ ურჩულოთა მღვდელთ მოძღუართა²⁷⁸... [აუთ]ქუა მიც[ემად]..... ეძიებდა ჟამსა მარჯუესა. [მათ] ექმნა საცთურ, ზოლო ჩუენდა — დიდება და ცხორება.

ოხითაჲ, კმაჲ ა. დღეს ცოდვილი იგი შესწირვიდა ნელსაცხებელსა, [149 ე] მაშინ მოწაფეჲ იგი შეეზრახა ურჩულოთა მათ. მას უხაროდა, დაასხმიდა მრავალ-სასყიდელისასა მას, ზოლო იგი ისწრაფდა მიცემად უსასყიდლოსა მას. ამან უფალი იცნა, ზოლო იგი უფალსა განეშორებოდა, ესე განთავისუფლდებოდა და იუდა მონა იქმნებოდა მტერისა ბოროტისა განზრახვითა. ვითარ დიდ არს სინანული, რომელი მომეც ჩუენ, მაცხოვარ, რომელმან ივნე ჩუენთუის და მაცხოვნენ ჩუენ.

ფსალმუნი. გარე განვიდის...

დასადებელი. ნეტარ არს, რომელმან გ...

მე-8-სა ხუთშაბათსა

უფალო მესმასა, კმაჲ გ გუერდი. მესმა კმისა შენისაჲ და შემე-შინა, რამეთუ სულ-გრძელ იქმენ მონისა მიერ განსყიდასა...

277 ათორმეტთაგმ.

278 ერთი სტრიქონი არ იკითხება.

ვეცხლი ურჩულოთაგან რაჲ მოიღო იუდა, იკადრა მიცემაჲ შენი, მაცხოვარო სოფლისაო.

სულ-გრძელებაჲ მაცხოვრისაჲ იხილა იუდა, მიჰყიდა უსასყიდლოჲ იგი მის თანა-მონათა მოკლვად.

გვედრებით შენ მეოხებითა მოციქულთა შენთათა ცხორებისა ჩუენისათუის [V] მშუდილობა-ყავ, ვითარცა ღმერთ ხარ და კაცთ მოყუარე.

აკურთხევდითსა, კმაჲ გ. რომელი თაყუანის...

რომელმან თავს-იდუა მონისა მიერ განსყიდაჲ მრავლითა სულ-გრძელებითა, მ ღ დ ე ლ . . .

რომელი მონისა მიერ განიყიდა²⁷⁹ და თუისითა სისხლითა სოფელი იქსნა, მ ღ . . .

რომელი კაცთ მოყუარებისათუის ნეფსით ვნებად მოვიდა და ყოველი ჩუენთუის აღასრულა, მ ღ . . .

ადიდებდითსა. შენ დედასა ნათლისასა...

შენ, რომელმან თავს-იდევ, მაცხოვარ, სოფლისა ქსნისათუის მონისა მიერ განსყიდაჲ, სულგრძელო, მორწმუნენი გვედრებით, გადიდებთ შენ, რაჲთა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

შენ, რომელი ფასად განიყიდე მოწაფისა მიერ, საფასეჲ ცხორებისაჲ, მიეცი დასაშჯელად მსაჯული ცხოველთაჲ და მკუდართაჲ, გა დ ი . . . ი გ ი [ვ ე].

რომელი სუფევ უკუნისამდე, დღეს კელთაგან თუისთაჲსა დაბადებულთაჲსა სიმდაბლით სათნო-იყავ მიცემად თავი თუისი ცოდვათა ჩუენთათუის, გა დ ი დ ე ბ თ შე ნ, რ ა ჲ თ ა ა ც ხ²⁸⁰ . . .

[150 ე] აქებდითსა, კმაჲ გ გუერდი. დღეს ილუიძებდა იუდა. მიცემად უფლისა პირველ საუკუნეთა მაცხოვრისა სოფლისასა, რომელმან ხუთითა პურითა განაძღნა მრავალნი. დღეს ურჩულომან უარ-ყო კაცთ მოყუარეჲ, მოწაფე-ყოფილმან უფალი მისცა, ვეცხლად განყიდა განმათავისუფლებელი სულთა ჩუენთაჲ.

დღეს სიმრავლემან ურჩულოთამან ზრახვაჲ ბოროტი იზრახეს უფლისათუის და ცხებულისა მისისათუის, შეიპყრეს და მიიყვანეს იგი ტაძრად კაიაფაჲსა, სცემდეს, ჰგუემდეს და ეტყოდეს: ვინ არს, რომელმან გცა? ხოლო მაცხოვარმან²⁸¹ არაჲ მიუგო, არამედ ივნო ჩუენთუის, ვითარცა კაცთ მოყუარე არს.

დღეს განიზრახვიდა იუდა კელისა გართხმასა ვეცხლის მოყუარებითა შინა-განცემითა კრებულისაგან მოწაფეთა თანა, ოდეს-იგი განსწმედდა ცრემლითა მით²⁸² პეტრემისითა და მოასწავებდა ნათლისცემასა [V] სინანულისასა. დაჰბანნა ფერკნი და მისცა მათ უფლებაჲ დათრგუნვად ყოველსა ძალსა მტერისასა. ჩუენცა, უღირსნი ესე, გე-

279 გრ'ელა.

280 რ'ახ.

281 მ'ცხვრ.

282 მთ განმეორებულია.

ვედრებით ავაზაკისა მის კმითა: მომიჯსენე მე, უფალო, ოდეს მოხუიდე სუფევითა შენითა.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ გგუერდი. რომელსა შეემოსა ნათელი ვითარცა სამოსელი, დღეს გამოუთქუმელითა სიმდაბლითა ქორსა მას ზედა საიდუმლომასასა სამოსელი მონისაჲ მობრადნად თავს-იდე. ვღალადებ შენდამი, უფალო, რომელი მოხუედ ნეფსით²⁸³ ვნებად.

რომელსა თაყუანის-გცემენ დასნი ანგელოზთანი, დამსდაბლდი დაბანად ფერკთა მიწისაგანისთა განკურნებად ბრჭევალთა მათ პირ-ველისა მამისათა,

ვღალადებ შენდამი, უფალო, რომელი...

რომელმან საიდუმლოჲ საცსრად განუყავ მოწაფეთა ცხოველს- [151 ჭ]-მყოფელი კორცი შენი ჯსნად მომწყუდარნი, გემოჲს ზილ-ვისა მისისაგან ზიარ მათა მყვენ ჩუენცა, მხოლოო შეუცოდებელო და მრავალ-მოწყალო უფალო.

სხუანი, კმაჲ გგუერდი. კრებულნი იგი მოწაფეთანი...

კურთხევასა მას და განტე...

დანერგულ ვიყავ მე, ვითარცა...

მოეკუეთა იუდა, ვითარცა ხეა...

ორ სახედ გაცთუნა შენ ეშმაკ...

ფსალმუნი. ღბილ იყვნეს სიტ...

დასადებელი. ყურად...

ჟამის წირვასა

ოხითაჲ, კმაჲ გგუერდი. უფლისა სულ-გრძელებაჲ უძღებისა მის შეილისაჲ ნებითა განთქუა ურჩულომან²⁸⁴ იუდა, [V] მის თანა რაჲ ისერებოდე. ვიცხლის მოყუარებასა კელი განირთხ და, რაჲ იბანენ ფერკნი, შინა-განმცემელად ესენი განმზადენ, ნაცვლად მოშურნებისა შიშთვილი მიიდე, ზოლო ჩუენ, შენ მიერ განგრძნობილნი, ვღალადებთ: სულ-გრძელო უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ფსალმუნი. განმზად...

დასადებელი. უფალმან მწყემსმან სო...

აღელუიჲ არა თქუან და მშუილობაჲ უოველთაჲ.

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ა. იგავად თქმული წინაწარმეტყუელისაჲ დღეს აღესრულა: სიბრძნემან იშეანა თავისა თუისისა სახლი და შეუდგნა მას შუიდნი სუეტნი და დაუკლა თუისი საკლველი და გან-ზავა ტაკუკთა ღუინოჲ და იტყოდა: მოვედით, ჭამეთ პური ჩემი და [152 ჭ] სუთ ღუინოჲ, რომელ განგიმზადე თქუენ; დაუტევეთ უგუნუ-რებაჲ, რამეთუ ჩემდამო იხარებს მამაჲ და მე ვარ, რომელმან მის თანა ყოველი სოფელი შეეკმენ.

283 წ^ა ფსლ.

284 ურჩულო.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ა. კრავი ღმრთისაჲ, რომელმან აიხნეს²⁸⁵ ცოდვანი სოფლისანი, დღეს შეიწირვის მსხუერპლად მამისა შეცოდებულთათუის ერისათა, განტევენად, რომელნი ბნელსა შინა შეწყდომილ არიან. მოვედით, ერნო, განწმედილითა გულითა ანგელოზთა გალობასა ვიტყოდით: წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

განიცადენი, კმაჲ ა გუერდი. დღეს ქრისტესს მოძღურებაჲ და რჩული და დიდი იგი ზრახვაჲ მისცა თუისთა მოწაფეთა, კორცი და სისხლი მოსატევენელად ცოდვათა.

სხუაჲ, კმაჲ ბ. [V] სერობასა შენსა საიდუმლოსა დღეს, ქრისტე ძეო ღმრთისაო, ზიარ- და ღირს-მყავ მე, არა რაჲთა მტერთა შენთა საიდუმლოჲ შენი მიუთხრა, არცა ამბორს-გიყო შენ ვითარცა იუდა, არამედ ვითარცა ავაზაკმან მან ელაღატყო: მომიკსენე მე, უფალო, სასუფეველსა შენსა.

სხუაჲ, კმაჲ გ გუერდი. რომლითა სახითა, შენ იუდა, მიმცემელად მაცხოვრისად გამოსჩნდი? ნუ თუ კრებულსა მას მოწაფეთასა განგაშორა, ანუ თუ მადლსა მას კურნებათასა ნაკლულევენ გყო შენ, ანუ სერობასა მას ტაბლისა მისგან განგაშორა, ანუ სხუათა მათ [153 გ] დაჰბანნა ფერკნი და შენნი უგულუბელს-ყვნა? ჰ, რავდენთა კეთილთა მოუქსენებელად გამოსჩნდი! შენი უმადლოებით შეიწრდების გონებაჲ, ხოლო მისი სულ-გრძელებაჲ იქადაგების და დიდი წყალობაჲ.

ფერკთა ბანასა²⁸⁶ თქვან:

წარდგომაჲ, კმაჲ ა გუერდი. სხუათა მათ თანა მოწაფეთა შენთა... დასადებული. რამეთუ ამანცა²⁸⁷ კაც... ვიდრე: შეტყუვილი.

იბაკოჲ, კმაჲ ბ. ყოვლადვე ღირსებით იქები, ღმერთო, უფროჲსად ჯერ-არს მოცალეზად და დიდებად შენდა, მეუფესა ყოველთა საუკუნეთასა, რამეთუ, ოდეს გეგულებოდა მიცემად თავი თუისი ცოდვათათუის ერისა თუისისათა, [V] ასდგ სერობისა მისგან ცხოველს-მყოფელისა, არდაგი თავით თუისით მოირტყ და წყალი საბანელსა შთაასხ და იწყე დაბანად ფერკთა მოწაფეთა შენთასა. შეძრწუნდეს მთავარანგელოზნი მდგომარენი ურიცხუნი, კრებულნი ანგელოზთანი, ხოლო პეტრე შიშით ღალადებდა და იტყოდა: არა დამბანნი ფერკნი ჩემნი უკუნისამდე, უფალო. მიუგო მას უკუდავმან მან და რქუა: არა თუ დაგბანნი ფერკნი შენნი, უკუნისამდე²⁸⁸ არა გაქუს ნაწილი ჩემ თანა. მაშინ წადიერებით ეტყოდა მას პეტრე: ნუ ხოლო ფერკნი ჩემნი, მკსნელო, არამედ კელნი [154 ე] და თავიცა ჩემი, რომელმან

285 ასეა.

286 ბ'ნსა.

287 ანანცა.

288 ამას მოსდევს რ ქარაგმით, რომელიც ზედმეტი ჩანს.

ივნე ჩუენთუის და ასდევ მკუდრეთით, ცოდვათა მოტევებაჲ მოგუ-
მადლე, ღმერთო, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ქელითლა ჰბანდე, ამას იტყოდ:

ვაკურთხევდეთ მამასა, ვაკურთხევდეთ ძესა, ვაკურთხევდეთ სუ...
კურთხეულ არს მამაჲ, კურთხეულ არს სული...

გუაკურთხენეს ჩუენ მამამან.

შოალამისანი, კმაჲ ა გუერდი. მთავარნი შეკრბეს უფლისათუის
და ცხებულისა მისისათუის....

ფსალმუნი. რაჲ დაიდრ...

იბაკოჲ. სხუათა მათ თანა მოწაფეთა მიმცემელსა მასცა შენსა,
უფალო, დაჰბანენ ფერკნი კეთილად, ზოლო იგი რბიოდა ბოროტსა
და შემდგომად მიღებისა საზრდელისა უკუდავებისაჲსა აღმოთქუა
სიტყუაჲ განწამებისაჲ²⁸⁹, განგყიდა შენ ოცდა ათისა მის წილ გეც-
ხლისა, საფასეჲ განმამდიდრებელი ყოვლისა სოფლისაჲ, რომელსა
გიგალობთ: შე გ უ ი წ ყ ა ლ ე ნ ჩ უ ე ნ.

სხუაჲ იბაკოჲ. რომლითა სახითა...

მე-ბ დასადებელი, კმაჲ ა გუერდი. [V] სიტყუაჲ ურჩულოებისაჲ
დამდევს ჩემ ზედა, უფალო, ნუ დამაგდებ მე...

ფსალმუნი. ნეტარ არს, რომელმან გუ...

იბაკოჲ, კმაჲ ა გუერდი. დავით წინაწარმეტყუელებდა ქრისტე-
ისტუის და მოწაფისათუის, რომლისაგან მიცემად იყო: კაცო მშუი-
ლობისაო და მოყუასო განგებისა ჩემისაო, რაჲსათუის სიკუდილდ
განმანამებ მე? ერთობით შეგიყუარეთ შენ მე და მამამან ჩემმან და
სულითა წმიდითა განგადრიელეთ შენ ეშმაკთა ზედა, ზოლო შენ მე
ვეცხლად განმყიდე და გუნდი მოციქულთაჲ დაჰქსენ და თუით განე-
შორე სასუფეველსა, ზოლო მე ჯუარცმაჲ დავითმინო და შეცთომილ-
ნი მოვაქცინე და მე მივსცე მათ ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

სხუაჲ, კმაჲ გ გუერდი. მ იუდაჲსი უბადრუკებაჲ! ხელდიდა მე-
ძაჲსა მას, ამბორის-ყოფელსა ფერკთა შენთასა, და განიზრახვიდა
ზაკვით მიცემასა ამბორის-ყოფისასა. ესე თმითა თუისითა განჰქსნდე-
ბოდა²⁹⁰ და იგი შურიტა შეიკრვოდა, მოაქუნდა ნელსაცხებელისა
წილ მიცემაჲ ბოროტი, [155 ე] რამეთუ შურმან არა უწყინ პატივის
მიცემაჲ უმჯობესისაჲ. მ იუდაჲსი უბადრუკებაჲ! რომლისაგან იქს-
ნენ, ღმერთო, სულნი ჩუენნი.

მე-გ დასადებელი. კმაჲ ა გუერდი. მოწაფეჲ მოძღურისაჲ აით-
ქუამს ქრთამსა, ოცდაათისა ვეცხლისათუის განყიდა უფალი, ამბო-
რის-ყოფითა სიცრუისაჲთა მისცა იგი სიკუდილდ ურჩულოთა მათ.

ფსალმუნი. ყურად-ილე, ღმერთო, ლ...

იბაკოჲ, კმაჲ ბ გუერდი. მოძღუარი ღალადებდა მოწაფისათუის:
მოწაფეო ჩემო, შეიყუარე ვეცხლი, შენ შეიყუარე ვეცხლი და მე სიკ-

289 გნწმზსა.

290 გწნსნდა.

უდილდ განმაწამე; შენ მოწაფეთა შორის აიკოცე და ჰურიათა ვერ შეერთე; მე აღვემალლო ზეცად და განვათავისუფლნე დაბადებულნი.

სხუაჲ, კმაჲ ბ. რომელმან სერობასა უფალი უარ-ყო და მიეყსეულად ზაკუეითა შეიჭურა, იუდა, გამოჩნდა მიმცემლად ვეცხლის მოყუარებისა შურიტა, არა ღირსმან პატივისა შიშთვილ-იბა და წარწყმიდა ცხორებაჲ თუისი. მედგრობისა მისგან იკსნენ, მაცხოვარ, სულნი ჩუენნი.

[V] **მე-დ დასადებული, კმაჲ ა გუერდი. დღეს კმაჲ ესმა უფლისაჲ თუისთა მოწაფეთა: ერთი ვინმე თქუენგანი მიმცემს მე სიკუდილდ. ხოლო იუდა განყიდა უფალი და მიიღო სასყიდელი განსყიდულისაჲ მის.**

ფსალმუნი. ღმერთო, ქებასა ჩემსა...

იბაკოჲ, კმაჲ ბ. რასამე ჰგონებ შენ, იუდა სასყიდლის მომღებელი; პატივსა სამე მოელოდე კადაფაჲს მღელისაგან. მოგე განშორებაჲ, რამეთუ დღეს მაცხოვარი ჩუენი კელთა ურჩულობასა მიეც, მან ყურიძალის ცემაჲ ნეფსით დაითმინა, ჯუარცმაჲ თავს-იდეა, გემოჲ იხილა სიკუდილისაჲ, რაჲთა აცხოვნოს სოფელი.

სხუაჲ, კმაჲ ბ. რაჟამს-იგი თაყუანის-სცემდი, ჰრულოდა პეტრეს. მას ჟამსა ზარ-განკდილ იქმნა შიშისაგან მკეველისა, რამეთუ ესე შენ თანა მოკლებოდა²⁹¹, რომელმან ვერ დაუთმო მღუიძარებასა და ვერ-მღუიძარებისა მისგან წინაჲსწარვე იძლია, [156 ჭ] არამედ მწრაფლ აჲმართა შეცოდებისა მისგან, ცრემლითა განბანნა ცოდვანი თუისნი, ქრისტე მაცხოვარ, დ ი დ ე ბ ა ა შ ე ნ დ ა.

მე-ე დასადებული, [კმაჲ] ა გუერდი. დღეს იტყოდა შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ თუისთა მოწაფეთა: მოახლებულ არს ჟამი და მოვალს იუდა, მიმცემელი ჩემი. ნუვინ უარ-მყოფთ მე. რაჟამს მიხილოთ მე ჯუარსა ზედა დამსჭუალული შორის ორთა ავაზაკთა, ვივნო ვითარცა კაცმან და ვაცხოვნე, ვითარცა კაცთ მოყუარე ვარ, ჩემნი მორწმუნენი.

ფსალმუნი. მაცხოვრე მე, ღმერთო, რამეთუ...

იბაკოჲ, კმაჲ ბ გუერდი. [V] კაიაფას აქუნდი განკითხვით და პეტრეს შეემთხუია დაცემაჲ. მღელე განგკითხვიდა²⁹² შენ ურჩულოდ, პირველმან უარ-გყო შენმან მოწაფემან, არამედ, ვითარცა ესმა რჩულისაგან, ვითარმედ არა უგულებელს-ჰყვნი წყარონი ცრემლთანი, რომელი დაფარულთა მლხინებელი ზარ, ნეფსით თავს-იდეჲ განკითხვაჲ, უ ფ ა ლ ო, დ ი დ ე ბ ა ა შ ე ნ დ ა.

სხუაჲ, კმაჲ ბ. დღეს საიდუმლოჲ შენი, მაცხოვარ, გამოუცხადე მოწაფეთა შენთა ზედა მთასა წმიდასა სერობასა და იტყოდე: ერთი ვინმე თქუენგანი მიმცემს მე. ხოლო იგინი გულის სიტყუათაგან დაწუნეს და იტყოდეს: ნუმცა მე ვარ, უფალო? განცხადნა ზაკუეაჲ იგი იუდაჲსი და მტერობაჲ შორის მოწაფეთა შენთა აიკოცა, ხოლო პეტ-

291 ასეა.

292 გნკზელა.

რე ისწრაფა [157 ჭ] ცრემლითა განბანაჲ ცოდვათა თუისთაჲ, უწყო-
და, რამეთუ სახიერ ხარ და კაცთ მოყუარე. უფალო, დიდებაჲ
შენდა.

მე-ვ დასადებელი, ჳმაჲ ა გუერდი. თქუთ-და, ჰურიანო, რაჲ იხი-
ლეთ მაცხოვარისაგან: რჩული გარდააქცია, ანუ მოძღურებაჲ წი-
ნაწარმეტყუელთაჲ? ვითარ არა შეიშინეთ²⁹³ მიცემად პილატეასა²⁹⁴
ლმერთი, სიტყუაჲ ღმრთისაჲ და მკსნელი სულთა ჩუენთაჲ?

ფსალმუნი. საჯენ, უფალო, მავნებელ...

იბაკოჲ, ჳმაჲ დ გუერდი. რაჟამს წარსდგე კაიაფაჲსა ღმერთი და
მიეცი პილატეს ბჭესა, ცანი ძრიელნი შიშისაგან შეძრწუნდეს, ოდეს
შენ ჯუარსა ზედა ივნე და იგინე ჰურიათაგან მხოლოჲ შეუცოდებე-
ლი ღმერთი და კაცთ მოყუარეჲ.

სხუაჲ, ჳმაჲ ბ გუერდი. უფალო, პეტრეჲსნი იგი ცრემლნი სინა-
ნულად მიითუაღენ [V] და მწრაფლ მიუტევე უარის-ყოფაჲ სინანუ-
ლითა, ცრემლითა და გოდებითა, ზოლო იუდა შიშითა შეპყრობილი
ზაკუვით განიზრახვიდა ნელსაცხებელისა წილ მიცემასა შენსა უფა-
ლო, რომელმან ვნებაჲ ნეფსით დაითმინე. უფალო, დიდებაჲ
შენდა.

მე-ზ დასადებელი. ურჩულონო ფარისეველნო, რაჲსა მღევნით
მე? ერთ გზის ვივნო და ვსძლო მტერსა, რაჲთა უჩუენო ყოველსა
სოფელსა ჩემი მკდრეთით²⁹⁵ ადგომაჲ.

ფსალმუნი²⁹⁶. მაცხოვნე, ღმერთო, რამეთუ შევი...

იბაკოჲ, ჳმაჲ დ. კელმწიფისა წინაშე წარსდგე, რომლისა ცანი
არიან საყდრად, ჰურიანი გარე-მოგადგეს, რომელსა გარე-მოგადგან
[ან]გელოზთმთავარნი²⁹⁷, [158 ჭ] და სარჩელი თავს-იღევ, რამეთუ
შენგან განსჯად არს სოფელი. მკსნელო, დიდებაჲ შენდა.

იბაკოჲ, ჳმაჲ დ. ვითარცა კრავი უმანკოჲ, მსგავს იყავ მ...

ოდეს ცისკრისაჲ ყოველი აღასრულო და სახარების კითხვად გახუილოდი, ამას იტყოდი:

ჳმაჲ ბ. ჯუარცმასა ღაღადებდეს, რომელნი შენითა მაღლითა
მარადის იშუებდეს, ბოროტის მოქმედსა მას ბარაბას შენ სახიერისა
წილ გამოითხოვდეს მართალთა მკლველნი²⁹⁸ იგი, ზოლო შენ, მაცხო-
ვარ, სულ-გრძელებით მიხუილოდე ადგილსა მას ვნებისასა, რომელ-
მან ივნე ჩუენთუის და ასდგე [V] მკუდრეთით, ცოდვათა მოტევებაჲ
მოუშაღლე, ღმერთო, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. ღმერთო, ღმერთო ჩემო, მომხედენ...

293 შეზნო.

294 ფლტისა.

295 ასეა.

296 განმეორებულია.

297 ან წინა სიტყვასაჲ ეკუთვნის და მომღევნოსაც.

298 მ/ლველნი.

სრულად წარსთქუა.

წარდგომა სთქუა:

შეიპყრეს უფალი შორის მოწაფეთა...

ფსალმუნი. რამეთუ ამანცა კ... ვიდრე: შეტყუვილი.

იბაკოა, კმაა ბ. უფალო, ოდეს დაგსაჯეს ჰურიათა სიკ...

და თუ გინდეს, ესენიცა სთქუნე:

ვითარცა კრა... [ვიდრე?] და კელმ(წ)იფისა.

იკითხონ სახარებამ და იბაკოა თქუან.

კმაა გ. შენ, რომელი შურისათუის მიეცი კელთა ცოდვილთასა, შეიძრა დაბადებული, გხედვიდეს რაა დამბადებელსა, რამეთუ განიკითხოდე, ვერ დაუთმო ქუესკნელმან კელმწიფებასა შენსა: ყოველთა ცხორებაჲ [159 ე] მოკუდავთა მიერ დაისაჯებოდე. ვითარცა ძალი²⁹⁹ ჯუარისა შენისაჲ განემზადებოდა, დაჰკსენ ძრიელებაჲ უკეთურისა მტერისაჲ, რომლისა მიერ მივსნენ ჩუენ. ქრისტე ღმერთო, დ ი დ ე ბ ა ა შე ნ დ ა.

ჰარასკმვსა

ღამითგანსა, კმაა ბ. ღამის წარსლვითა მოგუეახლა დღეჲ დ...

ჯუარისა შენისა აღმართებითა აღმოუბრწყინდა სოფელსა ღმრთის მეცნიერებისა ქადაგებაჲ და ამის გამო კსნილნი კლადადებთ დაუცხრომელად და გადიდებთ, შენ უფალო.

ჯუარსა დაემსჭუალე განზრახვით, მოწყალე, და გუერდისა შენისაგან სისხლი აღმოუცემნე ნათესავსა კაცთასა მოსატევებელად ცოდვათა და ცხორებად საუკუნოდ, სახიერო ღმერთო.

აკურთხევდითსა, კმაა ა გუერდი. მეუფესა ცათასა და ღმერთსა ქუეყანისა თუისისასა მ დ ღ ე ლ ნ ი . . .

რომელი ავაზაკთა მიერ ჯუარს-ეცუა ნეფსით თუისით, მ დ ღ ე ლ ნ ი ა კ . . .

[V] რომელმან პატიოსნითა ჯუარითა ცოდვანი სოფლისანი აკოცნა, მ დ ღ ე ლ ნ ი ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ . . .

რომელმან ჯუარსა ზედა დამსჭუალვით ჯოჯოხეთი წარმოტყუენა და კელით წერილი ჩუენი ცოდვათაჲ ჯუარითა აკოცა, მ დ . . .

ადიდებდითსა. წმიდაჲ წმიდათაჲ ღმრთისმშო...

რომელი შორის ავაზაკთასა ჯუარს-ეცუა ჩუენთუის ქრისტე ღმერთი და მკსნელი სულთა ჩუენთაჲ, ვ ა დ . . .

რომელმან მოგუანიჭა ჩუენ უზრწნელებაჲ ჯუარითა თუისითა და მოტევებაჲ ცოდვათაჲ მორწმუნეთა თუისთა, ღმერთსა ჩუენსა ვ ა დ ი დ ე ბ თ .

შენ, ქრისტე, რომელი მსახურთა მიერ შეურაცხ-იქმენ და მკედართა...

299 ძ'ლი. არა გვგონია, აქ იკითხებოდეს ძელი.

გამოავლინე, კმაჲ ბ გუერდი. განგუანათლნა ჩუენ ჯუარად აღსლვამან შენმან, უფალო, და დათხევამან სისხლთამან მოგუიტევნა ცოდვანი.

დასადებელი. მონადირე სული მ...

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. ვითარ კეთილ არს გ...

მოქმედსა³⁰⁰ ცათასა და ღმერთსა მ ღ დ ე ლ ნ ი . . .

პეტრე ეტყოდა მხოლოდშობილსა: ვიდრე სიკდიდმდე³⁰¹ არა უარ-გყო. [160 ე] მას მოეცენა სიტყუაჲ უფლისაჲ, განვიდა გარე, ტი-როდა მწარედ³⁰².

ცრემლითა განბანა უარის-ყოფაჲ პეტრე მოციქულმან და მონა-მან უფლისამან.

რომელსა შეემოსა ნათელი ვითარცა სამოსელი—უფალი—გან-კითხვად მიჰყვანდა. ყურიმაღლის ცემაჲ ნეფსით თავს-იდვა კელთაგან, რომელნიცა შეექმნეს, ერმან ურჩულომან ჯუარსა შემსჭულაჲ მეუფეჲ დიდებისაჲ.

მას ჟამსა ეზოჲ იგი ტაძრისაჲ მის განიპო და მზეჲ დაბნელდა. რომელთა იხილეს, რწმენა და იტყოდეს: გ ა მ ო უ თ ქ უ მ ე ლ ო უ ფ ა ლ ო , დ ი დ ე ბ ა ჲ შ ე ნ დ ა .

ჯუარმან შენმან, ქრისტე, განანათლნა...

პარასკევსა

შუაღლითან იტყოდინ:

კმაჲ ბ გუერდი. დღეს დამოეკიდების ძელსა, რომელმან ქუეყა-ნაჲ წყალთა ზედა დაჰკიდა, გუირგუინსა ეკალთაგან დაიდგამს ანგი-ლოზთა მეუფეჲ, ტყუეილისა³⁰³ ძოწეულსა შეიმოსს, რომელმან შე-მოსნა ცანი ღრუბლითა, [V] ყურიმღლის ცემასა თავს-იდებს, რომელ-მან იორდანეს განათავისუფლა ადამ. თაყუანის-ვსცემთ ვნებასა შენსა, ქრისტე, მიჩუენე ჩუენ შენიცა დიდებული ადგომად.

ფსალმუნი. ნეტარ არს კაცი, რომელი...

მე-ბ, კმაჲ დ გუერდი. ვითარცა ცხოვარი კლვად მიიგუარე, ქრისტე მეუფეო, და ვითარცა კრავი უმანკოჲ, დაემსჭულე ჯუარსა ურჩულოთათუის ცოდვათა ჩუენთათუის, კაცთ მოყუარე.

ფსალმუნი. რაჲ დაიდრ...

მე-გ, კმაჲ დ გუერდი. ესრეთ ეტყოდე, უფალო, ჰურიათა: ერო ჩემო, რაჲსა შეგაწუხებ თქუენ ანუ რასამე გაჭირვებ თქუენ? ყრმანი თქუენნი განვანათლენ, კეთროვანნი განვწმიდენ და განრლუეული ცხედარსა ზედა მდებარეჲ აღვადგინე. მანანამსა მის წილ მომიპ-

300 მქ' მლსა.

301 ასეა.

302 ამის პირდაპირ მარჯვენა აშიაზე ხუთ სტრიქონად მიწერილია: ნუ განრისხდები ჩემ ზე-და დ..., რომელიც თითქოს ტექსტს ეუთვნის.

303 ტყ'ელსა.

ყრობთ მე ნაელელსა, წყლისა მის წილ—ძმარსა, სიყუარულისა ჩემისა წილ—ჯუარსა ზედა მე დამსჭუალეთ. აწ მოუწოდო წარმართთა და მათ მადიდონ მე და მე მივსცე მათ ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

ფსალმუნი. უფალო, რად განმრ...

მე-დ, კმაჲ დ გუერდი. შიშისათუის ჰურიათასა საყუარელმან და მეგობარმან პეტრე [161 ჭ] უარ-გყო შენ, უფალო, და გოდებით ესრეთ იტყოდა: ცრემლთა ჩემთასა ნუ დაიდუმებ, რამეთუ ვთქუ (?) დამარხვად მცნებაჲ³⁰⁴, სახიერ, და არა დავიმარხე. და ჩუენიცა სინანული ესრეთ შიითვალე³⁰⁵ და შეგუიწყალენ ჩუენ.

ფსალმუნი. ხადილსა...

მე-ე, კმაჲ დ გუერდი. ურჩულოთა შენთა³⁰⁶ შემპყრობელთა მი-შუებითა ესრეთ ეტყოდე, უფალო: თუ მწყემსი ესე დაეცით და განი-ბნინეს³⁰⁷ ჩემნი ათორმეტნი³⁰⁸ მოწაფენი, შემძლებელ³⁰⁹ ვიყავ უფრომს ათორმეტთა³¹⁰ გუნდთა ანგელოზთასა მოყვანებად, არამედ სულ-გრძელებად, რამთა აღესრულოს, რომელი გამოგიცხადე თქუენ კელითა წინაწარმეტყუელთა ჩემთაჲთა, უჩინონი და დაფარულნი. უფალო, დიდებაჲ შენ და.

[V] ფსალმუნი. სიტყუა...

მე-ვ, კმაჲ დ გუერდი. რჩულის მდებელნო იერუსალჲმელნო³¹¹ ჰურიანო და ფარისეველნო, კრებული წინაწარმეტყუელთაჲ ღალადებს და ეტყუის: აჰა ტაძარი, რომელ თქუენ დაჰქსენით. აჰა კრავი, რომელი თქუენ ჯუარს-აცუთ, დაფლვად მიეცით ერსა, არამედ თუისითა კელმწიფებითა აღდგა. ნუ სცთებით, ჰურიანო, რამეთუ ესე არს, რომელმან უდაბნოს გამოგზარდნა და ზღუასა განგარინნა. ესე არს ცხორებაჲ და ნათელი და მშუდილობაჲ სოფლისაჲ.

ფსალმუნი. უფალო, ნუ გულ...

მე-ზ, (კმაჲ) გ გუერდი. საშინელ იყო ხილვაჲ: ცათაჲ და ქუეყანისაჲ შემოქმედი ძელსა დამოკიდებული! მზეჲ დაბნელდა და ღღეჲ კუალად ღამედ გარდაიქცა და ქუეყანაჲ დაფარულთა გუამთა განუტევებდა [162 ჭ] მკუდართა. რომლისათუისცა თაყუანის-გცემთ შენ, ქრისტე, გუაცხოვნენ ჩუენ.

ფსალმუნი. უფალო ღმერთო ჩემო...

მე-ც, კმაჲ ბ. ოდეს ჯუარსა შეგმსჭუალეს ურჩულოთა მათ მეუფეჲ დიდებისაჲ, ღალატ-ყო მათა: რაჲსა შეგაწუხებ თქუენ, ანუ რაჲსა განგარისხებ თქუენ? პირველ ჩემსა ვინ გიჯსნნა თქუენ ჭირისაგან? აწ მომაგეთ მე ბოროტი კეთილისა წილ, სუეტიისა მის წილ ცხოვე-

304 ამას მოსდევს და, რომელიც ზედმეტი ჩანს.

305 მიწითვე.

306 განმეორებულია.

307 გზნნს.

308 ათორმეტნი.

309 შრძმლ.

310 ათორმეტთა.

311 იმსრნო.

ლისა ჯუარსა მე დამმსჭუალეთ, ღრუბლისა მის წილ ნათლისა მე საფლავი მითხარეთ, ნაცვალად მანანამას ნავლელი მასუთ მე, წყლისა მის წილ—ძმარი. აწ მოუწოდო წარმართთა და მათ მადიდონ მე თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

ფსალმუნი. უფალო, უფალო ჩუენო...

მე-თ, კმაჲ დ გუერდი. უპირატემს პატიოსანსა ჯუარსა მკედართა მიერ კიცხვისათუის, უფალო, ზეცისა ძალნი შეძრწუნდებოდეს, დაიდგ გუირგუინი [V] კიცხვისაჲ, რომელმან ქუეყანაჲ შეამკვი ყოვლითა, და ქლამინდი განბასრებულმან შეიმოსე, რომელმან შეჰმოსენ ცანი ღრუბლითა და ესევეითართა განგებულებითა გუეუწყა შენი მრავალი სახიერებაჲ, ღმერთო, და დიდი წყალობაჲ შენი.

ფსალმუნი. აგიარო³¹²...

მე-ი, კმაჲ ა გუერდი. მოვედით, ქრისტემს შემასმენელნო ერნო, და იხილეთ, რაჲ იზრახა იუდა მიმცემელმან ურჩულოთა მათ თანა მღდელთა მქსნელისათუის ჩუენისა. დღეს თანა-ნადებ სიკუდილისა უკუდავი იგი სიტყუაჲ ყვეს და პილატემს შესმენითა ჯუარსა შეგმსჭუალეს. და ვნებული მქსნელი ჩუენი ესრეთ ღალადებდა და იტყოდა: მიუტევე³¹³, მამაო, ცოდვაჲ ესე, რაითა ცნან წარმართთა [163 ჭ] მკდრეთით აღგომაჲ.

ფსალმუნი. უფალსა ვესავ...

მე-ია, კმაჲ დ გუერდი. დღეს ტაძრისა იგი კრეტსაბმელი სამხილებელად განეპო ურჩულოთა მათ და მზემან ბრწყინვალეობაჲ თუისი დაიფარა, რამეთუ უფალსა ხედვიდეს ჯუარ-ცმულსა³¹⁴.

ფსალმუნი. მაცხოვ...

მე-იბ, კმაჲ ა გუერდი. მოსლვასა მას შენსა ჯუარად ესრეთ ეტყოდე, უფალო, ჰურიათა: რომლისა საქმისათუის გნებაჲს მოკლვაჲ ჩემი³¹⁵, ზ ჰურიანო? განრღუეულნი თქუენნი განვკურნენ და მკუდარნი ვითარცა ძილისაგან აღვადგინენ, წიდოვანი განვწმიდე, ქანანელი შევიწყალე. რომლისა საქმისათუის გნებაჲს მოკლვაჲ ჩემი, ზ ჰურიანო? არამედ მიხედეთ³¹⁶, რომელსა უგუმერთ, ქრისტე[სა], ზ ჰურიანო ურჩულონო.

ფსალმუნი. ვიდრემდის, უფალო, და...

[V] უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა. ღალადებასა ჯუართა სიკუდილი მოაკუდინე და...

რომელი მონისა მიერ განიყიდე და ურჩულოთაგან ვნებაჲ თაქსიდევ და თუისითა სისხლითა სოფელი იქსენ, დ ი . . .

რომელი მკვევლისაგან განიკიცხე და³¹⁷ პეტრემს ცრემლნი სი-

312 აგიარო.

313 მივრტვე.

314 ჯრჯრლსა.

315 ეს სიტყვა განმეორებულია მომდევნო სტრიქონზე გადასვლისას.

316 მხრდო.

317 და განმეორებულია.

ნანულითა არა უგულუბელს-ჰყვენ და ჩუენთუის კელით³¹⁸ წერილი აჰკოცე, დიდებაჲ შენდა, ღმერთო.

მც ღმრთისაჲ ამაღლდა ჯუარსა...

სხუანი, კჲაჲ დ. ავაზაკი ჯუარსა ზედა ღაღადებდა ჯუარცმასა შენ თანა.

ჯუარცმასა ჩემ თანა ხარ ადგო...

რამეთუ ამას ზედა ამაღლდა ღმერთი ქორციითა და ამას ზედა დასთხია პატიოსანი უბიწოჲ სისხლი. ამან დაგუიცივნეს ჩუენ ყოველსა ჟამსა.

ოხითაჲ, კჲაჲ ბ გუერდი. აზნაურებაჲ ესე ჩუენი უფლისაგან...

[164 ე] კითხვაჲ ვითარცა მონამან თავს-იდეჲ, ეკალთაგან გუირ-გუინი დაიდგ და უზრწნელებითა სოფელი შეამკვე, ამაღლდი ჯუარსა ზედა და დაბადებულნი განაახლენ, მკუდართა თანა შეირაცხე და საუკუნიტგანნი მკუდარნი აღადგინენ, დიდებაჲ შენდა, რო-მელმან იცნე ჩუენთუის, უფალო, დიდებაჲ შენდა

იკითხონ ხაკითხავი და თქუან:

ფსალმუნი. დამდეგს³¹⁹ მე.

დასადებელი. უფალო ღმერთო ცხორები...

ქუარისა ბანასა ამას იტყოდინ იოსებისსა 320:

კჲაჲ ბ გუერდი. მოითხოვა იოსებ...

სხუაჲ. მოითხოვა...

სხუაჲ. მოვედით, მორწმუ...

სხუაჲ, კჲაჲ ბ გუერდი. წყაროჲ ცხორებისაჲ გუერდისა შენისა-გან...

სხუაჲ. მოვედით, მორწმუნენო, და ვისწაოთ პეტრე მოციქული-სა იგი სინანული, მოქცევაჲ და სარწმუნოებით თაყუანის-ცემაჲ ერ-თისა ღმრთისა, რამეთუ მან ოდესმე უარის-ყოფაჲ იგი ცოდებაჲთაჲ ცრემლითა განდევნა და, რადთა [V] დღეს ურთიერთას ჩუენცა დავს-თხინეთ ცრემლნი წინაშე ჯუარსა და რადთა წყალობით მოკსენებუ-ლისა მის ავაზაკისა თანა ესრეთ ვღაღატყოთ: ღირსმცა ვართ ჩუენ შენ მიერ სამოთხედ, ღმერთო, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

შაბათსა

ც ი ს კ რ ა დ

ნეტარ არიანთა. კმასა შევსწირავთ...

ლოცვასა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე, ც...

ვითარცა ცხოვარი შევსცეთი³²¹ და ვითარცა...

³¹⁸ ჰე|ელი.

³¹⁹ ვ-ს მარჯენა ფრთა აკლია და გამოდის დამდეგს.

³²⁰ იბრ|სსა.

³²¹ შევსცეთი.

მართალ ხარ შენ, უფალო, და სამართალსა³²²...

სხუანი. აღმიპყარ კელი შეწევნისაჲ...

ცოდვათა ჩემთა დამამდაბ...

სამართალნი შენნი მასწავენ მე, უფალო, და გზასა მცნებათა შენთასა წარმიმართე, რამეთუ მცნებათა...

წყალობითა შენითა მომიკსენე მე, უფალო, რაჲთა დაგიცუნე მცნებანი შენნი, განმინათლენ თუალნი ჩემნი, უფალო, რამეთუ მცნებათა შენთა მსუროდა...

[165 ე] მიეახლა სული ჩემი მიწასა³²³, მაცხოვრე მე სიტყუითა შენითა, წყალობაჲ შენი, უფალო, თანა-მავალ მეყავნ ჩუენ ყოველთა დღ...

მიეახლა სული ჩემი მიწასა³²³, მაცხოვრე მე სახიერებითა შენითა. სიტკბოებითა შენითა მომიკსენე მე, უფალო, რამეთუ მც...

ავაზაკმან აღსარებით ჯუარ...

მომიძიე მონაჲ შენი, უფალო, ვითარცა ცხოვარი შ...

სხუანი შაბათსა სოქუნე.

უყუარან უფალსა მოშიშნი სახელისა მისისანი, ხედავს მათ და დაიმკუიდრებს³²⁴ ეკუნისამღე მათ შორის და დაჰმარხავს მათ დღისა მისთუის მეორედ მოსლვისა უფლისაჲსა³²⁵, რაჟამს მოვიდეს დიდებითა მამისაჲთა დაბადებულთა მიგებად კეთილისა მათ მონათათუის თუითოეულად, წმიდათა მისთა, დაუჭნობელი გუირგუინი, ბრწყინვალებე, ვითარცა მზის თუალი დღისა მისთუის მეორედ მო...

[V] დაღატყავსა, ჯმაჲ ა. ვღაღატყავ ჭირი...

დღეს ყოველი დაბადებული შეძრწუნდა ვნებასა შენსა, ქრისტე ღმერთო, რაჟამს ურჩულოთა ჯუარსა ზედა შენ დაგმსჭუალეს და მკედარმან ლახურითა უხრწნელი გუერდი შენი განაღო და ჯმაჲ იგი ავაზაკისაჲ მისის მოდა: მომიკსენე მე, უფალო, ოდეს მოხუიდე სუფევეითა შენითა.

რაჟამს გამოსჩნდი შენ შორის ორთა ავაზაკთა, ქრისტე ღმერთო, მას ჟამსა ეზოჲ იგი ტაძრისაჲ მის განიპო და ნათლისა მის ბრწყინვალებაჲ ბნელითა მით დაიფარვოდა და ჯმაჲ იგი... იგივე.

მას ჟამსა მზეჲ დაბნელდა და ქუეყანაჲ შეიძრა და ყოველი დაბადებული ძწოლით გზედვიდა ყოილთა დამბადებელსა ძელსა დამოკიდებულსა და ჯმაჲ... იგივე.

აჰქედ ძელსა ზედა...

[166 ჭ] კურთხეულ არსსა. რომელი მაყლოან...

რომელი ძელსა ზედა, ქრისტე, ჯუარისა შენისა...

თავს-იდევ ვნებაჲ ნეფ...

322 სმრთლა.

323 მწსა.

324 დაიმკუიდრებს

325 უფსა.

დაებეჭდე საფლავსა შინა...

რომელი საფლავსა დაიდევ ნეფსით...

სხუანი. ხისაგან გემომს ხილვითა ადამ გამოვიდა სამოთხით და ძელისა მიერ ჯუარისა ავაზაკი შევიდა, ხოლო აწ წარმართნი ღირს-ვიქმნენით თაყუანის-ცემად შენდა, ქრისტე, ჯუარცმულისა, რომელ-მან ივნე და ყოველი სოფელი აცხოვნე და ჩუენ წყევლისაგან განგუათა-ვისუფლენ პატიოსნისა სისხლისა შენისა დათხევითა. ვ ღ ა ღ ა-ღ ე ბ თ ს ა რ წ მ უ ნ ო ე ბ ი თ: შე ნ კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ უ კ უ-ნ ი ს ა მ დ ე, ღ მ ე რ თ ო მ ა მ ა თ ა ჩ უ ე ნ თ ა ო.

[V] ხისაგან დაცემაჲ შეემთხუია და სიკუდილი დაესაჯა ადამს, და ძელისა დანერგვითა უკდავებაჲ ჩუენ მოგუენიჭა, ხოლო განპყრო-ბითა კელთაჲთა, ქრისტე, ჯუარსა ზედა, მძლავრებისაგან მტერისა სიკუდილდ მიცემული იქსენ სოფელი და გუერდისა შენისა სისხლი-სა გარდამოდინებითა ძოწეულ იქმნებოდა ჯუარი იგი და პატივ-ეცე-მებოდა ძელსა მას ცხოვრებად ჩუენ მორწმუნეთათუის. ვ ღ . . .

რომელი შორის ორთა ავაზაკთასა ჯუარს-ეცუ, ქრისტე, ღმრ-თეებისა შენისა კელმწიფებითა [167 ჳ] ყოველი დაბადებული შეძრ-წუნდა, არამედ პურიათა მათ მანანაჲსა მის წილ და წყლისა ნაჲღელი და ძმარი ჯუარსა ზედა შენ მიგიპყრეს, ხოლო დედაჲ მგლოვარეჲ გოდებით იტყოდა, კადრებასა³²⁶ ვერ დაუთმობდა, ცრემლით ტიროდა წინაშე ჯუარსა თანა მოწაფითურთ სიყუარულით. ვ ღ ა ღ ა ღ ე ბ თ ... ი გ ი ვ ე.

შემდგომად ჯუარცმისა და სიკუდილისა შენისა, ქრისტე ღმერ-თო, იოსებ არიმათიელმან და ფარულად მოწაფე-ყოფილმან შენმან ნიკოდემოზ მოითხოვეს გუამი შენი პილატეისაგან და დაჰკრძალეს ახალსა საფლავსა, რომელი თაყუანის-იცემების დაუცხრომელად ძალთაგან ზეცისათა, ხოლო ურჩულოთა მდღელთ მოძღუართა ერსა არწმუნეს და დაჰბეჭდეს ლოდსა და მცველნი განაწესნეს კარსა მას საფლავისასა. ვ ღ . . . ი გ ი ვ ე.

[V] წ მ ი ღ ა ო ღ მ ე რ თ ო, დაუსაბამოო მამაო, დამბადებელო ყოველთაო, რომელმან ხილვითა შენითა მოსე პირითა გამოაჩინე თუალთ შეუდგამად ძეთა შორის ისრაელისათა; წ მ ი ღ ა ო ძ რ ი ე-ლო, რომელი ბაბილოვნსა საკმილსა მას შორის ყრმათა გამოს-ჩნდი ალსა მას შინა და მძლავრმან მან აგიარა შენ, ჭეშმარიტი ძმ ღმრთისაჲ; წ მ ი ღ ა ო უ კ უ ღ ა ო, რომელმან ასწაჲე ღმრთი-ებისა ერთარსებაჲ კაცთა სიტყუად და ადავსენ მოციქულნი სულითა წმიდითა ქადაგებად ყოველთა კიდეთა ქუეყანისათა, სამებისა ერთ-არსებასა ვ ღ ა ი გ ი ვ ე.

სხუანი ზემოთ სოქუნე.

ანგელოზთა კრებულსა დაუკუირდა, ქრისტე ღმერთო, შენი . . . შენითა ძელსა დამოკიდები...

გზედვიდა ყოველი დაბადებული ძელ...

[168 ჭ] საფასეა ცხორებისაჲ გიხილა ავაზ...

საფლავისა შენისა დაბეჭდვასა გამოითხოვდეს³²⁷ ურჩულონი პი-
ლატეისგან და პარვასა მიუთხრობდეს, რაათამცა დაფარნეს უზრწ-
ნელნი კორცნი შენნი, ქრისტე ღმერთო, რომელმან ივნე ჩუენთუის,
ღმერთო მ...

აკურთხევდითსა. ჯუარი აემართა ქუეყანასა და ქრისტე ამადლ-
და მას ზედა და წმიდასა საფლავსა დაიდვა და დასაბამითაგანნი
მკუდარნი აღადგინნა.

რომელმან ნეფსით ჩუენთუის ივნო, დაეფლა და მოქლონნი ჯო-
ჯოხეთისანი შემუსრნა, მ ღ დ...

ჯუარსა დაემსჭუალა ქრისტე ღმერთი და ჩუენთუის კელი[თ]-
წერილი აკოცა და რომელთა ბნელსა შინა ეძინა, ნათლად აღმოუწო-
და, მ ღ დ...

ჯუარსა ზედა დამსჭუალულსა ძესა ღმრთისასა და საფ...

[V] სხუანი. დღეს დაენერგა ძელი ცხორებისაჲ, რომლითა
შექმნა ცხორებაჲ შორის ქუეყანასა, ავაზაკი რაჲ შევიდა სამოთ-
ხედ, ხოლო ჯოჯოხეთს მყოფნი იხარებენ, რამეთუ ქრისტემან ივნო
ჩუენთუის, საკრველნი სიკუდილისანი განხეთქნა და ღმრთეებით
აღმადგინნა ჩუენ. ა მ ა ს უ გ ა ლ ო ბ თ და...

რომელი ძელსა დამოეკიდე, ქრისტე, ურჩულოთა მიერ ყუედ-
რებაჲ ავაზაკისაგან თავს-იდეჲ და რომელი-იგი ვედრებით ითხოვდა
შენგან წყალობასა: „მომიკსენე მე, უფალო, ოდეს მოხუიდე სუფევი-
თა შენითა“ და მიაწიჭე მას სამოთხეჲ. ა მ ა ს უ გ ა ლ ო ბ თ
და ვ...

რომელი ჯუარსა დაემსჭუალე, ქრისტე, განზრახვით პირველ
შექმნულსა მას მიაწიჭე კუალად [169 ე] განახლებაჲ და ლახურისა
მიერ განღებითა წმიდისა გუერდისაჲთა უკუდავებისა წყაროჲ მიჰ-
მადლე ნათესავსა კაცთასა. რომელმან იქსნა პატიოსნითა სისხლითა,
ამას უგალობთ და ვიტყუით: ა კ უ რ თ ხ ე ვ დ ი თ ყ ო ვ ე ლ ნ ი
ს ა ქ მ ე ნ ი უ ფ ლ ი ს ა [ნ ი] უ ფ ა ლ ს ა, უ გ ა ლ ო ...

რომელმან კელნი თუისნი ჯუარსა...

ადიდებდითსა. გადიდებთ შენ, ზეცისა სძალ...

ძელისა გემოჲს ხილვითა ადამს სიკუდილი დაესაჯა, ჯუარსა
დაემსჭუალა ქრისტე ღმერთი, საფლავსა დაიდვა და საკრველნი სიკ-
უდილისანი ვითარცა ღმერთმან განხეთქნა. გ ა ლ ო ბ ი თ ვ ა დ ი-
დ ე ბ დ ე თ ...

სამოთხესა ფუფუნებისასა ღირს-მყავ, ოდესმე დარჩილი იგი
ადამ გამოვიდა და ავაზაკი შევიდა, რამეთუ ხისაგან იყო დაცემაჲ და
ძელისა მიერ მოწოდებაჲ.

ჯუარსა რაჲ დაემსჭუალე, ქრისტე, და გამოუცდელი ქორწინე-

ბისაგან დედაჲ შენი მგლოვარეჲ დგა თანა მოწაფითურთ³²⁸ საყუარე-
ლით³²⁹. გა ლ ო ბ ი თ გ . . .

რომელმან დასაბამითგან დამონე . . .

რომელმან სამსჭუალნი და ლახუ . . .

[V] სხუანი. დღეს დიდისა მის გამოუთქმელისა მადლისა ვნება-
სა გხედვიდეს. მოაკლდა მზესა მზისა მისგან სიმართლისა, კლდენი
განსქდეს და საუკუნითგანნი შეწყდომილნი სულნი განათავისუფლ-
ნა. გა ლ ო ბ ი თ ვ ა დ ი დ ე ბ თ.

მოსე წინაწარმეტყუელმან კურთხევითა უფსკრულთა მზისა
ჰაერი აჩუნა, ზოლო შენ ძალითა ჯუარისა შენისაჲთა ქუესკნელ-
თა ჯოჯოხეთისათა ნათელი გამოუბრწყინე, რომლისა მიერ განუხუ-
ენ ავაზაკსა სამოთხისა ბჭენი. გა ლ ო ბ ი თ . . .

რომელი მიხუედ სამოთხედ მიმწუხრი, მაცხოვარ, და პირველ
შექმნული იგი ცთომისაგან დაცემული მოიძიე, შენვე შეხუედ ბჭეთა
კშულთა ჯოჯოხეთისათა, რაჲთა საუკუნითგან შეწყდომილნი სულნი
განათ³³⁰ . . . ი გ ი ვ ე .

[170 ე] უფალო, წინა-გამოსახა სასწაული შენი მამათ მთაჲრ-
მან იაკობ წუერსა ზედა კურთხისასა, თაყუანის-ცემითა გუაუწყებ-
და მერმისა მის გამოჩინებასა, რომელსა ზედა ჯუარს-გაცუეს ნერგი
ცხოველი. დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა.

რომელსა შეგემოსა ნათელი ვითარცა სამოსელი, დაეფალ გულ-
სა ქუეყანისასა ცსნისათუის ჩუენისა და დაგებჭდეს საფლავსა ცხო-
რებისასა და ვითარცა მეუფესა მძინარესა ზედა ერისაგანნი გცვი-
დეს. უ ფ ა ლ ო , დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა.

სხუანი, (კმაჲ) დ გუერდი. ქალწული დგა ჯუარსა წინაშე...

შენთვის დაუკ...

აქებდითსა. მოვიდა იოსებ არიმათიელი ფილატიჲსა და მოს-
თხოვა გუამი მაცხოვრისაჲ და დადვა იგი ახალსა მისსა საფლავსა და
ლოდი დიდი მიაგორვა.

[V] შემდგომად ჯუარცმისა და დაფლვისა შენისა, ქრისტე
ღმერთო, ერმან ურჩულომან განიზრახა დაკრძალვად საფლავი იგი
და დაბრკოლებასა ჰგონებდეს ადგომასა შენსა.

წარვიდა დაცვად დასი ერისაგანთაჲ და დაჰბეჭდეს ლოდსა მას
ბეჭდითა და გარემოჲს საფლავსა მცველნი განაწესნეს.

სხუანი. იოსებ არიმათიელმან წადიერებით დიდისა მის ნათლი-
სა მზისა მის სიმართლისანი მოითხოვნა კორცნი ძისა ღმრთისანი,
რაჲთამცა დაფარნა დაფლვითა არა ადგილ-შეუყენებელი ღმრთეებაჲ,
არამედ ზატი მონებისაჲ ვითარცა მიზეზი ცხოვრებისაჲ და საფასეჲ
უზრწნელი.

მამისაგან პირველ საუკუნეთა ძეჲ დღეს შთაჲდა წარმოტყუენ-)

328 მწ' ფთორთ.

329 სყ' რლი.

330 გნო?

ვად ჯოჯოხეთისა და დაეპეჭდა დაფლვითა ვითარცა მოკდავი³³¹ ცოდვილთაგან ცხორებისათუის პირველ შექმნულისა [171 ჭ] და კსნისათუის ყოვლისა სოფლისა.

წყარომან ცხორებისამან, ქრისტემან ღმერთმან ჩუენმან დღეს ნათესავსა³³² კაცთასა აღმოუცენა უკდავება და განააზღნა გუამნი მართალთანი, რომელნი შეპყრობილ იყვნეს ჯოჯოხეთს და იქსნა სოფელი მძლავრებისაგან მტერისა.

დაღაცათუ დარჩილი ურჩულოთა მიერ დაეპეჭდა საფლავსა შინა მსაჯული ყოველთა დაბადებულთა, არამედ იმსახურებოდავე უკოცოთა ძალთა მიერ, ვითარცა მეუფე მძინარე, რომელი თაყუანის-იცემების ანგელოზთა და კაცთაგან.

სხუანი პირველ სოქუნე.

[V] აღვივსენით ჩუენ, უფალო, მაღლითა ჯუარისა შენისადთა და ყოველთა მოვიღეთ უკდავება, ოდეს შენ, მაცხოვარ, განიპყრენ უხრწნელნი კელნი თუისნი ჯუარსა ზედა და გუერდისა შენისა განლებითა იქსენ სოფელი ცოდვათაგან, და რომელთა ბნელსა შინა ეძინა, ნათლად აღმოიყვანენ და სულითა წმიდითა შემოსილნი წარუდგინენ მამასა. რომელსა გაქუს აურაცხელი კაცთ-მოყუარება, მეუფეო მშუიღობისაო, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

სისხლი გამოკსნისა ჩუენისა და წყალი განმწმედელი ცოდვათა ჩუენთა [172 ჭ] გუერდისა შენისაგან აღმომდინარე იხილა რად ასისთავმან მან წინაშე ჯუარსა, რომელმან წამა ჭეშმარიტი, ზოლო ავაზაკმან ჯუარსა ზედა აღსარებით დაღატ-ყო: „მომიქსენე მე, უფალო, ოდეს მოხუიდე სუფევითა შენითა“ და მიანიჭე მას შენი სასუფეველი, რო მელსა გაქუს აუ... ი გ ი ვ ე.

სიბრძნეა ჰურიათა³³³ ექმნა საცთურ და წარმართთა სისულელეა — ცხორება, არამედ იოსებ არიმათიელმან კადნიერება შეიმოსა, არა ესვიდა სიმდიდრესა, არამედ, რომელი ყოველთა მომნიჭებელ ხარ, მიგიყიდა შენ სიმდიდრეა წარუალი და საფასეა ცხორებისა დაგკრძალა საუნჯესა უკდავებისასა. რო მელ... ი გ ი ვ ე.

[V] სხუანი³³⁴. ჰურიანი ეტყოდეს ფილატეს: ბრძანე დაცვად საფლავი იგი: ნუუკუე მოწაფენი მისნი ღამე მოვიდენ და წარიპარონ იგი და განთქუან ერსა შორის, ვითარმედ ადგა იგი მკდრეთით.

მიუგო ფილატე ურჩულოთა ჰურიათა: მიცემულ არს თქუენდა დასი. წარვიდეს ურჩულონი და დაჰკ...

ოდეს ცისკრისა უამი აღასრულონ, აღვიდენ საკურთხეველად და ამას იტყოდიან:

ქმაი ბ გუერდი. უფალო, პატიოსნად გამოჩნდა ერსა შორის გა-მალეილ, ფარულად დაიწერა მოწაფედ შენდა ნიკოდემოზ, არამედ

331 ასეა.

332 თოსრესა.

333 ჰურიათ.

334 სხუანი.

იოსებ არიმათიამთ სიმდიდრეა შეურაცხ-ყო³³⁵, ჰურიათა შიში განაგ-
დო, ოდეს-იგი მოწაფენი³³⁶ განიბნინეს, [173 ჯ] იგი კადნიერ იქმნა,
ნეფსით სიგლახაკეა შენი არა სირცხუილ-უჩნდა, არამედ დაჰმარხნა.
კორცნი შენნი. ქ რ ი ს ტ ე ლ მ ე რ თ ო, დ ი დ ე ბ ა ა შე ნ დ ა..

იკითხონ საკითხავი და თქუან:

კმაა ბ, ...

ფსალმუნი. რამეთუ არა და...

დასადებელი. მიცევ...

და სახარებაა, შემდგომად.

იბაკოა. სულნი კელმწიფეთანი...

მ წ უ ხ რ ი

აჟურთონ ეკლესიამ, უფალო ღაღატუავი წართქუან და თავითგან ესე უქციონ:

კმაა, დ გუერდი. ნათელ-ილე, ნათელ-ილე...

სხუანი. მოსლევასა ჯუარცმაა თავს-იდევ... კლდენი გ... ასდეგ.

ქრისტე, საფლავით, ვითარცა...

ნათელი მხიარული...

იკითხონ საკითხავი, უამის წირვასა შევიდენ.

[V] ოხითაა. ქრისტე ადგა...

ფსალმუნი. შენ გშუენის...

დასადებელი. შეგესემინ...

აღელუიაა. შენ ასდეგ და შე...

კელთა ბანისაა, კმაა ა გუერდი. უფლისაა ადგომად გუახარა³³⁷ !
ჩუენ ანგელოზმან, რომელი გარდამოკდა ზეცით ზატიითა ბრწყინვა-
ლითა, რომელმან თქუა: ცხოველი იგი აღდგომილ არს, რომელსა ეძი-
ებთ ცხოველსა მას მკდართა თანა, სძლო სიკუდილსა და ჯოჯოხეთ-
სა, რამეთუ, რომელნი-იგი ადამისითგან მომწყუდარ იყვნეს, აწ ქრის-
ტეას მიერ ცხოველ არიან ყოველნი.

სიწმიდისაა აღელუიამთა.

აღუსებასა³³⁸

ს ა მ ხ რ ა დ

ოხითაა. მხოლოდ შობილი...

ფსალმუნი. ესე არს...

დასადებელი. ჰე უფალო, მაცხოვრე...

აღელუიაა.

335 შეურაცხყო.

336 მწუწნი.

337 ამის გასწვრივ მარცხენა აშმაზე მიწერილია: „სხუაა წინამძ... სხუაა რომელმან ადგო...“
აღბათ ესენი ტექსტს ეკუთვნის.

338 ახსებასა.

კელთა ბანისა³³⁹. [174 ე] ცხოველსა და უბრწ...

სხუაჲ. მოვედით ერი³⁴⁰...

სხუაჲ. რაჲ მივაგოთ უფალსა...

სიწმიდისა³⁴¹ აღელუიითა.

მ წ უ ხ რ ი

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ დ გუერდი. რაჟამს მოხუედ სამოთხედ მიმწუხრი, მაცხოვარ, პირველ ქმნულისა ცთომისათუის მწუხარებაჲ და სიკუდილი მიეთხრა, ხოლო ოდეს შეხუედ ბჭეთა ცშულთა მოწაფეთა შენთა თანა, სული იგი აღმადგენელი³⁴² მკდრეთით დაუმკუიდრე მათ შორის. ამისთუისცა თაყუანის-ვსცემთ ადგომასა შენსა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

ბჭეთა ცშულთა შესლვითა განამტკიცენ მოწაფენი შენნი კელმწიფებასა ღმრთეებისა შენისასა, ქრისტე, და შეხეებითა კელითა უბრწენლად ადგომასა კორცთა შენთასა აჩუენებ, რომლითაცა განუხუენ ბჭენი სამოთხისანი [V] დაცემულსა მას, კაცთ მოყუარე.

განამტკიცენ მოციქულნი დამალულნი შიშისათუის ჰურიათაჲსა, ქრისტე, და სახელითა ადგომისა შენისაჲთა ესენი კადნიერ ჰყვენ სასწაულთა ქადაგებად ყოველთა კიდეთა, ქველის მოქმედ. მათ მიერ მაცხოვრენ ჩუენ.

ოხითაჲ, კმაჲ ა გუერდი.

ახალკუირაესა მწუხრი მჰოო.

უფალო [ღალატყავსა]. და ვითარცა გამოხუედ დაბეჭდულისა... ფსალმუნი. უგალობდით უფალსა გალობითა...

დასადებელი. იხარებდ...

ახალკუირაესა

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა. განვაბრწყინეთ, ერნო, ლამპარნი ჩუენნი გალობითა შესხმასა წმიდისა ახალკუირაიკისასა, დიდების-მეტყუელებით ანგელოზთა თანა ერთსა ღმრთეებასა გარე-უწერელად არსსა³⁴³ ვიტყოდით დაუცხრომელად: დ ი დ ე ბ ა ჲ მ ა [175 ე] ლ ს ა შ ე ნ ს ა, მ ე უ ფ ე ო ყ ო ვ ე ლ თ ა ს ა უ კ უ ნ ე თ ა ო.

შემოქმედმან ყოველთამან და ნათელმან გამოუთქმელმან ღმერთმან, ღმრთისა³⁴⁴ სიტყუამან და ჩუენთუის განკაცებულმან წარუდგინა მამასა წარწყმედულნი დამსჭუალვითა ჯუარსა ზედა ვითარცა კაცმან და აცხოვნა კაცი, ვითარცა კაცთ მოყუარე არს.

339 ბნსჲ მეორდება შემდეგ გვერდზე.

340 ასეა.

341 სიწმიდისა.

342 აღმადგენელი (= აღმადგინებელი?)

343 არსა.

344 ღირსაჲ.

მოვედით და უგალობდეთ ყოველნი უფალსა, ვდღესასწაულობდეთ ქუეყანისანი ზეცისასა, ვაქებდეთ ყოველნი დღესა ცხორებისასა, უკუდავსა მეუფესა, რომელი მოანიჭებს ყოველთა ანგელოზთა და კაცთა მიუწდომელსა და უზრწნელებასა ყოვლად საუკუნესა³⁴⁵.

უგალობდითსა. ახალკუირაიკესა, პირველ დღისა დასაბამისა დამტკიცებისა მართალსა, უგალობთ ყოველნი, რამეთუ დიდებით დიდებულ არს.

დღეს ქრისტეს აღდგომასა, ნათლით შემოსილსა დასაბამსა უზრწნელებისასა, მართალსა უგა... იგივე.

დასაბამსა საუკუნისა ცხორებისა[სა], ახალსა კუირაიკესა, [V] რომელსა შინა გუირგუინოსან იქმნებიან წმიდანი, ქრისტეს მიმართ უგა... იგივე.

მოიხილესა. ნათლით შემოსილსა ახალსა კუირაიკესა დიდების-ვმეტყუელებთ³⁴⁶: ამისსა შემოქმედსა უფალსა ყოველთასა...

აღსასრულსა სოფლისასა, ახალსა კუირაიკესა დიდების-ვმეტყუელებთ ამას შინა და უგალობთ შემოქმედსა უფალსა ყოველთასა.

ცანი გარდაართხენ³⁴⁷ ვითარცა კარაენი, და შეიმოსე ვითარცა სამოსელი.

განძრიელდითსა. ესე არს დღე, რომელსა დაემტკიცა ყოველი სული განუყოფელსა სარწმუნოებასა შემოქმედისა ჩუენისა ღმრთისასა, რომელსა თაყუანის-ვსცემთ, ვადიდებთ მას ყოველნი.

შენ, ახალკუირაიკე, ეკლესიათა აქუნდი ქრისტესთა გუირგუინ-შუენიერად ყოველთა დღეთა, რამეთუ დასაბამი და აღსასრული დღეს არს ცხორებისა, [176 ჭ] რომლისათუისცა ვღაღადებთ ყოველნი.

შენ მიერ უგალობს ყოველი მკედრობად ანგელოზთად ღმერთსა, დამამტკიცებელსა ყოველისა სოფლისასა, გალობითა ახლითა სადიდებელად სახელისა თუისისა, რომელსა თაყუანის-ცემით ვადიდებთ მას ყოველნი.

უფალო მესმასა. წინათვე იხილა წინაწარმეტყუელმან დაუმწუხრებელი დღისა ახალკუირაიკისა და იტყოდა: მესმა სმენად შენი, უფალო, და შემეშინა. დიდებაჲ ძალსა შენსა, უფალო.

პირველ აუწყა მაცხოვარმან დიდებაჲ ახალკუირაიკისა და იტყოდა: მაშინ გამობრწყინდენ მრავალნი ვითარცა მზის თუალნი სასუფეველსა ცათასა. დიდებაჲ ძალსა შენსა, უფალო.

[V] ამაღლდა მზეჲ ახალკუირაიკისაჲ სიმაღლესა მას ზედა

345 სორკნა.

346 დრდს მტყულობთ.

347 გრთხნ.

საცნაურთა არსთასა, რომელსა ღაღადებით ეკლესია იტყუის: დიდებაა ძალსა შენსა, უფალო.

ღამითგანსა. შემოვალს ღღეს კართა ჯშულთა დაუტეველი ღმერთი და ჩუენთუის დატევენულ იქმნა, ვითარცა კაცი. შვეიკრძალთ სარწმუნოებაა გულთა ჩუენთა და ვიტყოდით: საკუირველთ მოქმედო ღმერთო, დიდებაა შენდა.

ურწმუნო ქმნულსა თომას არწმუნე განშიშულებითა წმიდისა გუერდისადათა. უგალობდეთ მას ყოველნი და ვიტყოდით: უფალი ჩუენი და ღმერთი, რომელი გამოსჩნდი ცხორებისათუის ჩუენისა, მაცხოვარ, დიდებაა შენდა.

[177 ჭ] რამეთუ სარწმუნოებამან შენისა ადგომისამან, უფალო, ღღეს განამტკიცნა გულნი წმიდათა მოციქულთანი განათლებად ყოველთა წარმართთა, განმამტკიცენ ჩუენცა შენდა დიდების-მეტყუელებად განათლებისათუის სულთა ჩუენთასა.

ღაღატყავსა. ამის გამო ქრისტემს ღმრთისა ღღეა ადგომისაა წინაწარმეტყუელმან აჩუენა და ყოვლისა³⁴⁸ სოფლისაა განახლებად უხრწნელებად, რომელსა დასებით დაცულნი იტყუიან: დიდებაა დიდად შუენიერებასა შენსა, უფალო, მეუფეო ყოველთა საუკუნეთაო.

უგალობდით, ერნო, და უფროასად დიდების-მეტყუელებდით ღმერთსა, რომელმან დაიცვა [V] წინაწარმეტყუელი სახედ თუისისა განმაცხოველებელისა ადგომისა მუცლისაგან ჯოჯოხეთისა და ჩუენცა ვიტყოდით: დიდებაა აურაცხელსა მოწყალებასა შენსა, მეუფეო ყოველ... იგივე.

სამგზის წინაწარმეტყუელებად სიკუდილისა მაცხოვრისაა მოესწავა ეკლესიათა ღღეს ქრისტემს ღმრთისა შუენიერი ადგომა, არამედ სამისაცა საუკუნოასაა დიდებული მისი გამოცხადება სოფლად, სოფლისაგან და სოფლისათუის.

კურთხეულ არსსა. ოღეს ჯუართა ჯოჯოხეთი წარმოსტყუენე, უფალო, მაშინ მოწაფეთა მწუხარეთა [178 ჭ] აუწყე აღსასრული ცხორებისაა და დასაბამი ღღისაა შუენიერი ადგომისა შენისაა ახალკუირიაკედ და მრავალთა³⁴⁹ სიხარულად მოანიჭე, მეუფეო სულთა ჩუენთაო, მაცხოვარ, ღმერთო მამათა ჩუენთაო.

ეჰა გამოუთქმელი სიმდაბლეთა³⁵⁰ ღმრთეებისაა, რომელი გამოუცხადე ღღეს ნათესავსა კაცთასა, უფალო ღმერთო, მაცხოვარ]...

წინა აუწყე შენი ახალკუირიაკედ მორწმუნეთა, რომელთა შენი აღგომამ სოფელსა უქადაგეს, მეუფეო ქრისტე.

უსაშინელებს არს უფრომს ყოველთა დაბადებულთა საშინელი

³⁴⁸ ყრლსა.

³⁴⁹ ეს ფურცელი მარჯვენა მხარეს ჩამოხეულია. ჩამონახევს რამდენიმე ასო გაჟყოლია, რომლებიც აქ კვადრატულ ფრჩხილებშია აღდგენილი.

³⁵⁰ სმრბლა.

ადგომად შენი, უფალო, რამეთუ ჰურიათაგან შიშითა შეპყრობილთა მოწაფეთა მწუხარეთა გამოუჩნდი [V] [და] განუნათლნე გონებანი, ხოლო შეპყრობილსა [თომ]ას ურწმუნოებითა უჩუენ[ნენ] სახენი სამსჭუალთანი და [სარ]წმუნოებასავე დაამტკიცე, მეუფეო, მკსნელო სულთა ჩუენთა[ო და] მამათა ჩუენთაო.

აკურთხევდითსა. [ყოველ]ნი საქმენი და დაბადებულნი აკ...

რომელმან თომას უჩუენნა სა[ხ]ენი სამსჭუალთანი და სულითა [ლ]მრთეებისაჲთა სარწმუნოებასავე [დ]ამტკიცა. აკურთხევიდით ყოველ...

[რ]ომელსა თომა უხილა³⁵¹ გუერდისა წყლულებად და სარწმუნოებით „უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი“ უღალადა, აკ...

[ჯ]უარსა ზედა დამსჭუალულსა ცხორე...

ადიდებდითსა. შენ ქალწულსა და უ...

შენ, რომელმან ჯუარსა ზედა ივნე, დაეფალ და ასდევ მესამესა დღესა [179 ე] და ადგომად ყოველთა მოგუანიჭე, გალობით გ...

შენ, რომელმან თომას უჩუენე გუერდისა წყლულებად და სულითა ღმრთეებისაჲთა სარწმუნოებასავე დაამტკიცე და „უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი“ გიღალადა, გალობით გადიდებთ.

რომელი დაეფალ გულსა ქუეყანისასა და მესამესა დღესა ასდევ, განანათლენ დაბადებულნი თუისნი, ნათელო სოფლი...

მოციქულთა კრებულმან გალილეას გიხილეს, თაყუანის-გცეს და იტყოდეს: დიდებაჲ ადგომასა შენსა.

აქებდითსა. დაუსაბამოსა მამასა და გამოუთქუმელსა სიტყუასა ღმრთისასა მხოლოდ შობილსა მიუწდომელად ცანი ძალთა თანა აქებენ, მას მხოლოსა შუე...

კრებული მორწმუნეთად განწყობილი მთავარანგელოზთად თაყუანის-გცემენ შიშით გამოუთქუმელად შობილსა ქალწულისაგან ღმერთსა კორცით შესხმულსა, დიდების-მეტყუელებით ღალადებენ მის...

წესნი უუესთაეს ზესკნელს ცათანი ძლევისა გალობასა შენდა შესწირვენ, რომელმან ვნებითა და ადგომითა [V] შენითა გამოაჩინე ზეცისა იგი ნათელი მიუწდომელი და ესე აუწყე მოციქულთა, დღეჲ დაულამებელი სამარადისოჲ მოანიჭე მათ სამკუიდრებელად. წმიდა ხარ შენ, მაცხოვარ, შეგუიწყალენ ჩუენ.

რომელმან თომას შემდგომად ადგომისა წყლულებად გუერდისაჲ აჩუენე და არწმუნე მას კელმწიფებაჲ შესლვითა ბჭეთა კშულთაჲთა, დღეს ესრეთვე უწინარეჲს მოესწავების შეუძრავი სასუფეველი შენი დაჰყრობად და ხედვად დიდებასა ერისა შენისასა, რაჲთა ზეცისა ძალთა თანა დაუცხრომელად ვიტყოდით: რომელი წმიდასა შინა განისუენებ, ქრისტე, მაცხოვნენ ჩუენ.

დღესა საუფლოსა, დიდსა დღესასწაულსა, შეენიერად ბრწყინვალესა, დაუსრულებელსა ახალსა კუირიაკესა [180 ე] ყო-

351 უხილა.

ველი თესლები ყოველთა კიდეთა ქუეყანისათა იხარებს და ეკლესიამ გამობრწყინდა უჟესთაეს ანგელოზთასა, გუირგუინოსან იქმნების ადგომისა მადლითა და მას შინა ადიდებენ თაყუანის-მცემელნი სამისა არსისა ერთსა ღმრთეებასა, ერთსა ძალსა, განუყოფელად მამისა, ძისა და წმიდისა სულისა.

ოხითაჲ, კმაჲ ა. ეჰა დიდებული და საკურიველი! რამეთუ ურწმუნობამან სარწმუნოებაჲ შვა და დაამტკიცა, იტყოდა რაჲ თომა: უკუეთუ არა ვიხილო, არასადა³⁵² მრწმენეს. შე-რაჲ-ახო წყლულება-სა მისსა, ღმრთის-მეტყუელებდა ჯუარცმულსა მას მხოლოსა ძესა ღმრთისასა, ვითარცა კარავსა აღმართებულსა. დაღატ-ყო ბრწყინვალებითა³⁵³: უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი!

ფსალმუნი. განუმზადო სამართალ...

დასადებელი. კმაჲ ა გუერდი. აგიარო შენ, უფალო ყოვლი...

თუ გინდეს. „ესე არს ღლე“ ხოქუა.

[V] ალელუიამ, კმაჲ დ. აქებს იეროოს...

კელთა ბანისაჲ. უფალო, დაბეჭდულისაგან საფლაკისა ურჩულოთა მიერ...

სხუაჲ, კმაჲ დ. ესე არიან ბჭენი უფლისა...

სიწმიდისაჲ. ანგელოზნი და ძალნი ცათანი და ქუეყანისანი და კაცთა ნათესავნი შესწირვენ შენდა ქებით ვედრებასა; შეიწირე ჩუენი მადლობით შენდა მიმართ მსხუერპლი და ყოველთა მორწმუნეთა ლოცვაჲ და თაყუანის-ცემაჲ.

„დიდება“ ხოქუა და „წმიდა არსი“...

მ წ უ ხ რ ი

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა გუერდი. უფალო, და ვითარცა გამოხედ დაბეჭდულთ საფლაკით, ეგრეთვე შეხუედ ბჭეთა ჯშულთა მოწაფეთა თანა, ურჩუნე მათ ჯორცითა იგი ვნებაჲ, რომელი დაითმინე, მაცხოვარ, სულ-გრძელებით ვითარცა ნათესავისაგან დავითისამან ჭეშმარიტად ძემან ღმრთისამან, სოფელი განანათლე ყოველი. დ ი დ ა რ ს შ ე ნ ი ა დ გ ო მ ა ჲ , მ ი უ წ ღ ო მ ე ლ ო , შ ე გ უ ი წ ყ ა ლ ე ნ დ ა გ . . .

[181 ჭ] კაცთ მოყუარე, დიდად მიუწოდომელ არს სიმრავლეჲ წყალობისა შენისაჲ, რამეთუ სულ-გრძელ იქმენ ჰურიათა მიერ ყურიმლის ცემასა და მოციქულთა მიერ კელისა შეხებასა და შეურაცხის-მყოფელთა შენთაგან ფრიად გამოწლილვასა, რამეთუ ვითარ ჯორცნი შეისხენ, ვითარ ჯუარს-ეცუ, ეჰა მიუწოდომელო, არამედ გულისხმა-მიყავ მე ვითარცა თომას დაღადებად შენდა: უ ფ ა ლ ი

352 არასადა.

353 ბრწყინვალთა.

ჩემი და ღმერთი ჩემი. დიდ არს შენი ად...
ი გ ი ვ ე.

ფსალმუნი. უგალობდით...

დასადებელი. იხარებდინ...

მე-ბ-სა შაბათსა

განრღუეულისაჲ

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ გ გუერდი. ადგომაჲ ქრისტემისი ვიხილეთ, თაყუანის-ვსცემთ წმიდასა უფალსა იესუს³⁵⁴, მხოლოსა მაცხოვარსა ჩუენსა.

იხილა რაჲ ქველის მოქმედებაჲ შენი [V] განრღუეულმან მან, გევედრებოდა შენ: შემიწყალე მე, უფალო, შეუძრველისა ამისგან სენისა და განმკურნე მე, ყოვლად ძრიელო, რაჲთა მეცა მოვიღო კურნებაჲ და ვადიდებდე ძრიელებასა შენსა.

ლოცვაჲ ჩუენი შეიწირე, ვითარცა...

ფსალმუნი. შემიწყალე მე, უფალო, რამეთუ ურ...

დასადებელი. დაეშუერი მე... ვიდრე: დაუტყვე...

ალელუიამ, კმაჲ ა გუერდი³⁵⁵. უფალი სუფევს, შუენიერე...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. უფალო, განრღუეული იგი არა თუ საბანელმან მან განწმიდა, არამედ სიტყუამან შენმან აღადგინა, მრავალ-ჟამისა³⁵⁶ იგი მდებარეჲ, არა დააყენა სენმან მან, უძრულე-ბაჲ მისი განიშორა და რომელსა ცხეღარსა ეტუირთა, მან აიკიდა იგი და გევედრებოდა. მის თანა ჩუენცა განგუწმიდენ და შეგე უიწყალენ ჩუენ.

[182 ჭ] სიწმიდისაჲ. ანგელოზთა ერნი შენდა დიდე...

მე-გ-სა ხუთშაბათსა

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. მწუხრისა ლოცვაჲ ჩუენი შეიწი...

ანგელოზმან აუწყა მიდგომილობაჲ იგი ქალწულსა და ანგელოზ-მანვე განაბნია ალი იგი საკუმილისაჲ³⁵⁷ მის. ეროდე მოწყყუედაჲ ჩრუილთაჲ ბრძანა და მძლავრი იგი ურჩულოჲ შურის-გებასა ბრძანებდა, ხოლო საშონი დედათა მათთანი იხარებდეს და ყრმანი მას შინა ძლევიტ გუირგუინოსან იქმნეს. ყოველი დაბადებული გიგა-ლობს შენ, მაცხოვარ, შემიწყალენ³⁵⁸ ჩუენ.

აქებდითსა, კმაჲ გ. საკსენებელსა ჩრუილთა ყრმათასა გაქებთ შენ, რომელნი მოწყედეს ღღეს შენ წილ კელთაგან ურჩულოთაჲთა. ამისთუისცა დაუმკუიდრე მათ შენი სასუფეველი, კაცთ მოყუარე.

354 იეს.

355 გი მიწერილია მომღვენო სტრიქონის გასწვრივ მარცხენა აწიბე.

356 ეჲმსა.

357 სკჲმლსა.

358 შწჲწენ (?).

[V] დღეს აღესრულა ყოველი, რომელსა დავით წინაწარმეტყველი ქადაგებდა წინააღმდეგ, ვითარმედ [პირითა] ყრმათა ჩრუილთა მწოვართაათა დაემტკიცოს ქებაჲ. აჰა ესერა ურჩულომან ეროდე ორით წლითგანნი ყრმანი ბეთლემისანი მოსრნა, მას ექმნა დარჩილება, ხოლო ყრმათა — დიდება და ცხორება.

ფსალმუნი. პირითა ყრ...

დასადებელი. უფალო, უფალო ჩუენო...

ალელუიამ. აქებთ ყრმა...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ. უცხო წყობაჲ მოიწია ზედა ბეთლემსა, რამეთუ ყოველი დედაჲ უშვილო იქმნებოდა მას შინა. რამეთუ წელიწადი შობისა შენისაჲ მამხილებელად აქუნდა და ორით წლითგანნი ჩრუილნი მოისრვოდეს [...]ას შინა, [183 ჭ] რამეთუ ვედრებასა უსწრო მახუილმან, ჩრუილთა³⁵⁹ მათ წარეკუეთებოდა სასოებაჲ. ვითარ დიდ არს სულ-გრძელებისა შენისა მოწყალებაჲ! უფალო, დიდებაჲ შენდა.

სიწმიდისაჲ. ერნი წინაშე დგანან წმიდათა...

თითუესა აპრილსა კვ გეორგი წმიდისაჲ

უფალო ღაღატყავსა, კმაჲ დ გუერდი. მოწამენო უფლისანო, ყოველთა ადგილ...

მოწამენო უფლისანო, ევედრენით ჩუენთუის და ითხოვეთ სულთა ჩუენთათუის სიმრავლეჲ წყალობისაჲ და მოტევებაჲ მრავალთა ცოდვათა ჩუენთათუის. გევედრებით...

მოწამენო, მოღუაწენო...

მოწამენო ჭეშმარიტნო, სა...

დიდებაჲ შენდა, უფალო, რომელი წმიდათა შენთა ექმენ გუირკუინ და სრბაჲ³⁶⁰ მათი აღასრულე, რაათა მეოხ-იყვნენ მარადის სულთა და კორცთა ჩუენთათუის.

[V] შენგან წმიდანი იქადიან, შენდამი, ქრისტე, იხარებენ, რამეთუ შენ გამოაბრწყინვე ნათელი დიდებულთა შენთაჲ. ყოველი სული გაკურთხევს შენ, უფალო, მშუდილობაჲ შენი მომეც ჩუენ.

მკდომი მათი მტერი ღუაწლისა მძლეოთა დათრგუნეს საჭურველითა ჯუარისა შენისაათა, ქრისტე, და შენ აგიარეს და მეოხ არიან სულთა ჩუენ...

გალობათა თევდორობასა ჰჰოვნე³⁶¹.

ვითხოვეთ შენგან, მოწყალე...

ღაღატყავსა, კმაჲ დ. სირღმ...

359 ჩრ' ლთმ.

360 სრბა (?).

361 ეს მიწერილია მარცხენა აშიაზე.

რომელმან ღუაწლსა შინა განამტკიცენ წმიდანი მოწამენი და გუირგუინოსან ჰყვენ ივინი, წმიდაო ღმერთო, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

[184 ე] ღუაწლისა მძლეოთა შენთა, ქრისტე, სატანჯველსა შინა აგიარეს შენ და ყოველი ურჩულოთა მანქანებაჲ დათრგუნეს სატანჯველითა და ცეცხლითა. კორცნი მოწამეთანი მსხუერპლად შეწირნეს, მაცხოვარ, ვითარცა საკუმეველნი და წინაშე შენსა იხარებენ.

მეოხებითა, უფალო, ყოვლად ქებულთა მოწამეთა შენთათა მშუიდობა-ყავ სოფლისათუის და აცხოვნენ მგალობელნი შენნი.

კურთხეულ არსსა. რომელი მთა..

რომელმან წმიდანი ღუაწლისა მძლენი გამოაჩინენ მნათობად სოფლისა ბრწყინვალედ, კ უ რ . . .

რომელმან წმიდათა მოწამეთა მიაინიჭე უძრულებათაგან კურნებაჲ სნეულებათა ჩუენთაჲ, კ უ რ თ ხ ე . . .

ჯუარითა სძლეს წმიდათა შენთა, უფალო, ძალსა მტერისასა და აღიარეს სახელი შენი. კ უ რ თ ხ ე . . .

სამებასა ღირსად წმიდანი აღიდებდეს გუამსა³⁶² შინა კორცთასა და ღაღადებდეს: კ უ რ თ ხ ე . . .

აკურთხევდითსა. მეუფეჲ ქრისტე, რომელი აიარეს მცნეთა მოწამეთა სატანჯველსა შინა კმითა მაღლითა³⁶³, ყოველნი საქმენი . . .

[V] მოწყალემან ქრისტემან, რომელმან გუირგუინოსან ყვნა წმიდანი მოწამენი და მათ მიერ განიკურნეს უძრულებანი ჩუენნი, ყოველნი სა . . .

სახიერმან ქრისტემან, რომელმან განაძრიელნა წმიდანი მოწამენი ძლეჲდ ღუაწლსა კეთილსა, ყოველნი საქმენი უგალობდით . . .

სატანჯველსა დაუთმეს ღუაწლისა³⁶⁴ მძლეოთა მოწამეთა და გალობად შენდა³⁶⁵ ყოვლითა გულითა არა დასცხრებოდეს, ღაღადებდეს და იტყოდეს: ყოველნი საქმენი . . .

სამებასა ღმერთსა ღირსად აღიდებდეს მცნენი მოწამენი წინაშე მძლავრთასა, კმითა მაღლითა ღაღ . . .

აღიდებდითსა. მაღიდებელი საცსენებელისაჲ წმიდათა მოწამეთაჲ შენ ხარ, ქრისტე, და მათ მიერ აღმოაცენებ³⁶⁶ კურნებასა . . .

რომელნი კეთილად მსახურებით ქრისტემსთუის იწამნეს, ცათა შინა მოქალაქობენ და³⁶⁷ ქუეყანასა ზედა ღირსად საცსენებელი მათი იდიდების.

362 გმრსა.

363 ამის შემდეგ სწერია ღ, რომლის დანიშნულება არ ჩანს.

364 ღწლსსა.

365 განმეორებულია.

366 აღმრცნბ.

367 განმეორებულია.

[185 ე] რომელთა უყუარდა სახელი პატიოსანი, შენდამი იქადო-
დეს, უფალო, და საუკუნესა დიდსა დიდებისასა³⁶⁸ იხარებენ.

რომელმან მადლითა მრავლითა ღუაწლისა მძლენი შეამკვენ
განკურნებად უძრულებათა ჩუენთა, მათითა მეოხებითა მშუილობაჲ
სოფელსა მოჰმადლე³⁶⁹, უფალო, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

აქებდითსა. წმიდათა მოწამეთა ბრძოლასა ეშმაკთასა სძლეს,
მიეწიფნეს სიმრავლესა ანგელოზთასა, აიღეს³⁷⁰ ჯუარი და შეუდგეს
ქრისტესა. ქრისტეს მსახურნო ნეტრეულნო, მეოხ-გუეყენით
სულთა ჩ...

რომელთა სუროდა სახელისათუის მა...

თანა-მკუიდრნო ქრისტემსნო...

ტაძარსა თქუენსა, წმიდანო მო...

[V] რომელმან აღიდე ღმრთიებაჲ...

ოხითაჲ, ჯმაჲ დ გუერდი. რომელი გალობაჲ ანუ ვითარი ქებაჲ
გშუენის შენ? წმიდათა³⁷¹ მახუილსა მოუდრიკნეს ქედნი მათნი შენ-
თუის, რომელმან მოსდრიკენ ცანი და გარდამოჰკიდ.

დასთხინეს სისხლნი მათნი შენთუის, რომელმან დაიმდაბლე
თავი თუისი და ზატი მონებისაჲ შეიმოსე, დაგლახაკდეს მისიკუდილ-
დმდე³⁷² გლახაკებისა შენისა მიმსგავსებითა; მათითა მეოხებითა,
მრავლითა მოწყალებითა შენითა, ღმერთო, და³⁷³ შეგუიწყალენ ჩუენ.

სხუაჲ ყოველი თევდრობასა მპოო.

თთუესა მაისსა 6-სა ჯუარის გამორჩინებაჲ

უფალო დაღატყავსა.

მპოვნე თთუესა იანვარსა კთ-სა გალობათა.

თთუესა ხედეზბერსა იდ-სა მპოვნე.

აქებდითსა, ჯმაჲ ბ გუერდი. [186 ჳ] გაქებთ შენ, ქრისტე, რომე-
ლი იშვეჲ ქალწულისაგან.

გაქებთ შენ, ქრისტე, რომელი ჯუარს-ეცუ³⁷⁴ ზედა გოლგოთას
ჩუენთუის, წარმოსტყუენე ჯოჯოხეთი, დასთრგუნე სიკუდილი, განა-
ნათლი სოფელი ჯუარიითა. თ ა ყ უ ა ნ ი ს - ვ ს ც ე მ თ . პ ა ტ ი ო ს ა ნ -
ს ა ჯ უ ა რ ს ა .

ძელი ჯუარისა შენისაჲ, ქრისტე, რომელი დამალულ იყო
ჰურიათაგან, ცათა შინა იხილვებოდა და ქუეყანასა ზედა იდიდებოდა,

³⁶⁸ დ'დსა დ'ბსა (დიდსა დიდებასა?).

³⁶⁹ ამ სიტყვას მოსდევს და, რომელიც ზედმეტი ჩანს.

³⁷⁰ აღეს.

³⁷¹ წ'თ.

³⁷² ამის შემდეგ სწერია ხ, რომლის დანიშნულება არ ჩანს (შეიძლება პირველად უნდა
დაეწერა ხიგლახაკისა, მაგრამ შემდეგ გადასწორა გლახაკებისა).

³⁷³ ეს და აქ უადგოლა.

³⁷⁴ ჯარსც.

მეფისა თუალთა წინაშე გამოჩნდა³⁷⁵, მოსცა ძლევაჲ. თ ა ყ უ ა ნ ი ს-
კ ს ც ე მ თ ი გ ი ე ე :

აივსო სიხარულითა და სულითა წმიდითა [V] ღმრთის მოყუა-
რეჲ იგი მეფეჲ, რაჟამს გამოუჩნდა მას ზეცით სასწაული წინაშე
ღუაწლსა ბრძოლისასა³⁷⁶.

აივსო სიხარულითა და სულითა წმიდითა ღმრთის მსახური იგი
ელენე დედოფალი, ისწრაფა ძიებაჲ ჯუარისაჲ, რომელსა ზედა
ჯუარს-გაცუეს შენ, ძმ ღმრთისაჲ, იერუსალემს³⁷⁷, ხოლო შენ ასდევ
მკდრეთით მესამესა ღღესა. თ ა ყ უ ა ნ ი ს-კ ს ც ე მ თ ა დ გ ო მ ა-
ს ა შ . . .

ჯუარი განმარტებული ნათლითა ბრწყინვალითა, რომელი გა-
მოჩნდა ზედა გოლგოთას, ბრწყინვალე იყო მიძამდე ზეთის ხილთა,
უბრწყინვალეს მზის თუალისა; [187 ჭ] იხილეს მყოფთა იერუსა-
ლემისათა, თაყუანის-სცეს პატიოსანსა ჯუარსა...

გაქებთ შენ, ქრისტე, რომელი ასდევ მკდრეთით მესამესა ღღესა,
განანათლე სოფელი ადგომითა შენითა და განახუენ სამოთხისა ბჭენი
პატიოსნითა ჯუარითა.

ჯუარი შენი, ქრისტე, ექმნა საჭურველ და გუირგუინ მორ-
წმუნეთა შენთა, მით სძლეს ძალსა მტერისასა და დავსნეს საცთური
კერპთაჲ, ძალითა ჯუარისაჲთა შეიჭურნეს. მათითა ოხითა, უფალო,
შეგუიწყალენ და გუაცხოვნენ ჩუენ.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. ღმრთის მსახურსა მეფესა მირულე-
ბულსა [V] თუალთა წინაშე მარტოდ ერუენა სახეჲ ჯუარისაჲ, ხოლო
აქა წმიდასა ქალაქსა განცხადებულაჲ ყოველსა სიმრავლესა ერისასა
გამოუბრწყინდა ნათლითა შემკული პატიოსანი ჯუარი. რომელთა
იხილეს და რწმენა, თაყუანის-სცეს და დიდებასა მისცემდეს, ღაღა-
დებდეს და იტყოდეს: ს ა კ უ ი რ ვ ე ლ თ მ ო ქ მ ე დ ო ღ მ ე რ თ ო ,
დი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა .

ფსალმუნი. ყავ ჩუენ თანა...

დასადებელი. რამეთუ შენ უფალი შემეწიე³⁷⁸ მე...

აღელუიჲ, კმაჲ ა. მოიცალეთ და გულ...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. უთხრეს ცათა დი...

სიწმიდისაჲ. ერნი გარემოჲს³⁷⁹ ღგანან საყდართა შენთა უხილაე-
თა და თუალთ-შეუდგამთა, რომელნი დაუცხრომელითა [188 ჭ] კმი-
თა გაქებენ და იტყუიან: წმიდა არს საყდარი კურთხევისაჲ, წმიდა
არს საყდარი დიდებისაჲ, წმიდა არს საყდარი ამაღლებული. ს ა მ ე-
ბ ა ო წ მ ი დ ა ო , დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა .

375 ან: მეფესა თუალთა წინაშე გამოუჩნდა.

376 მზრდ'ლსსა.

377 სრულადაა დაწერილი.

378 ვრე.

379 ვრმს.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ დ. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწი-
რავთ შენდამი, ქრისტე, რომელი ამაღლდი ზეცას კორცითა ცხორე-
ბად სულთა ჩუენთათუის.

რამეთუ შენდამი, უფალო ღმერთო, თუალნი ჩუენნი³⁸¹ შენ გეს-
ვენ, სულითა წმიდითა დამამტყიცენ შენდა სასუფეველსა შენსა, ღირ-
სად გამოგუარჩიენ, ვითარცა მხოლოჲ მრავალ-მოწყალე ხარ.

[V] შენდამი მღალადებელთა და დაბადებულთაგან, ქრისტე
ღმერთო, ნუ გარე-მიიქცევ პირსა შენსა, არამედ, ვითარცა სახიერ
ხარ და კაცთ მოყუარე, ღირს-მყვენ ჩუენ სასუფეველსა შენსა.

სხუანი. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდამი, უფალო,
რომელი აჰმაღლდი ზეცას კორცითა და კუალად მოსლვად ხარ დი-
დებითა ღმრთეებისამთა. მეუფეო დიდებისაო, შეიწირე ქებაცა
ჩუენი და შეგუიწყალენ ჩუენ.

კრებული ანგელოზთაჲ, გხედვიდა რაჲ უხილავსა მეუფესა აღმა-
ვალსა ზეცად, და სიხარულით გიღალადებდეს ზეცისა ძალნი და იტ-
ყოდეს: განახუენთ ბჭენი თქუენნი, მთავარნო, და განეხუენენ ბჭენი
საუკუენნი და შევიდეს მეუფეჲ დიდებისაჲ, რომელი არს პირველ
საუკუნეთა [189 ე] ღმერთი, რამეთუ ამან ჯუარითა: ჯოჯოხეთი წარ-
მოტყუენა³⁸² და მორწმუნეთა მოანიჭა ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

— სხუანი. აჰმაღლდი ზეცად, ვინაჲცა...

ვითარცა ამაღლდა უფალი ჩუენი ზეცად, ამა...

უგალობითსა, კმაჲ დ. რომელმან აღმომიყვანნა ჩუენ ბჭეთაგან
სიკუდილისათა, უგალობთ ქრისტესა, რამეთუ დი... უ....

ამაღლებასა ზეცად წინაშე მოწაფეთა უგალობთ, ქრისტე...

მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა შენთამთა, მაცხოვარ, ღირს-
მყვენ ჩუენ გალობად შენდა, ვითარცა სახიერ ხარ და კაცთ მოყუარე.

მოიხილესა. მიეცით, ერნო, დიდებაჲ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენ-
სა, რომელი ამაღლდა კორცითა დიდებით ზეცად.

დაგუიცივენ ჩუენ, ქრისტე, შენნი მოსაენი და სასუფეველსა შენსა
ღირსად გამოგუარჩიენ.

მართალ და წმიდა არს უფალი ღმერთი ჩუენი, რომელი ამაღლ-
და დიდებით ზეცად და აღავსო სოფელი, გალობითა...

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან
გამოგუიჩინე ჩუენ შენი ჭეშმარიტად კორცითა შეერთებაჲ. დიდებაჲ
შენდა, ღმერთო.

[V] განძრიელდითსა. უფლისა მიერ ღმრთისა ჩემისა განძრი-
ელდა³⁸³ გული ჩემი, რამეთუ ამაღლებითა მისითა სასუფეველსა
ღირს-ვიქმენით.

380 ასეა

381 ჩემნო.

382 წამსჯენა.

383 გნძრა.

მელომი ჩუენი მტერი ჯუარითა, ქრისტე, დასთრგუნე და ამაღ-
ლებითა შენითა სოფელი განანათლე.

მოციქულნი, ქრისტე, შენითა ამაღლებითა განამტკიცენ განათ-
ლებად ყოველთა კიდეთა ღმრთის მეცნიერებითა³⁸⁴, კაცთ მოყუარე.

უფალო მესმასა. მესმა სმენად შენი, უფალო, რამეთუ ამაღლ-
დი³⁸⁵ ზეცად³⁸⁶ და ვადიდებთ ძალსა შენსა.

ანგელოზისა მიერ განამტკიცენ მოციქულნი შენნი, უფალო,
შენსა ამაღლებასა მოსლვითა ძალისა შენისაჲთა.

განგუინათლენ³⁸⁷. მოციქულნი შენითა ამაღლებითა, უფალო,
განგუინათლენ ჩუენცა მაღლითა ძალისა შენისაჲთა.

ღამითგანსა. რომელმან გამოუბრწყინე ნათელი შენითა ამაღ-
ლებითა სოფელსა, მაცხოვარ, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი, ი ე ს უ
ძ ე ო ღ მ რ თ ი ს ა ო .

რომელმან აუწყე, ქრისტე, შენი საფლავი³⁸⁸ წმიდათა მოცი-
ქულთა, დიდებით ამაღლდი, ი ე ს უ ძ ე ო ღ მ რ თ ი -
ს ა ო .

[190 ე] რომელმან აუთქ³⁸⁹ სული წმიდაჲ და ახარე მოციქულ-
თა, დიდებით ამაღლდი, ი ე ს უ ძ ე ო ღ მ რ თ ი ს ა ო .

ღაღატყავსა. სირღმესა ცოდვითა...

რომელი ამაღლდი ჯორცითა და მორწმუნენი განათავისუფლენ,
მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა მშუიდობაჲ სოფელსა
მოანიჭე, უფალო, და გუაცხოვნენ ჩუენ.

კურთხეულ არსსა. რომელი მთასა ზედა მოწაფეთა თანა ზრა-
ხიდი და ჯორცითა ზეცას ამაღლდი, კ უ რ თ ხ ე . . .

რომელმან მოციქულნი განანათლენ შენითა ზეცად აღსლვითა,
კ უ რ თ ხ ე უ ლ ზ ა რ .

მეოხებითა წმიდათა მოციქულთაჲთა მშუიდობაჲ მოიც მაქი-
ბელთა შენთა, უფალო ღმერთო მამათა [ჩუენთაო], სამებასა თაყუა-
ნის...

აკურთხევედითსა. მეუფეჲ ქრისტე, რომელსა კელ-დებად ვერ
შეუძლეს საღმობათა სიკუდილისათა, არამედ მის თანა საფლავთა-
გან აღადგინნა მკუდარნი ყოველნი ს...

ამაღლებასა ქრისტემსსა, რომელსა თაყუანის-სცეს წმიდათა
მოციქულთა კმითა მაღლითა, ღაღადებით იტყოდეს: ყ ო ვ ე ლ ნ ი
ს ა ქ მ ე ნ ი უ გ ა . . .

მეუფეჲ ქრისტე, რომელი მეუფე არს უკუნისამდე და კაცთა-
თუის [V] სამებაჲ ღმერთი...

ადიდებდითსა. შენ ნათლი³⁹⁰...

384 მცნარსთა.

385 ასეა.

386 ზრტო.

387 გნჯნთლენ.

388 სფლი.

389 ასეა.

390 ამას მოსდევს სტრიქონი შემდეგი ასოებით: ქ რ ე გ რ კ რ ე ლ დ ი შ ვ ა ლ რ თ ს , რომელიც
შეიძლება ასე წაეკითხოთ ქრისტე შენგან განჯორციელდა, იშვა, ღმრთის(მშობელი).

ძალმან ჯუარისა შენისამან, ქრისტე, სიკუდილი დათრგუნა. ამაღლებასა შენსა, უფალო, ვადიდებთ.

მესამესა დღესა ასდევ მკუდრებით, ამაღლდი ზეცად...

რომელი მამისა და სულისა წმიდისა თანა იდიდები დაუცხრო-მელად, შენ ქრისტე, ვადიდებთ.

აქებდითსა. მთასა ზეთის ხილთასა ამაღლებულსა დღეს ქრისტესა მეუფესა ვაქებთ, რამეთუ ყოველი სოფელი აცხოვნა.

რომელმან მოციქულნი განანათლენ აღთქმითა ნუგეშინის-(კ)-მისაჲთა, დიდებით ამაღლდი, მაცხოვარო სოფლისაო, გაქებთ და გაკურთხეთ შენ.

კრებულ არიან ანგელოზნი ყოველნი ზეცასა, უხარის დღეს, იშუებს ყოველი დაბადებული ამაღლებისათვის ზეცად მაცხოვრისა უფლისა, რამეთუ ყოველი საცთური კერპთაჲ დაჯსნა და აწ ქრისტე სუფევს უკუნისამდე.

რომელი მამისა და სულისა წმიდისა თანა იდიდების³⁹¹ ძვ³⁹² მაღალთა შინა ქერობინთა მიერ, პირველ შექმნულისა მის კუალად განახლებაჲ განიზრახა, თავადი გარდამოიცალა გამოუთქმელად შენდა საშოდ, ღმრთისმშობელო ყოვლად ქებულო, და შენგან რომელი გამობრწყინდა, [191 ე] განანათლა³⁹³ ყოველი სოფელი, ღმრთეებით იჯსნა კერპთაგან საცთურისათა და მისგან განღმრთიებულნი ზეცას აღიყვანნა კაცობრივნი ქრისტემან ღმერთმან, მაცხოვარმან სულთა ჩუენთამან.

ოხითაჲ, ჯმაჲ ა. ყოველივე საიდუმლოჲ შენისა განგებულებისაჲ აჩუენე ცსორებად ნათესაჲსა კაცთასა პირველად, რამეთუ იშეე ქალწულისაგან და დამნერგენ ჩუენ მადლითა შენითა, წყალთაგან ნათილ-ილე და განგუწმიდენ ჩუენ ცოდვათაგან. ჯუარსა დაქმსჭუალი და განგუათავის [V] უფლენ ჩუენ წყევისაგან, საფლაკით გამოხუიდ და განმაასლენ მოკუდაჲნი უკუდავებად, ამაღლდი დიდებითა და მყეენ ჩუენ ქუეყანისანი ზეცისად დიდითა წყალობითა შენითა. ღ მ ე რ თ ო, დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა.

ფსალმუნი³⁹⁴. ამაღლდა ღმერთი ღა...

დასადებელი, ჯმაჲ ა. ³⁹⁵ სუფევს ღმერთი წარ...

ალელუიამ, ჯმაჲ ა. უფლისაჲ არს ქუეყანაჲ...

კელთა ბანისაჲ, ჯმაჲ ბ. გუერდი. [192 ჭ] დღეს ზეცისა ძალთა კაცობრივი ბუნებაჲ რაჲ იხილეს ზეცად აღმავეალი³⁹⁶, დაუკუირდებო-და უცხო-სახეჲ იგი აღსლვაჲ, შეძრწუნებულნი ურთიერთას იტყო-დეს: ვინ არს ესე, რომელი აღმოვალს? ზედვიდეს რაჲ ყოველთა უფალსა, რამეთუ ბჭენი ცათანი³⁹⁷ განგეხუმოდეს ბრძანებით და შენ მჯდომარეჲ მარჯუენით მამისა თანა, რომელი მერმე კუალად ჯორ-

391 ოღბი.

392 ძ-ს მეუელი აკლია და ჩ-დ იკითხება.

393 ეს ფურცელი პალიმფსესტია, რომლის პირვანდელი ტექსტი ბერძნულია.

394 ფსალმუნი.

395 კ-ჲ ა მიწერილია აშიაზე.

396 აღმავეალი.

397 ცთნ-თნი.

ციელად მოსლევად ხარ მსაჯული ყოველთა და ღმერთი მაცხოვარი სულთა ჩუენთაჲ.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. საშინელისა და უხილავისა მეუფისა ეკლესიასა შინა მსხუერპლსა შეესწირავ(თ), [V] რომლისათუისცა ძალნი ცათანი შეძრწუნდენ³⁹⁸... ზეცისა უკორცონი მსახურებენ მას, სერაბინნი და ქერაბინნი დაუცხრომელად იტყუიან: წ მი და ხ არ, წ მი და ხ არ, წ მი და ხ არ, შე ნ უ ფ ა ლ ო, დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ და.

მასვე შაბათსა

სილოვანს ³⁹⁹ ყრმისა განკურნებაჲ

ფსალმუნი. რამეთუ შენგან არს წყარო...

დასადებელი. მოჰფინე წყალო...

ალელუიამ. უფალი ნათელ ჩემდა და მაცხოვარ...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ. ნათელ სოფლისაო ქრისტე ღმერთო ჩუენო, საკუირველებად მოწყალებათა შენთაჲ არა თუ შობითგან ყრმისა⁴⁰⁰ მის იქმნა ცხორება, [193 ჭ] არამედ ჩუენ ყოველთა მო[რწმუნ]ეთა⁴⁰¹, საცნაურნი იგი მისმი თუალნი წყლითა მით სილოვანი-სითა აუხილნა, ხოლო შინაგანნი მისნი განანათლნა ნათლითა ღმრთეებისა შენისაჲთა, აგაიარა შენ და ცხოვნდა. მის თანა ჩუენცა გევედრებით: გამოაბრწყინე გულთა ჩუენთა ნათელი შენი ჭეშმარი-ტი, რაჲთა გმონებდეთ შენ შიშით და ვადიდებდეთ წმიდასა სახელსა შენსა, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

სიწმიდისაჲ. ჯუარმან შენმან, ქრისტე, განანათლნა ცის კი-დენი...

მე-ზ-სა კუირამსა

მარტულითად

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა. მამასა და ძესა უგალობთ...

რომელმან სულისა წმიდისა (მიერ?) განუყვენ ენანი მოცი-ქულთა და მოიყვანენ...

[V] [.....] ცნობისასა. ვღალადებთ შენდამი, უფალო: რო-მელმან განანათლე ყოველი სოფელი⁴⁰², [შე]ნი მშუიდობად⁴⁰³ მომეც ჩუენ, ქრისტე, ძეო ღმრთისაო, ვითარცა მოწაფეთა შენთა მიეც სუ-ლისა წმიდისა⁴⁰⁴ მიერ, და შეგუიწყალენ, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

³⁹⁸ ამ სიტყვას მოსდევს შპრის (ქარავმით), რომლის მნიშვნელობა ნათელი არაა.

³⁹⁹ ასეა.

⁴⁰⁰ ყრმისაჲ.

⁴⁰¹ ამ ფურცელს ზედა მარჯვენა კიდე მოხეული აქვს.

⁴⁰² ამას მოსდევს ნი (შენი?).

⁴⁰³ გზრბა.

⁴⁰⁴ წრასა.

მშუიდობასა ჩემსა მიგცემ თქუენ, მშუიდობასა და მადლსა და-
გიტევებ თქუენ. არა ვითარ სოფელმან მოსცის მშუიდობაჲ, მე მიგ-
ცემ თქუენ, არა დაგიტევნი თქუენ ობლად. მოვიდღი თქუენდა, რამეთუ
მე მამისა თანა და თქუენ ჩემ თანა და მე თქუენ შორის.

ფსალმუნი. სული შენი სახიერი მიძ...

დასადებელი. უფალო, შემასმენელო⁴⁰⁵ ც...

უგალობითსა, ფარაო ე...

ვითარცა აუთქ⁴⁰⁶, უფალო, მოციქულთა, სული წმიდაჲ მოუვლი-
ნე, მაცხოვარ. ღალადებდეს და იტყოდეს: უ...

[194 ე] სულმან წმიდამან მოციქულნი აღავსნა ღღეს (კიკხლი-
სა ენითა, სიტყუაჲ ასწავა: უგალობთ უფალსა, რამეთუ დი...

მოიხილესა. მოიხილე ცაო და უგა...

დაგუიცვენ შენნი მოსავნი და სულითა⁴⁰⁷ წმიდითა განგუწმიდენ,
ქრისტე ღმერთო.

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან წმიდანი მოციქულნი
განანათლნა სულითა.

იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი ჩუენი, რომელმან წმიდანი
მოციქულნი სრულ-ყვნა სულითა წმიდითა და წარავლინნა კაცთა
მიმართ ქადაგებად სინანულისა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მიუფეო დიდებისაო, რომელ-
მან გამოუბრწყინე დიდებულთა მოციქულთა საცსენებელი მიციქმითა
სულისა წმიდისაჲთა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

განპრიელდითსა. განმპრიელი, ქრისტე, რომელმან მოციქულ-
თა მოუვლინე ზეცით სული წმიდაჲ და მივსნენ ჩუენ, მრავალ-მო-
წყალე.

[V] სიხარულითა აღივსნეს, ქრისტე, შენნი მოციქულნი და
განანათლენ გამოუტყმელითა ღმრთიებისა შენისა სულითა ქადაგი-
ბად სამებისა ღმრთიებისა.

ღღეს ცეცხლისა ენათა იტყოდეს მოციქულნი: რომელი ყოვილ-
თა ესმოდა ურთიერთას სიტყუაჲ, დაუკუირდებოდა საიდუმლოჲ იგი.

უფალო მესმასა. აღვსებულნი მოციქულნი შენნი, ქველის მოქ-
მედ, სულითა წმიდითა გიგალობდეს შენ: დ ი დ ე ბ ა ჲ შე ნ დ ა
ნ ა თ ლ ი ს ა მ ო მ ც ე მ ე ლ ს ა უ ფ ა ლ ს ა .

ღღეს მოციქულთა ესმოდა რაჲ ოხრაჲ საშინელი სულისა მიერ,
განათლდეს და ვითარცა ცეცხლსა ზრახვიდეს.

სიხარულითა სრულითა აღივსნეს, ქრისტე, შენნი მოციქულნი
მოღებითა სულისა წმიდისაჲთა და სამებასა აღიდებდეს.

მეოხებითა მოციქულთაჲთა გევედრებით შენ, ქრისტე მაცხო-
ვარ, შენდობაჲ ცოდვათაჲ მოგუანიჭე შენთა მგალობელთა, მხოლოო
მრავალ-მოწყალეო უ...

[195 ე] ღამითგანსა. ღამითგან ავიმსთობ...

405 შ? სმნლო.

406 ასეა.

407 ს'თთა.

უფალო, რომელმან განანათლენ დღეს შენნი მორწმუნენი სულითა წმიდითა განმამტკიცებელად ყოველთა კიდელთა...

ნათელი გამოგუიბრწყინდა ჩუენ ცხორებისა — სული წმიდაჲ, რამეთუ ამით განსწმედ შენთა მორწმუნეთა და ყოველნი გიგალობთ; შენ, რომელი ქორციელ ჩუენთუის...

დღეს გამოუბრწყინდა ნათელი მოციქულთა შეხთა, უფალო ღმერთო ჩუენო, მიტეპითა სულისა წმიდისაჲთა და მასწავის ჩუენ ქებაჲ შენი თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

ღაღატყავსა, [კმაჲ] ა გუერდი. ვღაღატყავ ჭირ...

დღეს ცეცხლისა ენათა ზრახვიდეს მოციქულნი სულისა წმიდისა მიერ და განანათლეს სოფელი.

დღეს მოანიჭა მოციქულთა სული წმიდაჲ მსგავსად აღთქუმისა და უქადაგეს სოფელსა სამებისა ერთარსებაჲ.

კურთხეულ არსსა, კმაჲ ა. რომელი მაჟლოანსა შ...

[V] რომელმან მოუვლინე, ქრისტე, წმიდათა მოციქულთა სული წმიდაჲ შენი განმანათლებელად⁴⁰⁸ სოფლისა, კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ.

დღეს მოციქულთა გამოუბრწყინდა სული წმიდაჲ და კაცთა სამებისა წმიდისა სარწმუნოებაჲ ასწივეს. კ უ რ თ ხ ე უ ლ...

ცეცხლისა ენათა ზრახვიდეს მოციქულნი, ესმოდა რაჲ მორწმუნეთა, დიდების-მეტყუელებით ღაღადებდეს და იტყოდეს: კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ...

ყოველნი მამა...

აკურთხევდითსა. გალო...

იხარებდეს მოციქულნი გამობრწყინებითა ყოველად წმიდისა სულისა შენისაჲთა, უფალო, და გალობით იტყოდეს: ა კ . .

გალობასა შენდა შესწირვიდეს მოციქულნი, ცეცხლისა ენათა ზრახვიდეს და სულისა წმიდისა მიერ იტყოდეს: ა კ უ რ თ ხ ე ე . . .

გაკურთხევენ, შენ ღმერთსა, სამნი...

შენ, სამებასა...

ადიდებდითსა. [196 ჭ] კიდობანი ხარ საცნაური და შე...

უფალო, რომელმან ყოველად წმიდაჲ სული შენი მოციქულთა მიერ სოფელსა მოანიჭე და წარმართთა მოუწოდე ღმრთის მეცნიერებასა, გა ლ ო ბ ი თ . . .

მაცხოვარ, რომელმან მოციქულთა მშუიდობაჲ მიჰმადლე და ჩუენ ცხორებაჲ მოგუანიჭე ყოველად წმიდისა სულისა მიერ, გა ლ ო ბ ი თ გა დ ი დ ე ბ თ.

კურთხეულ არს უფალი, რომელმან განაძრიელნა წმიდანი მოციქულნი ძ...

აქებდითსა, კმაჲ ა გუერდი. მოწყალესა და კაცთ მოყუარესა...

შეიწყნარეს წმიდათა მოციქულთა სული მადლისაჲ და ნათლითა უუესთაჲს გამობრწყინდეს.

გამოუბრწყინდა მაღლი წარმართთა მოციქულთა მიერ, ქრისტე მაცხოვარ, და ყოველნი გიგალობთ შენ, რომელი კორციელ იქმენ ჩუენთუის.

[V] აღვსებულთა სულისა მიერ წმიდათა მოციქულთა სამებისა ერთარსებაჲ ასწავეს სოფელსა თაყუანის-ცემად ერთი ღმრთიებაჲ.

რომელმან განანათლნა დღეს მოციქულნი მიცემითა სულისა წმიდისადათა, ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა თანა მამით და სულით წმიდათურთ მორწმუნენი ვაქებდეთ.

ოხითაჲ, კმაჲ ა გუერდი. იშევ ვითარცა ჯერ-გიჩნდა, გამოსჩნდი ვითარცა ინებე, იენე კორციითა, ღმერთო ჩუენო, აღ-რამ-სდევ მკუდრეთით, სძლე სიკუდილსა, ამაღლდი დიდებითა, რომელმან ყოველივე აღავსე და მოგუივლინე სული წმიდაჲ. გალობაჲ და დიდებაჲ შენდა ღმრთიებისა.

ფსალმუნი. გამოავლინე სული შენი...

დასადებელი. აკურთხევს სული ჩემი უფალსა. უფალო ღმერთო...

[197 ჳ] ალელუიაჲ, კმაჲ ა გუერდი. განათლდა⁴⁰⁹, უფალო, ქუეყანაჲ შენი...

კელთა ბანისაჲ, [კმაჲ] დ. ამაღლდი, უფალო, სუფევისა შენისა საყდართა დასჯედი და ყოველი სასუფეველისა ცხორებაჲ მამისა თანა განაგე. ვცანთ, რამეთუ ყოვლად წმიდაჲ სული შენი სოფელსა ნუგეშინის-მცემელად მოუვლინე, რომლისა მიერ განათლდეს მოციქულნი ცხორებად წარმართთა და განმანათლებელად ყოველთა კიდეთა, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, ვითარცა მხოლოჲ კველის მოქმედ ხარ და კაცთ მოყუარე.

სიწმიდედ.

ალელუიაჲ. ცხრა ჟამს...

ფსალმუნი. ნუ განმაგდებ მე პი...

დასადებელი. მომეც მე სიხა...

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა გუერდი.

ამას დღესა, რომელსა ადგა მხოლოდშობილი ძმ ღმრთისაჲ, მოჰფინა სული წმიდაჲ [V] მოწაფეთა თუისთა ზედა და რწმენა მისი, მოციქულთა უქადაგეს წარმართთა ადგომაჲ და ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

ვითარცა თქუა მაცხოვარმან ჩუენმან: მე აღვიმალლო ზეცად და მოგივლინო თქუენ ნუგეშინის-მცემელი. მან გასწაოს და მოგეცენოს⁴¹⁰ თქუენ ყოველი, რასაცა გეტყოდე თქუენ. იხარებდეთ თქუენ ჩემ თანა ცხორებასა მას საუკუნოსა.

ოხითაჲ. იშევ ვითარცა...

ფსალმუნი. სული შენი სახიე...

409 გ'ნთა

410 გ'კსნს.

ბერძულად.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ დ გუერდი. შობასა წინამორბედისა-
სა⁴¹² ქრისტეს მიმართ ვლადღებთ, რათა მეოხებითა მისითა მო-
ტევებად ცოდვათაჲ მოგუანიჭოს ჩუენ ვითარცა მხოლოდმან მრავალ-
მოწყალემან.

[198 ე] მღუიძარებასა და მარხეა...

მეოხებითა წინამორბედისაჲთა დღეს შობასა მისსა გევედრე-
ბით, ქველის მოქმედ მაცხოვარო ჩუენო, შეგუიწყალენ უღირსნი მო-
ნანი შენნი, რომელნი შენდამი ვლადღებთ.

უგალობდითსა. უგალობდეთ გალობითა ასლითა მაცხოვარსა და
ღმერთსა, რომელმან ბერწისაგან გუიჩუენა წინამორბედი თუისი,
რომლისაგანცა ნათელ-ილო სიმდაბლით, რ ა მ ე თ უ დ ი . . .

მოღუაწებითა შუენიერად კრთომისაჲთა, წინაწარმეტყუელო,
და უდაბნოს⁴¹³ მკუიდრ-ყოფითა მოწოდებასა წარმართთასა წინა-
აუწყებდ ქრისტეს მკსნელისა ჩუენისა მაცხოვრისა და ღმრთისა,
რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე ბ ი თ დ ი . . .

მოიხილესა, [V] მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდით და უგალობდეთ
ღმერთსა დღეს, შობასა წინამორბედისა მისისასა.

დაგუიცვენ მოსაენი შენნი, ღმერთო, მეოხებითა დიდებულისა
წინამორბედისა შენისაჲთა.

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან. დიდებულ ყო შორის
მორწმუნეთა შობაჲ წინამორბედისაჲ...

განძრიელდითსა. გამაძრიელებელ მექმენ მე, რომელმან დააფუძ-
ნე ქუეყანაჲ წყალთა ზედა და საკსენებელი წინამორბედისაჲ განადი-
დე, რ ა მ ე თ უ ა რ ა ვ ი ნ ა რ ს . . .

გამაძრიელებელ მექმენ მე, რომელმან შობაჲ შენისა წინამორ-
ბედისაჲ გამოაბრწყინვე, რ ა მ ე თ უ ა რ ა ვ ი ნ . . .

[199 ე] უფალო მესმასა. გამობრწყინდა მადლითა წინამორბედი
და მუცელსა დედისასა აიძლერნა და ქრისტესა თაყუანის-სცა უსიტი-
ყუელად კრთომითა.

იხილა რაჲ წინამორბედმან აღსრულებად რჩეულისაჲ ქრისტეს
მიერ, განვიდა უდაბნოდ და იყოფოჲ ანგელოზებრივითა⁴¹⁴ მოქალა-
ქობითა.

რომელი ნათლის-მცემელად ღირს-იქმენ, წინამორბედო, ქრის-
ტეს ცხორების მომცემელისა სულთა ჩუენთაჲსა და ჯოჯოხეთსა
მყოფთა უქადაგე დიდებაჲ და ცხორებაჲ, მეოხ-გუეყავ ჩუენ.

ღამითგანსა. ღამითგან აღვიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწი-
რაეთ, უფალო ღმერთო ჩუენო, შენი მშუიდობაჲ მომეც ჩუენ დღეს
შობასა წინამორბედისა შენისასა და აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

⁴¹¹ თსა იენისა იენეს შობა კუ.

⁴¹² მრბრდისასა.

⁴¹³ უდაბნოს.

⁴¹⁴ ანგზლბრეთა.

ნათელი გამოგუიბრწყინდა, ქრისტე, შობასა წინამორბედისა შენისასა, ბნელი განაყენე სულთა ჩუენთაგან და ღირს-მყვენ ჩუენ სასუფეველსა შენსა.

[V] ნათელ ხარ შენ, ქრისტე, ნათლითა...

ღალატყავსა. ღალატ-ყო უდაბნოს წინამორბედმან მაცხოვრისა-მან: შეინანეთ, რამეთუ მოიწია სასუფეველი ქრისტესი სოფლად.

მეოხებითა წინამორბედისაჲთა დღეს შობასა მისსა გევედრებთ: მოტევებაჲ ცოდვათაჲ მოგუანიჭე, რომელნი დაუცხრომელად შენ გიგალობთ.

ხოლო მე ქებასა შენდა შევ...

კურთხეულ არსსა. რომელი მაყლოანსა შინა გამოსჩნდი და მუცელსა დედისასა აკურთხე იოანე წინამორბედად შენდა და ნათლის-მცემელად, ესე გამოაჩინე. კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ შ ე ნ უ კ უ ნ ი... უდაბნოს აღზრდილმან წინამორბედმან წინა-აუწყა სინანული წარმართთაჲ და მადლობით იტყოდა: კ უ რ თ ხ ე ...

შეინანეთ სა...

მქადაგებელი წინაწარმეტყუელი იოანე ნათელს-სცემდა კაცთა და ივინი ღალადებდეს და იტყოდეს: კ უ რ თ ხ ე ...

მეოხებითა წინამორბედისაჲთა გევედრებით: [200 ე] მეოხ-გუეყავ ცხორებისა ჩუენისათუის, რომელნი ყოვლითა გულითა სარწმუნოებით გიგალობთ: კ უ რ თ ...

ერთი სამებისაგ...

აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შესწირვიდა უდაბნოს წინამორბედი შენი, მაცხოვარ, და მადლობით იტყოდა: და უ ც ხ რ ო -მ ე ლ ა დ ა კ ...

მოქალაქობაჲ ანგელოზთა ქრისტესთაჲ, წინაწარმეტყუელო, კორციითა აღასრულე და ერი მოაქციე საცთურისაგან დიდებად სამებისა ერთარსებასა, რომელნი ვღალადებთ და ვიტყუით: ა კ უ რ თ ...

მეოხებითა წინამორბედისაჲთა, მაცხოვარო სოფლისაო, სასუფეველსა შენსა ღირს-მყვენ ჩუენ, რომელნი ვლა... ი გ ი ვ ე.

სამებისა ერთარსებასა მორწმუნენი უგ...

ადიდებდითსა. გადიდებთ შენ, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, და უგალობთ ქრისტესა ღმერთსა, რომელი შენგან კორციელ იქ...

ანგელოზთა სახესა და უდაბნოს მკუ...

კითარცა ანგელოზმან უდაბნოს მოქა...

რომლისათუისცა გქადაგებდა⁴¹⁵ იოანე და ეტყოდა ერსა: განმზადენით გზანი უფლისანი. აჰა, მოვალს, რომლისათუისცა ვიტყოდე დიდებასა და ქებასა.

[V] აქედითსა შობასა წინამორბედისასა ვაქებდეთ ყოველნი, ვღალადებდეთ და ვიტყოდით: მეოხ-გუეყავ ჩუენთუის, დიდო მქადაგებელო ქრისტესო იოანე.

წინამორბედო და ნათლის-მცემელო მაცხოვრისაო, დღეს შობასა შენსა ჩუენ მონათათუის მეოხ-გუეყავ დაუცხრომელად.

წინაწარმეტყუელო და წინამორბედო ქრისტესო იოანე და ნათლის-მცემელო, დღეს შობასა შენსა ქრისტესა ევედრე, რაათა შენდობაჲ ცოდვათაჲ მოგუანიჭო მონათა შენთა.

ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ, წინაწარმეტყუელო, მეოხ-გუეყავ დაუცხრომელად კსნად სულთა ჩუენთათუის, რომელნი დაუცხრომელად გაქებთ შენ.

სსუანი. ახლისა რჩულისა მქადაგებელი და წინამორბედი ყოველთა მეუფისაჲ, რომელი საშოსა შინა დედისა თუისისასა გუაუწყებდა მოსლვასა უფლისასა...

რომელმან სახლსა ზაქარიაჲსსა ვითარცა კარავსა შინა იხილა იოანე [201 ჭ] ღმრთისმშობელი და აიძღერნა მოკითხვასა ელისაბედისსა, რამეთუ საშოთგანევე წმიდა-ყო იგი ქრისტემან წინაწარმეტყუელად და მქადაგებულად.

რაჟამს ჭედ-დგომილ იყო ელისაბედ შემდგომად სიბერისა, აღვიდა მარიამ მოკითხვად მისა. მაშინ აიძღერნა იოანე სიხარულით საშოსა შინა დედისა თუისისა, რამეთუ ხედვიდა ღმერთსა ჯორცით შესხმულსა საშოსა შინა ქალწულისა.

ოზითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. წინამორბედო მქადაგებელო ქრისტესო, ვითარცა ცისკარი განთიადისაჲ და ვითარცა მასკულაჲი დღისაჲ წინაითვე წარგიძღუნა შენ ნათლად წინაშე პირსა მისსა, რაათა ბერწისაგან მან გუიქადაგოს [V] ქალწულისაგან შობილი მკსნელი ჩუენი და შემდგომად შობისა სანთელი⁴¹⁶ ნათლისაჲ და კმაჲ ღალადებისაჲ უდაბნოსა აუწყე ერსა მზეჲ იგი სიმართლისაჲ. რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტეს მძიართ, მას ევედრე შეწყნარებად სულთა ჩუენთა...

ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. მუნ აღმოუ...

დასადებელი. მოიკსენე, უფალო...

ალელუიამ, კმაჲ ბ. საყდარი...

კელთა ბანისაჲ კმაჲ დ გუერდი. შენ ვითარცა მისი⁴¹⁷ ნათლის-მცემელი განგადიდა, რომელმან აღრაცხა ვარსკულავთაჲ იგი აურაცხელი კრებული და აღწონნა ქარითა იგი უხილაენი სულნი, საშოსა შინა მდებარეჲ განგწმიდა, კლდესა შინა მეოტი დაგფარა ანგელოზმან ღმრთეებისამან და თანა მზრახვალმან სიტკბოებისამან, მ ე ო ხ - გ უ ე ყ ა ვ ც ხ ო რ ე ბ ა დ.

[202 ჭ] ს უ ლ თ ა ჩ უ ე ნ თ ა თ უ ი ს.

სიწმიდისაჲ ანგელოზთა ერნი შენდა...

თთუჲსა ივნისსა კჳ

ფებრონიადსი

ყოველი წმიდათაჲ ამსახურო

⁴¹⁶ სთ' ლი.

⁴¹⁷ „კა მისი“ სწერია მარცხენა აშიაზე.

მარტუილითგან⁴¹⁸

მმ-ზ-ს[ა]კუირაქსა⁴¹⁹

მოციქულთანი

უფალო ღალატყავსა, კჳაჲ ბ. წმიდათა მოციქულთა მეოხებითა ჩუენთუის ქრისტემს გალობითა ყოველი საცთური კერპთაჲ დაქსნდების და კაცთა ნათესავი სარწმუნოებით ცხონდების⁴²⁰.

მოციქულთა ქრისტემსთა ყოველნი პატივ-სცემდეთ. ჰადაგთა ჭეშმარიტებისათა, რომელთა განსწავლნეს წარმართნი გალობასა სამებისასა, რომელნი შემდგომად სიკუდილისა მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

[V] ძმანო მამისანო და ძმანო ძისანო, მოციქულნო ქრისტემსნო და დიდებულნო, მეოხ-გუეყვენი თსულთა ჩუენთათუის.

საყუარელნო მამისანო და ნათელნო სოფლისანო, მოციქულნო ქრისტემსნო და სანატრელნო, მეოხ-გუეყვენი თსულთა ჩუენთათუის.

უგალობდითსა, კჳაჲ ბ. შემწე და მფარველ მეყავ მონათა შენთა ცხორებად მეოხებითა, ღმერთო, მოციქულთა შენთ...

კიდეთა ქუეყანისათა განჯდეს სიტყუანი მოციქულთანი და სარწმუნოებასავე დაემტკიცნეს სულნი ჩუენნი.

სატანჯველსა ურჩულოთასა მოციქულთა დაუთმეს და დაუცხრომელად, ღმერთო, გიგალობდეს შენ.

მეოხებითა, ღმერთო, მოციქულთაჲთა გევედრებით: ღირს-გუყვენ სასუფეველსა შენსა.

მოიხილესა. მოიხილე, ცაო, და ვიტყოდით:

[203 ჭ] მივსცეთ დიდებაჲ უფალსა, რომელმან გუიჩინა⁴²¹ ჩუენ საკსენებელი წმიდათა მოციქულთაჲ.

დაგუიცვენ შენნი მოსავნი მეოხებითა, ღმერთო, წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა.

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან განადიდა საკსენებელი წმიდათა მოციქულთაჲ.

ყოვლად ქებულნო მოციქულნო უფლისანო, დაუცხრომელად მეოხ-გუეყვენი თსულთა⁴²² ჩუენთათუის.

განძრიელდითსა. განმძრიელე მე, ქრისტე, დამამტკიცე მე შენ-დამი და ნათე...

შემიწყალე მე, ქრისტე, მეოხებითა მოციქულთაჲთა და მიკსენ მე საფრკისაგან მტერისა, კაცთ მოყუარეო უფალო.

⁴¹⁸ მატუილითგ.

⁴¹⁹ ამის პირდაპირ მარჯვენა აწიაზე იკითხება „ათნაგენაჲ“, რომელსაც შემოვლებული აქვს წერ.

⁴²⁰ ამის გასწვრივ გარეთა აწიაზე მიწერილია: მოვედით აუაროთ (?).

⁴²¹ გჩრნა (განგუიჩინა?).

⁴²² სთქთა.

სატანჯველსა შინა, ქრისტე, [V] მოციქულნი კადნიერებითა გვეედრებოდეს შენ, მაცხოვარ მრავალ-მოწყალე...

მეოხებითა, ქრისტე, წმიდათა მოციქულთა შენთათა მოტევებაჲ ცოდვითაჲ მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა...

უფალო შესასა. დაფარნა ცანი შეუნიერებამან, ქრისტე, და ქებითა შენი...

საცთური კერპთაჲ მოციქულთა შენთა, ქრისტე, განაქარევს ქადაგებითა ყოველთა სამებისა ერთარსებისა.

გუემასა შინა აგიარეს შენ, ქრისტე, და მოიღეს მოციქულთა სიხარულით გუირგუინი ძლევისაჲ.

სატანჯველთა ჯუარისა შენისაჲთა განმტკიცებულთა, ქრისტე, სძლეს წმიდათა მოციქულთა წინა-აღმდგომსა ძალსა...

წარგუიძუელ¹²³ ჩუენცა ნათელსა [204 ე] შენსა, ქრისტე, და შენსა ქებასა, უფალო, ღირსად გამოგუარჩიენ.

ღირს-მევენ ჩუენცა სასუფეველსა შენსა, ქრისტე, მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა, მაცხოვარ მრავალ-მოწყალე.

ღამითგანსა. ღამისასა თანა-წარჯდეს ბნელსა, მოწყალე, მოციქულნი, ნათლითა შეიმოსნეს და ამით საცთური მტერისაჲ დათრგუნეს და შენსა სასუფეველსა ღირს-იქმნეს.

ჯუარი აიღეს წმიდათა მოციქულთა შენთა, ქრისტე, მძლავრთა შინებისაგან არა შეძრწუნდეს და სოფელსა ასწავეს განშორებაჲ საცთურისაგან და ღმრთისა თაყუანის-ცემაჲ ჭეშმარიტისაჲ, კელმწიფებაჲ და შიში მეუფეთაჲ შეურაცხ-ყვეს შენისა სასუფეველისათვის და აწ მეოხ არიან დაუცბრომელად ჩუენთუის, რომელნი უგალობთ შენსა სახიერებასა, ვითარცა მხოლოჲ ქეელის მოქმედ ხარ და კაცთ მოყუარე¹²⁴.

[V] დადატყავსა. აღმოედინ განხრ...

მოციქულნი, ქრისტე, სატანჯველსა შინა იქადოდეს შენითა შეწეენითა.

განძრიელებულთა ჯუარითა წმიდათა მოციქულთა დათრგუნეს მძლავრთა ამპარტავენებაჲ.

მეოხებითა, ქრისტე, წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა მშუილობაჲ მოჰმადლე ერსა შენსა.

კმამან ღელ...

კურთხეულ არსსა. სამთა ყრმათა...

ქრისტემს მოციქულთა ჯუარითა განზრახვასა ურჩულოთასა სძლეს და ყოველი საცთური... კ...

დიდი მოციქულთა ძრიელებაჲ მოანიჭე, სოფელი ყოველი განანათლეს, საცთური კერპთაჲ განაქარევს და იტყოდეს: კ უ რ . . .

აგიარეს შენ, ქრისტე, წმიდათა მოციქულთა გუემასა შინა ვოცთასა და ზუეტასა, რამეთუ სუროდა შენდამი, დადადებდეს და იტყოდეს: კ უ რ თ.

123 წარგოვიძო/ოველ.

124 კათმრ ყრე.

ხედავს სასის? გ. ი. (ა. მ.)

[205 ე] იხარებდეს სატანჯველსა შინა მკნენი შენნი მოციქულნი, სწავლასა სოფლისასა არა დააცადებდეს, კერპთა შეურაცხ-ჰყოფდეს, უფალსა აკურთხევდეს და იტყოდეს: კ უ რ . . .

სამებაა აგიარეს ღირსთა ყრმათა ბაბი...

აკურთხედიტსა. კრებული მოციქულთა და სულები მართ⁴²⁵.

რომელმან დაადგა მოციქულთა გუირგუინი ძე...

რომელმან სატანჯველსა შინა წმიდათა მოციქულთა ძრი...

მეოხებითა წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა შენდობაჲ ცოდვათაჲ მოგუანიტჲ მადიდებელთა ⁴²⁶ შენთა, ღმერთო ჩუენო.

სხუანი თედორობასა პპოვნე.

გაკურთხევენ შენ, უფალო, ყოველ...

ადიდებდიტსა. ქალწულებაჲ შენი ღმრთისმშო...

მოციქულთა შენთა საკსენებელი, უფალო, სოფელსა გამოუბრწყინდა სიხარულად და ვადიდებთ შენსა ღმრთეებასა.

[V] მოციქულთა ყოველი მანქანებაჲ ეშმაკისაჲ განაქარვეს, ქრისტე ღმერთო, ძალითა შენითა და ვ ა დ ი დ ე ბ თ ... ი გ ი ვ ე .

მოციქულთა ქრისტეს[თა] და ნათელთა სოფლისათა — პეტრეს და პავლეს — სუეტთა ეკლესიაჲსათა, ყოველნი პატივ-ვსცემთ⁴²⁷.

მეგობართა ქრისტესათა და მეოხთა სოფლისათა — პეტრეს და პავლეს — სუეტთა ეკლესიაჲსათა, ყოველნი ვ ა დ ი დ ე ბ დ ე თ .

ადიდებდიტსა. მოციქულნი უფლისანო, რომელნი საყდართა დიდებისათა წინაშე სდგათ და მეოხებასა ჰყოფთ ყოველთა კაცთათუის, აწცა სულთა ჩუენთათუის ითხოვეთ მშუილობაჲ ქრისტესგან და დიდი წყალობაჲ.

მოციქულნი უფლისანო, რომელნი მადლისა ხარო მკუიდრ, სულთა ჩუენთათუის ითხოვეთ წყალობაჲ, გევედრებით.

[206 ჳ] რომელნი საუკუნიტგან სათნო-გეყვენეს შენ ღმრთისმშობელისა მიერ მოციქულნი, წინაწარმეტყუელნი და მოწამენი, რომელთა ქადაგეს ღმრთეებაჲ შენი, მათითა ოხითა, ქრისტე ღმერთო, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

პეტრე, სარწმუნოებისა კლდეო, და პავლე, სიქადულო ეკლესიათაო, ერთბამად მეოხ-გუეყვენით სულთა ჩუენ...

რომელთა მცნებაჲ მაცხოვრისაჲ⁴²⁸ აღასრულეთ...

უფალო, თუმცა არ...

ოხითაჲ, ჳმაჲ დ გუერდი. საკუირველი ბრძენთა⁴²⁹ მეთევზურთაჲ სანადიროს აცხოვნებენ⁴³⁰, არა მოაკდინებენ მონადირებულთა სირლმეთაგან უმეცრებისათა, ქრისტესა აღიყვანებენ ტაბლასა. მათითა

⁴²⁵ მწკრთ.

⁴²⁶ ბ-ს ღუხი აკლია და იკითხება უ-დ (მდულთა)

⁴²⁷ პტრ-თ (ვ-ს მარჯვენა ფრთა აკლია და ე-დ იკითხება).

⁴²⁸ ამის გასწვრივ გარეთა აშიაზე მიწერილია რაღაც, რომელიც გარკვევით არ იკითხება

(ჯგჳ).

⁴²⁹ ბრძენთა.

⁴³⁰ აცხოვნებენ.

ოხითა, ქრისტე ღმერთო, უყისაგან მწუი[V]რისა აღმოიყვანენ სულ-
ნი ჩუენნი, გევედრებით.

სხუაჲ. მოციქულნი და მოწამენო ქრისტე⁴³¹...

ფსალმუნი. ყოველსა ქუეყანასა...

დასადებელი. ცანი უ...

ალელუიამ. ყოველთა წარმართთა...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ ბ. განადიდე, მაცხოვარ, სოფელსა შინა
მთავართა მოციქულთა სახელები, ისწავეს ზეცისა გამოუთქმელი,
მოსცეს ნათესავსა კაცთასა კურნებაჲ და აჩრდილი მათი მხოლოდ⁴³²
ვნებათა განსდევნიდა, მენავეთაგანნი სასწაულსა იქმოდეს და ჰური-
[ნი] იგ(ი გქა)დაგებდეს სოფლად შენ და გა[207 ჭ]მოუთქმელთა
მადლთა შენთა, რომელსა გაქუს აურაცხელი დიდი წყალობაჲ.

სიწმიდისაჲ ამაღლებასა ჰქოი⁴³³

საშინელისა და უხილავისა მეუფისაჲ...

თთუჲსა აბუსტოსა 3-სა

ფერისცვალებაჲ

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. იხარებდით⁴³⁴ ცანი და გალობ-
დით⁴³⁴ საფუძველნი ქუეყანისანი, დაღადებდით⁴³⁴ მთანი მხიარუ-
ლებასა, რამეთუ ევმანუელ ფერი იცვალა დღეს დიდებითა მით, რო-
მელი აქუნდა, მოწაფეთა თუისთა თუისი მეუფებაჲ აჩუენა, ვითარცა
ღმერთ არს და კაცთ მოყუარე.

იხარებდეს მოციქულნი ხილვასა შენსა, მაცხოვარ, ნათლისა
ღმრთეებისა შენისა გამობრწყინებითა და მამისა მიერთთა კმითა
დამტკიცებულთა რწმენა, რამეთუ შენ ხარ ძმ ღმრთისაჲ, რომელმან
აურაცხელითა [V] კაცთ მოყუარებითა განკაცებულმან აცხოვნე ნა-
თესავი კაცთაჲ.

უგალობდითსა. რომელმან მთასა თაბორსა დღეს ფერისცვალე-
ბითა ნათელი გამოუბრწყინა და მოწაფენი სიხარულითა აღავსნა,
უ გა...

მოციქულნი დღეს შეუხებელითა ნათლითა გამობრწყინდეს უფ-
რომსად, ქველის მოქმედ მაცხოვარ, რამთა ჩუენცა ღირს-გუყვენე
მათ მიერ, გევედრებით.

მოიხილესა. მიეცით, ერნო, დიდებაჲ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენ-
სა, რომელმან მთასა ზედა მოციქულთა უჩუენა მერმისა მის ღმრთე-
ებისა თუისისა გამოცხადებაჲ. წინაშე მოწაფეთა ფერი იცვალე,
უფალო, და წინაწარმეტყუელთა გარდაცვალებულთა ამათ გამოუ-
ჩნდი, რამათა ცოცხალთა და მკლართა აგიარონ შენ.

431 „სხუაჲ. მოციქულნი და მოწამენო ქრ“ მიწერილია მარცხენა აშვაზე.

432 მლოჲ.

433 პოო.

434 იხრბთ... გლბთ... ღლდბთ.

[208 ჳ] იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი⁴³⁵ ჩუენი, რომელმან მთასა თაბორსა ფერი იცვალა, ღმერთ რაჲ არს და კაცთ მოყუარე.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან სრულ-ჰყვენ⁴³⁶ მოციქულნი ნათლითა ღმრთეებისა შენისაჲთა და მათ მიერ ეკლესიაჲ შეამკვე სარწმუნოებითა.

განძრეილდითსა. ძრიელ ხარ შენ, უფალო, და დიდებულ დასაბამითგან. შეგუიწყალენ ჩუენ.

დამამტკიცენ, ქრისტე, რომელი ქალწულისაგან იშვე უთესლოდ, და მიკსნენ ჩუენ მრავალთაგან ცოდეთა ჩუენთა, ვითარცა მრავალ-მოწყალე ხარ.

რაჲჲმს ფერი იცვალე, ქრისტე, და უჩუენე მოციქულთა ნათელი ღმრთეებისა შენისაჲ და აუწყე ერსა შენი სიმდაბლეა...

უფალო მესმასა. მესმა, ყოვლად ძრიელო, შენი განგებულებად და შიშით გადიდებდე შენ, ქრისტე ღმერთო.

[V] მთასა წმიდასა შენსა, ვითარცა სათნო-იჩინე, მაცხოვარ, და ფერი იცვალე შენისა ღმრთეებისაჲ...

მოციქულთა ოდეს იხილეს შენი ნათლით გამობრწყინებაჲ, შეძრწუნდეს და შიშით გადიდებდეს შენ, ქრისტე ღმერთო.

მეოხებითა, ღმერთო ჩუენო, წმიდათა მოციქულთა შენთაჲთა განსაცდელისაგან გუიკსნენ მაღილებელნი შენნი.

დაჰითგანსა. დამითგან ავიმსობთ, უფროჲსად გიგალობთ შენ, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, რამეთუ ნათელ არიან ბრძანებანი შენნი ქუეყანასა ზედა, წმიდანი მოციქულნი შენნი განანათლენ (ნათ)ლითა შენითა, უფალო, და ადიდეს ღმრთეებაჲ შენი ქუეყანასა ზედა.

მეოხებითა, უფალო, წმიდათა მოციქულთაჲთა მშუიდობად მოეცსულთა ჩუენთა, რომელნი გადიდებთ შენ.

ღალატყავსა. ვღალატყავ ჭირითა...

[209 ე] გამოუჩნდი თანა წინაწარმეტყუელთა და მოციქულთა მთასა წმიდასა შენსა, მაცხოვარ, და განანათლენ იგინი, რაჲთა უგალობდენ ღმრთეებასა შენსა.

იხარებდეს მოციქულნი, რაჲჲმს ესმა მამისა მიერ წამებაჲ შენთუის: ეგე არს ძეჲ ჩემი საყუარელი, მაგისი ისმინეთ.

კურთხეულ არსსა. რომელი მაყლოვანსა ში...

რომელი მთასა თაბორსა გამოსჩნდი ნათლითა, მოციქულთა და წინაწარმეტყუელთა მეუფებაჲ შენი აჩუენე, კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ შ ე ნ.

დღეს ყოველნი მორწმუნენი შენსა ღმრთეებით გამოცხადებასა ერთობით თაყუანის-ვსცემთ და მადლობით ვღალადებთ და ვიტყუით: კ შ ...

სარწმუნოებითა სამე...

აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა...

435 ჩ/ო.

436 ამის გასწვრივ გარეთა აშიაზე მიწერილია: „სკრეელი და შიშით შეძრწო“.

რომელმან მთასა წმიდასა ნათლითა წარუალითა⁴³⁷ [V] ფერი იცვალა ქრისტემან ღმერთმან, უგა...

რომელი ნათლითა და ღრუბლითა დიდებით გამოჩნდა, რომელსა თაყუანის-სცეს მოსე და ელია, ქრისტე[სა] ღმერთსა უგა...

რომელი მამისა მიერ ზეცით იწამა სიტყუად, რომელსა თაყუანის-სცეს მოციქულთა შიშით, ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა უგალობ...

ადიდებდითსა. გადიდებთ შენ ყოველი თესლები...

გამოუთქმელი ქრისტე ღმერთი ჩუენი, ხატი და ბრწყინვალეობად დიდებისა მამისა[დ], რომელმან კაცთ მოყუარებისათუის ხატი მო-ნებისა შეიმოსა წმიდისაგან ქალწულისა, გალობით გა...

რომელმან მთასა წმიდასა თაბორსა ღმრთივ შუენიერებით ბრწყინვალედ ხატი იცვალა წინაშე მოწაფეთა მისთა, რომელთა იზილეს საკუირველებად მისი და ადიდებდეს მეუფესა ყოველთასა.

რომელსა ღრუბელი ნათლისა აგრილობდა და თანა-მზრახვალად გკონდეს [210 ე] მოსე და ელია და კმა მამისა ზეგარდამო წამებდა: ეგე არს ძმ ჩემი საყუარელი, მსაჯული ცხოველთა და მკლართა, გალობით გა...

აქებდითსა. შენ⁴³⁸, მამისა მიერ უყამოდ და დედისაგან გამოუთქმელად ჟამიერად⁴³⁹ შობილსა ყოველთა ცხორებისათუის კაცთა ნათესავი გაქებს და გაკურთხევს შენ.

შენ მთასა თაბორსა ფერი იცვალე დიდებით და შენი მეუფეობა აჩუენე მოციქულთა ღმერთმან და მაცხოვარმან სულთა ჩუენთამან, გაქებთ და გაკურთხევთ შენ.

სიხარულით აღავსენ, ქრისტე, შენნი მოციქულნი, რამეთუ აჩუენე ზეცით მამისა მიერ ერთარსებად, რომელმან ძეად შენ გწამა სამარადისოფსა ნათლისა შენისა გამობრწყინებითა გაქებ... იგივე.

მოციქულნი განაკუირვენ და კმითა მამისაფთა ესენი განამტკიცენ სამებასა ერთარსებასა, გაქებენ ყოველნი კიდენი...

სხუანი. [V] შენ გამობრწყინდი, ქრისტე, მთასა ზედა თაბორსა, რაჟამს ფერი იცვალე შორის მოწაფეთა შენთა, მოვიდეს მოსე და ელია, გალობით გაქებდეს.

ტალავარ გექმნა შენ, ქრისტე, ღრუბელი ნათლისა, რაჟამს კმა ისმა ზეცით მამისა მიერ და თქუა: ეგე არს ძე ჩემი საყუარელი, მაგისი ისმინეთ.

შეძრწუნდეს მოციქულნი კმისა მისგან საშინელისა და დაცუივეს⁴⁴⁰ პირსა ზედა თუისსა და შეეშინა ფრიად პეტრეს, იაკობს და იოანეს, გალობით გაქებდეს...

გარდამოსლვასა შენსა, ქრისტე, მთისა მისგან თაბორისა ამც-

437 ეს სიტყუა განმეორებულია მომდევნო გვერდზე.

438 მოსდევს რი (ქარაგმით), რომელიც ზედმეტი ჩანს.

439 ჟამიერად.

440 დცეს.

ნებდ მოწაფეთა შენთა და ეტყოდე მათ: ნუვის უთხორობთ ხილვასა აჰას, ვიდრეჰდის მც კაცისაჲ მკდრეთით აღდგეს. გალობით გაქებდეს...

ოხითაჲ, კმაჲ დ. მთასა მაღალსა ფერი იცვალა მაცხოვარმან, თავნი მოწაფეთანი [211 ჭ] ჰქონდეს, დიდებით გამობრწყინდა, საცნაურ არს, რამეთუ რომელნი სიმაღლითა სიმკნისაჲთა⁴⁴¹ განშუენდეს, საღმრთოჲსა მისცა ხილვად დიდებასა ღირს-იქმნეს. ზრახვითა ურთიერთას მოსე და ელია აუწყებდეს, თუ ცხოველთა და მკუდართა უფლებდეს და კუალად რომელი-იგი რჩულისა მიერ და წინაწარმეტყუელთა ზრახვითა იყო ქრისტე, რომლისათუისცა კმაჲ მაჰისაჲ ღრუბლით გამო ნათლისაჲთ წამებდა მათა:⁴⁴² მაგისი ისმინეთ, რომელმან ჯუარი(თა) ჯოჯოხეთი წარმოტყუენოს და მორწმუნეთა მოანიჭოს ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

ფსალმუნი, კმაჲ გ გუერდი. ჩრდილოჲ და...

[V] უფალო, ვინ დაეშეა...

დასადებელი. უფალო ნათლი...

ალელუიჲ, (კმაჲ) დ...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ. პირველ ჯუარცმისა შენისა, უფალო, მთაჲ ცათა მობაძავი ღრუბლისა ტალავრითა სავესე იყო, რაჟამს შენ ფერი იცვალე და ჰამისა მიერ იწამე; მუნ იყო პეტრე იაკობითურთ და იოანე, რომელნიცა თანა-ყოფად იყვნეს⁴⁴³ ჟამსა მას ვნებისა შენისაჲსა, რაჲთა იხილონ საკუირველებაჲ შენი და არა შეორგულდენ ვნებასაჲცა შენსა, რომელსა ჩუენ თაყუანის-ვსცემთ, რაჲთა მშუდილობით თანა-მაჲვალ მეყოს ჩუენ დიდი წყალობაჲ შენი.

სიწმიდისაჲ. ანგელოზთა ერნი შენდა...

თთუჲსა აგუსტოსა იე

[212 ჭ] მარიამოგაჲ⁴⁴⁴

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ გ. გარდაიცვალე სოფლით, ღმრთისმშობელო ქალწულო, ნათელსა დაუსრულებელსა, მეოხ რაჲ [ხარ] და უცხო მელად მკედრებელთა შენთათუის.

საკსენებელსა შენსა, ღმრთისმშობელო ქალწულო, კიდენი ქუეყანისანი ისარებენ, მეოხ რაჲ ხარ და უცხო რომელად სულთა ჩუენთათუის.

მარადის დღესასწაულსა შენსა, ღმრთისმშობელო, აღვასრულებთ ჩუენ ცოდველნი, ვითხოვთ ვედრებით მონიჭებად ჩუენდა დიდი წყალობაჲ.

უგალობდითსა. უგალობთ უფალსა, რომელმან გარდაცვალა ყოვლად უზრწნელი დედაჲ თუისი ქალწული და ესე გამოაჩინა [V]

441 სქესრათა.

442 მრთა.

443 ამის გასწერე გარეთა აშიაზე მიწერილია: მთათა შინა წმიდათსა.

444 მმრბა.

ყოველთა უფესთაეს ზეცისა ძალთა და ნათლითა ღმრთეებისადათა ესე შეამკო.

ყოველთა მორწმუნეთა სიმრავლემ, ღმრთისმშობელო უბიწოო, დღეს საკსენებელსა შენსა იხარებენ გალობით, რამეთუ მეოხებითა შენითა მოტევებამ ცოდვათაჲ მოგუმადლოს, რომლისა მიერ დიდებულ ხარ და მადლობით ვლადებთ, რამეთუ დიდებით დიდებუ...

მოიხილესა. მოიხილე ცაო და ვი...

დაგუიცივენ შენნი მოსაენი მეოხებითა, ღმერთო, მშობელისა შენისადათა.

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან განადიდა საკსენებელი მშობელისა თუისისაჲ.

იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი ჩუენი, [213 ჭ] რომელმან განანათლა მშობელისა თუისისა საკსენებელი და მას შინა უძრულთა სენნი განიკურნებინა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან გარდასცვალე დედაჲ თუისი სამარადისოსა ცხორებასა და მისითა მეოხებითა აცხოვნენ მგალობელნი შენნი.

განძირილდითსა. განძირილდა გული ჩემი უფლისა მიმართ და ამალღდა რქაჲ ჩემი ღმრთისა მიერ ჩემისა, რომელმან განადიდა დღეს საკსენებელი მშობელისა თუისისაჲ.

[V] სიხარულითა აღივსო დღეს ქალწული გარდაცვალებასა სოფლით შენ წინაშე, ღმერთო, ნათელსა დაუსრულებელსა.

დედასა შენსა, ქრისტე, ღმრთისმშობელსა მორწმუნენი უგალობთ დაუცხრომელად.

უფალო მესმასა. მესმა სმენ...

საკსენებელსა შენსა, ღმრთისმშობელო უბიწოო, გივედრებით, მეოხ-გუეყავ გვედრებელთა⁴⁴⁵ შენთათუის.

უფროჲსად გიგალობთ⁴⁴⁶ შენ, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, და ვადიდებთ ქრისტესა ღმერთსა, რომელი შენგან კორციელ იქმნა.

[214 ე] საკუირველებათა მოწყალებისა შენისათა განმაკრთვეს მე; განანათლენ, კაცთ მოყუარე, მადიდებელნი მშობელისა შენისანი.

ღამითგანსა. ღამითგან ავიმსთობთ, უფროჲსად გიგალობთ შენ, ქრისტე ღმერთო, და გვედრებით შენ, კაცთ მოყუარე, მაცხოვნენ ჩუენ მეოხებითა⁴⁴⁷ მშობელისა შენისადათა.

კრებული მორწმუნეთაჲ გიგალობს შენ, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, დღეს საკსენებელსა შენსა ევედრე ღმერთსა ცხორებად ჩუენ უღირსთა მონათა შენთათუის.

რომელი თესლისაგან დავითისისა აღმოს...

დადატყავსა. ვლადატყავ სულთქ...

უგალობდეთ ყოველნი ქალწულსა მარიამს წმიდითა გულითა,

⁴⁴⁵ შეედრებელთა (ვ-ს აკლია მარჯვენა ფრთა).

⁴⁴⁶ გილალობ.

⁴⁴⁷ ეს სიტყვა განმეორებულია.

რამეთუ გარდაიცვალა დღეს ნათელსა უკუდავებისასა და მეოხ არს დაუცხრომელად სულთა ჩუენთათუის.

თესლისაგან დავითისა⁴⁴⁸ აღმოსც...

[V] კურთხეულ არსსა. სამთა ყრმა⁴⁴⁹...

ალვასრულებთ ღმრთისმშობელისა საცსენებელსა დღეს და ვე-ვედრებით შენსა ქველის მოქმედებას: მოტევებაჲ ცოდვათაჲ მოვუძაღლე, ღმერთო მამათა ჩუენთაო.

დღეს ქალწული გარდასცვალე, უფალო, უკუდავსა ცხორებასა შენ თანა, კაცთ მოყუარე, ამისთუისცა მადლობით ვლალადებთ, ღმერთო მ...

სამებასა თაყუა...

აკურთხევდითსა. რომელი თაყუანის-იცემე...

მოვედით, მორწმუნენო, ვიხარებდეთ, რამეთუ რომელმან ინება ცხორებაჲ ყოვლისა სოფლისაჲ, დღეს გარდასცვალა დედაჲ თუისი, რომლისათუის მორწმუნენი ღირს-ვიქმენით თაყუანის-ცემად და გალობად⁴⁵⁰. მღღელნი...

[215 ე] კიდეთა ქუეყანისათა მიემადლა საცსენებელი შენი, ყოვლად წმიდაო ღმრთისმშობელო ქალწულო, რამეთუ ევაჲ დაცემისაგან აღადგინე და ყუედრებაჲ დედათაჲ განაქარვე, რომელი ბჭედ ზეცისად გამოსჩნდი. მღღელ...

უქორწინებელისაგან შობაჲ შენი, ქრისტე, გამოუბრწყინდა ყოველსა სოფელსა და ქალწულისა გარდაცვალებაჲ გზა ცხორების ექმნა მორწმუნეთა შენთა, დამამტკიცებელ ჩუენდა ყოველთა სამოთხესა. მღღე...

რომელმან გარდაცვალა დედაჲ თუისი ცხორებად საუკუნოდ. მღღე...

სამებასა თაყუანის....

ადიდებდითსა. შენ დედასა ნათლი...

[V] შენ, რომელმან ადიდე მშობელისა თუისისა ყოვლად ქებულისა საცსენებელი და მის მიერ მოჰმადლე სულთა ჩუენთა მოტევებაჲ ცოდვათაჲ, ქრისტე, გადიდებთ შენ, რამეთუ აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

სხუანი. გალობით ვადიდებთ, რამეთუ რომელმან უბიწოდ დაიმარხა ქალწულებაჲ, რამეთუ ტაძრად სულისა წმიდისად გამოჩნდა და⁴⁵¹ გარდაიცვალა ბჭეჲ. ზეცისა სასძლოსა ყოველნი ერთობით საცსენებელსა ქალწულისასა გალობით ვადიდებთ.

გალობით ვადიდებთ⁴⁵², რამეთუ რომელმან სიხარულითა აღავსო ყოველი სოფელი, დღეს გარდაიცვალა დედაჲ მეუფისაჲ, რომლისათუისცა მეოხ არს მოტევებასა ცოდვათასა და დიდსა წყალობასა. ყოველნი... იგივე.

448 ღვთა.

449 ყრმა.

450 გლბთ.

451 და მეორდება.

452 ეს სიტყვა მეორდება.

გალობით ვადიდებთ, რამეთუ გარდაცვალებულთა კორცთა⁴⁵³ ქალწულისათა [216 ჭ] დაქცეად ჰგონებდეს ურჩულონი ჰურიანი, რამეთუ საკუირველებანიცა იქმნეს მათ შორის კორციტა მათითა. რომლისათუისცა შეძრწუნებულნი შიშით ღალადებდეს და იტყოდეს: ყოველნი ერთო...

გალობით ვადიდებთ და ჩუენ თანა იხარებს წმიდა ეკლესია⁴⁵⁴ დღესასწაულსა მშობელისა შენისასა, ქრისტე ღმერთო, რამეთუ წმიდათაცა დედათა მიემადლა სიხარული და ჩუენდა ნუგეშინის-ცემა დაუსაბამოხსა სიტ...

აქებდითსა. გაქებთ შენ, კურთხეულო დიდებულო ღმრთისმშობელო, [V] ქრისტესა ევედრე ძესა შენსა დღეს საცსენებელსა შენსა, ყოვლად უზრწნელო, ცხორებად ჩუენდა.

დღეს ქალწული გარდაიცვალა სოფლით, რომელი-იგი ცხორებად შვა, მის წინაშე შეუორგულებელად მოვიდა, სამარადისოთა მადლითა აივსო და მეოხ არს ყოველთა მორწმუნეთათუის შეწყნარებად და ღირს-ყოფად წინაშე ძისა[თუისი]სა და ღმრთისა.

გამოუზრწყინდა ქალწულისა საცსენ[ებელი] დღეს ყოველსა სოფელსა და ყოველნი უგალობთ, რომელმან აღიდა იგი და მიჰმად-[217 ჭ]ლებს მადიდებელთა მისთა წყალობასა.

მარადის ღმრთისმშობელისა საცსენებელსა აღმასრულებელნი გვედრებით შენ: მეოხებითა მისითა შეგუიწყალენ და გუაცხოვენ ჩუენ.

(ღმრთის)მშობელი დღეს უფროხს..... რამეთუ⁴⁵⁵ გარდაიცვალა (ნა)თელსა უკუდავებისასა და მეოხ არს სულთა ჩუენთათუის დიდსა წყალობასა.

სხუანი. მოვედით, ერნო, ვაქებდით და სიხარულით აღვასრულებდეთ საცსენებელსა ქალწულისა სანატრელისა დედისასა, რამეთუ ამან განაქარვა ყუედრება იგი დე[V]დათაჲ. ყოველნი ერთობით საცსენებელსა ქალწულისასა ვაქებდით ყოველსა ჟამსა.

ხეცხორების გუექმნა წმიდა ქალწული მარიამ და ეენაჲ ჭეშმარიტებისაჲ, რომელმან გამოიღო ტევანი ცხორებისაჲ ქრისტე, რამეთუ ამან აღმინთო სანთელი დაუშრეტელი, ყოველნი ე...

ღმრთივ გამომეტყუელნი წმიდანი მოციქულნი წამსა შინა თუალისასა ღრუბელმან კიდით ქუეყანისაჲთ სიონად მოიყვანნა, რაჲთა ღირსიქმნენ ცხორებასა⁴⁵⁶... ყოველნი იგივე.

ოზითაჲ, ჯმაჲ გუერდი. დღეს (მეუფე იგი?) ზეცისაჲ და ტაპარი სიწმიდისაჲ [218 ჭ] მიიცვალების⁴⁵⁷ ზეცისა იერუსალჴმსა⁴⁵⁸

453 ეს სიტყვა მეორდება.

454 ეკლსიაჲ.

455 ამის წინ ერთი სიტყვა არ იკითხება.

456 ამის შემდეგ ერთი სიტყვა არ იკითხება.

457 ამ ფურცლის ქვედა მხარეს სიტყვები და ასოები არ იკითხება. მათ ნაცლად აქ წერტილებია დასმული.

458 იერუსალ.

და იქმნების მკუდრ ნათელსა მას დაუსრულებელსა, ზოლო მოსავენი მისნი შევსწირავთ ქებასა და აღვასრულებთ დღეს საკსენებელსა მისსა, რამათა მეოხებითა მისითა მოგუმადლოს ჩუენ დიდი წყალო-ბაჲ.

ფსალმუნი, კჲაჲ გ. ადიდე...

დასადებელი. რამეთუ მეოხ-გუეყავ და სი...

აღელუიჲ, კჲაჲ დ გუერდი. ისმინე ასუ...

კელთა ბანისაჲ, კჲაჲ გ.

[V] სხუაჲ.

უფალო ღალატყავსა ჰჲოო საკსენებელსა ცოდვითათუის, ხიწმიდისაჲ ხარებასა ჰჲოო.

მარიამობისანიჲ მემოთხესა

უფალო ღალატყავსა, კჲაჲ დ. საკსენებელსა შენსა აღუასრუ-ლებთ, უხრწნელო, და ვადიდებთ შენგან შობილსა, რამეთუ შენ მიერ ცხორებაჲ შეიქმნა და გამოგუიბრწყინდა ნათელი, ღმერთი ჩუენი. ამისთუისცა გიგალობთ შენ. შობაჲ შენი უფროჲს (სა)კუირველ, აღსრულებაჲ დიდებულ. ნუ უგულებელს-გუყოფ ქმნულსა კელითა შენითა, რომელნი სარწმუნოებით გისავთ შენ.

კელთა ბანასა ხოქუნე ეხე ორნიჲ. კელითა...

[219 ე] დღეს დიდი სიხარული არს ცათა შინა ანგელოზთა მიერ, ღმრთისმშობელო ქალწულო, რამეთუ ქუეყანაჲ დაუტევე და ზეცისა ძალთა უუესთაჲს გამოსჩნდი, რომლისათუისცა ანგელოზნი განკუირვებულ იყვნეს, ვითარ-იგი არა მიეც სული შენი, ვიდრემდე არა მოვიდა შობილი შენი და წარგიყვანა შენ შეერთებად ანგე-ლოზთა.

(...) ღთა ზეცისათა, მარიამ დედაო და ქალწულო, ითხოვე სულთა ჩუენთათუის დიდი წყალობაჲ.

დიდების-მეტყუელებასა და ქებასა შევსწირვიდეთ, მორწმუნე-ნო, ქრისტეჲსა, რომელმან გარდაცვალა დედაჲ თუისი და განადიდა საკსენებელი მისი ყოველთა კიდეითა ქუეყანისათა. აწ მოვედით, მორ-წმუნენო, ერთობით ვღალადებდეთ და მივსცეთ დიდებაჲ უფალსა, რომელმან ღირს-გუყვნა [V] შეუნიერად დღესასწაულსა მშობელისა თუისისაჲ.

საუნჯეო...

უგალობდითსა, კჲაჲ დ. უგალობდით უფალსა დიდებით დიდე-ბულსა, რომელმან განადიდა დღეს სახელი მშობელისა თუისისაჲ. გიგალობთ შენ, უფალო ღმერთო ჩუენო, რომელმან გამოაბრ-

წყინე დღეს უბრწყინვალეს მზის თუალისა საკსენებელი მშობელისა თუისისა⁴⁵⁹.

დღეს იხარებენ ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი საკსენებელსა შენსა, ყოვლად წმიდაო ღმრთისმშობელო, რომელი უფროჲს ქერობინთა გამოსჩნდი. კადნიერებაჲ გაქუს, ვითარცა ხარ დედაჲ, ევედრე ვითარცა მშობელი, რამათა აცხოვნეს მადიდებელნი შენნი. მეოხებითა შენითა, წმიდაო დედოფალო.

მოიხილესა. საუნჯეო დიდისა საფასისაო, წმიდაო ღმრთისმშობელო, რომელმან მთასა წმიდასა საიდუმლოჲ მოსეს მაყუალით⁴⁶⁰ გამოუცხადა, ვითარმედ შემდგომად შობისა ქალწულივე ეგოს [220 ე] უნებელად და აქა სიონს ღირს-მყვნა ჩუენ გალობად ყოვლად წმიდასა საკსენებელსა შენსა.

მოსეს მთასა წმიდასა სასწაული აჩუენა უფალმან, ვითარმედ ცეცხლი იგი არა შესწუვიდა მაყლოვანსა მას. ეგრეთვე ბუნებაჲმან ღმრთეებისამან დაიცვა ქალწულებაჲ, ხოლო ჩუენ აქა სიონს შინა განცხადებულად ვიხილეთ გარდაცვალებული წმიდაჲ ქალწული და სული-მოსი ნებაჲ⁴⁶¹ შინა უხრწნელსა უფლისასა.

განძრიელდითსა, [კმაჲ] დ. განძრიელდით უფლისა გულნი მგალობელთა მისთანი საკსენებელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა...

დღეს დიდი სიხარული არს ცათა შინა და კაცნი გალობენ ანგელოზთა თანა. მოვედით, ერნო, ვიხარებდეთ და ვიშუებდეთ, რამეთუ დღეს ქუეყანისა ქალწულმან ცანი დაიმკუიდრნა. მოვედით, მორწმუნენო, [V] ვდღესასწაულობდეთ საკსენებელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა.

უფალო, რომელმან გამოგუიბრწყინე ჩუენ ეზოჲ იგი კარვისაჲ მშობელი შენი და ღირს-მყვენ ჩუენ მგალობელად⁴⁶² საკსენებელსა წმიდისა მარიამისსა, მისითა მეოხებითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

უფალო მესმასა. მესმა სმენაჲ შენი, უფალო, რამეთუ გარდამოჰქედ სიმდაბლით ქუეყანად, რამათა აღიდო მშობელი შენი.

შეიძრნეს ძალნი ცათანი გარდამატებულსა სიმდაბლესა შენსა, უფალო, რაჟამს განმზადენ ცანი სადგურად მშობელისა შენისა და ქუეყანად მოხუედ. განკუირვებულ იყვნეს წმიდანი მოციქულნი, ვითარმედ აჰა ესერა მოვალს, [221 ჰ] რომელმან აღიდოს მშობელი თუისი შორის ანგელოზთა და კაცთა.

ბანაკი ანგელოზთაჲ განწყობილი თანა-გიდგა შენ, წმიდაო ქალწულ, რაჟამს წარიყვანა სული წმიდაჲ შენი მეუფემან ყოველთამან სასძლოსა მას ზეცისასა.

ლამითგანსა. ლამითგან ავიმსთობთ შენდამი, ღმერთო ჩუენო, რომელმან გარდასცვალი მშობელი შენი ნათელსა მას დაუსრულე-ბელსა.

459 ამ სტრიქონის გასწერაჲ აშიაზე რვა სტრიქონად მიწერილია: „უგალობთ მხილოდ შობილსა“.

460 მაყუალი.

461 ნებაჲ.

462 მგლობდ.

ღმრთივ გამომეტყუელმან წინა...

შენ კრებული მოციქულთა[ა] წინა-გიძლოდა, წმიდაო ქალწულო, და მიაქუნდა დიდებით გუამი შენი დადებად ღმრთივ გამოჩინებულსა საფლავსა.

[V] კმასა ანგელოზისასა...

ღალატყავსა. ვლადებდეთ საკსენებელსა წმიდისა ქალწულისასა, რამთა მეოხებითა მისითა აცხოვნეს სულნი ჩუენნი.

რომელმან გარდაცვალა დედა თუისი სასძლოსა მას ზეცისასა⁴⁶³.

ღმრთის მქადაგებელთა მოციქულთა (მათ) უბიწოა გუამი შენი აილეს და დადევს იგი საფლავსა მას (ჩინებულსა).

ყოველსა მეოხესა არს.

კურთხეულ არს წმიდა ქალწული, [222 ჭ] რომელმან ღირს-მყვნა ჩუენ საკსენებ...
აკურთხევდით ყოველნი პირველ საუკუნეთა ღმერთსა მამასა უკუდავსა, რომელმან ღირს-მყვნა ჩუენ გალობად საკსენებელსა წმიდისა ღმრთისმშობელისასა, რომლისათუისცა ჩუენ მორწ⁴⁶⁴...

ამისთუისცა ჩუენ მორწმუნენი
ვლადებდეთ და ვიტყოდით: კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ შ ე ნ, უ ფ ა -
ლ ო ღ მ ე რ თ ო [მ ა მ ა თ] ა ჩ უ ე ნ თ ა ო.

აკურთხევდითსა ყოველი საქმენი ღმრთისანი...

[V] ვაკურთხევდეთ ყოველნი გარდაცვალებასა წმიდისა ქალწულისასა, რომელმან⁴⁶⁵ მიიცვალა დღესა (?) დიდებულსა. ვ ა კ უ რ -
თ ხ ე ე დ ე თ მ ი ს გ ა ნ შ ო ბ ი ლ ს ა და უ ფ რ ო ...

რაჟამს მოვიდეს მთავარანგელოზნი წარყვანებად სულისა მის წმიდისა ქალწულისაჲსა, უბიწოა იგი ეტყოდა: ვერ კელ-მეწიფების მიცემად სული ჩემი, ვიდრე არა მოვიდეს შობილი ჩემი და წარმიყვანოს მე. ვ ა კ უ რ თ ხ ე ე დ ე თ მ ი ს გ ა ნ შ ო ბ ი ლ ს ა და უ ფ ...

განკურთხეულ იყვნეს მთავარანგელოზნი სიტყუასა მას ქალწულისასა, [223 ჭ] მყის იხილეს ძმ ღმრთისაჲ მომავალი შორის და წარიყვანეს სული წმიდა ქალწულისაჲ გალობით მაღალთა შინა. ვ ა კ უ რ თ ხ ე ე დ ე თ მ ი ს გ ა ნ შ ო ბ ი ლ ს ა . . . ი გ ი ვ ე .

⁴⁶³ ამის შემდეგ 7 სტრიქონნახევარი არ იკითხება.

⁴⁶⁴ ამის შემდეგ 9 სტრიქონის მანძილზე სიტყვები კარგად არ ირჩევა.

⁴⁶⁵ ან(ქარაგმით).

ადიდებდითსა. ქალწულსა უბიწოსა დედასა⁴⁶⁶ ნათლისასა, რომელმან განაქარგა ცთომად იგი ევაჲსი და დაქსნა ყუედრებად იგი დედათად და ღირს-მყვნა ჩუენ გალობად საცსენებელსა (?) წმიდასა მისსა, ეაკურთხევდეთ(?) მას ყოველნი.

ვადიდებთ ყოველნი პირველ საუკუნეთა ღმერთსა დაუსაბამოსა სიტყუასა. თანა-არსი მამისაჲ დღეს ქუეყანად გარდამოქდა დიდები-სათუის მშობელისა თუისისა.

[V] გარდაცვალებასა შენსა, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, ყოველი დაბადებული დღესასწაულობს და სიმრავლედ ანგელოზთად განკუთრებით ღალადებდეს, ვითარ უბიწოთა მათცა⁴⁶⁷ სიკდილი ეუფლა, არამედ რომელი შენგან იშვა ქრისტე ძეა ღმრთისაჲ, მყის ანგელოზთა შორის მიიწია და წმიდათა ნებთა მისთა სული წმიდაჲ შენი მიითულა. მისსა მიმართ მეოხ-იყავ სულთა ჩუენთათუის.

ვითარ იხილა სიმრავლემან ანგელოზთამან სული შენი, ყოვლად წმიდაო ღმრთისმშობელო, კელთა უკდავისა მეუფისათა, ანგელოზნი ღრუბლით გამო ოხრიდეს, [224 ე] გიგალობდეს და იტყოდეს, ვითარმედ წმიდა არს მშობელი ყოველთა მეუფისაჲ და წმიდა არს საღვური შენი, ყოვლად წმიდაო ქალწულო უბიწო.

აქებდითსა. შენ გმუენის გალობად, ღმერთო, მადიდებელსა მშობელისა შენისასა. მოსავნი შენნი, ყოვლად წმიდაო ღმრთისმშობელო, ვდღესასწაულობთ და ქებით ვღალადებთ: შენ გმუენის გალობად საცსენებელსა შენსა, უხრწნელო ქალწულო სანატრელო.

მოვედით, ერნო, უგალობდეთ ყოველნი წმიდასა ქალწულსა უბიწოსა, რომლისაგან გამოუთქმელი კორციელ იქმნა სიტყუად ღმრთისაჲ. ვღალადებთ და ვიტყუით: კურთხეულ ხარ შენ დედათა შორის და სანატრელ არს საშოჲ შენი, რომელმან შეე ქრისტე ღმერთი ჩუენი, რამეთუ კელთა უკდავთა მისთა სული წმიდაჲ შენი მიუთულა. მეოხ-იყავ ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

[V] შენ ქერობინთა და სერაბინთა უმაღლესო, ვითარ გიგალობდეთ შენ, ქალწულო, რამეთუ შემდგომად შობისა კუალად ქალწულადვე ეგე და საფლავსა შინა არავე განიხრწნეს ხორცნი შენნი, არამედ რომელი-იგი შენგან კორციელ იქმნა, არა დაგიტევა შენ ქუეყანასა ზედა, არამედ სასუფეველსა ცათასა დაგამკუიდრა შენ. მას ევედრე, წმიდაო ქალწულო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

კელთა ბანისაჲ. საცსენებელსა⁴⁶⁸.

სხუად ყოველი იგივე.

თთუჲსა კთ ივნისსა⁴⁶⁹

პეტრე-პავლეთად საცსენებელი

466 ღდ^რსა.

467 მთ^რცა.

468 სსახსენებელსა.

469 ივნისა.

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ დ გუერდი. საკსენებელი წინამორბედისაჲ სიხარულით აღვასრულოთ, რომელი წინად[225 ე]ვე ქადაგებდა განმზადებად გზათა უფლისათა, დღეს მეფესა ამხილებს ურჩულობისა საქმეთათუის და მეოხ არს დაუცხრომელად სულთა ჩუენათუის.

სიმღერაჲ ურჩულოთა დედათაჲ არწმუნებს ეროდეს მოკუეთად თავსა წინამორბედისასა, რომელმან დასდვა კელი უხრწნელსა თავსა უფლისასა და მეოხ არს დაუცხრომელად სულთა ჩუენათუის.

რომელი წინადვე კრთებოდა საშოსა დედისასა, დღეს სიმღერაჲ ურჩულოთა დედათაჲ გამოითხოვს თავსა, რაჲთა მიანიჭოს მორწმუნეთა მისთა მეოხებითა მისითა ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

სხუანი, კმაჲ დ გუერდი. ჰ შენდა, ეროდე, რასა სდევნი შენ [V] იოანეს, არა აუშენა ბომონი, არცა დაუკლნა საკუერთხნი, არამედ გაამხილა ურჩულობაჲ. ა მ ი ს თ უ ი ს ც ა მ ო ჰ კ უ ე თ ე უ ბ რ ა ლ ო ჲ თ ა ვ ი მ ი ს ი დ ა დ ი დ ე ბ უ ლ ა რ ს ი ო ა ნ ე.

ჰ შენდა, ეროდიადა, მკეცო მძუინვარეო და მზაკვარო კაცის მკელელო, რაჲსა სდევნი შენ იოანეს, არა უზორა მან კერპთა, არცა დაუკლნა საკუერთხნი, არამედ გაამხილა ურჩულობაჲ. ა მ ი . . . ი გ ო ვ ე .

ჰ შენდა, ნაშობო და ასულო ასპიტისა და იქედნეჲსაო, რაჲსა [226 ჰ] გამოითხოვ თავსა წინამორბედისასა, რომელმან ქადაგა სამებაჲ წმიდაჲ? ა მ ი ს . . . ი გ ო ვ ე .

უგალობდითსა, კმაჲ დ გუერდი. მარჯუენეჲ შენი, უფალო, დიდებულ არს ძალითა და მკლავი შენი — საკუირველთ მოქმედებითა, რომელმან იქსნა ნათესავი კაცთაჲ წყალობით, რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე ბ ი თ დ ი დ ე ბ უ ლ ა რ ს .

უმჯობედისათუის იღწი, წინამორბედო, და ეროდეს მხილები-სათუის წარგეკუეთა თავი. ამისთუისცა საკსენებელსა შენსა ქრისტესა უგალობთ, რ ა მ ე თ უ დ ი . . .

მოიხილესა. დაგუიცვენ ჩუენ, მაცხოვარ, მეოხებითა ნათლისმეცემელისათა, რომელნი საკსენებელსა მისსა აღვასრულებთ [V] და გევედრებით შენ, მხოლოო, კაცთ მოყუარესა.

⁴⁷⁰ სიტყვები: „თსა... თეკლასი“ მიწერილია გარეთა ამოაზე.

⁴⁷¹ ივლისა.

⁴⁷² კრკესი.

⁴⁷³ თეკლასი.

რომლისაგან ნათელ-იღეს მადიდებელთა, მაცხოვარ, ღღეს ურ-ჩულობა დედათა სილოდი⁴⁷⁴ აღესრულების მახუილითა და მეოხ არს სულთა ჩუენათუის. ამისთუისცა⁴⁷⁵ საკსენებელსა მისსა აღვას-რულებთ და გევედრებით, მეოხ-გუეყავ სულთა ჩუენათუის.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, ქრისტე, ძეო ღმრთისაო, რომელმან ღირსად აღიღე საკსენებელი წინამორბედისა შენისაჲ. რომლისათუისცა გევედრებით შენ, მეოხებითა მისითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი, მხოლოო კაცთ მოყუარე.

[227 ჭ] განძრიელდითსა. განმძრიელბელსა ქრისტესა უგა-ლობთ, რომელმან წარუელინა მყოფთა ჯოჯოხეთისათა წინამორბე-დი თუისი ქადაგებად ნათელსა ცხორებასა ადგომისასა და ცხორე-ბასა საუკუნესა.

რომელი იყო დიდ შორის წინაწარმეტყუელთა, ღღეს მოეკუეთა თავი ჭეშმარიტებისათუის ურჩულობაგან. მოვედით, მორწმუნეო, გევედრნეთ ქრისტეს[სა], რაჲთა მეოხებითა მისითა აცხოვნენ⁴⁷⁶ სულნი ჩუენნი.

ურჩულობა დედათა სიბოროტითა ღღეს ყოვლისა სოფლისა მნათობსა იონანეს მოეკუეთა [V] პატიოსანი თავი, რომლისათუისცა საკსენებელსა მისსა გევედრნეთ ქრისტესა, რაჲთა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

უფალო მესმასა. მოსლვასა⁴⁷⁷ შენსა აუწყებდა, ღმრთეებასა შენ-სა ქადაგებდა წინამორბედი, რომელსა მოუდრიკე უხრწნელი თავი შენი ნათლის-ღებად და ცოდვანი სოფლისანი აჰკოცენ⁴⁷⁸. დ ი დ ე-ბ ა ა ძ ა ლ ს ა შე ნ ს ა.

კმაჲ ღაღადებისაჲ უდაბნოს — წინამორბედი შენი არა ხოლო თუ განმზადებად გზათა შენთა, არამედ დამარხვადცა სამართალთა შენთა აუწყებდა, რომლისათუისცა ურჩულომან ეროდე დასთხია უბიწოჲ სისხლი მისი სადიდებელად მორწმუნეთა. დ ი დ ე ბ ა ა ძ ა ლ ს ა შე ნ ს ა, უ ფ ა ლ ო.

[228 ჭ] ყოვლად ქებულო წინამორბედო უფლისაო, რომელმან უდაბნოს ჰქადაგე შემოქმედი და სოფელსა შინა მეფეთა ამხილებდ სათნო-ყოფად მისა, რომლისათუისცა მიუპყარ მახუილსა ურჩულო-თასა ქედი შენი, მეოხ-იყავ სულთა ჩუენათუის, გევედრებით.

ღამითგანსა. ღამისა წარსლვითა გუეუწყა ნათელი ცხორებისაჲ, ვიხილეთ მყოფთა ბნელისათა მზეჲ იგი სიმაართლისაჲ, შევიწყნარეთ ღმრთის მეცნიერებისა იგი მადლი წინამორბედისა შენისა მიერ. მ ი ს ი თ ა მ ე ო ხ ე ბ ი თ ა, მ ა ც ხ ო ვ ა რ, მ შ უ ი ღ ო ბ ა ა შე ნ ი მ ო მ ე ც ჩ უ ე ნ.

[V] ნათელსა ჭეშმარიტსა ქადაგი წინამორბედი, რომელი დაუ-

474 სილოდი!ლითა.

475 ამისთუისცა.

476 აცხოვნეს.

477 მსრვესა.

478 აკცნ.

ცხრომელად ამხილებდა მეფეთა ურჩულობათა საქმეთათვის, არცა საპყრობილითა და არცა თავისა მოკუებითა დადუმნა სიტყუად სიმართლისად სიმართლესა რჩულისასა. მეოხებითა მისთა, მაცხოვარ, მშუ... იგივე.

სული მაცხოვარებისა შენისაა აქუნდა წინა[მორბედსა], . . . მეფეთა უშიშად დგა და ქადაგებდა ნათელსა ჭეშმარიტებისასა. [229 ე] ამისთვისცა მოიღო გუირგუინი მოღუაწებისა. მისითა ნეოსებითა მ... იგივე.

ღადატყავსა. რომელი სირღმეთაგან უმეტრებისათა იგზნენ და წინაპორბედისა მიერ უქადაგე სასუფეველი ცათაჲ, ღირს-მყვენ ჩუენცა შესლვად მას შინა მისითა მეოხებითა, ვითარცა მოწყალე ხარ.

რომელი ანგელოზთა მოქალაქობითა ქუეყანასა ზედა იქცეოდა და საღმრთოისა რჩულისა სიმართლესა ამხილებდა მეფეთა, დღეს მოეკუეთა თავი საპყრობილესა შინა და პყრობილთა ჯოჯოხეთისათა ეუწყა განთავისუფლებად და მეოხ არს დაუცხრომელად სულთა სუენთათვის.

კურთხეულ არსსა. რომელმან ბაბილოვნს ყრმა[თა]⁴⁷⁹ ცუარი გარდამოულინე⁴⁸⁰ და დღეს ჯოჯოხეთსა მყოფთა ახარე ადგომაჲ ვითარცა ცუარი კურნებისაჲ წინამორბედისა შენისა მიერ, კურთხეულ ხარ შენ, უფალო.

[V] რომელმან უბიწოჲ კელი უხრწნელსა თავსა შენსა⁴⁸¹ შეახო, დღეს კელთაგან ურჩულობათა⁴⁸² უბრალოჲ თავი მისი მოეკუეთა, რომლისათვისცა შენ წინაშე მარადის იხარებს და მეოხ არს ჩუენთვის. კურთხე...

ფიცისა⁴⁸³ უშჯულოისა⁴⁸⁴ რწმუნებითა ურჩულოჲ ეროდე წინაწარმეტყუელისა მკლველად⁴⁸⁵ გამოჩნდა, რომლისათვის სირღმესა ჯოჯოხეთისასა დაითქა, ხოლო მან ჯოჯოხეთსა მყოფთა ნათელი ცხორებისაჲ უქადაგა. კ...

რომელი ეროდეისგან მოიკლა წინაწარმეტყუელი, მივიდა მყოფთა ჯოჯოხეთისათა, უღალადა და ადგომასა ქადაგებდა. კურთხეულ... იგივე.

აკურთხევდითსა. რჩულისა დაცხრომასა და მადლისა დამტკიცებასა, ქრისტე, ქადაგებდა წინამორბედი არა ხოლო თუ უდაბნოს, არამედ წინაშე მეფეთაცა, ურჩულოებისა მხილებასა არა დასცხრებოდა, ხოლო სულითა მარადის ქრისტეის თანა გალობდა. აკურთხევდით ყოველნი საქმენი...

479 ეს სიტყვა სტრაქონს ზევით არის დაწერილი.

480 ასეა.

481 შესწავლა.

482 ოჩხრლოთა.

483 ამას მოსდევს ჭარავის ქვეშ დაწერილი: ომჭელ (შეიძლება ამასაც ეკუთვნოდეს მომღერელს).

484 ომჭელსა.

485 შეკვლა.

[230 ე] ღუაწლი კეთილი მოიღუაწე, წინამორბედო, სრბაჲ აღასრულე, სარწმუნობაჲ დაიმარხე. მოიგე სიმართლისა იგი გუირგუინი მიცემითა სულისა შენისაჲთა ქრისტესა. ამისთუისცა ღალადებით ვიტყოდით: აკურთ...

გალობასა შენდა შევსწირ...

ადიდებდითსა. რომელი უფროჲს ყოველთა წინაწარმეტყუელთა დიდებულ სარ და ქადაგ ჭეშმარიტსა ძესა ღმრთისასა, შენ მიერ საცთურისაგან განვერენით და სასუფეველსა ღირს-ვიქმენით, რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტეს მიმართ, მეოხ-იყავ სოფლისათუის, დიდო წინაწარმეტყუელო ქრისტესო იოანე.

რომელი უბიწოებისა⁴⁸⁶ მოქალაქობითა გამოსჩნდი და სიწმიდით მიემსგავსე მნათობთა ზეცისათა, შენ მიერ საცთურისაგან განვერენით... იგივე.

რომელი უუესტაეს ყოველთა ნაშობთა (გამოსჩნ)დი და წინამძღუარ ექმენ ერსა, [V] უდაბნოს ასწავე სინანულით ცხორებაჲ და მოქცევაჲ გზათა სიმართლისათა. რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ... იგივე.

რომელი საშოთგანვე დედისაჲთ იწოდე წინაწარმეტყუელად და წარდგომად წინაშე პირსა უფლისასა, განმზადებაჲ გსათა მისთა და მოტყევაჲდ ყოველთა შეცოდებანი. რომელსა გა... იგივე.

რომელი უდაბნოს კორცითა იქცეოდე და ანგელოზებრ აღასრულე შრომაჲ შენი, ქრისტე[სა] ჰქადაგებდი და ერსა ასწავებდი მოწევნულისა მისთუის სასუფეველისა ცათამსა. რომელსა გა... იგივე.

აქებდითსა. საკსენებელსა წინამორბედისასა სიხარულით აღვასრულებდეთ მორწმუნენი, ერთობით ვღალადებდეთ და ვიტყოდით: შენ გშუენის გალობაჲ მაღალთა შინა, რომელმან განადიდე საკსენებელი წინამორბედისა თუისისაჲ.

[231 ჭ] რომელი ეროდეგან მოიკლა წინაწარმეტყუელი, რომელმან სიმართლისა იგი მზეჲ გუიქადაგა. აწ მოვედით, მორწმუნენო, სიხარულით აღვასრულებდეთ საკსენებელსა წმიდისა წინამორბედისასა.

დღეს სიმღერაჲ ურჩულოთა დედათაჲ გამოითხოვს თავსა წინამორბედისა შენისასა. ხოლო მან მიუძღუნა თავი ნათლის-მცემელისაჲ ურჩულოჲსა ქალისა როკითა. აწ მოვე... იგივე.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. წინამორბედო ქადაგო ქრისტესო, შენ მეფისა ამხილებ⁴⁸⁷ ურჩულობასა არა-საქმედ. რომლისათუისცა სიმღერამან ურჩულოთა დედათამან არწმუნა ეროდეჲს მოკუეითად თავი შენი და შემდგომად [V] სიკუდილისა აღმოსავალითგან მზისაჲთ და დასავლადმდე ქებულ არს სახელი შენი. რომელსა

486 ობწობთა.

487 ამამხილებდ.

გ ა ქ უ ს კ ა დ ნ ი ე რ ე ბ ა ა ქ რ ი ს ტ ე ა ს მ ი მ ა რ თ, მ ა ს
ე ვ ე დ რ ე შ ე წ ყ ნ ა რ ე ბ ა დ ს უ ლ თ ა ჩ უ ე ნ თ ა.

ფსალმუნი, [ჟმა] ბ გუერდი. ნუ შეეხებით...

დასადებელი. აუარებდით...

ალელუიამ, ჟმა ბ. პირი მართლისა იტ...

კელთა ბანისა. წინამორბედო ქადაგო ქრისტემსო, დაღაცათუ
მოკლვასა ბრძანებდა ეროდი შენ ჭეშმარიტისა ქადაგისათუის, არა-
მედ სულითა შენითა ბრწყინვალედ გამოსჩნდი და სიმართლისა იგი
მზემ ჯოჯოხეთსა მყოფთა პირველივე უქადაგე. რ ო მ ე ლ ს ა
გ ა ქ ს კ ა დ ნ ი ე რ ე ბ ა ა ქ რ ი ს ტ ე ა ს მ ი მ ა რ თ, [232 ჭ]
მ ა ს ე ვ ე დ რ ე შ ე წ ყ ნ ა რ ე ბ ა დ⁴⁸⁸ ს უ ლ თ ა ჩ უ ე ნ თ ა . . .
სიწმიდისა. შენ გაქებენ მკედრობანი ანგ...

თთუესა Թ-სა სიკდემბერსა

ღმრთისმშობელისა შობაჲ

უფალო დაღატყავსა, ჟმა ა. იხარებს ნათესავი კაცთაჲ შობასა
შენსა, ქალწულო დედაო ქრისტემს ღმრთისა ჩუენისაო.

იმევ დიდებით, უბრწყინლო ქალწულო ღმრთისმშობელო, და
მოანიჭე სოფელსა სიხარული ადგომისაჲ და ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

ქალწულსა დღეს უფროსად უგალობთ, რომელმან უთესლოდ
შეა ქეელის მოქმედი და მკსნელი ჩუენი ქრისტე.

მრავალსა შენსა მოწყალებასა და აურ...

უგალობდითსა. უგალობთ მაცხოვარსა ყოველთასა, რომელმან
ბერწისაგან გამოაჩინა დღეს დედაჲ თუისი.

[V] უგალობთ გალობითა ახლითა მაცხოვარსა და ღმერთსა,
რომელმან აღმოგუიციანა ბერწისაგან ყოვლად ქალწული და მისგან
იმეა ქრისტე ცხორებად სულთა ჩუენთათუის. რ ა მ ე თ უ დ ი დ ე -
ბ ი თ დ ი . . .

იხილა შემოქმედმან ქუეყანაჲ...

რომელმან სიტყუი...

მოიხილესა. მოიხ...

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან განანათლა წმიდაჲ
ქალწული უბიწო.

იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი ჩუენი, რომელი ქალწული-
საგან გამოუთქუმელად ჯორციელ იქმნა, რომელი არს წიაღთაგან მა-
მისათა და მკლავთა ზედა დედისათა.

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელ-
მან გუიჩუენე ჩუენ შობაჲ მშობელისა შენისაჲ, რამათა...

[233 ე] საკუირველი და დიდებული და დი... ვცხოვნდებით
მორწმუნენი მეოხებითა მისითა.

⁴⁸⁸ ამის შემდეგ ფერცელი ჩამოხეულია ირიბად. ჩუენი წაკითხვა 35 წლის წინათ გად-
მოწერილ ტექსტს ემყარება.

განძრიელდითსა. განმადრიელე, ქრისტე, რომელმან ბერწისაგან დედაჲ შენი გამოაჩინე, რამეთუ არავინ არს...

განმადრიელე მე, ქრისტე, რომელი ქალწ...

მოიხილესა. შორის დედისა⁴⁸⁹ ქ...

ევასგან...

უფალო მესმასა. მესმა, ყოვლად ძრიელო, შენი განგებულებაჲ და შიშით გადიდე შენ, ქრისტე ღმერთო.

ბერწისაგან აღმოსცენდი ქალწულებით, დედაო მარიამ, რომელმან კორციელად შეე პირველ საუკუნეთა ღმერთი ჩუენი.

მეოხებითა, ღმერთო ჩუენო, წმიდისა ქალწულისაჲთა შეცოდებათაგან გუიკვნენ, რომელნი უფროჲსად შენ გიგალობთ.

ქალწულად და დედად...

ლამითგანსა. ლამითგან აღვიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ, რომელმან⁴⁹⁰ ბერწისაგან გამოაჩინე ქალწული.

[V] რამეთუ რომელი-იგი მისგან კორციელ იქმნა, ყოველი სოფელი აცხოვნა.

ნათელი გამოგუიბრწყინდა ჩუენ მშობელისა შენისა მიერ და საცთური კერბთაჲ დაკნდა და ცხოვრებაჲ კაცთაჲ⁴⁹¹ აღმოგუიციჲნდა. რომელი რჩულისა მდებელ ხარ და რჩულისა...

ღალატყვასა, კმაჲ ა გუერდი. ვღალატყავ ჭირსა...

ღლეს ქალწული ბერწისაგან იშვა და ნათესავი კაცთაჲ იშუებს და იხარებს, რამეთუ მის მიერ ვცხოვნდებით.

ვღალადებთ შენდამი, ქრისტე, რომელი ზი ქე...

მოსავნი მშობელისა შენისა[ნი?], ღმრთისმშობელისა მადიდებელნი⁴⁹² შეგუიწყალენ და მეოხებითა მისითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

კურთხეულ არსსა, კმაჲ ა. ყოველნი საქმე...

ბერწისაგან აღმოსცენდი, ქალწულო უბიწოო, და ბერწი იკლე-სიაჲ შეაერთა⁴⁹³ სიტყუამან [234 ე] მამისამან, ძემან შენმან და ღმერთმან ჩუენმან. კ უ . . .

აღმოსცენებულმან ყუავილმან ქალწულმან უბიწომან, რომელი ბერწისაგან იშვა, მეოხი და მაცხოვრებელი ჩუენი ღმრთისა მიმართ მამათა ჩუენთაჲსაჲ...

ყოველნი მამასა...

აკურთხევდითსა. გალობასა...

ღლესასწაულსა შობისა შენისაჲსა, უბიწოო ქალწულო, მორწმუნენი აღვასრულებთ და უფროჲსად გიგალობთ შენ და ვღალადებთ და ვიტყუით: ა კ უ . . .

შენ, ქრისტე, გაკურთხევთ ვითარცა მოწ...

489 „ღღსა ღღსა“ ჩვენ განმეორება გვგონია (დედისა ღღისა?).

490 რწმ (ორი ქარაგმით).

491 კცთა (ქარაგმით).

492 მღბრ ღნი.

493 შეაერთე.

რომელსა ბევრეულნი ანგელოზთანი შო...

რომელი წინა საუკუნეთა მამისაგან იშვა, ოდე...

შენ საძებას...

ადიდებდითსა. შენ ზეცი[სა] ბჭეა...

რომელი იშეკ ბერწისაგან და მუცლად-ილე უთესლოდ სიტყუაჲ მამისაჲ, ქალწულო მარიამ, რომელსა გნატრის ყოველი სული, (ვი-თარცა) ღმრთისმშობელ ხარ, გადიდებთ¹⁹⁴.

[V] რომელი გამოუცდელ ხარ ქორწინებისაგან დედაჲ და დაუ-ტყველი¹⁹⁵ სიტყუაჲ მამისაჲ, უთესლოდ საშოსა დაიტიე¹⁹⁶. უქესთა-ესად ყოველნი ღმრთისმშობელსა ვადიდებთ.

გადიდებთ შენ ყოველი თესლები, სახარულევანო, ყოვლად ნა-თელი...

შენ დაუ...

აქებდითსა. ვაქებთ ქრისტესა მეუფესა, რომელმან განადიდა წმიდაჲ ქალწული უბიწოჲ.

აღმოსცენდი¹⁹⁷ ბერწისაგან, ქალწულო, რაჲთა ბერწი ეკლესიაჲ შეაერთო ქრისტესა ღმერთსა ჩუენ...

ბერწმან რაჲ გამოიღო ყუავილად¹⁹⁸ ქალწული, ზოლო მან — თა-ვადი პირველ საუკუნეთა ღმერთი ჩუენი...

იშეკ დღეს, უბიწოო ქალწულო, ყოველი სოფელი მორწმუნეთაჲ იხარებს, ღმრთისმშობელო, მეოხ-იყავ ცხორებად სულთა ჩუენ-თათუის.

ოხითაჲ, კჲმაჲ ა. შენი შობაჲ, ღმრთისმშობელო, სიხარულად მიესმა ყოველსა დაბადებულსა, [235 ე] შენგან რაჲ გამობრწყინდა მზეჲ სიმართლისაჲ, დაქსნა წყევაჲ და მოგუმაღლა კურთხევაჲ, დათრგუნა სიკდილი და მოგუანიჭა ჩუენ ცხორებაჲ საუკუნოჲ.

ფსალმუნი. წმიდა-ყო სა...

დასადებელი. უფალი ძრიელ არს ერისა...

ალელუიაჲ, კჲმაჲ დ გუერდი. ისმინე...

სიწმიდისაჲ, კჲმაჲ ა. შობასა შენსა, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, იწყეს აღსრულებად ღმერთ-შემოსილთა კაცთა წინაწარმეტყუელე-ბასა, რამეთუ დავით პირველ მამამან შენმან კიდობნად გქადაგა შენ სიწმიდისად, აღმოსცემანი ძირისაგან იესუმისა, ვითარცა თქუა ესაია, მთად გამოსჩნდი საცნაურად დანიელის სიტყუისაებრ, ბჭედ შენ გიხილა ნათლისად ეზეკიელ, რომლისაგან აღმოგუიბრწყინდა სიმართლისა მზეჲ—ქრისტეჲ, რომელსა აქუს დიდი წყალობაჲ.

სიწმიდისაჲ. სუფევს ღმერთი წარმართთა ზედა, ერნო, [V] გი-ზაროდენ, გამოუთქმელი ღმერთი ჯორციელ იქმნა და გამოჩნდა სო-ფელსა, ვითარცა მას უნდა, და ცხორებაჲ საუკუნოჲ მოსცა კაცთა და საცთური კერპთაჲ ქუეყანით განაქარვა. რომელსა ანგელოზნი კმითა

¹⁹⁴ გ' დბთ.

¹⁹⁵ დო' ვტნლი.

¹⁹⁶ დი' ტე.

¹⁹⁷ ასეა.

¹⁹⁸ ჯვლდ (ყუავილად?).

ტკბილითა აქებენ და იტყუიან: წმიდა არს, წმიდა არს, წმიდა არს უფალი, რომელსა აქუს დიდი წყალობაჲ.

თთუესა ივ-სა სეკდემბერსა

ენკენია

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ა. კლდესა ზედა სახარებისასა დაამტკიცე ეკლესიაჲ შენი, ქრისტე, შეზღუდე იგი და სთქუ: ბჭენი ჯოჯოხეთისანი არა ერეოდიან მას და ეგოს უკუნისამდე მტკიცედ და შეურყეველად, რამეთუ აქუნდი შენ მას შინა ჯორციელ-ქმნული, მაცხოვარო ჩუენო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ღლესასწაულსა სატფურებისასა აღმასრულებელნი [236 ჭ] შენ სიწმიდისა მომცემელსა უფალსა გადიდებთ და გიეიდრებით: წმიდაჲაჲ შესავედრებელი⁴⁹⁹ ესე ჩუენი სულთა და ჯორცთაჲ⁵⁰⁰, მიოხებითა ღმრთისმშობელისაჲთა და დიდებულთა მოციქულთა შენთაჲთა, ქეელის მოქმედ და კაცთ მოყუარე.

სული წმიდაჲ შენი გარდამოავლინე, კაცთ მოყუარე, ტაძარსა ამას, განსწმიდე და სამკუიდრებელად გამოაჩინე, რომელნი მოივლეთიან შენსა დიდებასა. ამას⁵⁰¹ სატფურებასა აღვასრულებთ და ვლადებთ: გუაცხოვნენ ჩუენ, ღმერთო ჩუენო, რამეთუ შენ მხოლოდ ხარ წმიდაჲ და განსწმედ ყოველთა.

[V] სხუანი. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან მოციქულთა მოუვლინე ზეცით სული წმიდაჲ და მადლითა აღავსე კათოლიკე ეკლესიაჲ, რომელსა შინა მოგუენი ჭების ჩუენ მოტევებაჲ ცოდვათაჲ შენითა ადგომითა.

მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე ღმერთო, რომელმან მოციქულნი განანათლენ ღმრთეებითა და მათ მიერ ეკლესიაჲ კლდესა ზედა დიდებულ ჰყავ. რომელსა შინა... იგივე.

რომლისამე სატფურებაჲ ყო ტაძრისაჲ მის სულმან, პირუტყუთა ცეცხლითა მსხუერპლად მრგულიად⁵⁰² დასაწველად შესწირვიდა, ზოლო ოდეს სათნო-იყავ, მაცხოვარ, სახეჲ იგი შეურაცხ-ყო- [237 ჭ] ფად და ცნობად ჭეშმარიტი, უსისხლოსა მას ზედა მსხუერპლსა ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი შესწირვენ შენდა ღაღადებასა. ყოველთა ზედა უფლებ, ყოველთა განსწმედ სულითა წმიდითა შენითა, შეგუიწყალენ ჩუენ.

მოვედით, ერნო, ნათესაენო და ენანო, არა თუ ველსა მას დეირსა შესხმასა ჯორციელებრსა, არცა ხატსა ოქრომსასა მოღრეკად

499 ამის გასწვრივ გარეთა აშიაზე მიწერილია: ჩნი.

500 ჯორცთა.

501 აშსა.

502 მრგულიად.

მუცლთა უღმრთოთასა, არამედ ტაძარსა შინა ყოვლად წმიდასა სულიერებრითა კმითა შემსგავსებულად უფალობდეთ, ვლალადებდეთ ქრისტეს ღმრთისა მიმართ მშუიდობაჲ სოფელსა გარდამოვლინებად და სულთა ჩუენათუის დიდი წყალობაჲ.

[V] ფსალმუნი. ყოველი ქუეყანაჲ თაყუა... ვიდრე: უფროჲს ძეთა კაცთასა...

დასადებელი. ღალადებდით ღმრთისა...

უფალობდითსა. დღესა სატფურებისასა დღესასწაულსა მორწმუნენი უფალობთ მცხნელსა ყოველთასა, ვაქებთ და ვა...

სატფურებისა კრებასა აღმასრულებელნი სარწმუნოებით ვდღესასწაულობდეთ, ყოველთა მცხნელსა ვაქებდეთ და ვიტყოდით: უგალობდით უფალსა, რამეთუ დი...

ტაძარსა შენსა დღეს მდგომარენი გიგალობთ შენ, ქრისტე ღმერთო ჩუენო, მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა მოტევებაჲ ცოდვათაჲ მეოხებითა მშობელისა შენისაჲთა.

სხუანი. უფალობდით ღმერთსა დამბადებელსა, რომელმან მოაგვლინა ძმ თუისი მცხნელად სოფლისა და ამისგან გამოჩნდეს წმიდანი მოციქულნი, [238 ჭ] რომელთა მიერ დაემტკიცა წმიდაჲ ეკლესიაჲ მართლმადიდებლობით სიქადულად. უგალობდით უფალსა, რამეთუ დი...

შესაკრებელსა ბევრის ბევრეულთასა ღირს-ვიქმენით გალობად და თაყუანის-ცემად, რომელნი დაუცხრომელითა კმითა ვლალადებთ და ვიტყუით: უგალობ...

მოიხილესა. მოიხილე ცა...

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელ-[მან] სრულ-ჰყვენ წმიდანი მოციქულნი სულითა წმიდითა და მათ მიერ შეამკვე სარწმუნოებითა.

სხუანი. მოიხილე, უფალო, წყალობითა შენითა და დაამტკიცე ეკლესიაჲ შენი, რომელი აღაშენე მადლითა მოციქულთა შენთაჲთა, რომელსა შინა მორწმუნენი[V] გიგალობთ მაცხოვარსა სულთა ჩუენთასა.

სარწმუნოებით აღვასრულებთ დღესასწაულსა ამას სატფურებისასა, რომელსა შინა გიგალობთ შენ შიშით მაცხოვარსა სულთა ჩუენთასა⁵⁰³.

მართალ და წმიდა ხარ, უფალო, რომელმან დაამტკიცე ეკლესიაჲ შენი ძალითა შენითა უკრწნელად⁵⁰⁴ და მიეც მას შინა მადლი მორწმუნეთა მაცხოვარმან სულთა ჩუენთამან.

განაძრიეღმრთისა. განაძრიეღმრთე, უფალო, ეკ...

დაამტკიცე, უფალო, ეკლესიაჲ შენი სარწმუნოებითა ვითარცა კლდეჲ, მიჰმადლებ⁵⁰⁵, რომელთა ჰრწამს, შენდობასა ცოდვათასა...

⁵⁰³ ჩ'ნასა.

⁵⁰⁴ ა.ე. (ჩუეულებრიუ ეს სიტყვა ამ ძეგლში ხანით იწერება).

⁵⁰⁵ ხელნაწერში თითქო არის: დიჰმადლებ.

გამოუჩინე, უფალო, სატფურებისა დღე მორწმუნეთა სიხარულად, რომელსა შინა ყოველნი ერთობით გიგალობთ ქველის მოქმედსა უფალსა.

სხუანი. რამეთუ ბერწსა მას [239 ე] ესხნეს შვიდ შვილ და წარემართა ეკლესიასა და შვილ-მრავალი იგი მოუძრულდა — შესაკრებელი ჰურიათაჲ. **ს ა კ უ ი რ ვ ე ლ თ მ ო ქ მ ე დ ს ა . . .**

ბოლო ქუენისა პაოო.

ჟამსა მას, რომელსა მოწყდებოდა ისრაელი, მაშინ უშეძანა საკურთხეველი დაეით უფალსა, რაათამცა დააცხრვო რისხვაჲ იგი, ხოლო ქრისტემან ღმერთმან ჩუენმან აღმართა საკურთხეველი, რომელსა ზედა შეიწირვის უსისხლოჲ მსხუერბლი. **ს ა კ უ ი რ ვ ე ლ თ მ ო ქ მ ე დ ს ა ღ მ ე რ თ ს ა ჩ უ ე ნ ს ა ყ ო ვ ე ლ ნ ი უ გ ა ლ ო ბ თ: წ მ ი დ ა ხ ა რ შ ე ნ, — უ ფ ა ლ თ — გ უ ა ც ხ ო ვ ნ ე ნ ჩ უ ე ნ.**

განაგდო მისგან ~~კარაი~~ სოლომონისი, ~~კარაი~~, რომელ დამკუიდრებულ იყო შორის კაცთა, შეიყუარა წმიდაჲ ეკლესიაჲ ქრისტემან ღმერთმან ჩუენმან, რომელსა შინა სულმან წმიდამან დაიმკუიდრა უკუნისამდე.

უფალო მესმასა. გამობრწყინდა მადლი შენი ტაძარსა შინა და ყოველნი შემოკრებულნი გიგალობთ შენ: შენი მშუილობაჲ მომეც ჩუენ, ქრისტე ღმერთო ჩუენო.

ტაძარი სალოცველად ჩუენდა განსწმიდე, რომელსა შინა ვედრებასა [V] შენდა შევსწირავთ. უფალო ღმერთო ჩუენო, აცხოვნე სულნი ჩუენნი.

განსწმიდე ეკლესიაჲ შენი, ქრისტე მაცხოვარ, სისხლითა შენითა წმიდითა, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ და სუფიჲ მას შინა და აცხოვნებ მორწმუნეთა შენთა.

სხუანი. შორის ორთა მათ ცხოველთასა საცნაურ იქმენ ტაძარსა მას შინა და ქუბ ავაზაკთა უწოდე. ამისთუისცა განსწმიდე ეკლესიაჲ შენი და უწოდე სახლად მამისა თუისისა, რომელსა შინა თაყუანის-ვსცემთ, ღლადღებთ და ვიტყუით: **ღ ი დ ე ბ ა ა რ ო მ ე ლ ს ა შ ი ნ ა . . .**

ჟამსა მას სატფურებისასა ზამთარი იყო დიდისა მის ურწმუნოებისაჲ, რომლისა ვენაკისაგან გამონაღები არა იპოვა, ხოლო ჩუენ დანერგულნი სარწმუნოებითა ეკლესიასა შინა ვლადღებთ და ვიტყუით: **ღ ი დ ე ბ ა ა, რ ო მ ე ლ . . .**

ლამითგანსა. ლამითგან ავიმსთობთ, შენდა დიდებასა შევსწირავთ, უფალო ღმერთო ჩუენო, შენი მშუილობაჲ მომეც ჩუენ [240 ე] დღესა სატფურებისასა და აცხოვნე სულნი ჩუენნი.

ნათელი გამოგუიბრწყინდა ჩუენ ცხორებისაჲ ტაძარსა შენსა, უფალო, რამეთუ ამით განსწმედ შენთა მორწმუნეთა და ყოველნი გიგალობთ შენ, კაცთ მოყუარე მაცხოვარო ჩუენო.

ტაძარსა შენსა მოსრულნი, უფალო, შევსწირავთ შენდა ვედ-

რებასა, კაცთ მოყუარე მაცხოარო⁵⁰⁶ ჩუენო, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი, მრავალ-მოწყალე.

სსუანი. სატფურებასა აღვასრულებთ და რომელი-იგი რჩული მოსემს მიერ...

ხოლო აწ უფრომად და უმეტემს აღვასრულებთ სატფურებასა ეკლესიასა შინა, ვლადებთ და ვიტყუით: რამეთუ ნათელი ხარ შენ, რომელმან დაჰბადე ნათელი.

განახლებოდეთ ჭალაკნი ღმრთისა მიმართ, ვითარცა თქუა ესაია, ამას განმზადებულ ვართ და სარწმუნოებაჲ შეგუიმოსიეს ქრისტემს მიმართ. ამისთუისცა მოწევნულსა ამას სატფურებასა ვდღესასწაულობთ და ვალობით ვიტყუით: რამეთუ ნათელი ხარ შენ, რომელმან დაჰბადე ნათელი.

[V] **ღალატყავსა, კჲმაჲ ა გუერდი.** ვღალატყავ ჭირ...

ყოვლად დიდებულად გამოჩნდა ტაძარი შენი, უფალო, რომელსა შინა შენ დიდებით გიგალობთ კაცთ მოყუარესა ღმერთსა.

დღესა სატფურებისასა ერი შენი, უფალო, სარწმუნოებით დღესასწაულობს და იხარებს და გადიდებს მხოლოსა ქველის მოქმედსა უფალსა.

სსუანი. დღეს დაგლახაკნეს საყოფელნი კერპთანი და უმეტემსად აღეშენა⁵⁰⁷ წმიდაჲ ეკლესიაჲ, რომელსა შინა გიგალობთ კაცთ მოყუარესა უფალსა.

დღეს იხარებენ ყოველნი მორწმუნენი და გუირგუინოსან იქმნების წმიდაჲ ეკლესიაჲ, რამეთუ სულმან წმიდამან მას შინა დაიმკუიდრა.

დღეს მოენიჭა მადლი ეკლესიათა და სიხარული მორწმუნეთა, რამეთუ ანგელოზთა თანა მოსავ იქმნენს და სამებასა წმიდასა უგალობდეს.

კურთხეულ არსსა, კჲმაჲ ა. ტაძარსა შინა გიგალობთ შენ, უფალო ღმერთო მამათა ჩუენ...

ეკლესიასა შინა გაკურთხევთ შენ, უფალო ღმერთო...

[241 ჭ] სატფურებისა აღმსრულებელნი მორწმუნენი გადიდებთ შენ, ღმერთო მ...

სსუანი. მოვედით, სარწმუნოებისა მკუიდრნო ერნო, ძე[სა] მამისა თანა ვაკურთხევდეთ, რომელმან დღეს მორწმუნენი ტაძარსა შინა მისსა ღირს-გუყვნა მადლობად მისა და თქუმად: რომელი ხარ პირველ საუკუნეთა ღმერთი, კურთხეულ ხარ.

ტაძარსა შენსა დღეს მდგომარენი გიგალობთ შენ, რომელი დამტკიცე შესავედრებელად სულთა და კორცთა, რომელნი სატფურები[სა] კრებასა გადიდებთ და მადლობით ვლადებთ და ვიტყუით: რომელი... იგივე.

⁵⁰⁶ ასეა.

⁵⁰⁷ აშენა.

[V] სხუანი. სიხარულით ვდღესასწაულობდეთ ტაძარსა შენსა ყოვლად წმიდასა, გალობით შევასხმიდეთ შემოქმედსა ყოველთა მომცემელსა ცხოვრებისასა, რომელმან შეამკო ეკლესიაჲ დიდებითა და აღავსო იგი მადლითა სულისა წმიდისაჲთა და მას შინა გამოაჩინნა წმიდანი მოციქულნი, რომელნი დაუცხრომელითა კმითა ღაღადებენ და იტყუიან: რომელი ყოველთა მთავრობათა ზედა უფალ ხარ, კურთხეულ ხარ.

მოსე აღმართა კარავი და მას შინა განწმიდა ეზოჲ იგი, ხოლო ქრისტემან მაცხოვარმან ჩუენმან თუისითა სისხლითა განწმიდა ეკლესიაჲ და მას შინა გამოაჩინნა წმიდანი მოციქულნი, რომელი დაუცხრო... იგივე.

[242 ჭ] აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შევსწირავთ ანგელოზთასა, ტაძარსა შინა ყოვლად წმიდასა აგ...

შენ, ქრისტე, გაკურთხევთ, ვითარცა მოწყალე ხარ, ტაძარსა შინა ყოვლად წმიდასა აგამად...

სატფურებასა ვდღესასწაულობთ საიდუმლოჲსა შენისა საკურთხეველისასა, აგ...

სხუანი. რომელი გარდამოჲდა ზეცით, ჯუარსა დაემსჭულა, ადგომითა მისითა ეკლესიანი გუირგუინოსან ყენა, უფალსა უგა...

რომელმან დაამტკიცა ეკლესიაჲ ზედა კლდესა სარწმუნოებისასა, შეზღუდა იგი საჭურველითა ჯუარის...

რომელმან ყოვლად წმიდაჲ ტაძარი სალოცველად ჩუენ მოგუანიტე, რომელსა შინა სულმან წმიდამან დაიმკუიდრა, უფალსა...

რომელმან მადლი ზეცისაჲ ტაძარსა თუისსა გარდამოუვლინა განსანათლებელად მორწმუნეთა, უფალსა უგალობთ და უფროჲსად...

[V] სამთა მათ⁵⁰⁸ ყრმა...

ადიდებდითსა. შენ ყოვლად ქებულო უბიწოო...

შენ, რომელი იქები ცათა შინა ანგელოზთაგან და ეკლესიასა შინა ღმერთი, მხოლოსა ყოველთა უფალსა გალობით გადიდებთ⁵⁰⁹.

შენ, წმიდა-მყოფელსა და მომანიჭებელსა ჩუენდა ტაძარსა შინა, რომელი ადიდე, მაცხოვარ, რომელსა შინა ყოველთა უფალსა გ...

სხუანი. დღეს გამოგუიჩნდა მეუფეჲ მეუფეთაჲ და უფალი უფლებათაჲ წმიდასა ეკლესიასა, რომელსა შინა იდიდების სული წმიდაჲ და იხარებს სიმრავლეჲ ანგელოზთაჲ. გალობით ვადიდებთ მამასა მოწყალესა.

დღეს დაემტკიცა წმიდაჲ [243 ჭ] საკურთხეველი წმიდასა ეკლესიასა შინა, რომელსა ზედა შეიწირვის ცხოველს-მყოფელი კორ-

508 მთ განმეორებულია.

509 გ^რთ.

ცი და სისხლი ქრისტემისი მოსატიევებელად ცოდვათა და ცხორებად საუკუნოდ. გა... ი გ ი ვ ე.

დღეს წარავლინა ქრისტემან წმიდანი მოციქულნი განათლებად სოფლისა და დამტკიცებად ეკლესიათა და მოქცევად შეცთომილთა. გა ლ ო ბ ი თ ... ი გ ი ვ ე.

აქებდითსა. ქებითა და დიდებითა შემგობილ⁵¹⁰ არს ეკლესიაჲ შენი, ქრისტე ღმერთო, რომელსა შინა გამობრწყინდა მადლი ჯუარისა შენისაჲ და დაქსნდა ჯოჯოხეთისა ძალი...

მსგავსად ნათლისა გამობრწყინდა ეკლესიაჲ შენი, ქრისტე, საყოფელად [V] წმიდათა შენთა მოციქულთა, რომელსა შინა იდიდების სული წმიდაჲ და იხარებს სიმრავლეთა ანგელოზთაჲ.

აივსო დიდებითა ქუეყანაჲ შენი, უფალო, რომელ შეჰქმენ მარჯუენითა შენითა, მოციქულნი ახარებენ, სახარებაჲ დამტკიცების⁵¹¹, ეკლესიაჲ ამაღლდების უმეტემს, ცოდვილნი ჰპოვებენ შენგან წყა...

მოადევით, ერნო, სიონსა და მოიცევით იგი და მიეცით დიდებაჲ ღმერთსა მას შინა, რამეთუ ესე არს დედაჲ ყოველთა ეკლესიათაჲ, რომელსა შინა სულმან წმიდამან დაიმკუიდრა.

უფალი ნათელ ჩემდა უფალი მაცხოვარ ჩემდა რომელმან განანათლა სოფელი დიდებითა და დაამტკიცა [244 ე] ეკლესიანი ჯუარითა პატიოსნითა⁵¹².

გიხაროდენ ეკლესიასა წმიდასა და შესაკრებელსა⁵¹³ ბევრის ბევრეულთასა, რომელსა შინა სული წმიდაჲ გამოჩნდა და ეტყოდა მოციქულთა: აამაღლეთ კმაჲ ქებისა თქუენისაჲ სიონს შინა და მიეცით დიდებაჲ ღმერთსა მას ში...

ანგელოზებრსა⁵¹⁴ კმასა შევსწირავთ შენდა, წმიდაო ღმრთისა ეკლესიაო, რომელი დაგაფუძნეს წმიდათა მოციქულთა.

გიხაროდენ, უფალი შენ თანა, დაგამტკიცა შენ მშუიდლობით ქრისტემან მხოლოდ შობილმან მეუფემან საუკუნემან.

ეკლესიაჲ შენი, ქრისტე მკსნელო, დიდებითა შეამკევე და სამკურნალოდ გამოაჩინე, განაწესე საყოფელად წმიდათა შენთა მოციქულთა, რომელთა ქადაგეს ადგომაჲ შენი.

სზუანი. ცანი ცათანი შემკულნი ვარსკულავთა და ქუეყანაჲ შემოსილი ყოვლითა მობაძავ ცათა იქმნების დღეს, რამეთუ ჯუარი აემართა ეკლესიასა, რომლითა განმიხნა ჩუენ სამოთხისა ბჭენი და მიჩუენა ჩუენ მამისა [V] მიერ ათქმული. აწ მოვედით, ქ რ ი ს ტ ე - მ ს - შ ე მ ო ს ი ლ ნ ო ერნო, ა მ ა ს უ კ უ დ ა ვ ს ა მ ე უ ფ ე ს ა ვ ა ქ ე ბ თ და ვ ი ტ ყ უ ი თ: წ მ ი დ ა ო ღ მ ე რ თ ო, შ ე გ უ ი - წ ყ ა ლ ე ნ ჩ უ ე ნ.

510 წმკლ.

511 დმტკიცებლ.

512 პტსნთა.

513 შესკრულსა (ბ.ს. ფეხი აქლა და უ-დ იკითხება).

514 ავტოლბრია.

დაეცა მტერი და დაითრგუნა სიკუდილი, რამეთუ ჯუარი აემართა ეკლესიასა, რომლითა გონებანი ჩუენნი გუირგუინოსან იქმნებიან. აწ მოვედით ქრისტეს... იგივე.

პრი...

ვითარცა მთანი გარემოჲს იერუსალემსა¹⁵, ეგრეთვე დიდებული ეკლესიაჲ შენი მოციქულთა გარემოჲს შემოკრებულ არიან წმიდასა ეკლესიასა შენსა, რომელსა შინა შეიწირვის კორცი და სისხლი ქრისტემისი ცოდვათა ჩუენთათუის და ცხორებად საუკუნოდ. აწ მოვედით... იგივე.

უკდაო...

უხილავთა მკედრობაჲ დღეს იხარებს, რამეთუ მომატყუებელ ჩუენდა ანგელოზ[245 ე]ნი და ზიარ კაცთა იქმნების წმიდაჲ ეკლესიაჲ, რომლითა განიდევნა საცთური და დაემტკიცა სარწმუნოებაჲ ახალი. აწ მოვედით ღმერთ-შემოსილნო ერნო, ამას ყოველ[სა] განფენილსა დღესა ვაქებდეთ და ვიტყოდით: წმიდაო სამებაო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

სხუანი, რომელი ნათელ...

რომელი უფალ ხარ ცათაჲ და ქუეყანისაჲ...

რომელმან სიტყუითა ცანი დაამყარენ და...

რომელმან წინაწარმეტყუელთა კმანი...

რომელმან აღრაცხე სიმრავლეჲ...

დავითის მიერ თქმული...

ოხითაჲ, [კმაჲ] ა. უფროჲს მზის თუალისა შემკობილი დიდებული შენი საფლავი ყოვლადვე ცხორება ექმნა სოფელსა, ქრისტე ღმერთო, რამეთუ პირველ, ოდეს დაიდვა ყოვლად წმიდაჲ გუამი შენი მას შინა, მაშინ განქარდა კრწნილებაჲ და შეიმუსრა საწერტელი სიკუდილისაჲ, ზოლო ამას დღესა სატფურებისასა იხარებენ წმიდანი [V] ეკლესიანი, რამეთუ ამის მიერ მოგუენიჭების ღზინებაჲ და ცოდვილნი ჰპოვებენ შენდობასა ცოდვათასა და დიდსა წყალობასა, რომლისა მიერ მიქსნენ ჩუენ, სახიერო და კაცთ მოყუარეო უფალო, დიდებაჲ ცხოველს-მყოფელსა ადგომასა შენსა.

ფსალმუნი, კმაჲ ა გუერდი. ყოველი თესლები რავდე...

დასადებელი. რამეთუ შენ უფალი ტკბილ...

აღელუიაჲ, კმაჲ ა გუერდი. აღვივსენით ჩუენ კეთილითა სახელ...

კელთა ბანისაჲ, ა გუერდი. კმაჲ წინაწარმეტყუელთა შენთაჲ ესაიამსი და დავითისი აღესრულა, ღმერთო, რომელსა იტყოდეს: მოვიდენ ყოველნი ნათესავნი და თაყუანის-გცენ შენ წინაშე, რამეთუ აჰა ესერა ერი შენითა, კველის მოქმედ, მაღლითა აღივსების, ეზოთა შენთა გვედრებიან შენ, რომელმან ჯუარცმაჲ დაითმინე და ცხოველს-მყოფელითა შენითა ადგომითა დაგუიცვენ და შეგუიწყალენ ჩუენ.

სიწმიდისაჲ.

ალელუიამ.

თთუესა იღ-სა სემკდემბერსა

ჯუართა აპყრობამ

უფალო ღაღატყავსა, კმამ დ. [246 ჭ] სასწაულ არს ჩუენდა ნათელი პირისა შენისაჲ, უფალო, და ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი ცალობით იტყუიან: (დიდება)ჲ ძალსა შენსა.

თხემისა ადგილსა ჯუარს-ეცუ, ქრისტე, და ძრიელებაჲ სიკუდილისაჲ შეკმუსრე და ნათესავი კაცთაჲ განათავისუფლე. დიდებაჲ შენდა, ღმერთო.

ჯუარსა ზედა აჰმალდი, მძლეო, და ჯოჯოხეთი წარმოსტყუენე, ძრიელო, და ჩუენ აღგუადგინენ, ქველის მოქმედ. დიდებაჲ შენდა ღმერთო.

სხუანი. ვლადებთ შენდამი, ქრისტე, რომელმან ძალისა მიერი იგი დაცემაჲ მამისა ჩუენისა თანა-ნადები იგი ცოდვაჲ პატიოსნითა ჯუართა შენითა განაქარვე და მორწმუნეთა მოანიჭე ადგომამ. ამისთვის [V] თაყუანის-ესცემთ პატიოსანსა ჯუარსა შენსა, მაცხოვარ.

დაეცა მტერი და დაითრგუნა სიკუდილი ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისა შენისა აღმართებითა ზედა გოლგოთას, შეიმუსრა სიმტკიცეჲ სიკუდილისაჲ და მორწმუნეთა მიენიჭა ადგომამ. ამისთვის იგვიე.

განელო ლახურითა ასისტავისა მიერ უზრწნელი გუერდი შენი, მაცხოვარ, რომლისა მიერ სისხლისა შენისა დათხევითა გუირგუინოსან იქმნეს მოციქულნი და წყლულისა მის გარდმოვინებითა მეორედ შობაჲ შეიღთა ეკლესიათსა მოგუემადლა. ამისთვის იგვიე.

სხუანი. მოვედით, ერნო, გამოჩინებასა დიდისა მის დღისა დღესასწაულისა ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისასა ვაქებდეთ და აუარებდეთ ღმრთივ განყოფილთა მადლთა მისთა, რამეთუ წყარო დაუწყუედელ [247 ჭ] და მოწყალე არს სახელი მისი მათ (მიერ), რომელნი ესვენ მას.

ნათლისა გამოჩინებასა წესნი უქუესთაჲს განკრთომით ქებასა შესწირვენ, ღმრთის მორწმუნენი თაყუანის-გცემენ, გაქებენ და ცალობით იტყუიან: წმიდა არს უფალი, წმიდა არს ჯუარი¹⁶ შენი და წმიდა არს ადგომამ შენი.

ნათელ (?) მოივლინე, ქრისტე, სოფლად, ნათლისაგან მამისა განანათლე სოფელი, უჩუენე წარმართთა, შეკმუსრენ ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ჯუართა და აღმოიყვანე ადამ ბნელისაგან და იტყოდა: უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

შუენიერად განმანათლებელი, შუენიერი ცხოველს-ყოფელი პატიოსანი ჯუარი მტერისა ძლევა ექმნა ღმრთის მსახურსა მეფესა ძლევად ღუაწლსა შინა, [V] რომლისა შიშითა შეპყრობილმან აგარა შენ ჯუარცმული, დაფლული და ადგომილი უფალი.

შუენიერად განმანათლებელი... ვიდრე: ღუაწლსა შინა..

ესე ნათლითა ელვართა თუალთა წინაშე იხილა და იტყოდა: უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

ძელი⁵¹⁷, ნიში პატიოსანი ჯუარი, რომელი მოგუეც საძლეველად მტერისათვის, მოვიდენ ყოველნი ნათესავნი⁵¹⁸ და თაყუანის-გცენ შენ წინაშე, უფალო, და ადიდებენ⁵¹⁹ სახელსა შენსა.

ფსალმუნი [ქმაჲ] გ გუერდი. დაჯდეს უფალი...

დასადებელი. აგამალო...

უგალობდითსა. რომელმან⁵²⁰ აღმოიყვანნა ჩუენ ბჭეთაგან სიკუდილისათა უგალობთ ქრისტე[სა], რამეთუ დიდებულ არს უკუნი-სამდე.

რომელმან დაჰქსნა ამპარტავენებაჲ მტერისაჲ და შორის მორწმუნეთა აღამალა ჯუარი, უგალობთ... იგივე.

რომელმან განიპყრნა კელნი თუისნი ჯუარსა ზედა ნეფსით თუისით, უგალობთ... იგივე.

[248 ჭ] ღღეს ვდღესასწაულობთ ამაღლებულსა ჯუარსა და მეუფესა ყოველთასა ვაკურთხევთ და დიდების-მეტყუელებით უგალ...

სზუანი. უგალობთ მხოლოდ შობილსა ძესა, სიტყუასა ღმრთისასა, მცნელსა ისრაელისასა, რომელი განკორციელდა ჩუენთვის წმიდისაგან ქალწულისა. უფალ არს სახელი მისი, რამეთუ დიდებით დი...

რომელმან პატიოსნითა ჯუართა შემუსრა სიმტკიცეჲ სიკუდილისაჲ და წარმოტყუენა ჯოჯოხეთი ძალითა ღმრთეებისაჲთა და იქსნა სოფელი მძლავრებისაგან მტერისა, უგალობთ ქრისტესა ქველის მოქმედსა მეუფესა გალობითა ახლითა, რამეთუ დი...

რომელმან წმიდითა ადგომითა სოფელი განანათლა და ხრწნისაგან იქსნა [V] პირველ შექმნული ადამ და მოანიჭა მორწმუნეთა თუისთა სული მაცხოვარებისა თუისისაჲ. რომლისათუისცა ელადადებთ და ვიტყუით: უგალობთ ადგომასა ქრისტესსა გალობითა ახლითა, რამეთუ დი(?)...

გიხაროდენ, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, რამეთუ შენგან და შენ მიერ ცხორებაჲ შეიქმნა ძეთათუის კაცთ(აჲსა) ვითარცა ევაჲსგან წყევამ... ეგრევე.

მოიხილესა. მოიხილე, მაღალო, წყო...

517 ძლი (ქარავნით).

518 თოს¹ენი.

519 აღბნ (ადიდებენ?).

520 ამის გასწვრივ აშიაზე მიწერილია: ორგთ აღდ¹დბთ.

დაგუიცივენ შენნი მოსავნი, ღმერთო, რომელმან ვნებაჲ (ნეფსი)თ ჯუარსა ზედა (თავს-იდევ).

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელმან მორწმუნეთა თუისთა ცხორებაჲ ჯუარითა მოანიჭა. დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელმან პატიოსნითა ჯუარითა განანათლენ მყოფნი ბნელისანი.

[249 ე] მოსე ვითარ იხილა...

მეოს-იყავ ჩუენთუის, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, შენგან შობილისა მიმართ ღმრთისა მონათა შენთათუის.

სხუანი. მოსე წინაწარმეტყუელმან პირველვე გამოსახა სახეჲ იგი ჯუარისაჲ, ოდეს განიჰყრნა ქელნი თუისნი მთასა ზედა, ამაღლიკი უკუნაქცია, ხოლო ჩუენ ქრისტემან მოგუცა მორწმუნეთა ნიში — ძელი ჯუარისაჲ. ქებით ვაქებდეთ და მივცეთ დიდებაჲ უფალსა.

რაჟამს ამაღლდა ქრისტეჲ ჯუარსა ზედა და ლახურითა მოიწყლა ურჩულოთაგან, მაშინ ეხოჲ იგი ტაძარისაჲ მის განიჰო და ყოველი დაბადებული განკუირვებით იტყოდა:... იგი (ვ ე).

მოვედით, ერნო, თაყუანის-ვსცეთ ჯუარსა ქრისტემსსა⁵²¹ ჩუენსა, რომლითა განიდევნა ეშმაკი და მოგუენიჭა საძლეველად მტერისა ჯუარი. ქებით... იგი (ვ ე).

რამეთუ ქრისტემან ჯუარითა მოკლა მტერი და ჯუარითა პატიოსნითა ბჭენი რეალისანი შემუსრნა და მოგუცა ჩუენ წინამძღუერად სამოთხისა ჯუარი. ქებ... იგი (ვ ე).

რამეთუ მოგუცა ჩუენ ბეჭედი მისი [V] ძელი ჯუარისაჲ, რომელსა ზედა თუით ივნო მაცხოვარმან, რომლითა დაჰქსნა ამჰარტავანებაჲ მტერისაჲ და მოგუმაღლა მცველად სულთა ჩუენთა ჯუარი. ქებით... იგი (ვ ე).

დიდებაჲ აურაცხელსა სულ-გრძელებასა მაცხოვრისასა, რამეთუ ყოველივე თავს-იდევ, ჯუარს-ეცუა ჩუენთუის ვითარცა ავაზაკი და ნათლითა ღმრთეებისაჲთა ბნელი განგუაშორა და მოგუცა ჩუენ მორწმუნეთა სამოთხეჲ საშუებელად. ქ...

სხუანი. წინაწარმეტყუელმან მოსე პირ...

მოველოდე წყალო...

საშინელი და საკ...

მ...

განძრიელდითსა უფლისა მიერ ღმრთისა ჩ...

სძლო ქრისტემან ჯუარითა და მყოფნი ბნელისანი ნათლად აღმოიყვანნა და მას შინა ამაღლდა ჯუარი ძლევის-მყოფელი, კაცთა სიქადული.

სიმართლით დაამტკიცე ეკლესიაჲ შენი შორის მორწმუნეთა, უფალო, და მას შინა... იგი (ვ ე).

მქდომი ჩუენი მტერი ჯუარითა, ქრისტე...

მარადის კსენებაჲმან ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისა შენისამან, უფალო, ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი ქებად შენდა შემოკრიბნა.

[250 ე] სსუანი. რომელმან აღმოუცევანე უკუდავებაჲ დაფლ-ვითა და მყოფთა ჯოჯოხეთისათა აღმოუწოდე ნათელსა ცხორებისასა და სიხარულითა აღავსენ ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი, გუაცხოვნენ მგალობელნი ჯუარისა და ადგომისა შენისანი, მხოლოო მრავალ-მოწყალეო.

დასცენ, უფალო, მტერნი ცხოველს-მყოფელისა ჯუარისა შენისანი და ღმრთისმშობელისანი და მშუილობა-ყავ ცხორებისა ჩუენისათუის, ვითარცა მხოლოო ქველის მოქმედ ხარ და იკსნენ, გევედრებით, განსაცთელისაგან სულნი ჩუენნი.

ყოვლად ქებულო წმიდაო ღმრთისმშობელო, მოსავთა შენთაჲ ვედრებაჲ შეიწირე წინაშე ძისა შენისა და ღმრთისა ჩუენისა, რაჲთა ძლხინებელ გუექმნე ცოდვათა ჩუენთა მეოხებითა შენითა, წმიდაო დედაო ქრისტეჲს ღმრთისა ჩუენისაო.

სსუანი. შეგუიწყალენ ჩუენ, შეგუიწყალენ ჩუენ...

შეგუიწყალენ ჩუენ, უფალო...

[V] უფალო მესმასა. მესმა სმენაჲ შენი, უფალო, რამეთუ ამა-ლლ[დი] ჯუარითა, დაჰკსენ ცოდვაჲ⁵²², უფალო, და იკ...

რომელმან მოაკუდინე სიკუდილი ჯუარითა პატიოსნითა და ნათლად აღმომიყვანენ ჩუენ. რომელნ...

სსუანი. მოსლვითა შენითა⁵²³, ქრისტე, გუირგუინოსან ჰყვენ ეკლესიანი და ძალი ცხორებისა ჩუენისაჲ გამოაბრწყინე — ჯუარი შენი, უფალო, რომლისა მიერ მორწმუნენი ვცხოვნდებით ყოველნი.

ჯერ-იჩინე აღსლვაჲ ჯუარსა ზედა, ქრისტე, ცხორებისათუის პირველ შექმნულისა და გამოგუიკსნენ ჩუენ წყვევისაგან რჩულისა პატიოსნითა სისხლითა, რამეთუ წყალობითა⁵²⁴ შენითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით⁵²⁵. დ ი დ ე ბ ა ა ძ ა ლ ს ა, უ ფ ა ლ ო.

რომელი კაცთ მოყუარებისათუის ნეფსით ჩუენთუის საფლავსა დაიდევ და ძრიელებითა ღმრთეებისაჲთა საკრველნი სიკუდილისანი განხეთქენ, წარმოსტყუენე ჯოჯოხეთი, განაახლე ადამი, ადგომაჲ ყოველთა მოგუანიტე. დ ი დ ე ბ ა ა ძ ა ლ ს ა შე ნ ს ა, უ ფ ა ლ ო, რ ო მ ე ლ ი მ ო ხ უ ე დ ც ხ ო რ ე . . .

[251 გ] გიხაროდენ, ყოვლად წმიდაო ქალწულო, რამეთუ შენ-გან შობილმან ქრისტემან ჯოჯოხეთი წარმოტყუენა და მონებისაგან მტერისა ჩუენ ყოველნი განგუათავისუფლნა. მას ევედრე, დედაო და ქალწულო, რაჲთა აცხოვნეს სულნი ჩუენნი.

სსუანი. ძრიელებაჲმან...

რამეთუ ამას ზედა ამაღლდა...

და შენი მეორედ მო...

522 ცდ'ეჲ.

523 მს'ეთა შნ'თა.

524 წყლ'ობთა.

525 გნ'რნთ.

ღამითგანსა, რომელმან გამოაბრწყინე ნათე...
 რომელმან გამოაბრწყინე ნათელი და იშვევ ქალწ...

რომელმან სასოდ ჩუენდა და სამლეველად მტერისა მომეც ჩუენ
 ჯუარი შენი პატიოსანი, დიდებაჲ შენდა, იესუ ძეო ღმრთისაო.

რომელი ჯუარს-ეცუ, დაეფალ და ჯოჯოხეთი შეჰმუსრე და ას-
 დევ მესამესა...

რომელმან უხრწნელებაჲ მოეც ნათესავსა კაცთასა და მოტევე-
 ბაჲ ცოდვითაჲ ჯუართაჲ პ...

[V] სხუანი. უფალო ღმერთო ჩუენო, შენი მშუილობაჲ მომეც
 ჩუენ და საფარეველსა⁵²⁶ ჯუარისა შენისასა დაძიცვენ ჩუენ და ნუ
 უგულებელს-ჰყოფ ვედრებასა ერისა შენისასა. რ ა მ ე თ უ ნ ა-
 თ ე ლ ა რ ი ა ნ ბ ...

რომელმან კელით-წერილი ჩუენი ცოდეაჲ ჯუარსა შემსჭუალე.
 და დაცემული ადამ ბჭეთაგან სიკუდილისათა აღმოიყვანე და მოკ-
 უდავებაჲ ჩუენი უკდავებად⁵²⁷ გარდასცვალე, რ ა მ ე თ უ ნ ა თ ...

ჯუართა შენითა, ქრისტე, ვიქადით⁵²⁸ და წმიდასა ადგომასა
 შენსა უგალობთ და ვევედრებით⁵²⁹: შეგუიწყალენ ჩუენ, უფალო, მგა-
 ლობელნი შენნი მეოხებითა უხრწნელისა დედისა შენისაჲთა.

ჰმასა ანგელოზთასა შევსწირავთ შენდა, ყოვლად წმიდაო ქალ-
 წულ...

[252 ჭ] დაღატყავსა. სირღმესა ცო...

რომელმან ქალწული შემდგომად შობ...

რომელმან კელნი თუისნი ჯუარსა ზედა განიპყრენ, ჯოჯოხეთი.
 წარმოსტყუენე, უფალო, რომელმან სიკუდილი დასთრგუნე ჯუართა
 და ადგომაჲ ყოველთა მოგუანიჭე, უფალო.

რომელი ჯუარსა ზედა აჰმალღდი, ქრისტე, და სოფელსა ნა-
 თელი გამოუბრწყინე, უფალო, შემიწყალე⁵³⁰ მე.

რომელმან დასაჯე ჯოჯოხეთი ჯუართა და მყოფნი ბნელისანი
 განანათლენ, უფალო.

სხუანი. რომელი აღსასრულსა ჟამთასა განკაცნა და სოფელსა
 ნათელი გამოუბრწყინვა ჯუართა და განაქარვა მთავრობაჲ უკეთუ-
 რისა მტერისაჲ და მიცნა მე ზრწნილებიანსაგან და სიკუდილისა,
 უფალი [V] ზეცით მამისა მიერ მოივლინა, სიტყუაჲ განკორციელ-
 და, ნეფსით ჯუარცუმაჲ თავს-იდვა, დაეფლა გულსა ქუეყანისასა სამ
 დღე და სამ ღამე და ადგა უნებელად, ვითარცა ღმერთ არს და ადგო-
 მაჲ ყოველთა მოგუანიჭა.

მოვედით, ერნო, დიდების-მეტყუელებით უგალობდეთ და თა-
 ყუანის-ვსცემდეთ ცხორების მომცემელსა ჯუარსა, რამეთუ მან მიც-

526 სფ'ვლსა.

527 ასეა.

528 ექ'დთ (?).

529 ვლ'ბთ.

530 შ'მე (?).

სნნა ჩუენ ურჩულოებათა ჩუენთაგან, წმიდამან უფალმან იესუ, რომელმან გუიჩუენა ჩუენ ადგომად.

კურთხეულ არსსა. რომელი მთასა ზედა...

რომელმან განზრახვით კელით-წერილი ჩუენი ცოდვად ჯუარსა შემსჭუალენ⁵³¹ [253 ჭ] და მით გარდასლვისაჲ იგი რისხვად უზრწნელებით გარდასცვალე, კ უ . . .

პირველ შექმნული⁵³² იგი საშუებელისაგან მიიცვალა, ხოლო ჩუენ ჯუართა ავაზაკისა თანა-მეტყუელად მოგუიწოდე, კ უ . . .

რომელმან ყოვლად მცველი ჯუარი აღამაღლე ჩუენ შორის და მით სოფელი საცთურისაგან იქსენ, ცხორების მომცემელო, კ უ რ თ . . .

სსუანი. რომელმან ჯუართა სიკუდილი მოაკუდინე და ჯუართა ადამ დაცემისაგან აღადგინე და ცოდვანი ჩუენნი ჯუარსა შემსჭუალენ და ჯოჯოხეთსა მყოფნი⁵³³ განანათლენ ადგომისა მადლითა, კ უ რ თ ხ ე უ ლ ხ ა რ შ ე ნ , უ ფ ა ლ ო ღ მ ე რ თ ო , მ . . .

თაყუანის-ვსცემთ, ქრისტე, შენსა [V] დიდებულსა ადგომასა და უგალობთ წმიდასა ჯუარსა, რომელი მომცე ჩუენ საძლეველად მტერისათუის, რომლისა [მიმართ] მორწმუნენი ვლალადებთ და ვიტყუით: კ . . .

ვითარცა ბაბილოვნს საკუმილსა მას შინა სამნი ყრმანი სამებასა წმიდასა გაკურთხევდეს, ჩუენცა უღირსნი მონანი შენნი მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა გალობით და ერთობით ვლალადებთ და ვიტყუით: კ უ რ თ . . .

სსუანი. სახედ პატიოსნისა ჯუარისა შენისა, ქრისტე. აქუნდა კუერთხი იგი მოსიქისი ეგუიადეს⁵³⁴, რომლითა იქსნა ისრაელი მონებისაგან მტერისა, ხოლო აქა ქრისტემან ღმერთმან ჩუენმან ჯუართა შემეუსრა სიმტკიცეჲ სიკუდილისაჲ. რ ო მ ლ ი ს ა თ უ ი ს ც ა ჩ უ ე ნ მ ო რ წ მ უ ნ ე ნ ი ვ ლ ა ღ ა დ ე ბ თ დ ა ვ ი ტ ყ უ ი თ : კ უ რ თ ხ [ე უ ლ] ხ ა რ შ . . .

[254 ე] აჰკედ ძელსა ზედა, აცხოვნე ავაზაკი, მიიდრიკე თავი, აღადგინე ადამი, ახალსა საფლავსა დაიდევ და ჯოჯოხეთსა მყოფნი აღმოიყვანენ. რ ო მ ლ ი . . . ი გ ი ვ ე .

მწრაფლ მოიგო ავაზაკმან სამოთხეჲ სარწმუნოებითა და მართლ-ახსარებითა, მწრაფლ შევიდა ავაზაკი სამოთხედ, ჯუარი აქუნდა, იელტოდა⁵³⁵ ეშმაკი, მძლე ექმნა წარმართთა, რომელნი ღირს-იქმნეს მეორედ შობასა. რ ო მ ლ ი . . . ი გ ი ვ ე .

აკურთხევდითსა. ყოველნი საქმ...

რამეთუ კაცთა ქუეყანით აღმოუბრწყინდა ცხორებაჲ და ყოველ-

531 ამას მოსდევს და მით, რომელიც განმეორებულია მომღვენო გვერდზე.

532 შექმნითი.

533 მყოფნი.

534 ასეა.

535 შეიძლება იუოს ეელტოდა.

ნი კიდენი ქუეყანისანი განანათლნა და ცხორებაჲ საუკუნოჲ ყოველ-
თა მოგუანიჭა. უგალობთ. მღ...

დაძალული ქუეყანასა დიდი და⁵³⁶ საიდუმლოჲ ცათა შინა გა-
მოგრწყინდა, ძლევის-მყოფელი საჭურველი გამოგუიჩნდა ჯუარი.
უგალობთ... იგივე.

[V] ცხოველს-მყოფელი და უხრწნელი ნიში — ძელი ჯუარი-
საჲ გამოგუიჩნდა ქუეყანით, მეფეთა პყრობაჲ მიჰმადლა, საცთური
დათრგუნა, ყოველნი განგუანათლნა. უგალობთ მღ... იგივე.

სხუანი. დღეს დღესასწაულსა ცხორებისა ცხოველს-მყოფე-
ლისა ჯუარისასა მორწმუნენი აღვასრულებდეთ, ვღალადებდეთ და
ვიტყოდით: მღ...

სამარადისოსა სამეუფოსა ნიშსა, რომელი მოგუანიჭა საძლევე-
ლად მტერისათვის პატიოსანი ჯუარი, მღ...

დიდისა განგებულებისა ღმრთეებისა განღმრთებული ძელი
აღმოგუიციანდა ქუეყანით საცხორებელად ჩუენდა — პატიოსანი
ჯუარი. მღღ...

სხუანი. ღმრთივ შუენიერი უფროჲს მზის თუალისა ნათელი
ცხოველს-მყოფელი პატიოსანი ჯუარი აღმოგუიციანდა ქუეყანით
მორწმუნეთა საძლეველად მტერისათვის, რომლითა საცთური
[255 ე] დაითრგუნა და ჯოჯოხეთი წარმოიტყუენა. მღღ...

რომელმან თუისი სამეუფოჲ ნიში დიდებული და საკუირველი
პატიოსანი ჯუარი ღმრთის მსახურსა მეფესა ჩუენსა აჩუენა, რომ-
ლისა მიერ მომადლა ძლევაჲ მტერთა მიმართ და სიხარულით იტ-
ყოდა: მღღ...

დამონებულნი ცოდვისაგან და დარჩილნი სიკუდილისაგან გა-
მომიქსნა ჯუარითა ქრისტემან კელთაგან ჯოჯოხეთისათა და მოგუა-
ნიჭა ადგომაჲ ცხორებისაჲ მორწმუნეთა თუისთა. მღღელ...

მოვედით ყოველნი მორწმუნენი და უგალობ...⁵³⁷

ადიდებდითსა. შენ ნათელსა დე...

დღელად მეუფისაჲ...

შენგან გამოგუიბრწყინდა ქრისტეჲ, ქალწულო მარიამ, რომელ-
მან ვნ...

აუარებდით წარმართნი წყალობასა...

ყო სიმტკიცეჲ მკლავისა თუისისა...

აჰკედ ძელსა ზელა...

აჩუენა უფალმან მაცხ...

[V] სხუანი. კურთხეულ არს ქრისტე ღმერთი ჩუენი, რომელ-
მან მეოფნი ბნელისანი ნათლად აღმოიყვანნა და მოგუცა ჩუენ სა-
ჭურველად ჯუარი ცხოველი. მოვედით ერნო, თაყუანის-
ვსცეთ პატიოსანსა ჯუარსა.

ცხოველს-მყოფელი უხრწნელი პატიოსანი ჯუარი, რომელი ზე-

⁵³⁶ ამას მოსლევს სცა (ქარაგმით).

⁵³⁷ ამას გასწერივ მარქენა აშიაზე მიწერილია: „ყლნი ტომნი ქუეყანა“...

ცით გამოუჩნდა უძლეველსა მეფესა, რომლისა მიერ მოემადლა ძლევაჲ მტერთა მიმართ და სიხარულით შეიწყნარა ჯუარი ქრისტესი, მოვედით... იგივე.

ღმრთისა მიერ მოემადლა კადნიერებაჲ ნეტარსა დედოფალსა და სარწმუნოებით მოიძია ძელი ჯუარისაჲ და სასწაულითა საცნაურ-ყო ჯუარი ქრისტესი. მო... იგივე.

სხუანი. ცნობაჲ ჭეშმარიტი ეუწყა წმიდათა მათ დედათა სმენითა ანგელოზთაჲთა⁵³⁸ მითხრობად მოციქულთა, რამეთუ დაემტკიცეს [256 ჭ] წარმართნი სარწმუნოებასა ღმრთეებისა განკაცებითა. ჯუარცმულსა გილაღადებთ, ადგომილსა თაყუანის-გცემთ და უცხო მელად მადიდებელნი შენნი.

ქრისტე მაცხოვარი სოფლისაჲ ურჩულოთა მიერ განბასრებული დაისაჯა ჩუენისა კსნისათუის უპირატემს ძელისა დანერგვითა, ჯუარისა აღმართებითა მორწმუნენი განგუანათლნა. ჯუარ... იგივე.

სათნო-იყავ, ძეო ღმრთისაო, დამკუიდრებად მუცელსა ქალწულისასა, ინებე⁵³⁹ რაჲ აღსლვაჲ კორცითა ჯუარსა ზედა, საფლავსა დადებითა, [V] ურჩულოთა მიერ დაბეჭდვითა მოვ...⁵⁴⁰ იგივე.

ქრისტემან რაჲ ივნო ჯუარსა ზედა, აკოცნა ცოდვანი სოფლისანი და ღმრთეებაჲ უნებელად ეგო⁵⁴¹, რომლისათუისცა გამომიკსნა ჩუენ საკრველთაგან სიკუდილისათა. ჯ... იგივე.

აქებდითსა. მაქებელ...

საჭურველად, საძლეველად, ქრისტე, ჯუარი შ...

მოეც სასწაულად მოშიშთა შენთა, უფალო, ჯუარი შენი პატიოსანი, რომლითა განაქარვე მთაერობაჲ, კელმწიფებაჲ ბნელისაჲ და აღმომიყვანენ ჩუენ პირველსა მას ნეტარებასა. რომლისათუისცა კაცთ მოყუარებისა შენისა განგებულებასა ვლაღადებთ და ვიტყუით: შენ გშუენის გალობაჲ, ღმერთო.

ზღუდე ჩუენ[და]⁵⁴² იქმნა ჯუარი.

[257 ჭ] გამოაჩინე ჩუენ ზედა ნათელი პირისა შენისაჲ, უფალო, სასწაულითა ჯუარისა შენისაჲთა. ამისთუისცა გვედრებით და შენდამი ვლაღადებთ: შეგუიწყალენ დაბადებულნი შენნი, ქრისტე ღმერთო, ვითარცა მხოლოჲ ქველის მოქმედ ხარ და კაცთ მოყუარე.

ამაღლდა ნიში ჯუარისა...

სხუანი. დიდების-მეტყუელებასა და ქებასა შევსწირვიდეთ, მორწმუნენო, ქრისტესა და სიხარულით თაყუანის-ვსცეთ პატიოსანსა ჯუარსა.

აივსო პირი ჩუენი სიხარულითა და ენაჲ ჩუენი გალობითა ახ-

538 აგ'ლხოთა.

539 ი'ნბ.

540 მო'რ.

541 ბაჲ უნებელად ეგო მიწერილია გარეთა აშიაზე.

542 ჩუენ (შეიძლება ზღუდე ჩუენ იყოს წრფ. ბრუნვა, მაგრამ ასეთი რამ ძველ ქართულში არ შეგვედრია).

ლითა და მადლი სულისა წმიდისაჲ მოგუენიჲსა სასწაულითა ჯუარი-
სა შენისაჲთა. მოვედით, ერნო, თაყუა... იგივე.

სიხარულითა აივსნეს მყოფნი იერუსალემისანი, [V] რამჟამს
მოიძიეს ძელი ცხორებისაჲ და სუნნელებაჲ დიდძალი მიეფინებოდა
ზედა ყოველსა ერსა და მადლობით ღაღადებდეს და იტყოდეს შენ-
დამი, ღმერთო, და სიხარულითა... იგივე.

სჰუანი. წინაწარმეტყუელებაჲ მოსემის დღეს აღესრულა, რა-
მეთუ განპყრობითა კელთამთა ჯუარისა სახელ ამაღლეკი უკუნაქცია,
ხოლო აქა დღეს აღმოცენებითა პატიოსნისა ჯუარისაჲთა დაემ-
ტეიცნეს წმიდანი ეკლესიანი. მოვედით, ერნო, თაყუა-
ნი ს-ვსცეთ ჯუარსა ქრისტესსა [258 ე] და გალო-
ბასა დავითისსა ვიხარებდეთ და ვიტყოდით:
შენ გშუენის გალობაჲ, უფალო, სიონს და შენ
მოგეცეს ღოცვაჲ იერუსალემს.

ჯუარმან შენმან, ქრისტე, განანათლნა შენნი ეკლესიანი, რო-
მელი გამოაბრწყინე⁵⁴³ ქუეყანასა ზედა ნათლითა ზეცისაჲთა უბრ-
წყინვალეს მზის თუალისა, რამეთუ დღეს აემართა ძელი ჯუარი-
საჲ, ჯაეცა მტერი, ხოლო მორწმუნენი ადგომისა შენისანი ვღაღა-
დებთ და ვიტყუით: შევიდეთ საყოფელთა შენთა და თაყუანის-ვსცეთ
ადგილსა მას, რომელსაცა⁵⁴⁴... ფერქნი შენნი.

ცათა გამოაჩინეს⁵⁴⁵ ბრწყინვალეობაჲ ჯუარისაჲ უბრწყინვა-
ლეს...

[V] სჰუანი. ყოველთა ცხორებად⁵⁴⁶ მოხ...

ღმრთით შემკობილი საუფლოჲ ძ...

ხოლო შენ მას ზედა აჰმაღლდი მე...

ღმრთის მსახურსა მეფესა...

ჯუარი შენი, უფალო, დღეს უმე...

ზეცისა საკუირვე...

ყოველთა შემოქმედ...

ოხითაჲ, კმაჲ ა. განწყობილი სიმრავლეჲ ანგელოზთაჲ ძლევი-
სა გალობასა დიდების-მეტყუელებს ნათლითა შემოსილისა და ცხო-
ველს-ყოფელისა ჯუარისა შენისა დღესასწაულსა, ქრისტე, და სი-
ხარულით თაყუანის-სცემს კრებული მორწმუნეთაჲ ღმრთივ ბრწყინ-
ვალესა ხილვასა მისსა და ერთა ზეცისათა⁵⁴⁷. დაუცხრომელად იტ-
ყუიან: დიდებაჲ ყოვლად ძრიელსა ჯუარსა შენსა, მაცხოვარ.

სჰუაჲ. ქრისტემს ბეჭედმან გუა...

[259 ე] ფსალმუნი, [კმაჲ] დ გუერდი. აცხოენე...

დასადებელი. უფალი ძ...

⁵⁴³ ასეა.

⁵⁴⁴ ამას მოსდევს ოთხასოინი სიტყვა, რომლის წინა ორი ასო არ ირჩევა, ხოლო ორი უკანასკნელი ასოა გს(დადგეს?)

⁵⁴⁵ გ^რჩხს.

⁵⁴⁶ ცხოვრებ.

⁵⁴⁷ ასეა.

ალელუია⁵⁴⁸. მოიცალეთ გუ...

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. კმაჲ წინაწარმეტყუელისა შე-
ნისა მოსემისი, ღმერთო, აესრულა, რომელსა იტყოდა: ხედვიდეთ
ცხოვრებისა თქუენისა ძელსა, დამკუიდრებულსა წინაშე თუალთა
თქუენთა, რამეთუ დღეს ჯუარი ამაღლდების და სოფელი საცთური-
საგან იქსნების⁵⁴⁹. დღეს ქრისტეს ადგომაჲ განახლდების და ყოველ-
ნი კიდენი ქუეყანისანი იხარებენ. შესხმასა დავითისსა შეესწირვი-
დეთ და გალობით ვიტყოდით: ქმენ⁵⁵⁰ ცხოვრებაჲ შორის ქუეყანასა,
ღმერთო, ჯუარითა და ადგომითა, რომლითა ჩუენ ვიქსნენით⁵⁵¹, სა-
ხიერო და კაცთმოყუარეო უფალო, დიდებაჲ შენდა.

სხუაჲ. ცხოველს-მყოფელსა...⁵⁵²

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ა.

დიდთა დღეთა უოვლად ითქმის.

საშინელისა⁵⁵³ და უხილავისა, უხილავთა შემოქმედისა, უხილავ-
თა საყდართა ზედა მჯდომარისა მეუფისა ყოველთამასა მადიდებელნი
დღესასწაულისანი ძღუენსა შენდა შესწირვენ, რომელი უხილავ
ხარ ღმრთეებითა [V] და თუალთ შეუდგამ ბრწყინვალებითა.
უხილავსა გამსახურებენ მრავალ-თუალნი ქერობინნი და ექუს-
ექუს⁵⁵⁴-ფრთენი სერაბინნი, დაუცხრომელითა კმითა დაუცხრომე-
ლად ღაღადებენ და იტყუიან: წმიდა არს, წმიდა არს,
წმიდა არს უფალი, მეუფე დიდებისაჲ.

მე-3 დღესა

ფსალმუნი. აქებს ი...

დასადებელი. რამეთუ განარ...

მე-დ [დღესა]

ალაშეა

დასადებელი. აქებდით უფალსა, რამეთუ კეთილ...

მე-ე [დღესა]

რომელი ესე...

დასადებელი. მთანი გა...

548 ამას უძღვის ალა.

549 იქსნდბს.

550 ქრმე (მოსალოდნელი იყო: ქმენ).

551 ექსნთ.

552 ეს სიტყვები მიწერილია გარეთა აშიზზე.

553 სურსა.

554 ექს ექს.

მე-3 [ღღესა]

აღდეგ, უფალო, გ...
დასადებელი. მოიკსე...

მე-4 [ღღესა]

უყუარან...
დასადებელი. საფუძველ...

მე-5 [ღღესა]

შენ გშუენის გა...
დასადებელი. შეგესე...

თითუესა სეკდემბერსა კდ

თეკლაფსი

უფალო ღალატყავსა, კმა დ. განმკნდებიან წინა-ადგომად მძლავრისა მის ღედანიცა ღმრთის მოყუარენი შენ მიერ, ქრისტე, პირველ მძლისა და მეუფისა ღიდებისა, [260 ე] რამეთუ შენდამი სურვილითა და შენგან მიღებითა ნიჭთაფთა ღეღობრივსა მას ბუნებასა, უძრულებასა წინა-აუღგეს და მამაკაცებრ იღუაწეს და გუირ-გუინი ზეცისა მოიღეს შენგან, ქრისტე, რომელსა გაქუს ღიდი წყალობად.

სიმღიდრე დაუტევა, მამული, თეკლა და ქრისტეფსა სუროდა ყოველითა გულითა. ღიდება პოვა და სიმღიდრე მოწამემან ზეცისა და მარადის ღოცითა შეზღუდვილმან საჭურველითა ჯუარი-საფთა დათრგუნა მზაკვარი იგი, რომლისათუისცა ანგელოზნი ღუაწლსა მას განკუირებულ იყვნეს და იტყოდეს: დაეცა, დაეცა მტერი ღედაკაცისაგან და გუირგუინოსნად გამოჩნდა მოწამე და ქრისტეფს [მიმართ] მეოხ არს სულთა ჩუენთათუის.

რომელთა სუროდა სახე...

თანა-მკუიდრ...

გალობათა აპრილსა მპოვნე კგ.

აკურთხევედითსა, კმა დ. ყოველნი საქმენი ღმრთისანი და ყოველი დაბადებული ა...

[V] საუნჯე ზეცისა აღმოუცენებს⁵⁵⁵ სისხლსა⁵⁵⁶ მოღუაწები-სასა და რომელნი სარწმუნოებით უგალობენ ქრისტესა, განსწმედს. მოვედით, ერნო, ვღალადებდეთ⁵⁵⁷: ა კ . . .

⁵⁵⁵ ასეა.

⁵⁵⁶ სსსლსა.

⁵⁵⁷ ეღლთთ.

რომელი გამოცდილ იყო მოღუაწებითა ქალწული თეკლა და კეთილად მძლე მოწამე ქრისტემის, სულიერებრი ღღეს დაგუიმტკიცა ჩუენ სიხარული. ერთობით უგალობდეთ: აკ...

რომელი სასძლოსა პირველ მოწამისასა აღესრულების დიდების-მეტყუელებაჲ, მიმსგავსებულ არს კმითა⁵⁵⁸, რომელნი⁵⁵⁹ ცათა შინა ღღესასწაულობენ ანგელოზნი ყოველნი. ვღაღადებდეთ და ვიტყოდით: აკ...

ადიდებდითსა. სასძლოსა ყოვლად წმიდასა ქალწულსა...

მიიცვალების ღღეს ქალწული თეკლა, ყოველნი ერთობით მას ვადიდებდეთ.

ქალწულსა მოწამესა მრავალ-მოღუაწესა...

[261 ჭ] ქალწული და დედაჲ ყოვლად ქებული ღღეს მისსა სასძლოსა შეიწყნარებს გალობითა მრავლითა. ყოველნი მის თანა დედოფალსა მას ვადიდებდეთ.

საღმრთოჲ იგი ნესტუი — პავლე — აქუნდა სიძის მჩინებელად, თეკლა რაჲ იქმნა სძალ ღმრთის, საღმრთოჲ იგი განიზრახა, კელოვნების მოქმედებაჲ მრავალ-სახედ მოღუაწებისა მის ქრისტემს ვნებისა თავს-ღებითა. ყოველნი ერთობით მას ვადიდებდეთ...

სამოციქულოჲ პატივი მოიღო თეკლა და სიწმიდის იქმნა მოძღუარ⁵⁶⁰ [V] და მარადის⁵⁶¹ აღმომაცენებელთა მათგან წყაროთა მადლისათა მოსრულსა მას განუყოფს ღღესასწაულსა, რომლისათუის ღირსად მას ვადიდებთ.

აქებდითსა. ვაქებთ შენსა, უფალო, მრავალ-მოწყალებასა და ქველის მოქმედებასა ჩუენდა მომართ, რამეთუ დედათაცა დააყენეს სიბორგილი კერპთმსახურებისაჲ საჭურველითა ჯუარისა შენისაჲთა, კაცთ მოყუარე, მძლავრთაგან არა შეძრწუნდეს, ცეცხლისაგან არა შეშინდეს, [262 ჭ] მზაკვარი დათრგუნეს და მოგიგეს შენ თავადი და სუნნელებასა ნელსაცხებელთა შენთასა შეუდგეს და მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

ღუაწლი კეთილი⁵⁶² მოიღუაწე, ქრისტემს მკევალო ჭეშმარიტო, გულის-თქმაჲ სოფლისაჲ შეურაცხ-ჰყავ, სამეუფოჲსა მის კეთილისა გსუროდა და შინებასა⁵⁶³ მას მტერთასა დაუთმე, არამედ კელმწიფებაჲ მტერისაჲ ძალითა ჯუარისაჲთა შეჭურვილმან დასთრგუნე და ყოველთა აღმოუცენებ კურნებასა. დაუცხრომელად მეოხ-გუეყავ სულთა ჩუენთათუის.

დიდებაჲ მადიდებელსა ქრისტემს მორწმუნე... რამეთუ დედათაცა სძლეს ძალსა [V] მტერისასა, სატანჯველი შეურაცხ-ყვეს და

⁵⁵⁸ კმთა.

⁵⁵⁹ ასეა.

⁵⁶⁰ ამას მოსდევს და, რომელიც განმეორებულია მომდევნო გვერდზე.

⁵⁶¹ მრსდს.

⁵⁶² ეს სიტყვა განმეორებულია.

⁵⁶³ ე-ს ნაცვლად დაწერილია ვ და სამი წერტილი.

ვითარცა სიტყუანი საკუმეველნი სულნი მათნი ღმრთისა შეწირნეს ზეცად და კადნიერებაჲ აქუს ყოვლად ქებულთა და ითხოვენ სოფლისათუის მშუიდობასა და დიდსა წყალობასა.

ოხითაჲ, კჲმაჲ დ გუერდი. რომელი გალობაჲ ანუ ვითარი ქებაჲ...

ფსალმუნი. აგიარებენ...

დასადებელი. ნებაჲ...

აღელუიან, (კჲმაჲ) ა. ღმერთი დიდებულ არს... ვიდრე: გემსგავ...

სხუაჲ უოველი მოწამეთაჲ ამხახურო.

თითუისა სჲმკდემბერსა კჲ

ზაქარიაჲს დაღუმებაჲ

უფალო დაღატყავსა, კჲმაჲ გ გუერდი. საკუირველსა უქესთაჲს საკუირველ[263 ჳ]ბათასა ვხედავ ბერწისა მისგან და კურთხეულსა, რამეთუ რომელმანმე უსასობასა მუცლად-ილო წინამორბედი, ხოლო ამან შეუშფოთებელად საშოსა იტუირთა მოწყალეჲ ქრისტე ღმერთი ჩუენი. ამისთუისცა ქუეყანასა ზედა იდიდების, რომელი პირველ შობადმე ქალწულ და შემდგომად შობისა კუალად ქალწულადვე ეგო.

შესწირვიდა შენდა ზაქარიაჲ სამღდელოსა მას შინა ჩუეულები-საებრ სუნელებისა და ურვისათუის უშვილოებისა ვედრებასა, იხილა შენი ანგელოზი, მაცხოვარ, შეძრწუნდა და ესმა, ვითარმედ გესუას შენ ძეჲ და არა რწმენა, რამეთუ ბუნებაჲ მოუძრულებული არა განკურნის სიტყუამან, არა თუ შენ მხოლომან, რომელსა გაქუს დიდი წყა...

[V] აქებდითსა, კჲმაჲ დ გუერდი. რამეთუ უცხო არს მართალთა ურწმუნობაჲ, ზაქარიაჲ დაღადებდა უკმოებასა⁵⁶⁴, დაღაცათუ ენაჲ ბერწ იქმნა, არამედ ბერწსა მიდგომილებაჲ ესწავა და ვნებაჲ შეეწია ვნებასა, მღდელმან მან სიტყუაჲ იგი უდებ-ყო, არამედ იხილა ელი-საბედ მიდგომილი ღუმილისა მისთუის და არა ზრუნვიდა, რამეთუ კჲმაჲ შობასა ელოდა, დიდი სიმდაბლეჲ და დიდი განგებულებაჲ მოსლვისა შენისაჲ, მაცხოვარ, დ ი დ ე ბ ა ჲ შ ე ნ დ ა⁵⁶⁵.

მოხუცებული სიმართლითა და არა განგმობილი მღდელობასა ზაქარიაჲ სიტყუისათუის სიტყუის-გებასა მცირედ რამეჲ ვითარცა უტყუი უკმო ენითა იქმნა, რამეთუ შეუძლებელ არს [264 ე] ღირსობისა მოქალაქობაჲ, არა თუ თანა-მოქმედ ექმნეს სარწმუნობაჲ კეთილად მსახურებისაჲ, რომელმან სამართლით უგულისხმიერ ყვნის ურწმუნონი, რადთა ვითარცა სიტყუით განმართლდეს, ეგრეთცა საქმით, მ ა რ თ ლ - მ ს ა ჯ უ ლ ო უ ფ ა ლ ო, დ ი დ ე ბ ა ჲ შ ე ნ დ ა.

ღირსად ცხორებული და სიმართლით მოხუცებული, რომელმან წესი იგი აპრონისი სიწმიდით მოიღო, გუირგუინ-შემოსილი ღირს-

⁵⁶⁴ ღადებდა ოქმებასა.

⁵⁶⁵ ამ საგალობლის აზრი რამდენადმე გაუგებარია.

იქმნა კმევად ჟამსა შეწყნარებისასა, დაღაცათუ მცირედ რამდენ ურ-
წმუნოებისა მხილებად მოიღო ღუმილი, არამედ ზეცისა ნიჭთა მათ
თანა რაჲ ზრუნვა არს, რომელმან დიდისა მის საიდუმლოდ [V]
გამოცხადებითა აუწყა ერსა განმზადებად გზათა უფლისათა, რომე-
ლი კრთომითა მით მუცელსა დედისასა და სიმკნით უდაბნოსა ზედა
ვითარცა მზესა სიმაღლისასა და ცისკარსა განთიადისასა უღალა-
დებდა ერსა: განვმზადნეთ გზანიცა ჩუენნი გალობად და დიდებად,
რომლისათუისცა მეოხ არს სულთა ჩუენთათუის.

ოხითაჲ, კმაჲ დ გუერდი. დაღაცათუ უშვილოებისა ზრუნვითა
შეპყრობილ იყო ზაქარია, არამედ ჟამსა მას მსახურებისასა შესწი-
რვიდა მსხურებლსა ქებისასა შენდამი, ღმერთო. ამისთუისცა განა-
დიდა უფალმან ყოფაჲ მისი ჩუენ თანა და აღმოგუიციენდა რქაჲ
ცხორებისაჲ და მზეჲ იგი სიმაღლისაჲ, რამეთუ დღეს [265 ე] წყა-
ლობაჲ და ჭეშმარიტებაჲ შეიმთხუინეს, სიმაღლემან და მშუიდო-
ბამან ურთიერთას ამბორს-უყვეს საშოთგან დედისა თუისისაჲთ
მდუმრად მოკითხვითა. ამისთუისცა დღესასწაულსა მისსა აღვას-
რულებთ და გევედრებით შენ, მაცხოვარ, აცხოვენ სულნი ჩუენნი.
ფსალმუნი, [კმაჲ] დ გუერდი. დასდევ, უფალო... ვიდრე: ბაგი-
თა ჩემითა...⁵⁶⁶

დასადებელი. უფალო, ვაღაღტყავ...

ალელუიჲ, [კმაჲ] დ გუერდი. პირი ჩემი ავაღე და მო...

კელთა ბანისაჲ, [კმაჲ] დ გუერდი. დაღაცათუ უშვილოებისა
მისგან შეპყრობილ იყო ზრუნვითა, არამედ უბიწოდ აკუმევდა ზაქა-
რია, რომლისათუისცა ჟამსა მას მსახურებისასა მწუხარებისა მის
წილ მიიღო სიზარული, რამეთუ მდღელობისა სათნოებამან იცის
ყოფაჲ საკუირველებათაჲ. სასყიდლის მიმგებელი ჭეშმარიტო უფა-
ლო, დიდებაჲ შენდა.

[V] სიწმიდისა. კორცი უფლისაჲ, სის...

თთუენსა სეკდემბერსა კჳ

ხარიტონისი

უოველი ანტონისი ამსახურო, ანუ მამათაჲ.

თთუენსა ნოემბერსა ბ

წმიდისა გორგისი

უფალო დაღაღტყავსა, კმაჲ ა. საკსენებელსა წმიდათა შენთასა
ვიღალადებთ, ქრისტე, რომელმან განაძრიელენ ივინი მოთმინებად
სულგრძელებით სატანჯველთა გამოცდილებასა და ღირს-ჰყვენ სა-
სუფეველსა შენსა.

წმიდათა მოწამეთა ტანჯვაჲ თავს-იდევს შენთუის, უფალო,

მათითა ოხითა, უფალო, მოგუმაღლე ჩუენ დიდი წყალობაჲ შენი.

ახოვანთა მათ მეუფისა დიდებისათა მკნედ შეურაცხ-ყვეს სა-ტანჯველი და წინა-აუდგეს გულის წყრომასა მძლავრთასა. საცთუ-რი დათრგუნეს, ყოველნი ღირსად გუირგუინოსან იქმნნეს და მეოხ არიან მაცხოვრისა მიმართ მონიჭებად მშუილობაჲ სოფელსა [266 ჭ] და სულთა ჩუენთათუის დიდი წყალობაჲ.

მაცხოვარ, რომელმან განაჩინე⁵⁶⁷ ღუაწლით შემოსილთა წმი-დათა მოწამეთა საცსენებელი, მეოხებითა მათითა ღირს-მყვენ წმი-დითა გულითა გალობად და ქებად შენდა, მხოლოო მრავალ-მოწყა-ლეო, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

ღაღადებასა შენდა შევსწირავთ, უფალო, რომელმან გამოაბრ-წყინე მოწამეთა ყოვლად დიდებულთა საცსენებელი და მათ მიერ ეკლესიაჲ შეამკვე დიდებითა და მეოხ არიან სულთა ჩუენთათუის.

ღაღატყავსა. საკუირველებითა და ნიშებითა და ძრიელებითა. შეამკვენ წმიდანი მოწამენი და აღიყვანენ იგინი, ქრისტე, შენსა სა-სუფეველსა...

გალობათა თვედორე წმიდასა⁵⁶⁸ ჰოვნე მარხვათა⁵⁶⁹.

ლოცვითა და ვედრებითა მათითა, [V] კაცთ მოყუარე, გუილხი-ნე სულთა მონათა შენთასა და ღირს-მყვენ, ქრისტე, შენსა სასუ-ფეველსა.

სძლეს მტერისა მრავალსა საფრკესა სარწმუნოებითა სამები-საათა და სასუფეველი დაიმკუიდრეს. მეოხებითა მათითა, ღმერთო ჩუენო, მოგუმაღლე მოტეცებაჲ ცოდვათაჲ და აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

კურთხეულ არსსა. მკნედ დაუთმეს ღუაწლით შემოსილთა სა-ტანჯველთა შენთუის, ქველის მოქმედო ღმერთო მამათა ჩუენ...

იხარებდეს წმიდანი მოწამენი სატანჯველთა შინა სასუფევე-ლისა შენისა მკუიდრ-ყოფითა, ღმერთო მამათა ჩუენ...

სატანჯველსა აგიარეს შენ, ქრისტე მაცხოვარ, მოწამეთა შენთა და ღაღადებდეს: ესე არს ძმ ღმრთისაჲ, რომელი კორციელ იქმნა ჩუენთუის, დაუცხრომელად აკურთხევედეს ღმერთსა მამათა ჩუენთა-სა, [267 ჭ] სამებასა გიღაღადებდეს წმიდანი შენნი, გაკურთხევედეს სარწმუნოებით ღმერთსა.

აკურთხევდითსა. გალობასა შენდა შესწირვიდეს მოღუაწენი სატანჯველსა შინა მოთმინებისასა და მადლობით იტყოდეს: აკურ-თხეედიო...

შენ გიხილეს, ქრისტე, ჯუარცმული ღუაწლით შემოსილთა, შეურაცხ-ყვეს სატანჯველი და გალობით იტყოდეს: აკ...

⁵⁶⁷ გ'ჩნე.

⁵⁶⁸ თეწ'და.

⁵⁶⁹ მიწერილია წითელი მელნით ათ სტრიქონად გარეთა აშიაზე.

მეოხებითა ღუაწლით შემოსილთა მიერ ყოველნი გიგალობთ შენ, ქრისტე მაცხოვარ⁵⁷⁰, საკსენებელსა მათსა გევედრებით და ვიტყუით: აკურთხევედიო...

სამებასა ერთარსებასა მორწმუნენი უგალობთ — მამასა და ძესა, წმიდასა სულსა, აკურთ...

ადიდებდითსა. შენ ყოვლად ქებულო უბიწოო ღმრთისმშობელო, რომელი შემდგომად...

[V] შენ, რომელმან ადიდენ ღუაწლით შემოსილნი წმიდანი მოწამენი, კადნიერებაჲ მიანიჭე მათ მეოხებად ჩუენდა. გალობ...

შენ, ზეცათაო და დიდებისა მეუფეო, რომელი აგვიარეს მკნეთა მოწამეთა სატანჯველსა შინა და მოიღეს გუირგუინი ძლევისაჲ, გალობით გა...

შენ, რომელმან წმიდათა მიერ კერპთ მძლავრებისაგან და საცთურისაგან ეშმაკისა იკსენ სოფელი, სახიერო და კაცთ მოყუარეო, გალობით...

მეოხებითა წმიდათა მოწამეთა შენთაჲთა, უფალო, სოფლისათუის მშუიდობა-ჰყავ⁵⁷¹ და ჩუენნი შეცოდებანი უგულუბელს-ჰყვენ, კაცთ მოყუარე, რაჲთა ანგელოზთა თანა ვლალადებდეთ და გალობით გადიდებდეთ.

აქებდითსა. საკსენებელსა თქუენსა, წმიდანო მოწამენო, [268 კ] გაქებთ და გევედრებით: მეოხ-გუეყვენით უფლისა მიმართ, რაჲთა ვიკსნენთ⁵⁷² ურჩულობათა ჩუენთაგან, რამეთუ თქუენ მოგეცა მადლი მეოხებად ჩუენდა.

ქრისტე, რომელმან მამისა ძლუნად შესწირენ გუირგუინით შემოსილნი, რომელნი შენთუის იწამნეს, მათ მიერ, უფალო, ღირსმევენ სასუფეველსა შენსა და შეგუიწყალენ ჩუენ.

მეოხ-გუეყვენით ჩუენთუის, წმიდანო მოწამენო...

ღუაწლისა მძლენო წმიდანო მოწამენო, განწესებულნო მკედარნო უფლისანო, არა გავნო თქუენ ცეცხლმან, არცა მახუილმან, არცა სატანჯველთა, არცა მკეცთა მკსინავარებაჲმან, არამედ მოთმინებითა თქუენითა მიიღეთ გუირგუინი დაუტყნომელი და ცხორებაჲ [V] წარუალი. წმიდანო მოწამენო, ევედრენით მას დაუცხრომელად კსნად სულთა ჩუენთათუის.

სხუანი. კეთილი ღუაწლი მოიღუაწეთ, წმიდანო, რამეთუ სისხლნი მისცენით და ცანი დაიმკუიდრენით და მცირედ ჟამ ჭირვეულნი უკუნისამდე იხარებთ უმჯობეჲსი⁵⁷³ სულ-გრძელებით, რამეთუ ხრწნილებაჲ დაუტევეთ და უხრწნელებაჲ მოიპოვეთ და აწ ანგელოზთა თანა იხარებთ. ვაქებთ დაუცხრომელად წმიდასა სამებასა.

მართლისა სარწმუნოებისათუის მკ...

განსდიდენით სულ...

570 მსჯერ.

571 შობევ.

572 ვიკსნეთ.

573 ასეა.

სხუანი, [კმაჲ] ა გუერდი. დღეს ნათლით შემოსილს...
 ბრწყინვალე[ბ]ასა ხე...
 შენ, ყოვლად ქებულო და დი...⁵⁷⁴
 [269 ე] სიქადულო წმიდათა მოწამეთა...

სხუაჲ ყოველი მოწამეთაჲ სოქუა. თვედრობასა ჰმოო

თთუესა იღ ნომებერსა მთავარანგელოზთაჲ

უფალო დაღატყავსა, კმაჲ ბ გუერდი. მთავარანგელოზნო ქრისტეს მოწყალისა ღმრთისანო, ყოველნი შემოვედრებულნი დიდებულსა თქუენსა საცსენებელსა ღირს-მყვენ თქუენთა კურნებათა, გევედრებით.

მთავარანგელოზნო უფლისანო, ვითარცა მარადის მდგომარე ხართ წინაშე საყდართა დიდებისათა, შეგუეწიენით მყოფთა ქუეყანისათა და ევედრენით ქრისტესა ჩუენისა დიდისა წყალობისათუის.

მეოხნო ნათესავისა კაცთაჲსანო, დიდებულნო მთავარანგელოზნო უფლისანო, დაუცხრომელად მეოზ-გუეყვენით ცხორებად სულთა ჩუენთათუის, გევედრებით, რაჲთა გარდამოავლინოს სულთა ჩუენთათუის დიდი წყალობაჲ.

[V] მთავარანგელოზნო უფლისანო, რომელნი საყდართა დიდებისათა წინაშე სდგათ და მე...

აკურთხედიტსა, კმაჲ დ⁵⁷⁵. ყოველნი საქმენი და...

შენ, ღმერთო ჩუენო, რომელმან ჰბრძანე, ნათელი და ბნელი დაებადნეს. კურთხეულ არიან საქმენი შენნი, უფალო ღმერთო ჩუენო.

შენ, მეუფეო, რომელსა განწყობილნი ანგელოზნი ცათა შინა გიგალობენ და ჩუენ ქუეყანისანი, ქმნულნი კელთა შენთანი, დიდებასა შენდა შევსწირავთ და ვიტყუით: ა კ უ . . .

საყდართა ქერობინთა ზედა მჯდომარესა მკედრობაჲ ანგელოზთაჲ დაუცხრომელად გაკურთხევს, ჩუენცა მათ თანა გიგალობთ: ა კ უ რ თ . . .

მეუფესა ცათასა და ღმერთსა ყოველთასა, რომელსა ანგელოზნი თაყუანის-ცემით აკურთხევენ, ჩუენცა ერთობით ვიტყოდით: ა კ უ რ თ . . .

ადიდებდითსა. დიდებაჲ⁵⁷⁶ მეუფისაჲ...

ძალნი ზეცათანი დაღადებენ საშინელითა კმითა ღმრთეებისა შენისა ქებასა და იტყუიან: წმიდა ხარ, მაცხოვარ, შეგუიწყალენ.

მთავრობათა დაუკუირდა, [270 ე] უხილავსა რაჲ უფალსა

⁵⁷⁴ ამის შემდეგ თოქოს ფერცლი უნდა აკლდეს.

⁵⁷⁵ ჯ' კ' მ.

⁵⁷⁶ ჯ' დ. მ.

გზედვიდეს წყალობა-აურაცხელსა⁵⁷⁷ მკლავთა ზედა ქალწულისათა მოყვანებულსა...

რომელმან სიმდაბლით ყოველივე ჩუენთუის თავს-იდეე, აჰმალ-დი ზეცით⁵⁷⁸ და დასჯედ მარჯუენით მამისა, ყოვლად ქებულო ანგელოზთა მიერ, თაყუანის-ცემულ[ო] სერაბინთაგან და ჩუენ მათ თანა გა...

იხილეს...

აქეზდითსა, კმაჲ დ გუერდი. შემოქმედსა ცათსა...

საყდარნი და...

ოთხ-ხატედნი...⁵⁷⁹

და ჩუენ ქუეყანისანი...

სხუანი, [კმაჲ] დ გუერდი. უფალო, რომელი მაღალთა შინა ანგელოზთა მიერ იქები და ქუეყანასა ზედა კაცთა ნათესავი დღესასწაულსა მთავარანგელოზთასა სიხარულით ღაღადებენ და იტყუიან: გ უ ა ც ხ ო ე ნ ე ნ ჩ უ ე ნ, მ კ ს ნ ე ლ ო, რ ო მ ე ლ ი ხ ა რ მ ა ლ ა ლ თ ა შ ი ნ ა.

მკედრობაჲ ანგელოზთაჲ დღეს იხარებს დღესა შუენიერსა დღესასწაულსა მთავარანგელოზთასა, [V] რამეთუ ყოველთა შემოქმედი ღმერთი წესთაგან ანგელოზთა[მსა] იქების, რომლისა⁵⁸⁰ დასე-ბითა დაცულნი იტყუიან: გ უ ა ც ხ ო ე ნ ე ნ ჩ უ ე ნ... ი გ ი... |

ეჰა გამოუთქმელი და დიდებული და დიდი სიმდაბლეჲ, რომელი იხილა ესაია წინაწარმეტყუელმან, მეუფეჲ უფალი საბაოთ საყდართა ზედა მჯდომარეჲ, რომელსა მთავარანგელოზნი აქებენ, გ უ ა ც ხ ო ე... ი გ ი ე ე.

რომელი ნათელსა თუალთ-შეუდგამსა მსახურ ხარ და ერისთავ ერსა მისსა ზედა, გაბრიელ დიდო მთავარ[ანგელოზო], მახარობელო ქალწულისაო, ნუ დასცხრები ვედრებად კსნად სულთა ჩუენთათუის⁵⁸¹.

მთავარანგელოზნო უფლისანო, საყდართა დიდებისათა წინაშე მდგომარენო, მეოხნო ყოველთა კაცთანო და აწცა სულთა ჩუენთათუის ღვინებაჲ ითხოვეთ ქრისტემსგან და დიდი წყალობაჲ.

ოხითაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. ვის ვევედრნეთ ანუ ვინ დაგამშუი-დოს⁵⁸² შენ ყოველთა უფალი, გარ[ნა?] თუ მსახურთავე შენთა ანგე...

[271 ჭ] ფსალმუნი, კმაჲ დ გუერდი. რომელმან შექმნა...

დასადებელი. აკურთხევს სუ...

ალელუიამ. აგიარო შენ...

შორის ანგე...

577 აურახხელსა.

578 ზოტ.

579 ოთხატედნი.

580 რლსა.

581 ამ საგალობლის გასწერეჲ გარეთა აშიაზე წითელი მელნით მიწერილია: სრხნი ქა ბრ გი (=სხუანი, კმაჲ ბ გუერდი). ანგელოზთა ერ... ანგელოზ... რლსა გი (=რომელსა გი...):

582 დგმდს.

კელთა ბანისაჲ, კმაჲ დ გუერდი. რომელნი ძლევისა გალობასა დაუდუმებელად დიდების-მეტყუელებენ, უფლისა შესწირვენ, მიქელ და გაბრიელ დიდნი მთავარანგელოზნი და პირველ ზეცისა ერის-თავნი და წინაშე მდგომელნი ღმრთისანი, ნუ დასცხრებით ვედრებად ქსნად სულთა ჩუენთათუის.

სიწმიდისაჲ, კმაჲ ბ გუერდი. მთავარანგელოზთა და ძალთა ზეცისათა უხარის, რამეთუ ბრწყინვენ წმიდანი შეწირვითა ქორცთა. მათაჲთა შენ წინაშე, ქრისტე, და ჩუენ მსხუერპლსა ზეცისა[სა] საიდუმლოსა ქერობინთა თანა შევსწირავთ და ვიტყუით: წმიდა ხარ, წმიდა ხარ, წმიდა ხარ შენ, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

სულთანი

უფალო ღალატყავსა, კმაჲ ა.

[V] რომელნი გარდასცვალენ, უფალო, სამოთხესა ფუფუნები-სასა დააწესენ, ვითარცა სახიერ ხ...

სულნი, რომელ... შეივედ...

ქრისტე მაცხოვარ, გა..

სხუანი. ქრისტე პირველ საუკუნეთა სიტყუაო მამისაო, რომელ-მან ცხორებაჲ კაცთაჲ ინებე ქსნისათუის პირველ შექმნულისა, მოიკსენენ⁵⁸³, უფალო, სულნი შესუენებულთანი, რამეთუ საუკუნით გან მოწყალე ხარ და ნუმო-იკსენებ ცოდვათა მათთა, არამედ მიეც მათ განსუენებაჲ თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

ქრისტე სიბრძნეო და ზრახვაო, დიდო საიდუმლოო მამისაო, რომელმან წყალთა მათ ზედა იორდანისათა მოსლვითა სულისა წმი-დისაჲთა და მამისა მიერიტა კმითა ღმრთეებაჲ შენი გამოაცხადე, მოიკსენენ, უფალო, სულნი შესუენებულთანი...⁵⁸⁴ იგივე.

[272 ჭ] და მიეც მათ განსუენებაჲ შენ მიერ თანა მამით და სულით წმიდითურთ.

ქრისტე, რომელმან თანა-განზრახვითა მამისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა ჯუარითა ენებული ცხორებაჲ ჩუენი იზრახე და ადამ-კრულებისაგან გამოიყვანე, მოიკსენენ, უფალო, სულნი შესუენებულთანი, რამეთუ საუკუნით გან... იგი-ვე.

უგალობდითსა. ფარაო ეტლებითურთ...⁵⁸⁵

რომელმან არაარსისაგან კაცი შექქენ, კაცთ მოყუარე, ქუეს-კნელად შთაჰყედ და დაცემისაგან ადამ აღადგინე. უგ...

⁵⁸³ პიკს66.

⁵⁸⁴ ამას მოსლევს იგივე. რომელიც აქ შეუფერებული ჩანს.

⁵⁸⁵ ეტლებითურთ.

ჯუარითა ქრისტემან სიკუდილი წარმოტყუენა და ცხორებაჲ
მოკუდავთა, ვითარცა ღმერთ არს, მონიჭა. მ ა ს მ ხ ო ლ ო ს ა უ...

სიკდილი მოაკდინა⁵⁸⁶ ცხ...

იხილა შემოქმედმან ქუეყანაჲ განხ'რ...

[V] მოიხილესა. მოიხილე ცაო და...

დაგუიცივენ შენნი მოსავნი, რომელმან ძელ...

მართალ და წმიდა არს უფალი, რომელი ადგა...

იხილეთ, იხილეთ უფალი ღმერთი ჩუენი, ძმ ღმრთისაჲ, მა...

დიდებაჲ შენდა, დიდებაჲ შენდა, მეუფეო დიდებისაო, რომელი
ნეფსით ჩუენთუის ჯუარსა დაემსჭუალე და ადგომითა შენითა მოკ-
დავებაჲ⁵⁸⁷ ჩუენი...

უბიწოო ღმრთისმშობელო ქალწულო...

განძირელდითსა. განაძირილე, უფალო, ეკლესი...

განუსუენე, უფალო, სამოთხესა ფუფუნებისასა სულსა მონათა
შენთასა და მოჰმადლე შენდობაჲ ცოდვათაჲ, ვითარცა კაცთ მოყუარ-
ე ხარ.

არაგინ არს წმიდა და მართალ...

უფალო მესმასა. გამოუბრწყინდა მადლი შენი წარმართთა და...

განუსუენე, მაცხოვარ, სულსა მონათა შენთასა და შენდობაჲ
ცოდვათაჲ მოჰმადლე, ვითარცა მხოლოჲ ქველის [273 ჭ] მოქმედ
ხარ და დიდად მოწყალე.

ნათელსა დააწესენ სულნი, რომელნი შეივედრენ და მოჰმადლე,
ვითარცა სახიერ ხარ, დამკუიდრებად სასუფეველი.

ღამითგანსა. ღამითგან ავიმსოთბო...

სულსა მონათა შენთასა განუსუენე, მაცხოვარ, და წიგნსა მას
ცხოველთასა დააწესენ, რამეთუ ჩუენ შენსა გარეშ...

განაწესენ, მაცხოვარ, სულნი მონათა შენთანი, ვითარცა სახიერ
ხარ და მხოლოჲ ყოვლად ძრიელი მეუფეჲ საუკუნოჲ.

ღაღატყავესა, კმაჲ ა გუერდი. ვღაღატ...

მხოლოო მოწყალეო, სულსა შესუენებულთასა წმიდათა და
რჩეულთა შენთა თანა განუსუესე, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ,
უფალო.

მხოლოო სახიერო, სულნი მონათა შენთანი რჩეულთა შენთა
თანა დააწესენ და განუსუენე, რაჲთა ყოველნი გიგალობდეთ შენ
კაცთ მოყუარესა უფალსა.

ვითარცა აღმოსლევამან [მ]ზი...

[V] კურთხეულ არსსა.

ყოველნი საქმე[ნი] ჭე...

რომელი ასდევ მესამესა დღესა საფლავით, მოწყალე, და და-
სთრგუნე სიკუდილი, უფალო ღმერთო მ...

რომელი მოკუდავთა ცხორებაჲ ხარ, სულსა აღსრულებულთასა
განუსუენე, უფალო ღმერთო.

586 ასეა.

587 ასეა.

რომელნი გარდასცვალენ სოფელსა მას ცხოველთასა, განსუენებასა ღირს-ყვენ, უფალო ღმერთო მამათა ჩუენ...

ყოველნი მამასა...

აკურთხედიტსა. ყოველნი საქმენი აკურთხედიტ შემოქმედსა მეუფესა, რომელი მიანიჭებს ყოველთა ადგომასა და ცხორებასა, უგალობდით.

ძრიელსა და უკუდავსა ვაკურთხევედით...⁵⁸⁸ სარწმუნოებით [274 ე] შესუენებულნი ნათელსა დააწესნეს სამარადისოსა, უგ...

ქმნულსა კელთა შენთასა ნუ უგულებელსჳყოფ, არამედ განუსუენე. ვითარცა მოწყალე ხარ, სულსა მონათა შენთასა, რაჲთა ყოველნი ვლალადებდეთ და ვიტყოდით: აკურთ...

სამებასა წმიდასა ერთარსებასა განსწავლულნი მორწმუნენი ერთითა პირითა უგალობთ და ვიტყუით: აკურთ...

ადიდებდითსა. შენ ყოვლად ქებულო...

შენ ყოვლად ქებულსა და უბიწოსა ჟა...

შენ, რომელსა გაქუს კელმწიფებაჲ ცხოველთაჲ და მკუდართაჲ, რომელმან გარდაცვალეულთა⁵⁸⁹ სულნი ანგელოზთა მიერ სამოთხესა ფუფუნებისასა წარავლინენ, ღმერთსა და უფალსა გალობით გადიდებთ.

[V] შენ ზეცათაო და დიდებისა მეუფეო, რომელმან გარდაცვალეულთა სულნი რჩეულთა შენთა თანა აპრაცხენ, ღმერთსა და უფალსა გ...

აქებდითსა. ქრისტე, რომელსა გაქებენ ძალნი ცათანი, ერნი ანგელოზთანი⁵⁹⁰, კრებული წმიდათაჲ და სულები ერთა მორწმუნეთაჲ, მათ მიერ, უფალო, შეიწირე საკსენებელი შესუენებულთა⁵⁹¹ და მიეც მათ განსუენებაჲ, რომელნი მოელიან⁵⁹² ღმრთეებით მეორედ მოსლვაჲსა შენსა.

ქრისტე, რომელმან დაამტკიცენ წმიდანი ეკლესიანი შესავედრებელად სულთა მორწმუნეთა, მათ მიერ... იგივე.

ქრისტე, რომელმან მოსცენ წმიდანი მოციქულნი ნათლად სოფლისა და მადლითა სულისა წმიდისაჲთა მომატყუებელ ჩუენდა იქმნეს ზეცისა ცხორებასა, მათ მიერ... იგივე.

რომელთა მიუწოდე, უფალო, განსუენებასა ღირს-ყვენ, რაჲთა კადნიერებაჲ ჰოონ და ქებით გილალდონ შენ მაცხოვარსა სოფლისასა.

სხუანი. გაქებთ შენ უკუდავსა მეუფესა, რომელი აცხ...

[275 ე] მცნებისა გარდასლვითა ეუფლა სიკუდილი ადამს და დაისაჯებოდა იგი ქუესკნელთა თანა ჯოჯოხეთისათა, ხოლო შენ,

⁵⁸⁸ არ იკითხება.

⁵⁸⁹ გრცელბულთა.

⁵⁹⁰ აგვწოდნი.

⁵⁹¹ შესწოთთა.

⁵⁹² რი მელან.

რომელი მიმნიჭებელ ხარ, მოხუედ⁵⁹³ ჯუარიტა, აცხოვნე ადამი, მია-
ნიჭე მას შენი სასუფეველი, მოიკსენენ, უფალო, სულნი
გარდაცვალებულთანი და მკუიდრ ყვენენ იგინი
სასუფეველსა წმიდათა შენთასა⁵⁹⁴.

მზის თუალი სიმართლისაჲ გამოუბრწყინე გულთა ჩუენთა, ნა-
თელი ჭეშმარიტი, კარი განმიღე და შეგუკრიბენ საგრილსა ჯუარისა
შენისასა სადიდებელად სახელისა შენისათუის. მოიკ... იგივე.

ღმერთო, რომელმან არაარსისაგან კაცი შექქმენ, კაცთ მოყუა-
რე, ნუ პირისა შენისაგან განაგდებ, არამედ შერთე იგი სამწყსოსა და
წიგნსა მას ცხოველთასა დააწესე, სადიდ... იგივე.

ოზითაჲ. მეუფემან ქრისტემან თუისითა კელმწიფებითა ჯოჯო-
ხეთისა ძრიელებაჲ...

ფსალმუნი. მიწყალე მ...

დასადებელი. რამეთუ დიდ ა...

აღელულიაჲ რამცაჲ კმაჲ იუოხ

კელთა ბანისაჲ. მცნებისა გარდასლვითა ეუფლა სიკდილი⁵⁹⁵
ადამს, ზოლო ადგომი...

[V] სიწმიდისაჲ. სულითა ნათელ ხარ შენ, ქრისტე, და წმიდა-
თაგან იდიდები. მსხუერპლი ესე ჩუენი ღღეს ღირსებით შეიწირე
და სულსა შესუენებულთასა განუსუენე, რამეთუ წმიდა ხარ, წმიდა
ხარ, წმიდა ხარ შენ.

დასადებელი ხარებისანი აჲა დავწერენ.

წარდგომადცა სთქუნე.

კმაჲ ა. მწუხრისა მსხუერპლსა შევსწირავთ შენდა, ქრისტე
ღმერთო, რომელმან ჯერ-იჩინე ქუეყანისა ქალწული და გაბრიელ
ანგელოზი ხარებად მოუვლინე, რამთა იქსნე ნათესავი კაცთაჲ მო-
ნებისაგან საცთურისა მტერისა.

ღღეს იხარებენ ძალნი ცათანი და გიგალობენ საფუძველნი
ქუეყანისანი, რამეთუ გაბრიელ ანგელოზისაგან ქუეყანისა ქალწული
ზეცისა სიძისა მიითხოვა.

რამჟამს აიძრა კმაჲ მამისაჲ, ანგელოზნი განკუირვებით იტყო-
დეს: ეჲა ყოველთა უფალი, რამეთუ ღღეს ზეცით ქუეყანად მიივლი-
ნების და ქუეყანისა კაცთა ზეცისათა თანა შეაერთებს.

იბაკონი ხარებოსანი

კმაჲ ბ. [276 ჭ] ანგელოზისა ხარებაჲ შეიწყნარა ქალწულმან და
ნაყოფი მუცლისაჲ დაიტიჲ უბრალომან. მუცლად-ღებასა განიზრა-
ხეიდა იოსებ და გოდებით იტყოდა: ვითარ განუტეო ქალწული, რო-

593 მხ/დ.

594 შ/თნა.

595 ასეა.

მელი წარეყვანე ტაძრისაგან ღმრთისა? ვითარ განუტეო? მუცლად-
ლებულსა ვხედავ და რჩულისაგან მეშინის. ზოლო მან რქუა: მამა-
კაცი მე არა ვიცი, მეწამების, რომელმან მომართუა მე ხარებად,
არამედ ჩემგან შობილმან ღმერთმან მოანიჭოს სოფელსა დიდი წყა-
ლობად.

სხუად, კმაჲ ბ. ჭეშმარიტი ბრძანებაჲ მოაქუნდა გაბრიელს ქალ-
წულისა, განკუთრებით განიზრახვიდა: რომელსა ცანი ვერ შემძლე-
ბელ არიან ტუირთვად, ვითარ ქალწულმან [V] მუცლითა იტუირ-
თოს? არამედ არა გამოვიკლევდე⁵⁹⁶, რამეთუ იგივე შევალს, რომელ-
მან მომავლინა მე ხარებად. გიხაროდენ, მარიამ, რამეთუ შენ დედად
მაცხოვრისად გამოშჩნდი⁵⁹⁷; გიხაროდენ, ქალწულო, რამეთუ შენგან
გამობრწყინდეს მზეჲ იგი სიმართლისაჲ; გიხაროდენ, მიმადლებუ-
ლო, რამეთუ შენგან შობილმან ღმერთმან აცხოვნეს ნათესავი კაც-
თაჲ.

სხუად, კმაჲ დ გუერდი. ღმრთისმშობელო ქალწულო, შენდა
რამ მოივლინა გაბრიელ ანგელოზი ღმრთისა მიერ უწყებად საიდუმ-
ლოსა, დატევნად დაუტევნელისა და გეტყოდა შენ: გიხაროდენ, სახა-
რულევანო, რამეთუ სული წმიდაჲ მოვიდეს შენ ზედა, ძალი ძალლი-
საჲ გფარვიდეს შენ. ამისთუისცა შენგან შობილსა ძე ძალლის⁵⁹⁸
ეწოდოს, რომელმან იქსნას ნათესავი კაცთაჲ.

[277 ჳ] იბაკონი ქრისტეს შობისანი

კმაჲ ა. საფასეჲ დაფარული გამოსჩნდი დღეს, რომელი მთიები-
სა წინა იშევ, ქრისტე ღმერთო, ქალწულისაგან ღმრთეებაჲ დაიფა-
რე და კაცებაჲ შეიმოსე, საყდართა წილ ქერობინთა[სა] პირუტყუთა
ბაგასა განისუენებ, რომელსა ბევრეულნი ანგელოზთანი ძწოლით
გმსახურებენ. ქუეყანასა ზედა მოგუნი ძღუენსა შესწირვიდეს მეუ-
ფისა ყოველთაჲსა, რომელმან ყოველივე თავს-იდეჲ ჩუენისა ცხო-
რებისათუის, საკუთრეელთ მოქმედო უფალო, დი-
დებაჲ შენდა.

სხუად, კმაჲ გ. უფროჲს სამოთხისა ქუაბი დიდებულად გამო-
ჩნდა, შეგიწყნარა შენ ეჰმანუელ, [V] რამეთუ სამოთხეს შინა ევას
მცნებისა გარდასლვითა სიკდილი⁵⁹⁹ ეუფლა, არამედ ქუაბსა შინა
ქალწულმან შობითა ცხორებაჲ მოგუმაღლა. დიდებაჲ მო-
სლვასა შენსა, უფალო; დიდებაჲ შობასა წმი-
დისაგან ქალწულისა, უფალო; დიდებაჲ შენდა.

სხუად, კმაჲ დ გუერდი. შობასა შენსა, ქრისტე, შეძრწუნდა
ეროდე და ყოველი იერუსალემი მის თანა, რამეთუ მოგუნი აღმოსავა-
ლით მოვიდეს შენდა, ცხოველსა გხედვიდეს რამ მკლავთა ზედა ქალ-

⁵⁹⁶ ასეა.

⁵⁹⁷ გმწდო.

⁵⁹⁸ ასეა.

⁵⁹⁹ ასეა.

წულისათა. დაღაცათუ ურჩულომან მან უბრძანა მოწყუედა ჩუილ-
თა მათ, არამედ ღმრთეებამან შენმან უწოდა მკუიდრად სასუფე-
ველსა. **მ ა ც ხ ო ვ ნ ე ბ ე ლ ო ქ რ ი ს ტ ე ღ მ ე რ თ ო, დ ი დ ე -
ბ ა ა შ ე ნ დ ა.**

სხუამ, კმა ბ. შენი შობამ, ქრისტე ღმერთო, სიხარუ...

[278 ჭ] სხუამ, კმა ა გუერდი. უფროს გულისხმისა შობამ...

**სხუამ, კმა დ გუერდი. მოვედით, მორწმუნენო, ვიხარებდეთ
დღეს შობასა მეუფი...**

სხუამ, კმა დ. ყრმანი სიონით წარიტყუენ...

სხუამ, კმა დ გუერდი. რომელი სანატრელ ხარ დედათა...

იბაკონი სტეფანესი

კმა ბ. ოდეს ემხილებოდა პირველისაგან მოწამისა ურჩულოთა,
იგინი უფროს განრისხდებოდეს და კბილთა მათთა მის ზედა იღრ-
ჭენდეს. აღიტაცეს და განაგდეს ქალაქით და ქვასა დაჰკრებდეს მის
ზედა, ხოლო რომელი-იგი ევედრებოდა მათთვის, მოიკლა⁶⁰⁰ მათ-
განვე დაბადებულთათვის. შენ გევედრების, ქრისტე ღმერთო, მისი-
თა მეოხებითა მოჰმადლე სოფელსა ღვინება და დიდი წყალობამ.

**[V] სხუამ, კმა დ გუერდი. ნიშებსა და სასწაულებსა ჰყოფდა
პირველ-მოწამე სტეფანე ძალითა ღმრთეებისა შენისათა, უფა-
ლო, ოდეს-იგი ამხილებდა ურჩულოთა ჰურიათა და იგინი რისხვით
ღალადებდეს მის ზედა და იზრახეს მოკლვა მართლისა მის, რო-
მელმან იხილნა ცანი განხუმულნი და შენ მარჯუენით მამისა მჯდო-
მარე, ხოლო იგი ილოცვიდა და იტყოდა: უფალო, ნუ შეურაცხავ
ამათ ცოდვასა ამას. მისითა მეოხებითა მოგუანიტე სულთა ჩუენთა
დიდი წყალობამ.**

სხუამ, კმა დ გუერდი⁶⁰¹. ოდეს სტეფანე მუკლთ მოდრეკით
ევედრებოდა ქრისტესა, აღმოსავალით ხედიდა სახესა ჯუარისასა
და ბრწყინვალეებასა მისსა ვერ იკადრებდა თუალთა შედგმად, **[279 ე]**
ევედრებოდა, ეტყოდა პირველ მოწამე წმიდამ სტეფანე: შეივედრე
სული ჩემი და იხილენ, რომელნი-ესე ქვასა დამკრებენ მე; შეივედრე
სული ჩემი და უცხო თესლთაგან მიკსენ მე; შემიწყალე მე, უფალო,
და მაცხოვრე.

დასაღებელი მოწამეთანი

წარდგომადც სოქუნე

კმა დ გუერდი. მოწამენო ჭეშმარიტნო და მოღუაწენო ქრის-
ტეისნო, თქუენ ენებათა⁶⁰² ამის სოფლისათა თავნი თუისნი მისცენით
და ყოველი ტანჯვამ დაითმინეთ და ანგელოზთა თანა მეოხად გამოს-

⁶⁰⁰ განქორებულია.

⁶⁰¹ გ' იო.

⁶⁰² ენებათათა.

ჩნდით. შემწენი სოფლისანო, მეოხ-გუეყვენიო სულთა ჩუენთათუის. დიდი საკუირველებად, რომელი იქმნა ქრისტეს მკნეთა შორის, რამეთუ საცთურსა ეშმაკისასა სძლეს და მძლავრებად მკეცთად შეურაცხ-ყვეს და ანგელოზთა პატივითა ცათა⁶⁰³ შინა გუირგუინოსან⁶⁰⁴ იქმნეს⁶⁰⁵. მათითა მეოხებითა, მრავლითა მოწყალებითა შენითა, ღმერთო⁶⁰⁶, და შეგუიწყალენ ჩუენ.

[V] მოწამენო ქრისტესანო, ევედრენით ღმერთსა ჩუენთუის და ითხოვეთ სულთა ჩუენთათუის სიმრავლეა წყალობისა და მოტევებად აურაცხელთა ცოდვათა ჩუენთათუის, გევედრებით.

წარდგომი და იბაკონი მოწამეთანი

კმაჲ ა. რომელთა უშურველი წყაროჲ კურნებისაჲ მოიგეთ, წმიდანო მოწამენო, და მოღუაწებითა თქუენითა მკურნალ გუექმნენით. უძრულებათა ჩუენთაგან, გევედრებით.

წმიდანი შენნი, უფალო, განძრიელდეს სარწმუნ...

მოწამენი შენნი, უფალო, დიდნი შემწენი გა...

სიმათლედ შენი, ქრისტე, სიმათ...

სუფევაჲ შენი სუფევა არს, უფალო, უკუნისამდე და...

კარავსა მოწა...

მე-ბ კმაჲ. მოწამეთა შენთა, უფალო, ზეცისა იერუსალემისთუის. ჯორცნი მათნი ტანჯვასა მისცნეს და ანგელოზთა თანა-მოდასე იქმნეს. მათითა ოხითა მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა დიდი წყალობად.

[280 ე] წმიდათა შენთა, უფალო, შე...

გამოაჩინე, უფალო, მოსეს მიერ ზეცისა იგი დიდებაჲ პირველად კიდობანი იგი რჩულისაჲ და კარავი სიწმიდისაჲ სახედ ქალწულისა და სიბრძნისაგან აღაშენე ტაძარი წმიდაჲ შენი. მაშინ პირველი იგი სახეჲ თაყუანის-იცემებოდა და იდიდებოდა, ხოლო აქა მოციქულთა მიერ სულითა წმიდითა შემოსილითა კლდესა ზედა სახარებისასა დამტკიცნეს ჯუარითა წმიდანი ეკლესიანი მიმსგავსებულნი სამოთხესა ედემისასა⁶⁰⁷ და ხისა მის ცხორებისა[დასა] შესავედრებელად ერთა მორწმუნეთა. რამეთუ ყოველივე სიბრძნით ჰქმენ ჩუენთუის, ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

გამოგარჩინა თქუენ...

დიდებაჲ მაღალთა ში...

რომელმან შუოთი იგი...

და მე...

მე-გ-სა კმასა. წმიდათა კარავის...

სული წმიდაჲ იდიდების და...

603 ც'თნა.

604 გრ'გნ.

605 ასუა.

606 ამას მოსდევს და, რომელიც ზედმეტია.

607 ედემისასა.

უფალო, რომელმან მოჰმადლე მშუდილობა შენი წმიდათა და გამოაჩინენ იგინი ნათლად სოფლისა, რომელთა მიერ ვნებანი იღვენებიან და საცთური ეშმაკისაჲ განქარლების, მათითა ოხითა, უფალო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

[V] წმიდათა მოწამეთა ცათა შინა დიდებულთა, ქუეყანასა ზედა ქებულთა, ქრისტე აიარეს ჯუარითა შეჭურვილთა, ჯორცთა შინა ივენეს და უკორცოსა მტერსა სძლეს, გუირგუინი ზეცისაჲ მოიღეს და სათნო-გეყვენეს შენ. მათითა ოხითა, ქრისტე, აცხოვნენ სულნი ჩუენნი.

საფასეთა თქუენთა...

საკუირველ არს ღმერთი, შესწ...

ღღესასწაული წმიდათა...

მოციქულნო და მოწამ...

მე-დ-სა კმასა. პრიელებაჲ ჯუარისა შენისაჲ აქუნდა საჭურველად მტერისათუის მოციქულთა შენთა და მოწამეთა და ყოვლადვე არცხუნდეს საცთურსა მას მტერისასა და თანა-მოდასე ექმნნეს მსახურთა მათ ზეცისათა, ძალითა ჯუარისაჲთა განძრიელდებოდეს⁶⁰⁸, ოხითა მათითა მოგუმაღლე სულთა ჩუენთა დიდი წყალობაჲ.

კრებული ანგელოზთაჲ აქებდა მკედრობასა წმიდათასა, არა⁶⁰⁹ ერიდნეს მახუილსა [281 ჭ] და ცეცხლსა. რომელმან მიანიჭე მათ გუირგუინი დიდებისაჲ. მათითა ოხითა, ქრისტე ღმერთო, შეგუიწყალენ ჩუენ.

განადიდა უფალმან სახელი თქუენი ყოველ...

რომელი მთავრობად...

რომელი საყდარ...

გამოგ...

საღმართო...

მოწამენი შენ...

შეზღუდ...

რომელნი ბრძოლასა მკნეთასა ახოვნად საცთურსა ზედა განმტკიცნეს ღუაწლისა მძლენი წმიდანი ორმოცნი არა თუ ჰორლითა და ჯაჭუითა, არცა ფარითა, არამედ სარწმუნოებითა, სასოებითა და სიყუარულითა, რამეთუ დიდ არს ძლევისა საკუირველეებაჲ, რამეთუ უჭირველად შიშუელთა წარმოტყუენეს მტერი, ტბასა შინა მოაკლდინნეს [V] იგინი, რამეთუ გულისა ვნება არს მყინვარი. რომლისათუის მეოხებითა წმიდათა ორმოცთა შენთაჲთა სიმრავლეჲ წყალობისა შენისაჲ გარდამოგუივლინე, მაცხოვარ, სულთა ჩუენთა და დიდი წყალობაჲ.

608 გნრ/რდებოდეს.

609 ასეა.

იბაპონი მოციქულთანი

კმაჲ ა. ღირსად, უფალო, მოციქულთა შენთა სიხარული მიანიჭე, ვისმე კლიტენი სასუფეველისანი არწმუნენ, ზოლო რომელიმე ვიდრე მესამედ ცაღმდე აღიტაცე, არამედ ერთი იგი მკერდსა შენსა ზედა მიიყრდენ და აწ⁶¹⁰ იდიდებიან ეკლესიათა, რამეთუ სარწმუნოებით ქადაგეს⁶¹¹ უჩინონი და დაფარულნი საიდუმლონი. ლოცვითა მათითა [282 ჭ] მარადის შეგუიწყალენ ჩუენ.

კმაჲ ბ. მოციქულნო, მოწამენო და წინაწარმეტყუელნო, რომელთა ღუაწლი კეთილი მოიღუაწეთ, სარწმუნოებაჲ დაიმარხეთ, ვითარცა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტეს მაცხოვრისა, დაუცხრომელად მეოხ-გუეყვენით სულ[თა] ჩ...

კმაჲ ბ. ღმრთივ გამობრწყინებულნო მოციქულნო, ყოველი საცთური კერპთაჲ დასთრგუნეთ, ზეცისა სასუფეველსა მკუიდრად გამოსჩნდით, კადნიერებაჲ გაქუს, მეოხ-გუეყვენით ქრისტეს ღმრთისა სულთა⁶¹² ჩუენთათუის.

კმაჲ ა გუერდი. ღმრთივ გამორჩეულნო ქადაგნო⁶¹³ ჭეშმარიტნო, წმიდანო მოციქულნო, დიდისა მის საიდუმლოჲსა მაუწყებელნო, რომელი კაცთაგანმან არაეინ იხილა, დაფარული ჯორცთა შინა თქუენ მიერ იმსახურებოდა⁶¹⁴, ვითარცა უქორცოთაგან. ამისთუისცა ევედრენით ქრისტესა გარდამოვლინებად ჩუენდა დიდი წყალობაჲ.

[V] კმაჲ გ გუერდი. ოდეს იქცეოდე, მაცხოვარ, შორის მოწაფეთა შენთა და იგინი ჰხედვიდეს⁶¹⁵ საკუირველებათა შენთა, უფალო, ამისთუისცა მიეც მათ კელმწიფებაჲ კურნებად სნეულთა და ყოველთა უძრულებათა⁶¹⁶ კაცთასა, ზოლო მათ ნიშითა ჯუარისა შენისაჲთა განაქარევს ყოველი საცთური მტერისაჲ და ქადაგეს საკუირველებაჲ ადგომისა შენისაჲ. მათ მიერ, ქრისტე ღმერთო, გუაცხოვნენ ჩუენ.

კმაჲ გ. მოციქულნო და მოწამენო ქრისტეისთა მ...

სხუაჲ, კმაჲ ბ. გამობრწყინდეს საქმენი მაღლისანი ყოველსა სოფელსა თქუენითა მოძღურებითა, მღვდელობისა მოქადულნო სანატრელისა სამებისანო, რამეთუ თქუენ მოგეცა ცნობად გამოუთქმელი სასუფეველი ცათაჲ, დაუვიწყებელად კეთილად მსახურებისა [283 ჭ] სარწმუნოებაჲ, დაჰსნად ერისა რჩული. ვითხოვთ თქუენ მიერ ყოველთა ღმრთისაგან ღზინებასა და დიდსა წყალობასა.

მღვდელთ მოძღუართანი

ღირსნი მღვდელთ მოძღუარნი ვითარცა წარუვალნი მნათობნი გამობრწყინდეს, რამეთუ ნათელი ნათლისაგან სოფელსა უქადაგეს.

⁶¹⁰ და აწ მეორდება.

⁶¹¹ ასეა.

⁶¹² სოთა.

⁶¹³ გ'დგნო.

⁶¹⁴ იმსახურებოდა.

⁶¹⁵ ჰედვიდეს.

⁶¹⁶ ოძრულებასა.

შენ მამისაგან წინა მთიებისა გამობრწყინებითა, რომელთა ღმრთისა სული მოძღურებისაჲ აქუნდა დაუშრეტელი განათლებად, ღაგუიცვენ ჩუენ და წარგუიმართე⁶¹⁷ ეედრებით.

[კმაჲ] დ გუერდი. მწყემსნო ჭეშმარიტნო სამწყსოჲთა მით ქრისტემისთა მის მიერ გამორჩეულნო, რომელნი საღმრთოთა [V] მათგან წესთა დაუკლებელად გამოსჩნდით და სამებისა ერთარსებისა მართლმადიდებლობაჲ სოფელსა დაამყარეთ, თქუენ მიერ წვალებისა იგი საცთური დაჰქსნდა, თქუენ მიერითა სარწმუნოებითა ეკლესიანი გუირგუინოსან იქმნეს, ოხითა თქუენითა, წმიდანო მღელთ მოძღუარნო, მშუიდობაჲ სოფელსა მოჰმადლეთ ქრისტემს ღმრთისაგან და დიდი წყალობაჲ.

კმაჲ ა. რომელთა მცნებაჲ მაცხოვრისაჲ აღასრულეთ და სიმდიდრეჲ ქუეყანისაჲ განაბნიეთ გლახაკთა მოწყალებითა, წმიდანო მღელთ მოძღუარნო, და დასდევით ზეცისა საუნჯესა მერმისათუის და მოიგეთ მარგალიტი დიდისა სასყიდელისაჲ — სასუფეველი ქრისტემისი, [284 ე] ეუედრენით დაუცხრომელად სულთა ჩუენთათუის.

იბაკონი განცხადებისანი

კმაჲ ა. შემდგომად შობისა შენისა უხრწნელად მოხუედ იორდანედ⁶¹⁸, ქრისტე, მოუდრიკე თავი შენი უხრწნელი იოვანეს. მაშინ სამყარონი ცისანი განგეზუმოდეს, გხედვიდეს რაჲ საშინელსა შენსა განშიშულებასა და წყალნი ძწოლით უკუნიქცეოდეს, ვერ შეუძლებდეს ზილვად ღმრთეებისა მიახლებასა, რომელი განსცხადენ, ღმერთო, ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

კმაჲ ბ. შეძრწუნდეს მრავალ-თუალნი ქერობინნი და შეშინდეს ზეცისა მსახურნი, ოდეს შენ მამისა მიერ წამებით გიხილა, იორდანეჲ უკუნიქცა კუალსა და ბორცუნი ვითარცა კრავნი ცხოვართანი იმღერდეს შენთუის. რომელი განჰკაცენ, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ ბ. დაუკუირდა წესთა ცეცხლისფერთა ანგელოზთასა, [V] გიხილეს რაჲ შენ იორდანედ მომავალი, ქრისტე ღმერთო, მას ჟამსა შიშითა შეჰყრობილ იყო იოვანე და ვერ იკადრებდა კელისა დადებად უხრწნელსა თავსა შენსა, ხოლო სული წმიდაჲ გარდამოჰდა ერთ-ღმრთეებისაჲ, რომელი მოხუედ განათლებად ყოველთა გამოჩინებითა შენითა. ქ რ ი ს ტ ე ღ მ ე რ თ ო , დ ი დ ე ბ ა ჲ შ . . .

კმაჲ გ. წყალთა მათ იორდანისათა სათნო-იყავ შემოსად, მაცხოვარ, რომელმან შეჰმოსენ ცანი ღრუბლითა, ვითარცა მოწყალე⁶¹⁹ ხარ, რაჲთა ჰირველ ქმნულისაჲ მის შიშლოებაჲ შეჰმოსო წყლითა და სულითა წმიდითა. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ დ გუერდი. რომელი მამისაგან განუშორებულ ხარ, ქალწულისაგან კორციელად გამოსჩნდი, იორდანედ მოხუედ ნათლის-

⁶¹⁷ წრ' გმრთე.

⁶¹⁸ იორდანე.

⁶¹⁹ ასეა.

ღებად იოვანეს მიერ, მეორედ შობაჲ მოგუმაღლე წყლითა და სულითა წმიდითა და ცოდვანი სოფლისანი აჰკოცენ გამოჩინებითა შენითა. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

[კმაჲ] დ გუერდი. ოდეს გიხილა შენ წინამორბედმან განშიშლებული შენ, მაცხოვარ...

[285 ე] [კმაჲ] დ გუერდი. მოვედით, მორწმუნენო, ვიხარებდეთ დღეს...⁶²⁰

[კმაჲ] დ გუერდი. უფალო, აღსრულებად ინებე, რომელნი სა...

[კმაჲ] დ გუერდი. გშუენის⁶²¹ იოანე.

[კმაჲ] დ. მსგავსად ნათლისა გარ...

კმაჲ ა⁶²². დიდებული აღესრულების საიდუმლოჲ დღეს იორდანისა მდინარესა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა⁶²³ ნათლის-ღებასა განგებულებითა და ანგელოზთა ერნი გარემოჲს დგეს საბანელსა მას და წყლისა ღინებაჲ დგა, საღმრთოსა მსახურებდა წამისყოფით და მამაჲ წამებითა: ეგე არს ძმ ჩემი, რომელი მე სათნო-ვიყავ, რომელსა აქს⁶²⁴ დიდი წყალობაჲ.

კმაჲ ბ. ვითარცა კაცი მოხუედ იორდანედ და ღმრთეებრ გამოეცხადე იოანეს, ითხოვდ ნათლის-ღებასა და მოანიჭე განწმედაჲ წყალთა სულითა წმიდითა, ცოდვანი ჩუენნი შესწუვენ ცეცხლითა ღმრთეებისაჲთა და ჩუენ განგუანათლენ. ცანი განეხუნეს და მამისა მიერ კმაჲ ყოველთა ესმოდა. რომელი განანათლებ ნათესავსა კაცთასა, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

[V] იბაკონი ანტონისნი

კმაჲ ა. საკუირველ სულიერ პირი შენი იყო, ღირსო მამაო წმიდაო ანტონი, რამეთუ ვითარცა სუნნელებაჲ საკუმეველისაჲ ლოცვაჲ შენი აღვიდოდა ღმრთისა, რომელსა აწცა ევედრე ცხორებისათუის სულთა ჩუენთაჲსა.

[კმაჲ] ა. მარტომყოფობისა სუეტ იქმენ და ჰბამევედი პირველთა მამათა, წმიდაო ანტონი, იობს ვნებითა და იობს განსაცდელითა, ხოლო უკორცოთა თანა-მოქალაქობჲ, რომელი იყავ კორციელ. მეოს-გუეყავ⁶²⁵ უფლისა მიმართ ჯსნად სულთა ჩუენთათუის.

[კმაჲ] ა გუერდი. ეჰა წმიდანო მამანო, იღუაწეთ სასუფეველისათუის, რომლისათუისცა ღირს ხართ ცხორებასა დაუსრულებელსა, რომელთა გაქს⁶²⁶ კადნიერებაჲ, ევედრენით დაუცხრომელად ქრისტესა გარდამოვლინებად ჩუენდა დიდი წყალობაჲ.

620 ეს სიტყვა მეორდება.

621 გშენს.

622 ა კმაჲ.

623 ჩრნიოსსა.

624 ასეა.

625 მხგუევ.

626 ასეა.

[კმაჲ] დ გუერდი. იწრომსა და ძნელისა მის გზისა ჭეშმარიტად მოგზაურ იქმენ, წმიდაო ანტონი, [286 ჭ] რამეთუ ბრძოლასა ეშმაკთასა დაუთმე და ანგელოზთა მობაძავი მსახურებაჲ მოიპოვე და კლდესა ზედა ღმრთის მსახურთა საფუძველ ექმენ. მეოზ იყავ ქრისტემს მიმართ სულთა ჩუენთათუის.

იბაკონი ჯუარის გამოჩინებისანი

კმაჲ გ. იხარებდა ბანაკი ანგელოზთაჲ...

[კმაჲ] დ გუერდი. სახეჲ პატიოსნისა...

[კმაჲ] დ გუერდი. ნიშითა და სასწაულითა უზრწნელი და პატიოსანი ჯუარი შენი, ქრისტე, რომელი ჰურიათაგან დამალულ იყო ქუეყანასა ზედა, ხოლო ცათა შინა იხილვებოდა მეუფისა გამოჩინებითა, რომელი მძლე ექმნა ღუაწლსა და წინა-აღმდგომთა ბრძოლისათა⁶²⁷ და მკრწნელ საცთურსა კერპთასა, რომელი არს შემწეჲ სულთა ჩუენთა(ჲ).

იბაკონი ლამპრობისა[ნი]

კმაჲ ბ. [V] სუიმეონ მოხუცებული უყესთაჲს დღეს ზეცისა ძალთა გამოჩნდა, რომელნიმე ძწიან ქერაბინთა საყდართა თანა მდგომარენი, ხოლო ამან რაჲ გიტუირთა შენ ღმერთი, არა⁶²⁸ შეძრწუნდა. რომელსა ოთხ-ხატედნი⁶²⁹ გიტუირთეან⁶³⁰, რამეთუ ესრე სათნო-იყავ კორციითა შესხმაჲ. უფალო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ ბ. შემოქმედი ანგელოზთაჲ მკლავთა ზედა მიგიქუა სუიმეონ და ღაღატ-ყო: რომელი მაღალთა შინა იდიდები სიტყუაჲ, ქალწულისაგან ჩჩუილად გამოსჩნდი, რაჲთა აცხოვნო სოფელი, ვითარცა კაცთ მოყუარე ხარ.

კმაჲ დ გუერდი. სუიმეონ მოხუცებული მოივლინა ტაძრად უწყებითა [287 ჭ] სულისა წმიდისაჲთა და რომელი-იგი ყრმად ჩჩუილად გამოჩნდა, რომელი მაღალთა შინა ოთხ-ხატედთა ზედა მჯდომარე არს, დღეს დაისაყდრა მკლავთა ზედა სუიმეონისთა, ხოლო იგი იჯმნიდა თუისისა უფლისაგან და ითხოვდა მისგან განთავისუფლებასა:

აწ, უფალო, განმიტევე მონაჲ შენი მსგავსად სიტყუისა შენისა მშუიდობით, რამეთუ იხილეს თუალთა ჩემთა ღმერთი კორციელქმნული. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

[კმაჲ] დ გუერდი. გიხაროდენ სახარულევანო ყოვლად წმიდაო ქალწულო, რამეთუ დაიბთა მუცელმან შენმან მეუფეჲ ეგე დიდებისაჲ და შენცა გიხაროდენ, წინა[V] წარმეტყუელო და მოხუცებულო

627 ბრარ'ლსთა.

628 არაჲ არაჲ.

629 ოთხატედნი.

630 გიტუირთეან.

სუიმეონ, რამეთუ, რომელსა ოთხ-ხატედთა⁶³¹ საყდართა მამისა თანა კელმწიფებით ჩუეულებად აქუნდა, დღეს დაისაყდრა მკლავთა შენთა ზედა. ნეტრეულო, მისა ნუ დასცხრები ვედრებად კსნად სულთა ჩუნთათუის.

იბაკონი ლაზარემსნი

კმაჲ ა. მი-რამ-ხუედ ბეთანიად მომცემელი უკდავებისაჲ, ოთხისა დღისა მკუდარსა ვითარცა ცოცხალსა უწოდე და განკრწნილმან განახლებულმან კმისა შენისაჲ ისმინა, რაჟამს უკმე: ლაზარე, გამოვედ გარე! და მკუდარი იგი სულიერ-ქმნული [288 ჳ] და შეკრული სრბით მოგეგებოდა შენ. ყოვლად ძრიელო უფალო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ ბ. ოდეს უწოდა ქრისტემან ლაზარეს და უღალადა: ლაზარე, აღდეგ და გამოვედ გარე, არა დააყენა სისქემან მიწისამან საშინელი კმაჲ შენი, მაცხოვარ, არცალა უსმინო იქმნა მკუდარი იგი კმასა შენსა, მოწყალე, არამედ ვითარცა მძინარეჲ მეგობართა თუისთა განალუიძონ⁶³², ეგრეთ განალუიძე, აღგომაო და სიქადულო შესუნებულთაო. უფალო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ დ გუერდი. ლაზარეს დაძინებასა, ვითარცა გულთ მეცნიერხარ, წინავე იტყოდე და ბეთანიად მიისწრაფე⁶³³, [V] რამთა აღადგინო საყუარელი შენი, მაცხოვარ, და შენდა ვლადადებთ: კურთხეულ არს მომავალი ვნებად ნეფსით თუისით ცხორებად სულთა ჩუნთათუის.

იბაკონი ბზობისანი

[კმაჲ] ა. აივსო სიხარულითა სიონი...

[კმაჲ] ა გუერდი. მთანი იხარებენ წინაშე უფლისა, რამეთუ მოვალს თანა-მფლობელი მამისაჲ სიტყუაჲ, რომელი ქერობინთა დაუკლებელ ხარ, და სერაბინთა განუშორებელო უფალო, აღსაშმნებელად და ცხორებად ყოვლად. შეიმოსე კაცებაჲ თუინიერ ცოდვისა, [კარაულსა] ზედა მკდომარეჲ მოხუედ, სიკუდილი [289 ე] დასთრგუნე და ჯოჯოხეთი შეჰკარ, ვინაჲ ყრმანი ებრაელნი რტოებითა შეგასხმიდეს: ოსანა მალალთა შინა, რომელი მოხუედ და მოსლვაჲ ხარ. ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ ბ. ოდეს იხილეს⁶³⁴ ციცუსა ზედა მომავალი, მაშინ ანგელოზთა ძალნი იხარებდეს და ყრმანი ბაიამსა რტოებითა შეგასხმიდეს და იტყოდეს: ოსანა, კურთხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა. ამას უგალობთ: ალელუია.

კმაჲ გ. დღეს ყრმათა სახედ ანგელოზისა⁶³⁴ აუტევეს კმაჲ, იგინი.

⁶³¹ ოთხ-ხატედთა.

⁶³² გნღნ (განალუიძან?).

⁶³³ მისწრეთ.

⁶³⁴ ავ. ლსა.

კორციელებრსა განგებულებასა ახარებდეს ქუეყანასა ზედა, მშუი-
დობისა ქების-მეტყუელებდეს, ოსანა მაღალთა შინა გიღაღადებდეს
შენ, მაცხოვარ. ორთაგან ბუნებათა გიცნეს ერთი, ქრისტე ღმერთო,
რომელმან მოჰმადლე სოფელსა დიდი წყალობაჲ.

[კმაჲ დ. მთანი ისარებენ წინაშე უფლისა, რამეთუ მოვალს საუ-
კუნიტგან წიაღთა მამისათა განუშორებელი. ქალწულისაგან გან-
კორციელდი, ქერობინთა წილ კარაულსა ზედა [V] ჯერ-იჩინე,
ქრისტე ღმერთო, ოდეს ყრმანი ებრაელთანი რტოებითა ბაიადსა-
თა⁶³⁵ ღმრთიუ სწავლულნი-ღაღადებდეს და იტყოდეს: ოსანა, კურ-
თხეულ არს მომავალი სახელითა უფლისაჲთა, რომელსა აქს დიდი
წყალობაჲ.

[კმაჲ] დ. მთაერობაჲ და კელმწიფებაჲ უქორცოთა ანგელოზთაჲ
გარემოჲს გხედავს შენ დაუსაბამოსა სიტყუასა კიცუსა ზედა მჯდო-
მარესა, ქრისტე, ოდეს ყრმანი ებრაელნი რტოებითა მიგეგებოდეს
შენ, ღაღადებდეს და იტყოდეს: ოსანა, კურთხეულ ხარ შენ, მაცხოვარ
რო ჩუენო, დიდებაჲ შენდა.

დიდსა ორშაბათსა

ყოველი იგავი ჩემ...

დიდსა სამშაბათსა

[კმაჲ ბ გუერდი. ბრძენთაჲ მათ ქალწულთაჲ მღუიძარებაჲ მომ-
მადლე, ქრისტე ღმერთო, და ბრწყინვალეთა სანთელთაებრ განანათ-
ლე სული ჩემი, რაჲთა გიგალობდე: ალელუია.

[კმაჲ] დ გუერდი. ოდეს მსაჯული⁶³⁶ იგი [290 ჭ] ანგელოზთა
თანა მოხუიდე⁶³⁷ და ნესტუსა...

[კმაჲ] ბ. ვაჲ მე, რასა ვემსგავსე...

დიდსა შაბათსა

სულნი კელმწიფეთანი...

[კმაჲ] დ. ძალსა უქორ...

[კმაჲ] გ. შენ, რომელი ძელსა დამოეკიდე შორის ორთა ავაზაკ-
თა, ერთი იგი ყუედრებით იტყოდა: უკეთუ შენ ხარ ძმ ღმრთისაჲ.
აცხოვნე თავი თუისი და ჩუენცა; ერთი იგი ღაღადებდა და იტყოდა:
მომიცხენე მე, უფალო, ოდეს მოხუიდე სუფევეითა შენითა, რომელი
ჩუენთუის ჯუარსა ზედა აჰმადლდი, რაჲთა დაჰქსნენ საღმობანი
სიკუდილისანი. უფალო, დიდებაჲ შენდა.

[კმაჲ] დ გუერდი. ოდეს განზრახვით...

635 ბაიადსათა.

636 მსაჯული.

637 ანგელოზთა თანა მო განმეორებულია.

იბაკონი ასალკუირიასისანი

კმაჲ ა. ჯუარცმისა და დაფლვი[სა] და აღგომისა შენისაჲ არა თომას კართა კშულთა ჩუენე მოწაფეთა შენთა. [V] ვითარ იხილა წყლულებჲა გუერდისა შენისაჲ და სახენი სამს-ჭჳულთანი, ღაღატ-ყო: შემინდვე, კაცთ მოყუარე, და ნუ შეჰკ(რ)ავ ენასა ჩემსა ვითარცა ზაქარია(ა)სსა, რაჲთა უქადაგო წარმართთა უფალი ჩემი და ღმერთი ჩემი.

[კმაჲ] გ. კმითა გალობისაჲთა და აღსარებისაჲ[თა] გიგალობთ შენ ღმერთსა აღღგომილსა მკდრეთით, რამეთუ შენ მიერ იხარებს დედაჲ ეკლესიათაჲ, რომელსა შეხუედ ბჭეთა კშულთა მგლოვიარეთა ნუგეშინის-ცემაღ და წყლულებჲა გუერდისაჲ ლახურიტა და სა-ხენი სამსჭჳულთანი კელთა შენთანი უჩუენენ თომას, განჰკურნე იგი ურწმუნოებისა[გან] წინაშე მოწაფეთა შენთა. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

[კმაჲ] დ გუერდი. კართა კშულთა შეხუედ, ყოვლად ძრიელო უფალო, [291 ჭ] მშუიდობაჲ მოეც და სულითა აღავსენ მოციქულ-ნი⁵³⁹. თომამს ურწმუნობაჲ მომატყუებელ გუექმნა ჩუენ სარწმუ-ნოებისა. ჩუენცა შეუორგულებელად ვღაღატყოთ: ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

განრღუეულისაჲ

კმაჲ ა. დაუფლველი მკუდარ იყო განრღუეული იგი, რაჲმს გიხილა შენ, ღაღატ-ყო: შემიწყალე მე, უფალო, რამეთუ ცხედარი ჩემი საფლავ ჩემდა იქმნა. რაჲ სარგებელ არს ჩემდა ცხორებაჲ? არამედ მიკმს მე პროპატიკისა სარგებელი და არცაღა ვინ არს ჩემი, რომელმანცა შთამაგდო მე მორევესა მას წყალთასა, არამედ შენ [V] წყაროსა მოგკადე კურნებისასა, რაჲთა მეცა ყოველთა თანა ვიტყოდ: უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ჩჩუილთა ყრმათაჲ

კმაჲ შენ მეუფისა ჩუენისაჲ ესმა ეროდეს, ვითარმედ იშვე⁵³⁹, რომლისათუის ყრმათა ზედა აღიჭურა, ჰგონებდა მათ თანა შესასცა მოკლვასა, დაღათუ სისხლითა აღავსო ბეთლემი, არამედ ვერ შემ-ძლებელ იქმნა პოვნად შენდა, ევმანუელ, რამეთუ არა დააკლდი წიაღთაგან მამისათა, რომელი მიჰყვანდი მკლავთა ზედა ქალწული-სათა, რომელი ზარ მაღალთა შინა, მიივლტოდე ეგუიპტიდ. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

⁵³⁹ მ¹ კელთნი.

⁵³⁹ ასეა.

იბაკონი ამაღლებისანი

კმა გ გუერდი. ფრთეთა ქერობინ[292 ჭ]თასა მჯდომარე ხარ, აღმაღლდი⁶⁴⁰ ღრუბლითა ცად აღმოსავლით და მოწაფეთა შენთა ეტყოდე, მაცხოვარ: არა დაგიტევნე თქუენ ობლად, მოვიდე სულითა თქუენ შორის და ვიყო მე განუშორებელ თქუენგან. რომელმან მოა-ნიჭე სოფელსა დიდი წყალობაა...

[კმა] დ გუერდი. მთასა ზეთის ხილთასა აჰყედ, უფალო, და ყოვლისა სოფლისაჲ განგებულებით ჰქმენ ცხორებაჲ. აჰმაღლდი დიდებითა სულისა წმიდისა მოსლვითა, ყოველივე აღავსე, ვინაჲ ანგელოზთა კრებულნი ღაღადებით იტყოდეს: განასუენთ ბჭენი თქუენნი, მთავარნო, [V] და განეხუნენ ბჭენი⁶⁴¹ საუკუნენი და შევიდეს მეუფეა დიდებისაჲ ქრისტე ღმერთი ჩუენი, რომელსა აქუს დიდი წყალობა.

იბაკონი მარტუილიისანი

კმა ა გუერდი. ღმრთეებისა სულისა თანა ძრიელებაჲ კლდე ქმნა⁶⁴² თავისა თუისისაჲ და თუისისა მამისაჲ, თუისთა მოწაფეთა ასწავა და ეტყოდა: მივაღ, რომელმან-იგი უპირატემს საუკუნეთა მშვა მე, რომელსა-იგი არა განეუშორე. ეჰკითხო მას და ვითარცა მე სხუაჲ ნუგეშინის-მცემელი მოგივლინოს თქუენ განმანათლებელად და აღმაესებელად ნათესავისათუის კაცთაჲსა, ვითარცა კაცთ მოყუარე არს.

კმა დ გუერდი. [293 ჭ] მსგავსად⁶⁴³ ცეცხლისა გარ(დამო)ჲდა სული წმიდაჲ, მოციქულთა შენ(თა) არა შესწუვიდა, არამედ განს-წმედ[და], უმეცარნი სიტყ[უანი მო]ძღურად გამოაჩინნა, რაათა... წარმართნი ცთომისაგან მოაქცინეს. მათითა ოხითა [მო]გუმაღლე სულთა ჩუენთ[ათუის] წყალობაჲ.

[კმა] დ გუერდი. მოვედით, მორ[წმუნენო], და სამ-გუამოებასა ღმ[რთე]ებისასა თაყუანის-ვსცემდეთ, რამეთუ [უ]ჟამოჲ შვა ძმ[თანა-არ[სი და] თანა-მოსაყდრე და სული წმიდაჲ, რომელი მამისა თანა და ძისა თანა[-არსი?], ერთი ძალი, ერთი არსებაჲ, ერ[თი] ღმრთეებაჲ, რომელსა თაყუან(ის)-ვ[სცემთ] ყოველნი და ვიტყუით: წმიდაო ღმერთო, რ[ომელმან წინაჲ]ვე განაგე ბისა⁶⁴⁴ თანა მ[ოქ]მე-დებითა სულისა წმიდისაჲთა, წმიდაო ძრიელო, რომლისა [V] [მიერ] მამაჲ გუეცნობა და მოივლინა სოფლად. წმიდაო .., ნუგე-შინის-მცემელი... რომელი მამისაგან გამოხუელ(?)⁶⁴⁵ და [მამის]ა თანა განისუენებ, სამებაო წმიდაო, [დიდებაჲ] შენდა.

⁶⁴⁰ აღმაღლდი.

⁶⁴¹ ბრუნნი.

⁶⁴² კლდე.

⁶⁴³ ამ ფურცელს მარჯვენა მხარე ჩამოხეული აქვს და ტექსტის ნაწილი დაკარგულია.

⁶⁴⁴ ძისაჲ.

⁶⁴⁵ გმრხლ.

იბაკონი იოვანედს შ(ოზი)სანი

კმა [?] კლდე განიბო... და შეიწყნარა ელ(ისა)ბედ შვილი-
თურთ ნა(თლ)ის-მცემელით მეოტი... ემსგან, ზოლო მდევარნი იგი
(გან)კუირვებულნი ურ(თიე)რთას იტყოდეს: არა თუ (ვითარც) ანგე-
ლოზი ღმრთეები(სა) იყო და წინამორბედი (მი)სი, ვითარცა
კლდემან ღ(ა)იფარა ესე, მისითა მეო(ხ)ებითა მოჰმადლე სოფელსა
დიდი წყალობა.

კმა დ. ახლისა რჩულისა ქადაგი [294 ე] წინამორბედი ყო-
ველთა მეუფისა, რომელი საშოსა შინა დედისა თუისისა გუაუწყებ-
და მოსლვისა შენისათუის, უფალო, მოთმინებითა გუირგუინი მოი-
ლო და განწყობილსა ანგელოზთა კრებულსა მიეწიფა. მისითა მეო-
ხებითა მოჰმადლე სულთა ჩუენთა დიდი წყალობა.

[კმა]დ. რომელმან სახლსა ზაქარიასსა ვითარცა კარავსა
შინა იხილა იოვანე ღმრთისმშობელი და აიმღერნა მოკითხვასა.
ელისაბედისა⁶⁴⁶ და ისწრაფა აქა მსახურებად მაცხოვრისა. აწ ჩუენ-
ცა შობილისა მის თანა ბერწისაგან ვლადებთ, ქრისტე ღმერთო,
დიდება შენდა.

იბაკონი ფერისტვალეზისანი

კმა ბ. ოდეს მოციქულთა დიდება შენი აჩუენე (მთასა ზედა)
თაბორსა, მოსე და ელია წინამთვე აუწყებდეს შენსა ჯუარცმასა,
[V] ზოლო ზეცით კმა წამებისა შენთუის ისმოდა, ვითარმედ ეგე
არს ძე მამისა თანა-მსგავსი. ქრისტე ღმერთო, დიდება შენდა.

კმა გ. ფერი იცვალე მთასა ზედა, ქრისტე ღმერთო, და აჩუენე
მოწაფეთა შენთა ნათელი შენი, რავდენ შემძლებელ იყვნეს დატევ-
ნად. გამოაბრწყინვე⁶⁴⁷ ჩუენ ზედაცა ცოდვილთა ნათელი შენი, ვი-
თარცა მხოლოდ კაცთ მოყუარე ხარ.

კმა დ გუერდი, დიდებული და დიდი საიდუმლო დიდად შუე-
ნიერისა ფერისტვალეზისა შენისა, რომელი ჰქმენ დღეს თაბორსა
მთასა, ქრისტე ღმერთო, რომელი იხილეს მოწაფეთა და განკუირ-
ვებულნი ქუეყანასა ზედა დაეცნეს და კმა მამისა [295 ე] ღრუბ-
ლით გამო შენდამი წამებდა და იტყოდა: ეგე არს ძე ჩემი საყუარე-
ლი, რომელი მე სათნო-ვიყავ. მაცხოვარ, დიდება შენდა.

კმა ა. უფროას ყოველთა მოციქულთა ძედ ღმრთისა ცხოვე-
ლისად აგიარა პეტრე და მიიხნა⁶⁴⁸ კლიტენი სასუფეველისა ცათა-
ხსანი და კლდე სიმტკიცის იქმნა ეკლესიათა და თავ წმიდათა მოცი-
ქულთა. შემდგომად ექუსისა დღისა იხილა დიდება შენი და შეძრ-
წუნებით დავარდა პირსა ზედა თუისსა ორთა მათ თანა ძეთა ზებე-

646 ელისაბედისა.

647 გმბრწყენე.

648 ასეა.

დემსთა და სამ-ტალავრობაჲ იგი სამებისა წმიდისაჲ მოესწაჲ ალ-სრულებად, რაჲთა ვნებასაცა შენსა ჯორციტა არა შეორგულდენ⁶⁴⁹. [V] შენისა ღმრთეებისასა მისვე ხატისა შენისა შემოსითა მთისა მისგან თაბორისა. მათითა მეოხებითა, მაცხოვარ, დაიცვენ მგალობელნი შენნი და ერი ესე შეიწყალე დიდითა შენითა წყალობითა.

იბაკონი ღმრთისშობებლისანი

(მარიამობისანი)⁶⁵⁰

კმაჲ ა. გიხაროდენ, სახარულევანო ღმრთისშობებლო, რამეთუ შეგნა გამობრწყინდა მზეჲ იგი სიმართლისაჲ — მაცხოვარი და უფალი, რამეთუ პირველ მოსე მთასა ზედა მარტოდ სახედ შენდა კიდობანი იხილა პატივცემულად და დიდებულად, ხოლო აქა დღეს ყოველსა თესლებსა [296 ჯ] ტაძრად⁶⁵¹ სულისა წმიდისად გამოუჩნდი და ღმრთეებაჲ სოფელსა უშევ. მას ევედრე ცხორებად სულთა ჩუენთათუის.

კმაჲ გ. დღეს წესნი უჯორცოთანი დღესასწაულობენ საკსენებელსა ღმრთისშობებლისასა, მარადის ქალწულისასა, რომლისათუის ჩუენცა წმიდასა გალობასა დაუცხრომელად ვლალადებთ: წმიდაო ღმერთო, რომელმან ცანი, ვითარცა კარავნი დაამტკიცენ და მალლით ბრწყინვალეებითა ვარსკულაეთაჲთა ესენი შეამკვენ, წმიდაო ძრიელო, რომელი თუით სრულითა ღმრთიეებითა უეჭუელად იშევ ქალწულისაგან, წმიდაო უკუდაო, რომელმან შეურევნელად [V] სამებისა ერთარებაჲ აღავსე, სამებაო წმიდაო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ დ. გუერდი. მრავალ-თულთა ქერობინთა უმაღლეს ხარ, ყოვლად წმიდაო ღმრთისშობებლო, რამეთუ იგინი ვერ იტიჟდეს სილვად ცეცხლსა ღმრთეებისასა, ფრთეებითა იფარვენ პირთა მათთა, ხოლო შენ მუცლად-ილე და შეუწველად დაადგერ და უშევ სოფელსა ქრისტე ღმერთი ჩუენი. მას ევედრე ცხორებად სულთა ჩუენთათუის⁶⁵².

იბაკონი თავის კუეთისანი

კმაჲ ა. წინამორბედისა შენისა, მქადაგებელისა ღმრთისა სიტყუისა დაყენებას⁶⁵³ ჰგონებდა, რომელმან-იგი კელითა დედაკაცი-საჲთა [297 ჯ] პირველ შექმნული იგი სამოთხით განჯადა და მანვე აწ ეროდიდა ურჩულობით აღატყინა ეროდეს თანა, როკვაჲ იგი!

649 არაჲ შეურგულდენ. აქ რალაც სიტყუა უნდა აკლდეს.

650 მარიამობისანი მიწერილია გარეთა აშიაზე ხუთ სტრიქონად.

651 ტ'არდ.

652 ამ სტრიქონების გასწვრივ გარეთა აშიაზე ათ სტრიქონად მიწერილია: ოდეს მარიამ ღმრთისშობელი გარდაიცვალებოდა.

653 ასეა.

ქალისაჲ მის სათნო-უყო, რაჲთა მოეკუეთოს თავი, რომელმან ყოველთა უფალსა ქრისტესა კელი დასდვა, რამეთუ უმეცარ ქმნა უცვალებელისა მის ჩუენისა კსნისა საიდუმლოჲ. არამედ შენ, უდაბნოს ღალადებისა კმამან, ღალატ-ყავ, რომელსა კელი დასდევ, მონიჭებად მშუიდობაჲ და დიდი წყალობაჲ.

კმაჲ გ. რომელი სიყრმიტგან ქადაგ სამებისა წმიდისა იქმნა, ურჩულოჲ ეროდე მოკლვასა განიზრახავს და მოჰკუეთოს თავსა [V] წინამორბედისასა, რაჲთა სარცხუინელი იგი საწოლი ეროდიაჲსი არა ემხილოს და შეუერდა საუკუნოსა სარჩელსა. რომელმან ურჩულოჲ იგი წარსწყმიდე და წინამორბედი განადიდე, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

კმაჲ დ გუერდი. სულისა წმიდისა მიერ იტყოდა შენთუის, წინამორბედო: ნუ შეეხებით ცხებულსა ჩემსა. ხოლო ურჩულომან ეროდე მიზეზ სიკ(დილის?)ყო⁶⁵⁴ და მოგკუეთა თავი შენი, აღასრულა თხოვაჲ ეროდიაჲსი. რომელმან უქადაგა ყოველსა სოფელსა ნათელი ნათლისაჲ, რომელსა გაქუს კადნიერებაჲ ქრისტეს მამართ, მას ევედრე ცხოვრებად სულთა ჩუენთათუის.

[298 ჳ] იბაკონი მარიაჲს შობისანი

კმაჲ ბ. ტაძარსა შენსა, ღმრთისმშობელო, შემოკრებულნი გიგალობთ და შობასა შენსა ვადიდებთ არა შესხმითა სახილველობისაჲთა (?)⁶⁵⁵, არამედ სულიერებ[რ]ითა გალობითა შევსწირავთ ყოველთა მსაჯულისა ქრისტეს ღმრთისა შუენიერად ქებასა, რომლისათუის მეოხ-იყავ დაუცხრომელად მონიჭებად სოფელსა დიდი წყალობაჲ.

კმაჲ ბ. ანაჲსა და ელისაბედისა საკუირველებათა ვითარცა დიდთა საიდუმლოთა პატივ-ვსცემდეთ⁶⁵⁶ დღეს, რამეთუ ამან, ვითარცა ბერწმან, მოხუცებულისაგან წინამორბედი აღმოაცენა, ხოლო ანა⁶⁵⁷ ვითარცა უშვილომან და ყუედრებულმან ღმრთისმშობელი აღმოაცენა.

[V] იბაკონი ენენისანი

299

კმაჲ ა. წმიდა ხარ, ქრისტე ღმერთო, და წმიდასა შინა განისუენებ. აღავსე ყოველი ყოვლად წმიდითა სულითა შენითა, რომლითა წმიდა-ჰყავ, უფალო, ეკლესიაჲ კარვად დიდებისა შენისა, რომელსა შინა გვეედრებით შენ, მაცხოვარ, მოგუმაღლე ჩუენ შენდობაჲ ცოდვათაჲ და დიდი წყალობაჲ.

654 იუო.

655 სახ' ღობისაჲთა.

656 პატივსცემდეთ.

657 ანაჲ.

კმაჲ ა. დღეს ანგელოზთა⁶⁵⁸ წესნი დღესასწაულსა სატფურე-
ბისასა მოისწრაფდეს მორწმუნეთა გონებათა განათლებად და ეკლე-
სიად მადლითა განმზიარულებად. რომლისათვის, ღმერთო, გევედრე-
ბით, მოგუანიჭე ჩუენ დიდი წყალობაჲ.

კმაჲ ა. მშუიღობაჲ მოჰმადლე ეკლასიასა შენსა წმიდასა, მშუი-
ღობაჲ და შეურყეველობაჲ მტერთა წყობისაჲ [299 ჭ] და დააფუძნე
კათოლიკე ეკლესიაჲ. შენ აგიარებთ უფლად და ღმრთ(ად), ნუ გან-
მაშორებ წყალობასა შენსა წმიდასა, რამეთუ წყალობით დააფუძნე
სოფელი შენი.

კმაჲ დ გუერდი. ვითარ საშინელ არს ადგილი ესე! არა არს ესე
სხუა, არამედ სახლი ღმრთისაჲ და ბჭეჲ ცათაჲ წმიდაჲ ეკლესიაჲ.
დღეს შემეყვანა ჩუენ ქრისტემან ადგილსა მას სიწმიდისასა, რამე-
თუ ძუელი წარკდა და აჰა ესერა იქმნა ახალი სულისა მიერ ყოვლად
წმიდისა, რომელსა აქუს დიდი წყალობაჲ.

[კმაჲ] დ გუერდი. გიხაროდენ და მხიარულ იყავ, ეკლესიო,
ქრისტემს მეუფისა შეწყნარებითა და უგალობდ მგალობელთა ყო-
ველთა თანა ერთა მისთა, რომელნი იტყუიან: ალელუია.

[V] [კმაჲ] დ გუერდი. ეკლესიაჲ დღეს უმეტესად აღივსების
მადლითა ჯუარცმისაჲთა და ადგომითა გუირგუინოსან იქმნების,
რამეთუ ესე არს დე(დაჲ) ეკლესიათაჲ. ჯუარი აემართა და სი(კ)დი-
ლი დაითრგუნა, ჯოჯოხეთი დაიკშა და ბჭენი სიონისანი განხმულ
არიან, ერი შენი მას შინა აღი(ვ)სების მადლითა, რამეთუ ესე მომცა.
ჩუენ უფალმან შესავედრებელად ქრისტემან ღმერთმან, რომელსა.
(ა)ქუს დიდი წყალობაჲ.

იბაკონი ჯუარისანი

კმაჲ გ გუერდი. იხარებდა ბანაკი ანგელოზთაჲ...

აჩრდილი⁶⁵⁹ წარმართ...

ადგილი თხ...

(კ)უერთხმან მო...

კმაჲ ბ. ჯუარი შენი, ქრისტე, იქმნა შესავედრებელ ცოდვილთა
და წყალობამან შენმან აცხოვნა (სოფ)ელი (?).

[300 ჭ] კმაჲ ა. ხატად ფუფუნებისა სამოთხისა არს ტაძარი და
სახედ აქუ საიდუმლოდ შენ, მომნიჭებელი კეთილთაჲ ნაყოფთა
უხუებითა უზრწნელებისაჲთა. განწყობილებაჲ დიდებულთა ანგე-
ლოზთაჲ⁶⁶⁰ აღავსე. მათ მიერ წარგუიმართე, ღმერთო, ლოცვაჲ სულ-
თა ჩუენთაჲ.

რომელი ეტლის თუა...

რომელი მთავრობათა...

658 ანგელოზთა.

659 აჩრდილი.

660 ანგელოზთა.

იბაკონი სულთანი

კმაჲ ა. სამოთხესა შენსა, უფალო, საყოფელსა...

სამოთხესა შენსა, უფალო, ზეცისა სასუფეველ...

მოვედით და იხილეთ, რამეთუ რომელი ბრწყინვალ...

[V] უფალო, დაგდევეს შენ ჰურიათა...

მოვედინ, უფალო, წყალობაჲ შენი მონასა შენსა ზედა და მაც-
ხოვარებაჲ შენი მსგავსად სიტყუისა შენისა, რამეთუ სამართალთა
შენთა ესვიდა და განუსუენე ამას, რამეთუ კაცთ მოყუარე ხარ და
მრავალ-მოწყალე.

კმაჲ ბ. სული, რომელ შეივედრე, იესუ, შენდა...

აჩრდილ და წარმა...

კელთა შენთა შევედ...

უფალო, რომელმან ყოველი დაბადებული ყოვლად...

კიჯმნი თქუენგან...

დიდ ხარ შენ, უფალო, და...

მოიკსენე, უფალო, სათნოებაჲ მო...

თანა-წარუალი სიკუდილისაჲ მოიწია მის ზედა, რამეთუ გარე
არავის წარჰკლდების. განშორებულ არს მშობელთა, ძმათა და მასლო-
ბელთა მისთა⁶⁶¹ [301 ჭ] და მისრულ არს საყდარსა საშინელსა, რო-
მელი უსაშინელესს არს ყოველთა დაბადებულთა. არამედ რომელ-
მან ლაზარეს საფლავით უწოდე და ავაზაკი ჯუარსა ზედა განამართ-
ლე, რომელი კარი ხარ წყალობისაჲ, ქრისტე, ცუარი შენ მიერი სა-
კურნებელი მოუვლინე გარდაცვლილთა⁶⁶² სულთა შესუენებულთასა
და განუსუენე, კაცთ მოყუარე.

მეუფეო საუკუნე...

ნუგეშინის-ეც, უფალო, მწუხარე...

კმაჲ გ. დამბადებულმან...

ქრისტე, მეუფეო საუკუ...

წინამორბედისა ამის საშუებელი დაუტევე და ზეცისაჲ შეიყუა-
რე მოქალაქობაჲ, ქრისტეჲს მოყუარეო, რომელსა შინა განგისუე-
ნოს შენ ქრისტემან [V] მხოლომან კაცთმოყუარემან. საშინელსა
მოსლვასა შენსა, რადჟამს საქმეთაებრ მიეგებვოდის, მაშინ ულხინე
სულსა მონათა შენთასა და განუსუენე.

განისწავლენით ყოველ...

ღმერთო, რომელმან არარაჲსაგან ყოველივე დაჰბადე და მიწი-
საგან შეჰქმენ კაცი და უბრძანე ხისაჲ მის ნაყოფისა არა-ხილვაჲ და
მცნებისა გარდასლვითა სიკდილი ეუფლა და ჩუენ ყოველთა ზედა
მოიწია, რამეთუ შენ ძეჲ და სიტყუაჲ მოავლინე ძიებად წარწყმე-
დულისა მის და ვნებითა მით ჯუარისაჲთა სიკუდილითა სიკუდილი
განაქარე, ჯოჯოხეთი წარმოსტყუენე და ჩუენ ყოველნი განგუათა-

⁶⁶¹ ანაჲ მოსლევს და, რომელიც მომღვენო გვერდზეა განმეორებული.

⁶⁶² გრცელთა.

ვისუფლენ. აწცა გევედრებით განუსუენე სულსა მონისა [302 ჭ] შე-
ნისასა მართალთა და რჩეულთა შენთა თანა. ქრისტე ღმერთო, ღი-
დებამა შენდა.

კჰამა დ. ყოველთა, რომელთა გაქს...⁶⁶³

წმიდაო ღმერთო, რომელმან კელითა ღმრთეებისა შე...

ეჰა, რომელთა სუროდა, ქრისტე ღმერთო...

ვითარ სიკუდილი, ვითარ წარმდები მკდარი...⁶⁶⁴

შეიწირე ლოცვამ მონათა შენთამ, ქრისტე ღმერთო...

გარდაიცვალეების ცხორებამა ესე ვითარცა ღლეე წარსრული და
ვითარცა აწრდილი განქარეებული. არამედ მხოლომან ღმერთმან
მოწყალემან განუსუენე სულსა მონისა შენისასა.

სულო ჩემო, საშინელი და შესაძრწუნებელი კელმწიფებამა
მოიწია ჩემ ზედა, განმაშორებს მშობელთა და ძახლობელთა ჩემთა
და მივალ მე უცხოთა ბანაკსა და საშინელსა საყდარსა, [V] რომლი-
სათუის მართალთაცა ჭირ-უჩნდა, რამეთუ უდებებით საწუთროდ
ესე ცხორებამა აღასრულა. ქრისტე ღმერთო, რომელსა გაქუს კელ-
მწიფებამა ცხოველთა და მკუდართამ, განუსუენე სულსა მონისა შე-
ნისასა, კაცთ მოყუარე.

წარდგომანი და იბაკონი აღგომისანი

კჰამა ა. ერი შენი შენ გი...

გარდამოსლვასა...

ადგომითა შენი...

ადგომასა ქრისტემსსა ლოდი იგი იძრ...

უფალო, რომელმან ჯუარცმამა...⁶⁶⁵

ჯუარი გამოჩნდა სოფ...

ისაკ თხემი...

წინაშე ჯუარსა გზედ...

ღლე... სა...

დაღაცათუ მცველთა...

საფლავად ნეფსით შეხუედ, მაცხოვარ, პირველქმნული იგი კა-
[303 ჭ]ცი იქსენ საღმობათაგან, მაცხოვარ. დიდებამა შენდა.

აკურთხევდით ყოველნი საქმენი უფლისანი უფალსა, ძენი კაც-
თანი დაუცხრომელად უგალობდით მას, ჯუარს-ეცუა, დაეფლა,
აღდგა. ვლალადებთ შენდა მიმართ, უფალო: დიდებამა შენდა.

ოდეს ამალღდი⁶⁶⁶ ჯუარსა ზედა და ქალწული...

რომელი მოხუედ, ქრისტე ღმერთო...

ღმერთო მამათა ჩუენთაო, შენ კურთხეულ ხარ...

მეუფეო საუკუნეო, რომელმან ადამ აღ...

663 ასეა.

664 ასეა.

665 ასეა.

666 ასეა.

კმაჲ ბ. ლოდმან საფ...

შენდა შუე...

ღმერთი...

თაყუანის-ვსცემთ, ქრისტე, ლახუარსა...

რომელი ჯუარს-ეცუა ჩუენთუის...

ჯუარსა შენსა, ქრისტე, თაყუ...

ჯუართა შენითა, ქრისტე, ... ომაჲ მკსნე...

რომელი სუფევე უკუნისამდე...

...კურთხეულ ხარ შენ, უფალო...

დიდებაჲ მაღალთა ში...

ყოვლადვე ნათლითა შემკული ძელი ჯუარისა შენისაჲ, რომელი მომეც ჩუენ საძლეველად მტერისათუის, [V] რომელნი ვადიდებთ ადგომასა შენსა, უფალო, დიდებაჲ შენდა.

ვლადებთ შენდა ჯუარცმულისა სიტყუისა ძისა და ღმრთისა, რომელმან განიპყრენ კელნი თუისნი ჯუარსა ზედა ადგილსა მას თხემისასა ზედა გოლგოთას და გაღებითა წმიდისა გუერდისაჲთა და დათხევეითა სისხლისაჲთა აღმოგუიციენე უკდავებაჲ და ცხორებაჲ საუკუნოჲ. ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

ვინ ცნა გონე...

ისწრაფდეს პ...

მოვიდეს ცისკარს ოდენ ღედანი...

მწუხრი იყო იგი...

საშინელმა(ნ)...

უკუეთუ...

შემდგო...

შემდგომად... ჯუარცმისა და სიკდილისა...

კმაჲ გ. ძელმან (ჯ)უა...

ჯუარი აემართა ქებ...

ჯუარსა შენსა პატიოსანსა თაყუანის-ვსცემთ, ქრისტე⁶⁶⁷, [304 ჭ] და ადგომასა შენსა უგალობთ და ვადიდებთ, რამეთუ წყლულებითა შენითა ჩუენ ყოველნი განვიკურნენით.

ნიში ჯუარისა შე...

ძელი ცხორებისაჲ — ჯუარი შენი, უფალო, რომელი მოგ...

საროსა⁶⁶⁸ და ფიჭსა⁶⁶⁹ და ნაძუსა ამაღლდი⁶⁷⁰, ქრისტე, კრაო⁶⁷¹ ღმრთისაჲ, რაჲთა აცხოვნენ შენნი მორწმუნენი. გიგალობთ შენ მესამესა დღესა ადგომილსა. ქრისტე ღმერთო, დიდებაჲ შენდა.

ღმერთო მამათა ჩუენთა...

სამთა ყრმათა კერპსა ოქრ...

667 ამს მოსწიქეს და. რომელიც განხორებულია მომდევნო გვერდზე.

668 საროსა.

669 ასეა.

670 ასეა.

671 კრაო.

შენ უკდავსა მოკდავად განგაჩინებდეს ურჩულონი და ადგომაჲ
შენი... პირველად მცველთა მიერ განთ...

...დაკსნდა ძრიე...

...შენდა მიმართ რაჲ კმა-ყო წინაწარმეტყუელმან და თქუა: ადგა
ვითარცა ძილისაგან უფალი და მოანიჭა სოფელსა დიდი წყალობაჲ.

[V] ჯუარისა აღმართებ...

ყოველთა დაბადებულ...

რომელი სამებაჲ სამებაჲვე ხარ...

კმაჲ დ. ჯუარცმაჲ და სიკდი...

რომელი იყავ დაბ...

საშინელ არს ენებაჲ შენი...

გამომიკსნენ ჩუენ წყევლისაგან რჩულისა პატიოსნითა სისხლი-
თა. ჯუარსა დაემსჭუალე და ლახურისა განლებითა უკდავებისა
წყაროჲ მოგუმადლე, მაცხოვარ. დიდებაჲ შენდა.

მაღლით გარდ...

ასდევ საფლავით, უფალო...

ზეცით წმიდითურთ გარდამოჰკედ ქუეყან...

(კა)ცი რომელ შეჰქმენ და...

ადგომაჲ შენი განანათლებს ყოველსა სოფელსა.

კურთხეულ არს დი...

გაქებენ... ანგელოზ...⁶⁷²

[305 ჭ] საფლავად მი...

ყოველი დაბადებული შეძრწ...

ოდეს განა...

ჯუარცმასა შენსა, ქრისტე ღმერთო, გან...

მოვედით, მორწმუნენო...

კჲმან ნესტუისა...

ადგომისა შენისაჲ ხარებაჲ ანგელოზმან ახარა დედათა მათ
ნელსაცხებელის მიმღებელთა: ცხოველსა მას მკუდართა თანა ნუ
ეძიებთ. აჰა საფლავი, რამეთუ ცალიერ არს. აჰა ლოდი დაბეჭდული
და მცველნი შიშითა შეჰყრობილნი, არამედ წარვედით, შირბიოდეთ
გალილეად, უთხართ მისთა მოწაფეთა... ადგა უფალი, სძლო ს(იკ-
დილსა), (წარმოტყ)უენა ჯოჯოხეთი, მოანიჭა სოფელსა უკდავებაჲ
და დიდი წყალობაჲ.

[V] ანგელოზთანი

კმაჲ..... გარემოჲს დგ...

სუფევაჲ შენი...

კმაჲ გ. ერთითა⁶⁷³ პირითა ანგე...

⁶⁷² გარეთა აშიაზე მიწერილია ექვს სტრიქონად რამდენიმე სიტყვა, რომელთა აზრთანად ამოკითხვა კირს.

⁶⁷³ გარეთა აშიაზე მიწერილია ექვს სტრიქონად რამდენიმე სიტყვა, რომელთა აზრთანად ამოკითხვა კირს.

საკუირველ არს ღმერთი...

კმაჲ გ. შენ ღმერთსა ჩუენსა გიგალობთ...

დიდებული სამთა ყრმათაჲ ბაბილონს⁶⁷⁴ ვითარ პირველვე სახე ექმნნეს სამებასა⁶⁷⁵

[306 ე] უძრული სული ჩემი მოივლტის შენდა, მკურნალო გან-
წირულთაო, განმკურნე, მაცხოვარ, და მაცხოვრე.

პართალ ხარ შ...

უფალო, მე, მონაჲ...

შეიწირე ვედრე...

შენ მოწყალე ხარ...

საცთურ მ...

ვითარცა ქალაქსა ძნ...

აიმსთუეს უ...

ოდეს მსაჯული იგი...

უფალო, ძწოლამან...

[კმაჲ] დ გუერდი. სიქადულითა ფარისეველი იგი შეურაცხ-იქ-
მნა, ხოლო სულთქუმითა მეზუერეჲ იგი განმართლდა. ესრე სახედ
მოიგე, სულო ჩემო, მისსა მას მრავალ-მეტყუელებასა ევლტოდე,
ხოლო მეზუერისა მის კმასა ღაღადებდ და იტყოდე: მილხინე მე,
უფალო, და მაცხოვრე.

ყოველნი გონებანი შეშფოთნენ, რაჲჟამს ყოველნი კიდენი [V]
შეკრბენ წინაშე საყდარსა შენსა საშინელსა, ძალნი ცათანი შეძრ-
წუნდენ, საშინელსა გზედვიდენ, რამეთუ არს უბიწოსაცა შეძრწუნე-
ბაჲ, რაჲჟამს ცოდვილთათუის უბრძანოს სარჩელი საშინელი, არამედ
შენ მხოლოჲ, ვითარცა სახიერ ხარ, მომაქციე ვიდრე აღსრულებად-
მდე, ღმერთო, და მაცხოვრე.

საშინელ არს კმაჲ ნესტუისაჲ და უსაშინელეჲს არს მსაჯული
ყოველთა ღაღადებულთაჲ, რაჲჟამს დაიდგნეს საყდარნი და რჩიდეს⁶⁷⁶
თუითოეულთა. აწ რაჲ ჰყო შენ, სულო ჩემო, რომელსა არა გაქუს სი-
ნანული, აწ ვითარ განერე ცეცხლსა მას და აღსა საშინელსა⁶⁷⁷. აწ
ვისსამე მივივლტით გარნა შენ მოწყალისა და ღმრთისა, რომელსა
არა გნებაეს სიკუდილი ცოდვილისაჲ, არამედ მოქცევაჲ და სინანუ-
ლი, რომელსა გაქუს დიდი წყალობაჲ.

ლიტანიისანი

კმაჲ ა. საფარველი და შესავედრებე...⁶⁷⁸

674 ა.ე.ა.

675 ამო- შეჴუეგ ტექსტი გადაღებულია, ცალკეული სიტყვები და ასოები იკითხება, მაგრამ
აზრის გამოტანა ძნელია.

676 რჩიდეს.

677 სწნელბსა.

678 ამის შემდეგ შვიდი უკანასკნელი ფურცელი ისე დაზიანებულია, რომ გაბმული ტექს-
ტის აზრთანაჲ ამოკითხვა არ ზერხდება.

ჰილ-ეტრატის იადგარი

(აღწერილობა)

განთქმული ხელნაწერი, რომელსაც ჰილ-ეტრატის იადგარი ეწოდება, პირველად ცნობილი გახდა მეცნიერთა ფართო წრეებისთვის 1888 წელს, როდესაც დაიბეჭდა პროფ. ა. ცაგარლის «Памятники грузинской старины в Святой земле и на Синае»¹, რომელსაც ოთხი დამატება ახლავს. ამ დამატებებთან პირველი Каталог рукописей грузинского монастыря св. Креста близ Иерусалима (გვ. 143—192; ჩართული აქვს ექვსი გვერდის ფაქსიმილე ჰილ-ეტრატის იადგარისა და ერთი გვერდის ფაქსიმილე ჰილის ფსალმუნისა), მეორე დამატებაა Каталог груз. рукописей Синайского монастыря (გვ. 193—252). ორივე კატალოგი უცვლელად შევიდა ა. ცაგარლისავე ნაშრომში, რომელიც 1889 წელს გამოქვეყნდა ამ სათაურით: Сведения о памятниках грузинской письменности. Второй выпуск, СПб. 1889 (მხოლოდ აქ კატალოგებს სხვა პაგინაცია აქვთ: 1—50; 51—98). ამაში ჩართულია ფაქსიმილე იადგარის 4 გვერდისა და ჰილის ფსალმუნის ერთი გვერდისა; ამას გარდა, ჩართულია აგრეთვე ფოტოსურათი იადგარის ოთხი გვერდისა და ფსალმუნის ერთი გვერდისა².

ხელნაწერის აღწერილობა მოეპოვება ა. ცაგარელს, კ. კეკელიძეს, ილ. აბულაძესა და ლ. მეფარიშვილს. ცაგარლის აღწერილობა იმით არის კარგი, რომ იგი პირველი წყაროა ამ ძეგლის შესახებ. ამას გარდა, მის აღწერილობას ახლავს ფაქსიმილეები და Сведения-ს ზოგიერთ ცალს — ფოტოსურათებიც³.

კ. კეკელიძის წიგნში ჰილ-ეტრატის იადგარის შინაარსი ვრცლად არის გადმოცემული. მრავალი საგალობელი სლავურად არის ნათარგმნი და დართული აქვს აბოს საგალობლები ქართულად. იგი ნათელ წარმოდგენას გვაძლევს იმის შესახებ, თუ რას წარმოადგენს ეს ძეგლი შინაარსით⁴.

მოკლედ აქვს აღწერილი ეს ძეგლი ი. აბულაძესა⁵ და ლ. მეფარიშვილს⁶.

¹ Православный Палестинский сборник, т. IV, Выпуск первый, Издание Православного Палестинского общества. СПб, 1888.

² ეს ფოტოსურათები მხოლოდ ზოგიერთ ცალს ახლდა.

³ Каталог рукописей монастыря св. Креста, № 29 (стр. 159/17).

⁴ К. К е к л и д з е. Литургические грузинские памятники в отечественных книгохранилищах и их научное значение. Тифлис, 1908, с. 355—372.

⁵ ი. აბულაძე, ქართული წერის ნიმუშები, პალეოგრაფიული აღზომი, მეორე გამოცემა, 1973, გვ. 338, ტაბ. 15, 16.

⁶ ხელნაწერთა აღწერილობა, ტ. V, შედგენილია და დასაბუთდად მოზაძეშვილი ლუბა მეფარიშვილის მიერ, 1949.

სპეციალურ ლიტერატურაში კილ-ეტრატის იადგარს ზოგჯერ „სინურს“ ეძახიან⁷ და მისი წარმომავლობის ადგილად სინას მთა არის დასახელებული⁸. მაგრამ სინური წარმომავლობისა მხოლოდ ფსალმუნი, რომელიც პორფირი უსპენსკის სინას მთაზე უნახავს 1850 წელს⁹. რაც შეეხება კილ-ეტრატის იადგარს, იგი პალესტინურია, პროფ. ა. ცაგარელი ამბობს: «папирус этой Палестинской мш-нен лучше, чем папирус Синайской псалтыри» (ст. 159/17). სხვაგან პროფ. ა. ცაგარელი წერს: «памятник этот был найден преосвященным Порфирием в 50-х годах в монастыре св. Саввы в Палестине» (გვ. 163/21), ასე რომ ეკვი არ არის, რომ ხელნაწერი პალესტინური წარმომავლობისაა.

კილ-ეტრატის იადგარი პ. უსპენსკის ეთიოპური ხელნაწერი ჰგონებია, გაუყვია იგი სამ წიგნად და ჩაუსმევიანებია ყდაში, სამსავე ყდას აბეჭდია: Codex aethiopicus papyraceus („ეთიოპური ხელნაწერი ქილისა“).

როდესაც ა. ცაგარელი სწევდნენ (1883 წ. იანვარში) პ. უსპენსკის, რომელიც ამ დროს უკვე ეპისკოპოსი იყო, მას მასპინძლის ყურადღება მიუქცევია იმაზე, რომ კილ-ეტრატის ხელნაწერი ქართულია და არა ეთიოპური. ამის შემდეგ პ. უსპენსკის წაუწერია ხელნაწერის პირველი ტომის თავფურცელზე: «Эти три книжицы на папирусе грузинские богослужебные, но не Евангелие, и не апостол, и не псалтырь. Е. Порфирий».

პ. უსპენსკის გარდაცვალების შემდეგ (19 აპრილს 1885 წ.) მისი ხელნაწერები, მათ შორის, კილ-ეტრატის იადგარიც, შეიძინა პეტერბურგის საჯარო ბიბლიოთეკამ, სადაც იგი დაცული იყო 1923 წლამდის ქართულ ხელნაწერთა ახალი სერიის მე-11 ნომრად. 1923 წელს, საბჭოთა ხელისუფლების დადგენილების თანახმად, სხვა ხელნაწერებს შორის იადგარიც გადმოეცა საქართველოს¹⁰ და იგი ამჟამად დაცულია საისტორიო და საეთნოგრაფიო საზოგადოების ხელნაწერთა ფონდში H 2123ა ნომრად (უფრო ზედმიწევნით: H—2123ა, H 2123ბ, H 2123გ).

მთელი ხელნაწერი, როგორც ვთქვით, სამ ტომად არის გაყოფილი და შედგება 313 ფურცლისაგან, რომელთაგანაც პირველ ტომშია 119 ფურცელი (1—119), მეორეში 100 (120—219), მესამეში 94 (220—313).

წიგნი შედგება რვეულებისაგან, რომლებშიც ფურცლები ზოგი ეტრატისაა, ზოგი კი — ქილისა, მაგრამ ისე, რომ ქილის ფურცლები, როგორც უფრო სუსტი და მეტეხი, შიგნით რის მოქცეული, ეტრატი კი, როგორც უფრო მკვიდრი და გამძლე, გარედანაც ეკერის რვეულს და შიგნით შუაზედაც არის მოქცეული. ამ ფურცლიან რვეულებში ეტრატისა და ქილის ფურცლები უმეტესად ასე მისდევს ერთმანეთს: ეტრატი 1/10, ქილი 2/9, 3/8, 4/7, ეტრ. 5/6; ასე რომ

⁷ ა. ჯავახიშვილი, ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია. მეორე გამოცემა. 1912. კ. 31 (აქ ნათქვამია, რომ „ჩვენამდის მხოლოდ ორმა ჰალზე ნაწერმა ქართულმა ძეგლმა მოაღწია და ორზე პალესტინისა, საბა წმიდის ლავრისა, და სინას მთის ქართველთა მონასტრიდანა: ერთი მათგანი ფსალმუნია, მეორე თაყუნი. ორივე ძველი სინას მთიდან საეკლესიო ისტორიის მკვლევარმა რუსმა ცნობილმა მეცნიერმა პორფირი უსპენსკიმ ჩაიტანა რუსეთში“).

⁸ ხელნაწერის აღწერა, წ. 1949, გვ. 76.

⁹ Второе путешествие архимандрита Порфирия в Синайский монастырь в 1850 году. СПб., 1856, стр. 163.

¹⁰ გადმოსაცემ ხელნაწერთა მიღება კომისიის შეჯამებაში ამ სტრუქტურის დამწერტი იღებდა მონაწილეობას.

ეტრატის ოთხ ფურცელზე თვითეულ რვეულში ექვსი ქილისა მოდის. იშვიათად ეტრატისა და ქილის ფურცლების თანამიმდევრობა და თანაფარდობა დარღვეულია, მაგრამ რვეულის ათფურცლიანობა საზოგადოდ დაცულია.

რვეულთაგან უკლებლივ მოღწეული ჩანს 28 (ოცდარვა), მეოთხიდან ოცდამეთერთმეტემდე (ამის ჩათვლით). ამას იმით ვტყობილობთ, რომ რვეულებს სათვალავი გაკეთებული აქვთ ქართული ასოებით პირველსა და მეათე ფურცელზე: პირველის წინა გვერდზე და უკანასკნელის უკანა გვერდზე, ორსავე შემთხვევაში ზემო აშისს შუაზე. გამოჩაყლის შეადგენს 29-ე რვეული, რომელსაც წინა სათვალავი (49) მარჯვენა ზედა კიდეში აქვს მიწერილი.

იადგარს წინ უნდა აკლდეს ორი რვეული (ოცი ფურცელი) და მესამისა ერთი ფურცელი, სულ 21 ფურცელი. ამ მესამე რვეულის ერთ ფურცელს აწერია რვეულის სათვალავი 1. იგი უნდა იყოს მესამე რვეულის მეათე ფურცელი.

ბოლოში ფურცლები არეულად არის აკინძული. მაგ., 33-ე რვეულის პირველი ფურცელი ქილისაა, რაც იმაზე მიგვიჩივებს, რომ რვეულს აკლია.

ხელნაწერის ზომა მერყეობს შემდეგ ფარგლებში: 11,1 (11,2) × 9,7 (9,10) სმ. იგი ნაკლულია, აკლია თავშიც და ბოლოშიც. ხელნაწერში აქა-იქ ფურცლები გადარეული უნდა იყოს. ქილის ფურცლები მრავალგან დაზიანებულია (ამოტეხილია, ჩამოტეხილია, წატეხილია), განსაკუთრებით ბოლოს, სადაც ნაფლეთებიდა მოიპოვება.

ზოგი ეტრატის ფურცელი შეკერილია ორი ნაჭრისაგან; ნაქერის ადგილას ნაწერი არ მოიპოვება (165, 178, 185, 225, 264, 265, 306).

რამდენიმე ეტრატის ფურცელი პალიმფესტია. პირველი ნაწერი ქართულია (194, 195, 214, 215) ან ბერძნული (198, 199, 294, 295). პირვანდელი ტექსტი ძნელად იკითხება.

ეტრატის ფ. 34 ქვემო ცხრა სტრიქონის მანძილზე გამოვლენილი ყოფილა თავიდანვე ირიბად და ტექსტი ზედ ისე დაუწერიათ, რომ სიტყვა ზოგჯერ გაწყვეტილია და გადატანილია ერთი კიდიდან მეორეზე: და — ღებად, თა — ესა. თვით ტექსტს არა აკლია რა.

ძველი ნაწერია ერთი პირის მიერ, რომელიც, ერთი მინაწერის თანახმად (1v), იოანე უნდა იყოს, მაგრამ იგი ქილის ფურცლებზე უფრო მსხვილად წერს, ვიდრე ეტრატისაზე, რაც, უთუოდ, საწერი მასალის ბუნებით არის გამოწვეული. ამით აიხსნება ის გარემოებაც, რომ სტრიქონთა რაოდენობა ხელნაწერის გვერდებზე არა თანაბარია: ეტრატის ფურცლებზე იგი 17-დან 24-მდე აღის, ქილისაზე კი — 15-დან 21-მდე. მაგ., 65v ეტრატია, 66r კი — ქილი. პირველზე 24 სტრიქონია. მეორეზე კი — 16: 140v ეტრატია, 141r კი — ქილი; პირველზე 22 სტრიქონია, მეორეზე — 15. ამიტომ, თუმცა ქილის ფურცელთა რაოდენობა ხელნაწერში მეტია, მათზე მოთავსებული ტექსტი ვერ გამოვა მეტი, ვიდრე ის, რაც ეტრატის ფურცლებზეა მოთავსებული.

ტექსტი ნაწერია ერთ სვეტად და შავი მელნით, მაგრამ სათაურები წითურად არის შესრულებული. ნაწერი მთავრულიაო, ამბობს ა. ცაგარელი: «писано церковное, заглавное, некрасивое и неумелое, но разборчивое и носит все признаки глубокой древности» (გვ. 159/17). ა. ცაგარლის აზრს იმეორებს ილია აბულაძე, რომელიც წერს: „ნაწერია ცალ სვეტად ეტრატსა და ქილზე (პაპირუსზე) ასომთავრულით“ (ქ. წერის ნიმუშები, გვ. 338).

როგორც ჰგავს, აღნიშნული მეცნიერები კარგად არ დაჰყვირებდნენ ხელს, რომლითაც გადაწერილია ჰილ-ეტრატის იადგარი, თორემ ასე კატეგორიულად არ იტყოდნენ, რომ ნაწერი ასომთავრულიაო. მართალია, ასოები ძეგლში უმეტესად მრგოლვანია, მაგრამ ზოგიერთი მათგანის მოხაზულობა ნებას არ გვაძლევს ვამტკიცოთ, რომ ნაწერი ასომთავრულიაო. ასეთებია:

7. რომელიც მეტად ჩამოგრძელებულია ქვემოთ.

ზ და ზ ასოებს წინა ხაზი ძირს ჩამოუდის და უსწორდება ასოს საყრდენ ხაზს.

7 ასოც მსგავს ვითარებას გვიჩვენებს მრავალ შემთხვევაში: ხშირად მასაც ძირს ჩამოუდის წინა ხაზი.

ჟ ასოს თავი ყოველთვის შეკრული აქვს, მაგრამ ბოლო მეტად ჩამოუდის ქვეშ.

ჩ ასოს მეტად წაგრძელებული აქვს ზედა ხაზი.

ც ასოს არსად ყელი არა აქვს.

ც ასოს მეტად ჩამოუდის ფეხი ძირს.

ც ასო იმგვარადაა მოხაზული, რომ შეუძლებელია მას მრგოლვანი ვუწოდოთ. იგი ნუსხურადაა ყველგან გამოყვანილი.

ყველა ამ ნიშნის მიხედვით უნდა ვთქვათ, რომ ჰილ-ეტრატის იადგარის ხელი წარმოადგენს გარდაბნულ საფეხურს მრგოლვანიდან კუთხოვნისაკენ.

სასვენ ნიშნად ნახპარია სამი წერტილი, რომლებიც საგალობლების ბოლოს სხედს. იგივეა აგრეთვე მაშინაც, თუ მხოლოდ საგალობლის დასაწყისია მოყვანილი (უფრო დაწერილებით სასვენი ნიშნების შესახებ ნახეთ ა. მარტიროსოვის ნაშრომში).

მინაწერები: 1v ქვემო აშიაზე მსხვილი ასოებით დაწერილია: ო ზე იწე აწ (ღმერთო, შეიწყალე იოვანე. ამენ). ეს იოანე უნდა იყოს იადგარის გადამწერი. იგი სხვა ადგილას ლოცვას ითხოვს: 74v-ს ქვემო აშიაზე იკითხება: ლც ყო (ლოცვა-ყავთ).

ერთ ადგილას საინტერესო ცნობაა დედნის შესახებ, რომლისაგანაც ტექსტი გადმოუწერიათ: „ადიდებდითსა ზემო დამირჩეს და ქვემო დავწერენ: დედა აღქატი იყო“ (9, ქვემო აშია).

სხვაგან იკითხება: „ღმერთმან დაგაჯეროს ყოველთა, შემინდვეთ, ესე დასადებელნი არა ამის ადგილისანი, განა დედანი ურვილნი მქონდეს“ (119v).

კიდევ სხვაგან მწერალი ბოდიშს იხდის შეცდომით გადმოწერისათვის: „შემინდვეთ, შევსცეთ და ესეთ დავწერე. ვითა ჯამს, ეგერ თქუით“ (55r). ამ მინაწერის მელანი მარცხენა გვერდის აშიაზე გადასულა.

110v-ს აშიაზე მიწერილია: „ამის შაბათისა დასადებელნი ქუემო ჰპოვნე მერვესა ფურცელსა, კმაჲ მესამეჲ“.

გადამწერი ხშირად ცდება და საკირო ასოს ნაცვლად სხვა გამოჰყავს. მაგ., 163,6-ზე დაუწერია „ქარძმლსა“ ნაცვლად: „ქარცმლსა“, რომელიც ასე უნდა წავიკითხოთ: ჟუარცმულსა. ამას გარდა, ხშირია, რომ წაშლილი იყოს ასოები და სიტყვები.

ჰილ-ეტრატის იადგარის ერთი თავისებურება ის არის, რომ ხშირია შიგ უჩვეულო შემოკლებანი, რაც აძნელებს ტექსტის დადგენის საქმეს; მაგ., დოსბო (167v, 1) = დაუსაბამო; „სბნლმნ“ შეიძლება კაცმა წაიკითხოს „სიბნელემან“, მაგრამ 181v, 19-ზე იგია „საბანელმან“; „გგლბდა“ შეიძლება „გიგა-

ლობდა“-ც იყოს, მაგრამ 153,2 ქვ. იგი მხოლოდ ასე უნდა გაიხსნას: „გეგუ-ლებოდა“.

ზოგჯერ ორი სიტყვა ერთად არის შემოკლებული, მაგ., იოსბრიმთიელმ (167,10) ამას ნიშნავს: იოსებ არიმათიელმან.

ზოგჯერ ქარაგმა აზის სიტყვას, თუმცა იგი შემოკლებული არ არის და, მამსადამე, შემოკლების ნიშანი საჭირო არ არის.

იადგარის თავისუფალი გარეთა აშიები გამოყენებულია სამკაულებისათვის, რომელთა რიცხვი ას ოცზე მეტია. ძირითადად ეს არის ჯვარი, რომელიც სხვა-დასხვა სახით არის წარმოდგენილი აშიაზე: არის სწორ-მკლავიანი ჯვრები ირი-ბად გადახაზული მარცხნიდან და მარჯვნიდან და წრეში ჩასმული (5v, 6, 9v, 10v, 14v, 18v და სხვ.), ან უწრეოდ (5v, 7, 9v, 11v და სხვ.); სწორ-მკლავიან ჯვრებს ხშირად მკლავების ბოლო გაპობილი აქვთ (44 და სხვ.); ზოგჯერ ასეთი ჯვრები წრეშია ჩასმული. არის ჯვრები, რომლებიც საყრდენზეა დამაგრებული (185v, 211v); არის ჯვრები რგოლებისაგან შემდგარი (რგოლებში შეიძლება წერტილი იყოს ჩაწერილი): 135v, 157v, 221v; ჯვარი ზოგჯერ რამდენიმე ერთი-მეორეში ჩასმულ კვადრატულ ფიგურაზეა დაყრდნობილი (184, 190, 204, 250, 297v). ჯვარი შეიძლება მცენარესავით იყოს წარმოდგენილი, ტოტები რომ შე-მოხაზული ჰქონდეს (266v), ან შემოუხაზავი (217v, 275, 280, 281v). ერთი სიტყვით, დიდი მრავალფეროვნებაა ამ მხრივ.

სამკაულებს უნდა მივათვალოთ მეტისმეტი პრიმიტიული გამოსახულება ალა-მიანისა (147v, 155v, 160, 204v, 218v, 260v). ა. ცაგარელი ამ გამოსახულებებში ქრისტესა და წმიდანებს ხედავდა (вИзображения Христа, святых встречаются на полях). შეიძლება აგრეც იყოს, მაგ., 204v-ზე „წმიდას“ (ქრისტეს?) კვერთხად გამოყვანილი ჯვარი უჭირავს მარცხენა ხელში.

აშიაზე მოთავსებული ჯვრების დანიშნულება, ალბათ, ის იყო, რომ საჭირო საგალობლები ადვილად მოენახათ. ზოგი ამ ჯვართაგან შეიძლება თავიდანვე არ იყო და შემდეგში ჩახატეს.

სამკაულებს უნდა მივაკუთვნოთ აგრეთვე ინიციალები, რომლებიც ხშირად გვხვდება ხელნაწერში (ზოგჯერ ერთ გვერდზე სამი და მეტიც) და აგრეთვე მარჯვნივ და მარცხნივ წყვილ-წყვილად წაქცეული ირიბი ხაზები, რომლებიც საგალობლის ბოლოს არის მოთავსებული, უმეტესად ქვემო აშიასთან (1v, 10v, 63r, 123, 156, 114, 245, 305).

კილ-ეტრატის იადგარს ზოგჯერ უწოდებენ საღმრესაწაულოს ან თთვენს.. ა. ცაგარელი იგია Праздничная миня, რაც, როგორც კ. კეკელიძემ აღნიშნა, მთლად სწორი არ არის, რადგანაც იგი შეიცავს არა მარტო უძრავი ღმრესაწაულე-ბის საგალობლებს, არამედ მოძრავი ციკლის ღმრესაწაულებისასაც (მარხვან-ზა-ტიკისასაც).

გადაწერის დრო. კილ-ეტრატის იადგარის გადაწერის დროის შესახებ სხვადას-ხვა აზრია გამოთქმული. ამ ძეგლის პირველმა მკვლევარმა იგი მიიჩნია VII საუ-კუნის ძეგლად: «обе части (ე. ი. ეტრატზე დაწერილიცა და კილზედაც), вероятно, одного и того же века по написанию, а именно, не позже VIII в. и вероят-нее всего VII в., если не раньше», წერდა ა. ცაგარელი (გვ. 159/17). ა. ცაგარლის ეს მოსაზრება იმას ემყარებოდა, რომ მინიატურები მეტად მარტივია და, ამას გარ-

და, შიგ არ არის სხენება რომელიმე ქართველი მოწამისაო (Сведения... II, 1889, стр. X, 163/21).

ამის პასუხად კ. კეკელიძემ აღნიშნა, რომ ა. ცაგარელს გამორჩენია მხედველობიდან, რომ იადგარში აბოს საგალობლებია შესული და, მაშასადამე, იგი არ შეიძლება გადაწერილი იყოს 820 წლამდე, როდესაც დაიწერა აბოს ბიოგრაფია და მისი საგალობლებიო. კ. კეკელიძემ ივარაუდა, რომ ძეგლი გადაწერილია IX საუკუნის მეორე ნახევარში (Литург. груз. пам., 351). მიუხედავად ამისა, კ. კეკელიძე არ უარყოფდა, რომ იადგარში შესული საგალობლები ადრინდელია: «В молитвословиях и песнопениях месящесловной части явно сквозят VII—VIII вв. — период напряженной гимнографической деятельности в главных центрах тогдашнего византийского мира, давший массу стихир, канонов и тропарей, большею частью ныне, к сожалению, неизвестных, которые, размещаясь в порядке месящеслова, положили основание служебных Минней, сначала кратких — праздничных, какою является и наша рукопись в месящесловной части, а затем подробных — всedневных».

კ. კეკელიძემ თავის აღწერილობაში საგალობლები სლავურად თარგმნა, მთელი ხელნაწერის შინაარსი ვრცლად მოიყვანა და, სხვათა შორის, აბოს საგალობლები დაბეჭდა ქართულადაც. კ. კეკელიძის თანახმად, იადგარში ოკტოხოსის ჰიმნები ჭერ კიდევ არ ჩანს (ძველი ქართ. მწერლობის ისტორია. I, 1951, გვ. 562).

როგორც ვთქვით, კ. კეკელიძეს ეს იადგარი მიაჩნია IX საუკუნის ძეგლად. ის ამბობს: პირვანდელი ფორმა „ხვედრისა“ ანუ მარხვან-ზატიკისა ჩვენ გვაქვს ზემოდასახელებულ მეცხრე საუკუნის პაპირუს-პერგამენტის კრებულში. აქაური ჰიმნები უფრო ძველია, ვიდრე ეპოქა თეოდორე სტოდისისა (გარდაიცვ. 826 წ.), რომლის სახელთან დაკავშირებულია „მარხვანის“ ისტორია. ის ძალიან მოკლეა და თეოდორეს ჰიმნებს არ შეიცავს. ამ კრებულმა არ იცის არამც თუ ახლანდელი კვირიაკეები დიდმარხვისა, არამედ ისინიც კი, რომელთაც ჩვენ ვპოულობთ სტოდისისა და იერუსალიმის რედაქციის უძველეს „მარხუანში“. აქ ჭერ კიდევ არაა გამოყოფილი მესამე კვირიაკე, როგორც საგანგებო, ჭვართაყვანისცემის კვირიაკე. თუ სიტყვები „დასდებელნი მარხუათანი სრულიად“ გულისხმობენ მთელ „მარხუანს“, უნდა ვიფიქროთ, რომ ეს წიგნი უთარგმნია ექვთიმე ათონელს, ყოველ შემთხვევაში, თუ მთლად არა, ზოგიერთი მისი ნაწილი მაინც (იქვე, 563, 564).

მე კი მგონია, რომ ჭილ-ეტრატის იადგარის გადაწერის დრო არა თუ მე-9, არამედ მე-10 საუკუნეც ვერ იქნება. ამას რომ ვამბობ, მხედველობაში ის გარემოება მაქვს, რომ ძეგლში ისეთი ორთოგრაფიული და ენობრივი მოვლენებია, რომლებიც გამორიცხავს დროს მე-11 საუკუნემდის. ერთი ამათვანია ა ასოს ხმარება: „არა“ ნაწილაკი ამ ძეგლში უმთავრესად „არაჲ“ ფორმით გვხვდება; ქართული მოწამის სახელად აქ არის აბო და არა ჰაბო; ამ სახელის სახელობათა, მოთხრობითა და წოდებითი გვხვდება აბოჲ, ხოლო მიცემითში — აბოჲს. ყველა ეს იმის მაჩვენებელია, რომ ძეგლი მოგვიანო ხანისაა.

მართალია, ძეგლში ჩვეულებრივია მ-ს ნაცვლად ეჲ, რაც საერთოდ სიძველის ნიშანია, მაგრამ ამ ძეგლში ეს უნდა იყოს ძველი ორთოგრაფიის მაჩვენებელი, რომელსაც ძველი გამოთქმა არ უნდა ახლდეს: ეჲ-ში, ალბათ, მარტო ე

გამოითქმოდა (ქრისტემს = ქრისტეს), როგორც „არაჲ“-ში არა. ამიტომ ჰილ-ეტრატის იადგარის გადაწერის დროდ შეიძლება XI საუკუნის დასაწყისი მი-ვიჩნიოთ¹¹.

¹¹ რამდენადაც მახსოვს, ამავე დასკვნამდე მივიდა ჰილ-ეტრატის იადგარის გადაწერის დროის შესახებ განსვენებული რენე შმერლანგიც, რომელმაც ამ ხელნაწერის მორთულობა საგანგებოდ შეისწავლა.

არ. მარტიროსოვი

ტიმსტის გამოცემისათვის

სიტყვათა შემოკლება, დაპარაფრაზა

ქილ-ეტრატის იადგარი განსაკუთრებით საინტერესოა დაქარაგმების მხრივ. ქარაგმის ქვეშ გვხვდება არა მარტო კავშირები და ზმნიზედები: რ (რამეთუ), რა (რამათა), ხ (ხოლო), ვე (ვიდრე), ვს (ვიდრემდის), აღ (არამედ). ვა (ვითარცა); ნაცვალსახელები: შნ (შენ), ჩნ (ჩუენ), მნ (მან), მს (მას), რი (რომელი), ყი (ყოველი), ყნი (ყოველნი); თანდებულები: გნ (გან), ზა (ზედა), შნა (შინა), თნა (თანა); ზმნისწინები: გნ (გან), წრ (წარ), გრდა (გარდა), გრდმო (გარდამო) ან ჩვეულებრივი შემოკლებანი: ოო (უფალო), ქე (ქრისტე), ივ (იესუ), ღი (ღმერთი), არამედ თითქმის ყველა სიტყვა. აი, ერთი გვერდის ნიმუში (გვ. 229)¹.

ამისთსა მოილო გრგნი
მღწხა მსთა მხბთა მ. . . იგივე:
ღტუვსა რლნი სრლმთგნ ოჟ-
მეცრებისათა იქსნ და წნამ-
ორბედისა მიერ ოქდგე სსფელი
სთა ღრს მყენ ჩნცა შსლედ
მს შნა მსთა მხბთა ვა მწყლე ხრ. .
რი ავლთა ჰოქლქბთა ქყნსა
ზა იქცოდა და სღმრთოაა რჩ-
ოვლისა სმრთლსა ამხლბ-
და მფთა ღღს მეკთა თვი
სპყრბლსა შნა და პყრბლთა
ჯჯხთსათა ეოჟყა გნთჟოჟ-
ფლებამ და მხ არს ღცხრმლდ
სლთა ჩნთათს. . კრხლრხა. .
რნ ბბლნს კრი გრდამოოვ-
ლინე და ღღს ჯჯხთსა მყფთა
აჰრე ადგმა ვა კრი კოჟრ-
ნებისაა წნმრბლსა შნისა მ-
იერ კრთხლ ხრ შნ ოო²

ხელნაწერის ამ გვერდზე სულ 73 სიტყვაა ნახმარი, აქედან 67 ქარაგმიანია, 6 კი — უქარაგმო. ეს თავისებურება გამოწვეული უნდა იყოს როგორც ძნელად საშოვნელი საწერი მასალის — ქილისა და ეტრატის სიმცირით, ისე თვით საგალობელთა შინაარსით. რომელიც, უნდა ვიფიქროთ, სათანადო პირებს მეტწილად ზეპირად უნდა სცოდნოდათ.

¹ ტექნიკური მიზეზების გამო სათანადო სიტყვებს ქარაგმას არ ეუწერთ.

² ტექსტი ყოველმხრივ ისეა გადმოცემული, როგორც ეს ხელნაწერში იკითხება.

ივ. ჯავახიშვილის მიერ დადგენილი ტერმინებით რომ ვიხელმძღვანელოთ, ჩვენს ძეგლში ძირითადად გამოყენებულია შემდეგი სახის შემოკლებანი: მ ხ ო - ლ ო ა ს ო ი ა ნ ი, როცა იწერება სიტყვის მხოლოდ დასაწყისი ასო; შ უ ა შ ე კ - ვ ე ც ი ლ ო ბ ი თ ი, როცა წარმოდგენილია დასაწყისი და დასასრული ასოები ან მარცვლები; უ ხ მ ო ვ ნ ო, როცა შემოკლებულია მხოლოდ ხმოვნები³.

სიტყვათა შემოკლებისას ყოველთვის დაცული არ არის გარკვეული წესი. ერთი და იგივე სიტყვა ყოველთვის ერთნაირად არ არის დაქარაგმებული.

1. ჩვეულებრივ ქარაგმის ქვეშ წარმოდგენილი არ არის ე რ თ ი ა ნ რ ა მ - დ ე ნ ი მ ე ხ მ ო ვ ა ნ ი: მშუილობა 15, მიცემა 154v ...მმსა (მამასა) 1, კლთა ოჩნბდა (კელითა უჩუენებდა) 23, აღს (აილეს) 185, მხდ (მოხუედ) 33, გრგნ ექმნ (გურიგუენ ექმენ) 5v, ღლდებთ (ღალადებთ) 60, მთხრბთ (მიუთხრობთ) 23v, მნკბ (მონიკებ) 30, სმბლა (სიმდაბლეს) 178, სხერბა (სახიერება) 102, ღბდბლი (და-ბადებულ) 103v, სწმდსა (სიწმიდისა) 37v, ინს (იონეს) 32...

2. ხმოვანთან ერთად გამოტოვებულია თანხმოვანიც (მეტწილად ერთი ან ორი, ზოგჯერ მეტიც); მაგ.:

კთა (კაცთა) 69v, სოჯა (საუნჯე) 132v, მკრთთ (მკურდრეთით) 163, გრნი (გურიგუენი) 162, სონ (სუიმეონ) 74, გნძრა (განძირელდა) 189, გნთა (განათლდა) 197, ბნდ (ბეთანიად) 129, სხთ (სიხარულით) 130v, აკრთ (აქურთხევდით) 135v, ვდთ (ვალიდებთ) 48, შმა (შენდობა) 62v...

3. ერთი ქარაგმის ქვეშ ხშირად შემოკლებულია ორი სიტყვა ან რთული სახელი და ზმნა, რომელთა მეორე შემადგენელი ნაწილი შეიძლება წარმოდგენილი იყოს მხოლოდ თავკიდური ან ბოლოკიდური თანხმოვნით; მაგ.: ქმპრთ (ქრისტეს მიმართ) 56v, ექსსტრთენი (ექუს-ექუს-ფრთენი) 43, მცხვრდანელ (მაცხოვარ, იორდანელ) 24v, ქლმბი (ქველისმოქმედი) 162v, წყლბყე (წყალობა-ყავ) 91v, 102, ღრსმყენ (ღირს-მყენ ჩუენ) 81v, სლჩს (სულთა ჩუენთათვის) 202v, წმდხრ (წმიდა ხარ) 52, შგწყლჩნ (შეგუიწყალენ ჩუენ) 78, მხრლრს (მხიარულ არს) 72, მღლდთმ (მღელთ მოძღუარნი) 125, მხრნ (მეოხ არიან) 107v, მელრს (მომავალ არს) 130, მწყლხრ (მოწყალე ხარ) 114, ცდვლრ (ცოდვილ ვარ) 89v (შდრ. კტთ მყრე = კატთ მოყურაე 121, ღბლ ხრ = ღიღებულ ხარ 59...).

4. ერთი ქარაგმის ქვეშ შემოკლებით ზოგჯერ გვხვდება მთელი წინადადებაც. ასეთ პირობებში წინადადების შემადგენელი რომელიმე სიტყვიდან შეიძლება არც ერთი ასოც კი არ იყოს წარმოდგენილი; მაგ.:

მხგყჩნ (მეოხ გუეყავ ჩუენ) 56; მეოხებითა შთა აცჩი (მეოხებითა შენითა აცხოვნენ სულნი ჩუენნი) 12; შდრ. აცხნ სლნი ჩნი (აცხოვნენ სულნი ჩუენნი) 12v.

5. ისეთ შემთხვევებში, როგორიცაა: შწყნესლნი (შეიწყალნეს სულნი ჩუენნი) 123v; რაცხოვნენ (რამთა აცხოვნენ) 108, წმსაბოჲსა (წმიდისა აბოჲსა) 41, წინადგს (წინა-ადგს) 4, სლისამის (სულისა ამის) 124v. ორი სიტყვის შემოკლებისას ს და ა ეკუთვნის წინა სიტყვასაც და მომდევნოსაც.

6. შემოკლებისას ზოგჯერ მოცემული არ არის სიტყვის ბოლო ნაწილი. საწარმოებელი ფორმანტები — ბრუნვისა და რიცხვის ნიშნები, ზმნური სუ-

³ ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია, ტფილისი, 1926, გვ. 136.

ფიქსები — ან სრულიად არ არის წარმოდგენილი, ან მხოლოდ მათი თანხმონი ელემენტია დატოვებული; მაგ.:

გ რ გ ს ყო იგი (გუიარგუინოსან ყო იგი) 38... გქბთ შნ ღთმშბლო (გაქებთ შენ. ღმრთისმშობლო) 216; ზ ც ი ბქთა თნა (ზეცისა ბქეთა თანა) 74; ვჰყოფდეთ ქსნბსა წ მ ს (წმიდისა) აბოჲსა 41; რი მ მ ს თნა (რომელი მამისა თანა) განაგებ 41v, ქ წ მრსგნ (ქალწულისა მარია-მისგან), სმბს (სამებისა) 60, მხრლ იყეთ ს ს ფ ლ (მხიარულ იყვენით სასუფეველსა) 18, ღ ღ ვ ნ (ღელვანი) წყლთნი 49, შნ ხრ ღი ჩნი მ რ ღ მ წ (შენ ხარ ღმერთი ჩუენი მრავალ-მოწყალე) 127, აღვიცენით ჩნ კეთილითა ს ს ლ (სიხარულითა) 245v... მოხ გყვ ს ლ თ ჩნს. (მეოხ გუეყავ სულთა ჩუენათუის) 5v; ცხრბდ ს ლ ჩ (ცხოვრებად სულთა ჩუენათუის); ღრსნო ცხრბდ ს ლ ჩს (სულთა ჩუენათუის) 15; მოხგნით ს ლ ჩ (მეოხ გუეყვენით სულთა ჩუენათუის) 185... დიდებჲა შენდა, მცქლთა ს ი ქ ა დ უ ლ (სიქადულთა), მწთა ს ხ რ ლ (სიხარულთა) 93; მრავალ მოწყალე მ ქ ს ნ ლ მ ო მ ტ ე ე ე ბ ე ლ (მრავალ მოწყალეო, მკსნელო მომტევებელო) 98; ნუ მარცხუენ მე სასოებისაგან ჩემისა ქე მ ქ ს ლ კტომყრე (ქრისტე მკსნელო კატომოყუარე) 92v...

7. თანდებული -გან და ზმნისწინი გან- დაქარაგმების დროს ხშირად მხოლოდ დასაწყისი ასოთია წარმოდგენილი⁴; მაგ.:

საცთურისაგ 4v, იოანესაგ 24v, შნგ (შენგან) 1v, ჩემთაგ იქვე, რლთაგ (რომელთაგან) 15, ათორმეტთაგ 146v, სირღმეთაგ 50, მვეცთაგ 14v... გამანათლებელად 14v, გამათავისუფლებელ მექმენ 4...

შედარებით იშვიათად გვხვდება ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ორივე (დასაწყისი და ბოლო) ასოთია დაწერილი; მაგ.:

ეტმსგნ (ეთომისაგან), კრსგნ (კირისაგან), ქლწლსგნ (ქალწულისაგან) ...გნგნხმოდეს და სხვ.

ეგვეე ითქმის მოთხრობითი ბრუნვის -მან დაბოლოების შემოკლების შესახებ; მაგალითები:

დიდებულმ საგალობელმ (დიდებულმან საგალობელმან) 4v, წინამძღარმ (წინამძღუარმან) იქვე, სიმკნემ შნმ (შენმან), მოწამეთა შენთამ 4v... ყოველთა მეოფმ 22v, პირველმოწამემ 4v, ყლმ ღბდბულმ (ყოველმან დაბადებულმან) 29v, მიუგო წმ მონმნ ოისამ (მიუგო წმიდამან მონამან უფლისამან) 39; მხლმნ... ნაყოფმნ კეთილმ (მხოლომან ნაყოფმან კეთილმან) 39v...

ქარაგმა. ჩვეულებრივ, დაესმის შემოკლებულ სიტყვას ზემოთ შუაში, მაგრამ თუ სიტყვის შემოკლებისას გამოტოვებულია დასაწყისი ან ბოლო ასოები, ქარაგმაც შესატყვის ადგილას არის წარმოდგენილი.

8. ზოგჯერ ერთ სიტყვას ორი ქარაგმა უზის; მაგ.:

ქ-ნიერბ-ჲ 10v, ს-ზნლმ-ნ 181v, წ-ლთგ-ნი 182v, ქ-წლსა-გ 69v. მ-რთლმადიდებლობის-ჲ 58v, გ-რდამოყ-დ 44v, გ-ნეთვსფლ-ნ 125v, გ-კრტ-ელდი 190v...

9. არის შემთხვევები:

⁴ ივ. ჭავჭავაძის, დსახ. ნაშრ., გვ. 139.

ა) ქარაგმა უნდა იყოს და არ არის: გაშორა 152v, სკლელი 151v, მცხერ 89v, კორთხე 13v, გგლბთ 14, შმქდი 1v, სოკნო 4, სტფენ 4v...

ბ) არის და არ უნდა იყოს: ეტუ-ირთა 181v, კსნისა-თუის 141v, აღ-ღგა 125v, ექ-შნა 172, მი-სსა 64, ეროდ-მსი 19...

ზემოთ დასახელებულ თავისებურებათა გამო ზოგჯერ ჰერს დაქარაგმებული სიტყვის სწორი ამოკითხვა. მაგალითად, ისეთი სიტყვები, როგორიცაა მე ფე და მე უ ფე, ძალი და ძელი, ჩვეულებრივ ერთნაირად არის შემოკლებული: მ-ფე, ძ-ლი, ამიტომ ყოველთვის ნათელი არაა, როგორ ამოვიკითხოთ: მე ფე თუ მე უ ფე, ძალი თუ ძელი. ასეთ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს კონტექსტს: ამხილებდა მ-ფთა ურჩულოთა 228v. აქ, ცხადია, მეფეზეა ლაპარაკი, აქ კი — უგალობთ ქრისტესა ქველისმოქმედსა მ-ფსა 248 — მე უ ფე ივარაუდება. მაგრამ ძნელი სათქმელია, მეფე იგულისხმება თუ მეუფე ისეთ წინადადებაში, როგორიცაა: ღმრთის მსახურსა მ-ფსა ჩუენსა აჩუენსა 255...

შემაჯავთ სიტყვათა გახსენსათვის

როგორც ზემოთ წარმოდგენილი ფაქტობრივი მასალების მიხედვით ჩანს, ჩვენი ძეგლი, თუ შეიძლება ასე ითქვას, უნიკალურია შემოკლებულ სიტყვათა დაქარაგმების მხრივ. გამოცემაში ყველა შემოკლებული სიტყვა სრულად არის წარმოდგენილი. იმ შემოკლებულ სიტყვათა გახსენსას, რომელთა დადგენა ზოგჯერ ძნელია, ტექსტის გაშლამედიანი ხელმძღვანელობდნენ ცნობილი წესით, თუ როგორი დაწერილობით გვხვდება ხელნაწერში ესა თუ ის სიტყვა გახსნილი (სრული) სახით. საექვო წაკითხვები კი. როგორც წესი, შენიშვნაშია ჩამოტანილი. ამასთან დაკავშირებით ორიოდ სიტყვა უნდა ვთქვათ განსაკუთრებით საგალობელთა ზოგიერთი ტერმინის შესახებ.

საგალობელთა ტერმინები ჩვეულებრივ შემოკლებულია, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი აქა-იქ სრული სახითაც გვხვდება, მაგალითად. X—XI საუკუნის სხვა ლიტურგიულ ძეგლებში ჩვეულებრივ დასადებელი გვხვდება. მაგრამ ჩვენს ხელნაწერში იგი რამდენჯერმე შეუუქმშველი სახით არის ნახმარი — დასადებელი; მაგ.:

დასადებელი ყოველი მოციქულთა მსახურო 19: ალელუია და დასადებელი ყოველი მოწამეთა სტეჟა 87v.

ამის გამო გამოცემაში ჩვენ ყველგან ეს გახსნილი ფორმა გავატარეთ.

სიტყვათა შეავება

გარდა სიტყვათა დაქარაგმებისა, ჩვენი ძეგლისათვის, როგორც საგალობელთა კრებულისათვის, დამახასიათებელია აგრეთვე სიტყვათა ჩვეულებრივი შეკვეცა. თავისი აგებულებისა და შინაარსის მიხედვით რადგანაც გარკვეული ტიპის საგალობელთა დასასრული ხშირად ერთი და იგივეა, ტექსტის შემოკლების თვალსაზრისით, განმეორებათა თავიდან ასაცილებლად, მინამდრების ან სხვა ცნობილი ადგილების დასაწყისი თუ დასასრული შემოკლებული სიტყვით, სიტყვათა დასაწყისი ასოებით ან მარცვლებით არის წარმოდგენილი,

რაც, თუ შეიძლება ასე ითქვას, ერთგვარი მინიშნებაა იმისა, რომ სათანადო პირმა გაიხსენოს და სრულად წარმოთქვას საჭირო ადგილები. მხედველობაში გვაქვს ასეთი შემთხვევები:

მკლავთა ზედა სუიმეონ ტაძარსა შინა მიგიქუა და გალო... 69; შენ გშუენის გალო... 143v; შენ გშუენის გალო... 92v; გალობით გალო... 70v; მოყავ, უფალო, ყური შე... 89v; დიდებამ ძალო... 174v; კმითა მალლითა ღალო... 184v; გალობით გალო... 144v, მღდელნი აკლო... 147v; ლბილ იყენეს სიტყვა... 151; რომელნი დაუცხარ... 135... მოგუე-ახლა დღემ დ... 159, ვითარცა ცხოვარი შ... 165; გილაღადებთ შენ: კ... 69; შეგესემინ ჩ... 92v და სხვა მრ.

განვითილობის ნიშნები

ჩვენს ხელნაწერში სიტყვები ერთმანეთის მიჯრით არის დაწერილი. მათი განცალკევების მიზნით ნახმარია განკვეთილობის ნიშნები ერთწერტილი, ორწერტილი, სამწერტილი, ოთხწერტილი, ხუთწერტილი და. იშვიათად, ექვსწერტილი, რომელთაც სასვენი ნიშნების დანაწილება არა აქვთ. სამწერტილი სამკუთხედად არის განლაგებული, ოთხწერტილი — კვადრატულად, ხუთწერტილი კი ორი სახისაა: ერთ შემთხვევაში 5 წერტილი წრისებურად არის განაწილებული, მეორე შემთხვევაში კი აღებულია იგივე ოთხწერტილი, ოღონდ მასში შუა ადგილას კადევ ერთი წერტილია ჩასმული.

განკვეთილობის ეს ნიშნები ყველგან და ყოველთვის არ არის გამოყენებული. მაგალითად, ხელნაწერის 40v, 53v გვერდებზე არავითარი ნიშანი არ არის ნახმარი, 48 გვერდიდან 52v გვერდამდე კი მხოლოდ თითო ადგილას არის დაწერილი ორწერტილი და სამწერტილი.

ზოგადი შთაბეჭდილება ასეთია:

1. საგალობელთა ბოლოს (არა ყოველთვის) სამწერტილი, იშვიათად კი ორწერტილი და ხუთწერტილია დასმული. ასეთ შემთხვევაში თუ ოთხწერტილია გამოყენებული, წერტილებს შუა ჯგარი არის ჩასმული.

2. თითო-ორილა შემთხვევაში, თითქმის ერთი ფრაზის მეორისაგან გამოსაყოფად, ერთწერტილი და ორწერტილია ნახმარი; მაგ.:

მიეცით ერნო დიდებამ ქრისტესა ღმერთსა ჩუენსა. რომელმან ნათელილე დღეს იორდანისა წყალთა 27⁸; ამას დღესა ქრისტმს ნათლისღებისასა იოანე განშუენდების. და სამოსელი უხრწნელებისაა შეემოსების 28 ... აღმოჩენიან ჩუენ პირველსა მას ნეტარებასა: რომლისათვისცა კაცთ მოყუარებისა შენისა განგებულებასა ვლადებთ 256v; რაისა მიბრძანებ მე უფრომს რჩულისა: რამეთუ მე მიგმს შენ მიერ ნათლისცემამ 37v...

3. ეგევ ნიშნები, სამწერტილი და აგრეთვე სხვა ჩვეულებრივ სიტყვების მექანიკური განცალკევებისათვის იხმარება და არა გრამატიკულ-ლოგიკური დამოკიდებულების გადმოსაცემად; მაგ.:

⁸ იგ. ჟ ა ე ბ ი შ ვ ი ლ ი, ქართული დამწერლობათა-მცოდნეობა ანუ პალეოგრაფია, გვ. 141.

⁹ ვიოქუმბო ქარაგმა-გახსნილ ტექსტს.

მოვიდა: შენ ზედა 45v; ავონა: ცოდვანი სოფლისანი: იქვე; ყრბა-
ნი ნათელღებულნი დაუცხრომელად: გიგალობდეს 50v; ვითარ
მომპართოს მახუილმან: ვითარცა ნაყოფმან კეთილმან 39v; აღმოს-
ცენდი ძირისაგან: იესუმსა 235... ღმრთეებით. აღდგომაჲ მესამესა
დღესა 52v; აქებდითსა. მისსა. კპოვნე 64...

4. ამ ნიშნებით სწირად არა მარტო სახელები ან სახელი და ზმნა არის
ერთმანეთისაგან გაყოფილი, არამედ ცალკეული სიტყვებიცაა განკვეთილი;
მაგ.: ქრისტესა ევ. ედრე 107...

5. საგალობელთა ბოლოს შეკვეცილ (დაუსრულებელ) სიტყვებს ჩვეულებ-
რივ სამწერტილი, ოთხწერტილი და ხუთწერტილი უზის; მაგ.:

ნათელი მამისა მიერ მო. 45v; ვადიდებთ ყოველნი ქ. 56v; ღმრთი-
სა ჩე. 54v; გაქებენ შენ, ქრისტე მთავ. 45v; გუიძლოდის ნა-
თელსა უკ. 76...

საერთოდ უნდა შევნიშნოთ, რომ ამ ნიშნების ხმარებაში არ არის დაცუ-
ლი რაიმე კანონზომიერება. ასეთ ვითარებაში, რა თქმა უნდა, არც სტრიქონი-
დან სტრიქონზე სიტყვათა გადატანის რაიმე წესზე შეიძლება ლაპარაკი.

გადაწერის შეცდომები

ჩვენს ხელნაწერში დიდი რაოდენობით გვხვდება გადამწერის უყურად-
ღებობით გამოწვეული შეცდომები, რომლებიც სხვადასხვა ხასიათისაა.

1. შეცდომათა ყველაზე დიდი რაოდენობა მოდის ისეთ შემთხვევებზე,
როცა მოსალოდნელი ერთი ასოს ნაცვლად მეორე გვხვდება. მეტწილად ამას
ადგილი აქვს დაქარაგმებულ სიტყვებში. ზოგი ამ რიგის შეცდომა შეიძლება
სათანადო ნიშნების გრაფიკული მსგავსებით აიხსნას, მაგრამ აბსოლუტურ უმ-
რავლესობას ასეთი საფუძველი არ მოეპოვება. დავასახელებთ ზოგიერთ მათ-
განს:

აურახხელსა 270 (უნდა: აურაცხელსა), მსაგული 289v (უნდა: მსა-
ჯული), აცხოვნენ 54v (აცხოვნენ), ფიცხლად 111 (ფიცხლად), გი-
ლალობ 213v (გიგალობთ), ეტუერთა 71 (ეტუერთა), ბრარლსთა 286
(ბრძოლისათა), მხხერ 276 (მაცხოვარ), ელთთ 260 (ელაღებთ),
მყთნი 253 (მყოფნი). თთსენი 247v (ნათესავნი), პცსნთა 244 (პატიო-
სანთა), შშკბლ 243 (შემკობილ), მსვესა 227v (მოსლავსა), გნმლობლდ
195v (განმანათლებლად), ინნს 43v (იოანეს), აქბზ 100v (აქებენ),
შგოვრდები 96 (შეგვივრდები), გართამგველნე 94 (გარდამოგუივილი-
ნე), ლლყყსა 47v (ლაღატყყსა), სტჩენდეთ 29v (სტხოვნდეთ), ყლთი
130v (ყოველნი), მწფთსთ 125 (მოწაფითურთ), შწწყყნ 182 (შემიწ-
ყალენ)...

ა) ამ წყებაში გამოიყოფა რამდენიმე შემთხვევა, როცა შეცდომა დაწერი-
ლობასთან არის დაკავშირებული:

მდყლთა 205 (მადიდებელთა) — ბ-ს ფეხი აკლია და იკითხება ყ-დ.
პტესთ 205v (პატივ-ვსცემთ) — ვ-ს მარჯვენა ფრთა აკლია და ე-დ
იკითხება. დამდლეს 164 (დამდევს) — ვ-ს მარჯვენა ფრთა აკლია და

გამოდის დ. შსკრყლსა (შესაკრებელსა) — ბ-ს ფეხი აკლია და უ-დ იკითხება...

2. ხშირია აგრეთვე ისეთი შეცდომები, როცა სიტყვაში ასო ან მარცვალა მექანიკურად დამატებული, ანდა რომელიმე ასოა გადაადგილებული:

დმტკცნნბს 243v (დამტკიცების), ამისთთუისცა 226v, დღბღლი 35v (დაბადებული), მმრბა 212 (მარიაშობა), შშეიწირე 100v (შეიწირე), გგლბთ 99v (გიგალობთ), ბუნენზანი 48, ქდგებბული 116 (ქდაგებული), სხნნი 31v (სხუანი), მგტვენ 119 (მოგუთიკვენ), კცბრბი 135v (კაცებრივი), მწფენი 172v (მოწაფენი), შესცთთი 164v (შეესცთი), ჯარი 247 (ჯუარი), წყლობთა 250v (წყალობითა)... კყენენბასა 4 (კსენენბასა), აღმაშავალი 192 (აღმაშავალი), ცთნთნი 192 (ცათანი), მრავავალ 94 (მრავალ), გამოგამოჩნდა 23... მკელნი 67 (მკლავნი)...

3. შედარებით იშვიათია შემთხვევები, როცა ამავე მიზეზით რომელიმე ასოა გამოტოვებული:

შემოქმესა 121 (შემოქმედსა), ჰედვიდეს 282v (ჰხედვიდეს). ფონეტიკურად მოსალოდნელი იყო, პირიქით, ბ-ს დაჟარგვა (ხედვიდეს); შეურაცხ-ჰოფდეს 84 (შეურაცხ-ჰყოფდეს).

4. ხელნაწერში მთელი რიგი სიტყვები ორჯერ არის დაწერილი. ასეთებია: იორდანეს 42v, ღმრთისა 47v, სიტყუთა 69, მოიკლა 278, ამხილებდ 231, იტყოდეს 109v, მოხუდ 24v, შენსა 58, შენისა 31v, შენდა 184v, და 27v, 59v...

5. ბოლოს, შეცდომათა ერთი წყება ისეთ გრამატიკულ ფორმებს შეეხება, რომლებიც გამართლებული არ ჩანს ძვ. ქართული სალიტერატურო ენის ნორმათა მიხედვით:

ვ ნ ე ბ ა თ ა თ ა (=ვენებათა) ამის სოფლისათა 279; მეორედ შობასა დიდისა მოწამისა ა ბ ო მ ს ა (=აბოამსა) 4v; დიდ არს დიდებამ სინანულისამ მოქცევად შ ე ც ო დ ე ბ უ ლ ი ს ა მ (=შეცოდებულისამ) 99; ვისწრაფთ, ერნო, აღსარებად ცოდვათა ჩ უ ე ნ თ ა მ (=ჩუენთა) 100v; დღეს კელთაგან უ რ ჩ უ ლ ო თ ა მ თ ა (=ურჩულოთამსა) უბრალოდ თავი მისი მოეკუეთა 229v; რტობითა ბ ა ი ა მ ს ა თ ა (=ბაიამსათა) 289v; მაცხოვარსა სულთა ჩ ო ნ ს ა ს ა (უნდა: ჩუენთასა) 238v, ჯუარსა ქ რ ი ს ტ ე მ ს ა ს ს ა (უნდა: ქრისტემსა) ჩუენსა 249; დიდებად შ ო ნ თ ა (უნდა: შენდა) 77v, მინდა... სინანულოთათნო-ყოფად შ ო ნ თ ა (უნდა: შენდა) 103...

გამოცემაში ყველა შეცდომა გასწორებულია. მცდარი ადგილები შენიშვნებშია ჩამოტანილი.

როგორც ზემოთ უკვე ითქვა, ზოგიერთი სიტყვის ძირი და მისგან ნაწარმოები ფორმები დედანში გვხვდება ორგვარი დაწერილობით: უქარაგმოდ ან ქარაგმით, მაგრამ ისე, რომ მათი წაკითხვა ექვს არ იწვევს (ხრწნილებამ 144v, ||კრწნილებამ 245...; არა 114v...||არამ 94v...; მოიხვნა 74...||აიხნა 25v...; მაქვს 306v...||გაქს 17v...; მოკდავი 170v...||მოკვდავნი 191v და მისთ.). გამოცემაში დატოვებულია ორივე, ამასთან ძველი ქართულისათვის უჩვეულო დაწერილობას სქოლიოში მითითებული აქვს: ასეა.

მინაწერები

ჩვენი ძეგლი ყურადღებას იქცევს აგრეთვე თავისი მინაწერებით. შინაარსით ისინი ორგვარი სახისაა:

1. რამდენიმე მინაწერი გვაუწყებს გადამწერის მიერ დაშვებულ შეცდომებს. მაგალითად, 55 გვერდზე, მარჯვენა აშიაზე, ათ სტრიქონად მიწერილია: შემინდვით: შევსეთ და ესეთ დავწერე. ვითა ჯამს, ეგრე თქუთ. მე-9 გვერდზე ვკითხულობთ: აღიდებდითსა ზემო დამირჩეს და ქვემო დავწერენ, დედაჲ ალქატი იყო.

2. მეორე წყება მინაწერებისა ეკლესიაში საგალობელთა გარკვეული თანამიმდევრობით შესასრულებელი ერთგვარი სახელმძღვანელო მითითებებია. მაგალითად, ხელნაწერის 59v გვერდზე, ზემოდან ქვემოთ, მარცხენა აშიაზე, სინგურით მიწერილია: სხნი თუნდეს (ა)ქა სთქნე, თო გინდეს, აქ(ბ)დთსა; 4v გვერდზე; მარცხენა აშიაზე, ცხრა სტრიქონად შენიშნულია: გალობათა თევდორობასა^ა ჰპოვნე. ამ რიგის მინაწერებია აგრეთვე: ოდეს ცისკრისა ჟამი აღასრულონ, აღვიდენ საკურთხეველად და ამას იტყოდიან 172v; ფერჯთა ბანასა თქუან: წარდგომაჲ, ჯმაჲ ა გუერდი: 153; თუ კულა წიგნსა არა იკითხვიდე, ფსალმუნი „ვითარცა საკუმეველი“ სთქუა ოთხშაბათსა, პარასკევსა: 90v; იანვარსა გ ჯანცხადებაჲ მწუხრისა ჟამსა თქუან: 20; სხუაჲ ყოველი მოწამეთაჲ სთქუა. თევდორობასა ჰპოო 269; წყლის კურთხევაჲღა გავიდოდიან, ამას იტყოდიან 23v; ოდეს ცისკრისაჲ ყოველი აღასრულო და სახარების კითხვად გახუილოდი, ამას იტყოდი 158... და ჟამის წირვასა ყოველი მღვდელთ მოძღუართა ამსახურო. თუ გინდეს, ბერძენნი კლა ყოველსა ლაზარეისსა იტყუიან...

ისეთი მინაწერები, როგორიცაა — ა^ალჲ, ჯ^აგ^ა შევიყუარე... თთუესა იდ ნოემბერსა. მთავარანგელოზთაჲ... თთუესა ნოემბერსა გ. წმიდისა გეორგიისი — ჩვენ ძირითად ტექსტში შევიტანეთ.

^ა სწერია დ ე ვ დ ო რ ბ ა ს ა .

ბილ-ეტრატის იაღზრის ორთოგრაფია და ფონეტიკა

ორთოგრაფია

ძველი ქართული ენის ამა თუ იმ ხელნაწერის ორთოგრაფიულ და ენობრივ თავისებურებათა დადგენა გარკვეულ სიძნელეებთან არის დაკავშირებული. იგი მოითხოვს ყველა სხვა ძეგლის (გამოცემულისა თუ ხელნაწერის) გათვალისწინებას და დაკვირვებით შესწავლას, იმის ზუსტად ცოდნას, თუ რა ორთოგრაფიული და გრამატიკული ნორმაა დამახასიათებელი ენის განვითარების ამა თუ იმ პერიოდში, როგორ იცვლება და როდის გამოდის იგი ხმარებიდან, რა ურთიერთობაშია სალიტერატურო ენა ოცხალ სასაუბრო მეტყველებასთან, კილოებთან, სად არის ესა თუ ის ძეგლი შექმნილი, როგორია რომელიმე სხვა ენის გავლენა და ა. შ.

ჩვენ შევეცადეთ პირველ რიგში ყურადღება გაგვემახვილებინა ჩვენი ძეგლისათვის დამახასიათებელ თავისებურებებზე, მაგრამ ამასთან ერთად საჭიროდ დავინახეთ ვრცლად წარმოგვედგინა აგრეთვე ისეთი ორთოგრაფიული და ფონეტიკური მოვლენები, რომელთა აღნუსხვასა და აღწერას, ფიქრობთ, გარკვეული მნიშვნელობა აქვს საერთოდ ქართული ენის ისტორიისათვის.

მიმოხილვა დაწერილია 1941 წ. დაბეჭდვის წინ ავტორს მოუხდა მისი გადახედვა და ახლად მოპოვებული ზოგი მასალით შევსება.

ორთოგრაფიულად ბილ-ეტრატის იაღზარი საკმაოდ ჭრელ სურათს წარმოგვიდგენს. გვხვდება ნაირ-ნაირი დაწერილობა, რაც, საერთოდ, დამახასიათებელია ძველი ქართული ენის ისტორიის იმ პერიოდისათვის, რომელსაც ჩვენი ძეგლი ეკუთვნის. მაგრამ ამ საერთო ფონზე მასში გამოიყოფა ზოგი რამ ისეთი, რომელიც საყურადღებო და საინტერესო ჩანს ძეგლის თავისებურებათა თვალსაზრისით.

ძველ ქართულში ხმარებული ხუთი ნიშანი ყ უ ლ ჯ, რომლებიც ქვემოთ ყველგან მხედრული გ ა შ ვ ჯ ასოებითაა გადმოცემული შესაბამისად, გამოყენების მხრივ ასეთ ვითარებას გვიჩვენებს.

3-ს ხმარებისათვის

ჩვენს ძეგლში, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო, ყველაზე მტკიცედ ქარია დატული. აი, რამდენიმე მაგალითი მისი ხმარებისა:

კორცი 244v, მკევალი 262, კელმწიფებაჲ 256v, მკედრობაჲ 270, მკდომი 249v, კსენებაჲ 249v, საყუმილსა 253v, საფრჯესა 266v, კელოვნების 261, ვენაქისაგან 239v, კმითა 241v, მკნელ 266v, მკსნელო 244, კელთა 245v, მუკლთ მოღრეკით 278v, კშულთა 290v, გარ-

დამოკდა 242, შთაჰკედ 272, დაცსნდა 243, განკორციელდა 248 და სხვ.

გამონაკლისის სახით მხოლოდ ერთი სიტყვაა, რომელიც კარიოთაჲ არის დაწერილი და ხანითაჲ. ესაა კ რ წ ნ ა. ამ ფუძის შემცველი სახელები და ზნის ფორმები ჩვეულებრივ ხანით არის წარმოდგენილი; მაგ.:

უ ხ რ წ ნ ე ლ ი გუერდი 246v, უ ხ რ წ ნ ე ლ ი დედაი 212, უ ხ რ წ ნ ე ლ ი თავი 24; 32, უ ხ რ წ ნ ე ლ ს ა თავსა 22; 229v, ყოვლად უ ხ რ წ ნ ე ლ ო 216v, სამოსელი უ ხ რ წ ნ ე ლ ე ბ ი ს ა ი 28v; 109v, უხრწნელებად 26; 177; ხრწნილებად 144v, ხრწნილებისაგან 24e. გახრწნისაგან 50, განმხრწნელი 111v... განიხრწნების 22 და სხვ.

მაგრამ ოთხ შემთხვევაში დაწერილია კარი:

დაამტკიცე ეელესიაჲ შენი... უ კ რ წ ნ ე ლ ა დ 238v; მაშინ განქარდა კრწნილებად 245; მძლე ექმნა ლუაწლსა და წინა-აღმდგომთა ბრძოლისათა და მ კ რ წ ნ ე ლ საცთურსა კერპთასა 285; გ ა ნ კ რ წ ნ ი ლ მ ა ნ... ისმინა 287v.

რაც შეეხება გულისხმის-ყოფას, რომლის დაწერილობაში თავიდანვე მერყეობა შეიმჩნევა, ჩვენს ძეგლში იგი სულ ოთხჯერ გვხვდება და ყველა შემთხვევაში ნახმარია ხანი:

გ უ ლ ი ს ხ მ ა-მიყავ მე 181; გ უ ლ ი ს ხ მ ა-ყო მოხუცებულმან 64v; გ უ ლ ი ს ხ მ ი ს-მყოფელი მადლისაჲ 17v; უფროს გ უ ლ ი ს ხ მ ი ს ა 278.

ა-ს ხმარებისათვის

ორთოგრაფიული ტრადიციის შესაბამისად, ა ჩვენს ძეგლში იხმარება ა, ე, ო, უ ხმოვნების შემდეგ და მათთან შეერთებით ქნის დამავალ (აჲ, ეჲ, ოჲ, უჲ) დიფთონგებს. იგი ჩვეულებრივ მიღებულია ფორმანტისეული ი ხმოვნის დასუსტების შედეგად და გვხვდება:

1. ფუძეხოლოზმოვნისანი საზოგადო სახელების სახელობითში ბრუნვის ნიშნად. მაგალითები:

აჲ: დედაი 182v, ბუნებაჲ 21v, ქუეყანაჲ 165, მონაჲ 43v, კმაჲ 46, ცხორებაჲ 58v, კადნიერებაჲ 10, სარწმუნოებაჲ 3, ერთარსებაჲ 14v, ძრიელებაჲ 39, შენდობაჲ 54, მოქალაქობაჲ 200, მოწყუედაი 182 და სხვ.

ეჲ: მზეი 160, მთუარეი 204, დღეი 159, ხეი 151, სავანეი 59v, საუნჯეი 260v, სამოთხეი 249v, მეზუერეი 119, სიწმიდეი 6v, მოსაყდრეი 43, სივრცეი 117, სიმრავლეი: იქვე, სიგლახაკეი 61, მარჯუენეი 51v და სხვ.

ოჲ: ეზოი 161, წყაროი 34, ოქროი 39v, საუკუნოი 41, დაუ-საბამოი 50v, საიდუმლოი 52, უმანკოი 160v და სხვ.

2. ფუძე-უკვეცელ საზოგადო სახელთა მხოლობითი რიცხვის ნათესაობითსა და მოქმედებითში ამ ბრუნვათა ნიშნების შემადგენელ ნაწილად:

უ დ ა ბ ნ ო ა ს მოყუარებითა 56, ს ა წ უ თ რ ო ა ს ა ამის 73, ქალ-

* ს. ქ ა ნ ა შ ი ა, ცხორებაჲ საბა ასკრისაჲ: არილი, ტფილისი, 1925, გვ. 23; ვ. თ ო ფ უ რ ი ა, ფონეტიკური დაკვირვებანი ქართველურ ენებში, 111. ქ და ხ სიბილანტ აფრიატებთან მეზობლ ობ აში: საქართველოს არქივი, II, ტფილისი, 1927, გვ. 185.

წულისაგან უბიწო მასა 46, უჩინო მასა მტერისა 57v, ურ-
ჩულო მასა მტერისა 105v, საუკუნო მასა ბნელისაგან 147v...
სამეფო მათა ღირსებითა 75; საშოთგანვე დედისაით
იწოდე 230v, სამწყსო მათა მით 283, უბიწო მათა 53v და სხვ.

3. ორმაგი ბრუნების ფორმებში:

სივრცე ცისა და სიშრავლე თესლები სი 117, ცისკარი
განთიადისა 201, კმა დაღადებისა 201v, გურიგუი-
ნი ძლევისა 203v, მარჯუნე მამისა 51v, წყარო ცხო-
რებისა 44, ყუედრება იგი დედათა 22, მოტევება
ცოდებათა 203v, სიშრავლე ანგელოზთა 47... სულისა
მის წმიდისა ქალწულისა 222v ... ფართა სარწმუნო-
ებისა 53v, მეოხებითა ღმრთისმშობლისა 236,
კიდით ქუეყანისა 217v, აღმოსავალითგან მზისა 231 ...
კელთაგან ურჩულოთა 229v, მეოხებითა მოცი-
ქულთა 203...

გვხვდება ძველი ქართულისებური ნორმების დარღვევის ასეთი შემთხვე-
ვები:

ა ზედმეტია და, ცხადია, არ იკითხება ამ მაგალითებში: ვითარცა
მოწყალე ხარ 284v; განაგე ძისა თანა 293; აღადგინე ლა-
ზარე ოთხისა დღისა 126 (შდრ. ლაზარე ოთხისა დღისა 127);
განთქუა ურჩულო იუდა 151...

4. ა და ცულისა და ე-ზე გათავებულ ადამიანთა სახელების ნათესაო-
ბოში და მათი ორმაგი ბრუნების ფორმებში:

თომა მს ურწმუნობა 291, პეტრე მს ცრემლნი 163v, მო-
სე მს მიერ 63v, პილატესგან 168, იოანესგან 42v, ქრისტე მს
მიმართ 201v ... ცომა იგი ევამსი 223, დაღდება იონა-
სი 133v, წინაწამეტყუელება ზაქარია მს 139, სასუფევე-
ლი ქრისტე მს 199v, ეროდესი 19, სტეფანესი 4, სახლსა
ზაქარიასსა 200v, ძისაგან იესესისა 235, გორცნი
ლაზარესნი 127v, პეტრესნი იგი ცრემლნი 157, ცრემ-
ლითა მით პეტრესითა 150, აღდგინებითა ლაზარესითა
127...

ამ კონტექსტში დასტურდება ა და ემ დიფთონგების გამარტივების ორი-
ოდე შემთხვევა:

[თთუესა] კვთეკლასი 224v (მიწერილია ფურცლის მარჯ-
ვენა აწიაზე); შური აილო წმიდისა მოციქულისა პავლესი 38.

ა გვხვდება აგრეთვე:

5. ზედსართავ სახელთა უფრობითი ხარისხის ფორმებში:

უწინარეს მონესწავების 179v; უძრიელესი ჩემსა 49v,
უსაშინლესი არს ყოველთა დაბადებულთა 301; უპირა-
ტეს თხოვისა ჩულისა 124, უბრწყინვალეს მზის თუა-
ლისა 135, 186v, 219v, უმაღლესი გამობრწყინდა 120, 296v;
რომელი უფრო მს ქერობითა გამოსჩნდი 219v...

ამ უკანასკნელში ერთგან მს დიფთონგი გამარტივებულია (უფროსად
7v), უფესთაგან-ში კი მს უარ გვხვდება: 39v, 179, 180, 196, 247, 286, 310.

6. მოქმედებითი ბრუნვის ფორმიდან მომდინარე ზმნიზებებში:

ეს რ ე ა თ იტყოდა 161; ეს რ ე ა თ მიითვალე 161; ეს რ ე ა თ ვლალდებდეთ 75v... ე გ რ ე ა თ ვე შეხუდ ბქეთა 180v; ეგრეთ-ვე... შემოკრებულ არიან 244v...

ა ყოველთვის გვაქვს ზმნიზებებში წინაითვე, წინააწარ; წი-ნა ა თ ვე იხილა 176; წი ნ ა ა თ ვე ეუწყა 66v, წი ნ ა ა თ ვე კრთებოდა 225... წი ნ ა ა წ ა რ განეწმინდეთ 75.

წინაწარმეტყველ-ში კი ა რ დასტურდება, თუმცა უნდა ითქვას, რომ ეს სიტყვა ჩვეულებრივ დაქარაგმებულია: წ-წყლსგნ 133v, წ-წარმეტყლთა 135v. ერთგან ა-ს შეიცავს ზმნიზება რააფამს (ქარაგმით რააქ-მს):

რა ა ქ ა მს განზზადენ ცანი 220v. ყველა სხვა შემთხვევაში იგი რ-ქმს დაწერილობით გვხვდება: რ-ქმს წარიყვანა 221, რ-ქმს მოვიდეს 222v...

პარალელურ ფორმებს გვიჩვენებს ავრეთვე რააისა და რაასა: რა ა მს ა მიბ-რაანებ მე 37v; რა ა მს ა სღვენი შენ იოანეს 225v; მაგრამ: რა ს ა სღვენი შენ 225...

7. ა სისტემებზე წარმოდგენილია შენ ზმნის ძირში:

ალაშენე 238, 280, ალაშენეთ 60, ალეშენა 240, არა აუშენა 225v, უშენა 239, იშენა 151v. მხოლოდ ერთ შემთხვევაში გვხვდე-ბა ე-ს ნაცვალად მ: აღსაშენებელად 288v.

8. მეორე ზმნის ფუძე, რომელშიც ა იხმარება, არის ცეან:

აღმოაცენა 298, აღმოუცენა 171, აღმოუცენე 169, აღმოგუი-ცენე 303v, აღმოგუიცენდა 233v, 264v, 254v, აღმოსცენდი 233, 235, აღმოგუიცენა 232v, აღმოაცენებ 184, აღმოცენებულმან 234.

მაგრამ არის ე-თიც: აღმოსცენდი 234v, აღმოაცენა 63v, აღმოუცენებს 260v...

არავითარი საფუძველი არა გვაქვს ვივარაუდოთ, რომ ამ ზმნათა ფუძე-ებში (ყერბოდ ც ე ა ნ-ში) ა, საერთოდ, ძვ. ქართულში იკითხებოდა.

სხვა ძეგლების მიხედვით, ამ ზმნათა ფუძეებში ჩვეულებრივ გვაქვს არა ეა, არამედ მისი გრაფიკული ეკვივალენტი მ. ამ მხრივ საყურადღებოა სინას მთის ზოგიერთი ხელნაწერი, რომლის მხოლოდ ნაწყვეტებია წარმოდგენილი „სინას მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობაში“¹⁰. აი, ზოგიერთი მათგანი: აღმოაცენა (გვ. 130), აღმოაცენებს (გვ. 52), აღმოცენებადი (გვ. 2) და სხვ.

9. ა ნახმარია ფუძისეული ი-ს ნაცვალად ორ სიტყვაში ხმოვნის შემდეგ, ერთ სიტყვაში კი თანხმოვნის შემდეგაც. ესენია ბაია, კააფა და ეკლესია: რტოებითა ბ ა ა მ ა ს ა თ ა 131v (შდრ. ბაია 138, ბაიათა 135)... კ ა მ ა ფ ა მ ს მლდელისაგან 155v (შდრ. კ ა ი ა ფ ა ს აქუნდა: 156v)... იხარებს წმიდა ე კ-ლ ე ს ა 216; გამოსხა ე კ ლ ე ს ა მ ა 50v (შდრ. ეკლესია 13).

აღსანიშნავია, რომ ასეთი შემთხვევები სხვა ძეგლებშიც არის დადასტუ-რებული; მაგ.: ბაამასასა (წარტყ. იერუს. კვ, 17), ბააობისასა (Опис. 237)...

¹⁰ Н. Я. Марр, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, Мос-ква-Ленинград. 1910.

ფუძისეული ი ხმოვანი ა-დ არის ქეუელი სა- თავსართისა და მო- ზმნის- წინის შემდეგ: სა ა დ უ მ ლ ო თ ა ღ მ რ თ ის ა თ ა 144v (შდრ. საიდუმლოსა 143)... მ ო ა გ ე ვ ა ნ შ ო რ გ ბ ა 155v (შდრ. მ ო ი გ ე პ ა ტ ი ვ ი 58v).

გარდა დასახელებული მაგალითებისა, ძველი ქართული ენის სხვა ძეგ- ლებში ა ვ ზ ხ დ ე ბ ა ა გ რ ე თ ე ვ ხ მ ო ვ ა ნ ზ ე დაბოლოებული და-, შე- და წა- ზმნის- წინების შემდეგ. მაგალითები: საიდუმლოა (საბა ასურ. 14,7; ეამის-წირ. X XIV; რაუახ. 76; Оиис. 131); საიდუმლოდ (Оиис. 238), საიდუმლოათა (იქვე. 147)... მოაგე (პაგ. მას. 108)... დაფარა (იქვე, 108), შეაწყნარა (Оиис. 120), შეაბილწებოდა (იქვე, 195), წაჰკითხნეს (იქვე, 299).

ადიშის ოთხთავში ერთგან დატულია ასეთი ფორმა: ააღეთ მთ. 11, 29 (ზნისწინისეული ღ თ ა ნ ხ მ ო ვ ნ ის დაკარგვის შემდეგ მივიღეთ აი კომპლექსი, რაბაც შემდეგ მოჰყვა ი-ს დასუსტება). საპაღუხტის წარწერაში, რომელიც V—VI საუკ. განეკუთვნება, იკითხება: საპაღუხტ და ა ც ე ვ ყ ო ვ ლ ის ა გ ა ნ ბ ო - რ ო ტ ის ა (ძვ. ქართ. ქრესტ. 2)¹¹.

ნ. მარის აზრით, ძვ. ქართულში ეს მოვლენა შეიძლება მიგველო ხმოვან- ზე გათავებული სახელების სახელობითი ბრუნვის ანალოგიით (აი>აჲ, ეი> ეჲ)¹², მაგრამ უფრო სწორი იქნებოდა ამ შემთხვევაში დიფთონგის წარმოქმნა ავექსნა ზნისწინისეული ხმოვნის მანვილით, როგორც ეს ფერეიდნულის მი- მართ არის ნაგარაუდკვი: ააღეთ, მოაგე, შეაწყნარე და სხვ.¹³.

ი) ა-ს არაწესიერად ხმარება ყველაზე მეტად არა უარყოფით ნაწილაკზე მოდის. ქვემოთ დამოწმებულ ყველა მაგალითში მოსალოდნელი იყო არა, ფაქტობრივად კი გვაქვს არაჲ:

ა რ ა ა შ ე ბ რ წ უ ნ დ ე ს 82, 83v; ა რ ა ა შ ე შ ი ნ დ ა 40v; ა რ ა ა მ ი გ მ ს მ ე თ ქ ე ნ გ ა ნ ქ რ თ ა შ ი 39v; ა რ ა ა ჰ რ ი დ ე თ მ ე ე ტ ა 9; ა რ ა ა გ ა რ ე მ ი - ი ქ ე ე ვ პ ი რ ს ა 94v; ა რ ა ა დ ა კ ლ დ ი წ ი ა ლ თ ა გ ა ნ 27v; მ ა მ ის ა გ ა ნ ა რ ა ა გ ა ნ ე შ ო რ ე 48v; რ ო მ ე ლ ს ა ა რ ა ა გ ნ ე ბ ა ვ ს ს ი კ უ ლ ი ლ ი 306v; ვ ნ ე ბ ა ს ა - ც ა შ ე ნ ს ა ა რ ა ა შ ე ო რ ა გ უ ლ დ ე ნ 295; ა რ ა ა დ ა გ ი ტ ე ვ ე ნ თ ქ ე ნ ო ბ - ლ ა დ 232; რ ა მ ე თ უ ა რ ა ა დ ა კ ლ დ ი წ ი ა ლ თ ა გ ა ნ მ ა მ ის ა თ ა 291v; ა რ ა ა ა უ შ ე მ ა ნ ბ ო მ ო ნ ი, ა რ ც ა დ ა უ კ ლ ნ ა ს ა კ უ რ თ ხ ნ ი 225v; რ ა მ ე თ უ ა რ ა ა ს ა მ ა რ ი ტ ე ლ ხ ა რ 113; რ ო მ ე ლ ს ა ა რ ა ა მ ა ქ ლ ს მ ო ქ ე ე ვ ა 95; ვ ი ნ ა რ ა ა გ ა ნ კ უ ი რ დ ე ს, რ ო მ ე ლ ნ ი გ ხ ე დ ე ნ 88; ე ა რ ს კ უ ლ ა ე ნ ი ა რ ა ა ბ რ წ ყ ი ნ ე ვ ე ნ 20; ა რ ა ა თ უ შ ო ბ ი თ გ ა ნ ... ი ქ მ ა ნ ც ხ ო რ ე ბ ა 192v; ა რ ა ა თ უ ს ი რ შ ი - დ ე მ ო ი ლ ო 25... ა რ ა ა - მ ც ა მ ო მ კ უ ლ ა რ ი ყ ო 125... ა რ ა ა ს ა დ ა მ რ წ მ ე ნ ს 180...

ერთი შეხედვით შეგვეძლო გვეუიქრა, რომ ამ შემთხვევაში არაჲ უარყო- ფითი ნაწილაკი კი არაა, არამედ — უარყოფითი ნაცვალსახელი არაჲ (<არა რაჲ) და მაშინ, ცხადია, ყველგან ა-ს ხმარება გამართლებული იქნებოდა, მაგ- რამ დამოწმებულ მაგალითთაგან არც ერთი ამგვარი დასკვნის გამოტანის სა- შუალებას არ იძლევა.

¹¹ ა. შ ა ნ ა ძ ე, ძველი ქართული ქრესტომათია ლექსიკონითურთ, ტ. I, ტფილისი, 1935.

¹² Н. М а р р, Агнографические материалы по грузинским рукописям Иерра, ЗВО, ტ. XIII, გვ. 108.

¹³ არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ჯ ი, ფერეიდნულის მთავარ: თავისებურებანი, ტფილისის უნივერსიტე- ტის მოაზრ., VII, ტფილისი, 1927, გვ. 209.

¹⁵ ა. შ ა ნ ი ძ ე, ძველი ქართული ენა, წიგნიდან: ა. შ ა ნ ი ძ ე, ალ. ბ ა რ ა მ ი ძ ე, ილ-ა ბ ზ ლ ა ძ ე, ძველი ქართული ენა და ლიტერატურა, ტფილისი, 1937, გვ. 259.

მიუგო წმიდამან მოწამემან უფლისამან ა ბ ო მ 39 (შდრ. პრქუა მას . მ ა რ - თ ა მ : აღიშნი, ი. 11,24).

წოდებითში: იხილა და რქუა მას: გიხაროდენ, ა ბ ო მ, რომელ არაა შე- გაწუხა მახუილმან 40; მაშინ უბრძანა მძლავრმან მან მოწოდებაა წმიდისა აბოისი და ეტყოდა მას: უკუეთუ ესე ესრეთ არს, ა ბ ო მ, რასა-ესე შეგწამე- ბენ შენ 39...

უფრო თავისებური ჩანს ისეთი შემთხვევები, როცა მ ნახმარია ამავე სა- ხელების, აგრეთვე ზოგი ფუძე-უკვეცელი საზოგადო სახელის მიცემითი. ბრუნ- ე ა ფორმაში.

ხოლო სიმრავლეა აგარეანთაჲ ლაღადებს და ეტყუის ა ბ ო მ ს: მო- იქეც რჩულისა ჩუენისაებრ 39v; ვითარ წარმეკუეთოს თავი ა ბ ო - მ ს 39; სურდა მისლედ უფლისა თუისისა სანატრელსა მოწამესა ქრისტესსა ა ბ ო მ ს 40; ვითარცა ეტყოდ[ე], .უფალო, მ ა რ თ ა მ ს: მე ვარ აღგომამ 128 (შდრ. მართამს ვითარცა ესმა, ი. 11,20 აღიშ.). უ დ ა ბ ნ ო მ ს ა [ა]უარე, მამაო ანტონი 53; უ დ ა ბ ნ ო მ ს მკუიდრ ყოფითა მოწოდებასა წარმართასა წინა აღწყებდ 198.

ამგვარად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ისე როგორც არა უარყოფით ნა- წილათან, ზემოთ დასახელებულ მაგალითებშიც (აბოა, აბოა, მართამ, მარ- თამს, უდაბნოა) მ უადგილოდ არის ნახმარი. იგი მორფოლოგიურად უფუნ- ქციოა, მისი ხმარება არც სხვა თვალსაზრისით არის გამართლებული და, ამდე- ნად, იგი მხოლოდ გრაფიკულ სამკაულად შეიძლება ჩაითვალოს, როგორც აშას ა. შანიძე ვარაუდობს.

მ-ს ხმარებისათვის

როგორც წინა პარაგრაფიდან დავინახეთ, ყველა იმ შემთხვევაში, როცა მოსალოდნელი იყო გვქონოდა მ, ჩვეულებრივ მისი ფონეტიკური შესატყვი- სი ემ იხმარება. ეს არის ჩვენი ძეგლის ერთ-ერთი ყველაზე დამახასიათებელი ორთოგრაფიული თავისებურება, რაც შესაძლოა იმ მწიგნობრული სკოლის ნაყოფი იყოს, საიდანაც ჩვენი ძეგლია გამოსული.

მ გვხვდება ორიოდ სახელში, ესენია მმ, იმრუსალემი და ქრისტმ, მაგ- რამ არც ამ სახელებშია მისი ხმარება ბოლომდე გატარებული და ხშირად ემ ჯგუფით ან ე ხმოვნით არის შეცვლილი. საერთო სურათი ასეთია:

1. მ სიტყვის ფუძეში მხოლოდ ხუთჯერ გვხვდება იმრუსალემ-ში. სიტყვა ჩვეულებრივ შემოკლებულად არის დაწერილი და მას თავზე ქარაგმა უზის (აჲრმს), მაგრამ ამის მიხედვით კარგად ჩანს, რომ ყველგან მ თავშია ნახმა- რი: დღეს განმხიარულდა ი მ რ უ ს ა ლ ე მ ი 135v, იმრუსალემს 218, მთანი გა- რემოის ი მ რ უ ს ა ლ ე მ ი ს ა 244v, ქალაქად ი მ რ უ ს ა ლ ე მ დ 136.

სხვა შემთხვევებში ამავე სიტყვაში ყველგან (თავშიც და ბოლოშიც) ე არის ნახმარი: იერუსალემი 277v, იერუსალემს 258, 186 (ეს ფორმა სრული სხვათაა დაწერილი), იერუსალემისათვის 279v, იერუსალემისათა 187, იერუ- სალექისანო 257...

როგორც ცნობილია, ამ სიტყვაში, რომელიც უცხო წარმომავლობისაა, მ მოსალოდნელი იყო გვქონოდა ბოლო მარცვალში (შდრ. ბერძნ. ἱερουσαλήμ, სომხ. *სიოსაჲქამ*).

რაც შეეხება მეორე ამ რიგის სიტყვას ისრაელ-ს, მასში ყველგან ე იკითხება: ისრაელი 139, ისრაელისა 74v, 248...

ძვ. ქართული ენის ძეგლები ამ მხრივ, საერთოდ, კრელ სურათს გვიჩვენებენ: იერუსალემ-ში **შ** ხან პირველ მარცვალში იწერება, ხან კი — ბოლო მარცვალში, ზოგჯერ კი მის ადგილს ე იკვრს. ასეთი გრაფიკული რყევა, ცხადია, **შ** ნიშნის თავდაპირველი მნიშვნელობის დაჩრდილების შედეგი უნდა იყოს.

2. მეორე სიტყვა, რომელშიც **შ** იხმარება, არის ძმ, მაგრამ აქაც გრაფიკული შენაცვლება იჩენს თავს: ხან **შ** იწერება, ხან კი — მისი ფონეტიკური შესატყვისი ემ. საგულისხმოა, რომ ეს სიტყვა, როდესაც **შ** ნიშნითაა წარმოდგენილი, ყოველთვის (გარდა სამი შემთხვევისა) დაქარაგმებულია: ძ^მ **შ** 21, 29v, 35, 36v, 42, 47, 65v; 74, 77, 140v, 167v, 186v, 190v, 197, 207, 210, 223, 237, 272v, 285, 290, 293 და სხვ. (შდრ. ძ ე ჩემი 209, 210v, 45, ძ ე მამისა 294v).

შეიძლება დავუშვათ, რომ ამ შემთხვევაში ქარაგმის უნებურად ხმარებასთან გვაქვს საქმე, მაგრამ გაუგებარია, რატომ მოუხდა გადამწერს ამ სიტყვაში ასე სისტემებურ ქარაგმის უადგილოდ ხმარება! ფიქრობთ, გამოსარიცხი არ არის, რომ ქარაგმის ქვეშ იგულისხმებოდეს ე ხმოვანი. თუ ასეა, მაშინ ეს მსგავსი მოვლენა იქნებოდა იმისა, რასაც სხვა ძეგლებში ვხვდებით, როცა **შ** ნიშანი ძ-ს ნაცვლად არის ნახმარი; მაგ.: ძმ: ლ. 11,11 აღიშ., მეფეთა: იქვე, ლ. 10,24, მესამე, მოსემსი, საფასემ, ქრისტემ, ძმ: ეამის წიკ. XXIV; მეუფემ: Опис. 31; ბერსაბესა: იქვე, 31, უეესთაემს: იქვე, 14, სიმტიცემ, ებისტოლემ, მეშვდემ¹⁶.

3. ემ ჯგუფთან ერთად **შ** იხმარება ქრისტეს-შიც: ქრისტ 54v, ქრისტეს ს მიმართ 56, 56v, 59, ქრისტესნი 15v, ქრისტესთა 10v, ქრისტესისა 53, ქრისტეს მსახურო 4v, ქრისტეს ნათლის ღებისა 28: შდრ. ქრისტე 56v, ქრისტესა 12, ქრისტესი 43, ქრისტესო 45v და სხვ.

4. გადამწერს ერთგან, თუ შეიძლება ასე ითქვას, გაჰპარვია **შ** **შ**ცნ ფუძე-ში: აღსაშშნებელად და ცხოვრებად 289v. სხვა შემთხვევებში ყველგან ამავე ფუძეში ნახმარია შესაბამისი ბგერათკომპლექსი ემ.

5. **შ** ნიშნით გადმოცემულია 8 რიცხვი: მე-**შ** დღესა: 259v.

ჩვენი ძეგლის ნიშანდობლივი თავისებურება — **შ** გრაფემის ნაცვლად ემ დიფთონგის ხმარება — ხომ არ შეიძლება მოგვიანო დროის ორთოგრაფიულ მოვლენად მივიჩნიოთ? სინას მონასტრის ქართულ ხელნაწერთა აღწერილობაში ერთგან ნ. მარს აღნიშნული აქვს, რომ № 66 (II 37) ხელნაწერი არ შეიძლება მიეკუთვნოს X საუკუნეზე ადრინდელ პერიოდს ორთოგრაფიული თავისებურების გამო, რაც, მისი აზრით, იმაში გაჟოხიანება, რომ მტკიცედ არ არის დაცული **შ**. ბრუნებისას და სიტყვის ფუძეშიც ხშირად ფონეტიკური ტრანსკრიფციით — ემ ჯგუფით ან ე ხმოვნით — არის გადმოცემული¹⁷. ეს აზრია გატა-

¹⁶ სპი უკანასკნელი მავალითა დმოწმებულია H. Schuchardt-ის შრომ-დან Mittheilungen aus georgischen Handschriften, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VIII, ტფილისი, 1928, გვ. 276.

¹⁷ Н. М а р р, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, Москва-Ленинград, 1910, გვ. 153.

რებული აგრეთვე ამავე ავტორის „ძველი ქართული სალიტერატურო ენის გრამატიკაში“¹⁸, ოლონდ აქ სათანადო მოვლენა დამახასიათებლად არის მიჩნეული უფრო გვიანდელი ძეგლებისათვის. მართალია, ჩვენი ხელნაწერი X—XI საუკუნეზე აღრიხდელი არა ჩანს, მაგრამ, ვფიქრობთ, რომ ამ ორი ორთოგრაფიული მონაცემის (U ნიშნისა და მისი ფონეტიკური შესატყვისის ემ-ს) ასე მკვეთრად დაპირისპირება და მათი ერთმანეთისაგან ამგვარი დაცილება მთლად სწორი არ უნდა იყოს, რადგანაც ძვ. ქართულში ისინი პარალელურად გვხვდება X საუკუნეზე გაცილებით ადრე. როგორც ცნობილია, ემ ჯგუფი უცხო არაა ხანმეტი-ჰემეტი ძეგლებისთვისაც; მაგ.: ნოემსნი: ხანმეტი ტექსტ. 87r, 3; პავლემ: ხანმეტი მრავალთ. 19a, 22; ფილიპემს: პავმეტი ტექსტ. 10r, 7.

3-ს ხმარებისათვის

ვ ჩვენს ძეგლში სამ ფუნქციას ასრულებს: 1. ჩვეულებრივ იგი უ-ს მეორე შემადგენელი ნაწილია (ოჲ); 2. გადმოსცემს უი დიფთონგს (შეზლულულად) და 3. აღნიშნავს უმარცვლო უ-ს.

უი ჯგუფის გადმოსაცემად ვ ძირითადად იხმარება -თჲს თანდებულში¹⁹: ჭრისტემსთჲს 11, სარწმუნოებისათჲს 8, ეკლესიათათჲს 8, ჩუენათჲს 20v: 18v: 10. ამისთვისა 32v, რომლისათჲს 19v: 21v, რომლისათჲსა 21v: 64v (ნახეთ ქვემოთ ამავე მნიშვნელობით უი ჯგუფი).

იგი სულ რამდენჯერმე გვხვდება სიტყვის ფუძეში და პირველი ობიექტური პირის მრავლობითში: ჩჩულად 72, დაიმკვდრა 118, თჲსთა 48. თჲსთა 51v... გამოგვჩნდა 35.

გადაჭრით რისამე თქმა ძნელია ამგვარი მაგალითების შესახებ: სკ³რელი 180, ეტყ³ჲს 37v, ეთ³ჲჲ 89; 90, ქჲ³შე 20v. ყველა ამ სიტყვას ქარაგმა უზის და ნათელი არ არის ვ ოჲი ჯგუფს გადმოსცემს, თუ ოჲ-ს შემადგენელი ელემენტია.

ამგვარად, შეიძლება ითქვას, რომ ვ ნიშნის ხმარება უი ჯგუფის აღსანიშნავად ჩვენი ძეგლისათვის დამახასიათებელი არ არის. ასეთ შემთხვევაში დიფთონგის შემადგენელი ორი ბგერა სისტემებზე წარმოდგენილია შესატყვისი ოჲი ნიშნებით, მაგალითები:

ს ა ხ ე ლ ე ბ შ ი: მშოვიდობაჲ 15v, გოჲირგოჲინი 5, უტყოჲი 263v, კოჲირაჲსა 119v, მლოჲიძარებასა 19, მლოჲინეარებასა 14v, ნესტოჲისა 305, მწოჲირისა 206, მახოჲილითა 39v, ჯაჲოჲითა 281, სიტყოჲითა 4v, მლოჲინეარეო 225v, მკოჲიდრნო 185, ნესტოჲისა 116, თოჲინიერ 113, მლოჲიძარებითა 144, სირცხოჲილ 173, შოჲიდ შვილ 239...

ზ მ ნ ე ბ შ ი: დაუკოჲირდა 284, დაიმკოჲიდრეთ 54v, განეალოჲიძო 128, ილოჲიძებდა 150, მოწყოჲიდეს 39v, იტოჲირთვეს 79, შეგოჲიწყალენ 70v, გოჲიქადაგოს 69, დაგოჲიცივენ 75, მოგოჲიყიანეს 76, ვიტყოჲით 240, შეემთხოჲია 156...

¹⁸ Н. М а р р, Грамматика древнелитературного грузинского языка, Ленинград, 1927. გვ. 6.

¹⁹ საერთოდ ვ მხოლოდ ძეგლის დასაწყისში გვხვდება 90 გვერდამდე, მომდევნო ნაწილში კი, მკერე გამოჩაღისის გარდა, მის მაგიერ ოჲი დაწერლობა გვაქვს. გამოცემაში ყველაგან ეს უკანასკნელია გვითარებული.

-თოჯის თანდებულში: ენებისათვის 13v, ცხორებისათვის 24v; 107, ნათესაისათვის 28, ძისათვის 30v, დღისათვის 101, რომლისათვის 12v, ამისათვის 19, ჩუენთვის 32 და სხვ.

ჩვენს ძეგლში მოსალოდნელი ოჯის ნაცვლად იშვიათად მხოლოდ ოჯ გვხვდება: განკოვრებული 294v, დაუკოვრდა 46v, დაუკოვრდებოდა 192, საკოვრველი 24²⁰.

საყურადღებოა, რომ სწორედ ამ სიტყვაში მოსალოდნელი დიფთონგი გამარტივებული უ-ს სახითაა აგრეთვე საშუალო საუკუნეების ზოგიერთ ძეგლში, რასაც, საერთოდ, ლიტერატურულ ენაში დიალექტიზმად მიიჩნევენ. ცოცხალი კილოებიდან ეს მოვლენა შემჩნეულია შიგნი კახეთის მკვიდრთა მეტყველებაში, ქართლურსა (ლიახვის ხეობაში)²¹ და მესხურ-ჭავჭავურში. მართლაც, ასეთი მონაცვლეობა შეიძლება დიალექტების გავლენას მიეწეროს, მაგრამ ძვ. ქართულის მიმართ ჩვენ გამოირიცხულად არც გრაფიკული შესაძლებლობა მიგვაჩნია; ამ შემთხვევაში ვ ნიშანი იქნებ ორ ფუნქციას ასრულებდა: 1. მიუთითებდა, რომ იგი ოჯ-ს კომპონენტი და 2. მიგვანიშნებდა, რომ ოჯ-ს შემდეგ ი იგულისხმება, რომელიც დაწერილი არაა, მაგრამ ნავარაუდევია თვით უ-ში, როგორც ორთოგრაფიულ ნიშანში.

არსებითი ხასიათის თავისებურება ჩვენი ძეგლისა ის არის, რომ ვ ნიშანი თუ იხმარება, იგი ჩვეულებრივ უმარცვლო უ-ს გადმოსცემს. ამ ფუნქციით იგი გვხვდება როგორც სიტყვის ფუძეში, ისე მრავლობითი რიცხვის პირველი ობიექტური პირის აღმნიშვნელ პრეფიქსში; მაგალითები:

სიკვდილი 19; 40, სიკვდილისა 52v, სიკვდილ 166v, მოკვდავნი 191v, მკვდრებით 129, უკვდავებისა 76, მომწყდარნი 135, პირუტყვა 277, ზაკვითა 155, მზაკვარებანი 115v, მიქვმა 67v, ლახვისა 304, მწიკვლევანება 104v, ვარსკვლავნი 20; 205, ვარსკვლავთა 43v, საკვმეველი 40v, მოძვრისა 71v, მოძვრებისა 10, სულთქმითა 306, აღთქმასა 91v, გამოუთქმელსა 179, კვლა 63, მოაკვდინეს 54; 61; 61v, მომკვდარიყო 125, იღუწილით 16v, განშიშვლი 33; 34v, მიიხვნა 74, გაქვნდა: 16v, აქვნდა 83, მიაქვნდა 40v; 221, მაქვს 306v, შესწვვიდა 220... მოგვმადლე 4; 13v; 62v; 76; 93v; 113v; 304v, გერწამ შენ 127v...

აქ ჩვენ საგანგებოდ დავიმოწმეთ ასე მრავლად მაგალითები იმისათვის, რომ ნათელი ყოფილიყო შემდეგი: თითქმის ყველა დასახელებულ სიტყვაში და აგრეთვე სხვებშიც ვ ხშირად დაკარგულია თანხმოვანთა შუა პოზიციაში: მაგალითები:

მომკდარი 136v, მოკდინებითა 62, უკდავი 17, მომწყდარ იყვნეს 173v; იღწი 226, შიშლობა 284v, განშიშლებული 284, განშიშლება 32, ვარსკვლავთა 296, ლელსა 142v, ბორცნი 37, ურიცხთა 94, გამოუკლეველმან 41v, აიხნა 25v, მიაქნდა 154v, გაქს 17v; 231v; 302 და სხვ. (დაწერილობით იხ. გვ. 251).

²⁰ მსგავსი მაგალითებია ოთხთავში: მკოდრი: პთ 21, 38, შოკდი: იქვე, 15, 36, შმოკდობისა: იქვე, 10, 34.

²¹ არნ. ჩიქობავა, ვინის რეფლექსები ფერადნულში, ჩვენი მეცნიერება, № 2-3, გვ. 75.

უმარცვლო უ-ს გამოსახატავად იხმარება ჩვეულებრივი ოვ ნიშანიც. მაგ.: ქოჯაბ 239v, ზღოჯაბ 36, გოჯამი 39v, თოჯალნი 43, ჯოჯარი 55, წინამძღოჯარი 4v, კოჯალად 28v, მოყოჯარე 239v, მარჯოვენითა 243v, ქოვეჯანაა 244, ცოჯარი 229, ღოჯაწლი 230, სიტყოჯა 234, მეზოჯერე 119. თაყოჯანის იცემების 34, იღოჯაწა 40, მოღოჯაწო 58, განგოჯანათლენ 30, გოჯაცხოვენენ 46, აღმოაყოჯავილნა 63v... გოვემასა 84v, მსხოვერაპლი 78, წარმოტყოვენა 63v, განისოვენებ 64v, გშოვენის 173v, დავშოვერი 181v, მიუძღოჯანა 231, სტქოვ 235v, იშოვენებს 233v...

მიუხედავად იმისა, რომ ჯ და ოვ ერთნაირი დანიშნულებით იხმარება, ისინი მაინც ერთგვარ წესს მისდევენ. ზოგადი შთაბეჭდილება ისეთია, რომ ჯ, როგორც უმარცვლო უ-ს გადმოძეგმი, ძირითადად თანხმოვნებს შორის იხმარება (ან იკარგება), ხმოვნების წინ კი ჩვეულებრივ ოვ გვხვდება. ეს ნათლად ჩანს ისეთი მაგალითებიდან, როდესაც ერთსა და იმავე სიტყვაში ჯ-ც იხმარება (თანხმოვნათა შორის მოქცევისას) და ოვ-ც (ხმოვნების წინ). შდრ. განშიშვლდი 33,34v; მა გ რ ა მ: შიშოველთა 281; მიქემა 67v, მა გ რ ა მ: მიგიქოვა 68; მოგვმადლე 304v, მა გ რ ა მ: მოგოვემადლა 246v; მოძღვრისა 71v, მა გ რ ა მ: წინამძღოჯარ 78v; გამოუთქმელსა 179, მა გ რ ა მ: აღმოუთქოვათ 100v და სხვ.

ამ საერთო წესიდან გამონაკლისს შეადგენს რამდენიმე მაგალითი:

ა) მოსალოდნელი იყო ოვ დაწერილობა, მაგრამ გვაქვს ჯ: მიგიქვა 65, ამისთვისა 46v; 5v, ჩწთვის 45, რისათვის 43v, ჩჩწლად 66v.

უკანასკნელ სამ მაგალითში სიტყვა დაქარაგმებულია და შესაძლებელია, რომ ამ შემთხვევებში ჯ უმარცვლო უ-ს კი არ გამოსატავდეს, არამედ იგი აქ წარმოდგენილი იყოს როგორც ოვ-ს მეორე კომპონენტი.

ბ) სულ ორიოდე შემთხვევაა, რომელშიც მოსალოდნელი ჯ-ს მაგიერ თანხმოვნებს შორის ოვ გვხვდება: ზატიქსა ს თ ქ ო ვ ნ ე 47v (შდრ. ზემო ს თ ქ ნ ე 118v); განგოვწმიდნე 29v.

უმარცვლო უ-ს გადმოსაცემად ჯ-ს ხმარება სხვა ძეგლებსაც ახასიათებს. (მოართეს: მთ. 2,11 აღიშ.: მოყვასთა: მთ. 18,31 იქვე: ქვეყანად: Опис. 41,20; შეუხზია: იქვე, 41,24; ზღაბ: სპეეს. ელ. და მელ. 296), მაგრამ ასე ხშირად დათანაც ერთგვარი წესის დაცვით ეს მოვლენა სხვაგან არ შეინიშნება.

რით უნდა აიხსნას, რომ უმარცვლო უ-ს გამოსახატავად ოვ-სთან ერთად ხშირად ჯ-ც გვხვდება? „რაზედ შეიძლებოდა ყოფილიყო დამყარებული წესი: ჯე-ასოთი ჟ-ბრჯგუს აღნიშვნისა? ხომ არ გვაფიქრებინებს ეს, რომ რომეღ-სამე კილოში ჯე თ ი და ჟ-ბრჯგუ თ ი გადმოცემული ბგერები იმდენად ემსგავსებოდნენ ერთიერთს, რომ შეუძლებელი არ იყო ამ ბგერათა ნიშნების შენაცვლება (და ამ ნიადაგზე ჩაეყარა საფუძველი ჟ-ბრჯგუს ჯე-ასოთი აღნიშვნას), — ხოლო სხვა კილოში, რომელიც აგრეთვე იღებდა მონაწილეობას სამწერლო ენის შემუშავებაში, ამ ორი ასოთი აღნიშნული ბგერები საკმაოდ განსხვავებული იყვნენ იმისათვის, რომ ერთმანეთში მათი შენაცვლება შეუძლებელი გამხდარიყო?“²².

ამგვარი შესაძლებლობა დასაშვებია, მაგრამ უფრო მეტად მოსალოდნელია.

²² არნ. ჩ. ქობაძე, ენის რეფლექსები ჟერმინულში, ჩვენი მეცნიერება, № 2—3, ტფ.: ლისი. 1923, გვ. 75.

ეს მოვლენა დაწერილობის რომელიმე ტრადიციისათვის ან ორთოგრაფიული რეგულაციისათვის მიგვეწერა: „მწერალი იღბა ერთი ორთოგრაფიული „შკოლის“ ნიადაგზე, მაგრამ მეორის გავლენასაც განიცდიდა! ამის დაშვება გულისხმობს იმის აღიარებასაც, რომ არსებობდა ისეთი შკოლა, რომელიც უფ-ასოს უ-ბრჯგუს აღსანიშნავად ხმარობდა. პროფ. ა. შანიძის მიერ სვანეთში ნაპოვნი ერთი ძეგლის დაწერილობა ასეთ შესაძლებლობას უჭერს მხარს. იქ უ-ბრჯგუ სისტემატურად არის უფ-ასოთი გადმოცემული“²³.

ცნობილია, რომ ძვ. ქართულში დაწერილობის მხრივ მარცვლიანი და უმარცვლო უ ერთმანეთისაგან არ განსხვავდებოდა, ორივე გადმოიცემოდა ორი ნიშნით: **Q1** (ოჲ)²⁴. არ არის გამორიცხული, რომ ძვ. ქართული ენის ძეგლთა შემდგენელ-გადამწერთ, რომლებიც იცავდნენ გარკვეული გრამატიკული სკოლის ტრადიციას, მათ გასარჩევად, კერძოდ, უმარცვლო უ-ს გამოსახატავად, გამოეყენებინათ ⁴ (ჲ) ნიშანი, რომელიც კლასიკური პერიოდის ქართულში უი დიფთონგის შესატყვისი გრაფემა იყო.

უ-ს ხმარების ცალკეული შემთხვევები ასეთია: ორიოდე სიტყვაში ეს ნიშანი ჩვეულებრივი (მარცვლოვანი) ოჲ-ს ადგილას გვხვდება: დალატათჲ 171, მოვლრეკს 31v.

ჴ-ს ხმარებისათვის

ფუძეში ეს ნიშანი დაცულია მხოლოდ ბერძნულიდან შემოსულ სიტყვაში: ომეგის გადმოსაცემად²⁵; მაგ.: ჰსანა 137v: 139; 139v, ჰსანა მაღალთა შინა 137v: 139. უფრო ხშირად ამავე სიტყვაში ჩვეულებრივი ო გვხვდება: ოსანა 289; 289v; 138v, ოსანა, კურთხეულ არს 289v; ოსანა, კურთხეულ ხარ 289v; ოსანა ძესა დავითისსა 130: 138: 132; ოსანა მაღალთა შინა 289; 129v; 138v; 132; ოსანა, გილაღადებდეს 131: 131v...

ჴ გამოხატავს შორისდებულს და იხმარება აგრეთვე წოდებებში დასმული სიტყვის წინ: ჴ შენდა, ეროდე! 225v; ჴ შენდა, ნაშობო... ასპიტისა და იქედნემა-საო! 225v; ჴ იუღამსი უბადრუკებაჲ! 154v; ჴ ჴურიანო ურჩულონო! 163; ჴ, რავდენთა კეთილთა მოუქსენებელად გამოსჩნდი! 153.

ოჲ-ს გადმოცემა ო-თჲ

ჩვენი ძეგლის გადამწერი ერთობ ხშირად ო-ს წერს იქ, სადაც მარცვლიანი თუ უმარცვლო უ არის მოსალოდნელი. მაგალითები:

ყოაიელ 10v, მშობილობაჲ 17, ოწყალოდ 112v, დამალოლი 63v, გოამი 221v, კორნებაჲ 15, ოქორციონი 192v, დატევენულ დაოტევენელისაო 72v, ხოთშაბათ-

²³ არნ. ჩიქობავა, ვინის რეფლექსები ფერეიდნულში, ჩვენი მეცნიერება, № 2—3, ტფილისი, 1923, გვ. 75.

²⁴ ა. შანიძე, ძველი ქართული ენა, გვ. 235.

²⁵ იქვე.

სა 96, კორთხეულო 59, მოციქოლთა 5v, ველორთა 9, კრძალოლთა 80v, არა ოარგყვეს 86v, რჩული აღესროლოს 64v, განთავისოფლდა 47v, აოწყე 31, შე-ვიყოარე 25v, განკოორნებთ 80v, ოსწრო 183, მოხოედ 24v, ოკმე 127v, არაა თო 25. და სხვ. პრ.

მსგავსი ფაქტები იმდენად ბევრია, რომ შეუძლებელია ესენი გადამწერის შეცდომებს მივაწეროთ. საგულისხმოა, რომ ასეთი რამ მეტ-ნაკლებად IX—XI საუკუნეების სხვა ძეგლებსაც ახასიათებს. დავიმოწმებთ რამდენიმე მაგალითს: მოკლნი: საბა ასურ. 10,13, საწოთროსაგან: კიმენი I, 1,26, მეხოთით: იქვე, i.28. ხოცესი: იქვე, 4,13, გოაძისაგან: Опис. 11, ოკრწნელო: იქვე, 28, გოეუფ-ლა: იქვე, 48, აქონდეს: იქვე, 72, იონჯებთ, მოწოდა, თო, ნოცა, თოისი, მოლო-აწებანი, მაქოს²⁶.

ეს მოვლენა ნ. მარს დიალექტიზმად მიაჩნდა²⁷. შავშეთ-კლარჯეთში მოგზა-ურობის დღიურში იგი იმერხეულ დიალექტში ხმარებულ ცუტა (= ცოტა) ფორ-მასთან დაკავშირებით წერდა: «Не здесь ли, на диалектической почве, надо ис-кать источник возникновения древне-грузинских текстов с систематичес-ким писанием у там, где мы ожидали бы о, а также наоборот — о вм. у?»²⁸

ზემოთ წარმოდგენილი მაგალითების ამ თვალსაზრისით ახსნა შეუძლებე-ლია, ჯერ ერთი, იმიტომ, რომ უ-ს მაგიერ ო-ს ხმარება ყოველგვარი წესის გა-რეშე ხდება (სხვა შემთხვევაში ამავე მაგალითებში ჩვეულებრივ უ გვხვდება ხოლმე) და, მეორეც, დაუჯერებელია რომელიმე ქართულ დიალექტში ეს მოვ-ლენა გაბატონებული ყოფილიყო როგორც ჩამოყალიბებული ფონეტიკური სისტემა. მსგავსი ფაქტები იმდენად ბევრია, რომ გამოსარიცხია აგრეთვე იმის დაშვება, თითქოს გადამწერს უ და ო ერთმანეთში ერეოდეს.

მაშ რა უნდა იყოს ამის მიზეზი? ერთ-ერთი ხელნაწერის მიმოხილვაში ნ. მა-რი ამას სხვაგვარადაც ხსნიდა: «Из исправленных таким образом рукописных чтений особо выделяю те искажения, которые происходили от характера сложного начертания у в древнем церковном письме (ოკ), особенно ини-циальном: здесь при малейшем невнимании то о появлялось вм. у (მყო-დროებისა ვმ. მყუდროებისა... სასოფეველსა ვმ. სასუფეველსა; სოროდა ვმ. სუ-როდა), то, наоборот, у вм. о»²⁹.

მართლაც, ამ შემთხვევაში ყურადღება უნდა მიექცეს სწორედ უ-ს და-წერალობას, მის გრაფიკულ მხარეს. ცნობილია, რომ ძვ. ქართულში (ისევე რო-გორც ბერძნულსა და სომხურში) უ ორი (ო და ვ) ნიშნით გადმოიცემოდა. ეს გარემოება ერთგვარ სიძნელეს ქმნიდა დაწერილობაში. სირთულე ნაწილობრივ იმით იყო დაძლეული, რომ ქარაგმის ქვეშ ხმარებისას უ ერთი ნიშნითა იყო წარმოდგენილი: იწერებოდა იშვიათად მხოლოდ ვ, ჩვეულებრივ კი — ო. ამ უკანასკნელის ხმარება ისე გაზშირდა, რომ ქარაგმის გარეშეც ამ ერთი ნიშნით

²⁶ უკანასკნელი მაგალითები დამოწმებული გვაქვს H. Schuchardt-ის შრომიდან: Mittheilungen aus Handschriften, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, VIII, გვ. 347.

²⁷ Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии, т. VII, С.-Петербург, 1911, 23. XLVI.

²⁸ იქვე, გვ. 202.

²⁹ Агиографические материалы по грузинским рукописям Иверы. Житие св. Варлаама Сирокавказского: Записки Восточного Отд. Имп. Русск. Арх. Общ., т. XIII, 1901, გვ. 168.

ადვილად ხდებოდა უ-ს გადმოცემა. იწერებოდა გოამი, კორნებაა, დამალოლი და სხვა, მაგრამ იკითხებოდა გუამი, კურნებაა, დამალული. ამგვარად, ძე. ქართული ენის ძეგლთა ენაში ფართოდ შეხმოკიდებული მოვლენა — უ-ს ნაცვლად ო-ს ხმარება დიალექტიზმად კი არ უნდა მივიჩნიოთ, არამედ იგი უნდა აიხსნას ორთოგრაფიულად გრაფიკის ნიადაგზე. მოსალოდნელია, რომ ამგვარი ორთოგრაფიული ნორმა პირველად რომელიმე სკოლის მიერ ყოფილიყო შემოღებული და შემდეგში ფართო გავრცელება ეპოვა ძე. ქართულის სამწერლო პრაქტიკაში.

შეიძლება დავასკვნათ: ა, მ, ჰ, ზ ნიშნების ხმარების თავისებურებათა მიმოხილვიდან აშკარად ჩანს, რომ ძველი ქართულის ორთოგრაფიულ ტრადიციას საკმაო ცვლილებები განუცდია. როგორც ხანშეტ-ჰაემეტ ტექსტებიდან და IX—X საუკუნის სხვა ძეგლებიდანაც ირკვევა, ეს ცვლილებები კარგა ხნით ადრე დაწყებულა. ერთგვარად შერყეულა სწორედ იმ ნიშნების ხმარების კანონზომიერება, რომლებიც XI საუკუნეში, მხედრული დაწერილობის ჩასახვისას, ავტომატურად გამოვარდა ანბანიდან³⁰. ამ გრაფემების შესაბამის ბგერებს, უნდა ვიფიქროთ, რეალური საფუძველი ცოცხალ მეტყველებაში ადრევე გამოეცალა, რასაც, ცხადია, მოჰყვა სათანადო ნიშნების თავდაპირველი ბუნების გაუგებრობა და მათი არაკანონზომიერი ხმარება. X—XI საუკუნის ის ძეგლები, რომლებიც შედარებით მტკიცედ იცავენ ამ ნიშნების ხმარების წესს, უფრო მეტად ორთოგრაფიულ ტრადიციას მისდევენ და არა იმ პერიოდის ენის რეალურ ვითარებას გვიჩვენებენ.

ძველი ქართული ენის ტექსტების გამომცემელთ არა ერთი ძეგლის მიმოხილვისას აღუნიშნავთ მერყეობა განსაკუთრებით მ ნიშნის ხმარებაში. დაბეჭითებით შეიძლება ითქვას, რომ მისი გამოყენების ნორმა სრული სიზუსტით თავიდან ბოლომდე არც ერთ ძეგლში არ არის გატარებული. ამ ნიშნის არაკანონზომიერი ხმარება, მასთან დაკავშირებული ტრადიციულად დადგენილი წესების ხშირი დარღვევა და ფუნქციათა უზუსტობა გვაფიქრებინებს, რომ მ-ს შესაბამისი ბგერა ქართულში რეალურად არც უნდა არსებულებოდა.

ის, რაც ა, მ, ჰ, ზ ნიშნების შესახებ ითქვა, არ ვრცელდება კ-ზე, რომელსაც შესატყვისი ბგერა ცოცხალ მეტყველებაში დიდხანს შემორჩა და ამ მხრივ ორთოგრაფიულ ტრადიციასაც თავიდანვე შედარებით მკვიდრი საფუძველი ჰქონდა. ჩვენს ძეგლში, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, კ ძირითადად ყველგან თავის ადგილას არის. მის ხმარებაში კლასიკური ძე. ქართულის ნორმებია დაცული.

ფონეტიკა

ასიმილაცია

ჰილ-ეტრატის იადგარში გვხვდება მხოლოდ თანხმოვანთა ასიმილაციის შემთხვევები. ძირითადია ნაწილობრივი რეგრესული დამსგავსების მოვლენები თანხმოვანთა უშუალო მეზობლობაში.

³⁰ ა. შანიძე, ძველი ქართული ენა, გვ. 233.

1. ყრუ მკვეთრ ყ-ს წინ მქედრი ღ დაყრუებულია და ტ-დ არის ქცეული, რის შედეგადაც მიღებულია ქართულისათვის ბუნებრივი კომპლექსი ტყ. (<ღყ); მაგალითები:

ვედრებით ვ ღ ღ ა ტ ყ ო 95v; ვ ღ ღ ა ტ ყ ო ვითარცა მეძავმან მან 120v; ვ ღ ღ ა ტ ყ ო თ ქრისტესა 78; რამთა ვ ღ ღ ა ტ ყ ო თ 120v; შეუორგულებელად ვ ღ ღ ა ტ ყ ო თ 291; ვ ღ ღ ა ტ ყ ა ვ შენდამი 104; 116v; ვ ღ ღ ა ტ ყ ა ვ ქირითა 208v; სიხარულით ღ ღ ა ტ ყ ო 69v; ვითარცა იხილა..., ღ ღ ა ტ ყ ო 290v; ღ ღ ა ტ ყ ა ვ-სა, კმა ა 30v...

როგორც აქ წარმოდგენილი მაგალითებიდან ჩანს, ამ რთულ ზმნაში პირ-ველი სუბიექტური პირის ნიშანი ვ ყოველთვის თავში იწერება (იხ. გვ. 248).

შდრ. ძვ. ქართული ენის სხვა ძეგლებიდან ამ ზმნის პირვანდელი სახე: მიცვალებულ იქმნა უსხეულოთა თანა და ღ ღ ა ღ ყ ო: სას. პოეზ. მთ. 85—86; ღ ღ ა ღ ყ ო სპევსიპოს და თქუა: სპევს. ელ. და მელ. 330,41; ღ ღ ა ღ ყ ო შეუნიერითა კმითა: წარტყ. იერუსალ. ა 18; ღ ღ ა ღ ყ ო: Опиц. 202; მორწმუნეთა ღ ღ ა ღ ყ ვ ე ს: სას. პოეზ. სმგ 70...

2. მეორე პირის სუბიექტური პრეფიქსი ს მომდევნო შიშინა აფრიკატე-ბის ჩ-სა და ჯ-ს გავლენით ოთხჯერ შინად არის ქცეული³¹:

ანგელოზად გა მ ო შ ჩ ნ დ ი ქუეყანასა ზედა 55v; ზეცით გა მ ო შ-ჩ ნ დ ი 20; შენ დედად მაცხოვრისად გა მ ო შ ჩ ნ დ ი 276v... შ ჯ ი-ღ ე თუითოეულთა 145.

ზმნის ამავე ფორმებში ხანი ჩვეულებრივ (27-ჯერ) უცვლელადაა წარ-მოდგენილი:

გა მ ო ს ჩ ნ დ ი იორდანესა ზედა 25v; ქუეყანასა ზედა გა მ ო ს-ჩ ნ დ ი 48v; კორციელად გა მ ო ს ჩ ნ დ ი 69 (იხ. აგრეთვე: 135; 209; 212; 215; 167 და სხვ.).

ჯ-ს წინ ზოგჯერ ეგვეე ემართება ფუძისეულ ხანსაც:

მოვედით და შეუვრდეთ ცრემლითა ვიდრე გა ნ შ ჯ ა მ დ ე 143v (შდრ. გა ნ ს ჯ ა დ არს სოფელი 158); ფიცისა უ შ ჯ უ ლ ო მ ს ა 229v.

ერთგან დასჯა-ში ნაასამილაციარ შ-სთან ერთად ამოსავალი ს-ც არის და-ტოვებული:

მეცი და ს შ ჯ ა დ (ქარაგმით დ-ს შ ჯ დ) მსაჯული ცხოველთაჲ.

3. ცნობილია, რომ ძვ. ქართულში სჯ (<საჯ) ძირის შემცველი ისეთი სა-ხელები, როგორიცაა სჯული, უსჯულოება, დასჯა, სასჯელი, განსჯა და სხვა, ნაწილობრივ რეგრესულ ასიმილაციას განიცდის (სჯ<შჯ) და ჩვეულებრივ გვაქვს: შჯული, უშჯულოება, დამჯა, სამჯელი, განშჯა და სხვ. ჩვენი ძეგლის-თვის ამგვარი ფორმები, ორიოდ შემთხვევის გარდა, დამახასიათებელი არ არის. აქ სისტემებზე გვხვდება: რჩული, ურჩულოება, დარჩილი, სარჩელი და ნისტანა. მაგალითები:

³¹ ა. შ ა ნ ი ძ ე, სუბიექტური პრეფიქსი მეორე პირისა და ობიექტური პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზმნაში, ტფილისი, 1920, გვ. 16.

რ ჩ უ ლ ი აღესრულოს 64v; რ ჩ უ ლ ი ს ა მდებელ ხარ და რ ჩ უ ლ ი ს ა აღმასრულებელ 132v; ისმაიტელ იყო რ ჩ უ ლ ი თ ა 199... უ რ ჩ უ ლ თ ა იგი 297v, იქსნენ უ რ ჩ უ ლ თ ა ს ა გ ა ნ მტერისა 81... უ რ ჩ უ ლ თ ე ბ ა მ დაითქა 36; აკოცენ უ რ ჩ უ ლ თ ე ბ ა ნ ი ჩუენნი 80; უ რ ჩ უ ლ თ ე ბ ა თ ა ჩემთაგან შეპყრობილ ვარ 123v... მას ექმნა დარჩილ ე ბ ა, ხოლო ყრმათა დიდება 182v; დარჩილ თ, მოიქსენე დღეა იგი საშინელი სარჩელი ს ა მ 117; დაურჩელად თაყუანის-ვსცეთ 112v; საყდართა შენთა სარჩელთა 145... ოდეს მოხუდიდ გარჩად 89v...

ამგვარი ფორმები სხვა ძეგლებიდანაც შეიძლება დავიმოწმოთ³², მაგრამ ასე სისტემებრ, კანონზომიერად, ყველგან და ყოველთვის სხვაგან არ შეგვხვედრია.

სავარაუდოდ შეიძლება ამგვარი ფონეტიკური პროცესი დავუშვათ: ძვ. ქართულში ზემოაღნიშნულ სიტყვებში სჯ კომპლექსმა მოგვცა ორგვარი განშტოება: ერთი მხრით, შიშინა ჭ-ს წინ ს ზ-დ იქცა და შჯ მივიღეთ, მეორე მხრით კი, ნაწილობრივი ასიმილაციისა (სჯ > სჩ) და ს-სთან რ-ს შენაცვლების შედეგად (შდრ. ს-ძალი — რ-ძალი, ს-ძე — რ-ძე, ს-თველი — რ-თველი) წარმოიქმნა რჩ კომპლექსი (სჯული > სჩული > რჩული, სასჯელი > სასჩელი > სარჩელი). დასაშვებია სხვა გზაც: სჯ > რჯ (შდრ. რჯული, სარჯელი³³) > რჩ (რჩული, სარჩელი).

ამ ორი განშტოებისაგან ერთი (შჯ) შესაძლებელია სალიტერატურო ენაში მომხდარი ცვლილების შედეგი იყოს, მეორე კი (რჩ) — კილოური წარმოშობისა.

6. მარს ურჩულოებანი უკეთეს შემთხვევაში X საუკუნის ფორმად მიაჩნდა³⁴. ამ სიტყვაში ჭ-ს ნაცვლად ჩ-ს ხმარებას იგი სპეცოდ თვლიდა ისეთ ძეგლში, როგორიცაა „თარგმანებაჲ ქებაჲ ქებათაჲ“³⁵. ფაქტობრივი მასალის მიხედვით ჩანს, რომ სჯ კომპლექსის რჩ-დ შეცვლა ზემოთ განხილულ სიტყვებში არ არის მოგვიანო დროის მოვლენა. მას უკვე IX—X საუკუნის ძეგლებში ვხვდებით, ჩვენს ხელნაწერში კი რჩ ერთადერთი დამახასიათებელი კომპლექსია.

4. ყრუ ფშვინიერ ს-სთან მეზობლობაში ბ ყოველთვის დაყრუებული ფ-ს სახითაა სიტყვაში: ნეფსით (<ნებსით); მაგ.:

რომელი მოვიდა ნ ე ფ ს ი თ კორცითა ენებული ჩუენტუის 129v;
ნ ე ფ ს ი თ თავს-იდევ განკითხეა 156v; ნ ე ფ ს ი თ შენი მშუ-

³² რ ჩ უ ლ ი ს მიცნობი: ლ. 10, 25 აღმ., სარჩელად: Опис. 7, დარჩილთა: კმენი, I, 10, 24, ურჩულთა: ბოლნ. ჭაღაგ. 10, ურჩულთაბანი: ვამის-წარ. გ 12 და სხვ.

³³ „რჯული“: Н. М а р р, Грузинские приписки греческого Евангелия из Коринтии. ИАН, VI серия, 1911, с. 222; „სარჯელ ვმ. სამჯელ“: მ ი ს ი ე ვ, Эвангелийский фрагмент древнегрузинской персии Ветхого завета, ХВ, II, еып. III, с. 382.

³⁴ «В то же время имеются такие неологизмы, которые связывают его в лучшем случае с X-м веком. Яркий отпечаток позднейшей фонетики лсжит на слове урჩуллоებანი ვმ. უჭულოებანი». იბ. 6. მარის რეცენზია «Древнегрузинский ар:ператикон». ХВ, ტ. I, ნაგ. III, გვ. 356.

³⁵ «Сомнение берет в такой же распространенности появления т в вм. დ. ... ჩ ვმ. ჟ, იპრ. ურჩულთაჲ». ТР, III, 1901, გვ. XXXVII.

დობა მოგუმაღლე 133; რომელი მოხუედ ნე ფ ს ი თ ვნებად 137; 140v, 143, 145v, 147v, 149v, 150v; რომელი ნე ფ ს ი თ ჩჰილ იქ-მენ 64v...

ძვ. ქართულის სხვა ძეგლებშიც ამგვარი ფორმები ხშირია, მაგრამ გვხვდება არაასიმილირებული (ნებისთ) ფორმაც.

5. მომდევნო ყრუ ფშენიეირ ხ-ს ზეგავლენით ღ ერთ შემთხვევაში ქცეულია ხ-დ: მწრაფლ მოიგო ავაზაკმან სამოთხედ... მართლ-ა ხ ს ა რ ე ბ ი თ ა 254 (მდრ. წყულულებისაგან აღსარებული 111).

ამვე ფონეტიკურ გარემოში, ოღონდ სხვა სიტყვაში, უმარცვლო უ-ს დაკარგვის შედეგად გვაქვს ა ხ ს ე ბ ა (<აღუსება) 173. ასევე უმარცვლო უ-ს დაკარგვის გამო მრავლობითი რიცხვის ობიექტური პირველი პირის გუ პრეფიქსის გ თანხმოვანი ც-ს წინ დაყრუებულია ქ-დ: რომელმან მოქცა (<მო-ცუცა) ბეჭედი თვის 120.

6. რეგრესული კონტაქტური ასიმილაციის შედეგად ძს>ცს>ც: ყოველი ძალ-გ ი ც 125v; რომელსა ძალ-გ ი ც 143v. ყრუ სანთან მეზობლობაში მელერი ძ დაყრუდა და ც მივიღეთ (ძს>ცს), მომდევნო ს კი დაიკარგა, რადგან იგი შედის შეპადგენელ ნაწილად აფრიკატ ც-ში (<თ + ს). ამგვარად არის მიღებული ძვ. ქართულში: უ ც (<უძს); გჟ ც (<გჟს), თ ა ნ ა-გ უ ა ც (<თანა-გუძს)³⁵.

7. ყრუ ფშენიეირ თანხმოვანთა გავლენით ბ დაყრუებულია: ო თ ხ შ ა ფ ა თ-პარასევესა 80 (მდრ. აგრეთვე: შაფათი: მრ. 2,27 აღიშ.; ერთშაფათსა მას: ლ. 24.1 აღიშ.: დიდსა შაფათსა: Опиц. 158; ხუთშაფათსა: იქვე, 159 და სხვ.).

8. როგორც ცნობილია, ძვ. ქართულში ზესთა-ს პარალელურად გვხვდება მისგან წარმომდგარი ზეშთა. ამ უქანასკნელისაგან დისტანციური ასიმილაციის შედეგად ჩვენს ძეგლში მიღებულია უფესთაეს (<უზეშთაეს). მაგალითები:

ზეცისა ძალთა უჟესთაეს გამოსჩნდი 219; გამობრწყინდა უჟესთაეს ანგელოზთასა 180; იყო შენ ყოველთა უჟესთაეს 39v; უჟესთაეს გამობრწყინდეს 196; უჟესთაეს ზესკნელს... შესწირევნ 179...

9. გვხვდება ძვ. ქართულიდან ცნობილი ასიმილირებული სახე კრეთსაბმელისა: კრეტსაბმელი (<კრეთსაბმელი) სამხილებელად განეპო 163.

10. სრული ასიმილაციის მაგალითია: ასპარესსა მას (<ასპარეზსა) ძლევისასა 5.

11. თუ კალმის შეცდომა არაა, შეიძლება ასიმილაციას მივაწეროთ დევდორობა. შე-4v გვერდის მარცხენა აშიაზე ცხრა სტრიქონად იკითხება: გალობათა დევდორობასა კპოენე (მდრ. გალობათა თევდორე წმიდასა კპოენე 256; თევდორობასა კპოო 269).

³⁵ «Этот получается еще, как известно, из ძს в слове უძს=უც. В этой же рукописи имеем случаи такого ц. так უც... გუც»: Н. М а р р, Описание пяти пергамен. рукописей, ЗВО, ტ. XIII, ნაკვ. II—III, გვ. 12; ი. უ ი ფ შ ე ძ ე, ასიმილაციისა და დისტანციის წესი ქართულსა და მეგრულში, ტფილ-ის უნივერსიტეტის მოამბე, № 1, ნაკ. I, გვ. 9.

12. დ ჯერ კიდევ თავის ადგილასაა და ასიმილაცია არ განუცდია მოწყუე-
და-ში; მაგ.:

ეროდე მოწყუე და მ ჩუილთა ბრძანა 182; წყარო დაუწყუედე-
ლი 246v.

დ.ს დაპრუება სიტყვის ბოლოში

ამ რუბრიკის ქვეშ ივარაუდება ვითარებითი ბრუნვის ნიშნის დონის დაყ-
რუების რამდენიმე შემთხვევა ჩვენს ხელნაწერში. მხედველობაში გვაქვს ასე-
თი მაგალითები:

მოილო... ნელსაცხებელი და იწყო ცხებათ. ფერკთა 128v; ლირს-
ვიქმნენით თაყუანის-ცემად და გალობათ (ქარაგმით გლობთ)
214v; უხრწნელად მოხუედ იორდანეთ (ქარაგმით იორდნთ)
284; რომელი მოვიდა ნეფსით ვნებათ 145v; რამეთუ აპალლდი
ზეცათ 189v; 270 (შდრ. აპალლდა უფალი ჩუენი ზეცად 189.
აპალლდი ზეცად: იქვე).

ვითარებითი ბრუნვის დონის დაყრუება რომ საერთოდ უცხო არ არის
ძვ. ქართულისათვის, ამას ჩვენს ხელნაწერთან ერთად ადასტურებს „იერუსა-
ლიმის განჩინება“, სადაც ერთგან იკითხება: „უფალმან დამაპტიცა მე და-
საბამათ გზათა მისთა“ (გვ. 48,10).

დისიმილაცია

დისიმილაციური მოვლენებიდან ყურადღებას იქცევს რამდენიმე შემთ-
ხვევა:

1. წყვილბაგისმიერ ბ-ს წინ ამავე რიგის ბგერა მ ქცეულია ნ-დ თვის
სახელში: თთუესა სეკდე ნბერსა... ჰპოვნე 185v (შდრ. გალობათა სეკ-
დემბერსა 64; თთუესა იდ-სა სეკდემბერსა 245v).

2. რეგრესული დისიმილაციის ძალით ღ—ღ>რ—ღ: სულნელი>სურ-
ნელი: გშუენის, იოანე, სურნელე ბაა 20v (შდრ. სულნელბანი: 87).

უფრო ხშირია და ჩვენი ძეგლისათვის დამახასიათებელი მესამე ვარიანტი
სუნნელი და აქედან ნაწარმოები სუნნელბა; მაგ.: საკუმეველი სუნნელი
40v... სუნნელე ბაა... მოეფინებოდა 129; სუნნელე ბაა საკუმეველი-
საა 285v, სუნნელე ბასა ნელსაცხებელთა შენთასა შეუდგეს 262...

რეგრესული დისიმილაციითაა მიღებული აგრეთვე მოსრული (<მოსლუ-
ლი): მამისა მიერ მოსრულმან 68, მამისა მიერ მოსრულსა 32v, მა-
მისა მიერ მოსრულო 32v.

შემდგომი საფეხურია მოსული (<მოსრული<მოსლული).

3. რ—რ>ღ—ღ: პროგრესული დისტანციური დისიმილაციაა მომხდარა
ბერძნულიდან შემოსულ მარტუირ სიტყვაში (μάρτυρας): მაგ.: მარტულითა
აჲ, მარტულიითგან 202, იბაკონი მარტულიისანი 292v...

ამავე რიგის მოვლენა დასტურდება თვის სახელში: ფებერვალი (<ფე-
ბერვარი), თთუესა ფებერვალსა ბ მიგებება 64.

4. მოსალოდნელი ემმანუელ-ის ნაცვლად ჩვენს ძეგლში ყველგან გვხვდე-

ბა დისიმილირებული ევმანუელ (ბერძნ. Ἐμμανουήλ): ე ე მ ა ნ უ ე ლ 'ფერი იცვალა 207; შეგიწყნარა შენ ე ე მ ა ნ უ ე ლ 277. ძვ. ქართულში უფრო ჩვეულებრივია დისიმილაციის მეორე სახეობა: ენმანუელ (მათე, 1, 23 C).

პროვრესული დისიმილაციური გამეღერების მაგალითია ე გ უ ი ჰ დ ე, რომელიც ჩვენს ძეგლში ამ სახით ერთხელ გვხვდება:

აქუნდა კუეროხი იგი მოსემსი ე გ უ ი ჰ დ ე ს 253v (შდრ. მიივლტოდე ე გ უ ი ჰ ტ ე დ 291v).

შესაძლოა ასევე დისიმილაციური გამეღერების ნიადაგზე იყოს მიღებული თვის სახელი ს ე კ დ ე მ ბ ე რ ი (<სექტემბერი, ლათ. september):

თთუესა მ-სა ს ე კ დ ე მ ბ ე რ ს ა, თთუესა ს ე კ დ ე მ ბ ე რ ს ა კლ
თეკლასი 259v; თთუესა იდ-სა ს ე კ დ ე მ ბ ე რ ს ა ჭუარათა აპყ-
რობად 245v.

ძვ. ქართული ენის ძეგლებში მკვეთრ-ხშულთა გამეღერების სხვა შემთხვევებიც გვხვდება. ამ გარემოებას ადრევე ყურადღება მიაქცია გ. დეტერსმა. მას თავისი Armenisch und Südkaukasisch³⁷ ნაშრომის მეექვსე (Lautverschiebung) თავში სხვა მაგალითებთან ერთად დასახელებული აქვს: ე ბ ი ს ტ ო ლ ე (<ეპისტოლე, ბერძნ. ἐπιστολή), თუმცა ავტორს მკვეთრ-ხშულთა გამეღერება უმთავრესად ნასესხებ სიტყვებში მიაჩნდა შესაძლებლად, მაშინ როდესაც ეს მოვლენა თვით ქართულ სიტყვებშიც დასტურდება.

ამ საკითხს თავის დროზე ნ. მარიც შეეხო და გამოთქვა ასეთი მოსაზრება: «Произойшла ли в истории грузинского языка фонетическая эволюция (მხედველობაში: ტყეპნა — ტყეპნა, პრკოლივილი — ბრკოლივილი, ჭაბუკი — ჭაბუკი) — переход г.г. ххх в звонкие, аналогичный тому, что мы замечаем в ново-персидском сравнительно с средне-персидским, и рукопись X-го века то своим р в м. б, то своим б в м. р. свидетельствует о переходной поре, когда новые нормы живой речи сталкиваются с древними, сохранившимися в книгах, или это колебание в правописании вызвано вторжением какого-либо грузинского диалекта в литературные памятники, пока трудно сказать»³⁸.

მკვეთრ-ხშულ პ...ტ თანხმოვანთა დისიმილაციის შედეგი ჩანს პ ი ლ ა ტ ე ს ა გ ა ნ მიღებული ფორმა ფ ი ლ ა ტ ე ს ა; მაგ.:

მოვიდა იოსებ არიმათიელი ფ ი ლ ა ტ ე მ ს ა და მოსთხოვა გუამი
მაცხოვრისაჲ 170; მიუგო ფ ი ლ ა ტ ე უ რჩულოთა ჭურიათა
172v; ჭურიანი ეტყოდეს ფ ი ლ ა ტ ე ს 172v; მიცემად ფ ი ლ ა ტ ე მ ს ა 157 (შდრ. პილატესგან 168: 107).

გაერათა გაღასმა

ზგერათა გაღასმის შემთხვევები არ არის მრავალფეროვანი, მაგრამ ყველა სიტყვა, რომელშიც თავს იჩენს ეს მოვლენა, ყოველთვის გარკვეულ წესს ექვემდებარება და ამ მხრივ გამონაკლისებს ადგილი არა აქვს. ზგერათა მეტათეზისა უმთავრესად სონორ თანხმოვნებზე მოდის. ამასვე განიცდის ზოგჯერ 3-ც.

³⁷ Caucasia, fasc. 3, 1926, გვ. 80.

³⁸ TP, III, გვ. XXXVII.

1. ჩვენს ძეგლს თავიდან ბოლომდე გასდევს რ-სა და ლ-ს საუბრითი მეთათვისი ძლიერ-სა და მისგან ნაწარმოებ სხვა სახელებში. მაგალითები:

ა) ძლიერი > ძრიელი: ძ რ ი ე ლ ხარ შენ, უფალო 208; სოფელსა გამოუბ-რწყინდი, წმიდაო ძ რ ი ე ლ 1; სულგრძელო და ძ რ ი ე ლ 124v; ამას სო-ფელსა ძ რ ი ე ლ ად ილუაწეს 60v...

ბ) ძლიერება < ძრიელება: რომელმან ძ რ ი ე ლ ე ბ ა მ მიჰმადლე 39; ვა-დიდებდე ძ რ ი ე ლ ე ბ ა ს ა შენსა 181v, მესმა სმენამ ძ რ ი ე ლ ე ბ ი ს ა შე-ნისა 82v; ძ რ ი ე ლ ე ბ ი თ ა შენითა მოგვმადლე ჩუენ ადგომამ 4...

გ) განძლიერებული > განძრიელებული: გა ნ ძ რ ი ე ლ ე ბ უ ლ ნ ი გმსახუ-რებდეს შენ 83...

დ) განმაძლიერებელ < განმაძრიელებელ: გა ნ მა ძ რ ი ე ლ ე ბ ე ლ მექ-მენ მე 198v...

ე) უძლურ > უძრულ, უძლურება > უძრულება: უ ძ რ უ ლ ვარ მე 114v; უ ძ რ უ ლ ე ბ ა მ კორტაბ 83; უწყი უ ძ რ უ ლ ე ბ ა მ ჩემი 80; განიკურნეს უ ძ რ უ ლ ე ბ ა ნ ი ჩუენნი 184...

ვ) უძლიერების > უძრიელების: მოვალს უ ძ რ ი ე ლ ე ბ ა ს ი 49v...

ეს მოვლენა გამონაკლისის გარეშე დაცულია აგრეთვე ნასახელარი ზმნის ფორმებში: რომელმან გა ნ ა ძ რ ი ე ლ ა იგი 39; გა ნ მა ძ რ ი ე ლ ე მე, ქრის-ტე 12; სულითა წმიდითა გა ნ გა ძ რ ი ე ლ ე თ შენ 154v; წმიდანი შენნი გა-ნ ა ძ რ ი ე ლ ე ნ 82v; გა ნ ძ რ ი ე ლ და გული ჩემი 66; შეიღმრავალი იგი მო უ ძ რ უ ლ და 239.

ბგერათა გადასმის მსგავსი შემთხვევები X—XI საუკუნის სხვა ძეგლებ-შიც ხშირად გვხვდება. დავასახელებთ რამდენიმე მაგალითს: ძრიელება: Опис. 153 (X საუკ. ხელნაწ.), უ ძ რ უ ლ ლ ა ვიყვენი: იქვე, 83 (X საუკ. ხელნაწ.). ამგვარი ფორმები ბლომდაა დადასტურებული აგრეთვე 968 წლით დათარი-ლებულ იოანე ოქროპირის ცხოვრებაში³⁹. ატენის ეკლესიის XI საუკუნის წარ-წერაშიც დაცულია ძრიელი: ჰვიანმცა ო კე ძ რ ი ე ლ ი⁴⁰ მ უფთა მეფე ბგ-რტ სევასტოსი და ძე მათი გ ი კ ტი⁴¹.

6. მარი ექვის თვალთ უყურებდა ძ რ ი ე ლ და მისგან ნაწარმოებ ფორ-მებს: «В тексте имеем такой явный вульгаризм, если верно чтение, как ძრი-ელმან (под титлом—ძრ-ლმნ) вმ. ძლიერმან“⁴². ერთ-ერთი ძეგლის⁴³ გამოცე-მაში იგივეყველა ფორმას, რომელშიც ბგერათა ასეთი გადასმა არის მომხდარი, sic წიშანს უკეთებს, რაც ერთხელ კიდევ ცხადყოფს ავტორის დამოკიდებულებას აქ-ვე დამოწმებული ფორმებისადმი. ეს გარემოება; ჰქონდა მხედველობაში ვ. თო-ფურისა, როდესაც შიდა ქართლში დაცულ წარწერებთან დაკავშირებით აღნიშნავ-

³⁹ არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ვ ა, გარე-კახეთი დილაქტოლოგიურად, არილი, ტფილისი, 1925, გვ. 71, 86შ. 1.

⁴⁰ თ. ე ო რ დ ა ნ ი ა ს მიერ გამოცემულ ანაჟე წარწერაში ამ ადგილას ძლიერი აკითხება (ქრონიკები, გვ. 206).

⁴¹ „უ. ჭ ა ე ა ხ ი მ ე ი ლ ი, К вопросу о времени построения грузинского храма в Атене, ХВ, ტ. I, ნაკ. III, გვ. 285.

⁴² «Два грузинских архитектурных термина—ачрдил и «галавар», ХВ, ტ VI, ნაკ. III, გვ. 291.

⁴³ Описание пяти пергаментных рукописей, ЗВО, ტ. XIII, ნაკ. II—III.

და: „ყოველ შემთხვევაში „ძრიელმან“, რომელიც საეკვოდ მიაჩნდა ნ. მარს... სწორია. იგი არა მარტო საშუალო საუკუნეების ქართ. ენის კუთვნილებას წარმოადგენს, არამედ ძველი მე-10 საუკ. ზოგიერთ ხელნაწერში სისტემატურად გვხვდება“⁴⁴.

ძრიელი, ძრიელება, უძრულება და სხვა, რა თქმა უნდა, ცოცხალი სასაუბრო მეტყველების ფორმებია, მაგრამ ფაქტია, რომ ისინი ფართოდ გავრცელებული ყოფილა ძველ სალიტერატურო ქართულ ენაშიც, რასაც ჩვენი ძეგლის ჩვენებაც ადასტურებს. ახალი ქართულის ზოგიერთ კილოში⁴⁵ დაცული სათანადო ფორმები, როგორც ჩანს, საფუძველს შორეულ წარსულშივე პოულობენ.

2. ჩვენს ძეგლში დასტურდება კონტაქტური მეტათეზისის ცნობილი შემთხვევა: ყოველთვის გადასმული სახითაა მეზობელი დ და რ თანხმოვნები სიტყვანი: ხიდრმე > სირლმე; მაგ.:

ს ი რ ღ მ ე ა ცოდვათა ჩემთა და მთქამს 78v; შთავიდა იგი ს ი რ ღ მ ე ს ა ზღუისასა 133v; ს ი რ ღ მ ე ს ა ცოდვათა ჩემთასა შთავრდომილ ვარ 111v; ს ი რ ღ მ ე ს ა აუღგეს 55; ს ი რ ღ მ ე თ ა გ ა ნ ცოდვათა ჩემთამსა მიქსენ 103; ს ი რ ღ მ ე თ ა გ ა ნ უმეცრებისათა 206.

ერთადერთია სი- თავსართის გარეშე ამავე ფუძისაგან ნაწარმოები ზმნი- ზედა ღრმით, რომელსაც მეტათეზისი არ განუცდია: ღ რ მ ი თ-ამოვლადებ 88v.

შთაბეჭდილება ისეთია, რომ ბევრათა გადაადგილება ხდება, როცა დ და რ თანხმოვნები სი- თავსართის დართვის გამო სიტყვის შუაშია, ხოლო თუ იგივე თანხმოვნები თავში მოექცევა, მეტათეზისს ადგილი არა აქვს.

3. უმარცვლო უ-ს ადგილი უცვლია განიძუარცა (<განიძარცუა) ზმნაში და მჩრუთა (<მჩურითა) სახელში; მაგ.:

სულითა განმძუარცე 145; განიძუარცა სამოსელი 40v; შდრ. განმძარცუა მე ცოდვილმან... აღადგინე საფლავით ლაზარე... შეკრული მ ჩ რ უ ი თ ა (დედანშია: მჩრუთა) 125v.

ეგვევ მოვლენა გვაქვს აქაც: განშიშულებული 24 (შდრ. განშიშულბელი 35, განშიშულლი).

4. ვ ყველგან გადასმულია ვალ ზმნის საწყისში: ს ღ ვ ა მ შენი 49, მ ო ს ღ ვ ა მ შენი 77, შენსა მოსლვასა 105v, გუაუწყებდა მ ო ს ღ ვ ა ს ა 200v; შე- მოსლვისათვის 136, შ თ ა ლ ე ი თ ა შენითა 50, ა ღ ს ღ ვ ა მ ა ნ შენმან 159, გარდამოსლვასა 210v...

ვ გადასმულია და ყ-ს შემდეგ უმარცვლო უ-დ არის ქცეული თაყუანისცემა-ში (<თავ-ყანის-ცემა): თაყუანის-ვსცემ 120v, თაყუანის-ვსცეთ 112v, თაყუანის-გცემენ 1v, თაყუანის-სცეს 190, თაყუანის-გცე შენ 245v...

შედგენილი ზმნის თავშია გადმონაცვლებული პირველი სუბიექტური პირის ნიშანი ვ- (ვლაღატ-ყავ<ლაღატ-ყავ): ვ ღ ა ღ ა ტ ყ ა ვ შენდამი 116v.

⁴⁴ შიდა ქართლში დაცულ ზოგიერთ სიძველეთა წარწერებ, საისტორიო მოამბე, II, გვ. 135, შწმ. 1.

⁴⁵ ძიხან (არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ვ ა, გარე-კიხეთი დიალექტოლოგიურად, ირილი, 71), ძრიელი მ ი ს ი ე ვ, მთიულურის თავისებურებანი, ენიქის მოამბე, II, გვ. 47), ძრიენ (ე. თ ო ფ ლ - რ ი ა, ქარაღერი, არილი, გვ. 131).

124; ვლადატყავ ყოვლითა... 118; ვლადატყო საშინელსა მას განკითხვასა 95v...

ვ თავის ადგილასაა ისეთი ავ-იანი ზმნების საწყისსა და მიმღეობებში, როგორიცაა კლვა, მკლველი, საკლველი, დაფლვა, ძრვა, საკრველი და სხვ. მაგალითები:

ცხოვარი კლვად მიიგუარე 160v; მონათა მოკლვად 149, კაცის მკლველი 225v, მკლველად გამოჩნდა 229v; დაუკლათუისი საკლველი 151v... დაფლვად მიეცით 161v... საკრველნი სიკუდილისანი 168v, გამოძვსნა ჩუენ საკრველთაგან 256v; შეუძრველსა 181v...

გვართა დაკარგვა

გვებდება ბგერათა დაკარგვის ნაირ-ნაირი შემთხვევები. ძველი ქართული ენის სხვა ძეგლების მსგავსად, ჩვენს ხელნაწერშიც განსაკუთრებით ხშირი მოვლენაა ვ-ს დაკარგვა, რაც, ცხადია, გამოწვეულია იმით, რომ იგი თავისებური ფონეტიკური ბუნებით დაუდგარი და არაჰყარი ბგერაა⁴⁶.

ვ-ს დაკარგვა

1. პირველი სუბიექტური პირის ნიშანი ვ, როგორც ეს მოსალოდნელი იყო, დაკარგულია ბაგისმიერ უ-ს წინ:

ყოველნი უგალობთ, ვლადებთ 129v; ამას უგალობთ და ვიტყუით 169; ურჩულობამ ჩემი ვე უწყი 78v; მოვედით და შეუვრდეთ 143v...

ამ უკანასკნელ ზმნაში ჩვეულებრივ ფუძისეული ვ-ც იკარგება უ-ს შემდეგ და გვაქვს ასეთი ფორმები:

ვისწრაფთ, ერნო, და შეუვრდეთ უფალსა 76; მოვედით და შეუვრდეთ უფალსა 76; შეუვრდები 96; შეუვრდეთ 89; 143 (შდრ. შეუვრდა მართამ უფალსა 125; ამიერიდან შეუვრდა და თქუი 124v).

2. დაკარგულია აგრეთვე ფუძისეული ვ უ ხმოვნის შემდეგ:

სიწმიდეა წარუალი 172, ცხორებამ წარუალი 58; 85; 286v, სიმდიდრეა წარუალი 172, ცხორებასა წარუალსა 40, ნათლითა წარუალითა 209, თანა-წარუალი 300, შთათალსა 87... ცუარი გარდამოუღინე 229; რომელმან მოუღინე ... სული წმიდა 195v ... უნებელი საღმრთეებისა 76v, დაიცვენ იგი... უნებელად 134v; უნებელად ეგო 256v; აღდა უნებელად 252v (შდრ. მიხუილოდე ადგილსა მას ენებისასა, რომელმან ივნე ჩუენთვის 158).

⁴⁶ ა. შანიძე, ნათება მესამე პირის ობიექტური პრაფიქსის ხმოვნების წინ ქართულ ზმნებში, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, II, ტფილისი, 1922-1923, გვ. 280; არნ. ჩიქობავა, პთიულურის თავისებურებანი, ენციკლის მოამბე, II, გვ. 45.

3. ერთადერთი შემთხვევის გარდა, ვ არსად არა გვაქვს ო-სა და ო-ს შუა პოვ ფუძის შექცეული ზმნის ფორმებში:
თეოდორობასა ჰპოო 185v; 269; ბოლოა ქუემოსა ჰპოო 239;
ხარებასა ჰპოო 218v; წმიდისაჲ ამაღლებასა ჰპოო 207v; ჰპოო
საქსენებელსა 218v; რადთა კადნიერებაჲ პოონ 274v; ათენაგენასა
ჰპოო (შდრ. ათენასა ჰპოვო 19)...
4. ო-ს შემდეგ ვ დაკარგულია -ოჲნ სუფიქსში:
რომელმან განსწმიდე წიღოანი იგი 118v (შდრ. წიღოვანი-
100v); მაყოლოანსა შინა გამოსჩნდი 199v; 195; 166 (შდრ. მაყო-
ლოეანსა შინა 31; 209)...
5. იგი არ არის წარმოდგენილი ვედ ფუძეში:
აღმოედინ განხრწნისაგან 49v; აღმოედინ 204v.
6. ცხოვრ ფუძის მიხედვით საერთო სურათი ასეთია:
ა) ცხოვრება ყოველთვის ვინის გარეშეა:
ცხოვრებაჲ 85, ცხოვრებასა 40, ცხოვრებისაჲ 105, ცხოვრებისათვის
130, ცხოვრებად 105, საცხოვრებლად 124...
- ბ) მაცხოვარ-ში ვინი მხოლოდ ორიოდე შემთხვევაშია დაკარგული:
მაცხოვარსა 26, მაცხოვარი 240, მაცხოვრებაჲ 70 (შდრ. მაცხოვარ
25v; 103v, მაცხოვრისა 6, მაცხოვარო 49v).
7. შოვრ ფუძე სისტემებზე ვ-ს გარეშე გვხვდება:
განწმორებ 113v, განგაშორა 125v, განუშორებელ ხარ 29; განშო-
რებულ არს 52 (შდრ. განშორებულნი: ხანმეტი მრავალთ. 22a 13,
განუშორა: Оиис. 19, განშორებულნი: სას. პოეზ. რიბ. 291).
8. ვინი არა გვაქვს არც შემდეგ სიტყვებში:
აღვსება, ამბოვრის-ყოფა, ბაბილოვნი: აღსებით-
გან მე-3 ხუთშაბათსა 198... მიცემასა ამბორის-ყოფისასა
154v, განყიდა ამბორის-ყოფითა 155 (შდრ. ამბოვრს-ხუ-
ყოფდა: ხანმეტი მრავალთ. 28a 16-17)... ბაბილონს 305v (შდრ.
ბერძნ. Βαβυλων) — ბაბილოვნი... ცუარი გარდამოუვლინე 229).
9. მიგებება-ში ვ ხან იხმარება, ხან კი არა:
სიხარულით მივეგებოდით 132v; წინა მიგეგებოდეს 133;
136; 137; რტობითა მიგეგებოდეს 130; მაგრამ: ყრმანი მიგე-
გებოდეს 130v; წინა მიგეგებოდეს: იქვე, მიგეგებო-
დით 131; 138v მოგეგებოდეს 132.
10. ფუძისეული ვ დაცული არ არის წოდებითის ო-ს წინ:
კრაო ღმრთისაო 304, წმიდაო უკუდაო 89, უკუდაო სუ-
ლო 93.
ო-ს წინ ვ-ს დაკარგვის სხვა მაგალითია: მან გასწაოს 197v; ვისწაოთ
132.

უმარცვლო უ-ს დაკარგვა

უმარცვლო უ-ს დაკარგვის შემთხვევები ძვ. ქართული ენის სხვა ძეგლე-
ბიდანაც ცნობილია. მაგრამ ჩვენი ხელნაწერი, ამ მოვლენის სიხშირის თვალ-
საზრისით, ეფერებოთ, ყველა მათგანისაგან განსხვავებულია. მისი თავისებუ-

რება ისიც არის, რომ, როგორც წესი, იყარგება ძირისეული უმარცვლო უმხო-
ლოდ თანხმოდანთა შორის მოქცევისას. ამ ვითარებაში მისი გაუჩინარების მი-
ზეზი პირველ რიგში ბაგისმიერ ბგერებთან მეზობლობაა, მაგრამ დაკარგვის
შემთხვევები სხვა თანხმოდანთაა გვხვდება.

1. ჭ დაკარგულია წყვილბაგისმიერ მ-ს წინ:

ა) თქუმა>თქმა: თქმაა ჩემი აღძრავს 78v; გულის-თქმაა სოფ-
ლისაა 262, სულთქმით გილადადებ 90; 103v (მდრ. შეიწირე
სულთქუმაა 104v); დავითის მიერ თქმული 245, გამო-
უთქმელ ხარ 142; გამოუთქმელ არს 67; გამოუთქმე-
ლი საიდუმლოა 52, გამოუთქმელი და უხილაე 73v, გამო-
უთქმელითა... სულითა 194v, გამოუთქმელი უფალო 37,
გამოუთქმელად 190v (მდრ. გამოუთქმელსა 179, გამოუთქმელი-
თა, გამოუთქმელად 147)...

ბ) ცუმ>ცმა: ჟუარცმაა თავს-იღვა 155v; ჟუარცმაა დაით-
მინე 245v; აუწყებდეს შენსა ჟუარცმასა 294; ჟუარცმული
იტყოდი 6; შეგიდგეს ჟუარცმითა 55v...

გ) კუმ>კმ: საკმილი დაშრიტეს 60v; საკმილი აიგზენ 55v;
საკმილი სენთა 144. შესთხინეს საკმილსა მას 50v; 134v...

დ) ხუმ>ხმა: ცანი განგეხმოდეს 33v; განგეხმოდეს შენ
ბქენი 1: ცანი განხმულნი 5v (მდრ. განგეხმოდეს 192).

ამავე რიგის სხვა მაგალითებია:

სასმელი მისი შესმა 19. მკლავთა ზედა მიქმული 72, წა-
რემართენ... ლოცვა მონათა შენთა ვითარცა საკმეველი შენ
წინაშე 115.

2. უმარცვლო უარა გვაქვს წყვილბაგისმიერ ვ-ს წინ:

განიზრახვიდა ზაკვითა 154v; სძლეს ზაკვასა მტერისასა 55;
61v; დათრგუნა მზაკვარი იგი 260; მკეცო მძუინვარეო და
მზაკვარო 225v, თანა-იხარებენ... მზაკვარისასა 60v; მზა-
კვარებაა ეშმაკისაა განაქარვოს 62 (მდრ. ზაკუევია იგი
იუდაისი 156v, ზაკუვითა 155, მზაკუევარებანი 115v)... შეუწვე-
ლად დაადგერ 296v; დასაწველად შესწირვიდა 236v (მდრ.
შესწუვიდა 220).

როგორც ზემოთ წარმოდგენილი მაგალითებიდან ჩანს, უმარცვლო უ-ს
დაკარგვის შედეგად დამოწმებულ სიტყვებს (ზმნასა თუ სახელს) მთლიანად
თანამედროვე ქართულის ფორმა აქვს მიღებული⁴⁷: თქმა, თქმული, გამოუთ-
ქმელი, გულისთქმა, სულთქმა, ჟვარცმა, სასმელი, საკმეველი, მზაკვარი, შე-
უწველად...

3. უმარცვლო უ-ს დაკარგვის ყველაზე მეტი შემთხვევა მაინც კუდ ძირის
შემცველ სიტყვებზე მოდის. მაგალითები:

ვითარ წარმდები მკდარი 302, ოდეს მოხუიდე გარჩად... მკდარ-
თა 116; მომკდარი აღადგინა 136v; მოკდავი ცოდვილთაგან
170v, უკდავი და ცხოველს-მყოფელი 17. ნათელსა მას

⁴⁷ არნ. ჩიჭობაძე, ვინაის რეფლექტები ფერეიდენტლ, ჩლენი შეენიერება, № 2-3, ტფილისი, 1923, გვ. 73.

უკდავე ბისასა 251; უკდავე ბად გარდასცალე: იქვე; სიკდილი აღმოაცენა 63v, სიკდილი მოაკდინა 272; მძლესა სიკდილისასა 37, მისცნეს სიკდილ 85; შენ თანა მოკდებოდა 155v, მკდრეთით აღგომა 157v...

60 მაგალითიდან შეფარდება ასეთია: ზემოთ დასახელებული სიტყვები 22-ჯერ უმარცვლო უნით გვხვდება. ხოლო 37-ჯერ — მის გარეშე. ასე რომ, ჩვენი ძეგლიათვის უფრო დამახასიათებელი გამოდის: მკდარი, მომკდარი, მოკდავი, მოკდავება, უკდავი, უკდავება, სიკდილი და სხვა ამგვარი ფორმები.

4. გარდა ზემოაღნიშნული შემთხვევებისა, ძირისეული უმარცვლო უ არა გვაქვს შემდეგ თანხმონებს შორის:

- ა) ხ-სა და ნ-ს შუა: აიხნა ცოდვანი 48; აიხნეს ცოდვანი სოფლისანი 22v; 23v; 24; განეხნეს ცანი 36v; 42; მიიხნა კლიტენი 295; განმიხნა... პქენი 244 (მდრ. განახუნთ ბქენი თქუნენი 188v; აიხუნთ სანთელნი თქუნენი 144)...
- ბ) ხ-სა და ღ-ს, წ-სა და ღ-ს, ხ-სა და თ-ს შუა: კუირაჲ დახდეს 52... მიუწდომელ არს 181... ცოდვათა... ურიცხთა 194.
- გ) შ-სა და ლ-ს შუა: შიშლოებაჲ შეჰმოსო 284v; ოდეს გიბოლა... განშიშლებული: იქვე; იხილეს რაჲ... განშიშლებაჲ შენი 32...
- დ) კ-სა და ლ-ს, წ-სა და ლ-ს, ჯ-სა და ლ-ს შუა: გამოუკლეველმან 41v, არა გამოვიკლევედ 276v, კლა (<კულა) იტყუიან 125... გამოწლილვასა 181... მარჯლ მამისა მკდომარეჲ 39v...
- ე) ქ-სა და ხ-ს, ღ-სა და წ-ს შუა: რომელთა გაქს კადნიერებაჲ 17v, 231v, 302; აქს დიდი წყალობაჲ 285; უმჯობესისათუის იღწი 226.
- ვ) ერთგან დაკარგულია ობიექტური გუ პრეფიქსის უ ელემენტი: ცოდვათა მიტევებაჲ მოგმადლე, ღმერთო, და შეგუიწყალენ ჩუნ.
- ზ) ო ხმონის წინა პოზიციაში უ-ს დაკარგვის მხოლოდ ერთი შემთხვევა გვაქვს; სამოსელი ჩუენი განვიძარცოთ (<განვიძარცუოთ) 109; განვიძარცოთ აწ ყოველთა აღგომათა 109v.

ბ-ს დაპარება

ჩვენი ხელნაწერი არაჰყარ სურათს წარმოგიდგენს მეორე სუბიექტური პირისა და მესამე ობიექტური პირის ბ პრეფიქსის ხმარების მხრივ.

1. პრეფიქსი ბ დაკარგულია უკანანისმიერთა და აგრეთვე ზოგი სხვა თანხმონის წინ.

- ა) კ-ს წინ: თმითა თუისითა წარკოცნა 128v; ყოველი საცთური კერპთაჲ მით დაქსნა 80; ბრძოლაჲ დაქსნეს ურჩულომსა მტერისაჲ 105v...
- ბ) ხ-ს წინ: რამეთუ უფალსა ხედვიდეს ჭურღმულსა 163; რომელი ხედავს დაფარულთა და უჩინოთა გულისათა 101; რამეთუ ხედვიდა ღმერთსა 201...
- გ) ყ-ს წინ: რომელმან შეურაცხყავ საწუთროჲ 53; საწუთროჲ

ესე შეურა ცხ-ყავ, წმიდაო ანტონი 56; ესე სოფელი შეუ-
რა ცხ-ყავ 56; და ყვენ ესენი მეორედ... ცხოვრებად საუ-
კუნოდ 50v...

ამ შემთხვევაში ჰ-ს დაკარგვას, ცხადია, ხელი შეუწყო ძნელად წარმო-
სათქმელ თანხმოვანთა ერთად თავმოყრამ (შდრ. რომელმან შეურა ცხ-ჰ ყავ სა-
წუთრომ 59; რომელმან გუირგუინოსან ჰ ყვენ წმიდანი მოწამენი 88...).

დ) ჰ-ს წინ: ქმენ ცხორება შორის ქუეყანასა 259.

ე) ზ-ს წინ: რომელი ზი მარჯულ მამისა 93; რომელი ზი ზედა ქერა-
ბინთა 125.

ვ) პ-ს წინ: სიწმიდისაჲ ამაღლებასა პოო 207v.

ჰ-ს დაკარგვის რამდენიმე შემთხვევა დასტურდება აგრეთვე სონორი რ
და მ თანხმოვნების წინ.

ზ) რ-ს წინ: რწმენეს ყოველთა, რამეთუ მე ვარ ღმერთი 128v
(შდრ. რაჲთა ჰრწმენეს ყოველთა 128); რომელთა იხილეს,
რწმენა და იტყოდეს 160; იხილა და რქუა მას 40; რქუა
მას: გრწმენინ უფლისაჲ 125v.

თ) მ-ს წინ: ასდგე მკურდრეთით, ამაღლდი ზეცად 190v; ამაღ-
ლდი დიდებითა 191v (შდრ. ჭუარსა ზედა აჰმაღლდი 246).

2. ჰ არ არის დაცული რამდენიმე საკუთარ სახელში. სისტემებრ ჰ-ს გა-
რეშე გვხვდება ჰაბო და ჰეროდე, ხოლო აბრაჰამი პარალელურ ფორ-
მებს წარმოგვიდგენს; მაგ.:

მაშინ მოწყუდიდეს აბო 39v; მიუგო... მოწამემან უფლისამან აბო
39; ეტყუის აბოს 39v, აბო, რასა-ესე შეგწამებენ 39... შეძრწუნ-
და ეროდე 277v; ურჩულომან ეროდე დასთხია... სისხლი
227v; ეროდე მოწყუედა ჩიუილთაჲ ბრძანა 182; ეროდე
ყრმანი მოსრნა 182v; არწმუნებს ეროდეს 225; ეროდე მსა-
გან მოიკლა 229v; ჰ შენდა, ეროდი და 225v... შური აბრაჰ-
ამისი აიღო 110v (შდრ. წიაღთა აბრაჰამისთა 118v).

ისეთ საზოგადო სახელებში, როგორიცაა ჰურიია, გეჰენია, ჰამო ჰ
შენახულია:

ჰურიანი იგი 206v, შესაყრებელი ჰურიათაჲ 239... გეჰენი-
ასა 110... ჰამო არს 109.

რ-ს დაკარგვა

1. რ-ს დაკარგვის გამო თანხმოვანთა ძრწ კომპლექსი გამარტივებულია:
მაგ.:

რომლისაგან ძწიან ძალნი ცათანი 42; ძწიან ... თანამდგომარე-
ნი 286v... სამყარონი ცათანი ძწიან 74; იხარებდა სულითა და
ძწოდ⁴⁸ 23; ძწოდეს⁴⁹ ანგელოზთა წესნი 31v; ანგელოზნი
ძწოლით⁵⁰ გამსახურებენ 277; ძწოლით გხედვიდა 165v; შიშით

⁴⁸ შდრ. ძწოდა: ჰაემეტი ტექსტები, 49v, 6.

⁴⁹ შდრ. ძწოდეს: ОНН. 16.

⁵⁰ შდრ. ძწოლით: ხანშეტი მრავალთ. 1a7; 3a4.

და ძწოლით მოვედით 143; წყალნი ძწოლით უკუნ-იქცეოდეს-
284; ძწოლამან 306 და სხვ.

2. საპავეროდ. რ ყოველთვის თავის ადგილასაა, თუ ამ ფუძეს წინიდან
დაერთო შე ზმნისწინი; მაგ.:

ანგელოზთა მკედრობანი შე ძრწუნდეს 23v; შე ძრწუნებულ
ვარ 32; შე ძრწუნებულ იქნა ეროდე 1, შეძრწუნებულნი 192,
შეძრწუნებულთა 145v...

3. ხელნაწერის აშიაზე მიწერილ შენიშვნებში ორ ადგილას ესრეთ (<ეს-
რემთ) და ესრე ზმნიხედები გამარტივებულია რ-ს დაკარგვით, რის შედეგადაც
ეს მეორე ფორმა გარეგნულად მთლიანად დამსგავსებია ესე ჩვენებით ნაცვალ-
სახელს; მაგ.:

შემინდვით: შევსცეთ და ესეთ დაეწერე. ვითა კამს, ეგრე თქუთ
55: უფალო ღალატყავი წართქუან და თავითგან ესე უქციონ
173.

ხ-ს დაპარბვა

1. ხ არ არის წარმოდგენილი წ-ს წინ მწრაფლ-ში, მაგრამ სათანადო ძი-
რისაგან ნაწარმოები ზმნის პირიან ფორმაში კი იგი ყოველთვის დაცულია; მა-
გალითები:

მწრაფლ აემართა 156; მწრაფლ მიუგო 254; მწრაფლ შე-
ვიდა 254; მწრაფლ მოაქციენით 16v; მწრაფლ მიუტე-
ვე 157v; მწრაფლ ქადაგებული 16... მაგრამ: მოვისწრაფე
შენდა 114v; ვისწრაფოთ, ერნო, აღსარებად 100; ისწრაფე
განრინებად 120v; ისწრაფდი მისლვად 19; ხოლო პეტრე ის-
წრაფა 156v, ისწრაფდეს განშორებასა კორცთაგან 84v...

6. მარი მსწრაფლ-ში ხ-ს ზსაგან მომდინარედ თვლიდა. მასში ხანის
უხმარებლობას კი რატომღაც ტაო-კლარჯეთიზმს მიაწერდა⁵¹.

2. ხ არ მოიპოვება აგრეთვე წინაწარმეტყუელ-ში; მაგ.:

წინაწარმეტყუელი იოანე 199v, წინაწარმეტყუელისგან
123v, წინაწარმეტყუელნი 72, 106v, წინაწარმეტყუელთა 135v
(მღრ. წინადაწარვე იძლია 155v).

სხვა თანხმონვნების დაპარბვა

აქა-იქ დაკარგულია აგრეთვე დ, ლ, ნ და ფ თანხმონვნები.

1. -მდე თანდებულის დართვისას სახელებს ვითარებითი ბრუნვის ნიშა-
ნი -დ ჩვეულებრივ შერჩენილი აქვთ. მისი დაკარგვის მხოლოდ რამდენიმე
შემთხვევა გვხვდება; მაგ.:

კარ-სა მის და ქვეამდე 76; პირველ აღსრულებამდე 94v,
ვიდრე ბზობამდე 75v, მიმთამდე ზეთის ხილთა 186v

⁵¹ „Иногда такие тао-кларджетизмы поддерживаются обменн рукописями, как напр. *მწრაფლ*, resp. *მწრაფლ* *ვმ*. *მწრაფლ*: „Деяния трех святых близнецов мучеников...“, გვ. 296.

(შდრ. პირველ შობადმდე 263, მისიუთლილმდე 185v, ვიდრე წა-
დგომადმდე 80)...

2. ლ-ზე დასრულებული ფუძის მქონე სახელთა ვითარებით ბრუნებაში ეს
თანხმოვანი, როგორც წესი, დაცულია, მაგრამ -მდე თანდებულის დართვისას
იგი ზოგან მოკეცილია; მაგ.:

ვიდრე სიკდილმდე არა უარ-გყო 159v (შდრ. თავნი მათნი
მისცნე სიკუდილდ 85; ერთი ვინმე თქუენგანი მიმცემს მე
სიკუდილდ 155v; სიკუდილდ მიცემული 166v).

3. გვხვდება ნ-ს დაკარგვის ასეთი შემთხვევა:

სირღმესა... დაითქა 229v; უფსკრულად დათქმული 68v.

4. ფს კომპლექსი გამარტივებულია ფ-ს დაკარგვით:

უსკრულნი შეძრწუნდეს 45; სირღმემან უსკრულთა 68v
(შდრ. უფსკრულნი 48v, უფსკრულად დათქმული 68v).

ჩვენი ხელნაწერის მე-9v გვერდზე მარცხენა აშიაზე იკითხება: სალმუ-
ნი, ხელთა ბანისაჲ ყოველი ათენაგენასა ჰპოოჲ? ჩვენს ძეგლში ეს სიტყვა ძა-
ლიან ხშირად გვხვდება და ყველგან ფსალმუნი იკითხება. ცნობილია, რომ
ფსალმუნი წარმოშობით ბერძნული სიტყვაა. ა. შანიძის აზრით, მასში უ-
მიღებელია ო-საგან ბაგისმიერი მ ბგერის გავლენით, სიტყვა ნასესხებია ბერ-
ძნული აკუზატივის ფორმით (ψαῦμα), რაც ამავე დროს მაჩვენებელია იმი-
ნისა, რომ იგი სომხურიდან (սասմա) არ შეიძლება მოდიოდეს. ზემოთ დასა-
ხელებულ ფსალმუნში უნდა ვიგულისხმოთ ფ-ს დაკარგვა.

აღ- და გან- ზმნისწინების გამარტივება

1. აღ- ზმნისწინის დ თანხმოვანი მრავალ სიტყვაშია დაკარგული. დაკარ-
გულია როგორც თანხმოვნით, ისე ხმოვნით დაწყებულ ზმნებში. არ გვევუ-
ლება ძვ. ქართული ენის სხვა რომელიმე ძეგლი, რომელშიც ამ ზმნისწინის
გამარტივების პროცესი ისე შორს იყოს წასული, როგორც ეს ჩვენს ხელნა-
წერშია. ეს გარემოება აშკარად მიუთითებს ხალხურ-სასაუბრო მეტყველების
ძლიერ გავლენაზე და ამავე დროს იმაზეც, რომ ჩვენი ძეგლის გადაწერის დრო
ამ ვითარებისა და აგრეთვე სხვა ორთოგრაფიული და ფონეტიკური მოვლენე-
ბის გათვალისწინებით არ შეიძლება მე-10 საუკუნეზე ადრე ჩვენს დღე-
ბული.

ფონეტიკურადაა შეპირობებული აღ- ზმნისწინში უკანაენისმიერი ღ-ს
დაკარგვა ამავე რიგის თანხმოვნების წინ.

ა) პირველ რიგში უნდა დავიმოწმოთ ზმნები, რომელთა ფუძე ღ-ს
შეიცავს; მაგ.:

დღესა კორკით აღებასა (<აღლებასა) 75... ჭუარი აიღეს 54; გუ-
ამი შენი აიღეს 221v; ჭუარი... აიღო 80... ავაშლო 129, ავა-
შალო 14v, ავაშლოთ 244, ავაშლოდა 257, ავაშლოდეთ 110, ავაშ-
ლოდა 163v; 168; 176; 191, ავაშლოდი 188v; 189v; 190; 303; 304, ავა-
შალოთ 48, ავაშლებულმან 64, ავაშლებულსა 190v, ავაშლებასა
207, ავაშლებითა 189v...

82: 191v გვერდზე ფსანწინა-ც იხმარება.

ბ) ზ-ს წინ: ა ხ ი ლ ე ა ს ა შენდამი 92, ა ხ ი ლ ე ა დ ზეცად 95v...

გ) კ-ს წინ: ა კ ო ც ე ნ ცოდვანი ჩემნი 119v; ა კ ო ც ე ნ ს ცოდვანი სოფლისანი 25; ა კ ო ც ო ს... სიმრავლეა ცოდვათა 73v; აკოცა 159v, აკოცნა: იქვე. აკოცე 79v, აკოცა 103...

დ) ჰ-ს წინ: სულნი რჩეულთა შენთა თანა ა ჰ რ ა ე ს ე ნ 274v; მთა-სა... ა ჰ ე დ 292; ა ჰ ე დ ძელსა 165v; ა ჰ მ ა ლ ლ ი ზეცად 189...

ამ უკანასკნელ ზმნაში ზოგან ლ-სთან ერთად დაკარგულია აგრეთვე მეორე სუბიექტური პირის ნიშანი ჰ: რამეთუ ა მ ა ლ ლ ი ზეცად 189...

ე) გ-ს წინ: მის თანა ა გ ი ა რ ე ბ დ ა 66v; ა გ ი ა რ ე ბ დ ე ს შენ 106 (შდრ. აღიარებდეს 135v); მძლავრმან მან ა გ ი ა რ ა 167v; გუემასა შინა ა გ ი ა რ ე ს 203v; ღმრთად ა გ ი ა რ ე ს 133; ა გ ი ა რ ო ნ შენ 207v... ა გ ზ ე ბ უ ლ ი იგი ცეცხლი 16; 40...

ვ) განსაკუთრებით ხშირია ლ-ს დაკარგვის შემთხვევები დეგ ფუძის მქონე ზმნის პირიან და უპირო ფორმებში: მაგ.:

ადგა 52v; 172v; 173v; 197; 272v, ადგომამ 52; 126v; 127v; 128v; 140v; 160v; 163; 178, ადგომასა 5; 89; 126; 170v, ადგომისა 5; 177v; 258, ადგომისაცა 143, ადგომისასა 227, ადგომითა 187; 302v... წინა-აუღდეგ 5, წინა-აუღდეგით 9, წინა-აუღდეგს 60v, აუღდეგს ბრძოლად 55.

შთაბეჭდილება ისეთია, რომ თხრობით კილოში, როდესაც ზმნა მეორე სუბიექტური პირის ფორმითაა და პირის ნიშანი ს მასში წარმოდგენილია, აღ-ზმნისწინის ლ ყოველთვის იკარგება, ხოლო როდესაც ზმნის ეგვევ პირი ბრძანებითი კილოს ფორმითაა და, ცხადია, მეორე სუბიექტური პირის ნიშანი საკირო აღარ არის, ამ მოვლენას ადგილი არა აქვს. ამის მიხედვით თხრობითი კილოს ფორმა ბრძანებითისაგან არა მარტო იმით განსხვავდება, რომ პირველს მეორე სუბიექტური პირის ნიშანი აქვს, მეორეს კი არა, არამედ იმიტაც, რომ თხრობითში ზმნისწინის ლ ჩამოცილებულია, ბრძანებითში კი თავის ადგილასა (შდრ. ასდევ და აღდეგ). მაგალითები:

გაქვთ შენ..., რომელი ა ს დ ე გ და ახარე მოციქულთა 5v; რომელი ა ს დ ე გ მკუდრეთით დაურჩელად 75; რომელმან ივნე ჩუენთუის და ა ს დ ე გ მკუდრეთით 154; რომელი დაეფალ და მესამესა დღესა ა ს დ ე გ 179; ივნე ჩუენთუის და ა ს დ ე გ მკუდრეთით 158; მაგრამ: ლაზარე, აღ დ ე გ და გამოვედ გარე 283; აღ დ ე გ, ღმერთო, შემეწიენ ჩუენ 76v; აღ დ ე გ და გამოვედ გარე 126...

მაგავსი მაგალითები სხვა ძეგლებიდან:

ა ს დ ე გ მკუდრეთით მესამესა დღესა: სას. პოეზ. ხდ. 427; რომელი ა ს დ ე გ საფლავით მესამესა დღესა: Опис. 27; შენ ა ს დ ე გ, უფალო: იქვე, 54; მაგრამ: აღდეგ და განაბნიენ მტერნი შენნი: სას. პოეზ. სებ 42; აღ დ ე გ, ღმერთო, საჭე შჯამ: Опис. 30; აღ დ ე გ წიაღთაგან მამისათა: იქვე, 2...

ერთი შეხედვით, ლ-ს დაკარგვა შეიძლებოდა ს-ს გავლენისათვის მიგვეწერა (ლს > ს), მაგრამ ეს არ იქნებოდა სწორი, რადგან თვით ჩვენს ძეგლშიაც გვხვდება არა ერთი შემთხვევა, როცა ზმნისწინის ლ ს-ს წინაც მოიპოვება: მაგ.: აღსრულებამ 218v; 199, აღსრულებითა 22, აღსრულებად 19; 42; 54; 136;

285, აღსასრულსა 252, აღსლვაჲ 192, აღსლვამან 159v, აღსლვითა 190, აღსარებული 111, აღსარებით 165...

უფრო მოსალოდნელია, რომ ყველა ზემოაღნიშნულ შემთხვევაში ღ-ს დაკარგვა ღ, ს და დ თანხმოვნების ერთად თავმოყრის ბრალი იყოს.

ზ) ღ-ს დაკარგვის შემთხვევები სხვა თანხმოვნების წინ: მამისა მიერ ათქმული; ჭუართა აპყრობაჲ 245v, აპყრობაჲ კელთა ჩემთაჲ 79, ღამესა ამსთობილნი 133, ავიმსთობთ 208v...

თ) ღ-ს დაკარგვის არა ერთი და ორი შემთხვევა დასტურდება ხმოვნებს შორისაც: ხოლო მან აიარა ძეჲ მამისა 38; აიარნა იგინიცა 82v, აიარებენ 28v, აიარებდეს 82v... სიხარულითა აივსო 28; 35v; 66; 186; 243; მადლითა აივსო 216v; სიხარულით აივსნეს 40v; 194... აიძრა კმაჲ მამისაჲ 275v; მან აიკიდა იგი 18v; აიკიდა ძმ თუისი 110v; აიმსთუეს 306; აიკუროდეს ურჩულონი 36v; აიხნა ცოდვანი 48, აიხნეს 22v, აითქუამს ქრთამსა 155; აიძრა კმაჲ 275v... ჭუარი აეშართა 156; 168; 244; 303v; მწრაფლ აეშართა 156; აესრულა 259... წინა აუღეგ 5v; წინა აუღგეთ 110; აუღგეს ბრძოლად 55; აუარებლით 37v; 75v; 231, იგინი აუთქმიდეს 148; აუთქუფალსა შენსა 19; აუხილნა 193, აუტევეს კმაჲ 289, აუშეანა 225v, აურაცხელი 171v; 201v; 207, აურაცხელსა 21; 66v; 143; 177v...

2. რამდენიმე შემთხვევაში გამარტივებული სახითაა აგრეთვე განზმნისწინი, დაკარგულია ბოლოციდური ნ; მაგ.:

კელის გართხმასა (<განრთხმასა) 150, გამაძრიელებელ მექმენ მე 198v; გასჯად არს 158; გაშჩად ცხოველთა 145v, ოდეს მოხუდიე გარჩად ცხოველთა და მკუდართა 116; გაჩინებულისი ღღეჲ მარტსა ცხრასა არს 104v...

რაც შეეხება წარ და გარდა ზმნისწინებს, ისინი ყოველთვის სრული სახითაა დაცული.

ერთად მოხვედრილი ორი პართნირი თანხმოვნით

ერთის დაკარგვა

ხშირია შემთხვევები, როცა ერთმანეთის გვერდით მოხვედრილი ორი ერთი და იმავე თანხმოვნის ნაცვლად სიტყვაში ერთია წარმოდგენილი. პირველ რიგში ამ მოვლენას ადგილი აქვს სპირანტებისა და სონორი ბგერების შეხვედრისას.

ხს>ხ

ოთხატენი (<ოთხხატენი). ძეგლში ეს სიტყვა სულ შეიღწერ გვხვდება და ყოველთვის იგი ერთი ხანითაა დაწერილი:

ვერ იტუირთვიდეს ოთხატენი 73; ოთხატენი ცხოველნი გაქებენ შენ 51v; ოთხატენი ცხოველნი ქერაბინ-სერაბინნი გაქებენ 121; ოთხატენი გიტუირთვან 286v; ოთხატედთა საყდართა 287.

17. კილ-ეტრატის იადგარი

შღრ. სხვა ძეგლებიდან:

ოთხბატენი: სას. პოეზ. მმ 11, ოთხბატენი ზეცისა ძალნი:
იქვე, სმმ 30; საყდარნი ოთხბატენი: იქვე, სმა 93...

სს>ს

ამას ადგილი აქვს ს-ზე დასრულებულ სახელთა მხოლოდითი რიცხვის მი-
ცემითა და ნათესაობით-მიცემითში. მაგალითები:

თთუესა ივნიისა 197v, თთუესა კთ ივნიისა პეტრე-პავლეთად
224v, თთუესა ივნიისა ივანეს შობად 197v, თთუესა ივლისა
224v, ვადიდებდეთ საკსენებელსა მისა 38; ყოველსა ლაზარე-
ასა იტყუიან 125; აიმღერნა მოკითხვასა ელისაბედისა 294;
სახლსა ზაქარიაასა 200v, ღირს-მყვენ ჩუენ... საკსენებელსა
წმიდისა მარია მისა 220v; ვჰყოფდეთ კსენებასა წმიდისა აბო-
ასა 41...

ს დაკარგულია რთულ ზმნებში: თაყუანი-სცა (<თაყუანის-სცა), ნუგე-
შინი-სცა (<ნუგეშინის-სცა).

სს>ს

ეს მოვლენა თავს იჩენს მაშინ, როცა ფუძე ნ-ზე გათავებულ ზმნაში გა-
მოხატულია ნარიანი მრავლობითის სახელობითში დასმული პირდაპირი ობი-
ექტი; მაგ.:

მიკსნა (<მიკსნა) ჩუენ 26: რადთა ვიკსნეთ (<ვიხსნეთ.
იგინი) ურჩულობათა ჩუენთაგან 268; აცხოვნეს სულნი ჩუ-
ენნი 227.

მმ>მ

დასტურდება მანით დაწყებულ ზმნათა პირველი ობიექტური პირის ფორ-
მაში; მაგ.:

აღმართე (<აღმმართე) მე 112; ვითარ მომართოს (<მომმარ-
ტოს) 39v.

თთ>თ

თანინი მრავლობითის მიცემითსა და ნათესაობითში ხშირად ერთი თა-
ნათ არის გადმოცემული სიტყვა წარმართი; მაგ.:

წარმართა მოუწოდე 4v; გამოუბრწყინდა მადლი წარმარ-
თა 136... სიბრძნე პურიათა ექმნა საცთურ და წარმართა სი-
სულელე ცხორებად 172; წარმართა მოწოდება... აუწყე 130;
შორის სიბრავლესა წარმართასა 395³...

³³ ამ რიგის ფაქტები სპეციალურ ლიტერატურაში შეფასებულია როგორც თეშდინური მოვ-
ლენები: „ზოგან ხელნაწერში თეშდინური მოვლენები გვხვდება: ერთი ასოა ხოლმე დაწერილი
ორი ერთნაირის ნაცვალად: ერთსა მას შაბათასა 14,10 = ერთსა მას შაბათასა“: ა. შანიძე,
ქართულა ხელნაწერებ. გრცული, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე, IX, ტფილისი, 1929, გვ. 328.

აბ>ა

ხმოვანთაგან ამგვარ მოვლენას ადგილი აქვს ერთ სიტყვაში: აღსარება (<აღსაარება>); მაგ.:

მტერსა სძლეს... მართლ-აღსარებითა 109; კმითა ქებისაჲთა და აღსარებისაჲთა 50, რაჲ მიხილა წყლულებისაგან აღსარებულნი 111...

შესაძლებელია ყველა ზემოაღნიშნული შემთხვევა მივიჩნიოთ წმინდა ორთოგრაფიულ მოვლენად (იწერებოდა ერთი ნიშანი, იკითხებოდა კი ორი), მაგრამ ამის საფუძველი მაინც ზეპირ მეტყველებასა და სიტყვის აკუსტიკურ მხარეში უნდა ვეძიოთ. ცნობილია, რომ „როცა ზედიზედ მოდის ორი სრულიად მსგავსი ბგერა... სინამდვილეში (ე. ი. წარმოთქმაში) შესაძლებელია არსებობდეს, როგორც ერთი ბგერა, რომელიც მხოლოდ იმით განსხვავდება ცალკეული ბგერისაგან, რომ... შეიძლება დაყოვნებული იყოს მეტად, ვიდრე ცალკეული“⁵⁴.

ჩვენს ხელნაწერში გვხვდება მრჩობლი თანხმოვნით დაწყებული ცნობილი სიტყვები: ჩჩუილი და თთუე. პირველში ჩვეულებრივ ორივე ჩ არის წარმოდგენილი; მაგ.:

ჩჩული 68, ჩჩულად 72, ჩჩულნი 182v, ჩჩულთა 182v, ჩჩულთაჲ 277v...

მხოლოდ ორიოდ შემთხვევაში ქარაგმის ქვეშ გვაქვს: ჩლთა, ჩლთაჲ: საქსენებელსა ჩლთა ყრმათასა 182; ეროდუ მოწყუედაჲ ჩლთა ბრძანა 182.

მეორეში კი მხოლოდ ერთი თ მოიპოვება, თუმცა სათანადო სიტყვა ყოველთვის დაქარაგმებულია; მაგ.:

თსა სეკდემბერსა 232, თსა ნოემბერსა 265v, თა დეკემბერსა 18v (აგრეთვე: 9v; 39v; 53; 59; 64; 183)...

ხმოვანთა რაფუცია

ჩვენი ძველი რედუქციის მხრივ ისეთსავე სურათს წარმოგვიდგენს, როგორც X—XI საუკუნეების სხვა ხელნაწერებისთვისაა დამახასიათებელი. სახელთა კუმშვისა და კვეცის შემთხვევები ხშირი არაა, მაგრამ სადაც ამ მოვლენას ვხვდებით, იგი ექვემდებარება ა. შანიძის მიერ დადგენილ ცნობილ წესს: ხმოვანთა რედუქციას ადგილი აქვს მაშინ, როცა ფუძეს ბოლოში დაერთვის ისეთი მაწარმოებელი ელემენტი, რომელიც ხმოვნით იწყება. ამასთან ერთად, რედუქცია შეიძლება მოუვიდეს მხოლოდ იმ ხმოვანს, რომელიც უახლოესია ამ დართულ ელემენტთან⁵⁵.

რედუქტირებულია ა და ე ხმოვნები ფუძე თანხმოვნით დამთავრებულ სახელთა ბოლო მარცვლებში.

1. ამოღებულია ა ხმოვანი შემდეგ ბოლო მარცვლებში:

ა) -ალ: წყლითა მით 21v, ნათელ-მცე წყლითა 51; შიშისაგან

⁵⁴ გ. ახვლედიანი, ზოვადი და ქართული ენის ფონეტიკის საკითხები, თბილისი, 1938, გვ. 37.

⁵⁵ ა. შანიძე, წელიწადის ეტიმოლოგიისათვის, წელიწადული, I—II, ტფილისი, 1923—1924, გვ. 7; მისივე, ქართული გრატიკა, I, მორფოლოგია, ტფილისი, 1930, გვ. 15.

მკეველისა 155v, აღმოსავლით 292 (შდრ. აღმოსავლით 277v), დასავლით 17v; ყურიმლის-ცემასა 181, ყურიმლის-ცემასა თავს-იღებს 160v (შდრ. ყურიმალის-ცემა... თავს-იღვა 160)...
 ბ) -ან: პატიოსნითა 169; 244, პატიოსნითა ჟუართა 187, პატიოსნითა სისხლითა 304v, კიღობნად 235.
 გ) -არ: ტაძრისა 163, მაცხოვრისა 198, ტალავრითა 211v, ლახურითა 246v...
 დ) -ავ: მეძვისა მის ცრემლი 104v, ეზოა იგი კარვისა 220v (შდრ. კარავისა 280).

2. აპოლეულია ფუძისეული ე ხმოვანი:

ა) -ელ: ნელსაცხებლისა 147 (შდრ. ნელსაცხებელისა 157v), ნელსაცხებლითა 147v, ღრუბლისა 162, ღრუბლითა 284v, ფიცხლითა შრომითა 55v, სახუველითა 1... მგალობლად 103v, საშუებლად 43v, განსამტკიცებლად 195, დაუცხრომლად 84v, მქადაგებლად 201...

ე-ზე გათავებული გეოგრაფიული სახელი იორდანე ფუძე-კვეცადია. ნათესაობითში ბოლოკიდური ე ჩვეულებრივ იკვეცება და გვაქვს: იორდანისა ლელვანი 43, იორდანისა წყალთა 30, ლელვათა იორდანისათა 43, წყალთა მათ ზედა იორდანისათა 42v, წყალთა მიერ იორდანისათა 43...

სხვა ძეგლების მსგავსად, ჩვენს ხელნაწერში, როგორც ზემოთ დამოწმებული შესაძარებელი მასალიდანაც ჩანს, ზოგჯერ პარალელურად გვხვდება ერთი და იმავე სიტყვის შეკუმშული და შეუკუმშველი ფორმები. რაც შეეხება მათ შეფარდებას რაოდენობის მიხედვით, უნდა ითქვას, რომ შეუკუმშველი დიდად სჭარბობს შეკუმშულ ფორმებს. დავიმოწმებთ რამდენიმე მაგალითს იმ სახელებისას, რომელთა ფუძე ზემოაღნიშნულ მარტკვლებზე ბოლოვდება.

-ალ: აღმოსავალით მოვიდეს 277v, აღმოსავალითგან 231v...

-ან: ქუეყანისა 220, ქუეყანად 220v, ქუეყანისა 41v; 105v; 156, ქუეყანისათა 202v, ქუეყანისანი 98v...

-არ: მეგობარება 3, მაცხოვარისაგან 157, მოძლუარისა 155, მაცხოვარებისა 228v, მაცხოვარებითა 103, მზაკვარებათათუის 53v...

-ერ: მტერისა 83v, ძალი მტერისა 50v, მტერისათა 53v, მტერობა 156v...

-ელ: ნელსაცხებლისა 157v, საცხენებელისა 184v, დამბადებელისა 32, მშობელისა 212v, ღმრთის მშობელისა 206, სასუფეველისა 230v, საკურთხეველისა 243, საკურველითა 105v; 242, ნათლის-მცემელისადა 46 და სხვ.

ახალ ქართულთან შედარებით განსაკუთრებით თვალში საცემია ფუძე -ელ-ზე გათავებულ სახელთა შეუკუმშველი ფორმების ხშირი ხმარება ვითარებით ბრუნვაში:

დაუცხრომლად 14; 34v; 5v; 104; 126v; 190; 199v, მახარებლად 44v, დაუცადებლად 54v, საყუდელად 78v, დამამტკიცებლად 137, დასამტკიცებლად 80v, საცხენებლად 113v, საცხოვრებლად 13v; 124v, უქცეველად 127v, დაუღუმებლად 137, სამხილებ-

ლად 163; 182v, სამეუღერებელად 179v, მოსატევებელად 159, ნუგეშინის-მეგმელად 197, ნათლის-მეგმელად 199, შეურყეველად 216v, საღიდებელად 227v, შეურყეველად 235v, მქალაგებელად 206, შესავედრებელად 241 და სხვა მრ.

ყოველი ნაცვალსახელი საერთოდ და ჩვენს ხელნაწერშიც ნათესაობითსა, მოქმედებითსა და ვითარებითში, როგორც წესი, შეკუმშული სახით იხმარება. ო-ს ვ-დ დავიწროების შედეგად მიღებულია: რავდენ (<რაოდენ), ივანე (<იოვანე); რავდენ შემძლებელ იყენეს დატენად 294v; ივანეს 197v.

ამგვარად, დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენი ხელნაწერი რედუქციის მხრივ მყარ მდგომარეობას არ წარმოვიდგენს. ეს არ არის მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენი ძეგლის თავისებურება. ამგვარი სიჭრელე დამახასიათებელი ჩანს, საერთოდ, X—XI საუკუნეების სალიტერატურო ენისათვის, რომელზედაც, უნდა ვიფიქროთ, ამ მიმართულებით სხვადასხვაგვარ გავლენას ახდენდნენ ქართული ენის დიალექტები, რომელთაც მაშინაც, ალბათ, განსხვავებული სიძლიერის რედუქცია ახასიათებდათ. სამწერლობო ენაში ხალხურ-სასაუბრო მეტყველების ნაკადის შემოჭრასთან ერთად, ცხადია, ანგარიში ეწეოდა იმ მტკიცე ტრადიციას, რომელზედაც იქმნებოდა ქართული ენის უძველესი ძეგლები.

ბგერის ბაჩანა

ბგერათა გაჩენის შემთხვევები ჩვენს ძეგლში არ არის მრავალფეროვანი. ჩვენი მასალების მიხედვით ეს მოვლენა, რომელიც არ არის შეპირობებული ფონეტიკური ფაქტორებით, ჩვეულებრივ თავს იჩენს ხოლმე სხვა ფორმათა ანალოგიის ან კონტამინაციის შედეგად.

1. ერთის ნაცვლად ყოველთვის ორი თანით გვხვდება შედგენილი რიცხვითი სახელი ათორმეტი; მაგ.:

ათთორმეტნი მოწაფენი 161, ათთორმეტა გუნდთა 161, ათთორმეტთა მათ მოწაფეთა 140, ერთმან ათთორმეტთა განმან 146v; 148v.

როგორც ვხედავთ, ამ მაგალითებში შედგენილი რიცხვითი სახელი გამარტივებული კი არ არის, რომლის შედეგად შემდეგში თორმეტი მივიღეთ, პირიქით, ერთგვარად გართულებულიცაა, რის გამოც უფრო მეტად დაჩრდილულია თვალდაპირველი გაგება იმ მნიშვნელობისა, რომელიც ამ რიცხვით სახელის შემადგენელ ფუძეებს გააჩნიათ (ათი—ორი—მეტი). მოსალლოდნელია, რომ იმ პერიოდში, რომელსაც ჩვენი ძეგლი ეკუთვნის, ზეპირ მეტყველებაში „თორმეტი“ უკვე არსებობდა, მაგრამ, ამასთან ერთად, უძველესი ძეგლების ტრადიციის გავლენით დაწერილობაში შემონახული იყო ათ-იც (ათ-თორმეტი).

2. ერთგვარი გააზრიანების შედეგია ჩვენს ხელნაწერში ხმარებული ურთიერთარ⁵⁶; მაგ.:

⁵⁶ „ურთიერთარს ვმ. ურთიერთარს“ (Н. М а р р, ТР. IX, გვ. 72; მისივე, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, გვ. 156; ქ. ანკელიძე, „ცხოვრება ტაძრით ანტიოქელისა“, გვ. 79.

უ რ თ ი ე რ თ ა რ ს იტყოდეს 109v; შეძრწუნებულნი უ რ თ ი ე რ-
თ ა რ ს იტყოდეს 192 (შდრ. უ რ თ ი ე რ თ ა ს იტყოდეს წმიდანი
ორმოცი 109)...

3. ძვ. ქართული ენის სხვა ძეგლების მსგავსად, ჩვენს ხელნაწერშიც მოქ-
მედებითი ბრუნვის -ურთ თანდებული მცდარი გააზრიანების გამო -თურთ-ის
სახით არის წარმოდგენილი; მაგ.:

მოწაფითთურთ 169, ეტლებითთურთ 272, მამით ჩუენითთურთ
91v (შდრ. შვილითურთ 293v).

ეს თანდებული ამ სახით ისე ხშირად გვხვდება ძველ ძეგლებში⁵⁷, რომ
ჩვენს ნაწილობრივ ამან შეუწყო ხელი, რომ პლ. იოსელიანისა, დ. ჩუბინაშვი-
ლისა და დ. ყიფიანის გრამატიკებში იგი თანდებულად იყო მიჩნეული⁵⁸.

რამდენიმე შემთხვევაში ზედმეტი ჩანს უმარცვლო უ:

უმსჯუავროებისანი (<უმსჯავროებისანი) 89... შვიდე თ უ ი თ ო ე-
უ ლ თ ა 145; დაიდგნეს საყდარნი და რჩიდეს თ უ ი თ ო ე უ ლ თ ა
306v; თუითოეულად 165 (შდრ. თითოეული 104).

თუითოეული მიღებული უნდა იყოს თუით და თითოეულ ფორმათა კონ-
ტამინაციით.

გზერათა მონაცვლეობა

1. ბგერათა მონაცვლეობის მხრივ პირველ რიგში უნდა დავასახელოთ ძვ.
ქართულიდან ცნობილი ვ და მ თანხმოვნების მონაცვლეობა:

ვითარცა მასკულავი⁵⁹ 201, მასკულავისა 1 (შდრ. ვარ-
სკულავითა 43v, ვარსკულავთა 201v, ვარსკულავთა 68, ვარსკულავ-
ნი 20).

2. ზ—ძ-ს მონაცვლეობის მაგალითია ბ ძ ა რ ვ ა (<ბზარვა): ყინელითა და
ნიაყისაგან და ი ბ ძ ა რ ვ ო დ ე ს კორცნი 106v.

ამოსაყალი ჩანს ზ-ს შემცველი ფორმა. შდრ. ზ რ ა ხ ვ ა > ძ რ ა ხ ვ ა, ზ ა-
ხ ი ლ ი > ძ ა ხ ი ლ ი და მისთ.

3. ხ-სა და ზ-ს შენაცვლების შემთხვევები მოდის ბერძნულიდან შემოსულ
სახელებზე, რომელთაც ბოლოს ოს დაბოლოება მოუდით. ხ ჩვეულებრივ ზ-
თაა წარმოდგენილი; მაგ.:

ანგელოზი 6, ანგელოზად 7v, ანგელოზთა 144, ანგელოზთანი
150v... ნიკოდემოზ 167; 172v.

4. ვედ—ვიდ ფუძის ძირითადი თანხმოვანი ვ მეორე სუბიექტური პირის
ხ პრეფიქსთან მეზობლობაში უმარცვლო უნით არის შენაცვლებული; მაგ.:

მიხუილოდე ადგილსა მას ვნებისასა 158; ოდეს მოხუიდე

⁵⁷ «В твор. падеже послетого урта... получает против всякого основания вид турто, так... სოცლეთით-თურთ. ყოლით-თურთ... ვრით-თურთ, ჭალაჭით-თურთ... წმიდით-თურთ» (Н. Манр, ТР. IX, გვ. 72).

⁵⁸ იხ. ვ. თ ო ო უ რ ი ა ს ნაშრომი „ბუნებრივი კომპლექსებისათვის“, ენამის მოამბე, I, 22. 119.

⁵⁹ ქართული ენის კალაბში ამ ფარმის არსებობის შესახებ იხ. ნაშრომები: არნ. ჩ ი ქ ო ბ ა-
გ ა ს გარე-კახეთი დიალექტოლოგიურად, არილი. გვ. 70; მ ი ს ი ვ ე ე, მთიულურის თავისებურე-
ბანი, ენაშენი. მოამბე, II, გვ. 4; ვ. თ ო ო უ რ ი ა, ჭართლური, არილი, გვ. 136.

გარჩად 116; ეგრეთვე შეხუდ ბქეთა 180v; სახარების კითხვად გახუდოდა 158...

5. ო-სა და უ-ს მონაცვლეობის მაგალითია: რამთა ვნებასაცა შენსა კორცითა არა შეუტრგულდენ (<შეორგულდენ) 295.

6. ამ წყებაში შეიძლება განვიხილოთ აგრეთვე ქრისტიანული მწერლობის გზით ქართულში შემოსული ზოგი ებრაული სიტყვის ვითარება. მაგალითად, ა-სა და ო-ს შორის ერთგვარ მერყეობას ვამჩნევთ ქერობინ სიტყვაში. მეტწილად ამ სიტყვაში ა მაშინ გვხვდება ხოლმე, როდესაც იგი სერაბინ-თან ერთად იხმარება, ე. ი. სერაბინ-ის ა მოქმედებს ქერობინ-ის ო-ზე და მას ა-დ აქცევს; მაგ.:

სერაბინნი და ქერაბინნი 192, სერაბინ-ქერაბინნი 52, რომელსა ვერ იტყვირთვენ ქერაბინნი, არცაღა იხილვენ სერაბინნი 44; სერაბინნი და ქერაბინნი დაუცხრომელად იტყუიან 129v...

ცალკე ხმარებისას კი ეს სიტყვა ჩვეულებრივ ონით გვხვდება; მაგ.:

ქერობინად გამოჩნდეს 67; საყდრად ქერობინად იწოდა 71; შეძრწუნდეს ქერობინნი 135; უფროსს ქერობინთა გამოსჩნდი 219v; ქერობინთა მიემსგავსნეს 70v; ქერობინთა წილ 289, ქერობინთა მიერ 190v, ქერობინთა ზედა 74v და სხვ.

ანალოგიური ვითარება გვაქვს ძვ. ქართული ენის ზოგიერთ სხვა ძეგლშიც. შდრ. მაგალითად:

ქერაბინ-სერაბინნი: სას. პოეზ. როვ 216, სერაბინნი და ქერაბინნი Опиц. 180; მაგრამ: ქერობინთა: სას. პოეზ. ნა 149, ქერობინთაგან: იქვე, რე 75, ქერობინთასა: იქვე, რპმ 19,9, ქერობინთა: Опиц. 8, ქერობინი: იქვე, 14...

საყურადღებოა, რომ ზოგან ქერობინ და ქერაბინ-თან ერთად გვხვდება ქერუბინი-ც (ყამის-წირვა, ლგ 18).

ეს უკანასკნელი ფაქტი თითქმის იმის მაუწყებელია, რომ ქერობინი-ქერუბინი ქართულში ბერძნულიდან უნდა იყოს შემოსული (შდრ. ბერძნ. *χερουβίμ*; სომხ. *քերուիք*).

7. ერთ შემთხვევაში ბერძნული ფორმითაა წარმოდგენილი ადამიანის სახელი გიორგი (Γεώργιος): გეორგი წმიდისაჲ 183, თთუესა ნოემბერისა გწმიდისა გეორგისი 265v.

8. ძვ. ქართულში დაცული ნორმისაებრ ჩვენს ხელნაწერშიც ნასახელარ ზმნებში ვნებითობას დონი აწარმოებს „მხოლოდ მაშინ, როცა სახელის ფუძე ნარნარა (ნ, რ, ლ) ბგერებით არის დაბოლოებული, დანარჩენ შემთხვევებში კი სახელისაგან ზმნის მაწარმოებლად ჩვეულებრივ ნარია ხოლმე“⁸⁰. მაგრამ ამასთან ერთად გვხვდება ნორმიდან გადახვევის შემთხვევებიც, როცა მოსალოდნელი ნარის ნაცვლად დონი გვაქვს; მაგ.:

⁸⁰ ა. შ ა ნ ი ძ ე, ნასახელარი ზმნები ქართულში, ტფილისის უნივერსიტეტის მოამბე ს. ნაქ. I, გვ. 90; მ ი ს ი ვ ე, ძველი ქართული ენა, გვ. 272.

და გ ლ ა ხ ა კ დ ე ს მისიკუდილმდე 185v (შდრ. და გ ლ ა ხ ა კ-
ნ ე ს საყოფელნი კერპთან 240): ცხოვართა ზედა სამწყსოჲსა შე-
ნისათა ნუ გან რ ი ს ზ დ ე ბ ი 98.

დასკვნა: 1. საეკლესიო-სასულიერო მწერლობის ენისა და სტილის კონსერვატიული ხასიათის გამო თითქმის მოსალოდნელი იყო ჩვენს ხელნაწერში, რომელიც ჰიმნოგრაფიული ლიტერატურის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ძეგლია, ასე თუ ისე მტკიცედ დაცული ყოფილიყო ძველი კლასიკური ქართულ-სათვის დამახასიათებელი ერთიანი ორთოგრაფიულ-ფონეტიკური ნორმები. მაგრამ, როგორც ზემოთ წარმოდგენილი მიმოხილვიდან დავერწმუნდით, მასში საკმაოდ დიდი რაოდენობით დასტურდება ისეთი ხასიათის მოვლენები, რომლებიც ამჟამად მიუთითებენ ტრადიციულ ნორმათა მოშლის პროცესზე. ამ თვალსაზრისით განსაკუთრებით ხელშესახებია ჩვენს ძეგლში დაცული ცოცხალი სასაუბრო მეტყველების დამახასიათებელი ფონეტიკური პროცესები, რომლებიც, საზოგადოდ, ყველაზე უფრო ადრე იჩენენ თავს სალიტერატურო ენაში და ერთგვარ წინააღმდეგობასაც უწევენ ამ ენის ნორმალიზაციის ტენდენციას.

2. ტექსტის გადამწერი, რომელიც აღზრდილი ჩანს კლასიკური ქართულის ძეგლებზე, რა თქმა უნდა, ცდილობს ძეგლი გამართოს სალიტერატურო ენის ნორმათა მიხედვით, მაგრამ ხალხურ-სასაუბრო მეტყველების ძლიერი გავლენის შედეგად ნებისთ თუ უნებლიეთ ახალ ფორმებსაც მიმართავს.

3. ჩვენს ხელნაწერში წარმოდგენილი ფონეტიკური მოვლენები ცალკე X—XI საუკუნეების სხვა ძეგლებშიც გვხვდება, მაგრამ მთლიანად აღებული მათი ერთობლიობა შეიძლება ჩვენი ხელნაწერის თავისებურებად მივიჩნიოთ.

4. ფონეტიკის სფეროში ცოცხალი ენის გავლენას მიეწერება: ნაირ-ნაირი ასიმილაციური და დისიმილაციური პროცესები.

ძეგლში ზოგი ფონეტიკური მოვლენის თავიდან ბოლომდე გატარება:

ა) ლალატყაესა (<ლალადყაესა), რჩული (<შჭული<სჭული), ურჩულთება, დარჩილი, სარჩელი;

ბ) ნეფსით<ნებსით;

გ) უყესთაეს<უზეშთაეს;

დ) რ-სა და ლ-ს საურთიერთო და ლ-სა და რ-ს კონტაქტური მეტათეზისი: ძრიელი<ძლიერი, უძრული<უძლური... სირღმე<სიღრმე;

ე) სიტყვის აბსოლუტურ ბოლოში მქედრის დაყრუება: ცხებათ<ცხებად, ენებათ<ენებად.

ვ) ბგერათა დაკარგვის სხვადასხვა მოვლენები: თანხმოვანთა კომპლექსების გამარტივება სიტყვის თავში; ვ-ს დაკარგვა ბაგისმიერთა წინ. განსაკუთრებით უმარცვლო ჟ-ს ხშირი დაკარგვა, რითაც სათანადო სიტყვებს (სახელებს თუ ზმნებს) მთლიანად თანამედროვე ქართულის ფორმა აქვთ მიღებული (საქმეველი, გამოუთქმელი, მზაკვარი, სასმელი, დასაწველი);

ზ) აღ- ზმნისწინის გამარტივება სისტემებში.

თ) ერთად მოხვედრილი ორი ერთნაირი თანხმოვნიდან ერთის დაკარგვა: ოთხატენი (<ოთხხატენი), თთუესა იენისა (<იენისსა), წარმართა (<წარპართა), აღმართე (მე);

ი) ერთსა და იმავე ფონეტიკურ გარემოში შეკუმშული და შეუკუმშავი

ფორმების თანაარსებობა: მკველისა, ყურიმლის-ცემა, აღმოსავლით, ტალავ-რით, მეძვისა, კარვისა... ნელსაცხებლისა, ფიცხლითა, დაუცხრომლად, მაგრამ: აღმოსავალით, ყურიმალის-ცემაჲ, კარავისა, ნელსაცხებელისა, მაცხოვარები-თა, დაუცხრომელად:

კ) ბგერათა მონაცვლეობის შემთხვევები: მასკულაჲ — ვარსკულაჲ, ბძარეა — ბზარეა, ძრახეა — ზრახეა.

5. როგორც ვხედავთ, ყველა ეს მოვლენა მეტ-ნაკლებად გავრცელებულია ქართული ენის დიალექტებში. ამის მიხედვით შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ჩვენი ძეგლი თავისი დიალექტიზმებით და ახალი ფორმებით კარგად ასახავს ძველიდან ახალი ქართულისაკენ გარდამავალი პერიოდის დასაწყისს. მასში დადასტურებული გარდამავალი ფორმები საშუალებას იძლევა თვალი ვადევ-ნოთ ამა თუ იმ ფონეტიკურა მოვლენის ისტორიულ განვითარებას.

ა. ჯივიაშვილი

პილ-ეტრატის იაღბრის მორფოლოგია და სინტაქსი¹

მორფოლოგია

სახელმბო

1. მრავლობითი რიცხვის წარმოება.

ა) ნარ-თანიანი მრავლობითი. თანით გათავებულ ფუძეებთან მრ. რიცხვის ნათესაობით ბრუნვაში (ვარაუდით აგრეთვე მიცემითსა და მოთხრობითში) თ ნიშანი ფონეტიკური მიზეზების გამო იკარგება² და გვაქვს: ოდეს წარმართა მოუწოდე 4v; შორის სიმრავლესა წარმართასა 39; წარმართა მოწოდება 130; გამოუბრწყინდა მადლი შენი წარმართა 131v და მისთ. (იხ. ზენოთ. ა. მარტიროსოვის ნაშრომი: ფონეტიკა, გვ. 258—259).

ბ) ებიანი მრავლობითი. კილ-ეტრატის იაღბარში საკმაოდ მნიშვნელოვანია იმ არსებით სახელთა რიცხვი, რომელთაც მრ. რიცხვის საწარმოებლად ფართოდ აქვთ გამოყენებული ებ სუფიქსი უფრო ხშირად სახელობითსა და მოქმედებითში, ხოლო იშვიათად — მიცემითსა და ნათესაობითში³. მაგალითები:

სახელობითში — თესლები 63v, 115, 129v, 147, 209v, 245v; თავები 22v, 48, 48v, 115v; რტოები 206v.

მიცემითში — შტოებსა 129v, 130, 131; ყრმებსა 130, 130v; ნიშებსა და სასწაულებსა 278v; თესლებსა 295v.

ნათესაობით-სახელობითში — თესლებისა 117.

მოქმედებითში — რტოებითა 130, 130v, 131v, 132, 133, 289, 289v;

შტოებითა 136v, 139v; დასებით 177; ფრთეებითა 296v.

რომ ამ ძეგლში ებ-ს ნარ-თან-თან თანაბრად მხოლოდ მრ. რიცხვის აღნიშვნის ფუნქცია აქვს. ეს ნათლად ჩანს ამ სუფიქსის გამოყენების ფაქტიდან ისეთ ბრუნვებში, როგორიცაა სახ., მიც. და ნათესაობითი, სადაც არავითარ

¹ დაწერილია 1938—1940 წლებში. იბეჭდება შემოკლებითა და უმნიშვნელო ცვლილებით.

² საერთოდ ჩვენს ძეგლში მოსალოდნელი იქნებოდა თანხმოვნის თავმოყრისას ზოგჯერ ორივე მოთხოვნა, მაგრამ ხშირია ისეთი შემთხვევები, როდესაც მხოლოდ ერთი მათგანია წარმოდგენილი. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში ძნელია გადაჭრით ამსოვნა, გვაქვს თუ არა საქმე ე. წ. დიფონეტული ზეარის ერთი ნიშნით გადმოცემასთან („დაყოვნებული ზეარა“ ტერმინისათვის ახ. გ. ახვლედიანი, ზოგადი და ქართული ენის ფონეტიკის საკითხები, თბ., 1938, § 38) ისევე, როგორც ეს გრაცში დაცულ ქართულ ხელნაწერებშია შენიშნული (იხ. ა. შანიძე, ქართული ხელნაწერები გრაცში, თბ. უნივერსიტეტი, მომხმ., IX, გვ. 328).

³ სხვა ბრუნვებში ებ-იანი მრავლობითის ფორმა ჩვენს ძეგლში არ გვხვდება.

მორფოლოგიურ იძულებას ადგილი არ ჰქონდა და თავისუფლად შეიძლებოდა ებ-ის ნაცვლად ნარ-თანინი მრავლობითი გვქონოდა (შდრ.: სულები და სულნი მართალთანი 106v; ყრმებსა 130; 130v... მაგრამ: ყრმათა 132)⁴.

მრავლობითის ნარ-თანისა და -ებ სუფიქსის მორფოლოგიური ფუნქციის იგივეობა არ ნიშნავს მათ თანაბარ როლს მორფოლოგიურ სისტემაში. პირიქით: ჩვენი ძეგლის მიხედვით ჯერ კიდევ საკმაოდ იგრძნობა ებ-ის გამოყენების განსაზღვრული არე, მაგრამ მისი ქმედითი უნარიანობის გაძლიერება აშკარად შეიმჩნევა.

2. სახელთა ბრუნება.

ა) საზოგადო სახელები. საზოგადო სახელთა ბრუნება როგორც ბრუნვათა რაოდენობის, ისე ბრუნვათა ფორმების მიხედვით არსებითად გასდევს იმ საერთო წესს, რომელიც კარგა ხანია დადასტურებულია ძველი ქართულისათვის⁵, მაგრამ შეიმჩნევა ზოგიერთი თავისებურებაც⁶.

წოდებითი ბრუნვა. არსებითი სახელები — კაცთ მოყუარე, მაცხოვარ, ქველის მოქმედ, მრავალ-მოწყალე, მოწყალე და სახიერ შემთხვევათა აბსოლუტურ უმრავლესობაში წოდებით ბრუნვას საკუთარ სახელთა მსგავსად აწარმოებენ ო ნიშნის გარეშე, სხვა ბრუნვებში კი საზოგადო სახელთა ბრუნების წესს გასდევს. ამ სახელთაგან სახიერ || სახიერო, მრავალ-მოწყალე || მრავალ-მოწყალეო. მაცხოვარ || მაცხოვარო და კაცთ მოყუარე || კაცთ მოყუარეო ხშირად გვხვდება მე-10 საუკუნის სხვა ძეგლებშიც (იხ. პ. ი. ნ. გ. ო. ყ. ვ. ა., ძველი ქართული სასულიერო პოეზია, წიგნი I. ტექსტები, 1913. შემდეგში შემოკლებით: სას. პოეზია: Н. Я. Марр, Описание грузинских рукописей Синайского монастыря, М.-Л., 1940. შემდეგში შემოკლებით: აღწერილობა), ხოლო, როგორც ამჟამად ცნობილია, ასეთი რამ ამ და ამათი რიგის ზოგ სხვა სიტყვასთან უცხო არაა არც 864 წლის სინური მრავალთავისათვის⁷. მაგალითები:

⁴ ა) ამ სუფიქსის ფუნქციისა და ადგილის გარკვევის ცდა ძველ ქართულში მოცემული აქვს კ. ღონღუას თავის სტატიაში: «О двух суффиксах множественности в грузинском» (Язык и мышление, ტ. I, გვ. 43—60. გადაბეჭდილია იმავე ავტორის წერბულში: Статьи по общему и кавказскому языкознанию. Ленинград, 1975, გვ. 38—59), მაგრამ ავტორის ზოგიერთი დებულება უცილობლად ვერ მიიწევს.

ბ) ნ. მარს არაერთხელ გამოუთქვამს მოსაზრება, რომ ძველ სალიტერატურო ქართულში ებ სუფიქსი შეჭრილია ხალხურა მეტყველებიდან, რომელსაც იგი თავის მხრივ სხვა ენისაგან უნდა მ. ელო (იხ. განსაკუთრებით: მისი Грамматика древнелитературного грузинского языка. Ленинград, 1925, §§ 51—54. შემდეგში შემოკლებით: ნ. მ. ა. რ., გრამატიკა).

⁵ ნ. მ. ა. რ., გრამატიკა, §§ 59—84; ა. შ. ა. ნ. ი. ძე, ძველი ქართული ენა, წიგნში: შ. ა. ნ. ი. ძე ა., ბ. ა. რ. ი. ძე ა., ა. ბ. უ. ლ. ა. ძე ილ.—ძველი ქართული ენა და ლიტერატურა, ქრესტომათია სპ. სკოლის VIII კლასისათვის ა. შანიძის რედაქციით, თბილის., 1937 (შემდეგში შემოკლებით: ძველი ქართული ენა), §§ 20—30.

⁶ არაფერს ვამბობთ ეფთხატური ა ხმოვნის შესახებ, რომელიც შეიძლება იყოს და შეიძლება არაა (შდრ. სპოთხეს შინა 107v; ღმრთისა სიტყვისა დაყენებას ჰკონებდა 296v... მაგრამ: ჭევე-შინის-მცემელსა 120; ვეფრე ქრისტე ღმერთსა 123 და მ. სთ. ასეთი რამ ძველი ქართულის ბევრ ძეგლში შეიმჩნევა.

⁷ იხ. ი. ი. მ. ნ. ა. შ. ვ. რ. ლ., სინურა მრავალთავი, გამოკვლევა და ლექსიკონი, თბილისი, 1975, გვ. 66—67. შემდეგში შემოკლებით: სინური მრავალთავი.

კაცთ მოყუარე. 30-ზე მეტი შემთხვევიდან ეს სიტყვა წოდებითში მხოლოდ ოთხჯერ არის წარმოდგენილი ო ნიშნით: ერთხელ — დამოუკიდებლად (კაცთ მოყუარეო 267v), ხოლო სამ შემთხვევაში — მსაზღვრელ-საზღვრულის წევრად: კაცთ მოყუარეო უფალო 203, 245v 259 (მხედველობაში არაა მიღებული სანი მაგალითი. როცა ასეთ შემთხვევაში სიტყვები ქარაგმითაა წარმოდგენილი და ძნელია გადაჭრით თქმა — ივარაუდება თუ არა მასთან ო ნიშანი: კცთმყრ ოო 20; კცთმყრე მცხვრო ჩნო 240; კცთმყრე მაცხოარო ჩნო 24).

მაცხოვარ. 30-ზე მეტი შემთხვევიდან ცალკე ეს სიტყვა წოდებით ბრუნვაში მხოლოდ ერთხელ გვხვდება ო ნიშნით (მაცხოვარო 108), დანარჩენ შემთხვევებში კი იგი ბრუნვის ნიშნის გარეშეა.

რაც შეეხება ისეთ შემთხვევებს, როცა მას მსაზღვრელი ახლავს, მაშინ ბრუნვის ნიშანი ან არ მოეპოვება (ქველის მოქმედ მაცხოვარ 26, 121...), ანდა აქვს. თუ მსაზღვრელად კუთვნილებითი ნაცვალსახელია და მოსდევს საზღვრულს (მაცხოვარო ჩუენო 21v, 22, 24, 28v, 29, 49v, 59, 79v, 103v. 113, 12v, 129. 128. 289v. 240...).

ქველის მოქმედ. ამ სიტყვის დამოუკიდებლად ხმარების 14-ზე მეტ შემთხვევაში წოდებითის ო ნახმარი არაა, ხოლო როდესაც იგივე სიტყვა მსაზღვრულ-საზღვრულის წევრია, მაშინ შეიძლება ჰქონდეს ნიშანი (მხოლოდ ქველის მოქმედო უფალო 83v, ქველის მოქმედო ღმერთო 111v, 266v...) და შეიძლება არა (უფალო ქველის მოქმედ 81v, ღმერთო ქველის მოქმედ 124v...).

მრავალ-მოწყალე. ხმარების მრავალ შემთხვევათაგან წოდებითის ო სამ შემთხვევაში არ მოიპოვება (91v, 126, 145v). ასევეა, როცა იგი მსაზღვრელ-საზღვრულის წევრია: მხოლოდ მრავალმოწყალე 79, ღმერთო მრავალ-მოწყალე 90v, მაცხოვარ მრავალ-მოწყალე 127, 203. 204.

მოწყალე. ათამდე მაგალითიდან წოდებითის ო ხელზეა მხოლოდ ერთ შემთხვევაში: მოწყალეო მხოლოდ სახიერ 120v.

სახიერ. ასეა წოდებითში ეს სიტყვა, მაგრამ გვხვდება ო დაბოლოებითაც: მიქსნენ ჩუენ, სახიერო და კაცთ მოყუარე უფალო 245v; სახიერო და კაცთ მოყუარეო უფალო 259; შენ, რომელმან... იქსენ სოფელი, სახიერო და კაცთ მოყუარეო 267v.

ასევეა, როცა ეს სიტყვა მსაზღვრელ-საზღვრულის წევრია: მხოლოდ სახიერო სულგრძელო და მრავალ-მოწყალეო 116; მოწყალეო მხოლოდ სახიერო 120v; მხოლოდ სახიერო 273.

ერთეულ შემთხვევებში წოდებითი ბრუნვის ზემოთ განხილული მაგალითების მსგავს ფორმებს იძლევიან სხვა სიტყვებიც: სიქადულ, სიხარულ (დიდებაო შენდა, ქრისტე, მოიკიჟულთა სიქადულ. მწფთა სხარლ 93), მქსნელ, მომტევებელ (მრავალ-მოწყალე. მქნლ, მომტევებელ, მონანულთა ცხოვართა ზედა სამწყსოსა შენისათა 98).

შეიძლება კაცს ეგონოს, თითქოს კლ-ეტრატის იადგარში შემონახული იყოს ბრუნვების ის ერთიანი სისტემა, რომელიც ოდესღაც საერთო იყო ქართულში საზოგადო და საკუთარი სახელებისათვის. მაგრამ ეს ასე არაა. ჭერ-ერთი. ის გარემოება, რომ საზოგადო სახელთა წოდებითი ბრუნვა ძირითადად მთელი ძეგლის მანძილზე ძველი ქართულის ნორმებს მისდევს, და, მეორეც, რაც მთავარია, ზემოთ განხილული ყოველი სიტყვა წარმოადგენს ქრისტეს ერთეულს, ქცეულია საკუთარ სახელად და როგორც ასეთი ექვემდებარება სა-

კუთარ სახელთა ბრუნების წესს, ძირშივე გამორიცხავს ასეთი მოსაზრების დაშვებას. გამოდის, რომ იგივეობა ამ შემთხვევაში უძველეს საფეხურზე კი არ მიგვითითებს, არამედ ახალზე, რომელიც გენეზისშივე გულისხმობს საზოგადო და საკუთარ სახელთა ბრუნების სხვაობის ფაქტს როგორც საფუძველს. რომელზედაც არსებული იგივეობა აღმოცენდა.

მართალია, წოდ. ბრუნვის ხმარების განხილულ შემთხვევათაგან ზოგიერთ სიტყვას აქვს ხოლმე ბრუნვის ო ნიშანი, რაც გვაფიქრებინებს, რომ ჭერ კიდევ სუსტია საზოგადო და საკუთარ სახელთა ბრუნების გათანაბრების ტენდენცია, მაგრამ ის მერყეობა, რომელიც ამ სახელებს ახასიათებს წოდ. ბრუნვის წარმოებისას განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ისინი მსაზღვრელ-საზღვრულის ერთ-ერთ წევრად გვევლინებიან, მოწმობს დაწყებული პროცესის საკმაოდ გაძლიერებას და მიგვანიშნებს ამ მხრივ უკვე მიღწეულ მეტად მნიშვნელოვან შედეგებზე. ფიქრობთ, სწორედ საკუთარ სახელად ქცევის მიზეზითაა, რომ ძველ ქართულში „ზოგად სახელთაგან“ „ხუცესი“ და „მოძღუარი“ გამოჩაღისს შეადგენენ იმ მხრივ, რომ ძველისძველ ბეგლებში წოდებითისათვის ო-ს არ მიიღებენ ბოლოში, მაგ., ხუცეს! მოძღუარა!⁸ თვით ის გარემოება, რომ ეს სიტყვები მონასტერში ერთადერთი ადამიანისადმი მისამართავად გამოიყენებოდა და, მაშასადამე, საკუთარი სახელივით იხმარებოდა, თავისთავად შუქს ჰფენს ამ ფაქტს. ერთადერთი პიროვნებისადმი მისამართავად გამოყენებული საზოგადო სახელის საკუთარ სახელად გადაქცევისა და ბრუნებაში ამის ასახვის პრინციპულად ანალოგიური შემთხვევა გვაქვს ახალ ქართულშიც. მშობლების შესახებ შვილები იტყვიან ხოლმე: „დედას კაბა“, „მამას ხალათი“ (და არა: „დედის კაბა“, „მამის ხალათი“) მხოლოდ იმის გამო, რომ ეს სიტყვები (დედა, მამა) მათ გაგებაში საკუთარი სახელებია, ხოლო ა-ზე გათავებული საკუთარი სახელები კი ფუძის ბოლო ხმოვანს არ იკვეცენ!

მიიკეთებოდა ბრუნვა. ამ ბრუნვაში ორჯერ გვხვდება ფორმა „უდაბნოა“: უდაბნოა(ა) აუარე, მამაო ანტონი 53; მოლუაწებითა შუენიერად კრთომისადათა, წინაწარმეტყუელო, და უდაბნოა მკუთარ ყოფითა 198 (ანალოგიური მაგალითები იხილეთ ქვემოთ საკუთარ სახელებში); სხვა შემთხვევებში მუდამ გვაქვს: უდაბნოა (20v, 54, 68, 161v, 200, 201v, 228...). ცხადია, „უდაბნოა“ ფორმაში (მიიკეთების ფუნქციით) ა არ გამოითქმოდა.

ნათესაობითი და მოქმედებითი ბრუნვები. ამ ბრუნვებში ბოლო-უკვეცელ ხმოვან-ფუძიან არსებით სახელებთან ბრუნვის ნიშნისეული (ი—) ა ზოგჯერ უკვალოდაა დაკარგული. მაგალითები:

ნათესაობითი ბრუნვაში — რასა სდეენი შენ იოანეს (შდრ.: რასა სდეენი შენ იოანეს 225v).

მოქმ. ბრუნვაში — ესრეთ (—ესრეთ) დაწერე 55 (მინაწერი) (შდრ.: ესრეთ 160v, ესრეთ 161...); რტობითა ბაიანსა-თ-ა 289v.

არს. სახელები მანანა და ეკლესია ბოლო-უკვეცელ ხმოვან-ფუძიან სახელთა ბრუნების წესს მისდევნენ: მანანა მის წილ 167, მანანათა 39v; მოციქულთა ქრისტემსთა და ნათელთა სოფლისათა — პეტრეს და პავლეს — სუეტთა ეკლესიამსათა⁹ ყოველნი ვადიდებდეთ 205v.

⁸ ა. შ ა ნ ძ ე, ძვ. ქართული ენა, § 22, შენიშვნა 2.

⁹ ამ სიტყვის ასეთვე ფორმა მითითებული აქვს ა. შ ა ნ ძ ე ს ა ც (ხანუკი მრავალთავი, გვ. 117). იგივე ფორმა გვხვდება მეთუ საუკუნის ძეგლებშიც: იხ. ნ. მ ა რ ი, აღწერილობა...

ამავე ბრუნებში. აგრეთვე ვითარებითში ხშირია ფუძის შეუქმშველობის შემთხვევები. მაგალითები:

ნათესაობითი — ნათლისმცემლისადათა 46; ღმრთისმშობელისა მიერ 81, 85v. 88v; გეტრისა 91v; ფარისეველისა 100; მღელისაგან 155v; მქადაგებელისა 296; ნელსაცხებელისა 157v (შდრ.: ნელსაცხებლისა 154v).

მოქმედებითი — ნათლისმცემელითა 293v; აღმოსავალით 277v; 278v, 292 (მაგრამ: აღმოსავლით 292).

ვითარებითი — მახარებელად 44v; მამხილებელად 79; საქონელად 90v; დაუღმებელად 137; მოუქსენებელად 153; გარეუწერელად 174v; მქადაგებელად 201.

საყურადღებოა, რომ „მეძვისა“, რომელიც ახალ ქართულში უკუშველია, აქ მხოლოდ შეკუმშული სახით გვხვდება.

ვითარებითი ბრუნვა. გვაქვს შემთხვევა, როდესაც ვითარებითი ბრუნვის დ დაყრუებულია და თანითაა წარმოდგენილი:¹⁰ მოილო მარიამ ნელსაცხებელი და იწყო ცხებათ ფერკთა უფლისათა 128v; რომელი მოვიდა ნეფსით ვნებათ კორცთა 145v (შდრ.: მო-რამ-ხუელ ვნებად ნეფსით თუისით 146v; რომელი... ნეფსით ვნებად მოვიდა 149v და მისთ.); მესმა სმენამ შენი, უფალო, რამეთუ ამალდი ზეცათ 189v; ამალდი ზეცათ და დასჯელ მარჯუენით... 270 (შდრ.: ამაღლდი ზეცად 189; მოციქულნი განანათლენ შენითა ზცდ აღსვლითა 190); ღრს ეკმნთ თუნსცმდ და გლბთ 214v (=გალობათ).

ამათგან ზცთ (=ზეცათ) ორჯერ გვხვდება ქარავმით და ჩვენ მას თამამად ეხსნით ვითარ. ბრუნვის ფორმით, თუმცა რამდენიმე შემთხვევა მოქმედებითის გამოყენებისა მიმართულებითის ფუნქციით დადასტურებულია სინურ მრავალთავში¹¹.

ერთი შემთხვევა ვითარებითი ბრუნვის დ ნიშნის თანის სახით წარმოდგენისა „იერუსალიმის განჩინებაში“ გვხვდება: უფალმან დამამტკიცა მე დასაბამათ გზათა მისთა საქმეთა ზედა (იხ. К. К е к е л и д з е. Иерусалимский канонарь VII века, Тип.иис, 1912, с. 48)¹².

გვ. 149, 179, ხელნაწერები: №№ 65, 68; ადრინდელი ფეოდალური ქართული ლიტერატურა, I. იოანე საბანისძე, II. ბასილ ზარზმელი. კ. კ ე კ ე ლ ი ძ ი ს რედაქციით და შენიშვნებით, თბილისი. 1953 (შემდეგში შემოკლებით: ადრინდელი ფეოდალ. ლიტ.), გვ. 11, 13, თუმცა პარალელურად იხმარება „ეკლესიისა“ (შდრ.: განაწესა წესი თჳსთა ეკლესიისა: Тексты и разыскания по армянно-грузинской филологии, VII, გვ. 30, 31; კათოლიკე ეკლესიისა...: ადრინდელი ფეოდალ. ლიტ., გვ. 12). საინტერესოა, რომ „ეკლესიისა“ გვაქვს ბოლნისის სიონის 493—494 წლის წარწერაშიც, რომლის პირველი მეცნოერული შესწავლა ა. შ ა ნ ი ძ ე კ ე ლ თ ვ ნ ი ს (იხ. Г. Н. Ч у р н и а ш в и л и, Болнинский Синон, ნ. შ ა რ ი ს სახ. ენის, ისტორიკ-სა და მატ. კულტურის ინსტიტუტის (შემდეგში შემოკლებით: ენიკი) მოამბე, IX, გვ. 69. შდრ. აგრეთვე ა. შ ა ნ ი ძ ე, სინური მრავალთავი 864 წლისა და მისი მნიშვნელობა ქართული ენის ისტორიისათვის; ძველი ქართული ენის კათედრის შრომები, 5, თბ., 1959, გვ. 314—315 (შემდეგში შემოკლებით: სინ. მრავალთავი).

¹⁰ ამ დაყრუებული დ-ს ბუნების შესახებ ეხ. გ. ა ხ ე ლ ე დ ი ა ნ ი, ყრუ mediae ქართულში, ეურნ. „განათლება“, 1920, № 4—5, გვ. 29—33.

¹¹ ი. ი შ ნ ა ი შ ვ ი ლ ი, სინური მრავალთავი, გვ. 55.

¹² ა) ამ ფაქტს ყურადღება ჯერ კიდევ ნ. მარბა მიაქცია (იხ. მისი რეცენზია ილინშელ წიგნზე: Христианский Восток (შემდეგში შემოკლებით: ХВ), ტ. I, გვ. 114—122;

ბ) მოგვიანო ხანა: ძველებიდან ანალიზური მაგალითებია: არათ, ბრმათ... (Тексты и разыскания по ари.- гр. фил., т. IV, стр. 83).

ვითარებითი ბრუნვის ნიშნის შესახებ ა. შანიძე აღნიშნავდა: „...სალიტერატურო ქართულში უძველესი დროიდან მოყოლებული მიმართულებითი ბრუნვის დაბოლოება დ იყო და არის დღესაც. დ-ს მოცილებდ თ ჩნდება სამუ-
ალო ქართულში სპორადულად, ისიც გვიანდელ ძეგლებში... ცოცხალ კილოებ-
ში მიმართულებითის დაბოლოებად დღეს ბევრგან თ არის და კილოების გა-
ვლენით იგი სალიტერატურო ენაშიც იჩენს ხოლმე თავს¹³.

ამავე საკითხთან დაკავშირებით არნ. ჩიქობავა წერდა: „ამჟამად დასავ-
ლურ კილოებში მხოლოდ თ-ია ენებითის დაბოლოება. სალიტერატურო ქარ-
თულშიც ეს თ არც თუ იშვიათია ჭერ კიდევ მეთვრამეტე საუკუნიდან“¹⁴ და
„ეს თ ცნობილია, რომ დ-საგან არის მიღებული“¹⁵. რაც შეეხება ძველ ქარ-
თულს, მისთვის „ხომ დ-ს და თ-ს საკითხი აღარც დგას: იქ მხოლოდ და მხო-
ლოდ დ გვაქვს“¹⁶.

როგორც ვხედავთ, ჩვენი ძეგლის მიხედვით საქმის ვითარება მეტად ნა-
თელია და ეს გვაძლავს, ანგარიში გავუწიოთ მას. ირკვევა, რომ თ ვითარე-
ბითი ბრუნვის ნიშნად უცხო არაა ძველი ქართულისათვისაც და რომ ვითარ.
ბრუნვის დ-ს თ-დ დაყრუების ტენდენცია იქ უკვე ფაქტია¹⁷. ამ შემთხვევაში
აშკარაა ცოცხალი მეტყველების გავლენა სალიტერატურო ენაზე.

სიტყვა ს ი კ უ დ ი ლ ი ვითარებით ბრუნვაში სულ 6-ჯერ გვხვდება. ამათ-
გან 5 შემთხვევაში ფუძისეული ლ შენახულია:¹⁸ კელმწიფეთა თავნი მათნი
ზისცნეს სიკდილდ 85 (დაწერილია უქარაგმოდ); მისცა სკდლდ ურჩულოთა მათ
155; ერთი ვინმე თქუენგანი მიმცემს მე სიკვდლდ 155v; სიკვდლდ მიცემული
იესენ სოფელი 111v; დაგლახადეს მისკდლდმდე გლახაკებისა შენისა მიმსგავ-
სებითა 185v.

მხოლოდ ერთი შემთხვევაა, როცა ლ დაკარგულია: სიკდილდმდე არაა
უარ-გყო 159v. ამ შემთხვევაში შეიძლება გვეფიქრა. გადამწერს ქარაგმა დაეოწ-
ყნიაო, რადგან ლ-ს გარდა, არ არის უმარცვლო უნიც. მაგრამ ის გარემოება,
რომ ამ უკანასკნელის დაკარგვა ჩვეულებრივია ჩვენი ძეგლისათვის, ასეთ ეჭვს
აქარწყლებს.

მდე თანდებულის დართვისას ვითარებითი ბრუნვის ნიშნის დ ზოგჯერ
შენახულია, ზოგჯერ კი — არა. შე ნ ა ხ ვ ი ს ნ ი მ უ შ ი ა: წარდგომადმდე 80,
119; სიკდილდმდე 159v; ცადმდე 281v; აღსრულებადმდე 306v...

დ არ მოიპოვება: ბზობამდე 75v, 76v; აღსრულებადმდე 94v: მიმთამდე
186v.

ბ) საკუთარი სახელები. ზოგიერთ საკუთარ სახელს სახელობითში უჩნ-
დება ბრუნვის ნიშანი ი ქ ა: ადამი 250v, 254, 275 (შდრ.: ადამ 251v, 303);
აბოა 39, 39v; მართაა 125, 129; ეგაა 215.

¹³ იხ. „მ.პართულებითი და წოდებითი ბრუნვების დაბოლოებანი (ა. შანიძის მოხსენების
მიხედვით), თეზისები, წიგნში: „სალიტერატურო ქართულის ნოჰმები“, თბილისი, 1936, გვ. 11).

¹⁴ არნ. ჩიქობავა, ჰანურის გრამატიკული ანალიზი ტექსტებითურთ, თბ., 1936,
§ 13, გვ. 55.

¹⁵ არნ. ჩიქობავა, მიმართულებითი ბრუნვის მნიშვნელობის, წარმოებისა და ისტორი-
ისათვის. ნ. შარის სახ. ენიშნის მოამბე, I, გვ. 15.

¹⁶ იქვე, გვ. 15—16.

¹⁷ ჩვენთვის გაუგებარია, რა ფაქტებს ემყარებოდა მ. ჯანაშვილი, როდესაც ასეთ დასკვნას
აკეთებდა: „ძველსა და ახალ მწერლობაში დაბოლოება თ და დ თანაბრად იხმარება“-ო (იხ. მ.
ჯანაშვილი, ქართული გრამატიკა, 1906, გვ. 125).

¹⁸ შდრ. ა. შანიძე, ძველი ქართული ენა, § 22, გვ. 014, შენიშვნა 3.

ხმოვან-ფუძიანებს სახელობითის **ა** გადაჰყევბათ მოთხრ., მიც. და წოდ. ბრუნვებშიც.

მოთხრობითში: მიუგო წმიდამან მორწმუნეჲმან უფლისამან აბოჲ და რქუა 39: ტანჯვასა დაუთმო ისმაიტელთასა წმიდამან აბოჲ 40; შეიმოსა სამოსელი ღრსთა ზამათაჲ საყუარელმან ქრისტელმან აბოჲ 40v; ხოლო ანაჲ ვითარცა უშვილომან დაყუდებულმან ღმრთისმშობელი აღმოაცვანა. 298.

მიცემითში: ვითარცა წარმეკუეთოს თავი აბოჲს 39v; სიმრავლეჲ აგარჯანთაჲ ღალადებს და ეტყუის აბოჲს 39v; სუროდა მისლვად უფლისა თუ-ისასა სანატრელსა... აბოჲს 40; ვითარცა ეტყოდე, უფალო, მართაჲს 128.

წოდებითში: უკუეთუ ესე ესრეთ არს, აბოჲ, რასა-ესე შეგწამებენ 39: ვხაროდენ, აბოჲ 40.

ასეთი შემთხვევები იშვიათი არ არის. ამასთან გვხვდება თითქმის ერთსა და იმავე სახელებთან. „აბოჲს“ და „მართაჲს“ მიც. ბრუნვაში დადასტურებულია სხვა ძეგლებში¹⁹.

ცხადია, **ა** ასეთ შემთხვევებში იწერებოდა, მაგრამ არ გამოითქმოდა.

მიცემითსა და ნათესაობითში სწორი ფორმების გვერდით ზოგჯერ გვაქვს ემფატიკური **ა**-ს დართვის შემთხვევებიც.

მიცემითში: იერუსალემსა 87 (მაგრამ: იერუსალემს 18v), იორდანესა 23v, 24v (მაგრამ: იორდანეს 22, 23), ბეთლემსა 182v, იაკობსა 79 (მაგრამ: იაკობს 141v), აბოჲსა 38v.

ნათესაობითში: დავითისა 119v, ანაჲსა და ელისაბედისა საყურე-ლებათა 298, იორდანისა წყალთა 21, 27v; ყრმანი ბეთლემისანი 182v (შდრ.: იონაჲს-ი 133v, ზებედელს-თა 40 და მისთ.).

ხმოვან-ფუძიან საკუთარ სახელებში ნათ. ბრუნვის ნიშნის **ი** ხმოვანი ჩვეულებრივ შენახულია ხოლმე **ა**-ს სახით (აბოჲსი 37v, ქრისტელსი 39, მოსელს მიერ 63v), მაგრამ გვხვდება: პავლესი (შური აიღო პავლესი 38), რომელშიც მოსალოდნელი **ა** აღარ არის.

გვაქვს ერთი შემთხვევა საკ. სახელის ხმარებისა მოქმ. ბრუნვაში ურთ²⁰ თანდებულთან ერთად: მუნ იყო პეტრე იაკობითურთ 211v.

ქრისტე. ეს სახელი წოდ. ბრუნვაში საკუთარ სახელთა ბრუნებას გასდევს (წოდებითის **ო**-ს არასოდეს იღებს), ხოლო მიცემითში კი — საზოგადო სახელთა ბრუნებას²¹. რაც შეეხება სახელობითს, ნათესაობითსა და მოთხრობითს. აქ ეს სიტყვა ხან საკუთარ და ხან საზოგადო სახელად არის გაგებული.

ქრისტე გაგებულია საკუთარ სახელად

წოდებითში: ქრისტე 2v, 4v, 5, 11, 11v, 21, 123v, 125v, 127v, 160v.

შენიშვნა: არაფერს ვამბობთ ისეთ შემთხვევებზე, როგორიცაა: გაქებთ ნონანი შენნი, ქრისტე მაცხოვარ 61... ქრისტე ღმერთო 21... იხილა რაჲ

¹⁹ „აბოჲს“ (მიცემითში) გვხვდება ჰაბოს წამების ძეგლში (ადრინდ. ფეოდ. ლიტ., გვ. 11—13), ხოლო „მართაჲს“ (აგრეთვე მიცემითში) — იდიშ.ს ოთხთავში (თანე 11, 20: მართაჲს ვითარცა ესა), რაც ილწინებული აქვს თ. ვინაიშვილს თავის საკანდიდატო დისერტაციაში (დიალექტიზმებისათვის პაღოის ძეგლში, მანქანზე გადაბეჭდილი, გვ. 161).

²⁰ ჩვენს ძეგლში ურთ თანდებული გვხვდება თურთ სახითაც (იხ. ქვემოთ თანდებულები).

²¹ კრიტიკ. უმჯ. ამ და ნათეს. ბრუნვის გასარკვევად ემფატიკური **ა**-ს დართვა-დაუდართველობა აღებული (შდრ.: **ა. შ ა ნ ი ძ ე**, ხანძები მრავალთავი, გვ. 117; **მ ი ს ი ე ე**, ძველი ქართული ენა, § 27).

წინამორბედმან, ქრისტე მოწყალე, გარდამოსლავა შენ ზედა სულისა წმიდისაჲ 32v და მისთ. ამ მაგალითებიდან ნათლად ჩანს, რომ ქრისტე საკუთარ სახელადაა მიჩნეული და საზღვრულია, რომელსაც მსაზღვრელი მოსდევს. ცნობილია, რომ ასეთ შემთხვევაში მხოლოდ მსაზღვრელი იბრუნვის, საზღვრული კი უცვლელი რჩება²².

ქრისტე გაგებულია ხან საზოგადო და ხან საკუთარ სახელად:

სახელობითი — მეუფეა ქრისტე 69v, 108, 144, 184, 184v, 190... მაგრამ: მოთმინებითა ქმ სულთა თქუნთა დაიმკიდრეთ 54v; რომელსა გაქუნდა ქრისტეა თანაშემწედ 56v; ქრისტეა 70v, 74, 232, 235, 255. ასეთ შემთხვევებში **ჲ**, ალბათ, არ იკითხებოდა.

მოთხრობითი — ქრისტემან 54v, 58v, 19v. 126, 184v, 201, 209v, 241v, 275... მაგრამ: ხოლო აწ თუით ქრისტე, ამაღლებულმან ჭუარსა ზედა. ყოველნი კაცნი საცთურისაგან იქსნა 64 (შდრ.: ფერი იცვალა ქრისტემან ლმერთმან 209v).

ნათესაობითი — ქრისტესა 9, ქრისტესასა 249... მაგრამ: ქრისტესისა. 39, 53, 59, ქრისტესი 43.

საკუთარი სახელი მრ. რიცხვში. საინტერესო შემთხვევაა, როდესაც უ-და-კავშიროდ შეერთებული ორი საკ. სახელი მრავლობითშია ხმარებული: პეტრე-პავლეთა დასადებელნი 7V, პეტრე-პავლეთა საქსენებელი 224V. ასეთი ფორმა ნორმა ძველი ქართულისათვის. ნ. მარის თქმით, «когда склоняются два существительных, в том числе и собственных имени, соединенных союзом да и или без него, точно составленное слово, то склоняется последнее из них, но по мн. числу, так: Р. ед. ч. козъма-дамианета или козъма და დამიანეტა, вმ. козъмასა და დამიანსა Козьмы и Даміана» (გრამატიკა. §75).

ყოველივე ის, რაც ზემოთ ითქვა სახელთა ბრუნების შესახებ, იმაზე მიუთითებს, რომ ჩვენს ძეგლში საკუთარი და საზოგადო სახელების ბრუნების გათანაბრების მძლავრი ტენდენცია უკვე ხელშესახები ფაქტია და რომ ამ შემთხვევაში უმთავრეს ფაქტორს სალიტერატურო ენაში სამეტყველო ნორმების შექრა და იქ დამკვიდრება უნდა წარმოადგენდეს.

გ) ნაცვალსახელები. საურთიერთო ნაცვალსახელი ურთიერთ-არს ამ სახით მხოლოდ ერთხელ გვხვდება (ურთიერთ-არს იტყოდეს წმიდანა ორმოცნი 109v), ჩვეულებრივ კი ურთიერთ-არს იკითხება (110, 164v, 211, 265, 293v).

რავდენ მხოლოდ ამ სახით გვხვდება (153, 199v, 294v...).

დ) რიცხვითი სახელები. ორმოცობისანი 104v (და არა: ორმოცობისანი), სადაც მე ნაწილაქს²³ ე უკვე დაკარგული აქვს (შდრ.: ორმოცთა 105, 106v...). ათორმეტი 140, 148v, 161.

როგორც ცნობილია, დღევანდელი „თორმეტი“ მოდის ათ+ორ-მეტი-საგან. ჩანს, ჩვენი ძეგლის დაწერის მომენტისათვის უკვე ითქმოდა „თორმე-

²² ა. შანიძე. ძველი ქართული ენა, § 29.

²³ ამ ნაწილაკს მნიშვნელობის შესახებ იხ. ვ. თოფჩიძე, ოცობითი ადრის სისტემისათვის ქართველურ ენებში, თბ. უნ. მოამბე, VI.

ტი“, რომელშიც „ათის“ გაგება უკვე აღარ იყო და სწორედ ამიტომ მას ტრადიციის გამო (აღრუელ ძეგლებში ხომ „ათორმეტი“ იყო!) ზოგჯერ წინ კვლავ ათ-ს ურთავდნენ ხოლმე: ათ-თორმეტი²⁴.

თანდებულები

1. მღე. ამ თანდებულის დართვისას ვითარ. ბრუნვა ორი სახით გვევლინება: დ-თი და მის გარეშე. ერთი მხრივ გვაქვს: წარდგომადმღე 80, 117; სიკილდ-მღე 159v, ცად-მღე 181v. აღსრულებად-მღე 306v... მეორე მხრივ: ბზობა-მღე 75v, 76v. დაქშვა-მღე 76, აღსრულება-მღე 94v.

ორ შემთხვევაში მღე თანდებულთან ერთად გვხვდება მი წინდებულები: დაგლახდეს მისიყუდილდმღე გლახაყებისა შენისა მიმსგავსებითა 185v; ჟუა-რი განძარტებული ნათლითა ბრწყინვალითა, რომელი გამოჩნდა ზედა გოლგოთას, ბრწყინვალე იყო მიმთამღე ზეთის ხილთასა 186v.

2. წინაშე. როგორც ცნობილია, ეს თანდებული ძველ ქართულში ხან მრც. და ხან ნათ. ბრუნვასთან იხმარება. კ. კეკელიძის დაკვირვებით, მიცემით-თან არის მაშინ, როცა არს. სახელი უსულო საგანს გამოხატავს, ხოლო ნათესაობითან. როცა არს. სახელი სულიერ საგანზე მიუთითებს²⁵. ასეა ეს ჩვენს ძეგლშიც. ერთი მხრივ გვხვდება: წინაშე საკურთხეველსა 18v, წინაშე საყდარსა 306v და მისთ, ხოლო მეორე მხრივ: წინაშე მონისა 31v, წინაშე მძლავრისა 39, 40, წინაშე ღმრთისა 55, წინაშე მეუფისა 79v, 106 და მისთ.

ეტყობა, მისი ადგილი მტკიცედ განსაზღვრული არაა — იხმარება როგორც სახელის წინ, ისე შემდეგ (მღრ.: წინაშე საყდართა დიდებისათა 269 და საყდართა დიდებისათა წინაშე 269v, 270v; წინაშე შენსა 145v და შენ წინაშე 145v...). ერთ შემთხვევაში წინაშე ნახმარია ზმნიზედის მნიშვნელობითაც: ერნი წინაშე ღვანან წმიდათა ანგელოზთანი 129v.

3. და თანდებულის ხმარებასთან უნდა გვკონდეს საქმე წინადადებაში: რადათა ქუეყნისანი თანა-შეგუაერთნე ზეცისათადა 138.

4. მართალია, ორთოგრაფიის საკითხია, მაგრამ არ შეიძლება აქაც არ აღინიშნოს, რომ თვს თანდებული უფრო ხშირად თუის სახითაა წარმოდგენილი (მღრ.: რომლისათუის 12v, მაგრამ: ჩუენთათვს 12v და მისთ.).

5. ურთ თანდებული ორ შემთხვევაში თურთ სახით გვხვდება: ვცოდეთ, უფალო, მამით ჩუენით-თურთ 91v, ფარაო ეტლებით-თურთ 272 (მღრ.: დაბადებულთურთ 117v...).

აქ. ცხადია, საქმე გვაქვს გადაანალიზებასთან²⁶.

²⁴ მოქლენო. ხანს ძეგლებში აშკარა რამ ხშირია. ათცამეტი (Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии, VII, გვ. XVII), ათჩვამეტი (И. К и п ш и д з е, Жизнь и мученичество св. Антония Раваха, ХВ, т. II, вып. I, стр. 75).

²⁵ ი. კეკელიძე, „წინაშე“, „თანა“ და „ზედა“ თანდებულთა სინტაქსური ფუნქციონირებას ძველ ქართულში, საქ. სსრ მეც. აკად. მოამბე. ტ. III, 1942, № 2, გვ. 117—182 და № 3, გვ. 223—227 (გადაბეჭდილი მასივები ეტ. უდების I ტომში, თბ., 1956, გვ. 300—308).

²⁶ სხვა ძეგლებიდან ანალიგიური მაგალითებია: სოფლებით-თურთ, ყოვლით-თურთ, ერით-თურთ, ქალაქ-თ-თურთ, წმიდით-თურთ (Тексты и разыскания по армяно-грузинской филологии, IX, стр. 72).

წარმოშობა

1. წარმოქმნის თვალსაზრისით მეტად საინტერესოა ისეთი შემთხვევები, როდესაც ზმნის პირიანი ფორმა ან მთელი შესიტყვებაც კი გაგებულია სახელად და იბრუნვის. ასეთებია: აგიარომ 162v; ღალადყავი წართქუან 173; დედება სთქუა და წმიდაარსი 180v; თუ გინდეს, ესე არს დღეა სთქუა 180. ასეთი რამ ძალიან ხშირად გვხვდება ამგვარი სახის ძეგლებში²⁷.

2. უფროობით ხარისხში მუდამ გვაქვს მს დაბოლოება²⁸, გარდა ერთი შემთხვევისა: უფროსად მაღალნი 7v (შდრ.: უფრომს 17v, 21v, 26 და სხვ.).

ერთადერთი სიტყვა, რომელიც ამ მხრივ განსხვავებულობას იჩენს, არის უუესთაეს: იგი მხოლოდ ამ სახით გვხვდება (39v, 179, 180, 212v და სხვ.).

აქვე უნდა შევნიშნოთ, რომ ის სახელი, რომელთან შედარებითაც ზედხარათავი სახელით აღნიშნული თვისების უფროობაა მოცემული, ჩვეულებრივ ნათესაობით ბრუნვაშია (უფრომს თაფლისა 30v, უწინარემს მთიებისა 74 და მისთ.), მაგრამ ისეთი მაგალითები, როგორიცაა უ ძ რ ი ე ლ ე მ ს ჩ ე მ ს ა 45v, უ ე ე ს თ ა ე ს ა ნ გ ე ლ ო ზ თ ა ს ა 180, უნდა იყოს გადმონაშთი ისეთი ვითარებისა, როცა ასეთ შემთხვევაში მიცემითი იხმარებოდა (შდრ.: ა. შ ა ნ ი ძ ე, პირის ნიშანი ბრუნვიან სიტყვასთან ქართველურ ენებში, თბილ. უნ. შრომები, ტ. I, 1936, გვ. 333—340; ი. ი მ ნ ა ი შ ვ ი ლ ი, სინური მრავალთავი, გვ. 64).

3. სადაურობის ელ სუფიქსის მაგიერ ერთ შემთხვევაში გამოყენებულია გეოგრაფიული საკუთარი სახელის მოქმ. ბრუნვა უშუალოდ: იოსებ არიმათიად სიმდიდრეა შეურაცხ-ყო 172v (შდრ.: იოსებ არიმათიელი 170, 170v, 172).

ზმნა

1. ზმნისწინები.

ა) აღ ხან ამ სახითაა წარმოდგენილი, ხან კი ღ-ს დაკარგვით, ეს უკანასკნელი შემთხვევა ძალიან ხშირია; ერთი მხრით გვაქვს: აღუარებთ 32, აღიარეს 184, აღმართებულსა 40v, აღმართნი 119v... აღადგინა 52v, აღდგა 307... აღვიმსთოთ 76v... აღმსთობასა 67v, აღავსეთ 59v, აღივსო 65v... აღქურა 291v... აღმალლდი 292... და მისთ., მეორე მხრით კი: აიარე 5v, აიარეს 81v... აემართა 303v... ასდევ 304v, აუდევ 5v, ადგომითა 302v, ავიმსთობთ 273, აიმსთუეს 306... აივსო 28, აივსნეს 40v... აიჭურვოდეს 38v, ამაღლდი 303, 304 და მრ. სხვ.

ერთ შემთხვევაში აღ რეგრესული ასიმილაციის გამო ახ სახით არის წარმოდგენილი: მწრაფლ მოიგო ავაზაკმან სამოთხეა სარწმუნოებითა და მართლ ახსარებითა 254 (შდრ.: აღსარებული 111).

ბ) გან ხშირად წარის დაკარგვით გვხვდება: გაჩინებული დღეა მარტსა ცხრასა არს 104v; გაულეთ ჩუენ 110v; გართხმასა 150; გამაძრილებელ მექმენ მე 198v და სხვ.

²⁷ იხ. პ. ი ნ გ ო რ ო ყ ე ა, ძვ. სას. პოეზია; შ ი ს ი ე ე, თხზ., ტ. III; ნ. მ ა რ ი, აღწერლობა; ძლისპირნი, გამოსცა და გამოკლევა დაურთო ე ლ ე ნ ე მ ე ტ რ ე ე ე ლ ა ა (მემღებში შემოკლებით: ძლისპირნი), თბ., 1971.

²⁸ ამ მხრივ ჩვენი ძველი გაცილებით უფრო თანმიმდევრობას იჩენს, ვიდრე ხანშემო ძეგლები: რომლებშიც ა-ს დაკარგვა ასეთ შემთხვევაში ძალიან ხშირია (შდრ.: ზუპატოსნეს აისსა, ზუფრატოს, ზუმეტესსა და მისთ. იხ. ა. შ ა ნ ი ძ ე, ხანშემო მრავალთავი, გვ.გვ. 126, 148, 149).

გ) ტმესი. ხშირია ზმნისწინისა და ზმნის ფუძის გათიშვა „რად“ და „თუ“ კავშირების ჩართვით: საიდუმლოდ გამოუჩნდა სოფელსა ქრისტე მაცხოვარი ჩუენი, მო-რად-ვიდა იორდანესა 45v; მო-რად-ვიდა... მაცხოვარი, სავანეა თქვენ თანა დაიდვა 59v; შთა-რად-ჰკედ მდინარეთა, გიხილეს შენ უფსკრულთა 50; მო-რად-გიქუა მკლავთა ზედა 66v; მი-თუ-გითხრა... ცოდვად... უფალო, განცხადებულად, მაქუ მე მკსნელად 71v...

2. მე-2 სუბიექტური პირის ნიშნისა და მე-3 ობიექტური პირის ნიშნის ხმარება. მე-2 სუბიექტური პირისა და მე-3 ობიექტური პირის პრეფიქსთა ხმარების წესის მხრივ ქილ-ეტრატის იადგარი წარმოადგენს არა ჰაემეტ ან ხანმეტ ტექსტს, არამედ შემდგომი განვითარების ისეთ საფეხურს, რომლისთვისაც, მართალია, ღრმა კვალი დაუჩვენია ფონეტიკურ ცვლილებებს, მაგრამ ამ პრეფიქსთა მორფოლოგიური ფუნქციისათვის ვერაფერი დაუკლია. მე-2 სუბიექტ. პირისა და მე-3 ობ. პირის პრეფიქსთა ხმარების მტკიცე წესი²⁹ თავიდან ბოლომდე გასდევს ამ ძეგლის ენას, ხოლო ის მაგალითები, რომლებიც ამ წესიდან გადახვევას გვიჩვენებენ, გარდა ორიოდ მაგალითისა, რომლებიც *lapsus calami* უფროა. ვიდრე წესის შერყევის მაჩვენებელი, წარმოადგენს მხოლოდ ფონეტიკურ ცვლილებათა შედეგს და ოდნავადაც არ ბღალავენ ზუსტ კანონს.

ფონეტიკურ ცვლილებათა გათვალისწინების შემდეგ მე-2 სუბიექტ. პირისა და მე-3 ობ. პირის პრეფიქსები ჩვენს ძეგლში შემდეგი ნაირსახეობით წარმოგვიდგება:

ბ — ბ, გ, ვ, კ, მ, ნ, პ, რ, ფ, ქ, ყ, ხ, ჯ თანხმოვნების წინ (პბრძანე 55v; განჰელე 56v; განჰკაცენ 55v, აჰმალლი 252v, პპოო 110v, შეჰქმენ 20, აჰკოცენ 284v... ჰგონებდეს 110v, ჰნებაეს 120v, ჰრწამს 21v, მოჰფინა 197, ჰხედვიდა 40v...).

ს — დ, თ, ტ, ძ, ც, ჩ, ჯ თანხმოვნების წინ (ასდევ 5v, დასთრგუნე 34v, წარმოსტყუენე 177v, განსწმრდე 21v, დასჯედი 64v, გამოსჩნდი 25v... სძლევა 64, თაყუანის-სცა 199, შესწორვიდეს 8v...).

შ — ჩ თანხმოვნის წინ (2 შემთხვევა: გამოშნდი ქუეყანასა ზედა 55v, 276v).

ო — ხმოვნების წინ, ს, ზ, შ სპირანტების, ხოლო ზოგჯერ რ, მ, ყ, კ ბგერების წინ (მაგალითები იხ. ქვემოთ).

არც ერთი შემთხვევა ამ პრეფიქსთა ხმარებისა ინ-ენიანი ვნებითის ფორმებში³⁰ ან უფროობითი ხარისხის თავკიდურ პრეფიქსად არ გვხვდება³¹.

ცალკე უნდა აღინიშნოს „დმსბლდი“ (დამსდაბლდი დაბანად ფერკთა მონისაგანისათა 150v), რომელიც მიღებულია „დაჰმდაბლდი“-საგან ჰ და ბ-ს გადასწისა და დ-ს წინ ჰ-ს ხ-დ ქცევის შედეგად. იგივე უნდა ითქვას მე-3 ობ. პი-

²⁹ იხ. ა. შ ა ნ ი ძ ე, სუბიექტური პრეფიქსი მეორე პირისა და ობ. პრეფიქსი მესამე პირისა ქართულ ზნებში, თბ., 1920 (შემდეგში შემოკლებით: პრეფიქსები).

³⁰ ხანმეტ-ჰაემეტ ძეგლებში ინ-ენიან ვნებითთან მე-3 ობ. პირის ნიშნის ხმარების შესახებ ახ. შ ა ნ ი ძ ე, ჰაემეტ-ძეგლები და მათი მნიშვნელობა, თბ. უნ. მოამბე, III, გვ. 359; ა რ ნ. ჩ ი ქ ო ბ ა ე ვ, ხანმეტი ტექსტების აღმოჩენისათვის, ეურნ. „ჩვენს მეცნიერება“, № 3 (15—16), 83. 65—84.

³¹ იხ. ა. შ ა ნ ი ძ ე, პირის ნიშნის ბრუნვიან სიტყვასთან ქართველურ ენებში, თბ. სახ. უნ. შრომები, გვ. 333—342.

რის ნიშნის შესახებ ზმნაში — „მსძლავრობს“ (მტერი მსძლავრობს სულსა ჩემსა 103)³².

პირველი სუბიექტური პირისა და მე-3 ობ. პირის ფორმებში მუდამ დაცულია პრეფიქსთა ასეთი თანამიმდევრობა: ეპ||ვს (ეპკითხო ცხორებაჲ საუკუნოჲ 154v, თაყუანის-ვსცეთ 25... ვსძლო მტერსა 157v...).

„შევსწირავთ“ და მისი ტიპის ზმნები იმავე ძალას ინარჩუნებენ ჩვენს ძეგლში, რომელიც მათ გააჩნიათ ძველ ქართულში („საშინელისა და უხილავისა მეუფისა ეკლესიასა შინა მსხუერპლსა შევსწირავთ 192...). ამჟამად ი. იმნაიშვილის მიერ გარკვეულია, რომ ასეთ ზმნებში მე-3 ობ. პირის პრეფიქსის ხმაარება გამოწვეულია ზმნისწინის დართვით³³.

პრეფიქსთა დაკარგვის მაგალითები:

მე-2 სუბ. პირისა — რომელი სუფევ უკუნისამდე 113v, 149, 239v; რომელი ზი მარჯულ მამისა 93, 125, 233; რომელმან კორცითა შეე... ღმერთი 1v, 124, 147, 224, 233; რაჟამს... შჯიდე 145; მოქალაქობდ 285; რამეთუ ამაღლდი 189v, 103v, 303v, 304 (შდრ.: აჰმაღლდი ზეცად 189; რომელი ჭუარსა ზედა აჰმაღლდი 252, 252v); რომელმან აღმართნი დაცემულნი 118v, 119v; შეურაცხ-ყავ 6v, 53, 56; კორცნი შეურაცხ-ყვენ 7v; ყვენ ესენი მეორედ მშობელ 50v; მონანი ღირს-ყვენ შენისა ღმერთებდისა გამოცხადებასა 31v (შდრ.: შეურაცხ-ჰყავ 59; ჰყვენ 87...); წყალნი განსწმიდენ და ცოდვანი სოფლისანი ავოცენ 25v (შდრ.: რომელმან ცოდვანი სოფლისანი აჰვოცენ 284v).

მე-3 ობ. პირისა — შეზავა წყალთა 36; შემსჭუალეს, 160; ვითარ სურინ³⁴ 25; სუროდა მოსლვად უფლისა 40, 55, 105, 108v, 185, 204v, 302... აჟ არაჲ ვრიდოთ მოკდავთა კორცთა ჩუენთა 110 (შდრ.: მახუილსა არაჲ ჰრიდეთ 9); რწმენა მისი სოფელსა 35, 129; 160, 187v, 203, 197, 207 (შდრ.: რადთა პრწმენეს ყოველთა 128...); მისაგებელსა რაჲ ხეღვიდეს 106v, 109v, 101, 163, 192, 35v (შდრ.: ჰხეღვიდა მახუილსა 40v, 40, 182v, 227v...). დაჰბანნა ფერკნი მისნი და თმითა თუისითა წარკოცნა 128v; საცთური კერპთაჲ მით დაქსნა 80; წმიდათა მოწამეთა ბრძოლაჲ დაქსნეს ურჩულომსა მტერისაჲ 105v (შდრ.: განვჰქსნეთ საკრველნი 89, დაჰქსნდა საცთური 138)³⁵.

საინტერესოა, რომ, როცა ამავე ზმნების მე-2 სუბ. პირისა და მე-3 ობ. პირის ფორმები გვხვდება, პირის ნიშნები ხელზეა: მახუილსა არაჲ ჰრიდეთ 9; ჰქადაგებდი 230v; ღმრთებჲჲ კერპთაჲ დაჰქსენ 6v; 154v; 159; საცთური დაჰქსენით 16v, 161v; რადთა დაჰქსნენ საღმრთანი სიკუდილისანი 290.

³² შდრ. ა. შანიძე, პრეფიქსები, § 51, გვ. 127.

³³ იხ. ი. იმნაიშვილი, ქართული ენის ისტორიული ჭრესტომათია, ტ. I, ნაწილი II, გვ. 163 და შემდეგ.

³⁴ მოვიგონოთ ა. შანიძის შენიშვნა ამ ზმნის მიმართ: „ჰსურის, — ეს თეორიულად აღდგენილი ფორმა, თორემ ტექსტში თითქმის სულ უპრეფიქსო ფორმები გვხვდება“ (პრეფიქსები, § 50, გვ. 119).

³⁵ ჩვენ გადაშერის შეცდომაჲ მიგვაჩნია ალძრავს (გულის-თქმაჲ ჩემი აღძრავს სულსა ჩემსა 78v), მსახურებენ მას (მსახურებენ მას 1924) და შეურაცხ-ჰყო (იოსებ არიშთიანთა სიმღერეჲ შეურაცხ-ჰყო 172v), რადგან პარალელურად გვაქვს: ურჩულოებჲ ჩემი აღძრავს სულსა ჩემსა 90v; მსახურებენ 22v; გულისხმა-ყყოთ 41v; ტანჯვაჲ შეურაცხ-ყვენ 107v (ჰყო რომ უბრალო შეცდომაჲ, აღნიშნული აქვს ა. შანიძესაც. იხ. პრეფიქსები, § 55, გვ. 127).

3. მეორე პირის წართმით ბრძანებითში მე-2 სუბ. პირის პრეფიქსი ჩვეულებრივ არ არის: ცროდეთ, ღრუბელნო, სიმაართლესა სიბნელისასა 22; მოლავ კელი შენი 41v; აღდეგ, ღმერთო 75v; საყენ, უფალო, მაყენებელნი 157...

მაგრამ გვხვდება ასეთ შემთხვევაში მე-2 სუბ. პირის ნიშნის ხმარებაც ყავ ზნასთან: (სიმრავლეა?) ურჩულობათა ჩემთაჲ უგულუბელს-ჰყავ, ქრისტე ღმერთო, რამეთუ შენ მიერ არს ლხინებაჲ, მხოლოო ქველის მოქმედ, აცხოვენ სულნი ჩუენნი, გვეედრებით 78v; სიმრავლეა ცოდვათა ჩემთაჲ უგულუბელს-ჰყავ 79... ჩუენნი შეცოდებანი უგულუბელს-ჰყვენ, კაცთ მოყვარე 267v...

4. პირველი ობ. პირის მ, მ/გუ პრეფიქსთა ხმარება. მანით დაწყებული ზნის ფუძესთან ზოგჯერ წარმოდგენილი არ არის მხ. რიცხვის პირველი ობიექტური პირის ნიშანი მ:³⁶ დღეს ღალადებდა აბოჲ შორის სიმრავლესა წარმართასა, ვითარ მიმელოს მე ცხორებაჲ კაცობრივი და ვითარ წარმეკუეთოს თავი აბოჲს, ვითარ მომართოს მახუილმან 39; აღმართე მე, ვითარცა განრლუელი 112 (შდრ.: მომმალღე 79v, 95v, 122v).

2რ. რიცხვის პირველი ობიექტური პირის პრეფიქსად გვხვდება როგორც მ, ისე გუ, არავითარი მორფოლოგიურად განსხვავებული ფუნქცია მათ ხმარებაში არ შეიმჩნევა³⁷. პირიქით: არის ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც ერთსა და იმავე ზნასთან შესაძლებელია ამ პრეფიქსთაგან განურჩევლად იყოს ერთიც და მეორეც (შდრ.: მყვენ ჩუენ 18v და: ღირს-გუყვენ ჩუენ 145; განმათავისუფლენ ჩუენ 71v და: განგუათავისუფლენ 125v), ანდა ერთსა და იმავე წინადადებაში ერთ ზნასთან ერთი პრეფიქსია, მეორესთან — მეორე (შეგულიწყალენ და მაცხოვენ ჩუენ 80v...), რაც ნათლად მოწმობს ამ პრეფიქსების მორფოლოგიურ იგივეობას. ორივე პრეფიქსი უაღრესად ფართოდაა გამოყენებული მთელი ძეგლის მანძილზე.

³⁶ იხ. შენიშვნა2.

³⁷ მხედველობაში გვაქვს ა. შანაძის მოსაზრება, რომლის თანახმადაც შეიძლება ეს პრეფიქსები მივიჩნიოთ ქართულ ენაში ოდესღაც არსებული ისეთი ექსკლუზიურ-ინკლუზიური ფორმების გადმონაშთად, როგორიც დღევანდელ სვანურში გვაქვს (იხ. ქართული საენათმეცნიერო საზოგადოებას 1924 წლის 4 ნოემბრის სხდომის ოქმი № 23. „წელიწდეულა“, გვ. 372—374). იმავე აზრს იზიარებენ ვ. თოფურია (იხ. სვანური ენა, 1, ზნა, თბილისი, 1931, §6) და კ. ღონდუა (იხ. Категория инклюзива-эксклюзива в сванском и ее следы в древнегрузинском языке: Памяти Н. Я. Марра, Москва-Ленинград, 1938, стр. 143. გადაბეჭდილია იმავე ავტორის წერილთა კრებულში: Статьи по общему и кавказскому языкознанию. Ленинград, 1975, стр. 79—95).

არსებობს ამ საკითხის სხვაგვარი აზრის ცდაც, რომელიც არნ. ჩიქობავას ეკუთვნის. იგი „ვეფხისტყაოსნის“ ენის შესახებ შენიშნავს: «Показательно обозначение O_1 множ. числа посредством префикса გუ (შეგუაინა). Нет ни одного случая употребления в данном случае префикса მ (მაქეს ჩუენ), что встречается в древнегрузинском литературном языке и должно быть квалифицировано, как занизи; отсутствие таких форм у Руставели явный результат ориентации на восточно-грузинские диалекты» (см. К вопросу о диалектизмах в поэме Руставели «Вепхистгаосани». Сборник Руставели к 750-летию «Вепхистгаосани», Тбилиси, 1938, огл. оттиск, стр. 213).

ბ. მარი ერთ დროს გუ-ს ვულგარულადაც კი მიიჩნევდა. (იხ. Н. М а р р, Деяния трех святых близнецов мучеников Спевсипа, Еласипа и Меласипа. Записки Восточного Отделения Русского Археологического общества, т. XVII, вып. II, III, стр. 295; მისივე რეცენზია კ. კეკელიძის წიგნზე: «Древнегрузинский архиретикон», ХВ, т. I, вып. 3, стр. 358—363).

5. ირიბი ობიექტური პირის ნიშნები თანდებულთან ბრუნვასთან. ეტყობა, ოდესღაც უთანდებულო მიცემითით წარმოდგენილმა ირიბმა ობიექტმა თანდთან იწყო თანდებულის დართვა, მაგრამ ირიბი ობიექტის პრეფიქსი ინერციით შეინარჩუნა. ასეთია: მოჰფინა სული წმიდაჲ მოწაფეთა თუისთა ზედა 197v; სიტყვაჲ ურჩულოებისაჲ დამდევს ჩემ ზედა 154v; ნუ განმაშორებ წყალობასა შენსა ჩემგან 113v. ასევე გვხვდება: შენდამი სიყუარულითა გიგალობდეს და იტყოდეს 84v; შენდა გშუენის გალობაჲ 92. ამ ორ მაგალითში ობიექტი ვითარ. ბრუნვაშია, მაგრამ მისი ნიშანი ზმნაში მოიპოვება (მდრ.: შენდა შუენის გალობაჲ 79). თუ ეს გადამწერის შეცდომა არაა, მეტად საინტერესო მოვლენასთან უნდა გვქონდეს საქმე.

უფრო საფიქრებელია აქ დასახელებული მაგალითების ასეთი ახსნა: შეიძლება ასეთი რამ ჯერ ნათარგმნ ტექსტებში გაჩნდა დედნის ენის გავლენით (ენისა, რომლისათვისაც უცხო იყო ობიექტური პირის ნიშნების ხმარება, ამასთან ზოგჯერ ობიექტებად თანდებულთან ბრუნვებს იყენებდა და მთარგმნელიც მათ შესაბამის ქართულ თანდებულთან ბრუნვებს უფარდებდა), ხოლო შემდეგ კი ორიგინალურ ძეგლებშიც შეიქრა.

რაც შეეხება თანდებულთან მიცემითს, იგი უთანდებულოდაც გვხვდება პარალელურად იმავე ფუნქციით. ერთი მხრივ გვაქვს: მკლავთა ზედა მიწისაგანისათა დასჯელი 64v; კიცუსა ზედა დასჯელი 134; მკდომარეჲ კარაულსა ზედა 136 (ამავე რიგისა უნდა იყოს; სუნნელებაჲ დიდძალი მიეფინებოდა ზედა ყოველსა ერსა 257v) და მისთ., ხოლო მეორე მხრივ იმავე ზმნასთან გვხვდება: კიცუსა დასჯელი 134 (ორჯერ); ფრთეთა ქერობინათაჲ მკდომარე ხარ 291v—292.

6. მეორე ირიბი ობიექტი ზმნასთან. მეორე ირიბი ობიექტია წარმოდგენილი ზმნასთან შემდეგ მაგალითებში: შენდობაჲ ცოდვთაჲ მოგუჲ მადლე სულთა ჩუენთა 13v; გვედრებით შენსა სიწმიდის მოყუარებასა 59; გუილხინე სულთა მონათა შენთასა და ღირს მყვენ, ქრისტე. შენსა სასუფეველსა 266v; გუილხინოს წყლულებათა ჩუენთა და მოგუიტივენეს შეცოდებანი ჩუენნი 76; შენი მშუილობაჲ მოგუჲ მადლე სულთა ჩუენთა 63. ცხადია, შეიძლება აქაც უცხო ენის გავლენასთან გვქონდეს საქმე (იხ. ზემოთ, 5).

7. შემეწიენ ჩუენ. გვხვდება: „აღდეგ, ღმერთო, შემეწიენ ჩუენ 120v, სადაც შემეწიენ ენიანი ვნებითა, რომელსაც ირიბ ობიექტად აქვს I პირი მრავლობითში და ზმნაში ამ ობიექტის რიცხვის ენ მაჩვენებელია წარმოდგენილი. ამავე რიგისაა: აღდეგ, უფალო, შმწნ ჩუენ და მიგსნენ ჩუენ 76v. მართალია, ამ უკანასკნელ შემთხვევაში შმწნ ქარაგმითაა, მაგრამ ძეგლთა შეჯერებამ გვიჩვენა, რომ ამ წინადადებაში მუდამ „შემეწიენ“ იხმარება. ასე მაგალითად, სინას მთის მონასტრის ხელნაწერებში, რომლებიც ნ. მარმა აღწერა³⁵, ვკითხულობთ: „აღდეგ, ღმერთო, შემეწიენ ჩუენ“. ასევე ძვ. სას. პოეზიაში გვხვდება: „აღდეგ, ღმერთო, შემეწიენ მოსავთა სახელისა შენისათა, ტით 26-27; აღდეგ, ღმერთო, და შემეწიენ ჩუენ“, ტნე XXV, 13.

ჩანს, შემეწიენ შემთხვევითი ფორმა არაა. მაშ რატომ გვხვდება იგი? ცხადია, არა იმიტომ, რომ თითქოს აქ საქმე გვქონდეს სახ. ბრუნვაში დასმუ-

³⁵ ნ. მარია, აღწერილობა, გვ. 30.

ლი პირდ. ობიექტის მრავლობითობის აღმნიშვნელი ენ სუფიქსის გამოყენებასთან ირ. ობიექტის მრ. რიცხვის გადმოსაცემად! არც ის შეიძლება დაეუშვათ, რომ ამ შემთხვევაში ირ. ობიექტის მრავლობითობის გადმოსაცემად მრ. რიცხვის მე-3 სუბ. პირის ენ სუფიქსია გამოყენებული, როგორც ეს, ვთქვათ, დღევანდელი ქართულის ზოგ კილოში გვხვდება, როდესაც მე-2 ან მე-3 პირის ირ. ობიექტია (შდრ.: „თქვენ გაქვენ“, „მათ აქვენ“)³⁹. ასეთი რამ წარმოუდგენელია ძვ. ქართულისათვის თუნდაც იმიტომ, რომ იქ საერთოდ მხოლოდ პირველი ირიბი ობიექტური პირის რიცხვი აღინიშნება და ისიც მაშინ, როდესაც გუ პრეფიქსია. სხვა შემთხვევაში ირიბი ობიექტის მრავლობითობა არასოდეს ზმნაში წარმოდგენილი არ არის⁴⁰. ყოველივე ზემოთქმულის შემდეგ სწორი ექნება, თუ ვიტყვით, რომ „შემეწიენ“ გაკეთებულია „შეგუიწყალენ“ ზმნის ანალოგიით, ზმნისა, რომელიც ძალიან ხშირად გვხვდება სწორედ ამ ზმნასთან ერთად და რომელსაც, როგორც გარდამავალ ზმნას, ყოველთვის აქვს პირდ. ობიექტის მრავლობითობის აღმნიშვნელი ენ სუფიქსი.

8. ნართაული ი. თანხმოვანზე გათავებულ პირველი პირის ფორმებს წყვეტილში უჩნდებათ ნართაული ი, რომელსაც მწკრივის წარმოებასთან არავითარი კავშირი არა აქვს. მაგალითები:

შეესცეთი 88, 164v, (შდრ.: შეესცეთ 55, მინაწერი); დავეჯედი 65v, დასჯედი 64v, 65v: ვიქმენი (ურჩულო ვიქმენი 208): მიეცი (რომელი შურისათვის მიეცი კელთა ცოდვილთასა 158v). (შდრ.: აუთქ 19, 190, მოირტყ 153v; დაღვ გუერგუინი 153v; შთაასხ 153v და მისთ.).

9. უწყვეტალო. ეს მწკრივი ზოგჯერ ი დაბოლოების გარეშეა წარმოდგენილი: ქრისტე, მოწოდებასა აუწყებდ 138; მოწოდებასა წარმართთასა წინააუწყებდ 198; გარდამოსლვასა შენსა, ქრისტე, მოისა მისგან თაბორისა ამცნებდ მოწაფეთა შენთა და ეტყოდ მათ 210v; შენ მეუფესა აზილებდ 231; ითხოვდ ნათლის-ლებასა 285; გიხაროდენ და მხიარულ იყავ, ეკლესიაო, ქრისტეს მეუფისა შეწყნარებითა და უგალობდ მგალობელთა ყოველთა თანა 299: წმიდაო ანტონი... უქორცოთა თანა-მოქალაქობდ 285v; გზა-მეცით მე, რამათა ვიხილო, რომელსა-იგი წინადათვე ეხედევდ 68v; ლაღადებდ 306.

10. სათავისო ქცევის ფორმა. სათავისო ქცევის ი ნიშანი ერთ შემთხვევაში წარმოდგენილია მ-ით: მღდელისაგან მოდგე განშორებაი 155v (შდრ.: მოიგე 306).

ანალოგიური შემთხვევები ხშირია ამ ეპოქის სხვა ძეგლებშიც.

11. ვნებითი გვარის წარმოება. სუფიქსიან ვნებითში, ნაცვლად მოსალოდნელი ნ—(ენ) მაწარმოებლისა, არა ნარნარ ბგერასთან გვაქვს დ: დასთხინეს სისხლნი მათნი შენთუის, რომელმან დაიმდაბლე თავი თუისი და ხატი მონებისაჲ შეიმოსე. დაგლახადეს მისიკუდილმდე გლახეკებისა შენისა მიმსგავსებითა 185v (შდრ.: დღეს დაგლახაკნეს საყოფელნი კერპთანი 240v); ნუ განრისხდები 98 (შდრ.: განრისხნა 38v).

³⁹ შდრ.: არნ. ჩიქობავა, ქანურის გრამატიკული ანალიზი, § 28; მისივე: რით არის წარმოდგენილი მრავლობითი სახელობითში დასმული მორფოლოგიური ობიექტი ძველს ქართულში, თბ. უნ. მოამბე, IX, № 9, გვ. 118 (შემდგომი შემოკლებით: რით არის წარმოდგენილი...).

⁴⁰ იბ. ა. შანიძე, ძვ. ქართული ენა, § 39; არნ. ჩიქობავა, მარტივი წინადადების პრობლემა, თბ., 1928, § 85.

როგორც ჩანს, სუფიქსიან ენებითში ღონის ხმარების არე ამ ეპოქაში უკვე გაფართოებულა და ამიტომაც, რომ იშვიათად, მაგრამ მაინც, ამორტივტივდება ხოლმე იქ, სადაც ისტორიულად მას აღვილი არ უნდა ჰქონოდა⁴¹.

ერთ შემთხვევაში ენიანი ენებითის წყვეტილის მრ. რიცხვში ეს სუფიქსი არ ჩანს: ეკრძალეთ 75v (ზღრ.: ევედრენით 7v).

იმავე ეს სუფიქსის ნ ზოგჯერ არ ჩანს პრეფიქსიანი ენებითის ისეთი ზმნების ფორმებში, რომელთაც უკანასკნელ თანხმობენად ნ აქვთ; მოსალოდნელია ორი ნ-საგან ერთი იკარგება ფონეტიკური მიზეზების გამო. მაგალითები: ღირს-იქმნეს 2; მკუიდრ იქმნეს 11; რომელნიც შეექმნეს 160; რაჟთა ვიქსნეთ და მივემთხინეთ ჩუენცა სასუფეველსა 82v; რაჟთა ვიქსნეთ ურჩულობათა ჩუენთაგან 268; განიკურნეს ენებანი სოფლისანი 48v და მისთ.⁴²

12. სუბიექტური პირის ნიშანი რთულ ზმნაში. „ვლად-ყო“ ზმნის გამო ა. შანიძე შენიშნავს, რომ „ეს რთული ზმნა ზოგჯერ პრეფიქსს გადაჰსევამს ხოლმე: ვლად-ყავ (მოქცევაჲ, 747), ვლად-ყავ (წარტყ. იერუს. § 29) და ვლად-ყავ-ც კი! (ძვ. სას. პოეზ. 289)“⁴³.

სინას მთის მონასტრის № 41 ხელნაწერის აღწერილობისას ნ. მარს მოჰყავს ამონაწერები, რომლებშიც გვხვდება როგორც „ვლად-ყო“, ისე „ვლად-ყავ“⁴⁴. ჩვენს ძეგლში ეს ზმნა მხოლოდ და მხოლოდ წინ გადმოსმული პრეფიქსით გვხვდება: ვლად-ტყავ 46; ვლად-ტყო 95v და მისთ... ამ შემთხვევაში უეჭველია გავლენა აწმყოს „ვლად-ყო“ ფორმისა, რომელშიც ვ პრეფიქსი მუდამ წინ არის.

შ ე ნ ი შ ე ნ ა: ეს გარემოება გვაფიქრებინებს, რომ, როცა ზმნის პირიანი ფორმა „ვლად-ტყავი“ არსებით სახელად არის გამოყენებული (რაც ხშირად გვხვდება ქარაგმით და წინ ვ არასოდეს აქვს), გახსნილი სახით წარმოუადგინოთ არა როგორც „უფალო ღალატყავსა“, არამედ ასე: „უფალო ღალატყავსა“⁴⁵, როგორც ეს ერთ შემთხვევაში გვაქვს კიდეც უქარაგმოდ (89v).

თავისებურია შერეული ფორმა „ვკმა-ყავ“ 118 (მოსალოდნელი იყო კმა-ყავ, ან ეკმა-ყავ).

ეს მაგალითი თვალნათლივ მოწმობს, რომ რთულ ზმნაში სუბიექტის ნიშნის წინ გადმოსმა შემთხვევითი არაა ჩვენი ძეგლის ენისათვის⁴⁶, ჩანს, ეს პროცესი ადრევე დაწყებულია.

13. მეშველი ზმნა III სერიის ფორმასთან. ენ. ზმნის მე-3 პირის ერთ-პირიანი ფორმაში, რომელიც მესამე სერიაში მეშველი ზმნით არის წარმოდგენილი, ეს უკანასკნელი შეკვეცილი სახითაა: ყუაგილ გარდაფენილა საკსენებელი თქუენი 10v (ზღრ.: განშორებულ არს მშობელთა, ძმათა და მახლობელთა

⁴¹ ზღრ. ა. შ ა ნ ი ძ ე, ნასახელარი ზმნები ქართულში, თბ. უნ. მოაპზე, № 1, გვ. 95—96. მხედველობაში მისაღები ვ. თოფურიას დასკვნაც. „ენებითის“ ედ-ის არსებობა ქართულ და სლავურ ზმნებში გვიჩვენებს, რომ ის ახალი წარმონაქმნი არ არის. ამდენად უნდა გადაისინჯოს საკითხი ედ-ის მეორეული წარმოშობის შესახებ“ (ახ. ქართველურ ენათა სიტყვაწარმოებიდან, ენიმქის მოაპზე, V—VI, გვ. 536).

⁴² იხ. შენიშვნა 2.

⁴³ ა. შ ა ნ ი ძ ე, პრეფიქსები, § 20, გვ. 34. შენიშვნა. !

⁴⁴ ნ. მ ა რ ი, აღწერილობა, გვ. 27—31.

⁴⁵ ასეთავე ფორმას ასახელებს ნ. მარიც (იქვე, 142, 163..). ზღრ.: ძლისპირნი.

⁴⁶ ზღრ.: ა. შ ა ნ ი ძ ე, ძველი ქართული ენა, § 51.

300v). ამავე რიგისა უნდა იყოს „წყულულა“ (შევერდომილ ვარ ურჩულობათა ჩემთაგან და წულა სული ჩემი 114), რომელიც ქარაგმითაა.

14. ზმნათა თავისებური ფორმები.

ა) ვარ ზმნის ფორმები აწყყოში ასეთი სახით გვხვდება: ვარი (ვიდრე სრულად არაა წარწყმედულ ვარი, მაცხოვრე 99, 103). ხარი (ღრუბელი ნათლისაჲ ხარი შენ 74).

ბ) მიწა აწყყოა და არა უწყვეტელი: მიწა ცრემლთაგან აყოცაჲ შეცოდებათა ჩემთაჲ, უფალო, კელთა წერილთა და სინანულით სათნო-ყოფად შენდა, არამედ მტერი მაცთუნებს და მსძლავრობს სულსა ჩემსა 103 (შდრ.: გამოჩნდა სოფელსა, ვითარცა მას უნდა 235v).

გ) ივლენ ნაცვლად ფორმისა: „ვლენან“ (ივლენ ზღუასა ზედა მოციქულნი 49).

დ) ქარაგმით გვაქვს: რი მსგ გმზლ და (მმს)ა თნა გნსნ 293v, რომელიც ასე გავხსენით: „რომელი მამისაგან გამოხუელ და მამისა თანა განისუენებ“, თუმცა კარგად ვიცით, რომ გამოხუელ უცხოა ძველი ქართულისათვის.

ე) მომეც ზმნა ერთხელ „მომე“ სახითაა წარმოდგენილი: მომე ეამი სინანელისაჲ 104,4 (შდრ.: მომეც მე სინანულისა ცნობაჲ 120v).

ვ) სტატკურ ვნებითში გვაქვს: სწერია 18. საინტერესოა, რომ იგი ნახშირია გადამწერის ტექსტში: „ზემო სწერია მეორესა ფურცელსა“ 18.

ზ) ხუროდა... ამ ზმნასთან ნათესაობითი ბრუნვა გვხვდება თუის თანდებულობით: სუროდა დიდებულისა სასუფეველისა შენისათვის 55; სუროდა უბრწენლისათვის ქრისტეს სასუფეველსა 108v; გიხილე, რომლისათვისცა მსუროდა 64v (შდრ.: გიხილე, რომლისა მსუროდა 65).

სინტაქსი

1. სუბიექტის ბრუნვა ვნებითი გვარის ზმნასთან. არის რამდენიმე შემთხვევა, როდესაც ვნებითი გვარის ზმნასთან სუბიექტი მოთხრობით ბრუნვაშია:⁴⁷ ქემნ განჰქორციელი 120v; ვაყურთხევედეთ ყოველნი გარდაცვალებასა წმიდისა ქალწულისასა, რნ მიიცვალა 222v.

ამავე რიგისა არ უნდა იყოს „ურჩულომან ეროდე მიზეზ სიკუდილის იყო (ასეა!) 297v. ამ შემთხვევაში „მიზეზ-იყო“ რთულ ზმნაში „იყო“ შეცდომით უნდა იყოს დაწერილი „ყო“-ს ნაცვლად. „მიზეზ-ყო“-ს ასეთი ხმარება სხვაგანაც გვხვდება. ასე მაგალითად. ხანმეტ ლექციონარში ვკითხულობთ: თავადმან მიზეზ-ყო ხუშორესადრე წარსლვად (ლუკა, 26, 28)⁴⁸ და მისთ.

2. სუბიექტისა და პირდაპირი ობიექტის მრავლ. რიცხვი და შემასმენელი. თუ სუბიექტის ან პირდაპ. ობიექტის მრავლობითობა ნაართაა წარმოებული. მასთან რიცხვი შეთანხმება შემასმენლისა აუცილებელია. ეს იმდენად ჩვეულებრივია და ისეთ მტკიცე ნორმას წარმოადგენს ძველი ქართულისათვის, რომ მაგალითებს არც დავასახელებთ.

⁴⁷ ცოცხალ დიალექტებში მსგავსი მოვლენის არსებობის შესახებ იხ. ვ. თ. ფ. უ. რ. ი. ა. სინტაქსურა ანალიზის ერთი შემთხვევა ქართულში დიალექტების მიხედვით, კურან. „ჩვენ: შეცნიერება“, № 1, გვ. 13.

⁴⁸ ა. შ. ა. ნ. ი. ძ. ე. ხანმეტი ლექციონარი, ცალკე ამონაბეჭდი თბ. უნ. მოაზების IX ტომიდან. მდრ. ივრეთვე ჩვენი ძველიდან: რამეთუ საშობოთგანვე წმიდა-ყო იგი ქრისტემან, გვ. 201.

ენ ფორმანტი ნაწარმოებ ზმნებში⁴⁹ პირდ. ობიექტის ენ სუფიქსის დართვისა და ამ უკანასკნელის ხმოვნის შეკუმშვის შემდეგ მოსალოდნელი ორი ნ-საგან ერთი ზოგჯერ იკარგვის⁵⁰: მიკსნა ჩუენ 4v, 5, 26... მოიკსენით სულნი-ცა ჩუენნი 10v; აცხოვნა ძენი კაცთანი 19v; აცხოვნეს სულნი ჩუენნი 221v, 227... გამოაჩინა⁵¹ წმიდანი მოციქულნი 241v... (შდრ.: გამოაჩინა მღვდელთ მოძღუარნი 14v; რომელნი იჩინა საბანელსა 48; რაჟამს მოვიკსენნი მე მრავალნი ცოდვანი ჩემნი 95).

ობიექტ-დაკარგული ჩანს ზმნები: „აიმოერნა“ და „მომხედენ“, რომლებშიც პირდ. ობიექტის მრავლობითობის ნიშანი ხელზეა, ხოლო თვით ობიექტი კი — არა. მაგ., გამობრწყინდა მადლითა წინამორბედი და მუცელსა დედისასა აიმღერნა 199; იხილა იოანე ღმრთისმშობელი და აიმღერნა მოკითხვასა ელი-საბედისსა 200v—201; მაშინ აიმღერნა იოანე სიხარულით საშოსა შინა დედისა თუისისა 201; გევედრები, მომხედენ და შემიწყალე მე 123; ვლალატყავ შენდამი, ისმინე ჩემი, მომხედენ და შეგესემინ კმისა ჩემისა 124; ღმერთო ჩემო, მომხედენ 158v.

რამდენიმე შემთხვევაში შემასმენელი მრავლობითშია, ხოლო სუბიექტად ან ობიექტად არის ჩვენებ. ნაცვალსახელი „ესე“ მხ. რიცხვის ფორმით:⁵² ესე გალობათა კუირაესა ზატიკსა სთქუნე 47v; და თუ გინდეს, ესეცა სთქუნე 158; ესე იანვარსა სწერიან სრულად 63; რომელმან გუირგუინოსან ჰყვენ წმიდანი მოწამენი, რამეთუ ესე არიან მეოხ ჩუენდა 88.

კრებით სახელთან ხშირად ზმნა მრ. რიცხვის ფორმითა წარმოდგენილი: გაკურთხევენ შენ, უფალო, კრებული წმიდათა 85; ერმან ურჩულომან ჯუარსა შემსჭუალეს მეუფეი დიდებისა 160; მოციქულთა კრებულმან გალილეას გიხილეს, თაყუანის-გცეს და იტყოდეს 179; კრებული მორწმუნეთაი განწყობილი მთავარანგელოზთაი თაყუანის-გცემენ... ლაღადებენ 179. (მაგრამ: კრებული ანგელოზთაი გხედვიდა რაა... 188v; შენ კრებული მოციქულთაი წინა გიძღოდა 221); დღეს სიმრავლემან ურჩულოთამან ზრახვაი ბოროტი იზრახეს უფლისათუის 150; ყოველთა მორწმუნეთა სიმრავლეი, ღმრთისმშობელო უბიწოო, დღეს სავსენებელსა შენსა იხარებენ 212v; სიმრავლეი ანგელოზთაი განკუირვებით ლაღადებდეს 223v (შდრ.: ვითარ იხილა სიმრავლემან ანგელოზთამან სული შენი 223v); ვითარცა მთანი გარემოჲს იერუსალემსა, ეგრეთვე დიდებული ეკლესიაი შენი მოციქულთა გარემოჲს შემოკრებულ არიან წმიდახა ეკლესიასა შენსა 244v.

საგალობელთა დასახელებისას (ადიდებდითსა, აქებდითსა და სხვა) სახელი არ ჩანს, მაგრამ მასთან აზრობრივად შეწყობილი ზმნა მრავლობითშია. ასეთ შემთხვევაში გამოტოვებულ სახელად იგულისხმება „დასადებელნი“. მაგალითად: ადიდებდითსა ზემო დამირჩეს 9; აქებდითსა მაისსა ჰპოვნე 64

⁴⁹ იხ. ვ. თოფჩიძე, ქართულ ენათა სიტყვაწარმოებიდან, თბ. სახ. უნივ. შრომები, XV, გვ. 41—45.

⁵⁰ იხ. შენიშვნა 2.

⁵¹ ეს ფუძედრეკადი ზმნაა.

⁵² ცხადია, ეს იმას არ ნიშნავს, რომ „ესე“ თ.თქო მრ. რიცხვში არ იხმარება (შდრ. ყვენ ესენი

(მდრ.: ამის შაბათისა დასადებელნი ქუემო ჰპოვნე 110v, მინაწერი: სხუანა თედორობასა ჰპოვნე 205).

შეცდომა: განვიწმიდნეთ თავი ჩნი 122 (უნდა: თავნი ჩუენნი); სარწმუნოებით ქადაგეს უჩინონი და დაფარულნი საიდუმლონი 281 (მოსალოდნელი იყო: ქადაგეს).

როდესაც სუბიექტის მრავლობითობა ებ-ითაა ნაწარმოები, შემასმენელი მასთან რიცხვი შეთანხმებულია მხოლოდ ერთ შემთხვევაში, სხვებში კი — არა: გაკურთხევენ შენ, უფალო, სულები წმიდათა მოწამეთაჲ, რომელთანი სათნო-იყვნეს შრომანი მათნი 85 (მდრ.: გაქებს შენ ყოველი თესლები 115; აქუნდა რტოები ბაიადსაჲ ყრმებსა 130v...).

ებ-ით წარმოებული მრავლობითობა ობიექტისა არასოდეს ზმნაში წარმოდგენილი არ არის: შემუსრა თავები ვეშაპისაჲ 22; რომელმან შეჰმუსრე თავები ვეშაპისაჲ 148v...

3. შემასმენელი შერწყმულ წინადადებაში. შერწყმულ წინადადებაში, რომლის ორ ერთნაირ წევრს მხ. რიცხვში დასმული ქვემდებარეები წარმოადგენენ, შემასმენელი შეიძლება მხოლობითში იყოს, ან მრავლობითში: კორცი უფლისაჲ, სისხლი მაცხოვრისაჲ წინა-ადგს⁵³, ზეცისა ძალნი უხილავად გმსახურებენ 4; მწუხარებაჲ და სიკუდილი მიეთხრა 174; რომელსა შინა შეიწირვის კორცი და სისხლი ქრისტეისი 244; წყალობაჲ და კეშმარიტებაჲ შეიმთხუინეს, სიმართლემან და მშუდილობამან ურთიერთას ამბორს-უყვეს 265.

4. შედგენილი შემასმენელი. შედგენილ შემასმენელში სახელით წარმოდგენილი ნაწილი გვხვდება უმთავრესად წრფ. ბრუნვაში, მაგრამ ზოგჯერ სახ. ბრუნვაშიც: მშობელნი ჩემნი თუ ისმაიტელ არიან, ხოლო მე მსახური ვარ კეშმარიტისა ძისა ღმრთისაჲ 39. სხვა მაგალითები: იქმნენ მახარებელ და ქადაგ კეშმარიტისა განკაცებისა 18v; განმთავისუფლებელ მექმენ ჩუენ 4; მნათობ სოფელსა ექმნენით 15v; მხილველ იქმნენით მისსა მას დიდებასა 19v; შეიწუნებულ იქმნა ეროდე 1; დატევნულ იქმნა 176v; ზღუდე ჩნა⁵⁴ იქმნა ჭუარი 256v; მოსლვაჲ შენი, ქრისტე, წყარო ცხოვრების ექმნა მორწმუნეთა 138v; არაჲ ურწმუნო იქმნენ 126; ქრისტე ღმერთო ჩუენო, საკუთრველებაჲ მოწყალებათა შენთაჲ არაჲ თუ შობითგან ყრმისაჲ მის იქმნა ცხოვრება 192; წოდებულ იყავ 4; მხიარულ იყავ 138; მფარველ მეყავ მონათა შენთა 202v; შრომის მოყუარე იყვენით 18; მღდელთ მოძღუარნო, ეკლესიათა იყვენით დიდება და მღდელთ მოძღვრებისა სიქადულ 10; ჭუარი... ბრწყინვალე იყო 186v (მდრ.: დღეს გამოგუიჩნდა... ქრისტე, რომელი იყო მოსაყდრეჲ მამისა თანა უკუნისამდე 43)... თაყუანის-ცემულ ხარ 1v; ნათელ ხარ შენ 30; კურთხეულ ხარ, უფალო 129; რომელი რჩელისა მადიდებელ ხარ და რჩელისა აღმასრულებელ 132; რომელი შეუხებელ და უხილავ ხარ 148v; მსახურ ხარ და ერისთავ 270v; რომელი მიმნიკებელ ხარ 275; რომელი სანატრელ ხარ 278... ბრწყინვალე არიან ძალნი თქუენნი, განათლებულ არიან საყოფელნი თქუენნი 10v; ნეტრეულ არიან საცსენებელნი თქუენნი 18; არაჲინ არს მწე 121; მოწყა-

53 ეს ზმნა მიგვაჩინა აწმყოს ფორმად (მხ. რიცხვ. მე-3 სუბ. პირი) მომდევნო ზმნის მიხედვით.

54 შეიძლება აქ „ზღუდე ჩუენ“ იყოს წრფ. ბრუნვა, მაგრამ, რადგან ასეთი რამ ძველ ქართულში არ შეგვხვედრია, გახსნილ ტექსტში მის მაგივრად შევტანეთ ჩუენი და.

ლე არს 143v; უსაშინელებს არს 178 (შდრ.: მე ვარ აღდგომად, საქმით სიტყუად აღვასრულე 128; მე ვარ ღმერთი მძინარეთა 128; შენ ხარ სიქადული მღვდელთა 4v; გუირგუინი ეკლესიათა შენ ხარ, ქრისტე 5...); ყვენ ესენი მეორედ მშობელ 50v; ზიარ მათა მყვენ ჩუენცა 151; მაცხოვარმან გუიგარუინოსან გყო შენ 5v; ქუბა ავაზაკთა უწოლე 239v; შენგან შობილსა ძე მღვს ეწოდოს 276v.

5. მსაზღვრელ-საზღვრულის შეთანხმების საკითხები⁵⁵.

როგორც ცნობილია, ქართულში მსაზღვრელად შეიძლება იყოს როგორც ზედსართავი, ისე ნათესაობითში დასმული სახელი. იმის მიხედვით, თუ რომელი ამოთგანია მსაზღვრელად და სადაა იგი მოთავსებული — საზღვრულის წინ თუ შემდეგ⁵⁶, მსაზღვრელ-საზღვრულის შეთანხმების⁵⁷ წესიც სხვადასხვაა.

ა) ზედსართავი მსაზღვრელად. თუ მსაზღვრელად ზედსართავია, მიუხედავად მისი ადგილმდებარეობისა და ფუძის სახეობისა (თანხმონით მთავრდება ფუძე თუ ხმოვნით), საზღვრულთან შეთანხმება აუცილებელია.

თანხმონ-ფუძიანი ზედსართავი საზღვრულის წინ: ყოველი აბრამეანი 4v; მართლითა სარწმუნოებითა 11; სრულითა სიბრძნითა 11v...

ხმოვან-ფუძიანი ზედსართავი საზღვრულის წინ: წმიდა სტეფანე 5: შენ მიერ იხარებენ მეუფისა ქეასა 12...

თანხმონ-ფუძიანი ზედსართავი საზღვრულის შემდეგ:... იტყუიან კმითა დიდებულთა 4...

ხმოვან-ფუძიანი ზედსართავი საზღვრულის შემდეგ:... ძლიერებითა შენითა მოგვმალე ჩუენ აღგომად და ცხორება საუკუნოა 4.

ბ) ნათესაობითში დასმული სახელი მსაზღვრელად. თუ მსაზღვრელი უშუალოდ წინ უძღვის საზღვრულს და მათ შორის ჩართული არაა ისეთი სიტყვა, რომელსაც საზღვრასთან კავშირი აქვს ან არა აქვს⁵⁸, შეთანხმება ჩვეულებრივ არ ხდება; მაგ., ყოველთა დამბადებელთა უფალო 4; ქვისა დაკრებითა 5; ქრისტეს მონანი 10; წვალებისა ნისლი 13v; სამებისა ერთარსებითა 14; სამებისა ერთარსება 16; სიბრძნისა ზღაპართა 19v; ანგელოზთა ერნი 19v...

შ ე ნ ი შ ე ნ ა: გამონაკლისის შეიძლება წარმოადგენდეს ისეთი შერწყმუ-

წ ⁵⁵ ა) ამ საკითხის განხილვისას ძირითადად ვეყარებით იმ დასკვნებს, რომლებიც მოცემულია, ერთი მხრივ, ნ. მარისა და მ. ბრიერის მიერ (N. Marret M. Briere, La langue d'orgienne, Paris, 1931, § 264—269. შემდეგში შემოკლებით: ნ. მარი და მ. ბრ. აუი, ქართული ენა), ხოლო, მეორე მხრივ, ა. შანიძის მიერ (ძვ. ქართ. ენა, §§ 28, 30, გვ. 53—55);

ბ) აქ წარმოდგენილია მსაზღვრელ-საზღვრულის შეთანხმების მხოლოდ ის საკითხები, რომელთა მიხედვით ჩვენი ძეგლი არათანამიმდევრობას იჩენს.

⁵⁶ ერთი მტკიცე წესი მსაზღვრელ-საზღვრულის ადგილმდებარეობისათვის შესიტყვებაში არ არსებობს არა თუ ჩვენი ძეგლის, არამედ საერთოდ ძვ. ქართულიათვის. თუ რამდენად ნებისმიერობასთან გვაქვს ამ შემთხვევაში საქმე, ამის წარმოდგენას ფრაზის ასეთი ვარიაციები⁵⁷ შედარება მოგვცემს: დაუიცივენ შენნი მოსაენი 65V, 81V, 194, 203, 212V, მაგრამ: დაუიცივენ მოსაენი შენნი 198V.

1 ⁵⁷ „შეთანხმებაში“ ყველგან იგულისხმება შეთანხმება ბრუნვასა და რიცხვში როგორც მხოლოდით, ისე ნარ-თანით ნაწარმოებ მრ. რიცხვის ფორმებში. ბრუნვაში შეთანხმებისას მხედველობაში უნდა ვიქონიოთ მხოლოდ ის ბრუნვები, რომლებიც შეიძლება ჰქონდეს საზღვრულს იმის მიხედვით, საკუთარი სახელია იგი, თუ საზოგადო. ებ-იანი მრავლობითის შესახებ იხ. ქვემოთ, 14.

⁵⁸ იხ. ქვემოთ, გ, შენიშვნა 1, 2.

ლი წინადადება, რომელშიც „და“ კავშირით შეერთებული ორი მსაზღვრელია ერთსა და იმავე საზღვრულთან და საზღვრული მოსდევს მსაზღვრელს. ასეთ შემთხვევაში შეთანხმების გარკვეულ წესზე ლაპარაკი შეუძლებელია მაგალითთა სიმძირის გამო. გვხვდება როგორც „შენ, ზეცათაო და დიდებისა მეუფეო“ 9v, 274v, ისე „იოანესი და იაკობისი დასადებელნი“ 9v (ამ უკანასკნელ მაგალითში შეთანხმება არის ბრუნვაში და არა რიცხვში).

თუ ასეთსავე შემთხვევაში მსაზღვრელ-საზღვრულს შორის ჩართულია ისეთი სიტყვა, რომელსაც საზღვრასთან კავშირი არა აქვს, შეთანხმება ჩვეულებრივ ხდება: ეშმაკთასა სძლეთ სიმრავლესა, ანგელოზთასა მიეწიფენით კრებულსა 10: ანგელოზთასა ხედავთ საყოფელსა 15; ზეცისაჲ შეიყუარე მოქალაქობაჲ 301.

შენიშვნა: როდესაც ნათესაობითში დასმულ მსაზღვრელსა და საზღვრულს შორის ჩართულია საზღვრულის განსაზღვრებითი ნაწილაკი „იგი“. შეთანხმება შესაძლებელია იყოს და შესაძლებელია არა⁵⁹. მაგ., შეთანხმება არის: უფალო, პეტრესნი იგი ცრემლნი სინანულად მიითუაღენ 157 (შდრ.: იგი-ს გარეშე: პტრს ცრემლნი 163v); რომელმან აღრაცხა ვარსკვლავთაჲ იგი აურაცხელი კრებული 201v.

შეთანხმება არ არის: უხრწნელებისა იგი სამოსელი 23; გშუენის ქებათა იგი შესხმაჲ 20; ტაძრისა იგი კრესამბელი 163; პეტრე მოციქულისა იგი სინანული... 164; შევიწყნარეთ ღმრთის მეცნიერებისა იგი მადლი 228...

ამ უკანასკნელ მაგალითებში თითქოს არც გვაქვს უფლება ვთქვათ, მსაზღვრელი არ იბრუნვისო, რადგან იგი (მან, მას და მისთ) თვით არის ბრუნვის ნიშნის ეკვივალენტი, რაკი მსაზღვრელ ნაწილაკებად გვევლინება.

თუ მსაზღვრელი საზღვრულს მოსდევს, შეთანხმება აუცილებელია: ქუჩითა სათნოებისაჲთა 5v; მღდელთ მოძღუართა ქრისტესთა 10v...

შენიშვნა: 1. შერწყმულ წინადადებაში, რომლის ორ ერთნაირ წევრს წარმოადგენს ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელები ერთსა და იმავე საზღვრულთან, შეთანხმების ერთიანი წესი დაცული არ არის: საზღვრულს შეიძლება შეუთანხმდეს ორივე ან მხოლოდ „და“ კავშირის შემდეგ დასმული საზღვრული (შდრ.: ნ. მარი და მ. ბრიერი, ქართული ენა, § 268, 10).

დედამან იაკობისმან და იოანესმან 141; შემოქმედი ცათაჲ და ქუეყანისაჲ 156; ხილვაჲ ცათაჲ და ქუეყანისაჲ 161v; რომელი უფალ ხარ ცათაჲ და ქუეყანისაჲ 245; შენ, რომელსა გაქუს კელმწიფებაჲ ცხოველთაჲ და მკუდართაჲ 274; ანგელოზთა კმითა ფსალმუნებისაჲთა და კურთხევისაჲთა აქებდით ზეცათა ღმერთსა 100v... მაგრამ: გარნა შენ მკურნალისა სულთა და გორცთაჲსა 114; რომელსა გაქუს კელმწიფებაჲ ცხოველთა და მკუდართაჲ 302v;

2. ნართანიანი მრავლობითის ნათ. ბრუნვაში დასმული მსაზღვრელისა და ვითარ. ბრუნვის შესახებ იხ. ქვემოთ.

⁵⁹ დამახასიათებელია ამ მხრივ ერთი გარემოება: ჩვენს ძეგლში გვაქვს: სამთა ყრმათა ღირსთა მგალობელთა ქალდეველთა ავზნებული იგი ცეცხლი ცუარად ვარდაჲქუეს 140v, ხოლო სინანს მონასტრის ერთ-ერთ ხელნაწერში (იხ. ნ. მარი, აღწერილობა, ხელნაწ. № 41) იგივე ფრაზა აგის უშუალოდ ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელის შემდეგ გადმოტანის გამო ასე იკითხება: სამთა ყრმათა ღირსთა მგალობელთა ქალდეველთა (გვ. ავზნებული ცეცხლი ცუარად ვარდაჲქუეს (იქვე, 23-31)).

გ) შედგენილი მსაზღვრელი: შესაძლებელია ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელი თვით იყოს განსაზღვრული ნათესაობითშივე დასმული ან ზედსართავი სახელით, ეს უკანასკნელი თავის მხრივ კვლავ იყენენ რომელიმე მსაზღვრელით განსაზღვრულნი და ა. შ. თუ პირობით ამგვარად გადაჯაჭვულ მსაზღვრელთა ჯგუფს შედგენილ მსაზღვრელს ეუწოდებთ, ხოლო მით განსაზღვრულ სახელს — ძირითად საზღვრულს (ასე მაგ., ფრაზაში: გიხილა შენ მკსნელი ნათესავისა კაცთაჲსაჲ 66 ძირითადი საზღვრული იქნება „მკსნელი“; ხოლო შედგენილი მსაზღვრელი — „ნათესავისა კაცთაჲსაჲ“, რომელთაგანაც ძირითადი საზღვრულის უშუალო მსაზღვრელია „ნათესავისა“, ხოლო ამ უკანასკნელისა კი — „კაცთაჲსა“), მაშინ ამგვარ შემთხვევაში დაცული შეთანხმების წესი შეიძლება ასე გამოგვეთქვა: თუ შედგენილი მსაზღვრელი ძირითად საზღვრულს მოსდევს, ამ უკანასკნელს ეთანხმება შედგენილი მსაზღვრელის მხოლოდ უკანასკნელი წევრი, მიუხედავად იმისა, თუ რა როლს ასრულებს ეს წევრი თვით შედგენილ მსაზღვრელში — მსაზღვრელისას თუ საზღვრულისას⁶⁰.

მაგ.: სარწმუნოებითა შენისა ცხოვრებისაჲთა 13; მეოხებითა, უფალო ჩვენო, ღირსთა მღდელთ მოძღუართა შენთაჲთა 13; ცეცხლი უწესოჲსა მის საცთურისაჲ 16; ამან ქადაგა დასაბამი ცხოვრებისა ჩუენისაჲ 20; გიხილა შენ მკსნელი ნათესავისა კაცთაჲსაჲ 66 და მისთ.

შენიშვნა: გამოჩაყლის წარმოადგენს ისეთი შემთხვევები, როდესაც შედგენილ მსაზღვრელში „მის, ამის“... ნაწევრები მონაწილეობს და მათ უკანასკნელი ადგილი უჭირავთ. ამ შემთხვევაში ძირითად საზღვრულს ეთანხმება ამ ნაწევრით განსაზღვრული სახელი და არა თვით ბოლოს მოქცეული ნაწევარი: ამაოებამ ცხოვრებისაჲ ამის 105; ეზოჲ იგი ტაძრისაჲ მის 160; 165v; კმამ იგი ავაზაკისაჲ მის 165v; როკეჲ იგი ქალისაჲ მის 297; ურჩულომან უბრძანა მოწყუეღაჲ ჩჩუილთაჲ მათ⁶¹; მსგავსივე წესი ძალაშია (?), როდესაც თვით

⁶⁰ ა) შლრ: 6. მ ა რ ი, დ მ. ბ რ ი ე რ ი, ქართულ ენა, §§ 267, 4; 268; 269. Zorell Franz, Grammatik zur altgeorgischen Biebelübersetzung. Roma, § 4, შენიშვნა, 1, 2.

ბ) ამგვარი შემთხვევები ცალკე სწორედ იმითომ გამოვყავით, რომ მათში საქმე გვაქვს სპეციფიკურ შეთანხმებასთან. სიციხისათვის განვიხილოთ ასეთი შესიტყვება: „მკსნელი ნათესავისა კაცთაჲსაჲ 66; აქ „მკსნელი“ განსაზღვრულია „ნათესავისა“-თი, მაგრამ საზღვრულთან შეთანხმებული არაა; თავის მხრივ „ნათესავისა“ განსაზღვრულია „კაცთაჲსა“-თი და ეს უკანასკნელი შეთანხმებულია არა მხოლოდ თავის საზღვრულთან, არამედ ამ საზღვრულის მიერ განსაზღვრულ სახ. ბრ.-ში დასმულ საზღვრულთანაც, რისთვისაც დ-ს (—ს სახ. ნიშ.) იღებს (შლრ.: 6. მ ა რ ი, გრა-მატიკა § 83). სრულიად სამართლიანია ის გაოცება, რომელიც ქართულში არსებული ასეთი შემთხვევების შესახებ გამოთქვა ადოლფ დირმა (იხ. A d o l f D i r r, Einführung in das Studium der kaukasischen Sprachen, Leipzig, 1928, s. 55).

გ) შეთანხმების ასეთი წესის გაუთვალისწინებლობის გამო, „სიმრავლეთაგან ცოდვათა ჩემთაჲს“-ს ე კეკეოქმემ ასეთი შენიშვნა გაუქვია: Необычность нашего случая и постановка поставлена отношения не при суш. оценок, а при определяющем его местоимении (იხ. К. К е к е л и д з е, Жизнь и подвиги св. Иоанна, католикоса Урхайского, XV, т. II, вып. 3 გვ. 314). ასევე 6. მარმა ფრაზაში: „ხოლო თქუნე ვითარცა შეიღთა ქრისტეს ღმრთისა ცხოველისათა“... — „ქრისტეს“, როგორც საზღვრულთან ბრუნვაში შეუთანხმებელი, შეცდომად ჩათვლა და „ქრისტესითა“-დ „გაასწორა“ (იხ. Н. М а р р, Деяния трех святых блаженцев мучеников Спевсипа, Еласипа и Меласипа, Записки Восточного Отделения Русского Археологического общества, XVII, вып. II, III, стр. 295.).

⁶¹ „მათ“ ნაწევრის კუთვნი. ნაქალსახელად გაგების შედეგად გვაქვს: გულის წყრომაჲ მოხუცებულთა მათთაჲ 136v; განარისხებაჲ მღდელთ მოძღუართა მათთაჲ 137.

შედგენილ მსაზღვრელში ჩართულია რაიმე სიტყვა, რომელსაც საზღვრასთან კავშირი არა აქვს. ამ შემთხვევაში ძირითად საზღვრულს ეთანხმება შედგენილი მსაზღვრელის ის წევრი, რომელიც ჩართული სიტყვის წინაა მოთავსებული, ხოლო ბოლოს მოქცეული წევრი კი. — არა: მინდა ცრემლთაგან აკოცაა შეცოდებათა ჩემთაჲ, უფალო, კელთა წერილთა 103...

თუ შედგენილი მსაზღვრელი ძირითად საზღვრულს წინ მიუძღვის, მაშინ ძირითად საზღვრულს არ ეთანხმება შედგენილი მსაზღვრელის არც ერთი წევრი: უკორცოთა ანგელოზთა კრებულსა 46v; სულისა წმიდისა გამოცხადებითა ერთა გაცნეს სამებისა წმიდისა მგალობელთა 26; ნათესავისა კაცთაჲსა მფარველსა 103; წინამორბედისა შენისა მქადაგებლისა ღმრთისა სიტყუისა. დაყენებას ჰკონებდა... 296v.

შენიშვნა: 1. როდესაც შედგენილ მსაზღვრელში „მის“... ნაწევარი მონაწილეობს, მაშინ ამ ნაწევრით განსაზღვრული წევრი ძირითად საზღვრულს ხან ეთანხმება და ხან არა. შდრ. ერთი მხრივ: პირველ ქმნულისაჲ მის შიმლობაჲ 284; ბრძენთაჲ მათ ქალწულთაჲ მღუიძარებაჲ მომადლე, ქრისტე ღმერთო, 289; ხისაჲ მის ნაყოფისა არა ხილვაჲ 301v... მეორე მხრივ: შეჰმუსრე ვეშაპისა მის მრავალსახეჲ იგი თავები 11—5v; უცვალებელისა მის ჩუენისა კსნისა საიღუმლოჲ 297; უჩუენა მერმისა მის ღმრთეებისა თუისისა გამოცხადებაჲ 207v...

2. თუ შედგენილ მსაზღვრელსა და ძირითად საზღვრულს შორის ჩართულია რაიმე სიტყვა, რომელსაც საზღვრასთან კავშირი არა აქვს, ძირითად საზღვრულს ეთანხმება შედგენილი მსაზღვრელის ის წევრი, რომელიც ჩართული სიტყვის წინაა დასმული: დედისა მათისაჲ წადიერებით თხოვაჲ 141v; ოსებ არიმათიელმან წადიერებით დიდისა მის ნათლისა მზისა სიმართლისანი მოითხოვნა ჯორცნი ძისა ღმრთისანი 170v⁶².

ღ) ზემოთ ჩვენ განვიხილეთ, თუ როგორია საერთოდ ძველ ქართულსა და, კერძოდ, ჩვენს ძეგლში მსაზღვრელ-საზღვრულის შეთანხმების ის ნორმები, რომლებიც ამ შემთხვევაში გვანტერესებს.

რა კერძო საკითხები ისმის ამასთან დაკავშირებით ქილ-ეტრატის იადგრის ენის მიმართ?

შეცდომაა, რომ გვხვდება: უბიწოჲ კელი უკრწნელსა თავსა შენსასა შეახო 229v (უნდა: ... შენსა...); გიგალობთ შენ შიშით მაცხოვარსა სულთა ჩუნსასა 238v (უნდა: ... ჩუენსასა), რაც ტექსტში გასწორებულია კიდეც.

ამავე რიგის არაა: ნუმცა რაჲ გუაქუს ხორციელებრ იგი ზრახვაჲ 143; აქ „იგი“-ის წინა ი „ხორციელებრ“-ის ბოლო ასოდაც უნდა ვივარაუდოთ, რადგან გარკვეულია, რომ ძველ ქართულში... одна и та же буква используется двукратно, раз в качестве окончания предыдущего слова, другой раз в качестве начала последующего слова (Н. М а р р, Два грузинских архитектурных термина «ачрди.» и «бальвар». ХВ, т. VI, вып. 3, стр. 293). ეს მოვლენა ძალიან ხშირად გვხვდება ჩვენს ძეგლში⁶³.

⁶² აქ მოცემული შენიშვნების საუფქველზე გასაგება სისწორე წინადადებათა: „ჩჩლოთ მთ წრკთბდა სსოზჲ“ 183 და „კენებისასა მას წინა-განზაღბეს ზბათა 75 (ამ უკანასკნელ მაგალითში გაღაშქერს შეცდომით „კენებისათა მათ“-ის მაგიერ „კენებისასა მას“ დაუწერია).

⁶³ მსგავსი მაგალითთა: მღოთ მძღრთა ქშათა ღირსად პატეის-ესტეშმღთ ვითარცა შემამკობელთა ბრწყინვალედ ეელესითა სარწმუნოებითა 10v; სინტაქსური შეთანხმების დაცვით უნდა გიქონ-

თავისებური მდგომარეობაა, როდესაც საზღვრულს ეთანხმება წინ მო-
თავსებული ნათესაობითში დასმული მსაზღვრელი⁶⁴; ქეასი მცნებად უბიწოდ
ლაიმარზე 59; ქეასი მცნებად 109; იუდაისი უბადრუკებად 154v; 115; ოისა
ადგომად გუახარა ჩუენ ანგელოზმან 173v; პეტრე-პავლეთად საცსენებელი 224.

შეცდომად: კრებული მოციქულთა (უნდა მოციქულთად) წინა გიძლოდა
221; რტოებითა ბაიასათა 279v (უნდა: ... ბაიასათად).

ე) გადახრა. წესისაგან გადახრად უნდა მივიჩნიოთ შემდეგი შემთხვევე-
ბი:⁶⁵ რომელმან ინებე კსნად ნათესავისა კტმისა⁶⁶ 120 (უნდა: ... კატთასად);
დასაბამსა საუკუნისა ცხოვრებისა... უგალობთ 175 (უნდა: ... ცხოვრებისასა...);
დღეს კელთაგან თუისთამსა დაბადებულთამსა სიმდაბლით სათნო-იყავ... 149v
(უნდა: ... თუისთა); დაჯდომად კიცუსა ზედა რაჲ სათნო-იყავ, ქრისტე, ახლისა
ერისა შენისა მოწოდებასა აუწყებდ, დასცხრა სახეჲ აჩრდილისაჲ პირველისა
რჩელისაჲ მადლისა გამობრწყინებითა შენითა ჩუენდა 138 (უნდა: ... აჩრდი-
ლისა); მადიდებელი საცსენებელისაჲ წმიდათა მოწამეთაჲ 184v (უნდა: ... საქ-
სენებელისა...); სახენი სამსკუალთანი კელთა შენთანი უჩუენენ თოჲს 290v
(უნდა: ... სამსკუალთა კელთა შენთანი...); შენ მიმნიჭებელი კეთილთაჲ ნა-
ყოფთა უხუებითა უხარწნელებისათა 300 (უნდა: ... კეთილთა ნაყოფთად).

„რომელმან აღადგინა საფლავით ლაზარე ოთხისაჲ დღისაჲ“ (126) წინა-
დადებას აკლია სიტყვა: „მკუდარი“, მაგრამ მისი ადგილი გაურკვეველია, რად-
გან, თუ „მკუდარი“ მოთავსდებოდა „ოთხისაჲ დღისაჲ“-ს წინ, უნდა გვქონო-
და „მკუდარი ოთხისა დღისაჲ“ (როგორც ეს ივარაუდება ასეთ შემთხვევაში:
დღეს საფლავისაგან აღადგინე, მაცხოვარ, ლაზარე, (მკუდარი) ოთხისა დღი-
საჲ 127; დღეს აღადგინე, მაცხოვარ, (მკუდარი) ოთხისა დღისაჲ საფლავით
ლაზარე 127), ხოლო, თუ შემდეგ — მაშინ „ოთხისა დღისა მკუდარი“ და არა
ისე, როგორც ეს ერთხელ გვხვდება: ლაზარე ოთხისაჲ მკუდარი აღადგინა
საფლავით 128v.

ასევე გვხვდება: ღმრთისმშობელო, მოსავეთა შენთაჲ ვედრებაჲ შეიწირე
250 (უნდა: ... შენთა ...); აღდგომისა შენისაჲ ხარებაჲ 305 (უნდა: ... შენისა):
ყოვლისა სოფლისაჲ განახლებაჲ 177 (უნდა: ... სოფლისა ...): კაცთ
მოყუარებისა შენისასა ღირსყოფასა ვერ გულისხმა-ვკყოფ 91 (უნდა: ... შენი-
სა...); მოწამეთა შენთაჲ ქადაგი 5 (უნდა: ... შენთა ...); უფლისა იესუ ქრისტემისი
მოსლვაჲ ... 19v (უნდა: ... ქრისტემს)⁶⁷; დღეს კელთაგან ურჩულოთადთა უბ-

დეს: ... შემეპოებლთა... ეკლესიათსა..., რაც გვექნება კიდევ, თუ „სარწმუნოებითა“-ს წინა ხა-
არცვალს „ეკლესიათა“-ს დაბოლოებადაც ვივლისებდით.

⁶⁴ ა) იხ. ზემოთ, ბ;

ბ) ნ. მარა და მ. ბრიერი ასეთ შემთხვევებს საშარტლიანად ხალხური ენის კუთვნილებად თვ-
ლიან (§ 267).

⁶⁵ იხ. ზემოთ, გ.

⁶⁶ შესაძლებელია ეს ფორმა ქარაგმის გამოც იყოს.

⁶⁷ აქ დასახელებულ მაგალითთა უმრავლესობისათვის შედგენილ მსაზღვრელში კუთვნ. ნაც-
ვალსახეს მონაწილეობს და იგი ძირითადი საზღვრულის წინააღმდეგ უშუალოდ. ეს გარემოე-
ბა ხომ არ გვაფიქრებინებს, რომ ასეთი შემთხვევებისათვის ძველში დაცული ვითარებაჲ წესი და არა
წესისაგან გადახრაჲ გადკრით რისამე თქმა აქამად ძნელია. მიუეთითებთ მხოლოდ იმ გარემოე-
ბაზე, რომ გვხვდება: მღლთ მძღრთა შნთა შრომაჲ კეთილისაჲ 11 v, სადაც აშკარაავე პირობებში
შეთანხმება არაა.

19. ქილ-ეტრატის იადგარი

ჩალომ თავი მისი მოეყუეთა 229v — აქ მ არ იკითხება, კელთაგან ურჩულო-თაითა გვაქვს ნაცულად ამისა: კელთაგან ურჩულოთაისა⁶⁸.

მოსალოდნელი ორი სანისაგან ერთის დაკარგვა. შეთანხმება არის, მაგრამ მოსალოდნელი ორი სანისაგან ერთი დაკარგულია⁶⁹ შემდეგ შემთხვევებში: ვადიდებთ საკსენებელსა მისა 38; სულ-გრძელებასა მისა ვადიდებთ 143; ბერ-ძენნი კულა ყოველსა ლაზერგისა იტყუიან 125; მეორედ შობისა დიდისა მო-წამისა აბოისა 40v; ვჰყოფდეთ კსენებასა წმიდისა აბოისა 41; რომელმან სახ-ლსა ზაქარიაისა ვითარცა კარავსა შინა იხილა იოანე 200v; მოკითხვასა ელი-საბედისა 201, 294; თთუესა იენისა 202, 224v; საკსენებელსა წმიდისა მარიამ-მისა 220v (შდრ.: მისისა 64; კსენებასა ყოვლად ქებულისა და პირველ-მოწა-მისა შენისა სტეფანეისა 4; თავსა მისსა 6v; მისსა მას დიდებასა 19; სასუფე-ველსა მისსა 39v).

ვ) განსაკუთრებულ განცვიფრებას იწვევს ისეთი შემთხვევები, როდესაც დამატება ან გარემოების აღმნიშვნელი სიტყვა (სიტყვები) გაგებულია რო-გორც მსაზღვრელი და საზღვრულთან არის შეთანხმებული საერთო წესის მი-ხედვით: ყრმანი ებრაელნი ბითანი მიგეგებოდეს 130v (= ყრმანი ებრაელნი ბაიათა (მოქმ. ბრ.) მიგეგებოდეს); (შდრ.: რტობითა მიგეგებოდეს (ასეა) 130); შესლვითა ბჰეთა ჳშულთა-თა⁷⁰ 179v; წესნი უქესთაეს ზესკნელს ცათა-ნი ძლევისა გალობასა შენდა შესწირვენ 179; მცხნბლი ჩუენი ლისა მიმართ მმთა ჩნთისაჲ 234; მიქელ და გაბრიელ დიდნო მთავარანგელოზნო და პირველ ზეცისა ერისთავნო და წინაშე მდგომელნო ლისანო 271.

აქ ჩვენ ვვარაუდობთ ხალხური მეტყველების ან პოეტური სინტაქსის⁷¹ დიდ გავლენას. ამავე მიზეზით უნდა აიხსნას ფრაზა: სოფელსა ასწავეს... ღმრთისა თაყუანის-ცემაჲ ჳეშმარიტისაჲ 204, სადაც შედგენილი მსაზღვრე-ლის შუაში (ღმრთისა... ჳეშმარიტისაჲ...) ჩართულია საზღვრული სიტყვა („თა-ყუანის-ცემაჲ“) და შეთანხმების წესი დაცულია. ამის გარეშე გვექნებოდა: „ღმრთისა ჳეშმარიტისა თაყუანის-ცემაჲ“ ან „თაყუანის-ცემაჲ ღმრთისა ჳეშ-მარიტისაჲ“.

მსგავსი მაგალითებია: „რომელმან უპირატეს თხოვისა ჩუენისაჲ უწყი გულისაჲ (ასეა) თხოვაჲ მვედრებელთაჲ მიცემაჲ წყალობაჲ შენი“ 124 (უნდა: მვედრებელთა გულისა თხოვაჲ... ან: თხოვაჲ მვედრებელთა გულისაჲ || ...თხო-ვაჲ გულისა მვედრებელთაჲ...) და ქრისტეს ღმრთისა დღეჲ ადგომისაჲ“ 177 (უნდა: დღეჲ ქრისტეს ღმრთისა ადგომისაჲ || ქრისტეს ღმრთისა ადგომისა დღეჲ...).

გვაქვს საწინააღმდეგო შემთხვევა, როდესაც ძირითადი საზღვრული განსაზღვრულია ზედსართავით (ზედსართავებით), მსაზღვრელი (მსაზღვრე-ლები) წინ უძღვის საზღვრულს და მათ შორის ჩართულია ნათესაობითში დას-

⁶⁸ მსგავსი ტიპის მაგალითი არაა: დღეს აღესრულა ყოველი, რომელსა დავით წინაწარმეტყ-ველი ქდავებდა წინაითვე, ვითარჲედ ყრმა ჩილთა მწეართაითა დაუმტკიცოს ქებაჲ 182v; აქ „ყრმა“ — „ს წინ იკლა სიტყვა „პირითა“, რომლის აღდგენის შემდეგ გვექნება სრულიად კანონიე-რი შეთანხმება: პირითა ყრმათა ჩჩილთა მწეართაითა დაუმტკიცოს ქებაჲ (შდრ.: მათე, 21, 16).

⁶⁹ იხ. შენიშვნა 2.

⁷⁰ რომ აქ მ-ცემითა ბრუნვა, შდრ.: შეხუედ ბჰეთა ჳშულთა 174; 180v; ბჰეთა ჳშულთა შესლვითა 174; შემოვალს დღეს კართა ჳშულთა დაუთქეველი ღმერთი 176v.

⁷¹ ჩვენ ჩველს ხომ სასულიერო პოეზია!

მული მსაზღვრელებისაგან შემდგარი შედგენილი მსაზღვრელი: დღეს გამოუთქმელი და უხილავი უხილავთა შემოქმედისა ძისა ღმრთისაჲ საყდარი ზეცისა წესთაგან იხილებოდა 73v; მიზეზი ამ შემთხვევაშიც იგავე ხალხური პეტყველების სამწერლობო ენაში შეკრაა.

ზ) ცნობილია, რომ, როდესაც მსაზღვრელად ნათესაობითში დასმული სახელია და მსაზღვრელი მოსდევს საზღვრულს, ვითარ. ბრუნვაში ბრუნვის (ა)დ ნიშანი მხოლოდ საზღვრულთანაა, ხოლო მსაზღვრელი სუფთა ფუძითაა წარმოდგენილი⁷². ამ დებულების საფუძველზე შეთანხმების ასეთ სურათს უნდა მოველოდეთ (და მას კიდევ ვხვდებით) ჩვენს ძეგლში: გამოაჩინენ მნათობად სოფლისა 184; მესნელად სოფლისა 237v, მაგრამ გვაქვს: მზედ სიმართლისად გამობრწყინდი 124; ძედ ღმრთისად შენ გხადოდეს 134; მიმცემელად მაი-ხოვრისად გამოსჩნდი 152v; ბჰედ ზეცისად გამოსჩნდი 215; ტაძრად სულისა წმიდისად გამოსჩნა 215v; არცა... დადუმნა სიტყუად სიმართლისად 228v; კიდობნად გჰადაგა შენ სიწმიდისად 235; ბჰედ შენ გიხილა ნათლისად ეზეიეელ 235; დედად მაიხოვრისად გამომჩნდი 276v; ტაძრად სულისა წმიდისად გამოუჩნდი 296; ძედ ღმრთისა ცხოველისად აგიარა პეტრე 295; ნათლად გამობრწყინდეს ცხორებისად ღირსნი 13.

თ) როდესაც საზღვრული ებ-იანი მრავლობითითაა წარმოდგენილი, მსაზღვრელი მასთან შეთანხმებულია ბრუნვაში და არა რიცხვში⁷³. მაგ.: თავები ვეშაპისაჲ 22v, 48, 48v; მრავალსახე იგი თავები 115v; სულები წმიდათა მოწამეთაჲ 85; სულები ერთა მორწმუნეთაჲ 274v; შტოები ბაიამსაჲ 134v; რტოები ბაიამსაჲ 130v.

თ) შეცდომაა, რომ გვხვდება: უფლისა სულგრძელებაჲ უძღებისა მის შვილისაჲ ნებითა განთქუა ურჩულოჲ იუდა 151 (უნდა: ... ურჩულომან იუდა: შდრ.: წმიდამან აბო (დაწერილია აბოჲ) 40... წმიდამან სტეფანე 4v, 5...).

ი) თუ არ იქნება ნაგარაუდევრი, რომ მრ. რიცხვით წარმოდგენილი საზღვრული დაკარგულია, შეცდომად უნდა ჩაითვალოს შესიტყვებები: შორის ავაზაკთასა 159v; შორის ორთა ავაზაკთასა 166 (შდრ.: შორის ორთა ავაზაკთა 165v; შორის მოწაფეთა 31).

ია) გვხვდება ისეთი შემთხვევები, როდესაც მსაზღვრელ-საზღვრულს შორის ჩართულია სხვა სიტყვა ან წინადადებაჲ კი. მაგ.: რომელთა მოციქულთა მწრაფლ ქადაგებული ეკლესიათა მიერ სოფელსა დაამყარეს მართალი:სარწმუნოებაჲ 16; ჩუენ შენითა განგუანათლენ ნათლის-ღებითა 30; გალობასა შენდა შევსწირავთ ანგელოზთასა 242; დიდებაჲ ჰოვა და სიმდიდრეჲ მოწამემან ზეცისაჲ 260; ვაქებთ შენსა, უფალო, მრავალ-მოწყალებასა 261v; მკნეჲ ბრძოლასა შინა უჩინოჲსა მტერისაჲ მამაჲ ანტონი 57; შეიწირე ჩუენი მადლობით შენდა მიმართ მსხუერპლი 180v.

ბ. ობიექტი ვითარებით ბრუნვაში დასმულ საწყისთან. ვითარებით ბრუნვაში დასმულ საწყისთან ობიექტი გვხვდება როგორც სახელობითში (მიცემად წყალობაჲ შენი 124...), ასევე მიცემითსა (დამსდაბლდი დაბანად თერკთა მო-

⁷² ა. შანიძეს ეს გარემოება მიაჩნია იმის ძლიერ საბუთად, რომ ვით. ბრუნვის (ა)დ ნიშანი იან-დებულებისაგან მომდინარეობს.

⁷³ ამ გარემოებას ყურადღება იმითომ მივაქციეთ, რომ ძვ. ქართულში შესაძლებელია შევხვდეთ ასეთ შემთხვევაში რიცხვში შეთანხმების ერთეულ მაგალითებსაც (შდრ.: „რკმლები კდილუ-ბი“, კმენი, 38 და მისთ.).

ნისათა 150v...) და ნათესაობითში (წარავლინა ქრისტემან წმიდანი მოციქულნი განათლებად სოფლისა... 243).

ისეთი მაგალიტები, როგორიცაა „სიმღერაჲ ურჩულოთა დედათაჲ არწმუნებს ეროდეს მოკუეთად თავსა წინამორბედისასა“ 225 და „სიმღერამან ურჩულოთა დედათაჲმან არწმუნა ეროდეს მოკუეთად თავი შენი“ 231, იმაზე უნდა მიგვაწინაშეგდეს, რომ ასეთ შემთხვევაში ობიექტის ბრუნვა განსაზღვრულია არა ვითარებით ბრუნვაში დასმული საწყისით, არამედ პირიანი ფორმით წარმოდგენილი ზმნით. ამგვარად ოდენ ამ მონაცემებზე დაყრდნობით გადაჭრით რისამე თქმა შეუძლებელია.

განსაკუთრებით საინტერესოა შემთხვევა, როდესაც ერთსა და იმავე წინადადებაში ორი საწყისია წარმოდგენილი ვითარებით ბრუნვაში და პირდაპირი დამატება ერთთან ნარ-თანიათი მრავლობითის მიცემითშია წარმოდგენილი, ხოლო მეორესთან — სახელობითში: რომელი საშობოთგანვე დედისაჲთ იწოდენ წინაწარმეტყუელად და წარდგომად წინაშე პირსა უფლისასა, განმზადებად გზათა მისთა და მოტევენად ყოველთა შეცოდებანი 230v.

7. ნათ. ბრუნვა მიმართულებითის გაგებით. ისევე, როგორც საერთოდ ძვ. ქართულში, ჩვენს ძეგლში ხშირია ნათ. ბრუნვის⁷⁴ გამოყენება მიმართულებითი ბრუნვის ფუნქციით. ზოგჯერ ასეთი ნათესაობითი იმასვე უდრის, რასაც მთის კილოებსა და გურულში ხმარებული ფორმები: კაცისად (კაცისდა—კაცი-ზა) და მისთ.

მაგ.: რამეთუ ისრაფელი მისლვად უფლისა თუისისა 19; მოვიდა მარიამი მაცხოვრისა 128v; მოვიდა იოსებ არიშართიელი პილატესა 170; ქუეყანისა ქალწული ზეცისა სიძისა მიითხოვა 275v; ამისა ქებასა შევსწირვიდეთ 148; საწინელისა და უხილავისა მეუფისა ეკლესიასა შინა მსხუერპლსა შევსწირავ; 192 და მისთ.

ამ თვალსაზრისით სრულიად გაუმატლებელია ორი ს: მირბიოდა მისსა 68v; აწ ეისსაჲ მივივლტით გარნა შენ მოწყალისა და ღმრთისა 306v (შდრ.: ეისაჲ მოვივლტოდი... 114); ასევე სწორი არაა: შეწირნეს მცხვსა 184 (უნდა: ... მაცხოვრისა).

8. მოქმ. ბრუნვისა და გან თანდებულისა ნათ. ბრუნვის პარალელური ხმარება. კითხვაზე საიდან? პასუხობს ხან მოქმედებითი ბრუნვა სუფთა სახით და ხან ნათ. ბრუნვა გან თანდებულის დართვით. მაგ., დღეს ალადგინე, მაცხოვარ, ოთხისა დღისაჲ საფლავით ლაზარე 127; საფლავით ალადგინე ლაზარე 128... მაგრამ: დღეს საფლავისაგან ალადგინე ლაზარე 127.

ამავე კითხვაზე მოქმ. ბრუნვას შეიძლება ივ⁷⁵-ზე დაბოლოებული ფორ-

⁷⁴ არის კი ასეთი ფორმა ნათესაობითი? ნ. მარი და მ. ბრიერი 'წინადადებას—„შევიდეს იგინი ოთარ-ის-ა, მამ-ის-ა მათ-ის-ა“ ასეთ შენიშვნას უკეთებენ...“ chacun des trois derniers mots doit être analysé non pas comme un génitif emphatique, mais comme un génitif suivi de la terminaison du cas final » (§ 266).

⁷⁵ 3. შუხარდი, ნ. მარი და ო. შანიძე ასეთ ფორმებს მიიჩნევენ ქართულში ოდესღაც არსებული დამოუკიდებელი წარმოების მქონე ბრუნვის გადმონათად (იხ. Hugo Schuchardt, Über das Georgische, Wien, 1895, გვ. 14; ნ. შიშკოვი, გრაფიკა, § 44, გვ. 30; ა. შიშკოვი, წელიწადის ეტიმოლოგიისათვის, ქართული საენციკლოპედიო საზოგად. „წელიწადი“, 1923—1924, გვ. 6).

მაც შეენაცვლოს, როგორც ეს ჩვეულებრივია ძველ ქართულში: დათქმული ცოდვითა ღრმით-ამო ვლალადებ 88v, მაგრამ: ღრმევ-ამო ვლალადებ 89.

9. თანდებული შერწყმული წინადადების ერთგვაროვან წევრებთან. თანდებული შეიძლება იყოს შერწყმული წინადადების როგორც ყოველ ერთგვაროვან წევრთან, ასევე ერთ-ერთ მათგანთან. ერთი მხრივ გვაქვს: წარმართნი კერპთ მსახურებისაგან და საცთურისა გამოიყვანენით 18; გუირგუინი დიდებისაჲ შევიმოსოთ ქრისტეს ღმრთისაგან და მაცხოვრისა სულთა ჩუენთამსა 109v... და მისთ., ხოლო მეორე მხრივ: „ჩუენ განგუწმიდენ ცოდვთგან და საცთურისაგან“ 30; მოსლეთა შენითა კერპთაგან წარმართთამსა და საცთურისაგან ეშმაკისა იქსენ სოფელი 137v.

10. კავშირები და ნაწილაკები.

ა) მეტად გავრცელებულია რთული ქვეწყობილი წინადადების კავშირად რაჲ, რომელიც მნიშვნელობით იმასვე უდრის, რასაც კავშირები როდესაც, ვითარცა, რუჲამს⁷⁶.

მაგ., გიხილეს რაჲ დღეს იორდანესა განშუიშლებული (ასეა) შენ, მაცხოვარ, ... 2v; იხილა რაჲ წინამორბედმან, ქრისტე, გარდამოსლვაჲ შენ ზედა სულისა წმიდისაჲ... იტყოდა 32; საიდუმლოჲ გამოუჩნდა სოფელსა ქრისტე მაცხოვარი ჩუენი, მო-რაჲ-ვიდა იორდანესა 45v; შთა-რაჲ-ჰვედ მდინარეთა, გიხილეს შენ უფსკრულთა 50; (სუიმეონ) მიგიქუა რაჲ მკლავთა ზედა, ლალატ-ყო 66v.

ბ) ხშირია ლა ნაწილაკის ხმარება „როდესაც“ კავშირის მნიშვნელობით: ცისკრად ლამისთევად-ლა გათენებოდის დასადებელნი 20; წყლის კურთხევად-ლა გავიდოდი(ან), ამას იტყოდიან 23v; შინა-ლა შევიდოდიან, ამას იტყოდიან 24; ლიტანიად-ლა გავიდოდი-ან... 138v; კელითა-ლა ჰბანდე, ამას იტყოდი 154 (შდრ.: ოდეს ცისკრისაჲ ყოველი აღასრულო და სახარების კითხვად გახუილო-ლი, ამას იტყოდი 158).

გ) მცა ნაწილაკის გამოყენებით გვხვდება ასეთი პირობით-შედეგობითი წინადადებები: „თუმცა აქა ყოფილიყავ, არამცა მომკუდარ იყო ლაზარე“ 125 და „თუმცა აქა იყავ, არამცა მომკუდარ იყო ლაზარე“ 129.

დ) კითხვის გამოსახატავად იხმარება ა ნაწილაკი: უფალო, მე შენგან მიკმს. ნათლის-ღებამ, შენ ჩემდა მოხუალ-ა ნათლის-ღებად 42.

ე) უარყოფის არ ნაწილაკი უმეტეს შემთხვევაში არაჲ-ს სახითაა მოცემული, თუმცა არა-ც გვხვდება (შდრ.: არაჲ 19v... არა 65). ამ შემთხვევაში ა, ალბათ, არ გამოითქმოდა.

⁷⁶ შდრ.: ნ. შ ა რ ი, და მ. ბ რ ი ე რ ი, § 424; აღრინდ. ფეოლ. ქართ. ლიტ., გვ. 141.

შინაარსი

წინასიტყვაობა (ა. შანიძისა)	5
ტექსტი	
შობაჲ	7
სტეფანესი	9
პეტრე-პავლეთაჲ	10
ზღდელთ მოძღუართანი	12
იაკობ მოციქულისაჲ და იოანე მახარებლისაჲ — განცხადებაჲ	16
წმიდისა აბოხისი	28
ზატიკისანი	31
ანტონისი	39
მამათაჲ	44
ქუარის გამოჩინებაჲ	47
მიგვებებაჲ	48
ქორცით აღებასა	55
ყველთ აღებასა	56
თევდორე წმიდისაჲ	60
ორმოცობისანი	76
ლაზარესი	89
ბზობასა	91
ალუსებასა	121
ახალციხისა	122
განრღვეულისაჲ	127
გეორგი წმიდისაჲ	128
ქუარის გამოჩინებაჲ	130
ამაღლებაჲ	132
მარტუილთაჲ	135
ივანეს შობაჲ	139
მოციქულთანი	142
ფერისცვალებაჲ	145
ნარიამობაჲ	148
პეტრე-პავლეთაჲ	155
კერიკიესი — თეკლასი — იოანეს თავის კუეთაჲ	156
ლმრთისმშობლისა შობაჲ	160
ენკენიაჲ	163
ქუართა აყრობაჲ	170
თეკლასი	180
ზაქარიას დაღუპებაჲ	182
საირტონისი — წმინდისა გეორგიჲ	183
მთავარანგელოზთაჲ	186
სულთანი	188
იბაკონი ხარებისანი და ქრისტეს შობისანი	191
იბაკონი სტეფანესისი	193
დასადებელნი მოწამეთანი — წარდგომანი და იბაკონი მოწამეთანი	193
იბაკონი მოციქულთანი	196
მღდელთ მოძღუართანი	196

იბაკონი განცხადებისანი	197
იბაკონი ანტონისნი	198
იბაკონი ჭუარის გამონინებებისანი და ლამპრობისანი	197
იბაკონი ლაზარესანი	200
იბაკონი ბზობისანი	200
იბაკონი ახალციხისანი	202
განრღვეულისანი	202
ჩხუილთა ყრმათა	202
იბაკონი ახალციხისანი	203
იბაკონი მარტულიისანი	203
იბაკონი იოვანეს შობისანი	204
იბაკონი ღვრისცვალებისანი	204
იბაკონი ღმრთისმშობელისანი	204
იბაკონი თავის კუეთისანი	205
იბაკონი მარიამის შობისანი	206
იბაკონი ენკენიისანი	206
იბაკონი ჭუარისანი	207
იბაკონი სულთანის	208
წარდგომისანი და იბაკონი აღდგომისანი	209
ანგელოზთანი	211
ლიტანიისანი	212
გამოკვლევა	
ა. შ ა ნ ი ძ ე. კილ-ეტრატის იადგარი (აღწერილობა)	213
ა. მ ა რ ტ ი რ ო ს ო ვ ი, ტექსტის გამოცემისათვის	227
ა. მ ა რ ტ ი რ ო ს ო ვ ი, კილ-ეტრატის იადგარის ორთოგრაფია და ფონეტიკა	225
ა. ჭ ი შ ი ა შ ე ი ლ ი, კილ-ეტრატის იადგარის მორფოლოგია და სინტაქსი	267

დაიბეჭდა საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს დადგენილებით

*

გამომცემლობის რედაქტორი ც. ჯ ი მ შ ე ლ ე ი შ ვ ი ლ ი
ტექრედაქტორი ნ. ო კ უ ჯ ა ვ ა
მხატვარი გ. ნ ა დ ი რ ა ძ ე
კორექტორი ზ. ო მ ა რ ა შ ვ ი ლ ი

გადაეცა წარმოებას 7.2.1977; ხელმოწერილია დასაბეჭდად 24.10.1977;
ქალაქის ზომა 70× 108; ქალაქი № 2; ნაბეჭდი თაბახი 22.28;
სააღრიცხვო-საგამომცემლო თაბახი 22.81;
ტირაჟი 1500; შიგვითა № 448;
ფასი 3 მან. 10 კპ.

გამომცემლობა „მეცნიერება“, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Издательство «Мецниერება», Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

საქ. სსრ მეცნ. აკადემიის სტამბა, თბილისი, 380060, კუტუზოვის ქ., 19
Типография АН Груз. ССР, Тбилиси, 380060, ул. Кутузова, 19

პველი ქართული ენის კვლავი

(საქართველოს სსრ მეცნიერებათა აკადემიის გამოცემა)

1. ხანმეტი ლექციონარი (ფოტოტიპირი რეპროდუქცია). გამოსცა და სიმფონია დაურთო ა. შანიძემ. თბილისი, 1944. 065+54 გვ.
2. ქართული ოთხთავის ორი ძველი რედაქცია სამი შატბერდული ხელნაწერის მიხედვით (897, 936 და 973 წწ.). გამოსცა ა. შანიძემ. თბილისი, 1945. 064+385 გვ., 15 ტაბულითურთ.
3. გორგი მთაწმიდელი, ცხორება იოვანესი და ეფთუმესი. გამოსაცემად დაამზადა ივ. ჯავახიშვილმა. — გ. მთაწმიდლის ენა „იოვანეს და ეფთუმეს ცხორების“ მიხედვით ა. შანიძისა. თბილისი, 1946. XVI+172 გვ.
4. წიგნი ძუელისა აღთქმისანი (978 წ. ხელნაწერის მიხედვით). ტ. I, ნაკვეთი 1: დაბადებისა, გამოსლვათა. გამოსცა ა. შანიძემ, თბილისი, 1947. XVI+112 გვ.
5. წიგნი ძუელისა აღთქმისანი (978 წ. ხელნაწერის მიხედვით), ტ. I, ნაკვეთი 2: ლეიტელთა, მსაჯულთა, რუთისი, იობისი, ესაიასი. გამოსცა ა. შანიძემ, თბილისი, 1948. VIII+80 (გვ. 113—192).
6. ი. იმნაიშვილი, ქართული ოთხთავის სიმფონია-ლექსიკონი. თბილისი, 1948—1949. 032+840 გვ.
7. საქმე მოციქულთა. ძველი ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილია აბულაძემ. 1950. 034+224 გვ.
8. მამათა სწავლანი. X და XI საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ილია აბულაძემ. 1955. XXII+319 გვ., 2 ტაბულითურთ.
9. კათოლიკე ეპისტოლეთა ქართული ვერსიები. X—XIV საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით გამოსცა ქეთევან ლორთქიფანიძემ. 1956. 037+143 გვ.
10. ბალავარიანის ქართული რედაქციები. გამოსცა, გამოკვლევა და ლექსიკონი დაურთო ილია აბულაძემ. 1957. 048+218 გვ.
11. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X—XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. I. ტექსტი. გამოსცა მზექალა შანიძემ. 1960. 032+484 გვ. (ახლავს 11 ტაბულა).
12. ფსალმუნის ძველი ქართული რედაქციები X—XIII საუკუნეთა ხელნაწერების მიხედვით. II. გამოკვლევა და სათანხმებელი მზექალა შანიძისა (დაიბეჭდება).
13. ა. შანიძე. ქართველთა მონასტერი ბულგარეთში და მისი ტიპიკონი. ქართული რედაქცია. ახლავს დანართი „პეტრიწონის მონასტრის ქართული წარწერები“ და 16 ტაბულა. თბილისი, 1971. 388 გვ.

14. შოთა რუსთველი. ვეფხისტყაოსანი. პირველი ბეჭდური (ვახტანგისეული) გამოცემა 1712 წ., აღდგენილი ა. შანიძის მიერ. ფოტორეპროდუქციული გამოცემა, 1975.
15. ჭილ-ეტრატის იადგარი. გამოსცეს და გამოკვლევა დაურთეს ა. შანიძემ, ა. პარტიროსოვმა და ა. ჯიშიაშვილმა ა. შანიძის რედაქციით, თბილისი, 1977. 298 გვ. (ახლავს ხელნაწერის 15 ფოტოსურათი).